

ਮੁਨਾਜ਼ਾਤ-ਏ-ਬਾਸਦਾਦੀ

ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਅਸਲ-ਓ-ਤਰਜਮਾ ਬ ਸ਼ਿਅਰ-ਏ-ਫਾਰਸੀ

ਸੰਪਾਦਕ

ਦਾਦੀ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ

'ਮੁਨਾਜ਼ਾਤ' ਨਾਮਕੀ

ਪ੍ਰੋ. ਕਲੀਦਾਸ ਬਿਓਰ

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

ਮੁਨਾਜ਼ਾਤ-ਏ-ਬਾਮਦਾਦੀ

ਮੁਨਾਜ਼ਾਤ-ਏ-ਬਾਮਦਾਦੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਅਸਲ-ਓ-ਤਰਜਮਾ ਬ ਸ਼ਿਅਰ-ਏ-ਫਾਰਸੀ

ਮੁਤਰਜਿਮ
ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ 'ਮੁਜ਼ਤਰ' ਨਾਭਵੀ

ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

©

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ
(1961 ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਐਕਟ ਨੰ: 35 ਤਹਿਤ ਸਥਾਪਿਤ)

MANAJAT-E-BAMDADI (JAPUJI SAHIB)
Asal-o-Tarjuma Ba Shaer-e-Farsi
by
Bhai Lakshveer Singh 'Muztar' Nabhvi

ਸੰਪਾਦਕ
ਐੱਚ. ਐੱਸ. ਪੰਨੂ
ਡਾ. ਤਾਰਿਕ ਕਿਫਾਇਤੁੱਲਾ

ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਪੀਆਂਤਰ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦ
ਡਾ. ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਸਮਰਾ
ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਮਾਨ

ISBN 81-302-0168-2

2009
ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ : 600
ਮੁੱਲ : 700-00

ਪ੍ਰੋ. ਐੱਸ. ਐੱਸ. ਖਹਿਰਾ, ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ
ਅਤੇ ਮੈ/ਸ ਮੱਕਾ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਵਿਖੇ ਛਪੀ।

ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ 'ਮੁਜ਼ਤਰ' ਨਾਭਵੀ

ਮੁੱਖ ਬੰਧ

ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕਦੀ ਅਜਿਹਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਵਿਦਵਾਨ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ਬਤੌਰ ਵਾਇਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲੀ ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਹੋਰ ਵੀ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਚੇਤਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਤਰਬਾਂ ਦੀ ਵਾਕਫੀ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਥੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਚਲਾਵਾਂਗਾ। ਇਥੋਂ ਦੀ ਫੈਕਲਟੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਨੇਕਨਾਮੀ ਮਿਲੀ।

ਸ: ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ., ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਏ। ਉਹ ਮੇਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਮਿਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਉੱਚਕੋਟੀ ਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਫ਼ਾਰਸੀ ਬੰਦਿਸ਼ ਵਿਚ ਤਰਜਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਇਸਲਾਮਿਕ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਨਾਜ਼ਾਤਿ ਬਾਮਦਾਦੀ ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਭੇਜੀ। ਧਾਲੀਵਾਲ ਜੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਇੰਨ੍ਹੇ ਬਿੰਨ੍ਹੇ ਇਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਾਪੀ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ 1969 ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਛਾਪੀ ਸੀ।

ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨਾਲ ਇਸ ਬਾਬਤ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਤਾਰਿਕ ਕਿਫਾਇਤੁੱਲਾ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ.ਐਸ. ਰਿਆਲ ਤੋਂ ਗੀਵੀਊ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਦੋਵਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਛਪਾਣ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪੰਨੂ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁਣ ਫ਼ਾਰਸੀ ਮਨਫੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਲਿਪੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਔਜ਼ ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਾਠਕ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਕੀਰਤਨੀਏ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਕੰਮ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਛਪਣ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦੇਰੀ ਇਸ ਲਈ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਜ਼ਬਾਨ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਦੀ ਥਾਂ ਈਰਾਨੀ ਲਹਿਜੇ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਫੋਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਆਈਆਂ। ਟਾਈਪ ਕੀਤੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਛਾਪ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਖੁਦ ਦਰੁਸਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਅਜੀਬ ਇਤਫ਼ਾਕ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦਸੰਬਰ 2006 ਵਿਚ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਤੇ 15 ਫ਼ਰਵਰੀ 2007 ਨੂੰ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚੋਂ ਵਿਦਾਅ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਕੇਵਲ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਛਪਾਈ ਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਹੋਣ। ਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿੱਚ ਪਵਿਤਰ ਲਫਜ਼ ਆਏ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਿਪੀਆਂਤਰਣ ਕਰਕੇ ਦੋਵਾਂ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਵਿਚ ਛਾਪ ਦਿਤੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਉਹੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵਸੀਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕਰਵਾਇਆ। ਮੁਨਾਜ਼ਾਤਿ ਬਾਮਦਾਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਮਕਬੂਲ ਹੋਏਗੀ ਇਹ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ।

ਪਟਿਆਲਾ
12 ਦਸੰਬਰ, 2007

ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਇ
ਸਾਬਕਾ ਵਾਇਸ-ਚਾਂਸਲਰ

ਚੈਲ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਡਾ. ਤਾਰਿਕ ਕਿਫਾਇਤੁੱਲਾ ਸਮੇਤ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਚੈਲ ਵੱਲ 31-10-06 ਨੂੰ ਤੁਰੇ ਤਾਂ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੇਟੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਪੁੱਛਿਆ- ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਠੀ ਲੱਭਾਗੇ ਕਿਵੇਂ? ਉਹ ਹੱਸ ਪਿਆ, ਕਿਹਾ: ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਆਏਗੀ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਿਰਨਾਵਾਂ 1969 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਮੁਨਾਜ਼ਾਤਿ ਬਾਮਦਾਦੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਦਾ ਸੀ, ਕੇਵਲ ਏਨਾ- ਵੀਰ ਨਿਵਾਸ, ਸ਼ਿਮਲਾ ਹਿੱਲਜ਼, ਚੈਲ। ਉਥੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਨਾਭਾ ਰਿਆਸਤ ਦਾ 85 ਸਾਲਾ ਇਹ ਸਰਦਾਰ ਅੱਧੇ ਚੈਲ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਦੁਪਹਿਰ ਭੇਢ ਵਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਹਵੇਲੀ ਦਾ ਸੈਂਟਰਲ ਹਾਲ 25x25 ਫੁੱਟ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ ਵੀ ਹੈ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬੈਠੱਰੂਮ ਵੀ। ਦੋ ਸੋਫਾ ਸੈੱਟ ਹਨ ਤੇ ਕੰਧ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਦੀਵਾਨ ਉਪਰ ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਲੇਟੇ ਪਏ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਦੀਵਾਨ ਉਪਰ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਬਾਹਾਂ ਭਾਰ ਨਾ ਚੁੱਕ ਸਕੀਆਂ ਤਾਂ ਤਾਰਿਕ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਆਏ। ਅਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸ਼ਾਇਦ ਗੁਸਲਖਾਨੇ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਚਰਨ ਛੂਹੇ, ਖਲੋਤਿਆਂ ਖਲੋਤਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿਤੀਆਂ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ- ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ- ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਬਿਠਾ ਦਿਉ। ਬਿਠਾ ਦਿਤੇ। ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ- ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਖੜ੍ਹੇ ਕਿਉਂ ਹੋਏ ਸੀ ਤੁਸੀਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ- ਏਡੇ ਵਡੇ ਮਹਿਮਾਨ ਏਨੀ ਦੂਰੋਂ ਆਏ ਹੋਣ ਤਾਂ ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਉਠੇਗਾ ਵੀ ਨਾ? ਸਾਡੇ ਘਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਸਤੂਰ ਨਹੀਂ ਭਾਈਓ। ਮਹਿਮਾਨ, ਘਰ ਅੰਦਰ ਕਦਮ ਰੱਖੋ, ਮੈਂ ਖਲੋ ਕੇ ਆਦਰ ਕਰਨ ਜੋਗਾ ਨਾਂ ਰਹਾਂ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਰ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਹੀ ਬੁਲਾ ਲੈਣ।

ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਨਮਸਾਖੀ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਯਾਦ ਆਇਆ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਲੰਮੀ ਯਾਤਰਾ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਪਰਤੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਖਾਂ ਜੀ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਪੁੱਜੇ। ਰਾਇ ਮੰਜੀ ਉਪਰ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਮਰ ਵਧੀਕ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਮੰਜੀ ਤੋਂ ਉਠਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਪਰ ਉਠਿਆ ਨਾ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇਜ਼ ਕਦਮੀ ਅਗੇ ਆਏ ਤੇ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਜੀ ਦੇ ਗੱਡਿਆਂ ਉਪਰ ਦੌੜੇ ਹੱਥ ਰੱਖੇ।

ਰਾਇ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਬਾਬਾ ਵੱਡਾ ਜੁਲਮ ਕੀਤੇ ਮੈਂ ਉਪਰ। ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਦਿਆ ਸੀ,

ਜੋ ਕਦਮ ਚੁੰਮਾਂ। ਸਾਡੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਹੱਥ ਕਿਉਂ ਲਾਇਆ? ਬਾਬਾ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰ ਨਾਂਹ।” ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, “ਰਾਇ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੇ ਹੋ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪਰਜਾ ਹਾਂ।” ਰਾਇ ਬੋਲੇ, “ਬਾਬਾ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਬਖਸ਼। ਅਰ ਕਰਤਾਰ ਤੋਂ ਬੀ ਬਖਸ਼।” ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬੋਲੇ, “ਤੁਸੀਂ ਪੁਰੋ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਹੋ।” ਰਾਇ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਉਪਰ ਆਪਣੀ ਬੀ ਕੁਛ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰ ਬਾਬਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਦਸ ਮੈਂ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ।” ਬਾਬੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, “ਰਾਇ ਜੀ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਤਿਥੇ ਤੁਸੀਂ।” ਰਾਇ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਰੀਝ ਪੂਰੀ, ਤਾਂ ਹੋਵੇ ਬਾਬਾ ਜੇ ਮੱਥਾ ਕਦਮਾਂ ਉਪਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਮਿਲੇ।” ਰਾਇ ਬਹੁਤ ਅਧੀਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਸਿਰ ਕਦਮਾਂ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਅਰ ਬਹੁਤ ਬਿਗਸਿਆ। ਬਾਬੇ ਨੇ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਤਾਰਿਕ ਅਤੇ ਮੈਂ ਲਗਾਤਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਖਾਤਰਦਾਰੀ, ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਉਨੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਸਿੱਖਣ ਆਏ ਹਾਂ ਬੜਾ ਕੁੱਝ। ਸਿਖਾਂਦਰੂ ਕਿੰਨੇ ਸਨਮਾਨਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਹਵੇਲੀ ਵਿਚੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ। ਕਾਲੀਦਾਸ ਮੇਘਦੂਤ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੋਕੇ ਆਖਦਾ ਹੈ:

“ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਆਉਣਗੇ ਤੇ ਮੇਘ।

ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਦੇਖਦਾ ਜਾਈਂ। ਇਕ ਸ਼ਿਲਾ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਉਕਰੇ ਹੋਏ ਸਾਫ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸ਼ਿਲਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਕੇ ਪਹਾੜੀ ਦੁਆਲੇ ਪਰਿਕਰਮਾ ਕਰੀਂ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਪਾਰਬਤੀ ਇਧਰ ਉਧਰ ਭਟਕਦੀ ਦਿਸੇ। ਜੇ ਦਿੱਸ ਪਵੇ ਤਾਂ ਮੂਰਖਾਂ ਵਾਂਗ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਮੰਡਰਾਂਦਾ ਨਾ ਫਿਰੀਂ। ਤੁਰੰਤ ਬਰਫ ਬਣਕੇ ਗੋਰੀ ਮਾਂ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਹੇਠ ਵਿਛ ਜਾਈਂ। ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਕੰਗਣ ਉਤਾਰ ਕੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਜਦੋਂ ਗੋਰੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪਹਾੜੀ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਹੱਥ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਲੱਗਣ, ਤਾਂ ਕਦਮਾ ਹੇਠ ਪੌੜੀਆਂ ਬਣਕੇ ਵਿਛਦਾ ਜਾਈਂ। ਫੇਰ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀਂ ਹੋ ਮੇਘ।”

ਇਸ ਸ਼ਲੋਕ ਵਿਚ ਗੋਰੀ ਮਾਂ ਤਾਲਿਬੇ ਇਲਮ (ਵਿਦਿਆਰਥੀ) ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਿਵ, ਵਿਦਿਆ ਮਾਰਤੰਡ। ਕਾਲੀਦਾਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਦਰ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਗੋਰੀ ਮਾਂ ਲਈ। ਵੀਰ ਨਿਵਾਸ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਦਰਿਆ ਵਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤੇ ਹਾਂ। ਵਾਪਸੀ ਵਕਤ ਬਾਰ ਬਾਰ ਦਿਲ ਉਪਰ ਇਹ ਖਿਆਲ ਭਾਰੀ ਸੀ- ਜੇ ਇਸ ਨੇਕਬਖ਼ਤ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਚਰਨ ਨਾ ਛੂਹੇ ਹੁੰਦੇ, ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਤਦ ਕਿੰਨੇ ਅਭਾਗੇ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਅਦਿੱਖ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕਿਵੇਂ ਦੋਅ ਢੁਕਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ 1782 ਈ. ਵਿਚ ਜੰਮੇ ਭਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਕ ਸਬੰਧ ਬਣਿਆ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥ 1809 ਈ. ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ 1841 ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ

ਲਿਆ। ਹਥਲੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਚਿਤ, ਅਨੂਠੇ ਸ਼ਾਇਰ, ਅਰਬੀ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ ਵਿਦਵਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅੰਸ਼ਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਪਹਿਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰੀਏ।

ਇਕ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਸੱਦੇ ਪੱਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਤੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਅੱਧ ਘੰਟਾ ਲੇਟ ਪੁੱਜਾ ਪਰ ਉਥੇ ਸਰਦਾਰਨੀ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਹਿਮਾਨ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਾ ਸੀ। ਵਧੀਕ ਮਹਿਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੋਪਾਰਾਇ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਕਸ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਫਸ ਗਏ। ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਆਕਾਲ ਉਪਰੰਤ ਮੈਂ ਨਜ਼ਦੀਕ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ: ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਪੁੱਜਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸਕਾਲਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਕਦੀ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਫਾਰਸੀ ਨਜ਼ਮ ਵਿਚ ਤਰਜਮਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਈਰਾਨ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਏਨਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਕ ਲੱਖ ਦੀਨਾਰ ਈਨਾਮ, ਈਰਾਨ ਆਉਣ ਜਾਣ ਦਾ ਖਰਚਾ ਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਖਾਤਰਦਾਰੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਸ਼ਾਇਰ ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਆਪਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਲੋਂ ਨਾ ਛਾਪ ਦੇਈਏ?

ਮੈਂ ਕਿਹਾ: ਉਕਤ ਇਤਲਾਹ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸੱਚ ਹੈ, ਕੀ ਪਤਾ। ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਉਪਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਮੂਲ ਕਿਤਾਬ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੀ.ਐਸ. ਰਿਆਲ ਕੋਲ ਕਿਤਾਬ ਲੈ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕਿਤਾਬ ਕਿਥੋਂ ਆਈ, ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਕੇਵਲ ਏਨਾ ਕਿਹਾ- ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਹੱਥ ਲੱਗੀ ਹੈ ਇਕ। ਦੇਖਿਉ ਭਲਾ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁੱਝ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੱਖ ਲਈ। ਪੰਜ ਛੇ ਦਿਨਾਂ ਬਾਦ ਫਿਰ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਛਿੜੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤੂੰ ਜਿਹੜੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਗਿਆ ਸੀ ਮੁਨਾਜ਼ਾਤਿ ਬਾਮਦਾਦੀ, ਗ਼ਜ਼ਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇਖੀ। ਦੇਰ ਬਾਦ ਚੱਜ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਤੇਨੂੰ ਪਤੇ ਮੈਂ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਲਗਾਤਾਰ ਇਕ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਕਦੀ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਕ ਇਕ ਪੰਕਤੀ, ਕਦੀ ਕਦੀ ਇਕੋ ਸ਼ਬਦ ਉਪਰ ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਲੰਘਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਇਸ ਲੰਮੀ ਨਜ਼ਮ ਦਾ ਪਾਠ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਇਕੋ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਆਮ ਫਾਰਸੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਖ਼ਮਲੀ ਫਾਰਸੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਕਲਾਸੀਕਲ ਫਾਰਸੀ ਏਨੀ ਸੂਖਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨਜ਼ਮ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਬੋਲੀ ਈਰਾਨੀ ਫਾਰਸੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚੋਂ ਉਤਰੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਹੈ। ਅਨਜਾਣ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਹੈ। ਖੁਦ ਬ ਖੁਦ ਇਸ ਵਿਚ ਸੁਤੰਤਰ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਜਲਵਾਨੁਮਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ: ਅਪਣੀ ਰਾਇ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿਉ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿਤੀ।

2. ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ।

3. ਵਿਜ਼ਿਟਿੰਗ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਟੱਡੀਜ਼, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ।

ਫਿਰ ਤਾਰਿਕ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਬਤ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ: ਦੇਖਣਾ ਭਲਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕੰਮ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਬਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ, ਕਿਹਾ: ਤੁਸੀਂ ਆਉਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਆਵਾਂ? ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ- ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਨਜ਼ਮ, ਈਰਾਨ ਦੀ ਫਾਰਸੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਈਰਾਨੀ ਰੇਸ਼ਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫਾਰਸੀ ਸੀਜ਼ਨਡ ਸਾਗਵਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਹੰਢਣਸਾਰ ਸੁਹਣਾ ਫਰਨੀਚਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਈਰਾਨੀ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮਾਸੂਮ ਬੋਲਾਂ ਵਰਗੀ ਕੋਮਲਤਾ ਹੈ, ਵੇਲਾਂ ਅਤੇ ਡੁੱਲਾਂ ਜਿਹੀ ਨਜ਼ਾਕਤ। ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ ਖਿਆਲ ਅਤੇ ਹਿਕਮਤ ਦੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਛਪਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਲਿਖ ਦਿਉ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖ ਦਿਤੀ। ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਿਆ- ਤੁਸੀਂ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਫਾਰਸੀ ਵਿਭਾਗ ਇਸ ਦਾ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀਅੰਤਰਣ ਅਤੇ ਤਰਜਮਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕਰਨ ਲਈ ਰਜ਼ਾਮੰਦ ਹੋ ਜਾਏਗਾ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ- ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨੇਕ ਕੰਮ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਜਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਇਸ ਉਪਰ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗੇ, ਉਹ ਖਾਲਸ ਬੰਦਗੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮੇਰੀਆਂ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਅਤੇ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਇਹ ਕੰਮ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਡਾ ਸੁਭਾਗ ਕਿ ਸ਼ਾਇਰ ਅਜੇ ਕਾਇਮ ਦਾਇਮ ਹੈ। ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੈੱਸ ਵਿਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਖਰੜਾ ਲੇਖਕ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇ ਤਦ ਇਹ ਰਚਨਾ ਜ਼ੀਰੋ ਡਿਫੈਕਟ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਸਾਡਾ ਆਤਮ ਵਿਸਵਾਸ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸਹਾਈ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਕਿਤਾਬ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਸਿਰਨਾਵੇ- ਵੀਰ ਨਿਵਾਸ, ਚੈਲ ਖਤ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਪਤਾ ਵੀ ਬੜਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਜਵਾਬ ਆਏਗਾ ਕਿ ਨਾ। ਮਹੀਨੇ ਬਾਦ ਜਵਾਬ ਆਇਆ, ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖਤ। ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਕੰਬਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ। ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਪੜ੍ਹੀ। ਲਿਖਿਆ ਸੀ- ਉਮਰ ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਹੁੰਦਾ। ਅੱਖ ਦਾ ਆਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਜੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਹਾਲੇ ਨਾ ਆਇਓ। ਹਾਲੇ ਖਰੜਾ ਨਾ ਭੇਜਿਓ। ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਦ ਫਿਰ ਖਤ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਪਣਾ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਤਾਂ ਦਿਉ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਖਤ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿਤੇ।

ਦਸ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਬਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਬੇਟੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਫੋਨ ਆ ਗਿਆ। ਚਾਰ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਲਿਖਾਏ ਤੇ ਕਿਹਾ- ਹੁਣ ਪਿਤਾ ਜੀ ਠੀਕ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਜੀ ਕਰੇ ਆ ਜਾਇਉ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰ ਦੇਣਾ ਜੀ। ਬੋਪਾਰਾਇ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ- ਇਕ ਨਵੰਬਰ 06 ਨੂੰ ਚੈਲ ਚੱਲਾਂਗੇ ਤੇ ਮਿਲਕੇ ਦੋ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ- ਤੁਸੀਂ ਆ ਜਾਣਾ, ਅਸੀਂ ਹਫ਼ਤਾ ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਕੰਮ ਨਿਬੇੜ ਲਵਾਂਗੇ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਵੀ ਸੀ. ਆਫਿਸ ਤੋਂ ਸੁਨੇਹਾ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਸਦਕਾ ਉਹ ਜਾਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹਨ। ਮੈਂ ਰਿਆਲ ਅਤੇ ਤਾਰਿਕ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਰਿਆਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸੇ ਦਿਨ ਇਕ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਦਾ ਸਟੇਟ

ਐਵਾਰਡ ਮਿਲਣਾ ਸੀ, ਉਹ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਤਾਰਿਕ ਡੇਢ ਵਜੇ ਚੈਲ ਪੁੱਜੇ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਟੈਕਸੀਆਂ ਰੁਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਇਕ ਜੁਆਨ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਵਲ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ- ਪਟਿਆਲੀਉਂ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ- ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਵੀਰ ਜੀ?

ਖਾਣਾ ਖਾਧਾ, ਚਾਹ ਪੀਤੀ, ਤਦ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਾਦ ਦੁਪਹਿਰ ਸੈਸ਼ਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਘੰਟਾ ਕੁ ਹਾਲ ਹਵਾਲ ਪੁੱਛਦੇ ਦੱਸਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੇਜ਼ ਉਪਰੋਂ ਮੈਂ ਖਰੜਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚੁਕ ਕੇ ਕਿਹਾ- ਫੇਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਏ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ- ਖਰੜਾ ਜਿਥੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਉਥੇ ਰੱਖ ਦਿਉ। ਕੋਈ ਕਾਹਲੀ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ। ਮੇਰੀ ਕਿਤਾਬ ਹੈ ਨਾ? ਮੈਂ ਬੈਚੈਨ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬੈਚੈਨ ਕਿਉਂ ਹੋ? ਅੱਜ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਾਂਗਾ ਮੈਂ ਕੀ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁੱਛਾਂਗਾ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਹੋ। ਜੇ ਜੀ ਕੀਤਾ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗੇ, ਨਾ ਜੀ ਕੀਤਾ ਕੱਲ੍ਹ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਦੇਖਿਆ ਬਈ ਹਿਰਨ ਘਾਹ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਫਿਰਨ? ਤਾਂ ਵੀ ਭੁੱਖ-ਮਰੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਰਦੇ।

ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਨਾਮ ਹੈ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ? ਉੱਤਰ- ਤਾਰਿਕ। ਉਹ ਹੱਸ ਪਏ- ਤੁਸੀਂ ਤਾਰਿਕ ਕਦੋਂ ਹੋ? ਤਾਰਿਕ (ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵਿਰੋਧ) ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਾਂ। ਸਤਾਰਾਂ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਮੈਂ ਇਸ ਹੁਜ਼ਰੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਕਾਰ ਮੇਰੇ ਐਨ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੱਕ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਬੱਘੀ ਅਤੇ ਪਾਲਕੀ ਕਿਹੜਾ ਮੰਗਵਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ? ਬੱਸ, ਦੇਖ ਲਈ ਦੁਨੀਆਂ ਬਥੇਰੀ। ਔਧਾ ਚੈਲ ਮੇਰੇ। ਬੱਚਾ ਬੱਚਾ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਦੇ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਕੌਣ ਹਨ, ਜਾਣਦੇ ਹੋ? ਸਭ ਕਹਿਣਗੇ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਪੁੱਛੋ- ਕਦੇ ਦੇਖੇ? ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਸੋ ਸਹੀ ਤਾਰਿਕ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਦੇ ਤਾਰਿਕ। ਚੈਲ ਦੀ ਵੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣ ਲਉ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਾਇਸਰਾਇ ਦੀ ਗੋਰੀ ਛੇੜ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵਲਾਇਤ ਨੇ ਸ਼ਿਮਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੈਲ ਵਸਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਜਿੰਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਰੀਦੀ ਉੰਨੀ ਮੈਂ ਖਰੀਦ ਲਈ। ਬਸ ਐਵੇਂ ਖਰੀਦ ਲਈ। ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਬਈ ਤੂੰ ਤਾਂ ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਹੋਇਆ ਮਹਾਰਾਜਾ। ਤੇਰੇ ਜਿੰਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤਾਂ ਨਾਭੇ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਸਰਦਾਰ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ। ਦੋਹਾਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ਰੀਕਾ ਪੁਰਾਣਾ ਚਲਦਾ ਆਇਐ। ਬਸ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਫਜ਼ੂਲ ਜਿਹੀਆਂ ਜ਼ਿੰਦਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ, ਮੂਰਖਾਂ ਵਾਲੀਆਂ। ਭਲਾ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਪਿਆ ਸੀ? ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੇਰੀ ਰੁਚੀ ਉੱਤਮ ਫ਼ਾਰਸੀ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਜਿਹੇ ਕੰਮ।

“ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਆਉਂਦਾ, ਪਹਾੜ ਤੇ ਪਹਾੜਨਾ ਸੁਹਣੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ। ਕਦੀ ਕਦੀ ਹਿਰਨ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦਾ। ਹਿਰਨ ਕਿਹੜਾ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ? ਅੱਜ ਵਾਲੇ ਗਏ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਹਿਰਨ ਉਦੋਂ ਇਥੇ। ਫੇਰ ਇਥੇ ਵਸ ਗਿਆ।

“ਨਾਭੇ ਤੋਂ ਇਥੇ ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ, ਘੋੜੇ ਉਤੇ ਆਇਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸਾਂ। ਘੋੜਾ ਸੁਹਣਾ ਬੜਾ ਸੀ ਮੇਰਾ। ਰਾਇਲ ਸੀ ਉਹਦਾ ਨਾਮ। ਉਪਰੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ

ਹੋਏ ਕੰਨ, ਗੁੰਬਦ ਬਣ ਜਾਂਦੇ। ਕੰਨ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਜੜ ਵਿਚ ਨਿਕੀ ਜਿਹੀ ਭੌਰੀ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਿ ਭੌਰੀ ਵਾਲਾ ਘੋੜਾ ਬੜਾ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦੇ। ਟੱਬ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਪਾ ਕੇ ਧੋਈਆਂ ਗਾਜ਼ਰਾਂ ਪਾ ਦਿੰਦਾ, ਉਹਦੇ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ। ਆਪ ਛੋਲੀਆਂ ਵੱਢ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ, ਧੋ ਕੇ ਮੰਜੇ ਉਪਰ ਰੱਖ ਕੇ ਪਾਣੀ ਕੇਰਦਾ ਤੇ ਇਕ ਇਕ ਬੁਰਕੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਖੁਆਉਂਦਾ। ਤਕੜਾ ਬੜਾ ਸੀ। ਗਜ਼ਬ ਦੀ ਦੁੜਕੀ ਸੀ ਉਸਦੀ। ਤਿੱਖੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਵੀ ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਲਗਾਮ ਖਿਚ ਖਿਚ ਰਖਦਾ..... ਕੜ ਕੜ ਕੜ. ਕੜ... ਕਰਦਾ ਉਹ ਉਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਲਗਾਮ ਕਿਉਂ ਖਿਚਕੇ ਰਖਦਾ। ਫੁੱਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ, ਪੈਰ ਪਟਕਦਾ, ਪੂਛ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹਿਲਾਉਂਦਾ। ਡੋਬਾ, ਬਾਬਾ, ਘੋੜਾ ਕਿਥੇ, ਬਾਜ਼ ਸੀ ਬਾਜ਼। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪਗਡੰਡੀ ਵੱਲ ਤੋਰ ਲਿਆ। ਚੜ੍ਹਦਾ ਗਿਆ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਤਿੱਖੀ ਚਾਲ। ਇਕ ਥਾਂ ਜਾ ਕੇ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੋਇਆ ਸ਼ਾਇਰ। ਨਿਗਾਹਾਂ ਅਸਮਾਨ ਵਲ ਤੇ ਖਿਆਲ ਅਸਮਾਨ ਤੋਂ ਪਾਰ। ਇਹ ਤੇਜ਼ ਤਰਾਰ ਮੂੰਹ ਜ਼ੋਰ ਘੋੜਾ ਰੁਕ ਕਿਉਂ ਗਿਆ? ਇਹ ਜਾਣਨ ਵਾਸਤੇ ਇਧਰ ਉਧਰ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਦਹਿਲ ਪੈ ਗਿਆ ਮੈਨੂੰ। ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਕੰਧ ਵਾਂਗ ਖਲੋਤਾ ਸਿਧਾ ਸਲੇਟ ਪਹਾੜ। ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਦੋ ਸੌ ਗਜ਼ ਡੂੰਘੀ ਖੰਡ। ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਉਤਰਨ ਜੋਗਾ ਨਾਂ। ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਏ ਕਿ ਪਿਛੇ ਮੁੜਨ ਜੋਗਾ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਉਥੇ ਰੁਕ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਸਾਂ ਦੇ ਡੁੱਟ ਚੌੜੀ ਪਗਡੰਡੀ। ਘੋੜਾ ਖੜਾ ਚੁਪਚਾਪ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਦੋਵੇਂ ਨਹੀਂ ਮਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜਣਾ ਤਾਂ ਬਚੇ। ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਗਰਦਣ ਦੇ ਵਾਲ ਫੜੇ, ਲਮਕ ਕੇ ਗਰਦਣ ਦੇ ਹੇਠ ਉਤਰ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਇਕ ਪੌੜ ਉਪਰ ਚੁੱਕ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਪੇਟ ਹੇਠੋਂ ਦੀ ਸਰਕਦਾ ਹੋਇਆ ਉਸਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜਾ। ਉਸਨੇ ਇਕ ਲੱਤ ਚੁਕ ਦਿਤੀ। ਮੈਂ ਪਿਛੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਆਪ ਪਿਛੇ ਹਟਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪੁਠ ਪੈਰੀਂ ਪਿਛੇ ਵਲ ਤੁਰਨ ਲੱਗਾ। ਤੁਰਦੇ ਤੁਰਦੇ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਪੁੱਜੇ ਜਿਥੋਂ ਉਹ ਮੁੜ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਉਥੋਂ ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਪਰਤੇ।

“ਇਕ ਪਾਸੇ ਏਨਾ ਮੂੰਹਜ਼ੋਰ ਕਿ ਰਾਇਲ ਰੋਕਿਆਂ ਨਾ ਰੁਕਦਾ, ਪਰ ਜੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁਲਾ ਦਿੰਦਾ, ਉਥੀ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਵੀ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਹਾਲ ਚਾਲ ਪੁੱਛਣਾ ਹੈ। ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਉਨੀ ਦੇਰ ਖਲੋਤਾ ਰਹਿੰਦਾ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੁਰਨ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਾ ਮਿਲਦਾ।

“ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦਸਦਾ। ਸੈਰ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਪੰਜ ਚਾਰ ਸੌ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਦੇਖਿਆ। ਘੋੜਾ ਰੋਕ ਲਿਆ, ਦੇਖੀਏ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਲੀਡਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਇਕ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਿੰਘ ਆਜ਼ਾਦ। ਉਸਨੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ। 1950 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਇਹ। ਫਰੀਡਮ ਫਾਈਟਰ ਸਨਮਾਨੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਨਾਮ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ- ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਤਸੀਹੇ ਝੱਲੇ, ਇਸ ਭਾਈ ਨੇ ਉਵੇਂ ਕਸ਼ਟ ਸਹੇ। ਗਲ ਵਿਚ ਹਾਰ, ਸਨਮਾਨ। ਅਗਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ- ਇਸ ਨੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਾਂਗੂ ਲਕੀਰ ਵਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਹਾਰ,

ਸਨਮਾਨ। ਆਜ਼ਾਦ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕਿਹਾ- ਆ ਜਾਓ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸਟੇਜ ਤੇ ਆ ਜਾਓ। ਤੁਹਾਡੇ ਬਚਨ ਸੁਣਨੇ ਹਨ। ਆਓ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ- ਸਟੇਜ ਉਪਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਗੁਸਤਾਖੀ ਨਾ ਸਮਝੋ ਤਾਂ ਇਥੇ ਰੱਖਿਲ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉਪਰ ਬੈਠਿਆਂ ਬੈਠਿਆਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਾਂ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ- ਜੀ ਸਤਿ ਬਚਨ। ਫੁਰਮਾਓ। ਤੁਹਾਡੇ ਬੋਲ ਸਾਡੇ ਲਈ ਮੁੱਲਵਾਨ ਹਨ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ- “ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਕੋਈ ਜੁਆਨ ਏਡਾ ਮਹਾਨ ਤੀਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਏ ਕਿ ਧਰੁਤਾਰਾ ਫੁੱਡ ਦਏ। ਹੋ ਸਕਦੇ ਇਹ। ਪਰ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਕਿਵੇਂ ਲਈਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੀ ਪਤਾ ਫੇਰ ਭਾਈ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗੇਗਾ? ਤੁਸੀਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਕਿ ਅਪਮਾਨਿਤ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਈ ਇਜ਼ਤ ਹੋਏ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਕਾਮਨਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਹੋ ਕੀ ਰਿਹੈ? ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਲਾਹਨਤਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ। ਹਵੇਲੀ ਜਾਕੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾਵਾਂਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜਹਾਲਤ ਭਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਲਈ ਉਥੇ ਕਿਉਂ ਰੁਕਿਆ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਬੇਚੈਨ ਕਰਨਗੀਆਂ।” ਪੰਨੂ ਸਾਹਿਬ, ਦੇਖਿਆ? ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਬੀਤਿਆ 56 ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਅੱਜ। ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਯਾਦ ਐ। ਸੁਣਾ ਦਿਤੀ ਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ? ਯਾਨੀ ਕਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਬੇਚੈਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਘਟਨਾ। ਮੈਂ ਕਾਹਨੂੰ ਰੁਕਣਾ ਸੀ ਉਥੇ। ਆਪਣੇ ਰੱਖਿਲ ਉਪਰ ਬੈਠਾ ਦੌੜਾ ਲਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

“ਰੱਖਿਲ ਬਿਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਇਕ ਦਿਨ। ਬੜੇ ਓਹੜ ਪੋਹੜ ਕੀਤੇ। ਹਕੀਮਾ ਦੀ ਤੇ ਦਵਾਦਾਰੂ ਦੀ ਕੀ ਘਾਟ ਸੀ? ਪਰ ਦਰਦ ਘਟਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਜੋੜ ਵਿਛੜਨਗੇ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਾਹ ਨਾ ਚੱਲੇ, ਉਦੋਂ ਆਪਾਂ ਫੇਰ ਉਹੀ ਕਰਦੇ ਹੁੰਨੇਆਂ ਨਾ ਜੋ ਮੈਂ ਕੀਤਾ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖ ਦਿਤਾ- ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ ਨਹੀਂ, ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਪੁਛਣਾ। ਮੈਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਟਕਾ ਲੈ ਕੇ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਪਲੱਸਦਾ। ਉਸਦਾ ਦਰਦ ਘਟਣ ਲੱਗਾ। ਪਰ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਚਲੋ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ। ਵਿਛੜਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਛੜ ਜਾਏ। ਤੜਪਦਾ ਨਹੀਂ ਨਾ ਦੇਖ ਹੁੰਦਾ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਮੇਰੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਅਖੀਰਲਾ ਸਾਹ ਲਿਆ।

“ਬੋਭਾ ਖਿਆਲ ਐ ਬਈ ਅਸੀਂ ਟੋਇਆ ਪੁੱਟਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਘੜੀਸ ਕੇ ਰੱਖਿਲ ਨੂੰ ਟੋਏ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਆਏ? ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ ਏਥੇ। ਉਸ ਦੀ ਅਰਥੀ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਚੁਕ ਕੇ ਦਫਨ ਕਰਨ ਗਏ ਸਾਂ ਅਸੀਂ। ਦੇਖ ਲਉ ਭਾਈ। ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ, ਉਚਾਣ ਹੈ ਜਾਂ ਢਲਾਣ। ਕਿੰਨੇ ਆਦਮੀ ਲੱਗੇ ਹੋਣਗੇ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਔਖੇ ਹੋਏ ਹੋਵਾਂਗੇ ਅਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਪਹਾੜੀ ਤੋਂ ਉਤਾਰਦੇ ਹੋਏ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਲਿਸ਼ਕਾਰ ਵਾਂਗ ਜਿਹੜਾ ਪਹਾੜੀ ਉਪਰ ਮੈਨੂੰ ਬਿਠਾਕੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠ ਸ਼ਾਨਾ ਨਾਲ ਉਤਰੇਗਾ ਨਾਂ।

“ਕੁਤੇ ਰਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਮੈਂ। ਕੁਤੇ ਨੂੰ ਖੁਦ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਚੁਕ ਕੇ ਦਫਨ ਕਰਨ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸਾਂ।”

“ਅਹੁ ਦੇਖੋ ਮੇਰਾ ਡਾਬਰਮੈਨ। ਦਿਸਦੈ? ਅੱਖ ਅਤੇ ਜੱਤ ਦੀ ਲਿਸ਼ਕ ਦੇਖੀ? ਸੰਗਲੀ ਖੁਲਾ ਗਿਆ ਇਕ ਦਿਨ। ਕਾਬੂਈ ਨਾ ਆਏ। ਕੋਈ ਸੰਗਲੀ ਫੜਕੇ ਨੇੜੇ ਜਾਏ ਤਾਂ ਵੱਢੇ। ਨੱਸਦਾ ਨੱਸਦਾ ਅਹੁ ਜਾ ਬੈਠਾ ਦੋ ਮੀਲ ਉੱਚੀ ਪਹਾੜੀ ਤੇ। ਭੋਕੀ ਜਾਏ, ਹੇਠਾਂ ਨਾ ਆਏ। ਬੱਚੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ- ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋ ਕੋਈ ਗੀਲਾ। ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਲੈ ਗਏ ਜਿਥੇ ਰੱਲਫ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਾਫ ਦਿਸਦਾ ਸਾਂ। ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਸੋਟੀ ਮੇਰੇ ਹੱਥ 'ਚ ਐ ਨਾ ਹੁਣ, ਇਹੋ ਉੱਪਰ ਲਹਿਰਾ ਕੇ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਕਿਹਾ - ਮਾਰ ਖਾਏਂਗਾ ਰਾਲਡ। ਛੇਤੀ ਉਤਰ ਹੇਠ। ਮੈਂ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਤੈਨੂੰ।”

ਜਾਨਵਰ ਸੋਟੀ ਦੇਖ ਕੇ ਕਦੀ ਭੱਜਾ ਆਇਆ ਕਰਦੈ? ਸੋਟੀ ਤਾਂ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਭਜਾਉਣ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਐ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਰੱਲਫ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸਦਾ ਪਤੈ। ਉਹ ਪਗਡੰਡੀਆਂ ਉਪਰਦੀ ਨਹੀਂ, ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸਿਧਾ ਦੌੜਿਆ। ਮੈਂ ਡਰਿਆ ਬਈ ਕਿਤੇ ਫਿਸਲ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਆਕੇ ਮੇਰੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਰੱਖ ਕੇ ਡੁਸਕਣ ਲੱਗਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਨੂੰ ਪਤੈ ਪੁੱਤਰ, ਮੈਂ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਨੀ ਕੀਤੀਆਂ। ਪਰ ਦੇਖ ਤਾਂ ਜਰਾ ਮੈਂ ਹੁਣ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਿੰਨੇ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਅਪਣੇ ਕਮਰੇ 'ਚੋਂ ਨੀ ਨਿਕਲ ਹੁੰਦਾ। ਬੁਰਾ ਨੀ ਮਨਾਈਂਦਾ ਵੱਡਿਆਂ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰਾ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ - ਲਿਆਉ ਬਈ ਸੰਗਲੀ ਲਿਆਉ। ਜਿਹੜਾ ਜਣਾ ਮਰਜ਼ੀ ਸੰਗਲੀ ਲੈ ਆਏ, ਬੰਨ੍ਹ ਲਏ, ਵਢੇਗਾ ਨਹੀਂ। ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੇ ਸੰਗਲੀ ਪਾ ਲਈ। ਚੁੰ ਚੁੰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਪੂਛ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਬਿਸਕੁਟ ਨਹੀਂ ਖਾਧੇ ਉਸ ਦਿਨ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਈ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਬਾਦ ਦੌਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਮੁੜਦਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਫਰ ਦੀਆਂ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸਾਂ। ਜੇ ਨਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਭੌਂਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ।

“ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਕਰਨੀ ਸੀ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ। ਛੇੜ ਬੈਠਾ ਉਰਲੀਆਂ ਪਰਲੀਆਂ। ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਈ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਸ਼ਾਇਰ ਬਣਾਂਗਾ। ਮੌਲਵੀ ਤਸਨੀਮ ਜੀ ਤੋਂ ਫਾਰਸੀ ਸਿੱਖੀ। ਮੇਰੇ ਵਲ ਉਂਗਲ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸੀ - ਕਾਠ ਕਾ ਯੇ ਉਲੂ ਫਾਰਸੀ ਕਾ ਆਹਲਾ ਸ਼ਾਇਰ ਹੋਗਾ ਏਕ ਦਿਨ। ਅੱਠਵੀਂ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਉਪਰ ਹੋਡਮਾਸਟਰ ਨੇ ਜੋ ਪੰਕਤੀ ਹੱਥੀਂ ਲਿਖੀ ਉਹ ਹੈ - ਯਹ ਤਾਲਿਬੇ ਇਲਮ ਜਵਾਂ ਹੋਕਰ ਫਾਰਸੀ ਕਾ ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ਾਇਰ ਹੋ, ਮੇਰੀ ਤਮੰਨਾ ਹੈ। ਆਮੀਨ। ਦਸਖਤ। ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬੜੀ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਏਨੀ ਸੁਹਣੀ ਫਾਰਸੀ ਕਿਥੋਂ ਮਿਲ ਗਈ। ਅਚਾਨਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਕਦੀ ਈਰਾਨ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੇ ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਐਮ.ਏ. ਗੋਲਡ-ਮੈਡਲ ਲੈ ਕੇ ਕੀਤੀ। ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਾਕ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਿਆ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਠੀਕ ਕਰਾਉਣ ਲਈ। ਮੈਨੂੰ ਕਦੀ ਕਦੀ ਲਗਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਮੈਂ ਈਰਾਨੀ ਹੀ ਨਾ ਕਿਤੇ ਹੋਵਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਤੋਂ ਸਿਵਾਇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਜ਼ਮੂਨ ਭਾਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਿਸਾਬ ਵਿਚ

ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਾਂ। ਜੋਰ ਲਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਹਿਸਾਬ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਜੇ ਦੇਖਦਾ ਹਿਸਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵੀ 35-40 ਨੰਬਰਾਂ ਤੋਂ ਵਧ ਨਾ ਆਉਣ, ਇੰਨੇ ਕੁ ਕੱਢ ਆਉਂਦਾ। ਸੋਚਦਾ ਜੇ ਵੱਧ ਨੰਬਰ ਲੈਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿਸਾਬ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ ਕਰਦਾ, ਫਿਰ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਰੀ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ?

ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ- ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਤੁਹਾਡੀ ਨਜ਼ਮ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ, ਲਗਿਆ, ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਪਰ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋਵੇ?

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ- ਨਹੀਂ ਜੀ। ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਵੱਡੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਹਾਫ਼ਿਜ਼ ਸ਼ੀਰਾਜ਼ੀ ਦਾ ਅਸਰ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਉੱਪਰ ਸ਼ੇਖ ਸਾਅਦੀ ਦਾ ਅਸਰ ਹੈ। ਗੈਬੁਲਗੈਬ ਦੇ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਸ਼ੀਰਾਜ਼ੀ ਦਾ ਮਹਾਤਬਾ ਸ਼ੇਖ ਸਾਅਦੀ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਉੱਚੇ ਮਕਾਮ ਉੱਪਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਕਿਸ ਨੂੰ ਨਸੀਬ ਹੋਏਗੀ? ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਵਡਿਆਂ ਦੇ, ਕਲਗੀਧਰ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਕਦਮ ਛੂਹੇ ਹੋਣ ਜਿਸ ਨੇ, ਕੌਣ ਉਸ ਵਰਗਾ ਹੋ ਸਕੇਗਾ?

“ਤਾਂ ਵੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਬਹੁਤ ਸਾਦਗੀ ਅਤੇ ਕੌਮਲਤਾ ਹੋ ਤੁਹਾਡੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਲੀ ਨਸਲ ਫਾਸਟਫੂਡ ਪੀਰੜੀ ਹੈ। ਤਟਫਟ। ਅਸੀਂ ਹਾਰੇ ਵਿਚ ਧਰੀ ਕਾੜਨੀ ਵਾਂਗ ਹਾਂ। ਸਹਜ। ਗੈਸੀ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਉੱਪਰ ਗਰਮਾਇਆ ਦੁੱਧ ਕਿਤੇ ਕਾੜਨੀ ਦੇ ਦੁੱਧ ਵਰਗਾ ਹੋ ਸਕਦੇ? ਕਾੜਨੀ ਦੇ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਮਿਠਾਸ ਆਈ ਤੇ ਦੇਖੋ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਦੁੱਧ ਨੇ ਅੱਗ ਕੋਲੋਂ ਗੁਲਾਬੀ ਰੰਗ ਵੀ ਚੁਰਾ ਲਿਆ। ਲਹੂ, ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਲੰਮਾ ਅਰਸਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਇਸਨੂੰ। ਧੀ ਜੰਮਦੀ ਹੈ, ਖੇਡਦੀ ਖੇਡਦੀ ਜੁਆਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵਰ ਲਭਦੇ ਹਾਂ, ਫਿਰ ਸੰਤਾਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਅਰਸਾ ਲਹੂ ਉਡੀਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਦੀ ਦੁੱਧ ਬਣਾਂ। ਬੋੜਾ ਕੁ ਕਰਮਾ ਵਾਲਾ ਹਿੱਸਾ ਦੁੱਧ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਸਮਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਰਮਾਤ, ਮੁਸਲਸਲ ਬੰਦਗੀ ਸਦਕਾ।”

“ਤੁਹਾਡੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਮੋਦੀ ਖਾਨੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਤੇਰਾਂ ਤੋਂ ਅਗੇ ਗਿਣਤੀ ਭੁਲ ਗਈ ਸੀ? ਉਹ ਭਾਈਓ ਲੱਖ ਆਕਾਸ਼ ਤੇ ਲੱਖ ਪਤਾਲ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬੇਹਿਸਾਬ ਸੀ ਨਾਂ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨੇ ਹਿਸਾਬਾਂ ਤੋਂ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਉਣਾ ਸੀ ਛੁਡਾ ਲਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਕੌਣ ਬਨ੍ਹੇਗਾ ਗਿਣਤੀਆਂ ਮਿਣਤੀਆਂ ਵਿਚ।”

“ਐਵੇਂ ਨੀ ਆ ਗਈ ਸ਼ੀਰੀ ਜ਼ਬਾਨ ਫਾਰਸੀ ਮੈਨੂੰ। ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਕਲਗੀ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਜੋੜਿਆਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਕਸੀਦੇ ਲਿਖ ਲਿਖ ਸਜਾਏ। ਕਸੀਦਾ ਲਿਖਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਅਗੇ ਅਰਜ਼ੋਈ ਕਰਦਾ- ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੋੜੀ ਕੁ ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਨਜ਼ਮ ਦੇ ਦਿਉ। ਏਨੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨੀ ਮੰਗਦਾ ਜਿੰਨੀ ਤੁਸੀਂ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਬੋੜੀ ਕੁ ਤਾਂ ਦਿਉ। ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰੋਂ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਬੁੱਢਾ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ

ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿਵੇਂ ਮੰਗੀਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਏਨੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਨਜ਼ਮ ਤਾਂ ਦਿਤੀ ਹੀ, ਅਰਬੀ ਰੁੰਗੇ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ। ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਈ।”

“ਪਾਕ ਕੁਰਆਨ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹਿਫਜ਼ (ਯਾਦ) ਹੈ ਤਾਰਿਕ ਸਾਹਿਬ?” ਉਤਰ- “ਜੀ ਬਸ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀਆਂ ਆਇਤਾਂ।” ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਉਕਾ ਲਿਆ। “ਉਮਰ ਕਰਕੇ ਡਰਦਾ ਹਾਂ ਭਾਈਓ। ਵਡੇ ਦਾਅਵੇ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁਣ। ਏਨਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕੁਰਆਨ ਦਾ ਕਿ ਹਿਫਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਸਾਰਾ।”

“ਮੈਂ ਨੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਸਵਾਲੀ ਬਣ ਕੇ ਗਿਆ ਕਦੇ। ਆਏ ਦਾ ਆਦਰ ਕੀਤਾ ਵਿਤ ਮੁਜਬ। ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਥੇ ਭੀੜਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਣ ਦਿਆਂ। ਪਹਿਲੋਂ ਵਕਤ ਫਿਕਸ ਕਰੋ, ਕੰਮ ਦਸੋ, ਫਿਰ ਦੇਖਾਂਗੇ। ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਆ ਗਿਆ ਇਥੇ। ਬੜੇ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕਿਸਦੀ ਬਦੌਲਤ ਆ ਗਿਆ ਤੂੰ ਇਥੇ? ਉਸਨੇ ਕਿਸੇ ਭਲੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਦਿਤੀ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਦਾ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਕੁਝ ਪੁਛਿਆ। ਉਹ ਆਦਮੀ ਮੈਨੂੰ ਫਾਲਤੂ ਕਿਸਮ ਦਾ ਲੱਗਿਆ। ਇਕ ਵਾਕ ਉਸ ਕੋਲ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਜ਼ਨ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ- ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਨੈ? ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ- ਜੀ ਗੀਵੀਊ ਲਿਖ ਦਿਉ। ਤੁਹਾਡਾ ਵੱਡਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ- ਅਸੀਂ ਫ਼ਕੀਰ ਜਿਸ ਸ਼ਾਹਰਾਹ ਤੇ ਮੁੱਦਤ ਤੋਂ ਤੁਰੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਉਸ ਤਕ ਜਿਹੜੀ ਪਗਡੰਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਅਜੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭੀ। ਕਿਤਾਬ ਸਮੇਤ ਨਦਾਰਦ।”

“ਇਕ ਹੋਰ ਜੋੜੀ ਆਈ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਬੀਵੀ। ਬੀਵੀ ਕਿਸੇ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਆਉਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਪੁੱਛਿਆ। ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ- ਮੈਂ ਜਪੁਜੀ ਤੇ ਖੋਜ ਕਰ ਰਿਹਾਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਜਾਣਨਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ- ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਠੀਕ ਤਰਾਂ ਕਰਨਾ ਆਉਂਦੈ? ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ- ਹਾਂ ਜੀ। ਮੈਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਅਜੇ ਕਰਨ ਹੀ ਵਾਲਾ ਸਾਂ ਕਿ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਸਮਝ ਗਈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤੇ ਮੈਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾਂ। ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਮੈਂ ਮੌਕਾ ਦਿੰਦਾ ਰਹਿਨਾ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ- ਨਾ ਜੀ ਨਾ। ਸਾਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਕੱਖ ਨੀ ਆਉਂਦਾ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਸਿਖਣੇ। ਜੇ ਕੁਝ ਆਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਫਿਰ ਇਥੇ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦੇ? ਖੂਬ ਹੱਸੇ। ਬਚਾਅ ਕਰ ਗਈ ਬੀਬੀ ਆਪਣੇ ਖਾਵੰਦ ਦਾ।”

“ਮੈਂ ਜੀ ਚੈਲ ਤੋਂ ਨਾਭੇ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਖਿਆਲ ਆਇਆ, ਚਲੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਜਾ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕੀਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਨਾ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਾਸ਼ੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਆਕੇ ਜਾਹਲ ਲੋਕ ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ ਵਿਦਵਾਨ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਸੋਚਿਆ ਜਹਾਲਤ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਿਆਰਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਚਲੋਂਚਾਲ ਚਲੋਂਚਾਲ ਪੁੱਜ ਗਏ ਤਲਵੰਡੀ। ਰਸਤੇ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਸਰਕੜੇ ਦੇ ਕਾਨੇ ਕੱਟ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਉਹ ਲਿਖਣ-ਸਰ ਵਿਚ ਡੁਬੋ ਦਿੱਤੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਸ ਈ ਰਿਹੈ, ਮੈਂ ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਮਨਾ ਰਖਿਐ। ਸਿਰ ਤੇ ਰੁਮਾਲ

ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਕਾਨੇ ਕੱਢ ਕੇ ਟੁਕੜੇ ਕੀਤੇ। ਕਲਮਾਂ ਘੜੀਆਂ। ਇਕ ਇਕ ਕਲਮ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡਬੋ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਸਾਂ- ਮਹਾਰਾਜ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਲਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਹੀ ਹੋਵੇ। ਮੇਰੀ ਲਿਖਤ ਸਿਧੀ ਕਰ ਮਾਲਕ। ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਬਤ ਲਿਖਣ ਵੇਲੇ ਕੇਵਲ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਵਜ਼ੂਦ ਕੰਬਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦਿਉ ਹੇ ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਿਨਸ਼ਾਹ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਖਿਆਲ ਨੀ ਕੀਤਾ, ਪਿਛੇ ਇਕ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਖਲੋਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕੰਮ ਨਿਬੇੜ ਕੇ, ਕਾਨੀਆਂ ਕੋਰੇ ਰੁਮਾਲ ਵਿਚ ਵਲੋਟੀਆਂ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਪੁੱਛਿਆ- ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਨੇ ਜੁਆਨਾ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ- ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਨਾ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਪਰ ਹੁੰਦਾ ਨੀ ਠੀਕ। ਇਥੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਆਇਆ ਕਿ ਅਸੀਸ ਮਿਲੇ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ- ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਨੀ ਆਉਂਦਾ ਇਥੇ ਰਹੀਂ। ਮੈਂ ਚੁਪ ਚਾਪ ਖਲੋਤਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਅੱਡੀ ਲਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਉਡ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਦ ਪਰਤਿਆ। ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ। ਫੇਰ ਚੋਲੇ ਦੀ ਜੋਬ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਕੜਾ ਕੱਢ ਕੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਪਹਿਨਾ ਦਿਤਾ। ਸੋਰ ਪੱਕੇ ਵਜ਼ਨ ਦਾ ਇਹ ਕੜਾ ਅਗਲੀ ਵੇਰ ਦਿਖਾਵਾਂਗਾ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਮੈਨੂੰ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ- ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਨਾ ਹੱਥ ਕੰਬਦੇ ਲਿਖਣ ਵੇਲੇ। ਕਾਬੇ ਦਾ ਬੰਦੇ ਬਸਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਾਹ, ਮਹਾਰਾਜ ਸਹਾਈ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਗਾਤਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ। ਜਦੋਂ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਇਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ- ਇਹ ਗਰਮ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਜਰਨੈਲ ਐ। ਚੱਕਰ ਕਟਦਾ ਰਹਿੰਦੇ ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ ਬਿਅਦਬੀ ਤਾਂ ਨੀ ਹੋ ਰਹੀ। ਤੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖ ਦੇਖ ਮੈਂ ਹੋਰਾਨ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੇਨੇ ਸਿਖ ਉਪਰ ਇਹ ਕਿੰਨਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੂੰ ਕੋਈ ਕਰਮਾਂ ਆਲਾ ਐਂ ਭਾਈ।

“1953 ਵਿਚ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਲਮੰਤਰ ਦਾ ਫਾਰਸੀ ਨਜ਼ਮ ਵਿਚ ਤਰਜਮਾ ਕਰਕੇ ਭੇਜਿਆ। ਖਤ ਰਾਹੀਂ ਖਤ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਦੋ ਬੰਦੇ ਭੇਜੇ ਸਲੀਕੇ ਵਾਲੇ, ਸਾਊ ਤੇ ਸੁਘੜ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਮੇਰੇ ਬਾਬਤ ਕਹੇ ਮਿੱਠੇ ਸ਼ਬਦ ਦੁਹਰਾਏ ਤੇ ਆਖਿਆ- ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਚਲੇ। ਮੈਂ ਉਦੀਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਿਲਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਵਲ ਸੁਣਿਆਂ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ। ਹੁਣ ਮਿਲ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਉਹ ਕਿਡਾ ਵੱਡਾ ਤਪੱਸਵੀ ਹੈ। ਉਸਤਤਿ ਦੇ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਤਰਜਮੇ ਅਤੇ ਨਜ਼ਮ ਬਾਬਤ ਕਹੇ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਾਂ। ਸੁਣ ਸੁਣ ਸੋਚਦਾ- ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋ ਜਾਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ - ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੇ ਜਪੁ ਜੀ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਫਾਰਸੀ ਨਜ਼ਮ ਵਿਚ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ- ਜੀ ਅਰਥ ਨੀ ਆਉਂਦੇ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਟੀਕੇ ਦੇਖ ਲਏ ਹਨ। ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਟਿਕਿਆ ਕਿਸੇ ਤੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ - ਇਥੇ ਰਹੋ ਸਾਡੇ ਪਾਸ। ਅਸੀਂ ਅਰਥ ਦਸਾਂਗੇ।”

“ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜੀ ਹੋਰ? ਜੋ ਜੋ ਦਸਦੇ, ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ, ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ, ਲਖ ਲਖ ਨਜ਼ਮਾਂ ਉਤਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਰ ਸਕਾਂਗਾ ਇਹ ਕੰਮ। ਜੀ ਹੋ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ। ਜਦੋਂ 1969 ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਛਪੀ ਸੀ ਉਸਦੇ ਮੁਖ ਬੰਦ ਵਿਚ ਮੈਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਹਰੇਕ ਸੁਹਣਾ ਹਿੱਸਾ ਭਾਈ

ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦਇਆ ਸਦਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਕੁੱਝ ਚੰਗਾ ਲੱਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਾਦ ਦੇਣੀ। ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਚੰਗੇ ਸ਼ਾਇਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਧੂਰੀ ਹੈ। ਨੇਕ ਬਖਤ ਉਹ ਏਡੇ ਵੱਡੇ ਕਾਮਲ ਫਕੀਰ ਸਨ ਕਿ ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਰਖ ਕੇ ਤਕਦੀਰ ਦਾ ਰੁਖ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਭੋਰਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਲਿਖਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ? ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਰੀਸ ਤਾਂ ਕਰਦਾ। ਕਦੀ ਨੀ ਰੀਸ ਕੀਤੀ। ਸਾਡੇ ਸਿਲੇਬਸ ਐਂਡ ਐਂਡ ਸਨ।”

“ਮੇਰੇ ਘਰ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀਰ ਨਿਵਾਸ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਹੀ ਮੈਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਹੋ ਇੱਥੇ। ਮੇਰੇ ਬੇਟਿਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਵੀਰ ਸ਼ਬਦ ਮੈਂ ਚੇਤਨ ਹੋਕੇ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ।”

“ਇਕ ਸ਼ਾਮ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਿਖਣ-ਦਫ਼ਤਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ- ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੀਰ ਸੁਹਣੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੱਸੀ, ਇਉਂ ਮੈਨੂੰ ਮਹੀਂਵਾਲ ਦੀ ਸੋਹਣੀ ਬਹੁਤ ਫੈਸੀਨੇਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਜੀ ਕਰਦੇ ਇਕ ਨਜ਼ਮ ਸੋਹਣੀ ਉਪਰ ਲਿਖਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ- ਲਿਖੋ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ- ਇਹ ਰੁਮਾਂਟਿਕ ਗੱਲਾਂ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਤਾਂ ਨਹੀਂ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ- ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਠਿੰਡੇ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਕਲਗੀਧਰ ਹਜ਼ੂਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨੀ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ, ਸਾਰੰਗੀ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਪਈਆਂ ਤਾਂ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਕਿਹਾ- ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉ। ਗਾਇਕ ਤੇ ਸਾਜ਼ਿੰਦੇ ਆ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਹੀ ਸੁਣਨ ਦੀ ਫੁਰਮਾਇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜੋ ਉਹ ਗਾ ਕੇ ਹਟੇ ਸਨ। ਗਵੱਈਆਂ ਨੇ ਝਿਜਕਦਿਆਂ ਕਿਹਾ- ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ- ਤੁਸਾਂ ਸਹੀ ਕਿਹਾ। ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਆਵੀ ਵਿਚ ਦੇਰ ਤੋਂ, ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪਕਦੀਆਂ ਪਕਦੀਆਂ ਇਹ ਸੁਰਾਂ ਸੁਹਣੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਾਡਾ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮਨ ਹੈ ਅੱਜ। ਤਦ ਦੇਰ ਤੱਕ ਗਵੱਈਆਂ ਨੇ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਕਿਸੇ, ਲੋਕ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁਣਾਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿਤੀਆਂ, ਧਨ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਵਿਦਾ ਕੀਤੇ।”

“ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਖਾਣੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰੇ। ਭਾਈ ਵੀਰ, ਸਿੰਘ ਗੋਟ ਵਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੈਂ ਵੀ ਨਾਲ ਨਾਲ। ਕਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਣਾ ਖਾਧੇ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਗੋਟ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਖਲੋ ਗਏ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਸਨ ਕਿ ਚਲਾ ਜਾਹ। ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਬੇਸਮਝ ਸੀ। ਤੁਰ ਆਇਆ। ਕਾਗਜ਼ ਕੱਢੇ। ਕਲਮਾਂ ਘੜੀਆਂ ਤੇ ਸਿਆਹੀ ਦੀ ਦਵਾਤ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਸੋਹਣੀ ਉਪਰ ਨਜ਼ਮ ਲਿਖਣ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਜੀ ਕਲਮ ਉਥੇ ਚੱਲੀ ਕਿ ਦੋ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿਚ ਕਿੱਸਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਜਿਲਦ ਬੰਨ੍ਹੀ। ਚੁਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮੱਠੇ ਮੱਠੇ ਸੇਕ ਵਿਚ ਸੁਕਾਈ। ਜਦੋਂ ਸੁੱਕ ਗਈ, ਪੰਨੇ ਠੀਕ ਪਲਟਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਦਾਬ ਦੇਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਧੀ ਤੇ ਸੌ ਗਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ। ਵਾਹੋਦਾਹੀ ਤੁਰਿਆ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਵੱਲ। ਮਿਲਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸੋਹਣੀ ਦਾ ਕਿੱਸਾ ਫੜਾਇਆ। ਫੋਲ ਕੇ ਪੁਛਿਆ- ਝੂਠ ਮਾਰਦੇ ਸੀ ਕਵੀ ਜੀ ਕੱਲ੍ਹ, ਕਿ ਕਿੱਸਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿਉ? ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਲਿਖਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਨਹੀਂ ਜੀ। ਤੁਹਾਡੇ ਅਗੇ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦੀ ਕਿਸ ਦੀ ਤਾਕਤ? ਤੁਹਾਡਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸਮਝ ਗਿਆ ਸਾਂ ਕੱਲ੍ਹ ਸ਼ਾਮੀ ਕਿ ਬਿਨਾ ਇਕ ਪਲ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਲਿਖ ਦੇਹ। ਕਿੱਸਾ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਸੁੱਤਾ ਜੀ ਰਾਤ।”

“ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖੁਦ ਕਿੱਸਾ ਸੁਣਾਇਆ ਤੇ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਅਰਥ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕਰ ਕਰ ਦੱਸੇ। ਨਾਲੇ ਦਾਦ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਉਦੀਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ- ਕਵੀ ਜੀ, ਸੋਹਣੀ ਦੀਆਂ ਕੁਛ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਏ। ਕਿੱਸਾ ਸੁਣਾਉ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਉਮਰ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜੀ। “ਕਵੀ ਜੀ” ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਮੈਨੂੰ। ਮੇਰਾ ਇਹੋ ਨਾਮ ਚੱਲ ਪਿਆ ਸੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।”

ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਉਪਰ-ਲਿਖਤ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਆਂਸ਼ਿਕ ਬਿਉਰਾ ਹੈ। ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਮੈਂ ਆਵਾਜ਼ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨ ਕਿਉਂ ਨਾ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਨੇ ਕੁ ਨੋਟਸ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸਾਂ? ਰੱਬ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕਿ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਮੈਨੂੰ ਫਟਾਫਟ ਯਾਦ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਚੇਰ ਤਕ ਯਾਦ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ। ਫਿਰ ਵੀ। ਅਣਮੋਲ ਮੋਤੀ ਇਕ ਵੀ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਗਿਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਗੋਂ ਨੂੰ ਖਿਆਲ ਰੱਖਾਂਗਾ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਸੀ- “ਭੁੱਢਿਆਂ ਦਾ ਕਾਹਦਾ ਟਾਈਮ ਟੇਬਲ। ਜਦੋਂ ਨੀਂਦ ਖੁੱਲ੍ਹੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ। ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਵੀ ਹੁੰਦੇ। ਕੌਣ ਬਚ ਸਕਦੇ ਇਸਤੋਂ? ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕਿ ਭੂਤ ਕਿਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕੇਵਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣ ਲੱਗ ਜਾਨਾ। ਮਾਲਾ ਫੇਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਕਈ ਸਾਲ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਿਸ ਉਂਗਲ ਵਿਚ ਮਾਲਾ ਲਟਕਦੀ ਸੀ, ਇਕ ਦਿਨ, ਨਾ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਕਹਾਣੀ, ਵੀਵਾਨ ਤੋਂ ਉਠਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਇਕੋ ਉਂਗਲ ਤੇ ਇਉਂ ਵਜ਼ਨ ਆਇਆ ਕਿ ਪੋਟਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਵੀ ਇਹ ਪੋਟਾ ਮੁੜਦਾ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਗਿਣਤੀਆਂ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਨਾਂ? ਉਹੀ ਉਂਗਲ ਤੋੜੀ ਜਿਹੜੀ ਮਾਲਾ ਰਾਹੀਂ ਗਿਣਤੀਆਂ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਮੈਂ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਨਾਬਰ ਹੋਇਆ, ਬੁਢੇ ਵਾਰੇ ਨਾਮ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਸਾਡੇ ਬਾਬੇ ਕਲਗੀਧਰ ਨੂੰ ਪਖੰਡ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਗੁੱਟ ਤੋੜ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਹਿਸੇ ਨੂੰ ਸਜਾ ਦਿਤੀ ਜਿਥੇ ਮਾਲਾ ਲਟਕੀ।

“ਇਕ ਕੁੜੀ ਦੁਧ ਦੇ ਮੱਟ ਲਈ ਬੈਠੀ ਸੀ ਤਾਂ ਖਰੀਦਾਰ ਜੁਆਨ ਆਇਆ ਤੇ ਆਪਣਾ ਬਰਤਨ ਉਸ ਅਗੇ ਰੱਖਿਆ। ਕੁੜੀ ਨੇ ਕਈ ਕਟੋਰੀਆਂ ਦੁਧ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਜੁਆਨ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ- ਕਿੰਨਾ ਦੁਧ ਪਾਇਆ? ਕੁੜੀ ਬੋਲੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਫੇਰ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਹੋ ਗਏ? ਕੁੜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ- ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ- ਹੋਰ ਪਤਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਹੈ? ਤੇਨੂੰ ਕਿਉਂ ਪਤਾ ਨੀਂ? ਕੁੜੀ ਬੋਲੀ- ਮੈਨੂੰ ਏਨਾ ਪਤਾ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋਈਏ ਉਸ ਨਾਲ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨੀ ਕਰੀਦਾ।”

ਪਾਠਕੋ, ਮੈਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਅਲਿਫ ਬੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਯਾਦ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਮੁਨਾਜ਼ਾਤਿ ਬਾਮਦਾਦੀ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਦੋ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਾ ਜਿਵੇਂ ਵਜ਼ਨ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਲਾ ਲਈ। ਤਾਰਿਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਾਰ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਵਾਲੇ ਦੋ ਸ਼ਿਅਰ ਵੀ ਸਨ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਵਿਚ ਗਲਤੀਆਂ ਦਿਸੀਆਂ। ਤਾਰਿਕ ਨੇ ਕਿਹਾ- ਹਜ਼ੂਰ ਕੁਛ ਏਕ ਅਸ਼ਆਰ ਹਮਸੇ ਠੀਕ ਤਰਹ ਪੜ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੇ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ ਕੋ ਪੜ੍ਹੋ? ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਅਰ ਪੜ੍ਹੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਹੱਸ ਪਏ। ਕਿਹਾ- ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਏਨੀ ਲਿਹਾਜ਼ ਦੀ ਲੋੜ ਨੀ ਏਥੇ। ਸਿਧੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹੋ ਵਜ਼ਨ ਠੀਕ ਨੀ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਕਿਥੇ ਕਿਥੇ ਗੜਬੜ ਹੋਈ। ਤੁਸੀਂ ਚਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਨੇ ਬਸ। ਦਰਜਤ ਕੁ ਗਲਤੀਆਂ ਹੋਗੀਆਂ। ਬੰਦਿਸ਼ ਬਣੀ ਨਾ। ਬੜੀ ਤਾਕਤ ਲਾਈ। ਨਾ। ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ, ਤੁਸੀਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੋਣੇ, ਬੰਦਿਸ਼ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਂ ਅਰਬੀ ਦੇ ਅਲਫਾਜ਼ ਵਰਤੇ। ਇਹ, ਗੁਸਤਾਖੀ ਹੈ। ਅਰਬੀ ਅਰਬੀ ਹੈ, ਫਾਰਸੀ ਫਾਰਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੇਲ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਅਣਸਰਦੇ ਨੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਦੇਖਦਾ ਭਲਾ ਜੇ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣ। ਮਿਹਨਤ ਕਰਾਂਗਾ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ। ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰ ਆਗੇ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਤਾਜ-ਮਹਿਲ ਦੇ ਸੰਗਮਰਮਰੀ ਮਾਡਲ ਵਿਚ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ 1932 ਦੀ। ਇਕ ਥਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਹਣੇ ਮਾਡਲ ਦੇਖੇ। ਕੀਮਤ ਪੁਛੀ। ਰੁਪਈਏ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਦੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਮਾਡਲ ਪਸੰਦ ਆਇਆ। ਪੈਸੇ ਥੋੜੇ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਮੰਨਿਆ ਨਾ। ਮੈਂ ਮਾਡਲ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਤਰੇੜ ਦਿੱਸੀ। ਕਿਹਾ - ਇਹ ਮਾਡਲ ਤਾਂ ਬਾਰਾਂ ਆਨਿਆਂ ਦਾ ਦੇ ਦੇਹ, ਇਸ ਵਿਚ ਤਰੇੜ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ- ਦਿਖਾਉ। ਮੈਂ ਤਰੇੜ ਦਿਖਾਈ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਮਾਡਲ ਜੋਰ ਨਾਲ ਪੱਥਰ ਤੇ ਮਾਰਕੇ ਕੰਕਰ ਸਮੇਟਦਿਆਂ ਕਿਹਾ- ਮਾੜੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਆਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਟਾਂਗਾ। ਇਥੇ ਖਰਾ ਸੌਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੀ। ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਬਥੇਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਨੇ ਹਜ਼ੂਰ। ਉਦੋਂ ਦਾ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਸ਼ਿਅਰ ਵਿਚ ਤਰੇੜ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਉਪਰ ਮਾਰਾਂ। ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਪੱਥਰਘਾੜਾ ਕਾਰੀਗਰ ਚੰਗਾ, ਨੁਕਸਦਾਰ ਚੀਜ਼ ਤੋੜਨ ਦਾ ਦਰੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਤਰਜਮਾ ਦਰੁਸਤ ਤਾਂ ਹੈ, ਦਰੁਸਤ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਲਾ ਦਿਆਂਗਾ ਮਗਜ਼ੀ। ਗੋਟਾ ਸਲਮਾ ਸਿਤਾਰਾ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਜੇ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਸੰਦ ਨਾ ਆਈ ਫਿਰ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਨਾ ਬੇਕਾਰ? ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਨੂੰ ਉਂਜ ਬੇਕਾਰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜੋ ਮਰਜੀ ਕਰੇ, ਆਪਾਂ ਉਹੋ ਕਰਾਂਗੇ ਜਿਥੇ ਕੁ ਆਪਾਂ ਹੋਗੇ ਆਂ। ਦੇਖਦੇਆਂ ਕੀ ਬਣਦੇ।

ਕੋਈ ਕੋਈ ਕਾਫੀਆਂ ਬੜਾ ਤੰਗ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦੇ। ਦਰੁਸਤ ਬੀ ਨੀ ਹੋਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ। ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸ਼ਾਇਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸ਼ਿਅਰ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ:

ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕਹੀਆ ਤੂੰ ਘੜ ਨਾਮਦੀਨਾ।
ਜੀਹਦੇ ਵਿਚ ਬਾਇਰ ਖੁਦ ਜਾਏ ਅੜ ਮਾਮਦੀਨਾ॥

ਖੂਬ ਹੱਸੇ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਹੋਗੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਾਮਦੀਨ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ- ਇਸ ਮਾਮਦੀਨ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਬਕਾਵਟ ਲਾਹ ਦਿਤੀ। ਹੁਣ ਦੇ ਮਾਮਦੀਨ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਖੂਬ ਮਜ਼ਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਅਜੋਕੀ ਬਾਇਰੀ ਉਤੇ ਨਾ ਹਾਸਾ ਆਏ ਨਾ ਰੋਣਾ।

ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ- ਪਰ ਇਥੇ ਕਹਾਣੀ ਹੋਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦਿਤਾ ਕਿ ਨੰਬਰ ਇਕ, ਜਿਸ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਇਹ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਅਰ ਦੀ ਬੰਦਿਸ਼ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਇਸ ਗਲੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਵਜ਼ਨ ਠੀਕ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਮੈਂ ਫੇਰ ਅਰਥ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ। ਅਰਥ ਮੇਰੇ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ ਵਜ਼ਨ ਬਾਦ ਵਿਚ। ਮੈਨੂੰ ਪਤੈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਲਈ ਸੁਰਬੀਆਂ ਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨੀ। ਫੇਰ ਵੀ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਤਾਕਤ ਲਾਵਾਂਗਾ। ਕੀ ਪਤਾ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣ ਬਿਅਰ। ਦੇਖੋ ਸਾਫ਼ ਗੱਲ ਐ ਜੀ। ਮੈਂ ਬੀਬੇ ਦਾ ਗਲਾਸ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਛਾ ਹੈ ਕਿ ਬਲੌਰ ਦਾ ਗਲਾਸ ਬਣੇ। ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬਲੌਰ ਦਾ ਗਲਾਸ ਨੀ ਬਣਦਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਬੀਬੇ ਦਾ ਗਲਾਸ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਤੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਗਲਤ ਪ੍ਰੋਵੇਸਰੋ? ਤਾਂ ਵੀ, ਮੈਂ ਕਾਫੀਦੇ ਦਾ ਖੂਨ ਕਰਾਂਗਾ, ਖਿਆਲ ਦਾ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਮੇਰਾ ਕਾਫੀਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮੇਰਾ ਰਦੀਫ਼। ਗੁਰੂ ਮੇਰਾ ਵਜ਼ਨ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮੇਰੀ ਤਸਬੀਹ। ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਕੇਵਲ। ਉਸ ਵਿਚ ਕਾਇਨਾਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਲਾਮ ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਬਾਇਰੀ ਦਾ ਸੁਹੱਪਣ ਕੋਠੇਵਾਲੀ ਦਾ ਸੁਹੱਪਣ ਹੈ ਜੋ ਅਣਗਿਣਤ ਵਾਰ ਲੱਜਿਤ ਹੋਏਗਾ ਤੇ ਲੱਜਿਤ ਕਰੇਗਾ।

“ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਨਾਭੇ, ਸੱਯਦ ਇਜ਼ਹਾਰ ਹੁਸੈਨ। ਸਫੈਦ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨਿਆਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਫੈਦ ਟੋਪੀ, ਸਫੈਦ ਅਚਕਨ, ਸਫੈਦ ਚੂੜੀਦਾਰ ਪਜਾਮਾ, ਸਫੈਦ ਜੁੱਤੀ ਤੇ ਜੁਰਾਬਾਂ, ਹੱਥ ਵਿਚ ਸਫੈਦ ਰੁਮਾਲ। ਨਮਾਜ਼ੀ ਸੀ। ਸੰਤਾਲੀ ਵਿਚ ਦੰਗਾਕਾਰੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਕਤਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਮੈਂ ਸਫੈਦ ਵਸਤਰ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਿਆਂ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਨੇ ਇਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੀਆਂ। ਦੇਖ ਲਉ ਜੇ ਕਿਤੇ ਸਫੈਦ ਕੱਪੜਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਚਲਾ ਗਿਆ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਇਥੇ ਆ ਹੁਣ? ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਮੈਂ ਇਥੇ। ਅਪਣੇ ਵਿਆਹ ਵਕਤ ਨਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਨੀ ਸਿਲਾਏ ਮੈਂ। ਜੇ ਹੁਸੈਨ ਹੁੰਦਾ ਫੇਰ ਦੋ ਜੋੜੇ ਨਵੇਂ ਸਿਲਾਉਂਦਾ, ਇਕ ਉਸ ਲਈ ਦੂਜਾ ਆਪਣੇ ਲਈ। ਉਸ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦੀਆਂ ਮੈਂ ਛੇ ਕੁੜੀਆਂ ਬਚਾ ਲਈਆਂ ਤੇ ਤੁਰ ਪਿਆ ਲੈਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵੱਲ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲਬਪਬ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ ਮੈਨੂੰ ਉਧਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਵਰਜਦੇ, ਆਖਦੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਬੋੜੇ ਕੁ ਬਚ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਕੋਈ ਪਾਗਲ ਧੁਨ ਸਵਾਰ ਸੀ। ਮੈਂ ਲਾਹੌਰ ਸਲਾਮਤ ਪੁੱਜ ਕੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਕੁੜੀਆਂ ਪੁਚਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆ ਆ ਮਿਲਦੇ। ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਡੀ.ਸੀ. ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ- ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਰਹੋਗੇ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ। ਵਾਧੂ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਤੁਸੀਂ ਰੱਖ ਸਕੋ। ਇਹ ਇਕ

ਅਗਸਤ 1947 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ- ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਰਹਿ ਲਵੋ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ- ਨਹੀਂ। ਮਹੀਨਾ ਰਹਾਂਗਾ। ਉਹ ਹੱਸ ਪਿਆ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ- ਚੰਗਾ ਇਕ ਦਿਨ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਵੀ ਲਾਹੌਰ ਦੇਖਾਂਗਾ।

“ਉਹ 14 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਕਾਰਾਂ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਉਹ ਵਾਹਘਾ ਬਾਰਡਰ ਪਾਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਖੁਦਾ ਹਾਫਿਜ਼ ਆਖ, ਪਰਤ ਗਿਆ। 15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਬਾਰਡਰ ਸੀਲ ਹੋ ਗਏ। ਤਾਰਿਕ ਸਾਹਿਬ, 26 ਸਾਲ ਮੈਂ ਬੀਬੇ ਦੇ ਦਿਨ ਬੀਬੇਗਾਹ ਵਿਚ ਨਮਾਜ਼ ਅਦਾ ਕਰਨ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਸੈਨ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੀ? ਮੈਂ ਜੁ ਹਾਂ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ। ਇਹ ਅਰਜ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਅੱਗੇ ਕਿ ਮੇਰੀ ਨਮਾਜ਼ ਦਾ ਸਿਲਾ ਮੇਰੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਹੁਸੈਨ ਨੂੰ ਮਿਲੇ।

ਨੀਲੇ ਦੇ ਸਵਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ- ਕਿਸੇ ਤਕੜੇ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਨੇ ਬਈ ਤੇਰੇ ਕੋਲ? ਉਹ ਕਹੇਗਾ- ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ। ਮੇਰੇ ਮੁਨੀਮ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ। ਇਉਂ ਹੁੰਦੇ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੀ ਜਾਣਨ ਲੈਣਦਾਰੀਆਂ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ? ਆਪਾਂ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਮੁਨੀਮ ਬਸਤੇ ਜਿਹੇ ਚੁਕੀ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਖਜਾਨੇ ਦਾ ਲੇਖਾ ਕਰਨਾ ਆਉਂਦੈ। ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਹੈ ਇਹ ਦਾਅਵਾ। ਲੇਖਾ ਕੋਈ ਨੀ ਕੀਤਾ ਆਪਾਂ ਉਹਦਾ। ਗੁਣ ਗਾਏ ਰੱਜ ਕੇ। ਗੁਣ ਗੁਣਾਉਣ ਲੱਗੇ:

ਦਿਨ ਕੋ ਕੁਛ ਫਿਕਰਿ ਸੁਖਨ ਜ਼ਿਕਰਿ ਖੁਦਾ ਕਰਤਾ ਹੂੰ।

ਰਾਤ ਕੋ ਦਰਦ ਭਰੇ ਗੀਤ ਸੁਨਾ ਕਰਤਾ ਹੂੰ।

ਕਿਧਰੇ ਖਾਤਰਦਾਰੀ ਵਿਚ ਕਸਰ ਰਹਿ ਜਾਏ ਭਾਈਓ ਤਾਂ ਬੁਰਾ ਨਾ ਮਨਾਉਣਾ। ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਅਸਮਾਨੋਂ ਪਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਧਰੇ ਦੂਰ। ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਫਕੀਰ ਰੋੜੇ ਤੋਂ ਤਿਲਕ ਕੇ ਡਿਗੇ ਤਾਂ ਹੱਸੇ ਨਾਹ। ਉਸਦੀ ਨਿਗਾਹ ਧਰਤੀ ਤੇ ਹੈ ਈ ਨੀਂ ਜਦੋਂ, ਫਿਰ ਰੋੜਾ ਕਿਥੇ ਦਿਸਦਾ?

ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਲੰਮੀ ਗਜ਼ਲ-ਕਾਦਰਿ ਹਰਕਾਰ ਗੁਰੂਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ। ਬੇਕਸਾਂ ਰਾ ਯਾਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਰਚੀ ਸੀ ਉਸੇ ਬੰਦਸ਼ ਵਿਚ ਮੈਂ ਲੰਮੀ ਨਜ਼ਮ ਲਿਖੀ

ਹਸਤ ਸ਼ਿੰਦਾਮੀਰ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਮੁਨਸਿ ਦਿਲਗੀਰ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚੋਂ ਛਪੇਗੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਮਹਿਕ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲੇਗੀ- ਮੈਂ ਕਿਹਾ। ਬੋਲੇ- “ਗੋਬੇ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋਗੇ ਤਾਂ ਬਦਨਾਮ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਕਦੀ ਮੋਤੀ ਖੁਦ ਚੱਲ ਕੇ ਦੁਕਾਨ ਵਿਚ ਗਿਆ? ਬਸ ਕੋਈ ਲੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਮੁੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੈ। ਮੋਤੀ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ ਰਹਿਕੇ ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦੈ।

ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ- “ਮੈਂ ਦੁੱਧ ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖੀ।” ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਈ ਮਿਤਰੋਂ। ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ।

ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਨੀ ਕਰਦਾ, ਉਹ ਰੋਟੀ ਕਿਉਂ ਖਾਂਦੇ ਫੇਰ? ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਨੀ ਕਰਨਾ ਫੇਰ ਤੂੰ ਰੋਟੀ ਲਈ ਹੱਥ ਨਾ ਫੈਲਾਅ ਭਾਈ।

“ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਮਸ ਤਬਰੇਜ਼ ਸੁਣਾਇਆ, ਮਨਸੂਰ, ਜੁਨੈਦ, ਬੈਅਜ਼ੀਦ, ਹਾਫ਼ਿਜ਼ ਸ਼ੀਰਾਜ਼ੀ, ਮੌਲਾਨਾ ਰੂਮ, ਸ਼ੇਖ ਸਾਅਦੀ ਤੇ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਫਿਰਦੌਸੀ ਤੇ ਉਮਰ ਖਯਾਮ ਦਾ ਕਲਾਮ ਸੁਣਾਇਆ। ਮੈਂ ਮੂਰਖਾਂ ਵਾਂਗ ਇਉਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁੱਝ ਪਤਾ ਈ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਗੁਸਤਾਖ ਹਾਂ ਜੀ। ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਓ ਫੇਰ ਵੀ ਇਸ ਬੁਢੇ ਨੂੰ ਦੇਰ ਤਕ ਸੁਣਦੇ ਰਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਹੋ।

ਤਾਰਿਕ ਨੂੰ ਕਿਹਾ- “ਸੁਣਾਓ ਕੋਈ ਆਇਤ। ਤਾਰਿਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਔਖਾਂ ਨੀਵੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਕੁੱਝ ਦੇਰ ਖਾਮੋਸ਼ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਇਕ ਆਇਤ ਪੜ੍ਹੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਸਮਿੱਲਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ? ਇਹ ਤਾਂ ਬਿਅਦਬੀ ਹੈ। ਤਾਰਿਕ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਦਿਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਸਮਿੱਲਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਆਇਤ ਪੜ੍ਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਕਮ ਤੁਸੀਂ ਆਇਤ ਪੜ੍ਹਣ ਦਾ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਤਾਰਿਕ ਦੁਆਰਾ ਪੜ੍ਹੀ ਆਇਤ ਦਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਦਰੁਸਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਠੀਕ ਗੱਲ ਦੱਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਨੂੰ? ਮੇਰੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਇਮਾਮ ਗਜ਼ਾਲੀ ਤੱਕ ਦਾ ਸਭ ਕੁੱਝ ਪਿਆ। ਕੀ ਕਰਾਂ ਤੁਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਨੀ ਬੈਠਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਬਿਨਾਂ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਦੇ ਕੋਈ ਕੀ ਕਰੇ? ਕਾਗਜ਼ ਕਲਮ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹੋਰ ਕੁੱਝ ਕਦੀ ਕੀਤਾ ਈ ਨੀ ਜੀ ਮੈਂ।

“ਨੀਤੀ ਦਾ ਫੋਨ ਆਇਆ ਸੀ ਪਟਿਆਲੀਉਂ। ਕਹਿੰਦੀ ਮਿਲਣੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ- ਨਾ ਧੀਏ। ਹੋ ਗਏ ਮੇਲੇ ਗੇਲੇ ਬਥੇਰੇ। ਹੁਣ ਆਰਾਮ ਕਰੋ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ। ਜ਼ਿੰਦ ਕਰਨ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ- ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਖ਼ਾਨਸਾਮਾ ਨਹੀਂ। ਰਾਸ਼ਨ ਨਹੀਂ। ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕਰ ਦੀ ਚਾਹ ਪੀਆ ਕਰਦਾਂ। ਸ਼ੱਕਰ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਮੁੱਕੀ ਪਈ ਐ। ਆ ਗਈਆਂ ਜੀ। ਤਿੰਨੋਂ ਧੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ। ਨੀਤੀ, ਉਹਦੀ ਧੀ, ਅੱਗੋਂ ਉਹਦੀ ਧੀ ਯਾਨੀ ਕਿ ਦੋਹੜੀ। ਸ਼ੱਕਰ ਦੀ ਬੈਲੀ ਪਟਿਆਲੀਉਂ ਈ ਲੈ ਆਈਆਂ। ਖਾਣ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੀ। ਆਪੇ ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ। ਏਥੀ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ ਜਿਥੇ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੇ ਓ। ਨੀਤੀ ਕਹਿੰਦੀ- ਅਸੀਸ ਲੈਣ ਆਈਆਂ ਜੀ ਤੁਹਾਥੋਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ- ਨਾ। ਹੁਣ ਨੀ ਅਸੀਸ ਦੇਣੀ। ਤੁਸੀਂ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਲੈ ਕੇ ਆਈਆਂ ਓ ਨਾਂ, ਇਹ ਹਜ਼ਾਰ ਕੁ ਦਾ ਹੋਏਗਾ ਨਿਕ ਸ਼ੁੱਕ। ਹੱਦ ਭੂਢ ਹਜ਼ਾਰ। ਇੰਨਾ ਕੁ ਦੇ ਕੇ ਅਸੀਸਾਂ ਦਸ ਦਸ ਲੱਖ ਦੀਆਂ ਲਿਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਤੁਸੀਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਲੁੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਦਿਵਾਲੀਆ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਨੀ ਅਸੀਸ ਦੇਣ ਜੋਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬੰਦਗੀ ਨੀ ਕਰ ਹੁੰਦੀ। ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਈ ਕਰਜ਼ ਉਤਰਦੇ ਨਾ ਜੀ। ਬਾਹਰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ ਨਾ ਜੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਕਿਹਾ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਬਾਬਾ ਐ। ਏਸ ਬਾਬੇ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੰਤ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹਨੇ ਦਿਤਾ ਬੜਾ ਸੀ ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਥਾਂ ਥਾਂ ਫਿਰਨ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਐ। ਕੇਵਲ ਇਹਦੇ ਉਪਰ ਈਮਾਨ ਧਰੀ

3. ਮਹਾਰਾਣੀ ਪਟਿਆਲਾ, ਪੁਨੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਰਖਦੇ ਕਿਤੇ ਨਾਂ ਜਾਂਦੇ, ਤਾਕਤ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਬੜੀ ਰਹਿਣੀ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਸੱਜੇ ਭੱਜੇ ਕਦੀ ਖੱਬੇ, ਕਦੀ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਸੁੰ ਕਰਕੇ, ਕਦੀ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਏ। ਬਸ ਇਹ ਕੰਮ ਰਹਿ ਗਿਆ ਇਕ ਦੌੜਨ ਭੱਜਣ ਦਾ। ਉਸ ਇਕ ਪਿਤਾ ਉਪਰ ਆਸਥਾ ਰੱਖੋ। ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਨੇ ਭਰਮਾਇਆ ਤਾਂ ਸੀ- ਆਨੰਦਪੁਰ ਜਾਓਗੇ ਤਾਂ ਦੇਖੋਗੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ ਮੰਗਤੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹੀਆਂ ਵੱਡਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ।

“ਮੱਥਾ ਟਿਕਾਇਆ। ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਲਿਆਏ ਮੇਵੇ ਵਿਚੋਂ ਰਤਾ ਕੁ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦਿਤਾ ਤੇ ਤੋਰੀਆਂ। ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਭਾਈਓ ਮੱਥਾ ਟੇਕੋ ਗੁਰੂਦਰਬਾਰ ਵਿਚ, ਫਿਰ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਜਾਓ ਪਟਿਆਲੇ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਤਿਆਰੀਆਂ ਵਿਚ ਹਾਂ। ਕੀ ਪਤਾ ਕਦੋਂ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲ ਜਾਏ। ਚੰਗੈ। ਹੁਣ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦੇ। ਨਾਲੇ ਮੇਰੀ ਯਾਤਰਾ ਸੌਖੀ ਐ। ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਭਾਰ ਚੁੱਕਣੇ? ਹੱਡ ਮਾਸ ਦਾ ਭਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਨਿਬਚੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾਂ, ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਤੋਂ ਸੌ ਫੀ ਸਦੀ ਮੁਕਤ ਆਂ। ਛਮਕਾਂ ਖਾਣ ਲਈ ਫੇਰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸੌ ਫੀ ਸਦੀ ਨੰਬਰ ਆਪੋ ਦੇ ਲਏ ਨੇ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ, ਹਿਸਾਬ ਕਦੇ ਆਇਆ ਨੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ, ਗੱਲਾਂ ਫੀ ਸਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾਂ।

ਪੁੱਛਿਆ - ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੋਂ ਦੇ ਹੋ ਤਾਰਿਕ ਸਾਹਿਬ ?

- ਜੀ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦਾ।

- ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਕਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼?

- ਜੀ ਲੁਹਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਗਲੀ।

- ਕਦੋਂ ਜਾਓਗੇ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ?

- ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ !

- ਔਛਾ ਇਹ ਦਸੋ ਇਸੇ ਗਲੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਅਖਤਰ ਪਰਵੇਜ਼ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ

ਐ?

- ਬਾਕੀ ਸਭ ਠੀਕ ਐ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੀ ਦਾ ਨਿਕਾਹ ਲੇਟ ਹੋ ਰਿਹੈ। ਕਿਤੇ ਗੱਲ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਰਹੀ। ਬੜੇ ਫਿਕਰਮੰਦ ਨੇ।

- ਚੜ੍ਹੇਗੀ ਸਿਰੇ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਤੁਹਾਥੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗੈ। ਮੇਰੀ ਇਸ ਨੇਕਬਖ਼ਤ ਧੀ ਦਾ ਨਿਕਾਹ ਕਿਉਂ ਲੇਟ ਹੋਏ? ਮੈਂ ਦੁਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਜਾਓ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰਿਉ, ਬਸ ਇਹ ਆਖਿਓ ਕਿ ਚੈਲ ਜਾਕੇ ਆਏ ਆ। ਫੇਰ ਬਾਕੀ ਗੱਲਾਂ ਪਰਵੇਜ਼ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਸੁਣਨੀਆਂ।

ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਬੋਪਾਰਾਇ ਜੀ ਨੂੰ ਫੋਨ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤੇ ਹਾਂ। ਦੋ ਕੁ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ- ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੈ ਕਿਧਰੇ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ? ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ- ਕਿਤੇ ਨੀ ਜਾਣਾ। ਬੋਲੇ- ਦਸ ਵਜੇ ਆ ਜਾਇਓ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੁਣਾਂਗੇ ਇਸ ਦਾਨਸ਼ਵਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ। ਉਥੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜੀ. ਐਸ. ਰਿਆਲ, ਤਾਰਿਕ ਕਿਫਾਇਤੁੱਲਾ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਤੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਸਾਹਿਬ

ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਵਾ ਦੋ ਘੰਟੇ ਨਿਰੰਤਰ ਇਸ ਦਰਵੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ। ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਰਹੱਸਮਈ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸੁਣਦੇ ਹੋਈਏ। ਬੋਪਾਰਾਇ ਨੇ ਸੰਧੂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ - ਏਡੇ ਸ਼ਖਸ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਆਂ ਆਪਾ? ਸੰਧੂ ਨੇ ਕਿਹਾ- ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਉਪਾਧੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਬਾਨੀ ਫੈਸਲਾ 4 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਤੇ 10 ਨਵੰਬਰ ਸਿੰਡੀਕੇਟ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਨਰੇਰੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਫ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਆਸਾਨੀ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਇਆ।

ਇਹ ਖੁਸ਼ਖ਼ਬਰੀ ਚੈਲ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਫੋਨ ਤੇ ਸੁਣਾਈ। ਸੁਣ ਕੇ ਫੁਰਮਾਇਆ- ਏਨਾ-ਕੁਛ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿਨਾ ਜਦੋਂ ਚੈਲ ਆਓ, ਦੋ ਹਾਰ ਲੈ ਆਉਣੇ। ਇਕ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਲਈ ਸੁਖਦਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਜੁੱਤੀਆਂ ਦਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਨ ਕੇ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਦਰੁਸਤ ਰਹੇਗਾ। ਅੱਗੇ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ। ਭੁੱਢਿਆਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਦੋਂ ਚਲਦੀ ਹੈ? ਫਿਰ ਆਖਿਆ- ਤਾਰਿਕ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਨਾ ਪੰਨੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿ ਅਖ਼ਤਰ ਪਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਬੇਟੀ ਦਾ ਨਿਕਾਹ ਨੀ ਹੋ ਰਿਹਾ? ਮੈਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ। ਕੱਲ੍ਹ ਵਿਆਹ ਦਾ ਕਾਰਡ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸ਼ਰਨ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਕਿਉਂ? ਹੈ ਨਾ ਭੁੱਢਾ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਕਿ ਨਹੀਂ?

ਮੈਂ ਤਾਰਿਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ, ਹਾਂ ਜੀ, ਮੈਂ ਨਕਾਹ ਮੈਕੇ ਵੀ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਬੱਕਣ ਈ ਨਾ। ਪੰਨੂ ਸਾਹਿਬ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਖਬਰ ਸਾਰ ਲੈਣ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਗਰੀਬ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਕੋਟਲੇ ਆਉਂਦੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਿਮਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਅਮੀਰਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨੀ ਕੀਤੀ। ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਬਾਬਤ ਕਿਨੇ ਪਰੇਮ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ।

ਉਪਰ ਦਰਜ ਗੱਲਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਕਾਫੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਬੈਠਿਆਂ ਪੰਜ ਸੱਤ ਮਿੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਐਸ.ਐਮ. ਵਰਮਾ ਆ ਬੈਠੇ, ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਬਾਦ ਬੋਲੇ- ਇਹ ਕੀਹਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਛੇੜ ਰੱਖਿਐ ਤੂੰ ਔਜ? ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ- ਚੈਲ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਾਇਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਇਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ- ਕਮਾਲ ਐ ਬਈ। ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਚਾਚਾ ਜਾਨ ਹਨ। ਜਿਸ ਰਾਇਲ ਘੋੜੇ ਦੀਆਂ ਤੂੰ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸੀਆਂ, ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਮੈਂ ਉਸ ਉਪਰ ਚੈਲ ਜਾ ਕੇ ਬੂਟੇ ਲਏ ਸਨ। ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਲਗਾਮ ਫੜੀ ਚਾਚਾ ਜੀ, ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਮੈਂ ਤੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ, ਅਸੀਂ ਪਹਾੜੀ ਪਗਡੰਡੀਆਂ ਉਪਰ ਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸੈਰ ਸਪਾਟੇ ਲਈ ਤੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਸ਼ਾਇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਜਿਸ ਦੀ ਉਦੋਂ ਕੋਈ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਮੈਨੂੰ।

“ਤੁਹਾਡੇ ਚਾਚਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏ ਉਹ”? ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।

-ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਪੰਨੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿ ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਸੀ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ। ਉਹ ਮੇਰੇ

ਪਾਪਾ ਦਾ ਜਮਾਤੀ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ ਜੀ ਚਾਚਾ ਜਾਨ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਵੱਡੇ ਸਨ, ਉਹ ਹੁਣ 90 ਸਾਲ ਦੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਚਾਚਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੀ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਗਜ਼ਬ ਦੀ ਸ਼ਾਹਨਾ ਲਿਆਕਤ ਤੇ ਤਰਜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਕਦੀ ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ ਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਬਹੁਤਾ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋ. ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ, ਹੋ ਸਕਦੇ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆ ਜਾਏ।

ਇਕ ਜਨਵਰੀ 2007 ਨੂੰ ਮੈਂ ਅਪਣੇ ਕੁਲੀਗ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰੋ. ਰਾਮ ਗੋਪਾਲ ਵਰਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ। ਸਵੇਰ ਦਾ ਗਿਆ ਦੁਪਹਿਰ ਬਾਦ ਵਾਪਸ ਪਰਤਿਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਜਿੰਨੀ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸੀ ਗਈ, ਕੀ ਵਾਕਈ ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਉਨੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ ਜਾਂ ਹਨ? ਵਰਮਾ ਜੀ ਹੱਸ ਪਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ- ਸ਼ਾਇਰ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਅਤੇ ਸੱਚ ਆਪਣੇ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰਾਂ ਦੇ ਸੱਚ ਅਤੇ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦੇ। ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਵਿਚੋਂ ਜਿੰਨਾਂ ਕੁ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਐ ਉਹ ਸੁਣੋ:

“ਇਹ ਨਖਰੇਬਾਜ਼ ਮੁੰਡਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪੂਰਾ ਆਕੜ ਖਾਂ ਪਰ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਢਿੱਲਾ। ਦਸਵੀਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਟੱਕਰਾਂ ਕਈ ਪਾਸੇ ਮਾਰੀਆਂ ਪਰ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਖਿਆਲ ਕਿ ਕੋਈ ਅਗਲੀ ਜਮਾਤ ਪਾਸ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਸ਼ਾਇਰ ਇਹ ਹੋਗਾ ਸੀ, ਇਸ ਬਾਬਤ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਿੱਕਾ ਮੰਨਦੇ। ਇਹਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਬਲਵੀਰ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਫਾਰਸੀ ਉਪਰ ਖੂਬ ਪਕੜ ਸੀ। ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਵਿਦਵਾਨ ਬਲਵੀਰ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਖਬਰੀ ਛੋਕਰਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ “ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ” ਦੀ ਛੇੜ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਕਲਾਸੀਕਲ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਮੈਂ ਜ਼ਾਮਨ ਹਾਂ ਕਿ ਫਾਰਸੀ ਜਾਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਰਬੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮਸਲਾ ਬਲਵੀਰ ਪਾਸ ਅੜ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸੁਲਝਾ ਦਿੰਦਾ। ਬਲਵੀਰ ਖੁਸ਼ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਦੁਖੀ ਵੀ। ਖੁਸ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪੜ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਮਾਤਾਂ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਸਾਡੇ ਵਾਂਗ।

ਮਾਇਕ ਹਾਲਤ ਠੀਕ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ। ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਨਾਭਾ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਰਸੂਖ ਸੀ। ਮਜੀਠੀਏ ਸਰਦਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕਦਰ ਸੀ। ਜਨਰਲ ਹਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜਦੋਂ ਪੈਪਸੂ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀ ਲਏ ਗਏ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾਵੇਵਾਲਾ ਦੀ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿਚ ਤਾਂ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਲੀਟਿਕਲ ਸੈਕਟਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਬਲਿਕ ਡੀਲਿੰਗ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਸੀ। ਸਤਿਕਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਵੀ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਬਲਵੀਰ ਉਪਰ ਖੁਸ਼ ਸਨ ਕਿ ਚੰਗਾ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖੂ ਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਤੇ ਲੱਗੂ। ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਿਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਦੇਖਦੇ, ਜੋੜਬ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਐ ਤਾਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਏ, ਕਿਹਾ- ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ ਕੰਮ ਸਾਡੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਹੈ ਈ ਨੀ। ਦੂਜਾ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਨੇ ਇਹ ਵਿਦਿਆ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਸਿੱਖੀ ਨਹੀਂ।

ਜਿਹੜੀ ਵਿੱਦਿਆ ਵਿਧੀਵਤ ਹਾਸਲ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਸ਼ਰਾਫਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਫਾਰਸੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਾਂਗ ਉਸ ਦਾ ਜੋਤਸ਼ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿੱਕਾ ਜਮਿਆ। ਵਡੇ ਵਡੇ ਰਈਸ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਆਪਣਾ ਭਵਿੱਖ ਪੁੱਛਣ ਚੈਲ ਤੱਕ ਜਾਂਦੇ।

“ਮੈਂ ਤੇ ਬਲਵੀਰ ਪਹਿਲੋਂ ਲਾਹੌਰ ਪੜ੍ਹਨ ਗਏ, ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਦੇਸ ਵੰਡ ਹੋਈ ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਪਟਿਆਲੇ ਆਕੇ ਮਹਿੰਦਰਾ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਬਲਵੀਰ ਨਾਭੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਪਟਿਆਲੇ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਤੋਨੀ ਛੋਟੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਉਦੋਂ ਇਸ ਨਵਾਬ ਨੇ ਚੈਲ ਦੀ ਵਾਦੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕੋਠੀ ਬਣਾਈ। ਬਲਵੀਰ ਤੇ ਮੈਂ ਪਟਿਆਲੇ ਨਾਭੇ, ਸਮਾਣੇ, ਸੁਨਾਮ, ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ ਦੇਸਤਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਸਾਈਕਲਾਂ ਉਪਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਾਂ ਪਰ ਇਹਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਘੋੜੀ ਖਰੀਦੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਛੇੜਨ ਵਾਸਤੇ ਨਵਾਬ ਦਾ ਲਕਬ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਸੱਚਮੁਚ ਦਾ ਨਵਾਬ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਪਰਜਾ ਮੰਨ ਲਿਆ।

“ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਚੈਲ ਸੱਦਦਾ, ਕਦੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਛੁੱਟੀਆਂ ਕੱਟਣ ਉਸ ਪਾਸ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਇਛਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਹ ਮਹਿਮਾਨਾ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਪੂਰੀ ਠਾਠ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸਾਡੇ ਪੁੱਜਣ ਵੇਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਪਰ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨੀ ਦਰਬਾਨ ਖਲੋਤਾ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਸੁਆਗਤ ਕਰਦਾ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਦਾ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੂਟਾਂ ਦੇ ਤਸਮੇ ਆਪ ਖੋਲਦਾ। ਫਿਰ ਪੀਣ ਖਾਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਮੁਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜੋ ਜੋ ਪੀਣਾ ਖਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਸੋ ਸੋ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ। ਕਿਹੜਾ ਮੀਟ ਖਾਣਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਖਾਣਾ ਹੈ, ਖਾਨਸਾਮਾ ਨੋਟ ਕਰਦਾ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਦੀ ਇਕਾਤ ਵਿਚਲੀ ਹਵੇਲੀ ਕੋਈ ਰਾਜੇ ਦਾ ਮਹਿਲ ਲਗਦੀ। ਮਜ਼ਾਲ ਐ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਲੀਕੇ ਤੋਂ ਉਰੇ ਪਰੇ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਫਜ਼ੂਲ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਕੁੱਤਾ ਰੱਖੀਐ ਤਾਂ ਸ਼ੁੱਧ ਨਸਲ ਦਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ। ਘੋੜਾ ਰੱਖੀਐ ਤਾਂ ਉਸ ਵਰਗਾ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਲੰਮਾ ਅਰਸਾ ਹੋ ਗਿਐ ਗਿਆਂ ਨੂੰ ਚੈਲ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਉਸਦੀ ਹਵੇਲੀ ਪੁਰਾਣੀ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਬੜੀ ਸ਼ਾਨ ਸੀ ਉਦੋਂ ਇਸਦੀ।

“ਇਕ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਪਗਡੰਡੀਆਂ ਉਪਰ ਤੁਰੇ ਇਸਦੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਸੁਣਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਘੋੜਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੋਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਸਤਚਾਲ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚੋਂ ਛੁਟ ਕੇ ਲਗਾਮ ਡਿਗ ਪਿਆ ਜੋ ਫਿਸਲ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਘਾਟੀ ਵਿਚ ਬੋੜੀ ਦੂਰ ਜਾ ਰੁਕਿਆ। ਅਸੀਂ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਮੈਂ ਬਲਵੀਰ ਤੇ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਰੁਕ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ। ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ - ਦੇਖਦੇ ਕੀ ਹੋ ਬਿਟਰ ਬਿਟਰ? ਲਗਾਮ ਡਿਗਿਆ ਇਸਦਾ ਨਹੀਂ? ਚੁੱਕਣ ਵਿਚ ਸ਼ਰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ? ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਮਜ਼ਾ ਤਾਂ ਲੈਣੇ ਪਰ ਡਿਗਿਆ ਲਗਾਮ ਨੀ ਚੁਕਣਾ। ਕਿਉਂ?”

“ਮੈਂ ਅਤੇ ਬਲਵੀਰ ਹੇਠਾਂ ਵਲ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਖਿਸਕ ਕੇ ਲਗਾਮ ਚੁੱਕ ਲਿਆਏ। ਸਾਨੂੰ ਉਸਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਗੁਸਤਾਖੀ ਪੂਰਨ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਸੀ, ਉਸ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਕਿ ਉਹ ਹੈ ਈ ਨਵਾਬ। ਨਵਾਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਰਜਾ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਮੰਨਦੀ? ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ, ਸੱਚ ਮੰਨਣਾ ਉਹ ਸਾਡੇ ਉਪਰ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਸਿੱਕਾ ਚਲ ਪਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਥੇ ਉਮਰ ਦਾ ਘਾਟਾ ਵਾਧਾ ਕੀ ਮਾਇਨੇ ਰਖਦਾ? ਉਹ ਸਾਡੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਰਹਿੰਦਾ।

ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ - ਤੁਹਾਡੀ ਜੁਆਨੀ ਵੇਲੇ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਪਟਿਆਲਾ ਬੜਾ ਸੁਹਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ? ਉਹ ਹੱਸ ਪਏ। ਕਿਹਾ - ਕਿਥੇ ਜੀ। ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਖਿਆਲ ਐ। ਤੰਗ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਤੰਗ ਘਰ। ਸਟੇਟ ਦੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਅੱਸੀ ਫੀਸਦੀ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀਆਂ ਅਯਾਸ਼ੀਆਂ ਉਪਰ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਫੇਰ ਪਟਿਆਲਾ ਕਿਵੇਂ ਸੁਹਣਾ ਹੁੰਦਾ? ਦਿਨ ਕਟੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਬਸ। ਹੁਣ ਦਾ ਪਟਿਆਲਾ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਨਾਲੋਂ ਬੜਾ ਸੁਹਣਾ। ਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਦੋਂ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਪਿਛੋਂ ਉਹ ਪਟਿਆਲਾ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ। ਪੂਰਾ ਜਲੋਂ। ਸੁਹਣਾ ਵੀ ਸੀ, ਸਿਆਣਾ ਵੀ, ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ। ਗ਼ਜ਼ਬ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੀ ਉਹਦੀ। ਅਯਾਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਭਿਅੰਕਰ ਲਿੰਗ ਰੋਗਾਂ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਅਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੇਖਣ ਦੀ ਇਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ। ਹਾਥੀ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਨਿਕਲਿਆ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਨੇੜਿਓਂ ਦੇਖਿਆ। ਰੰਗ ਕਾਲਾ ਸਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਅੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਧਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਨਿਗਾਹਾਂ ਬੇਨੂਰ। ਉਸਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇਖ ਕੇ ਡਰ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਤਾਕਤਵਰ ਅਤੇ ਗੁਣੀ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦਾ ਅੰਤ ਖੌਫਨਾਕ ਸੀ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਦ ਪਟਿਆਲੇ ਵਿਚ ਮਾਤਮ ਛਾ ਗਿਆ।

“ਤੁਸੀਂ ਸੱਦਿਆ ਸੀ ਨਾ ਪੰਨੂ ਸਾਹਿਬ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ, ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਉਹੀ ਨਵਾਬੀ ਠਾਠ ਦੇਖੀ ਜਿਹੜੀ ਜੁਆਨੀ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਵਧੀਕ ਸਹਿਜ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨੀਂ। ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਚੈਲ ਆਈ, ਉਹੀ ਪੁਰਾਣੀ ਹਕੂਮਤ ਦਿਖਾਵਾਂਗਾ ਜਿਹੜੀ ਬੀਤੇ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਉਵੇਂ ਹੁਕਮ ਚਲਦੈ।”

ਜਿਸ ਸਵੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਸੀ ਮੈਨੂੰ ਬੇਪਾਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ- ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਰੱਖਣਾ। ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਪੁੱਜਾਂਗਾ। ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ 15 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਸਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਇਤਲਾਹ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਸਰਦਾਰਨੀ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਬੇਪਾਰਾਇ ਦੋਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੁਆਗਤ ਲਈ ਪੁੱਜੇ। ਖੈਰ ਸ਼ੁੱਧ ਪੁੱਛੀ ਦੱਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚੈਲ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੈਮਿਲੀ ਡਾਕਟਰ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਛੋਟਾ ਪੁੱਤਰ ਕਿਸ਼ਨਵੀਰ ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਿਛੇ ਸਾਵਧਾਨ ਖਲੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਗੱਲ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਮਝ ਲੱਗ ਗਈ। ਜਿਵੇਂ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਉਸ

ਦਾ ਏ.ਡੀ.ਸੀ. ਖਲੋਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਸ਼ਨਵੀਰ ਨੇ ਡਿਊਟੀ ਦਿਤੀ ਜੋ ਇਸ ਵਕਤ ਬਤੌਰ ਏ.ਡੀ.ਸੀ. ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਪਿਛੇ ਤਣ ਕੇ ਖਲੋਤਾ। ਗੰਭੀਰ, ਸਾਵਧਾਨ, ਚੁਸਤ, ਫੁਰਤੀਲਾ। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਠਾਠਦਾਰ ਲਿਬਾਸ, ਰਵਾਇਤੀ ਢੰਗ ਦੇ, ਖਾਸ ਖਾਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੇ। ਮਾਣ ਪੱਤਰ ਪੜ੍ਹਨ ਉਪਰੰਤ ਜਦੋਂ ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਨਰੇਰੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਸ਼ਿਪ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਡੈਲੀਗੇਟਾਂ ਦੀਆਂ ਤਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਇੰਸ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ ਗੂੰਜਾਰ ਪੈ ਗਈ। ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਦੇਰ ਤੱਕ ਆਪਣਾ ਮੱਥਾ ਮੇਜ਼ ਉਪਰ ਟਿਕਾ ਕੇ ਪਰਵਰਦਗਾਰ, ਮੇਜ਼ਬਾਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕੀਤਾ।

ਈਰਾਨ ਦੇ ਵਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਕੁਮ ਤੋਂ ਇਕ ਚਾਲੀ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਖੋਜੀ ਮੁਹੰਮਦ ਰੂਹਾਨੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਮਈ ਜੂਨ 2006 ਰਹਿਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ ਤੇ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਰਤਣ ਦੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਤੀਖਣ ਖੁਧੀਵਾਨ ਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਾਜ਼ਗੀ ਦੀ ਮਹਿਕ ਆਈ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ- ਸਿਖੀ ਬਾਬਤ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਜਿਹੜੀ ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ? ਉਸਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਲਿਸ਼ਕੀਆਂ, ਕਿਹਾ- ਜੀ ਮੁਨਾਜ਼ਾਤਿ ਬਾਮਦਾਦੀ। ਬਹੁਤ ਮਕਬੂਲ ਔਰ ਬਹੁਤ ਆਹਲਾ ਕਿਤਾਬ ਹੈ ਯੇ। ਬੜੇ ਲੋਗੋਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੀਆ ਹੈ ਆਪਕਾ ਮਜਹਬ ਜਾਨਨੇ ਕੇ ਲੀਏ। ਕਯਾ ਆਪਨੇ ਦੇਖੀ ਯਹ ਅਜ਼ੀਮ ਕਿਤਾਬ? ਮੁਹੰਮਦ ਰੂਹਾਨੀ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਜਿਸ ਕਿਤਾਬ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਦਾ ਨਾਮ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਬਾਬਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਰੂਹਾਨੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ- ਆਪ ਮੁਝੇ ਕੋਨਵਸ ਔਰ ਕਲਰ ਲਾਕਰ ਦੇ ਦੋ ਤੋ ਮੈਂ ਹਜ਼ਰਤ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਅਲਹਿ ਸਲਾਮ ਕੀ ਪੇਟਿੰਗ ਬਨਾਨਾ ਚਾਹਤਾ ਹੂੰ।

ਇਸ ਡਰੋਂ, ਕਿ ਕਿਤੇ ਪੈਸੇ ਲੁਆ ਦਏ, ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਕੁਝ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪੁੱਛਿਆ- ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਚਿਤਰਕਾਰੀ?

ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਾਗਜ਼ ਮੰਗੇ। ਬਾਲ ਪੈਨੋਂ ਨਾਲ ਦੋ ਦੋ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸੁਹਣੇ ਸਕੈਚ ਬਣਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾਏ। ਕੀ ਮਜ਼ਾਲ ਕਿਸੇ ਲਕੀਰ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਬਾਰਾਂ ਤੇਰਾਂ ਸੌ ਦਾ ਸਮਾਨ ਖਰੀਦਿਆ। ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਤਸਵੀਰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਚਿਤਰਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਗਦਾਦ ਪੁੱਜ ਕੇ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹੀ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਗੁੰਬਦ ਅਤੇ ਮੀਨਾਰ ਦਿੱਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਚੇ ਦੀਵਾਨ ਉਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਮਣੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਸੁਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਵੀਰਾਨਗੀ ਦੀ ਝਲਕ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਖਜੂਰ ਦੇ ਦਰਖਤ ਨਜ਼ਦੀਕ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਝਾੜੀਆਂ ਦੇ ਕੰਡੇ ਹਨ ਪੱਤੇ ਨਹੀਂ, ਕਰੀਰ ਅਤੇ ਥੋਹਰ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਕਦਮ ਦੀਵਾਨ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਛੂਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕੇਵਲ ਉਸ ਦੇ ਲਾਗਲੀ ਝਾੜੀ ਉਪਰ ਕੁੱਝ ਫੁੱਲ ਖਿੜ ਗਏ ਹਨ। ਬਸ! ਚਿਤਰਕਾਰ ਨੇ ਜੋ ਦੱਸਣਾ ਸੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ।

ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਥੇ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਡਿਆਂ ਦੇ ਲਾਗੇ ਨੀਵਾਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮੁਰਾਦਾਂ ਮੰਗਣ ਨਾਲ ਸੁਰਤ ਟਿਕਾਣੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਰ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਕਿਹਾ ਸੀ- ਆਦਮੀ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਆਖਰ? ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਜਿੰਨੀ ਖੇਡ ਖੇਡਣੀ ਨੀ ਆਉਂਦੀ। ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਕਿ ਪੈਰਾਂਬਰਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਬਾਬਤ ਜਾਣ ਗਿਐ।

ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ (ਡਾ.)
ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ

ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ

ਕੋਈ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਸਾਹਿਬ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਤਕਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਬੋਲੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡੀ ਰਾਏ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ। ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਮੁਜ਼ਤਰ ਨਾਭਵੀ ਦੀ “ਮਨਾਜ਼ਾ-ਏ-ਬਾਮਦਾਦੀ” ਸੀ। ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਮ ਤਰਜੁਮਾ। ਕਿਤਾਬ ਮੈਂ ਵੇਖੀ, ਪਸੰਦ ਆਈ, ਭਾਸ਼ਾ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਅਮੀਰ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋ. ਪੰਨੂ ਬੋਲੇ ਲਿਖ ਦਿਓ। “ਮੈਨੂੰ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਕੀ ਸੰਕੋਚ ਹੈ” ਸੋ ਮੈਂ ਕੁਝ ਵਾਕ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ। ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਉਹ ਫੇਰ ਤਸ਼ਰੀਫ਼ ਲਿਆਏ, ਨਾਲ ਵਾਇਸ ਚਾਂਸਲਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਆਰਡਰ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ (ਗੁਰਮੁਖੀ) ਵਿਚ ਲਿਪੀ-ਅੰਤਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਹੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਗਾ ਲਓ, ਜੋ ਕੁਝ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਮੰਗ ਲਓ। ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ੁਭ ਕੰਮ ਸਾਡੇ ਹੱਥੋਂ ਤਕਮੀਲ ਪਾਵੇ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਸੁਭਾਗ ਹੈ। ਫੇਰ ਵੀ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਫ਼ਾਰਗ਼ ਡਾ: ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਸਮਰਾ ਅਤੇ ਡਾ: ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਮਾਨ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਕੰਮ ਖਿੱਤੇ ਮੱਥੇ ਲਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਾਗਿਰਦਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਬਸ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਵਿਚਾਰ ਬਣਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਵਿਦਵਤਾ ਭਰਪੂਰ ਲੇਖ ਪਹਿਚੇ ਵੱਜੋਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਅਜਿਹੇ ਨੁਕਤੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਵੀ ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਭਾਗ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੌਜੂਦਾ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਭਾਗ ਹੋ ਗਏ,

ਉ) ਮੁਨਾਜ਼ਾਤ-ਏ-ਬਾਮਦਾਦੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਅਸਲ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੂਲ ਸ਼ਲੋਕ, ਫ਼ਾਰਸੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਮੂਲ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪਾਠ ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। (ਇਹ ਪੰਨਾ 21 ਤੋਂ 241 ਤਕ ਹੈ)।

ਅ) ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿਚ ਲਿਖੇ “ਦੀਬਾਚਾ-ਓ-ਮੁਖਤਸਰੀ” ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਵਿਖਿਆਨ ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰਮੁਖੀ ਰੂਪਾਂਤਰ।

ੲ) ਉਪਰੋਕਤ ‘ਅ’ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਜਿਹੜਾ

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਪੰਨਾ 1 ਤੋਂ ਪੰਨਾ 20 ਤਕ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਸ਼ੁਭ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਚਾਅ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਤਕਮੀਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਮ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ 2/3 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕਾਰਜ ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਸਦਕਾ 2/3 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਤਕਮੀਲ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਬਸ ਇਸ ਦੀ ਛਪਾਈ ਦਾ ਮਰਹਲਾ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਪਾਕ ਰਖਣ ਲਈ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਕਿਤਾਬਤ ਦਾ ਕਾਰਜ ਆਪਣੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਖ਼ੁਦ ਹੀ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਉੱਦਮ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦੀ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ਮੰਦ ਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਕੁੱਝ ਤਕਨੀਕੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਦਿੱਕਤਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਗ ਦੀ ਕੰਪੋਜ਼ਿੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਫ਼ਾਰਸੀ ਕੰਪੋਜ਼ਿੰਗ ਵੀ ਕਰਾ ਲਈ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਹ ਖ਼ਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਲਫਜ਼ ਜਿੱਥੇ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਥੋਂ ਨਾ ਹਿਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਕੰਮ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਵਾਲਾ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਡੀ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਨਾਵਾਕਫ਼ੀ ਨਾਲ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪੀ ਮੋਤੀ ਕਿਤੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਨਾ ਰੋਲੇ ਜਾਣ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਮੁਲਾਹਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਚਾਇਲ ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਕੇ ਇਸ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕਿੱਸਾ ਪੰਨੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਤੁਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਹੀ ਚੁੱਕੇ ਹੋ। ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੰਮ ਦੀ ਤਕਮੀਲ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਰੱਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰੋਕੀ ਰਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੰਪੋਜ਼ ਕੀਤੇ ਮੈਟਰ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੋਧਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਰੱਬ ਸੱਚੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਲਿਆ।

ਸਾਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਲਗਨ, ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਾਇਸ ਚਾਂਸਲਰ ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੀ ਬੋਪਾਰਾਏ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੁਨਾਜ਼ਾਤ-ਏ-ਬਾਮਦਾਦੀ ਦੀ ਛਪਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ, ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਪਿਆ ਸੀ ਅਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹੀ ਚੀਜ਼ ਸਭ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨੀ ਵਿਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਬੋਪਾਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਮਸਤ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਆਣ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਡਾ: ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਵਾਇਸ ਚਾਂਸਲਰ ਬਣਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਤਸ਼ਰੀਫ਼ ਲੈ ਆਏ। ਸ਼ਾਇਦ ‘ਮੁਨਾਜ਼ਾਤ-ਏ-ਬਾਮਦਾਦੀ’ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਇਸੇ ਲਮਹੇ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਫ਼ੈਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਫ਼ੈਜ਼ ਦੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਉਹ :

ਗੁਲੋਂ ਮੇਂ ਰੰਗ ਭਰੇ ਬਾਦ-ਏ-ਨੌ ਬਹਾਰ ਚਲੇ

ਚਲੇ ਭੀ ਆਓ ਕਿ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲੇ

ਡਾ: ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਕ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਸੇਵਕ ਅਤੇ ਮੁਖਲਿਸ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਇਸ ਮੁਬਾਰਕ ਕਾਰਜ ਨਾਲ ਜੁੜਕੇ ਇਸ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨਤਾ ਦੀ ਮਨਜ਼ਿਲ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਮਾਨਯੋਗ ਵਾਇਸ ਚਾਂਸਲਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਆਖਦੀਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ, 'ਮਨਾਜਾਤ-ਏ-ਬਾਮਦਾਦੀ' ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਕਾਰਜ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਤਪਰਤਾ ਅਤੇ ਆਸ਼ਿਰਵਾਦ ਲਈ ਦਿਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਲੀਅਤ ਨੂੰ ਬਰਕਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ।

ਡਾ: ਸੁਖਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਵਲੋਂ 'ਮਨਾਜਾਤ-ਏ-ਬਾਮਦਾਦੀ' ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਜਿੰਨੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਉਹ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਇੰਚਾਰਜ ਡਾ: ਸਤੀਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਸ਼ੁਲੀਅਤ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਾਮਨ ਬਣੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਸਾਡਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਕਨੀਕੀ ਮਹਾਰਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਹਜਵਾਦੀ ਸੋਚ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਹੁਸਨ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਇਜ਼ਾਫ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਸ਼ੁਕਰਿਏ ਦੇ ਲਫਜ਼ ਨਿਗੂਨੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ।

ਅਖੀਰ ਇਸ ਟੀਮ ਵਿਚ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਵੀ ਵਾਜਿਬ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਛੁਟ ਦਿਲੀ ਜਜ਼ਬਾਤ ਅਤੇ ਅਕੀਦਤ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਡਾ: ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ, ਪ੍ਰੋ: ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ ਇਸ ਟੀਮ ਦੇ ਕਪਤਾਨ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਅਤੇ ਲਗਨ ਨੇ ਔਕੜਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕਦੀ ਹਾਰਨਾ ਸਿਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪਹਿਲੂ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨ ਵਰਗਾ ਹੈ ਪਰ ਵਾਜਿਬ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਸ਼ਾਗਿਰਦਾਂ ਪੰਜਾਬ ਇਤਿਹਾਸ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚੋਂ ਡਾ: ਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਸਮਰਾ ਅਤੇ ਡਾ: ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਮਾਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੁਵਾਦ ਅਤੇ ਲਿਪੀਅੰਤਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਕੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦਾਨੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਾਣ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧੰਨਵਾਦ ਦੀ ਥਾਂ ਵਧਾਈ ਦੇਣਾ ਮੈਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਉਚਿਤ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਧੰਨਵਾਦ ਤਾਂ ਉਸ ਰੱਬ ਦਾ ਕਰਨਾ ਬਨਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ੁਭ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਤੌਫ਼ੀਕ ਬਖਸ਼ੀ।

ਤਾਰਿਕ ਕਿਫ਼ਾਇਤਉੱਲਾ (ਡਾ:)

ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖੀ,
ਫ਼ਾਰਸੀ ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਅਰਬੀ ਵਿਭਾਗ

ਮੁੱਖੀ ਨਵਾਬ ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਖ਼ਾਂ ਸੰਸਥਾ
(ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ)

ਤਤਕਰਾ

ਮੁੱਖ ਬੰਧ	ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਬੋਪਰਾਏ (ਸਾਬਕਾ ਵਾਇਸ ਚਾਂਸਲਰ) v
ਚੈਲ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ	ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ (ਡਾ:) vii
ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ	ਤਾਰਿਕ ਕਿਫ਼ਾਇਤਉੱਲਾਹ (ਡਾ:) xix

ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ

ਉੱਚੀ ਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ	ਗਿਆਨੀ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰਾਂ ਵੱਲੋਂ	2
ਨਜ਼ਰ (ਭੇਟ)		3
ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਉਸਤਤ		3
ਮੁੱਖ ਬੰਧ ਅਤੇ ਸਾਰ "ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ"		4
ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਉਚੇਰੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ		7
ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਤੌਤ ਅਤੇ ਸਾਰ		8
ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਟੁਕਾਂ		10

ਫ਼ਾਰਸੀ (ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀਅੰਤਰ ਸਮੇਤ)

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮੂਲ ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਕਾਵਿ ਅਨੁਵਾਦ	243
ਤਬਰੀਹਾਤ-ਏ-ਮੁਖ਼ਤਸਿਰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	259
ਇਕਤਿਬਾਸਾਤ	279
ਜੌਹਰ-ਓ-ਖ਼ੁਲਾਸਾ	283
ਤਅਲੀਮਾਤ-ਏ-ਆਲੀਯਾ-ਏ-ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	285
ਦੀਬਾਚਾ-ਏ-ਮੁਖ਼ਤਸਿਰੀ-ਏ-ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	293
ਮਦਹਤ-ਏ-ਸਤਿਗੁਰੂ	293
ਨਜ਼ਰ	295
ਬਨਾਮ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾਵੰਦ-ਏ-ਮੁਤਆਲ	299

ਮੁੱਖ ਬੰਧ ਅਤੇ ਸਾਰ
॥ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ॥

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ 'ਮੁਜ਼ਤਰ' ਨਾਭਵੀ

ਉੱਚੀ ਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ

ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕ ਜੀਓ ! ਹਬਲੀ ਪੁਸਤਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਉਸਤਤੀ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਹੈ, ਉਸਤਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਰਾਹੀਂ ਸਲਾਹੁਣ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਪਾਤਰ ਹੈ ਐਪਰ, ਕੋਈ ਉਸ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਦਾ ਹੱਕ, ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ,

“ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤ ਅਤੇ ਸਨਾ ਵਿੱਚ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੁਲਬੁਲ ਗ਼ਜ਼ਲ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਘੁੱਗੀ ਆਪਣੇ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਫ਼ਰਜ਼ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।” ਇਸ ਕਿਤਾਬ “ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ” ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੇਕ ਅਤੇ ਪਾਕਸ਼ੀਰਤ ਦਰਵੇਸ਼ ਨੇ ਨਜ਼ਮ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਪਰੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਜੌਹਰ ਵਿਖਾਏ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਈਰਾਨ ਆਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰੰਤੂ ਈਰਾਨੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗਾਈ ਰੱਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਉਹ ਇਸ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਕਿ ਸਾਅਦੀ ਅਤੇ ਹਾਫ਼ਿਜ਼ ਜਿਹੇ ਉਸਤਾਦ ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦਾ ਸੂਖਮਤਾ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕਰ ਸਕਣ ਅਤੇ ਹੁਣ ਖ਼ੁਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹਾਫ਼ਿਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਅਦੀ ਦੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦੀ ਜ਼ਿਆਰਤ ਦੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਦਾ ਨਾਂ ਸ੍ਰੀ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਮੁਜ਼ਤਰ ਨਾਭਵੀ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਯਤਨ ਈਰਾਨੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਪਸੰਦ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਤੇ ਪੂਰਾ ਉਤਰੇਗਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਗੁਰਮਤ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਬਣੇਗਾ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੰਨੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਮਾਜੀਕ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਗਿਆਨੀ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰਾਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੱਥ

ਲਿਖਤ ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਯਤਨ ਦਾ ਪੁੰਨ ਉਸ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਆਤਮਾ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ।

ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਇਸ ਉਸਤਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੇ ਮੋਢੀਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ।

ਮੇਰੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਆਇਆ ਅਤੇ ਜੋ ਕਲਾ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਮੇਰਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਅਤੇ ਸੁਭਾਗ ਹੈ।

ਸਵਰਗੀ ਗਿਆਨੀ ਹਰੀ ਸਿੰਘ
ਦੇ ਸਪੁੱਤਰਾਂ ਵਲੋਂ

ਨਜ਼ਰ (ਭੋਟ)

- (1) ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਫ਼ਾਰਸੀ ਕੰਦ (ਮਿਠਾਸ) ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਲੱਗਿਆਂ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਕਲਾ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।
- (2) ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਇੱਕ ਨੁਕਰੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਸਰਮਦੀ (ਅਧਿਆਤਮਕ) ਜਾਮ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।
- (3) ਸੌਖ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰਕ ਬਖੇੜਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਾਂਭੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।
- (4) ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਰਚਣ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦਾ ਖੂਨ ਜਲਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਮੈਂ ਇਸ ਪਹਿਲਵੀ (ਫ਼ਾਰਸੀ) ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਮੋਤੀ ਪਰੇ ਸਕਿਆ ਹਾਂ।
- (5) ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਮਦਦ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਨੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਜਿਹੇ ਰਾਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ।
- (6) ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਮਿਹਰ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਚਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।
- (7) ਕਾਮਿਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਮਦਦ ਨੇ 'ਮੁਜ਼ਤਰ' ਲਈ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਖੋਲ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।
- (8) ਅਤਿਅੰਤ ਕਿਰਪਾਲੂਰੱਥ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਸਦਕਾ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ।
- (9) ਬੈਂਕੀਨ ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਲਈ ਮੇਰੀ ਇਹ ਤੁੱਛ ਜਿਹੀ ਭੇਟ ਹੈ।
- (10) ਈਸਵੀ ਸੰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਮਿਤੀ 1969 ਹੈ।
- (11) ਇਹ ਮਸਨਵੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭੇਟ ਹੈ ਜੋ ਪਰਵਾਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾਸ ਲਈ ਬੜੇ ਸੁਭਾਗ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ।

2 ਮਈ 1965 ਤੋਂ ਸਿਤੰਬਰ 1969

ਦਾਸ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਮੁਜ਼ਤਰ

ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਉਸਤਤ

- (1) ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਗੁਰੂ ਹੈ।
- (2) ਅੰਬਰ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਬੁਰਜਾਂ ਤੇ ਤਬਕਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸਰਿਸ਼ਟੀ ਰੂਪੀ ਮਹਿਫ਼ਲ ਦੀ ਰੌਣਕ ਗੁਰੂ ਹੈ।
- (3) ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਰੱਬ ਦੇ ਨੂਰ ਦਾ ਜਲਵਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸੋਮਾ ਗੁਰੂ ਹੈ।
- (4) ਮਿਹਰ ਦਾ ਸੋਮਾ, ਦਇਆ ਤੇ ਦਾਨ ਦੀ ਘਟਾ, ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਤੇ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਗਰ ਗੁਰੂ ਹੈ।
- (5) ਰਹਿਮਤ ਇਨਾਯਤ ਅਤੇ ਫ਼ਜ਼ਲ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਆਸਤਾਨਾ ਗੁਰੂ ਹੈ।
- (6) ਇਛਾਵਾਂ, ਅਰਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਆਸਾਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਦੂਖਨਿਵਾਰਨ ਲਈ ਠਿਕਾਣਾ ਗੁਰੂ ਹੈ।
- (7) ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਾਗਰ ਵਾਂਗ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਸਤੀ ਡੁੱਬਣ ਵਾਲੇ ਲਈ ਕਿਨਾਰੇ ਵਾਂਗ ਹੈ।
- (8) ਹਸਤੀ ਦੀ ਬੇੜੀ ਦਾ ਨਾਮੁਦਾ ਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦਾ ਆਗੂ ਗੁਰੂ ਹੈ।
- (9) ਮੁਜ਼ਤਰ ਦੀ ਕਲਮ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਜ਼ਾਤ ਦੀ ਦੇਣ ਹੈ।

ਦਾਸ ਮੁਜ਼ਤਰ ਨਾਭਵੀ

ਮੁੱਖ ਬੰਧ ਅਤੇ ਸਾਰ “ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ”

ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ

ਇਹ ਰੱਬੀ ਕਲਾਮ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ “ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ” ਹੈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੈਗੰਬਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਾਂ ਦੇ ਕਾਮਿਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਗ਼ਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਜਾਪ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਪਵਿੱਤਰ ਜਾਪ, ਅਦਵੈਤਵਾਦ ਅਤੇ ਇੱਕ-ਈਸ਼ਵਰਵਾਦ ਦਾ ਗੀਤ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਨੁਕਤੇ ਤੇ ਰਮਜ਼ਾਂ ਚੌਹਾਂ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਦੇ ਸਹਾਈ ਤੇ ਹੱਕ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਆਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਐਪਰ ਸ਼ਰਤ ਸਿਦਕ, ਸ਼ਰਧਾ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਦੀ ਹੈ। ਸ਼ੌਂਕ ਦੇ ਰਸਤੇ ਰਾਹੀਂ, ਸੁਹਿਰਦ ਲੋਕ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨਿਮਰਤਾ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਸਰੂਰ ਅਤੇ ਚਾਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਦੀ ਹਮਦ, ਸਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਨਿਮਾਣੇਪਨ ਤੇ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ

ਇਹ ਅਦਵੈਤਵਾਦ ਦਾ ਨਗਮਾ ਅਤੇ ਇੱਕ-ਈਸ਼ਵਰਵਾਦ ਦੀ ਧੁਨ, ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਨਾਲ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਤਿ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਲਈ ਇਲਾਹੀ ਅਦਵੈਤਵਾਦ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੇ ਪਾਂਧੀਆਂ ਲਈ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਉਹ ਜੋਤ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਹੱਕ (ਸਤਿ) ਦਾ ਰਸਤਾ ਅਤੇ ਦਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦਾ ਪੰਥ ਵਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਇੱਛੁਕ, ਮਨ ਦਾ ਸੰਤੋਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਅਦਵੈਤਵਾਦ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਔਲਾਹ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਬਾਕੀ ਸਭ ਨੂੰ ਚਿੜਲ ਕਰਕੇ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਹੱਕ (ਸਤਿ) ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਵਿੱਤਰ ਪ੍ਰਵਚਨ ਈਮਾਨ ਦੇ ਨੂਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਜਲਾ ਕਰਕੇ ਇਸ਼ਕ ਤੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪਕਿਆਈ ਅਤੇ ਦਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਅੰਤਰੀਵ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਜਲਵਾ ਅਤੇ ਹਕੀਕਤ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਹੱਕਪ੍ਰਸਤ ਬੰਦੇ ਲਈ ਸ਼ੈਬ ਦੇ ਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਪਰਤੱਖ ਵਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਫਜ਼ੀਲਤ ਅਤੇ ਬਰਕਤ (ਸਿਆਣਪ ਤੇ ਸੁਭਾਗ)

ਇਹ ਅਧਿਆਤਮਕ ਨਜ਼ਮ ਦਿਲ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਰਮਸਤ ਅਤੇ ਸਰਸਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਦਰਸ਼ਨ-ਰਸਤੇ ਦਾ ਪਾਂਧੀ ਇਸ ਤੋਂ ਮਨ ਦਾ ਸਰੂਰ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਲਾਮ ਬੇਜੋੜ ਅਤੇ ਬਰਕਤ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਪਾਠਕ ਦਿਲੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਸੰਸਾਰਕ ਸੁਆਦਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕਮਾਲ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਇੱਛੁਕ ਅਤੇ ਦਿੱਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਪਾਠ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੀ ਇਸ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਸੁਆਦ ਆਪ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਗੋਇਆ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ:-

ਗੁਫਤਗੂ-ਏ-ਹਮਾਕਸ ਦਰ ਇਦਰਾਕ-ਏ-ਮੁਦ ਅਸਤ

ਲਬ ਫਿਰੋਬੰਦ ਕਿ ਤਾ ਮਹਰਮ-ਏ-ਅਸਰਾਰ ਸ਼ਵੀ

ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਰ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗੱਲ ਦੀ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤ ਮਾਰੇ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਭੇਦ ਖੁੱਲ ਜਾਣ।

ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁਦਾਈ ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਤੇ ਜੰਦਰਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਮਿਹਰ

ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਦੌਲਤ ਤੇ ਸਦੀਵੀ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸਦਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਚਮਨ ਦੀ ਕਿਆਰੀ ਵਿਚ ਸੁਖਨ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਛੁੱਲ ਖਿੜਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਦਵੈਤਵਾਦ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੀ ਮੁਸ਼ਬੇਈ ਫੈਲਦੀ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਸੰਕਲਪਨਾ ਦੇ ਪੰਛੀ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਹਮਦ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਦੀਆਂ ਜੋਤਾਂ ਨਾਲ ਦਿਲ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮਹਿਫ਼ਲ ਨੂਰ ਨੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਿਦਕ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦਾ ਰਾਹੀ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਪਾਕੀਜ਼ਾ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਮੁਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕਤਾ ਅਤੇ ਹਕੀਕਤ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਜਾਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲੀਨਤਾ ਦੀ ਸੁਗਾਤ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦੀ ਬੇਮੁਦੀ ਨਜ਼ਰ ਦੀ ਸਰਸਾਰੀ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਭੇਦਾਂ ਦੀ ਵਾਕਫ਼ੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹਕੀਕਤ ਦਾ ਮਜ਼ਾਨਾ

ਤਰੀਕਤ, ਹਕੀਕਤ ਅਤੇ ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਇਲਾਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ

ਇਹ ਸ਼ਜ਼ਾਨਾ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਅਨਮੋਲ ਪੁੰਜੀ ਅਤੇ ਸਤਿ ਦੇ ਰਾਹ ਦੇ ਪਾਂਧੀਆਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਵਲ ਦਿੱਬ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲੇ ਹੀ ਇਸ ਅਦੁੱਤੀ ਮੋਤੀ ਦੀ ਕਦਰ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਰਸ਼ਾਦਤ (ਅਗਵਾਈ)

ਇਹ ਵਡਮੁੱਲੀ ਇਲਹਾਮੀ ਰਚਨਾ ਜਿਹੜੀ ਅਦਵੈਤਵਾਦ ਅਤੇ ਖੁਦਾਈ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਹੈ, ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਫ਼ੈਜ਼ਬਰਪੂਰ ਵਗਦੇ ਚਸ਼ਮੇ ਤੋਂ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਬਾਗ਼ ਬਗ਼ੀਚੇ, ਤਾਜ਼ਗੀ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੁਹਾਸਿਨ (ਖੁਬੀਆਂ)

ਇਸ ਦਾ ਹਰੇਕ ਬੰਦ ਅਤੇ ਸ਼ੇਅਰ ਚਮਕਦਾਰ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਲੜੀ ਹੈ। ਹਰ ਸ਼ਬਦ ਤੌਹੀਦੀ ਰਹੱਸਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨੈਣਾਂ ਅਤੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਲਈ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦਾ ਵਚਿੱਤਰ ਦਰਸ਼ਨ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਸੂਫ਼ੀਵਾਦ ਅਤੇ ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਦੇ ਫੁੱਲ-ਕਲੀਆਂ ਤਰੀਕਤ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸਬੋਈ ਨਾਲ ਸਰਸ਼ਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਖਿਜ਼ਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਪਤਾ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਦਿਲ ਖਿੱਚਵਾਂ ਬਿਆਨ ਸਿਦਕ ਦੇ ਰਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਤਰੀਵ ਦਾਤ, ਖੁਸ਼ੀ, ਰੌਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਲਾਹੀ ਜਲਾਲ, ਰਹੱਸ ਅਤੇ ਇਸ਼ਕ

ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਆਂ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਹੱਕ ਨੂੰ ਸ਼ਰੀਅਤ ਤੇ ਤਰੀਕਤ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰ ਕੇ ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਅਤੇ ਹਕੀਕਤ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ, ਮਿਹਰ ਤੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੰਸਾਰਕ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਹੂਤ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦਾ ਪਤਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪਾਕ ਜ਼ਾਤ ਦੇ ਅਦਵੈਤ ਗੁਣ ਸਦਕਾ ਤਾਲਿਬ ਨੂੰ ਇੱਕਮਿਕਤਾ ਅਤੇ ਲੀਨਤਾ ਬਖ਼ਸ਼ਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਪਲ ਇਲਾਹੀ ਜ਼ਾਤ ਦਾ ਜਲਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਤੌਹੀਦ ਦੇ ਮੁਕਾਮ ਵਿੱਚ ਫ਼ਨਾ ਤੇ ਗ਼ਰਕ ਹੋ ਕੇ ਰੱਬੀ ਜ਼ਾਤ ਦੇ ਸਾਗਰ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਲਾਹੀ ਇਸ਼ਕ ਇਹੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂਸਤਿ ਦੀ ਤਲਬ ਅਤੇ ਉੱਚਤਮ ਸੁਭਾਗ ਉਸ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਦੁਖਨਿਵਾਰਕ ਅਤੇ ਕਾਮਿਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਹੈ; ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਹੀ ਮੁਰੀਦ ਅਤੇ ਸਿਦਕਵਾਨ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹਿਦਾਯਤ

ਸੋਝੀ ਰੁਸ਼ਨਾਉਣ ਵਾਲੀ ਇਹ ਬਾਣੀ ਹਿਦਾਯਤ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਹਿਰਦ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਠਿਕਾਣਿਆਂ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖ਼ਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਹਰ ਸਾਹ ਲਗਾਤਾਰ ਰੱਬ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੁੱਖ ਪਾਕ ਖੁਦਾ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਿਅਸਤ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ

ਸਾਧੂਸਤਿ ਦੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਵਿੱਚ ਸਿਦਕੀ ਤੇ ਸੱਚਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨੂਰੋ-ਨੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਹਕੀਕੀ ਇਸ਼ਕ ਦਾ ਸੁਆਦ ਦੂਜੇ ਸਾਰੇ ਸੁਆਦਾਂ ਅਤੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਦਰਿੜ੍ਹਤਾ

ਸੁਹਿਰਦ ਬੰਦਾ ਕੇਵਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਨਮੁੱਖ ਰੱਖੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਲਾਹੀ ਰਹਿਮਤ ਦੀ ਵਰਖਾ ਆਪਣੇ ਸੁਹਿਰਦ ਇੱਛਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਹੱਸਾਂ ਦਾ ਮਹਿਰਮ ਬਣਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਦਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰੇ। ਭਾਵੇਂ ਉਪਰੋਕਤ ਪਦਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਤੇ ਉੱਚੀ ਸ਼ਾਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਧਿਆਤਮਕ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਤੇ ਸੁਹਿਰਦ ਬੰਦਿਆਂ ਲਈ ਹੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਲਾਹੀ ਮਿਹਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਹੀ ਬਲਬੂਤੇ ਤੇ ਇਹ ਦਰਜਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ:

“ਫ਼ਕੀਰੀ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਅਤੇ ਡੂੰਘੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਹਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ।”

ਰਮਜ਼ਾਂ, ਅਰਬਾਂ ਅਤੇ ਰਹੱਸਾਂ ਦਾ ਸ਼ਜ਼ਾਨਾ

‘ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ’ ਬਹੁਤ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਬਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸੂਖਮ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਰਮਜ਼ਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੜੇ ਸੁਭ, ਸਾਰਥਿਕ ਅਤੇ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਹਨ। ਮਾਨੋ ਇਹ ਰਹੱਸਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ, ਗਿਆਨਵਾਨ ਲੋਕ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਸਾਹਿਬ-ਦਿਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਸਰਵਣ ਬਿਸਮਾਦ ਤੇ ਬੇਖ਼ੁਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਇਤਰ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਹਦਾਇਤ ਦਾ ਨੂਰ ਵਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਤੌਹੀਦ ਦਾ ਪਾਠ

ਤੌਹੀਦ ਦੇ ਇਸ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਤਾਲਿਬ ਲਈ ਰੱਬੀ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਕੀਕੀ ਮਹਿਬੂਬ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਦਿਲ ਪੁਰਨੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਲਿਬ ਰੱਬ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋ ਕੇ ਉਸਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਕਲਾਮ ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੱਕ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਜਾਪ ਮੁਰੀਦ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਸੁੱਖ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੌਹੀਦ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਤਾਲਿਬ ਅਤੇ ਹੱਕ ਪ੍ਰਸਤ ਇਸ ਦੇ ਪਾਠ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮੁਰਾਦ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ‘ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ’ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, ਸਿਆਣਪ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਤੇ ਸਤਿ ਦੀ ਖਾਣ ਹਜ਼ਰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਉਚਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਇੱਕ

ਸ਼ਬਦ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਹੀਰੇ, ਮੋਤੀਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁੱਲਵਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਇੱਕ ਵਾਕ ਜਿਹੜਾ ਉੱਕਰਿਆ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਉਸਤਤ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਹਰੇਕ ਅੱਖਰ ਚਮਕਦਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਹਰੇਕ ਲਾਈਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਸਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਰਚਣਹਾਰੇ ਦੀ ਹਮਦ ਅਤੇ ਸਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਜਾਪ ਸੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਬਰਕਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ।

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਕਸਦ

ਇਸ ਦਰਸ਼ਨ-ਬਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਚੌਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਹਰੇਕ ਤੁਕ ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਅਤੇ ਹਕੀਕਤ ਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਹਰੇਕ ਸਤਿਕਾਰਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੱਚਾ ਅਤੇ ਉਚਾਈਆਂ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸੁਭ ਮਕਸਦ, ਸਿੱਖਿਆ, ਉਪਦੇਸ਼, ਹਦਾਇਤ, ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਦੀ ਤਾਲੀਮ, ਨੇਕੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਤੌਹੀਦ, ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਤੇ ਬੰਦਗੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ।

ਸ਼ੈਲੀ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਮਿੱਠੀ, ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਖੇਡਿਆਂ ਭਰੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਪੰਕਤੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਹਦਾਇਤ ਵੱਲ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸੰਪੂਰਨ ਗ੍ਰੰਥ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਹਮਦ, ਆਗਿਆਕਾਰੀ, ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਅਤੇ ਹਕੀਕਤ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਹੈ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਤੌਹੀਦ ਅਤੇ ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੂੰ “ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀਨ” ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਸਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਖਾ ਕੇ ਹੱਕ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ

ਹੱਕੀ ਹਦਾਇਤ-ਕਰਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਦੀਵੀ ਮਿਹਰ ਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਦਿਆ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਇਲਹਾਮੀ ਕਲਾਮ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਂਗ ਵਗਿਆ ਹੈ।

ਹੱਕ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਨਾ

ਇਸ ਦਾ ਹਰੇਕ ਸੁਭ ਵਾਕ ਮੁਰੀਦ ਨੂੰ ਸਤਿ ਦੇ ਮਾਰਗ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਨੇਕ ਅਮਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਤੇ ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲਣ ਲਈ ਅਡੋਲਤਾ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸੁਹਜਵਾਦ ਦੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ, ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਦੇ ਨੂਰ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨਾਂ ਲਈ ਅਣਗਿਣਤ ਜਲਵੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ।

ਮੁਬਾਰਕ ਸ਼ਬਦੀਅਤ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੁਬਾਰਕ ਸ਼ਬਦੀਅਤ ਕਿਸੇ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਮੁਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਏਸ਼ੀਆ, ਪੂਰਬ ਤੇ ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਯੋਗ ਅਤੇ ਰੱਬ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਣਿਤ ਸ਼ਬਦੀਅਤ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਵਚਨ

ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਤੱਖ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਰੌਸ਼ਨ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਬਾਰਕ ਨਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਗੌਰਵ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਨਾਜ਼ਦਾ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਸ਼ਬਦੀਅਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਹੈ।

ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਜਾਪ ਦਾ ਗੁਲਦਸਤਾ

ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਜਾਪ ਦਾ ਇਹ ਗੁਲਦਸਤਾ ‘ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ’ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਦਰਗਾਹ ਦੀ ਚੋਣਵੀਂ ਸ਼ਬਦੀਅਤ, ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਦੇ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਸੂਰਜ, ਹਕੀਕਤ ਦੇ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਚੰਨ, ਇਮਾਮ, ਪੈਗੰਬਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮੋਢੀ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੂਬੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪਧਾਰੇ, ਬੇਖੁਦੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਉਚਾਰਿਆ।

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਇਲਾਹੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ, ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਸਰਵਉੱਚ ਗ੍ਰੰਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਗਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ, ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਹਦਾਇਤ ਲਈ ਕਾਮਿਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ।

ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸੰਮਤ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ 1469 ਈ. ਮੁਤਾਬਿਕ 1526 ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਗਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਇਸ ਜੀਵੰਤ ਬਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਤਸ਼ਰੀਫ਼ ਲਿਆ ਕੇ ਹਦਾਇਤ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗਾਈ।

ਜਨਮਭੂਮੀ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਲੇਖਕ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਜਨਮਭੂਮੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।

ਜਨਮ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਦਾ ਸਾਲ ਅਤੇ ਆਯੂ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਭ ਜਨਮ ਦਾ ਸਾਲ ਖ਼ੁਪਰੋਕਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਦਾ ਸਾਲ 1539 ਈਸਵੀ ਮੁਤਾਬਿਕ 1596 ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਅੰਸੂਵਦੀ ਦਸਵੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਲੱਗਭੱਗ ਸੱਤਰ ਸਾਲ ਸੀ।

ਨੌ ਇਮਾਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਪੈਗੰਬਰ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਇਮਾਮ ਆਖਿਆ ਤੇ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਨੌ ਦੂਜੇ ਇਮਾਮ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਹਦਾਇਤ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਗਤ ਦੀ ਲੁਕਾਈ ਨੂੰ ਤੌਹੀਦ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਹਦਾਇਤ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨੂਰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਸਲ ਵਿਚ ਦਸੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਇਕੋ ਹੀ ਜੋਤ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਨੂਰ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

ਇਸ ਸਮੇਂ ਨੂਰ, ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਰਹੱਸਾਂ ਦਾ ਖ਼ਜਾਨਾ ਤੇ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਪਾਕ ਮਿਸ਼ਾਲ, ਕੱਲਯੁਗ ਦੇ ਪੈਗੰਬਰ, ਤਖ਼ਤ ਅਤੇ ਅਲਮ, ਛਤਰ ਅਤੇ ਚੌਰ ਦੇ ਮਾਲਕ

ਹਕੀਕਤ ਦੇ ਸੂਚਕ ਅਦਵੈਤਵਾਦ ਦੇ ਸੋਮੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਦੀਵੀ ਗੁਰਿਆਈ, ਸਾਹਿਬੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ “ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮਾਲਸਾ ਦੇ ਦਰਖਤ ਨੇ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਪਾਈ ਕਲਗੀਧਰ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਾਲਸਾ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ।” ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਸੁਭੇਡਤ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜਿਹਾ ਕਾਮਿਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਮਿਲਿਆ।

ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਦਾ ਸੋਮਾ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਚੇਰੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਮਾਲ ਇਕੱਤਰ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸਦਕਾ ਪੂਰਾ ਜਗਤ ਤ੍ਰਿਪਤ ਅਤੇ ਆਨੰਦਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀਨਾ ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ, ਹਕੀਕਤ ਦੀ ਖਾਣ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਸੋਮਾ ਹੈ। ਇਲਾਹੀ ਰਹੱਸ ਤੇ ਨੂਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਗਟ ਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਅਣਗਿਣਤ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਮਿਹਰ ਦੀ ਵਰਖਾ ਵਾਂਗ ਬਰਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਣਗਿਣਤ ਮੁਅਜਿਜ਼ੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿਹੀਆਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਫ਼ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਹਿਰਦ ਮੁਰੀਦਾਂ ਦੇ ਜਾਪ ਲਈ ਇਲਾਹੀ ਜ਼ਾਤ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਲਈ ‘ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ’ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੇਸ਼ਕ ਇਹ ਅਦਵੈਤਵਾਦ ਦਾ ਗੀਤ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਚਾਹਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਨੇੜਤਾ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਹਿਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਕੀਕਤ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਚਾਹਵਾਨਾਂ, ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕੰਠ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਪਾਰ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਆਤਮਾ ਤੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਕੀਕਤ ਦੇ ਇਸ ਨੂਰ ਨਾਲ ਅਭਿਮਾਨ, ਹਉਮੈ, ਅਗਿਆਨਤਾ, ਕੁਰਾਹੇ ਤੇ ਮਨਾਂ ਦੀ ਸਿਆਹੀ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਮਿਟਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਇਮਾਮ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਆਗੂ, ਅਤਿਅੰਤ ਮਿੱਠ ਬੋਲਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਮਹਿਫ਼ਲ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਕਰਾਮਾਤਾਂ, ਵਡਿਆਈਆਂ, ਰੱਬੀ ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਲਈ ਅਧੁੰਤੀ ਅਤੇ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤੀ ਮਿਹਰ ਦਾ ਸਰਚਸ਼ਮਾ, ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ ਦਾਤ ਦਾ ਸੋਮਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਦ ਅਤੇ ਮੁਹੱਬਤ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਅਤੇ ਅਦਵੈਤਵਾਦ ਦੇ ਆਸ਼ਕ ਸਨ। ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਸਤੂਰ ਸੀ। ਨੇਕੀ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਸੇਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਤੀਰਾ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿੱਤਨੇਮ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਰ ਦੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਹਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਗਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਯੁੱਗਾਂ ਯੁੱਗਾਂ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹਨ।

ਸੁਭਾਅ ਤੇ ਧਰਮ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਨਿੱਤਨੇਮ ਤੌਹੀਦ ਪ੍ਰਸਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਮਲ

ਪਾਕ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਹਮਦ ਤੇ ਸਨਾ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, “ਉਹ ਬੇਪਰਵਾਹ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਹਸਤੀ ਦੇ ਸੂਚਕ ਹਨ ਤੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਹੱਕ-ਪ੍ਰਸਤ, ਹੱਕ-ਪਸੰਦ ਅਤੇ ਹੱਕ-ਨਿਵਾਜ਼ ਹਨ।”

ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਤੇ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰਕ

ਉਹ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰਕ, ਧਰਮ ਦੇ ਪੇਸ਼ਵਾ, ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਆਗੂ, ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਮਾਨਵ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਹਾਮੀ, ਦਿਆ ਅਤੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਧਾਰਕ, ਰਹਿਮਤ ਦੇ ਸੂਚਕ, ਅਦਵੈਤਵਾਦ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਦੇ ਸੂਰਜ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਮਿਲ ਮੁਰਸ਼ਦ, ਸਿਦਕ ਅਤੇ ਸਚਾਈ ਦਾ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ, ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਪੈਗੰਬਰ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਇਮਾਮ, ਹਿਕਮਤ ਦੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ, ਤਪੱਸਿਆ ਦੀ ਮੂਰਤ, ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਸਬਰ ਸ਼ੁਕਰ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਦੀ ਸੂਰਤ, ਰਜ਼ਾ ਤੇ ਤਸਲੀਮ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੇ ਵਸਨੀਕ, ਕਰਮ ਅਤੇ ਕਬਨ ਦੇ ਸੱਚੇ, ਬੰਦਗੀ ਤੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਦੇ ਪੈਕਰ, ਆਦਿ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਇਬਾਦਤ ਅਤੇ ਪਰਤੱਖ ਖ਼ੁਬੀ ਤੇ ਨੇਕੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਉਪਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਹਦਾਇਤ ਤੇ ਬਰਕਤ, ਧਰਮ, ਕੌਮ, ਸੰਪਰਦਾਇ, ਤਬਕੇ, ਦੇਸ਼, ਰੰਗ, ਜਾਤੀ ਆਦਿ ਦੇ ਭੇਦ ਭਾਵ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰ ਪ੍ਰਵਚਨ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਨਿਹਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਯਾਤਰਾ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸਮ-ਏ-ਆਜ਼ਮ (ਨਾਮ), ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਰਾਕ, ਅਜਮ ਅਤੇ ਅਰਬ ਵੀ ਵੇਖੇ ਅਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਨਜ਼ਮ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਵਰਤਿਆ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ।

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਉਚੇਰੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ

ਮਤਲਅ-ਏ-ਅਨਵਾਰ-ਏ-ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਮੁਸਤਤਾਬ

ਜੁਮਲਾ ਆਲਮ - ਅਜਵਜੂਦਸ਼ ਫ਼ੈਜ਼ਯਾਬ

(ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤੀ ਇਲਾਹੀ ਨੂਰ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਤੇ

ਕੁਲ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ)

ਪਾਉੜੀ 1,6

ਹਜ਼ਰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਹਿਰਦ ਮੁਰੀਦਾਂ ਤੇ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਅਤੇ ਨੇਕੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਕਿ ਪਾਕ ਰੱਬ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਜਾਪ, ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਮਦਦ, ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਫ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮੁਰਾਦ ਜ਼ਾਹਰੀ ਵਸਤਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮਨ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚਾਰ, ਸਿਮਰਨ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧੀ ਅਤੇ ਕਾਮਿਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਮਿਹਰ ਅਤੇ ਨਦਰ

ਸਦਕਾ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਭਗਤ ਲਈ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਦਰ ਬੋਲਦਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 4,5,6

ਤਪੱਸਿਆ, ਆਗਿਆਕਾਰੀ, ਸੇਵਾ, ਸੰਤੋਖ, ਸਬਰ, ਸ਼ੁਕਰ, ਰਜਾ, ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ, ਮੁਹੱਬਤ, ਮਿਹਨਤ, ਮੁਸ਼ੱਕਤ, ਦਰਸ਼ਨ, ਜਾਪ, ਸਿਮਰਨ, ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਸੱਚੀ ਬੰਦਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਲਿਬ ਨੂੰ ਮਨ ਦੀ ਮੁਰਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਐਪਰ ਮੁਰਸ਼ਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਦੀ ਰਹਿਬਰੀ ਸਦਕਾ ਰੂਹਾਨੀ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਅਤੇ ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਦੇ ਪੜਾਅ ਵਧੇਰੇ ਨੇੜੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਪਾਉੜੀ 4,30

ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਉਹ ਰੱਬ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਭਾਈਵਾਲ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਹ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਤੇ ਮਿਹਰ, ਦਿਆ ਅਤੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਨਾਂ ਰਹੀਮ ਤੇ ਕਰੀਮ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਲਾਜ਼ੂਮ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਹਸਤੀ ਪਾਕ ਤੇ ਹੱਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਉਹ ਹੀ ਬੰਦਗੀ, ਭਗਤੀ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਨਿੱਕਿਆਂ ਵੱਡਿਆਂ ਉਪਰ ਉਸ ਸਰਵਉੱਚ ਹਾਕਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚਲਦਾ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 2

ਰੱਬੀ ਭਾਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿੰਤੂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਦੀ ਮਜ਼ਾਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਦਿ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੱਕ ਉਹ ਬਿਆਨ, ਗਿਣਤੀ, ਅਨੁਮਾਨ ਤੇ ਅਹਿਸਾਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਉੱਪਰ ਹੈ। ਬੰਦੇ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 3,16,9

ਸੱਚੇ ਤਾਲਿਬ ਉਹੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਰੱਬ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਆਪਣੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਤੋਂ ਫ਼ਾਰਗ਼ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਤੇ ਆਤਮਾ ਦਾ ਚੈਨ ਲੱਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਸੱਚੇ ਭਗਤ ਰੱਬ ਨਾਲ ਜੁੜਦੇ ਹਨ।

ਪਾਉੜੀ 25

ਉਹ ਸੁਭਾਗਾ ਬੰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਉੱਚੇ ਰੱਬ ਦੀ ਹਮਦ, ਸਨਾ ਅਤੇ ਮੌਲਾ ਦੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਸੰਸਾਰਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਤੋਂ ਉਚੇਰਾ ਤੇ ਚੰਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਅੰਦਰ ਉਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਪਰਵਾਨ ਅਤੇ ਪਿਆਰਾ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 16

ਇਹ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਰੱਬੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦੀ ਸਾਖੀ ਭਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਅਦੁੱਤੀ ਕਾਦਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਰੰਗਾਰੰਗ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਬਿਆਨ, ਹਿਸਾਬ, ਹੱਦ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਪਾਉੜੀ 4

ਉਸ ਪਾਕ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਤੇ ਸੋਹਣੇ ਨਾਂ ਹਨ। ਉਹ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਹਰ ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ

ਕਰਮ ਤੇ ਨਿਗਾਹ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਜ਼ਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਬੇਅੰਤ, ਅਹਿਸਾਨ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਬੇ-ਹਿਸਾਬ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਮਾਨਸਿਕ ਸਵੱਛਤਾ ਅਤੇ ਬੰਦਗੀ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 2,4,38

ਰੱਬੀ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਹਿਕਮਤ ਦੇ ਰਹੱਸ, ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਗਿਆਤਾ ਹੋਣ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਕੇਵਲ ਮਨੁੱਖੀ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਰੱਬੀ ਰਹਿਮਤ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਦਇਆ ਤੇ ਮਿਹਰ ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਹੈ।

ਰੱਬ ਸੱਚਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਬੰਦੇ ਮੁਕਤੀ ਤੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਸੀਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੂਜੇ ਬੰਦੇ ਵੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ।

ਪਾਉੜੀ 28

ਇਨਸਾਨੀ ਮਨੋਰਥ ਭਗਤੀ, ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਤੇ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰੱਬ ਦੇ ਡਰ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨ ਠੀਕ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂਜਾਹਰੀ ਦਿਖਾਵਾ ਬੇ-ਵਾਇਦਾ ਤੇ ਬੇ-ਹਕੀਕਤ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਧਰਾਉਣਾ ਚਾਰ ਧਾਮਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਅਤੇ ਅਸਲ ਪੁੰਜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 1,24

ਜ਼ਾਹਰੀ ਨੇਕੀ ਤੇ ਤਪੱਸਿਆ ਨਾਲ ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ। ਸਦੀਵੀ ਜੀਵਨ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਮਾਸਿਵਾ (ਰੱਬ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਸੱਭ ਕੁਝ) ਦੇ ਨਾਸ਼ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਤੱਤ ਅਤੇ ਸਾਰ

ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਤੱਤ ਅਤੇ ਸਾਰ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਰੱਬ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਹਿਮਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸਣਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਬ ਸੱਚੇ ਕੋਲੋਂ ਮੁਰਾਦ ਮੰਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਸੰਵਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 1,30,27

ਸਤਿ ਦਾ ਰਾਹ ਮਨ ਦੀ ਸਵੱਛਤਾ ਨਾਲ ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਤੀਕ ਸਿਦਕ ਅਤੇ ਸਤਿ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਅੱਪੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬੰਦੇ ਲਈ ਰੱਬ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਕਈ ਵਾਰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਮਾਲਕ ਦੀ ਹਮਦ, ਉਸਤਤ ਤੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਅਤੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਤਰਕ ਤੇ ਬੌਧਿਕਤਾ ਨਾਲ ਉੱਚੇ ਰੱਬ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ

ਬੰਦੇ ਲਈ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬਰ ਸ਼ੁਕਰ ਤੇ ਭਾਣਾ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਉਸ ਸਰਵ-ਉੱਚ ਹਾਕਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਤਰੀਵ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਮਨ ਦਾ ਚੈਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਕੋ ਹੀ ਰੱਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤੀ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਤੇ ਵੱਡਾ ਹੈ ਹਮਦ, ਭਗਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਸ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਦਾਤ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਦਾ ਸਦਕਾ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 33

ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤਾਂ ਮਨ ਦੀ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹਨ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸੁਖ, ਸ਼ੁਕਰ, ਸੰਤੋਖ, ਸਬਰ, ਰਜਾ ਤੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਿਹਿਤ ਹੈ।

ਆਤਮਾ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭਗਤੀ ਤੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 24

ਸ਼ਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਦੀ ਉਸਤਤ ਉਸ ਦੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਸਮਰਥਾ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਲਮ ਅਤੇ ਜੁਬਾਨ ਲਈ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਬੇਅੰਤ ਮਖ਼ਲੂਕ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਵਿੱਚ ਵਿਅਸਤ ਹਨ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰਥ ਹਨ।

ਪਾਉੜੀ 4

ਰੱਬ ਸੱਚੇ ਦੀ ਮਿਹਰ ਤੇ ਦਇਆ ਉਸ ਨਾਲ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰੇਮ, ਆਗਿਆਕਾਰੀ, ਨਿਮਰਤਾ ਰਾਹੀਂ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਐਪਰ, ਆਪਣੀ ਨੇਕੀ ਅਤੇ ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਗ਼ਲਤ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਕੇਵਲ ਰੱਬੀ ਰਹਿਮਤ ਸਦਕਾ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 8,6

ਉਸ ਦੇ ਜਾਪ ਸਦਕਾ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ, ਸਤਿਕਾਰ ਪਦਵੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਰੱਬ ਦੇ ਚੇਣਵੇਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਣਿਤ ਜੀਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਘੜੀ ਉਸ ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ ਅਤੇ ਅੰਨਦਾਤਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਭੁਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹ ਹੀ ਸਤਿ ਦੀ ਭਾਲ ਅਤੇ ਦਰਿਫ਼ਤਾ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 26

ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਅਤੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਾਉਂਦੀਆਂ। ਉਸ ਦੀ ਹਮਦ ਅਤੇ ਸਨਾ ਅਨਮੋਲ ਦੌਲਤ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਉੱਚੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 27

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਦਇਆ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਗਤੀ, ਹਮਦ ਸਨਾ ਵਿੱਚ ਵਿਅਸਤ ਹੋਣ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜਾਪ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਮੱਧ-ਮਾਰਗੀ ਵਤੀਰਾ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਨਿਮਰਤਾ, ਬੰਦਗੀ ਅਤੇ ਤਪੱਸਿਆ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਗਿਆਕਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਵਸ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰੱਬੀ

ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਖਾਵੇ ਤੇ ਵਡਿਆਈਆਂ ਤੋਂ ਉਤਾਰ ਹੋ ਕੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰੱਬ ਦੀ ਤਲਬ (ਇੱਛਾ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 32

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇੱਛਕ, ਸਤਿ ਦੀ ਤਲਬ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਭਰਮਿਤ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਥਨੀ ਝੂਠ, ਕੂੜ ਅਤੇ ਵਿਅਰਥ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਵਲ ਸੰਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਸੱਚੀ ਤਲਬ ਰਾਹੀਂ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 1

ਰਜਾ ਅਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਸਥਾਨ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਤਪੱਸਿਆ ਤੇ ਨੇਕੀ ਤੇ ਪਹਿਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਝੂਠ ਤੇ ਹਉਮੈ ਦੇ ਪਰਦੇ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਤੇ ਸੁੱਚਾ ਬਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 38

ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਆਗਿਆਕਾਰੀ, ਬੰਦਗੀ ਅਤੇ ਨੇਕੀ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਰੱਬੀ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ। ਸੱਚਾ ਭਗਤ ਰੱਬੀ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਸਿਦਕ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਦੀ ਕੁਠਾਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਪਿਘਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਹੀ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਢਾਲਦਾ ਹੈ। ਐਪਰ, ਇਹ ਔਖਾ ਕੰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਾਸ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਹੋਵੇ।

ਪਾਉੜੀ 7

ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਇੱਛਕ ਸੰਸਾਰਕ ਵਸਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲ ਕੇ ਭਾਵੇਂ ਸਨਮਾਨ, ਰੁਤਬਾ, ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਹ ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਬੇ-ਕਦਰਾ ਬੇ-ਪੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਪਾਕ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਪੁੱਛ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਪਾਉੜੀ 8 ਤੇ 11

ਰੱਬ ਦੇ ਖਾਸ ਬੰਦੇ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਤਲਬਗਾਰ ਸਦਾ ਫੁੱਲ ਵਾਂਗ ਖਿੜੇ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਲਮ-ਉਲ-ਯਕੀਨ ਤੋਂ ਐਨ-ਉਲ-ਯਕੀਨ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀਨ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਈਮਾਨ ਦੀ ਦੌਲਤ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਰੱਬੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਪਸੰਦੀਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪਾਉੜੀ 23,37

ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਜ਼ਹੂਰ ਅਤੇ ਰਹੱਸ ਤੋਂ ਸ਼ੇਖ਼, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਕਾਜ਼ੀ, ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਅਣਜਾਣ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੇਵੱਸ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਗੁਣਵਾਨ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤੋਹੀਦ ਦੇ ਸਾਗਰ ਢੁਕੀਆਂ

ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਗਿਣੇ ਬਗੈਰ 'ਲਾਹੂਤ' (ਦੇਵਲੋਕ) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੇ ਬਿਆਨ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਲਿਕ ਨੂੰ ਫਨਾ-ਫਿਲਾਹ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫਨਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਮੂਲਮੰਤਰ (ਕਲਮਾ-ਏ-ਅਸਲ)

ਰੱਬੀ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ 'ੴ' ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਰੱਬ ਅਦੁੱਤੀ ਨਿਰਸੰਦੇਹ, ਬੇ ਮਿਸਾਲ ਯੋਕਤਾ, ਲਾ-ਸ਼ਰੀਕ, ਕਾਇਮ-ਬਿਜ਼ਾਤ, ਵਾਜਿਬ-ਉਲ-ਵਜੂਦ, ਇਤਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸਰਬ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤੋਂ ਇਸ ਅਧਿਆਤਮਕ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਈ ਇਹ ਅਦਵੈਤਵਾਦ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਾਠ ਹੈ।

ਇਤਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ

ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦੀ ਪੰਗਤੀ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਤੇ ਤਾਲਿਬਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰੋਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਿੰਦਾ ਤੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਦਰ ਅਤੇ ਤੌਹੀਦ ਦੇ ਮੁਕਾਮ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅੰਕਿਤ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਦੇ ਸਾਗਰ ਦੇ ਤਾਰੂ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਠ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਮੁਰਾਦ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣ।

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਟੁਕਾਂ

ਚਾਹਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ੌਕ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਜੋਂ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਪੌੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਟੁਕਾਂ ਮੈਂ ਮੁੱਖਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਤੋਂ ਪਾਠਕ ਆਪਣੀ ਸਮਝ, ਸਮਰਥਾ, ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਸ਼ੌਕ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਆਪ ਸੁਭਾਗੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੱਲੇ ਨੂੰ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਡੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮੂਲਮੰਤਰ

ਇਰਸ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਪਾਕ ਅਤੇ ਉਚੇਰਾ ਰੱਬ ਮਹਾਨਤਮ, ਇਕੱਲਾ ਸਤਿ, ਸਰਬਕਰਤਾ, ਸਿਰਜਣਹਾਰ, ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ ਆਦਿ ਅੰਤ ਵਾਲਾ, ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਕਾਇਮ-ਬਿਜ਼ਾਤ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਸਿਮਰਨ ਬੰਦਗੀ, ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਜਾਂ ਕਾਮਿਲ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਦੀ ਹਦਾਇਤ, ਰੂਹਾਨੀ ਆਗੂ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਫ਼ਰਜ਼ਤੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ॥ ਜਪੁ॥

ਇਕੋ ਇੱਕ ਰੱਬ ਲਾਸ਼ਰੀਕ ਅਤੇ ਅਸੀਮ ਹੈ। ਉਹੀ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਤੇ ਪਾਲਣਹਾਰ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਨਾਂ ਹੱਕ (ਸਤਿ) ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਕਾਰਜ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੈਰ

ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਸ਼ੰਕਾ ਜਾਂ ਡਰ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਉਤਾਹ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਿਸੇ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਹ ਆਪ ਆਪਣੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਉਸ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਉਸ ਔਲਾਹ ਦਾ ਵਜੂਦ ਹਕੀਕੀ ਜਾਂ ਅਸਲੀ ਹੈ। ਓ ਬੰਦਿਆ! ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰ।

ਪਾਉੜੀ 1

ਅੰਦਰ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਫ਼ਾਈ, ਉਸ ਰੱਬ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਅਤੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਬਾਹਰੀ ਸਫ਼ਾਈ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਪ੍ਰਗਟ ਅਮਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਅਤੇ ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਲੱਖ ਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰੀਏ ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਮਨ ਤੇ ਦਿਲ ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਨੂਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਐਪਰ, ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ, ਮਨ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਸੁਧੀ, ਸਫ਼ਾਈ, ਸਿਮਰਨ, ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਸੋਚੋ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ॥

ਜ਼ਾਹਰੀ ਸਫ਼ਾਈ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨਫ਼ਸ (ਲਾਲਸਾ ਭਰੇ ਮਨ) ਦੀ ਸ਼ੁੱਧੀ ਅਤੇ ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲੱਖ ਵਾਰੀ ਨੁਹਾ ਲਈਏ ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਪਾਉੜੀ 2 : 1

ਇਲਾਹੀ ਹਿਕਮਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਔਖੀ ਤੇ ਅਸੰਭਵ ਹੈ।

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ

ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥

ਉਸ ਮਲੂਕ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ (ਭਾਣਾ) ਵਿਚਲੀ ਹਿਕਮਤ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 3 : 11

ਬਖ਼ਸ਼ਣਹਾਰ ਰੱਬ ਇੰਨਾ ਦਇਆਵਾਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸਾਰੀ ਮਖ਼ਲੂਕ ਤੇ ਅਪਰੰਪਾਰ ਹਨ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅਸੀਮ ਨਿਆਮਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿੱਚ ਬੰਦੇ ਅਸਮਰਥ ਹਨ:

ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ॥

ਬਖ਼ਸ਼ਣਹਾਰ ਰੱਬ ਦੀਆਂ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਸ ਦੀ ਗਲ ਨਹੀਂ। ਅਰਥਾਤ, ਉਹ ਇੰਨੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ ਕਿ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 4 : 5

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਤੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਸ

ਦੀ ਹਮਦ ਤੇ ਸਨਾ ਅਦਾ ਕਰ। ਬੰਦਗੀ ਕਰ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਘੜੀ ਅਤਿਅੰਤ ਸ਼ੁਭ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬੰਦਗੀ ਸਮੇਂ ਜਿਵੇਂ ਬੰਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ॥
ਸੁਬਹ ਦਮ ਕੁਨ ਹਮਦ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹਕ
ਨੀਜਅਜ਼ਸਿਫਤ - ਓ - ਸਨਾਇਸ਼ ਖੁਾਂ ਵਰਕ

ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤੀ ਪਾਕ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਬੇ ਨਿਆਜ਼ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਆਜ਼ਾਦ ਹੈ:

ਪਾਉੜੀ 5 : 2

ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ॥
ਕਾਇਮ-ਓ-ਜ਼ਾਤ ਅਸਤ ਰੱਬ-ਏ-ਹਸਤ-ਓ-ਬੂਦ
ਬੇਨਿਯਾਜ਼-ਓ-ਪਾਕ-ਓ-ਵਾਜਿਬ-ਉਲ-ਵਜੂਦ

ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਮਾਲਿਕ ਦੀ ਤਾਬਿਆਦਾਰੀ ਭਗਤੀ ਤੇ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਉਸਨੂੰ ਇੱਜ਼ਤ ਤੇ ਸ਼ੁਭਾਗ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਅਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਲਾਹੀ ਨੇੜਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ।

ਪਾਉੜੀ 5 : 3

ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ਮਾਨੁ॥
ਆਂਕਿ ਤਾਅਤ ਕਰਦ ਉਸੁਦ ਸਰਫਰਾਜ਼
ਦਰ ਹਜ਼ੂਰ-ਏ-ਕਰਦਗਾਰ-ਏ-ਬੇ ਨਿਯਾਜ਼

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਸੱਚੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸੂਚਕ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਤੇ ਉਹ ਸਰਬ ਸਮਰੱਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਜਲਵਾਗਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਭਗਤ ਮੁਰਸ਼ਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਸਾਹਵੇਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਅਦਵੈਤਵਾਦ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪਾ ਕੇ ਸਿੱਧੇ ਰਸਤੇ ਤੁਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਕ-ਉੱਲ-ਯਕੀਨ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਕੇਵਲ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਦੀ ਮੇਹਰ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਮੁਰੀਦ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਹਿਰਸ, ਲਾਲਸਾ ਤੇ ਤਵਾਂ ਤੋਂ ਨਿਖੇੜ ਕੇ ਸਤਿ ਨਾਲ ਇਕੱਠਿਕ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਇਲਮ ਅਤੇ ਅਮਲ ਦੋਹਾਂ ਪੱਖੋਂ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਪਾਉੜੀ 5 : 7

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥

ਮਜ਼ਹਰ-ਏ-ਹੱਕ ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਬੁਵਦ
ਜਲਵਾ-ਏ-ਨੂਰਸ਼ ਬਜਾਨ-ਓ-ਦਿਲ ਬੁਵਦ

ਸੰਸਾਰਕ ਸਾਧਨਾਂ ਤੇ ਠਾਠ ਥਾਠ ਦਾ ਮੁੱਲ ਰੱਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਢੀ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਕ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਪੁੱਛ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਨਦਰ ਦਾ ਪਾਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 7 : 4

ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੇ॥

ਕਾਬਿਲ-ਏ-ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਮੁਦਾ ਗਰ ਨੀਸਤ ਆਂ
ਕਸ ਨਪੁਰਸਦ ਹਾਲਸ਼ ਆਂਜਾ ਬੇ ਗੁਮਾਂ
ਦਰ ਹਜ਼ੂਰ-ਏ-ਹੱਕ ਨਗਰਦਦ ਆਂ ਅਜ਼ੀਜ਼
ਬੇ ਹਕੀਕਤ ਬਾਸ਼ਦ ਓ ਬੇ ਕਦਰ ਨੀਜ਼

ਆਗਿਆਪਾਲਣ ਅਤੇ ਜਾਪ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਭਗਤ ਅਤੇ ਸੁਹਿਰਦ ਤਾਲਿਬ ਉਸ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਿਮਰਨ ਰਾਹੀਂ ਸਦਾ ਗੁਲਾਬ ਅਤੇ ਕੰਵਲ ਵਾਂਗ ਖਿੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ:

ਪਾਉੜੀ 8 : 5

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥
ਆਂਕਿ ਨਾਨਕ ਆਬਿਦਾਨ-ਏ-ਅੱਲ੍ਹਾ ਅੰਦ
ਦਾਇਮਾ ਰੂ ਨੀਲੋਫਰ ਬਿਸ਼ਗੁਫਤਾ ਅੰਦ

ਪ੍ਰਭੂ-ਨਾਮ ਅਤੇ ਮਾਲਿਕ ਦੇ ਜਾਪ ਸਦਕਾ ਕੁਰਾਹੀਏ ਅਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਰੱਬੀ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਉੱਕਾ ਅਵੇਸਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਤਿ ਦੀ ਰਾਹ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਭਗਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪਾਉੜੀ 11 : 3

ਸੁਣਿਐ ਅੰਧੇ ਪਾਵਹਿ ਰਾਹੁ॥

ਅਜ਼ ਸਮਾਅ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਆਰਿਫ਼ ਸਵੰਦ
ਗੁਮਰਹਾਂ ਵ ਕੋਰ ਚਸ਼ਮਾਂ ਰਹ ਬੁਰੰਦ

ਇਲਮ-ਉੱਲ-ਯਕੀਨ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ, ਐਨ-ਉੱਲ-ਯਕੀਨ ਅਧਿਆਤਮ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਹੱਕ-ਉੱਲ-ਯਕੀਨ ਦਰਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਭਗਤ ਰੱਬੀ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਣਿਤ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੰਦਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਠਵੀਂ ਤੋਂ ਪੰਦਰਵੀਂ ਪੌੜੀ ਤੱਕ ਇਸੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਬੀ ਨਾਮ ਨੂੰ ਵਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਹੱਕ-ਉੱਲ-ਯਕੀਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ਿਲ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸੰਸਾਰਕ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

ਪਾਉੜੀ 15 : 1

ਮੰਨੈ ਪਾਵਹਿ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ॥

ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਈਮਾਨ-ਓ-ਤਸਲੀਮ-ਓ-ਯਕੀਨ
ਆਂਕਿ ਦਾਰਦ ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਦਰ ਦਿਲ ਮਕੀਨ
ਯਾਬਦ ਅਜ਼ ਹੱਕ ਰਸਤਗਾਰੀ-ਓ-ਨਿਜਾਤ
ਦਰ ਹਿਯਾਤ-ਏ-ਖੁਸ਼-ਓ-ਹਮ ਬਾਮਦ-ਏ-ਹਿਯਾਤ

ਸਾਡਾ ਉਹੀ ਕੰਮ ਠੀਕ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨ

ਅਤੇ ਪਸੰਦ ਹੋਵੇ।

ਪਾਉੜੀ 16 : 23

ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥
ਆਂਚਿ ਬਿਪਸੰਦਦ ਖੁਦਾ-ਏ-ਇੱਜ਼-ਓ-ਜੱਲ
ਬਿਹਤਰ-ਓ-ਖੁਬ ਅਸਤ ਆਂ ਕਾਰ-ਓ-ਅਮਲ

ਅਜਿਹੇ ਨੇਕ ਤੇ ਪਾਕ ਬੰਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਕੰਠ ਜਾਪ ਸਿਮਰਨ,
ਬੰਦਗੀ, ਤਪ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਹਮਦ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਹਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬੇਹੱਦ,
ਬੇਹਿਸਾਬ ਜਾਪ ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਸਨੇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ
ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪਾਉੜੀ 17 : 1

ਅਸੰਖ ਜਪ ਅਸੰਖ ਭਾਉ॥

ਬੇ ਹਦ ਅਜ਼ਕਾਰ-ਓ-ਅਕਾਇਦ-ਏ-ਬੇਹਿਸਾਬ
ਕਾਂ ਨਮੀ ਗੁੰਜਦ ਬ ਤਹਰੀਰ-ਓ-ਕਿਤਾਬ

ਬੇਕਿਰਾਂ ਅਫ਼ਰਾਦ ਮਹਵ-ਏ-ਤਾਅਤ ਅੰਦ
ਬੇ ਨਿਹਾਯਤ ਗ਼ਰਕ-ਏ-ਇਸ਼ਕ-ਓ-ਉਲਫ਼ਤ ਅੰਦ

ਮਸਤ-ਏ-ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਸਰਮਦੀ ਬੇ ਇਨਤਿਹਾ
ਵਕਫ਼-ਏ-ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਬੰਦਗੀ ਬੇ ਇਨਤਿਹਾ

ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਦਕਾਰ ਅਤੇ ਅਭਾਗੇ ਵੀ ਅਣਗਿਣਤ ਹਨ ਜਿਹੜੇ
ਕਿ ਨਿਰੰਤਰ ਭੇੜੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਛੁੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੁਰਾਹੇ, ਅਵੇਸਲੇ, ਤਫ਼ਰਕੇ ਵਿੱਚ ਛੁੱਥੇ ਹੋਏ
ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪਾਉੜੀ 18 : 1

ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ ਅੰਧ ਘੋਰ॥

ਬੇਸੁਮਾਰ ਅਬਲਾ-ਓ-ਨਾਦਾਂ ਅਹਮਕ ਅੰਦ

ਕੌਰ ਬਾਤਿਨ ਜਾਹਿਲਾਨ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਅੰਦ
ਆਂਕਿ ਦਰ ਕਾਅਰ-ਏ-ਜ਼ਲਾਲਤ ਗੁਮਰਹੰਦ
ਹਮ ਬ ਤਾਰੀਕੀ-ਏ-ਜਹਲ ਉਫ਼ਤਾਦਾ ਅੰਦ

ਪਾਉੜੀ 19 : 11

ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ, ਕੋਈ ਸ਼ਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੋ ਥਾਉ॥

ਨੀਸਤ ਜੁਜ਼ ਇਸਮ-ਏ-ਖੁਦਾ ਹਾਸਿਲ ਕਲਾਮ
ਹੋਚ ਜਾ, ਮਨਜ਼ਿਲ, ਮਕਾਂ, ਖਾਨਾ ਮਕਾਮ

ਗੁਨਾਹਾਂ ਦੀ ਮੇਲ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਗੰਦਗੀ ਨੂੰ ਤੋੜਾ ਦੇ ਪਾਣੀ, ਪ੍ਰਾਸ਼ਚਿਤ ਦੇ
ਹੰਝੂਆਂ, ਰੱਬੀ ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਉਸ ਦੇ ਸੁਭ ਜਾਪ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਤੇ ਬੰਦਗੀ ਨਾਲ ਧੋਣਾ
ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 20:5:6

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ॥

ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ॥

ਅਜ਼ ਖ਼ਤਾ ਇਸਿਯਾਂ ਗੁਨਾਹ-ਓ-ਕਾਰ-ਏ-ਬਦ
ਗਰ ਚਿ ਆਲੂਦਾ ਸ਼ਵਦ ਅਕਲ-ਓ-ਸ਼ਿਰਦ
ਆਂ ਬ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਸੁਸਤਾ ਸ਼ਵਦ
ਤਾ ਜ਼ਿ ਦਿਲ ਆਲਾਇਸ਼-ਏ-ਇਸਿਯਾਂ ਰਵਦ

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਸਾਰੇ ਗੁਣ, ਸਾਰੀਆਂ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਤੇਰੀ ਹੀ
ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਜਿਹੇ ਤੁਛ ਬੰਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੁਣ, ਕੋਈ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਤੇ ਕੋਈ ਲਿਆਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 21:5

ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੇ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥

ਈਂ ਹਮਾ ਐਸਾਫ਼ ਅਜ਼ਇਕਰਾਮ-ਏ-ਤੁਸਤ

ਮਨ ਚਿ ਹਸਤਮ ਹੋਚ-ਓ-ਨਾਚੀਜ਼ਮ ਨਖ਼ੁਸਤ

ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਜੇ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਿਆਨੀ, ਵਿਦਵਾਨ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਤੇ
ਸੂਫ਼ੀ ਖੁੱਧੀਜੀਵੀ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸਮਝਦਾ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ
ਰੱਬੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਦਰ, ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੇ ਕੋਈ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ
ਕਿਉਂ ਜੋ ਰੱਬੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਵਿਦਵਤਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਝੁੱਛ ਹਨ ਤੇ ਰੱਬੀ ਰਹਿਮਤ
ਦਾ ਦਰ ਸਿਰਫ਼ ਹਮਦ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਅਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਖੁੱਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ

ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਤਰਕ ਨਿਰਾਧਾਰ ਅਤੇ ਬੇਫਾਇਦਾ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 21:18

ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੋ ਜਾਣੇ ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ॥
ਕਾਰ ਕਸੇ ਮੁਦ ਰਾ ਬਿਫਹਮਦ ਬਿਲਉਮੁਮ
ਅਹਲ-ਏ-ਹਿਕਮਤ ਅਹਲ-ਏ-ਰਾਜ ਅਹਲ-ਏ-ਉਲੂਮ

ਗਰ ਚਿ ਬਾਸ਼ਦ ਆਰਿਫ-ਓ-ਅਹਲ-ਏ-ਖਿਰਦ
ਚੂੰ ਬਿਗਰਦਦ ਮੁਦਈ ਮੁਦ ਬੀਂ ਬੁਵਦ

ਦਰ ਹਜ਼ੂਰ-ਏ-ਦਰਗਹ-ਏ-ਰੱਬ-ਏ-ਜਹਾਂ
ਉਨਮੁਹਦ ਯਾਫਤ ਜ਼ੋਬ-ਓ-ਇਜ਼-ਓ-ਸ਼ਾਂ

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਦਵਾਨ, ਖੋਜੀ, ਸੂਫੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਗ ਅਧਿਆਤਮਿਕ, ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਨ
ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਇਲਹਾਮੀ ਗ੍ਰੰਥ ਕੁਰਆਨ ਇੰਜੀਲ ਜ਼ਬੂਰ ਤੇ ਤੌਰੇਤ
ਇਹੋ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹਕੀਕੀ ਹਸਤੀ ਹਕੀਕਤ ਦਾ ਨੂਰ ਅਤੇ
ਅਦੁੱਤੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਰੱਬ ਸਭ ਦਾ ਆਦਿ ਅਤੇ ਸੋਮਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਇੱਕ
ਹਕੀਕਤ ਅਤੇ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਗਾਂਵਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪਾਉੜੀ 22:3

ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸਲੂ ਇਕੁ ਧਾਤੁ॥
ਆਲਿਮ-ਓ-ਆਰਿਫ, ਮੁਹੱਕਿਕ ਜ਼ੀ-ਕਿਯਾਸ
ਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅਹਲ-ਏ-ਕਸ਼ਫ-ਓ-ਹੱਕਸ਼ਿਨਾਸ

ਨੁਕਤਾ ਰਸ ਦਾਨਾ ਹਕੀਮ-ਏ-ਮਅਨਵੀ
ਮਾਹਿਰ-ਏ-ਇਲਮ-ਏ-ਖ਼ਫੀ, ਇਲਮ-ਏ-ਜਲੀ

ਆਂ ਪੁਰਾਨ-ਏ-ਹਜਦਹ ਕੁਤਬ-ਏ-ਹਿੰਦਵੀ
ਨੀਜ਼ ਦੀਗਰ ਕੁਤਬ-ਏ-ਦੀਨ-ਓ-ਮਜ਼ਹਬੀ

ਮੁਸਹਫ-ਓ-ਇੰਜੀਲ-ਓ-ਤੌਰੇਤ-ਓ-ਜ਼ਬੂਰ
ਸੁਹਰਾ-ਏ-ਇਲਹਾਮ ਦਾਰਦ ਨਜ਼ਦ-ਓ-ਦੂਰ

ਅਜ਼ ਹਕੀਕਤ ਯਕ ਸੁਖਨ ਸੰਜੰਦ ਈਂ
ਆਂ ਹਮਾ ਗੋਯੰਦ ਯਕ ਸੁਖਨ-ਏ-ਮਬੀਂ

ਹਸਤ ਅਸਲਨ ਕਾਰ ਫਰਮਾ ਜ਼ਾਤ ਯਕ
ਮਬਦ-ਓ-ਅਸਲ ਅਸਤ ਉਬੇ ਸੁਬਹ-ਓ-ਸ਼ਕ

ਉਹ ਉਚੇਰੀ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤੀ ਸੀਮਤ ਮਨੁੱਖੀ ਅਕਲ, ਸਮਝ, ਕਲਪਨਾ
ਵਿਚਾਰ, ਸੋਝੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਅਤੇ ਵਿਦਵਤਾ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਉਸਤਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
ਕੇਵਲ ਉਸਦੀ ਹਮਦ ਤੇ ਸਨਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਪਾਤਰ ਹੈ, ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ
ਹਕੀਕਤ ਅਸੀਮ ਸ਼ਕਤੀ, ਉਸਦੀ ਜ਼ਾਤ ਤੇ ਭੇਦਾਂ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਜਾਂ ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ
ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਸਦੀ ਹਸਤੀ ਕਿੰਤੂਪੰਤੂਤੋਂ ਉਤਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੀ ਹਕੀਕਤ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 23:1

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ॥

ਹਮਦ ਗੋਯਾਨ-ਏ-ਨਿਕੂ-ਓ-ਹੱਕ ਪਸੰਦ
ਹਮਦ-ਓ-ਤਅਰੀਫ਼ਸ਼ ਫ਼ਕਤ ਬਿਸਰੂ ਦਾ ਯੰਦ

ਲੋਕ ਅਜ਼ ਅਸਰਾਰ-ਏ-ਹੱਕ ਅਹਲ-ਏ-ਸ਼ਿਨਾਖ਼ਤ
ਆਗਹੀ-ਓ-ਇਲਮ ਨਤਵਾਨੰਦ ਯਾਫਤ
ਅਕਲ-ਓ-ਫਹਮ-ਓ-ਹੋਸ਼-ਓ-ਇਦਰਾਕ-ਓ-ਨਜ਼ਰ
ਪੇਸ਼-ਏ-ਲਾਮਹਦੂਦ ਕੁਦਰਤ, ਬੇ ਖ਼ਬਰ

ਦਰ ਹਕੀਕਤ-ਈਂ ਜੁਬਾਂ ਗੋਯਦ ਚਿਸਾਂ
ਕਾਦਿਰ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਚੁਨੀਂ ਅਸਤ-ਓ-ਚੁਨਾਂ

ਰੱਬੀ ਭਾਣਾ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਕਿਸ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ
ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂ ਜੋ ਆਪਣੀ ਰਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਹ ਹੱਕ ਤਾਅਲਾ ਆਪ ਹੀ
ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਦੇ ਵੀ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਦਖ਼ਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ।

ਪਾਉੜੀ 24:4

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤੁ॥

ਹੋਚ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਮੀ ਆਯਦ ਬਦਸਤ
ਦਰ ਮਸ਼ੀਯਤ, ਦਰ ਰਜ਼ਾ-ਏ-ਹੱਕ ਚਿ ਹਸਤ

ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਹਮਦ ਸਨਾ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਬਖ਼ਸ਼ਦਾ ਹੈ।
ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਉਹ ਸੁਭਾਗਾ ਹੋਂਦੀ ਬੰਦਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪਾਕ ਰੱਬ ਦੀ ਹਮਦ ਬਿਆਨ ਕਰਨ
ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਕੱਢ ਚੋਣਵਾਂ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹ
ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ:

ਪਾਉੜੀ 25:16:17

ਜਿਸ ਨੇ ਬਖਸ਼ੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਸਾਹੁ॥
ਹਰ ਕਿਰਾ ਬਖਸ਼ਦ ਮੁਦਾ ਸਿਫਤ-ਓ-ਸਲਾਹ
ਪਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਰਾਸਤ ਨਾਨਕ ਪਾਦਸ਼ਾਹ

ਉਹ ਪਾਕ ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ ਹਰੇਕ ਮੁੱਲ, ਕੀਮਤ, ਅੰਦਾਜ਼ੇ, ਹਿਸਾਬ, ਹੱਦ ਤੋਂ
ਬਾਹਰ ਅਤੇ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਜਾਂ ਕਿਆਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਝ
ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਪਾਉੜੀ 26:9

ਅਮੁਲੋ ਅਮੁਲੁ ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ॥

ਆਂ ਮੁਦਾ ਏ ਪਾਕ ਰੱਬ-ਉਲ-ਆਲਮੀਂ
ਹਸਤ ਅਜ਼ ਹਰ ਕਦਰ-ਓ-ਕੀਮਤ ਬਰਤਰੀਂ
ਹੇਚ ਨਤਵਾਂ ਸੁਦ ਬਯਾਨ-ਓ-ਸ਼ਰਹ-ਏ-ਪਾਕ
ਆਜਿਜ਼-ਓ-ਕਾਸਿਰ ਚਿ ਗੋਯਦ ਮੁਸ਼ਤ-ਏ-ਖਾਕ

ਜੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਵਲੋਂ ਉਨੀ ਹੀ ਮਖ਼ਲੂਕ ਜਿੰਨੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਪੈਦਾ
ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਸਭ ਮਖ਼ਲੂਕ ਮਿਲਕੇ ਉਸ ਦੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰੇ ਅਤੇ ਉਸ
ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰੇ ਤਾਂ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਹਮਦ ਅਤੇ ਉਸਤਤ ਕਰਨੀ ਵਾਜਿਬ ਹੈ, ਉਹ
ਅਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਪਾਉੜੀ 26:21:22

ਏਤੇ ਕੀਤੇ ਹੋਰਿ ਕਰੇਹਿ॥
ਤਾ ਆਖਿ ਨ ਸਕਹਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥
ਈਂ ਕਦਰ ਮਖ਼ਲੂਕ ਗਰ ਦੀਗਰ ਕੁਨਦ
ਜੁਮਲਾ ਆਲਮ ਹਮਦ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰਸ ਅਰ ਕੁਨਦ

ਹੇਚ ਨਤਵਾਂ ਗੁਫਤ ਸਿਫਤ-ਏ-ਹੱਕ ਤਮਾਮ
ਹਸਤ ਆਜਿਜ਼ ਨੁਤਕ-ਓ-ਇਦਰਾਕ-ਓ-ਕਲਾਮ

ਆਂਚਿ ਬਾਯਦ ਕੈ ਸੁਵਦ ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ
ਹੱਕ-ਏ-ਗੁਫਤਨ ਅਜ਼ ਕਸੇ ਨਸ਼ਵਦ ਅਦਾ

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹਮਦ ਉਹੀ ਬੰਦੇ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ
ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਤੇ ਪਸੰਦੀਦਾ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਉਸਤਤ ਵਿੱਚ ਲੀਨ

ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਦੀ ਖ਼ਮਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 27:15

ਸੇਈ ਤੁਧੁ ਨੋ ਗਾਵਹਿ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵਨਿ ਰਤੇ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਰਸਾਲੇ॥
ਆਂ ਹਮਾ ਦਰ ਅਸਲ ਹਮਦ-ਏ-ਤੈ ਕੁਨਦ
ਦਰ ਰਜ਼ਾਯਤ ਮੁਕਬਿਲ-ਓ-ਮਜ਼ੂਰ ਅੰਦ

ਬੰਦਗਾਨਤ ਮਹਵ-ਏ-ਇਸ਼ਕਤ, ਗ਼ਰਕ-ਏ-ਯਾਦ
ਬੇਮੁਦ-ਓ-ਪੁਰ ਜ਼ੋਕ-ਓ-ਸ਼ੌਕ-ਓ-ਮਸਤ-ਓ-ਸ਼ਾਦ

ਬਾ ਹਲਾਵਤ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਤੈ ਕੁਨਦ
ਲੱਜਤ-ਏ-ਹਮਦ-ਓ-ਇਬਾਦਤ ਰਾ ਚਸ਼ਦ

ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਬ ਅਸਲੀ ਪਾਦਸ਼ਾਹ, ਦੋਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਹੱਕ-
ਉਲ-ਮਬੀਨ ਸੁਲਤਾਨ ਹੈ। ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਸਾਡਾ ਕਾਰਜ ਕੇਵਲ ਉਸ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਰਾਜ਼ੀ
ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 27:22

ਸੋ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਾਹਾ ਪਾਤਿਸਾਹਿਬੁ ਨਾਨਕ ਰਹਣੁ ਰਜਾਈ॥

ਮਲਿਕ-ਉਲ-ਹੱਕ-ਉਲ-ਮਬੀਨ, ਰੱਬ-ਏ-ਜਹਾਂ
ਪਾਤਸ਼ਹਸਤ-ਓ-ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ-ਏ-ਸ਼ਹਾਂ

ਕਾਰ-ਏ-ਮਾ ਨਾਨਕ ਰਜ਼ਾਯਸ਼ ਜੁਸਤਨ ਅਸਤ
ਦਰ ਰਜ਼ਾ-ਏ-ਪਾਕ ਰਾਜ਼ੀ ਬੁਦਨ ਅਸਤ

ਆਪਣੇ ਮਨ ਅਤੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਸ ਵਿੱਚ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਗਿਆਕਾਰੀ
ਬਣਾ ਲੈਣਾ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲੈਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 28:3

ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ॥

ਫ਼ਤਹ ਬਰ ਨਫ਼ਸ-ਓ-ਦਿਲ ਆਵੁਰਦਨ ਬਿਦਸਤ
ਫ਼ਤਹ-ਏ-ਆਲਮ ਗੋਯਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰਦਨ ਅਸਤ

ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਬ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਹਰੇਕ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਹੋਇਆ
ਹੈ। ਉਸਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਤਖ਼ਤ ਹਰੇਕ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਨਿਆਮਤਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰੇ
ਵੀ ਹਰੇਕ ਲੋਕ ਲਈ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੰਡਾਰਿਆਂ ਤੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ,

ਉਸ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੀ ਸਾਜਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸਦਾ ਲਈ
ਸੰਪੂਰਨ ਅਤੇ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਨਿਆਮਤਾਂ ਦਾ ਇਹ
ਖਜ਼ਾਨਾ ਕਦੀ ਵੀ ਖਤਮ ਜਾਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ ਦੀ
ਭਗਤੀ ਤੇ ਬੰਦਗੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਆਮਤਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜ਼ਦਾ ਰਹੇ।
ਪਾਉੜੀ 31:1:2

ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰੁ॥
ਜੋ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੋ ਏਕਾ ਵਾਰੁ॥

ਦਰ ਹਰ ਆਲਮ ਤਖ਼ਤ-ਏ-ਆਂ ਮਅਬੂਦ ਅਸਤ
ਦਰ ਹਰ ਆਲਮ ਗੰਜ-ਏ-ਹੱਕ ਮੌਜੂਦ ਅਸਤ

ਦਰ ਜ਼ਖ਼ਾਇਰ ਆਂਚਿ ਪੁਰਦਾਦਾਰ ਕਰਦ
ਕਾਫ਼ੀ-ਓ-ਵਾਫ਼ੀ ਹਮਾ ਯਕ ਬਾਰ ਕਰਦ

ਉਸ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਦੇ ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ, ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਸਾਡਾ
ਨਮਸਕਾਰ ਸਜਦਾ ਸਲਾਮ ਮੁੜ ਪੇਸ਼ ਹੈ:
ਪਾਉੜੀ 31:5

॥ ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥

ਪੇਸ਼-ਏ-ਆਂ-ਰੱਬ-ਏ-ਅਹਦ ਸਜਦਾਤ-ਏ-ਮਾ
ਦਰ ਹੁਜ਼ੂਰਸ਼ ਕੌਰਨਿਸ਼-ਓ-ਸਲਵਾਤ-ਏ-ਮਾ

ਜਦੋਂ ਫੋਕੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੇ-ਅਮਲ, ਜ਼ਾਹਰ-ਪ੍ਰਸਤ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ
ਅਣਜਾਣ ਕਥਨ ਅਧਾਰਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਣਤ ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ
ਦੇ ਜਾਣੂਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਰਹੱਸਾਂ ਦੇ ਵਾਕਫ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਰੱਬ ਨਾਲ ਇੱਕਮਿਕ ਹੋਣ ਦੀ
ਗੱਲ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਈਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ
ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਰੱਬ ਨਾਲ
ਇੱਕਮਿਕ ਹੋ ਸਕਣ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਬੰਦਗੀ ਅਤੇ
ਜ਼ਿਕਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰੱਬ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦੀ।

ਪਾਉੜੀ 32:4

ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ ਕੀ, ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ॥

ਸੁਖਨ-ਏ-ਅਰਸੀ ਓ ਨਿਕਾਤ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ
ਭੁੰ ਸੁਨੀਦ ਅਜ਼ ਮੁਕਬਿਲਾ ਦਰ ਈਂ ਸਿਫ਼ਤ

ਅਹਲ-ਏ-ਦਅਵਾ ਰਾ ਕਿ ਮਿਸਲ-ਏ-ਕਿਰਮਹਾ
ਬਰ ਚੁਨੀਂ ਕਸ ਨੀਜ਼ ਹਮ ਰਸ਼ਕ ਆਮਦਾ
ਮਿਸਲ-ਏ-ਸ਼ਾਂ ਯਾਬਮ ਮਾ ਹਮ ਮਨਜ਼ਿਲਸ਼
ਹਮ ਚੁਨੀਂ ਬਿਸ਼ਵੇਮ ਅਜ਼ ਹੱਕ ਵਾਸਿਲਸ਼

ਲੋਕ ਅਹਲ-ਏ-ਕਾਲ ਰਾ ਅਜ਼ ਗੁਫ਼ਤਗੁ
ਕੈ ਬਵਦ ਇਰਫ਼ਾਨ-ਏ-ਜ਼ਾਤ ਅੱਲਾਹ ਹੁ

ਉਸ ਦੀ ਦਇਆ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੇਵਲ ਬਲ
ਜਾਂ ਜੋਰ ਰਾਹੀਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਰੱਬੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਅਤੇ
ਦਇਆ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਜੁਗਤ ਜਾਂ ਤਦਬੀਰ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਤਿਆਗ
ਹੋ ਸਕੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਮੁਕਤੀ ਪਾ ਲਈਏ ਵੀ ਕਿਸੇ ਜੋਰ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਜੁਗਤ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ
ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਪਾਉੜੀ 33:6

ਜੋਰੁ ਨ ਜੁਗਤੀ ਛੁਟੈ ਸੰਸਾਰੁ॥
ਨੀਸਤ ਬਰ ਤਦਬੀਰ, ਜੋਰ-ਏ-ਮਾ ਕਜ਼ਾਂ
ਮਾ ਨਿਜਾਤ ਆਰੇਮ ਅਜ਼ ਤਰਕ-ਏ-ਜਹਾਂ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਮਨਮੋਹਣੇ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਕਰਮੀ
ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਬਾਰੇ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਰਾਤ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ, ਮੌਸਮ, ਸਮਾਂ,
ਯੁੱਗ, ਮਿਤੀ, ਸਥਾਨ, ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ, ਪੈਣ-ਪਾਣੀ, ਅਗਨੀ, ਪਾਤਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ
ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕਰਮ-
ਭੂਮੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਜਿਆ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 34:1:2:3

ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਬਿਤੀ ਵਾਰੁ॥
ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ॥
ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਥਾਪਿ ਰਖੀ ਧਰਮ ਸਾਲ॥

ਆਫ਼ਰੀਦ ਔਕਾਤ-ਓ-ਮੀਆਦ-ਏ-ਅਰਸਾ ਰਾ
ਨੀਜ਼ ਵੁਸਅਤ-ਏ-ਸਤਹ-ਓ-ਜਾ-ਓ-ਫ਼ਸਿਲਾ
ਰੋਜ਼-ਓ-ਸ਼ਬ ਤਾਰੀਖ਼-ਓ-ਮੌਸਮ ਫ਼ਸਲਹਾ
ਬਾਦ-ਓ-ਆਬ-ਓ-ਆਤਿਸ਼-ਓ-ਤਹਤ-ਉਸ-ਸਰਾ

ਦਰਮਿਆਂ ਦਰ ਸਾਖ਼ਤ ਰੱਬ-ਏ-ਇਜ਼-ਓ-ਜੱਲ

ਈਂ ਜ਼ਮੀਨ-ਓ-ਅਰਜ਼ ਯਕ ਜਾ-ਏ-ਅਮਲ

ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਉਸ ਉਚੇਰੇ ਹੱਕੀ ਪਵਿੱਤਰ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ੀ ਸਮੇਂ ਹੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀ ਕਚਿਆਈ ਅਤੇ ਪਕਿਆਈ ਹੈ ਜਾਂ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਅਸਫਲ ਜਾਂ ਸਫਲ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 34:11

ਨਾਨਕ ਗਇਆ ਜਾਪੈ ਜਾਇ॥

ਨਾਨਕ ਅਜ਼ ਰਫਤਨ ਬ ਆ ਦਰਬਾਰ-ਏ-ਪਾਕ
ਇਲਮ ਮੁਹਦ ਸੁਦ ਜਿ ਹਾਲ-ਏ-ਮੁਸ਼ਤ-ਏ-ਖਾਕ

ਆਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਬਾਸ਼ਦ ਅਜ਼ ਅਮਮਾਲ-ਏ-ਮਸਾ

ਮਾਮ-ਓ-ਪੁਸ਼ਤਾ, ਨੇਕ-ਓ-ਬਦ ਗਰਦਦ ਜੁਦਾ

ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਰਿਆ ਦਰਬਾਰ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਣਗਿਣਤ ਰੂਹਾਨੀ ਸਵਾਦ ਤੇ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ, ਸਰਮਦੀ, ਸਰੂਰ ਅਤੇ ਸਿਰਮੌਰ ਸਿਮਰਨ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ:

ਪਾਉੜੀ 36:1:2

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਗਿਆਨੁ ਪਰਚੰਡੁ॥
ਤਿਥੈ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ ਕੋਡ ਅਨੰਦੁ॥

ਗਯਾਨ ਖੰਡ ਆਂ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਇਰਫਾ ਸਿਫਤ
ਕਾਂਜਾ ਮੁਤਜੱਲੀ ਮੁਨੱਵਰ ਮਅਰਫਤ

ਆਂਜਾ ਅਜ਼ ਨਗਮਾਤ-ਓ-ਸੌਤ-ਏ-ਸਰਮਦੀ
ਵਜ਼ ਨਿਸ਼ਾਤ-ਓ-ਫਰਹਤ-ਓ-ਹੱਜ਼-ਓ-ਮੁਸ਼ੀ

ਹਸਤ ਬੇ ਹਦ ਇਨਬਿਸਾਤ-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ
ਕੈਫ-ਏ-ਰੂਹਾਨੀ ਸਰੂਰ-ਓ-ਖੁੱਰਮੀ

ਸੱਚਖੰਡ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਦੇਵਲੋਕ ਅਕਾਲ ਤੇ ਫ਼ਨਾ-ਫ਼ਿਲਾਹ ਦਾ ਮੁਕਾਮ, ਰੱਬੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਅਦਵੈਤਵਾਦ ਦਾ ਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਅਰਸ਼ ਹੈ, ਉਹ ਇਕੋ ਇੱਕ ਇਕਲਾ ਰੱਬ ਹੁਵੱਸਮਦ ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤੀ ਆਪ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਜਲਵਾ ਫ਼ਰਮਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨੂਰ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਖ਼ਲੂਕ ਸਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਦਯਾ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਰਹਿਮਤ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਨਿਹਾਲ ਅਤੇ ਸਫਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪਾਉੜੀ 37:11:12

ਸਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ, ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲੁ॥
ਸਚ ਖੰਡਸਤ ਅਜ਼ ਫ਼ਨਾ ਫ਼ਿਲਾਹ ਮਕਾਮ
ਆਲਮ-ਏ-ਲਾਹੂਤ ਨੀਜ਼ਸ਼ ਹਸਤ ਨਾਮ

ਬਾਬ-ਏ-ਤੌਹੀਦ-ਓ-ਮੁਕਾਮ-ਏ-ਅਹਦੀਯਤ
ਅਰਸ਼-ਏ-ਅਅਜ਼ਮ ਲਾਮਕਾਨ-ਏ-ਸਮਦੀਯਤ

ਵਾਹਿਦ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਮੁਦਾਵੰਦ-ਏ-ਅਹਦ
ਜਲਵਾ ਫ਼ਰਮਾ-ਓ-ਮੁਹੀਤ ਆਂ ਜਾ ਬਵਦ

ਖ਼ਿਲਕਤ ਓ ਮਸਨੂਅ-ਏ-ਮੁਦ ਰਾ ਜ਼ੁਲ-ਜਲਾਲ
ਬੀਨਦ-ਓ-ਬਿਕੁਨਦ ਜਿ ਨਿਗਹ-ਏ-ਮੁਦ ਨਿਹਾਲ

ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਅਦਵੈਤਵਾਦ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਰੱਬੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਵਰਨਣ ਬਿਆਨ ਵਿਆਖਿਆ ਫ਼ੌਲਾਦ ਚਬਾਉਣ ਵਾਂਗ ਕਰੜੀ ਔਖੀ ਤੇ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਹੱਸ ਕਿਸੇ ਲਿਖਤ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਟੀਕੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਾ ਸਕਦੇ।

ਪਾਉੜੀ 37:18

ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ॥
ਅਜ਼ ਮਕਾਮ-ਏ-ਹੱਕ ਮਜ਼ੀਦ ਇਜ਼ਹਾਰ-ਏ-ਹਾਲ
ਸੂਰਤ-ਏ-ਫ਼ੌਲਾਦ ਸਖ਼ਤ ਅਸਤ-ਓ-ਮੁਹਾਲ

ਨਾਨਕ ਅਸਰਾਰ-ਓ-ਨਿਕਾਤ-ਏ-ਲਾਮਕਾਂ
ਮਰ ਨਮੀਗੁਜ਼ਿਦ ਬ ਤਫ਼ਸੀਰ-ਓ-ਬਿਯਾਂ

ਹੱਕ ਪ੍ਰਸਤ ਬੰਦੇ ਅਤੇ ਸਿਦਕੀ ਭਗਤ, ਮਾਅਰਫਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਾਬਿਆਦਾਰੀ ਅਤੇ ਬੰਦਗੀ ਸਦਕੇ ਰੱਬ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਬੰਦੇ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਪੱਸਵੀ ਉਸ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਇਲਾਹੀ ਨਾਮ ਦੇ ਜਾਪ ਰਾਹੀਂ ਮੁਕਤੀ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸੁਰਖ਼ਤ ਅਤੇ ਰੌਸ਼ਨ-ਮੁਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਬੰਦੇ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਮੁਕਤੀ ਅਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਰੱਬੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਨ ਅਤੇ ਪਸੰਦੀਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ :-

ਅੰਤਿਮ ਬੈਤ (ਅਖੀਰਲਾ ਸਲੋਕ) ਤੁਕ 5,6

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ, ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ॥
ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ॥
ਜ਼ਾਕਿਰਾਨਸ਼ ਕਾਂ ਇਬਾਦਤ ਕਰਦਾ ਅੰਦ
ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਪਾਕ-ਓ-ਤਾਅਤ ਕਰਦਾ ਅੰਦ
ਮਿਹਨਤ-ਏ-ਸਮਤ ਓ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਦੀਦਾ ਅੰਦ
ਅਜ਼ ਰਿਯਾਜ਼ਤ ਨਜ਼ਦ-ਏ-ਹੱਕ ਬਿਰਸੀਦਾ ਅੰਦ

ਦਰ ਹੁਜੂਰ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਰੱਬ-ਉਲ ਆਲਮੀਂ
ਆਂ ਹਮਾ ਰੋਸ਼ਨ ਰੁਖ-ਓ-ਰੋਸ਼ਨ ਜਬੀਂ

ਰੂਏ ਸ਼ਾਂ ਨਾਨਕ ਜਿ ਨੂਰਸ਼ ਤਾਫ਼ਤਦ
ਦੀਗਰਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬ ਈਸ਼ਾਂ ਯਾਫ਼ਤਦ

ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਬਿਆਨ

ਇਹ ਰੂਹਾਨੀ ਨਜ਼ਮ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੈ ਮਿਠਾਸ, ਸੁਖਮਤਾ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ ਤੇ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸੂਝਵਾਨ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਅੰਤ ਲੁਤਫ਼ ਅਤੇ ਸਰੂਰ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜ਼ਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਬਾਣੀ (ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਸ਼ੋਭਤ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਚਾਰ ਸੌ ਤੀਹ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਨੂਰਾਨੀ ਪੰਨੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹਰੇਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂਮੁਰੀਦ ਦਾ ਕਰਤੱਵ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਅੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਲੋਂ ਰਚਿਤ ਅਧਿਆਤਮਕ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਉਸਤਤ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਰਾਗ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਨਾਲ ਹੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਤੇ ਪਰਵਾਣਿਤ ਹਿੰਦੂਸੰਤਾਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਲੀਆਂ ਵਲੋਂ ਫ਼ਾਰਸੀ, ਹਿੰਦੀ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਪੰਜਾਬੀ, ਸਿੰਧੀ, ਮੁਲਤਾਨੀ ਆਦਿ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਲਈ ਰਚਿਤ ਬਾਣੀ ਵੀ ਦਰਜ ਹੈ। ਅਜ ਇਹੀ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਰੂਹਾਨੀ ਆਗੂਅਤੇ ਕਾਬਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਹੈ।

ਕੀਰਤਨ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਸੰਝ ਸਵੇਰੇ ਰਾਗ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰੱਬੀ ਉਸਤਤ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਰਾਗਾਂ ਤੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਸਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੈਂਕੜੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ

ਸੁਣਦੇ ਹਨ :-

“ਦਰ ਹੁਜੂਰ ਆਯੰਦ ਅਰਬਾਬ-ਏ-ਅਕੀਦਤ ਸੁਬਹ-ਓ-ਸ਼ਾਮ”

(ਸੰਝ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਇਸ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ)

ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਬੰਦਗੀ ਸਥਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬੰਦਗੀ-ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਬੰਦਗੀ ਸਥੱਲ ਵਿੱਚ ਰੂਹਾਨੀ ਆਗੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬੀੜ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਉਪਰ ਹਦਾਇਤ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਸੁਸ਼ੋਭਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੰਗਤ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਵਜੋਂ ਸਜਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ

ਉਕਤ ਬੰਦਗੀ-ਸਥਾਨ (ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ) ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਇਹ ਸੁਭਾਗ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਲਈ ਕੋਈ ਬੰਦਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਪਗੜੀ, ਟੋਪੀ ਜਾਂ ਹੁਮਾਲ ਨਾਲ ਸਿਰ ਢਕੇ ਬਗੈਰ ਇਸ ਬੰਦਗੀ-ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਹ ਸਤਿਕਾਰ/ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੰਗਤ ਨੰਗੇ ਪੈਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਇਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਗੋਇਆ ਜੀ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਹੈ:

“ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਂ ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਅਸਤ”

ਕਿ ਫ਼ਜ਼ਲਸ਼ ਬ ਹਰ ਦੋ ਜਹਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਅਸਤ”

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਉਹ ਕਾਮਿਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਹੈ)

ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹਜ਼ਰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮੋਢੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਪੇਸ਼ਵਾ ਹਨ। ਇਹ ਧਰਮ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਧਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ

ਹਿੰਦੂਕੌਮ ਵਾਂਗ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਤੰਗੀਦ ਪ੍ਰਸਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ‘ਸਿੱਖ’ ਦਾ ਅਰਥ ਸੁਹਿਰਦ ਮੁਰੀਦ, ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਭਗਤ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਾਮਿਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ

‘ਗੁਰੂ’ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਅਰਥ ਰੂਹਾਨੀ ਅਧਿਆਪਕ ਅਧਿਆਤਮਕ ਭੇਦਾਂ ਦਾ ਮਹਿਰਮ, ਕਾਮਿਲ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਰੱਬੀ ਇਮਾਮ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸਿੱਖਿਅਕ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਪੈਗੰਬਰ ਆਦਿ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਜੋਗ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ।

ਸਿੰਘ

ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਰਥ ਸ਼ੇਰ ਹੈ। ਇਹ ਪਦਵੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਦਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗਭੱਗ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਹੈ।

ਨਾਨਕ-ਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ

ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ) ਦਾ ਸੰਮਤ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ 500 ਸਾਲ ਤੋਂ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਰਧਾ ਸੁਭਾਗ

ਇਸ ਏਕਾਂਤਵਾਸੀ ਦਾਸ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹਾ ਜੀਵਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਦ ਅਤੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਦਾ ਪੁੰਨ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਉਹ ਜੋਸ਼ ਜਿਹੜਾ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਅਤੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਠਾਠਾ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਸਹਾਈ ਬਣਿਆ ਹੈ।

ਪੰਨਵਾਦ

ਪਵਿੱਤਰ ਪ੍ਰਭੂਦਾ ਲੱਖ ਲੱਖ ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਤੁਛ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਲਈ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸੋਝੀ ਦੇ ਕਪਾਟ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਜਿਹੇ ਅਗਿਆਨੀ ਲਈ ਇਸ ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਤ ਤੇ ਕਾਬਲੀਅਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਾਵਿ ਅਤੇ ਗਦ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਨਿਮਾਣੇ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਕੋਲ

ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਤੇ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸੂਝ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਤੇ ਸਾਰਥਿਕ ਵਿਆਖਿਆ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕਾਵਿ-ਅਨੁਵਾਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਲੀ ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਝਲਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਤੇ ਅੰਤ

ਰੱਬ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਮੈਂ 1965 ਈ. ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਮੁੱਢ ਤੋਰਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰੱਬ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਬਾ ਮਨ-ਏ-ਮਿਸਕੀਨ ਓ ਆਜਿਜ਼ ਐ ਮੁਦਾ

ਕਾਰ-ਏ-ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਰਾ ਸਪੁਰਦੀ ਅਜ਼ ਚਿਰਾ

ਰਹਰਵਏ-ਰਾ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਮਕਸਦ ਨੁਮਾ

ਉਕਦਾ-ਏ-ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਬ ਫਜ਼ਲ-ਏ-ਮੁਦ ਕੁਸ਼ਾ

(ਹੇ ਰੱਬ ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਜਿਹੇ ਨਿਮਾਣੇ ਤੇ ਬੇਵਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਇਹ ਔਖਾ ਕੰਮ ਕਿਸ ਲਈ ਸੌਂਪਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਕਸਦ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰੜੀ ਗੰਢ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਇਆ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਬਲ ਬਖ਼ਸ਼।)

ਸੋ, ਕਾਮਿਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਕੰਮ ਅੰਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਤੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ ਮੈਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿਚ ਪਰੇ ਸਕਿਆ ਹਾਂ। ਆਸਵੰਦ ਹਾਂ ਕਿ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਇਹ ਫੁੱਲ ਉਸ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਨ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਪੈ ਕੇ ਮੇਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਵਧਾਏਗੀ।

ਇਸ ਅਧਿਆਤਮਕ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਮੈਂ ਰੱਬ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਇਸ ਤੇ ਪੈਰ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਲੱਗਭੱਗ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹਾਂ।

ਮਨ ਚਿ ਜ਼ੋਰਾ ਮੁਸ਼ਤੇ ਅਜ਼ ਮਾਕ-ਏ-ਗਰੀਬ

ਈ ਹਮਾ ਦੌਲਤ ਜਿ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਸੁਦ ਨਸੀਬ

(ਮੈਂ ਕੀ ਹਾਂ ਇੱਕ ਤੁੱਛ ਜਿਹਾ ਮਿਟੀ ਦਾ ਕਣ। ਇਹ ਕੰਮ ਮੇਰੀ ਵਿੱਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ ਪਰ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹ ਸਕਿਆ ਹਾਂ।)

ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਗਾਤ

ਇਸ ਨਿਮਾਣੇ ਜਿਹੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਈਰਾਨ ਅਤੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਵਲੋਂ ਮੈਂ ਸੁਗਾਤ ਭੇਜੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ

ਉੱਪਰ ਮੇਰੀ ਪੂਰੀ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਇਹ ਇਕਰਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਵਾਦ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਭੁੱਲਾਂ ਚੁੱਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ

ਚਿ ਕੁਨਦ ਬੇ ਨਵਾ ਹਮੀਂ ਦਾਰਦ
(ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਇਸ ਬੇਜ਼ਬਾਨ ਕੋਲ ਇਹੋ ਕੁਝ ਹੈ)

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੰਡ

ਗ਼ਲਤੀ ਅਤੇ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕ ਲਈ ਦਾਸ ਮਿਮਾ ਦਾ ਜਾਚਕ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਰਾਹੀਂ ਮੇਰਾ ਮਨੋਰਥ ਆਪਣੀ ਮੁਹਾਰਤ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਭੁੱਲਾਂ ਦਾ ਗੁਲਦਸਤਾ ਗੁੰਦਣਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਸ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੂਝਵਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ੌਕੀਨ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੰਡ ਤੇ ਮਿਸ਼ਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਵਰਨਣ

ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਮੇਰਾ ਸੁਭਾਗ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕਾਮਿਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੇ ਇਸ ਤੁਛ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਇਹ ਸੇਵਾ ਲਾਈ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਨਾਲ ਇਸ ਕੰਮ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਤੇ ਤਕਮੀਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ 'ਮੁਜ਼ਰਰ' ਜਿਹੇ ਟੁੱਟੀ ਕਲਮ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਇਹ ਸਮਰੱਥਾ ਕਿਥੇ ਸੀ?

ਮਨ ਚਿ ਹਸਤਮ ਆਸੀ-ਓ-ਅਹਕਰ ਗ਼ਰੀਬ-ਓ-ਕਮਤਰੀਂ

ਤਾ ਨਾ ਬੂਦਾ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਫ਼ੈਜ਼-ਏ-ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਰ ਮਨ ਚੁਨੀਂ

(ਮੈਂ ਕੀ ਹਾਂ ਪਾਪੀ, ਨਿਮਾਣਾ, ਗ਼ਰੀਬ ਅਤੇ ਤੁੱਛ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨੇ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ।)

ਪਰਿਭਾਸ਼ਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਤੇ ਅਰਥ

ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਾਰ ਇਸ ਮੁਖਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਵੇਰ ਵੀ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਆਖਿਆ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਤੇ ਅੱਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਅਰਥ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪਾਉੜੀਆਂ ਦਾ ਬਿਊਰਾ

ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰਵਚਨ 38 ਬੰਦਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਜ਼ੀਨਾਂ, ਮੰਜ਼ਿਲ, ਮੁਕਾਮ ਆਦਿ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰ ਬੰਦ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸ਼ਿਅਰ ਹਨ, ਸ਼ੁਰੂ ਅਤੇ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸ਼ਿਅਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਟਕੇ ਦਾ ਨਾਂ ਜਪੁ

ਮੁਢ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਕਲਮਾ-ਏ-ਤੌਹੀਦ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਮੌਲਿਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪਿਛੋਂ 'ਜਪੁ' ਸ਼ਬਦ ਦੋ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸਿਮਰਨ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਪ ਵੀ। ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਇੱਕ ਸ਼ਿਅਰ ਰੱਬ ਸੱਚੇ ਦੀ ਹਮਦ ਲਈ ਅਤੇ ਫੇਰ ਅਸਲ ਗੁਟਕਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਅਖ਼ੀਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇੱਕ ਸ਼ਲੋਕ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਛੇ ਤੁਕਾਂ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਸ਼ਿਅਰ ਹਨ, ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਗੁਟਕੇ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ 387 ਨੂਰਾਨੀ ਪੰਕਤੀਆਂ ਹਨ।

ਅਸਲੀਅਤ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਹ ਬਾਣੀ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇੰਨ-ਬਿੰਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਆਯੂ ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਸ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਸਿੰਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬੇਨਤੀ

ਬਰੇਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀ ਲਿਖਤ ਹੈ, ਉਹ ਅਨੁਵਾਦਕ ਵਲੋਂ ਵਿਆਖਿਆ ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਕਾਵਿ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਵਧਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਆਤਮਕ ਬਾਣੀ ਪੰਜਾਬ ਰੂਪੀ ਬਾਗ਼ ਦੇ ਫੁੱਲ ਪੱਤਿਆਂ ਤੇ ਉੱਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਰੁਖਾਂ ਦੇ ਪੰਛੀ ਜਿਹੜੇ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਚਮਨ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਫ਼ੇ ਵਾਂਗ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਫ਼ਰਮਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਤਿਅੰਤ ਕਠਿਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਰਥ-ਭਰਪੂਰ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਬੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਦਰਜਾ ਮੇਰੀ ਲਿਆਕਤ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਉੱਚਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੰਕਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ੁਰਅਤ ਗੁਸਤਾਖ਼ੀ ਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਧਰਮ ਦੀ ਇਹ ਸੇਵਾ ਆਪਣੀ ਸਮਰਥਾ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਸ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ ਜੋ ਇਸ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਸਹਾਈ ਹੋਇਆ।

ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਅਤੇ ਮਖ਼ਦੂਮ

ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਤੇ ਮਖ਼ਦੂਮ ਸ਼ਾਇਰ, ਦਰਵੇਸ਼, ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਮਿਹਰ ਦੇ ਸਰਬਸ਼ਮੇ ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਡਾਕਟਰ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਉਪਕਾਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਕਾਰਜ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਮੇਰਾ ਸੁਭਾਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਮੈਂ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ'

ਦੇ ਰਮਜ਼ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਨੁਕਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਬਾਰਕ ਮੁਖ ਤੋਂ ਸੁਣੇ ਹਨ ਤੇ ਸਮਝੇ ਹਨ:

ਹੁਮੂਜ਼-ਏ-ਹਕੀਕਤ-ਏ-ਇਯਾਂ ਕਰਦਾ ਅਸਤ

ਨਿਕਾਤ-ਏ-ਖ਼ਫੀ ਰਾ ਬੰਧਾਂ ਕਰਦਾ ਅਸਤ

(ਮੇਰੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਨੁਕਤਿਆਂ ਨੂੰ

ਬਿਆਨ ਕਰਕੇ ਹਕੀਕਤ ਦੀਆਂ ਰਮਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ)

1954 ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮੁਲਮੰਤਰ ਦਾ ਫ਼ਾਰਸੀ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਸੀ:

ਜੇ ਮੌਕਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਜਾਣੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਲਾਭ ਲੈ ਸਕਣ।

ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਸੂਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੁਝ ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿੰਨੀ ਸ਼ੁਭ ਘੜੀ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੇ ਉਕਤ ਹੁਕਮ ਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਅਨੁਵਾਦ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹਾਂ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਤੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਿਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਇਸ ਦਾਸ ਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਮੂਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦਾ ਹੀ ਸਦਕਾ ਹੈ।

ਚਿ ਗੋਯਮ ਚਿਹਾ ਮਿਹਰਬਾਂ ਬੂਦਾ ਅਸਤ

ਬ ਮਨ ਫ਼ੈਜ਼-ਓ-ਇਕਰਾਮ ਫ਼ਰਮੂਦਾ ਅਸਤ

ਬ ਜ਼ਾਹਿਰ ਸੁਖਨਵਰ ਬ ਬਾਤਿਨ ਫ਼ਕੀਰ

ਯਮ-ਏ-ਇਲਮ-ਓ-ਮਖ਼ਦੂਮ-ਏ-ਰੌਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਰ

ਬ ਨਾਮ-ਏ-ਸੁਖਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਰਫ਼ ਕਰਦ

ਬ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਮੁਦਾ ਹਰ ਨਫ਼ਸ ਵਕਫ਼ ਕਰਦ

ਬਸੇ ਸਾਲਹਾ ਆਯਦ-ਓ-ਬਿਗੁਜ਼ਰਦ

ਕਿ ਮਾਨਿੰਦ-ਏ-ਮਖ਼ਦੂਮ ਪੈਦਾ ਸ਼ਵਦ

ਚਿ ਵਸਫ਼ਾ ਕੁਨਦ ਨੁਤਕ-ਓ-ਕਲਮ-ਓ-ਦਵਾਤ

ਸਲਾਮ-ਏ-ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬਰ ਆਂ ਪਾਕਜ਼ਾਤ

(ਮੈਂ ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਨਿਵਾਜਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸ਼ਾਇਰ ਹਨ ਪਰ ਅਸਲੋਂ ਇੱਕ ਦਰਵੇਸ਼। ਉਹ ਇਲਮ ਦਾ ਸਾਗਰ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਰੌਸ਼ਨ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰ ਸਾਹ ਇਲਾਹੀ ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਚ ਬੀਤਿਆ ਹੈ। ਅਜੇਹੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਜੁੱਗਾਂ ਜੁੱਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਲਿਖਤ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ਬਿਆਨ ਕਰਨੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਬਸ ਇਹੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ

ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਲਾਮ !)

ਪ੍ਰੇਰਨਾ

1965 ਈ. ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸੁਰਗਵਾਸੀ ਸ੍ਰ. ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਤਹਿਰਾਨੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਈਰਾਨੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਸਨੇਹ ਹੈ, ਨੇ ਸੋਨੀਪਤ ਨਿਵਾਸੀ ਸ੍ਰ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਫ਼ਾਰਸੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਇੱਛਾ ਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦਿਆਂ 17-09-1964 ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਮੈਂ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਹੱਕ ਅਨੁਵਾਦਕ ਦੇ ਨਾਂ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਅਨੁਵਾਦ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ

ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਗਿਆਨੀ ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਲਈ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਸਨੇਹ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਖ਼ਰਚਿਆਂ ਲਈ ਕੁਝ ਰਾਸ਼ੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਇਸ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਤੌਹੀਦ ਜਾਂ ਅਦਵੈਤਵਾਦ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜਪੁਜੀ ਅਦੁੱਤੀ ਤੇ ਬੇਜੋੜ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਜਾਪ ਅਤੇ ਪਾਠ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਹੈ:

ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਬ ਹੱਕ ਬਿਰਸਾਂਦਤ

ਹਸਤ ਅਜ਼ ਇਰਫ਼ਾਨ-ਏ-ਹੱਕ ਅਰ ਜੁਸਤਜੂ

(ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਸਤਿ ਦੀ ਭਾਲ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਮਿਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।)

ਵੀਰ ਨਿਵਾਸ,

ਚਾਇਲ ਪਹਾੜੀਆਂ,

3 ਸਿਤੰਬਰ, 1969 ਈ.

ਬੰਦਾ

ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ 'ਮੁਜ਼ਤਰ' ਨਾਭਵੀ

ਬਮੁਨਾਸਬਤ-ਏ-ਪਾਂਸਦਮੀਨ
ਸਾਲ-ਏ-ਤਵੱਲੁਦ-ਏ-ਹਜ਼ਰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂਨਾਨਕ

بمناسبت پانصدمین سال
تولد حضرت بابا گورو نانک

ਮੁਨਾਜ਼ਾਤ-ਏ-ਬਾਮਦਾਦੀ
ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ
ਅਸਲ-ਓ-ਤਰਜਮਾ ਬ ਸ਼ਿਅਰ-ਏ-ਫਾਰਸੀ

مناجات بامدادی
جپ جی صاحب
اصل و ترجمہ بشعر فارسی

ਮੁਤਰਜਿਮ
ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ 'ਮੁਜ਼ਤਰ' ਨਾਭਵੀ
ਵੀਰ ਨਿਵਾਸ, ਕੋਹ-ਏ-ਚਾਇਲ, (ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ)

مترجم
بھائی لکش ویر سنگھ نا بھوی
ویرنواس، کوہ چائل (ہندوستان)

ਤਸਲੀਮਾਤ-ਏ-ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ

“ਦਰ ਹੁਜ਼ੂਰ-ਏ-ਸਤਿਗੁਰੂਜ਼ਲ-ਇਹਤਿਰਾਮ
ਸਦ ਹਜ਼ਾਰ ਆਦਾਬ-ਓ-ਤਸਲੀਮ-ਓ-ਸਲਾਮ

ਮਨ ਚਿ ਹਸਤਮ ਹੇਚ-ਓ-ਨਾ ਚੀਜ਼ ਆਕਿਮ
ਮੀ ਨਿਗਾਰਮ ਆਚਿ ਗੋਯਦ ਹਾਤਿਫ਼ਮ”

ਅਹਵਾਲ-ਏ-ਵਾਕਈ

ਗੋਸ਼ਾ-ਏ-ਇੰਦਰ ਬਸਰ ਸ਼ੁਦ ਰੋਜ਼ਗਾਰ
ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਰਦਮ ਨਾਮ-ਏ-ਚਾਇਲ ਕੋਹਸਾਰ

ਬੰਦਾ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਮੁਜ਼ਤਰ ਨਾਭਵੀ

تسلیماتِ شکرانہ

”دُرِ حُضُورِ سِتُّو رُو دُوالاحترام
صَدِّ ہزار آداب و تسلیم و سلام

احوالِ واقعی

گوشہ اندر بسر شد روزگار
زندہ کردم نام چاہل کوهسار

مَن چه ہستم؟ ہیچ و ناچیز عاجز
مِ نگارم آنچہ گوید ہا تقم

بندہ لکش ویرینگہ مضطر ناہنجوی

- (4) ਕਰਮੀਂ ਆਪੋਂ ਆਪਣੀ ਕੇਂ ਨੇੜੇ ਕੇਂ ਦੂਰਿ॥
 (5) ਜਿਨੀਂ ਨਾਮੁੰ ਧਿਆਇਆਂ ਗਏਂ ਮਸਕਤਿੰ ਘਾਲਿੰ॥
 (6) ਨਾਨਕ ਤੇਂ ਮੁਖੰ ਉਜਲੇਂ ਕੇਤੀਂ ਛੁਟੀਂ ਨਾਲਿੰ॥1॥

4. ਹਸਬ-ਏ-ਅਮਲ-ਏ-ਖੁਸ਼-ਓ-ਫਿਅਲ-ਏ-ਨੇਕ-ਓ-ਬਦ
 ਬਅਜ਼ ਨਜ਼ਦ-ਏ-ਰੱਬ ਕਸੇ ਦੂਰਸ਼ ਬਵਦ

(ਸਰਫ਼ਰਾਜ਼-ਓ-ਮੁਕਬਿਲ -ਏ-ਦਰਗਹ ਕਸੇ
 ਰਾਂਦਾ-ਓ-ਮਕਹੂਰ ਮੀ ਬਾਸ਼ਦ ਬਸੇ)

5. ਜ਼ਾਕਿਰਾਨਸ਼ ਕਾਂ ਇਬਾਦਤ ਕਰਦਾ ਅੰਦ
 ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਪਾਕ-ਓ-ਤਾਅਤ ਕਰਦਾ ਅੰਦ

ਮਿਹਨਤ-ਏ-ਸਖ਼ਤ-ਓ-ਮੁਸ਼ਕਤ ਦੀਦਾ ਅੰਦ
 ਅਜ਼ ਰਿਯਾਜ਼ਤ ਨਜ਼ਦ-ਏ-ਹੱਕ ਬਿਰਸੀਦਾ ਅੰਦ

6. ਦਰ ਹਜ਼ੂਰ-ਏ-ਪਾਕ ਰੱਬ-ਉਲ-ਆਲਮੀਂ
 ਅਾਂ ਹਮਾਂ ਰੋਸ਼ਨ ਹੁਖ਼-ਓ-ਰੋਸ਼ਨ ਜਬੀਂ

ਰੂਏ ਸ਼ਾਂ ਨਾਨਕ ਜਿ ਨੂਰਸ਼ ਤਾਫ਼ਤੰਦ
 ਦੀਗਰਾਂ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਬ ਈਸ਼ਾਂ ਯਾਫ਼ਤੰਦ

ਅਜ਼ ਤੁਫ਼ੈਲ-ਏ- ਸ਼ਾਂ ਬਸਾ ਮਖ਼ਲੂਕ ਰਾ
 ਹਮ ਨਿਜਾਤ-ਓ-ਮਗਫ਼ਿਰਤ ਬਖ਼ਸ਼ਦ ਖ਼ੁਦਾ

- (4) 1. ਅਅਮਾਲ-ਓ-ਅਫ਼ਾਲ
 2. ਖ਼ੁਸ਼ਤਨ
 3. ਕਸੇ, ਬਅਜ਼
 4. ਕਰੀਬ, ਨਜ਼ਦ, ਮਕਬੂਲ, ਸਰਫ਼ਰਾਜ਼, ਵਾਸਿਲ-ਏ-ਹੱਕ
 5. ਕਸੇ, ਦੀਗਰ
 6. ਦੂਰ, ਬਈਦ, ਰਾਂਦਾ, ਮਕਹੂਰ, ਬਾਤਿਲ, ਰਾਂਦਾ-ਏ-ਬਾਰਗਾਹ-ਏ-ਈਜ਼ਦੀ
 (5) 1. ਆਨਾਂ ਕਿ
 2. ਨਾਮ-ਓ-ਇਸਮ, ਜ਼ਿਕਰ, ਵਿਰਦ ਬੰਦਗੀ-ਏ-ਹੱਕ
 3. ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਬੰਦਗੀ-ਓ-ਵਿਰਦਸ਼ ਕਰਦਾ ਅੰਦ
 4. ਰਫ਼ਤਾਅੰਦ
 5. ਮੁਸ਼ਕਤ, ਮਿਹਨਤ, ਸਖ਼ਤ, ਰਿਯਾਜ਼ਤ-ਏ-ਸ਼ਾਕਾ
 6. ਕਰਦਾ, ਬਰਦਾਸ਼ਤਾ, ਕਸ਼ੀਦਾ
 (6) 1. ਐ ਨਾਨਕ ਈਸ਼ਾਂ ਰਾ
 2. ਹੁਖ਼, ਆਰਜ਼, ਰੂਏ
 3. ਪੁਰਨੂਰ, ਰੋਸ਼ਨ, ਸੁਰਖ਼ਰੂ
 4. ਬਸੇ, ਬਿਸਯਾਰ, ਦੀਗਰਾਂ
 5. ਨਿਜਾਤ, ਰਸਤਗਾਰੀ ਮਗਫ਼ਿਰਤ, ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼
 6. ਹਮਰਾਹ, ਬਤੁਫ਼ੈਲ, ਬਵਸ਼ਾਤਤ, ਬਦਅਨ ਗਿਰਫ਼ਤਾਰ

॥ کرمی آپو آپنی کے نیوے کے دور ॥

(۴) کرمی آپو آپنی کے نیوے کے دور

॥ جینی نام وھیایا گئے مسکت گھال ॥

(۵) جینی نام وھیایا گئے مسکت گھال

॥ نانک تے مہم ۹ ॥

(۶) نانک تے مہم اُجلے کیتی چھٹی نال

(۴) حَسْبِ عَمَلِ خَوِیشِ وَفَعْلِ نیک و بد بعض نژدِ رُب گئے دُورِش ۱۰
(سُرفراز و مُقبِلِ دَرگہ گئے راندہ و مقہور باغِدی وِگیرے)

(۵) ذاکر اَنَش کالِ عِبَادَتِ گُردہ اَنَد ذِکْرِ اِسْمِ پاک و طاعتِ کردہ اَنَد
مُحَنّتِ سَحّت و مُشَقّت وِیدہ اَنَد اَز رِیاضَتِ نَزوَحِ حقِ پُرسیدہ اَنَد

(۶) دَر خُصُورِ پاک رُبِّ العالمین

آں ہِمہ رُوشن رُخ و رُوشن جبین

زُورے شاں نانک زُورِش تافندہ وِگیراں بَخِشِش بہ اِیشاں یافتہ

اَز طُفیلِ شاں بَسا مَخْلُوقِ رَا

ہِم نِجات و مغفرتِ بَخشد خُدا

(۴) ۱۔ اَعْمال و اَفْعال ۲۔ خَوِیش و خَوِشْتَن ۳۔ کئے بعض ۴۔ قَرِیب، نِزْد، مَقْبُول،
سُرفراز، واصلِ حق ۵۔ کئے، وِگیر ۶۔ دُور، بعید، راندہ، مقہور، باطل، راندہ، بارگاہِ ایزدی

(۵) ۱۔ آناں کہ ۲۔ نام و اسم، ذِکْر، وِزْد، ہندگی، حق ۳۔ ذِکْر و ہندگی، وِزْد، کردہ ۴۔ رفتہ اَنَد
۵۔ مُشَقّت، سَحّت، سُنّت، رِیاضَتِ شاتہ ۶۔ کردہ، پُرسیدہ، کَشیدہ

(۶) ۱۔ اے نانک اِیشاں رَا ۲۔ رُخ، عارض، زُورے، چہرہ ۳۔ پُر زُور، رُوشن، سُرخ و
۴۔ بے، بَسا، وِگیراں، ہِم ۵۔ نِجات، رستگاری، مغفرت، بَخِشِش
۶۔ ہمراہ، بہ، طُفیل، بوساطت، بوجہ، بدامن گرفتہ

مترجم: بندہ مضطر نا بھوی، کوہ چائل

یکم اکتوبر ۱۹۶۹ء

ਸਲੋਕ

- (1) ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤੀ ਮਹਤੁ॥
- (2) ਦਿਵਸ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ॥
- (3) ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਰੈ ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ॥

ਬਹਰ-ਏ-ਜਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਰੱਬ-ਏ-ਪਾਕਜਾਤ
ਬਾਯਦਤ ਅਮਲ-ਏ-ਨਕੂਸਰਫ-ਏ-ਸਿਫਾਤ

ਅਥਿਯਾਤ-ਏ-ਆਖਰੀ

- (1) ਬਾਦ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਆਬ-ਏ-ਪਿਦਰ-ਏ-ਬਿਹਤਰੀ
ਵਾਲਿਦਾ-ਏ-ਮਾਜਿਦਾ ਹਸਤ ਈ ਜਮੀਂ

ਅਜ ਅਨਾਸਿਰ ਹਸਤ ਬਹਰ-ਏ-ਕਾਯਨਾਤ
ਈ ਹਮਾ ਗੋਯਾ ਮਦਦਗਾਰ-ਏ-ਹਿਯਾਤ

- (2) ਦਾਈ ਦਾਯਾ ਹਰਦੋ ਈ ਲੈਲ-ਓ-ਨਹਾਰ
ਜੁਮਲਾ ਆਲਮ ਜ਼ਾਕਿ ਬਾਜ਼ਦ ਦਰ ਕਿਨਾਰ
- (3) ਜੁਮਲਾ ਨੇਕੀ-ਓ-ਬਦੀ ਅਜ ਬੰਦਗਾਨ
ਦਰ ਹੁਜ਼ੂਰ-ਏ-ਹੱਕ ਧਰਮ ਬਿਕੁਨਦ ਬਯਾਨ

- (1) 1. ਬਾਦ
2. ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ
3. ਆਬ
4. ਪਿਦਰ, ਵਾਲਿਦ, ਬੁਜ਼ੁਰਗਵਾਰ
5. ਮਾਦਰ, ਵਾਲਿਦਾ-ਏ-ਮਾਜਿਦਾ
6. ਜ਼ਮੀਨ, ਅਰਜ਼-ਏ-ਆਲਮ, ਅਰਜ਼-ਏ-ਬਸੀਤ
7. ਬੁਜ਼ੁਰਗ, ਮੁਕੱਰਮਾ, ਮੁਅੱਜਜਾ
- (2) 1. ਰੋਜ਼, ਨਹਾਰ
2. ਸ਼ਬ, ਲੈਲ
3. ਹਰ ਦੋ
4. ਦਾਯਾ-ਏ-ਸ਼ਬ
5. ਦਾਯਾ-ਏ-ਰੋਜ਼
6. ਬਿਬਾਜ਼ਦ
7. ਜੁਮਲਾ-ਓ-ਹਮਾ
8. ਆਲਮ, ਜਹਾਂ, ਜ਼ਮਾਨਾ, ਮਖ਼ਲੂਕ, ਕਾਯਨਾਤ
- (3) 1. ਖ਼ੁਬੀ-ਓ-ਨੇਕੀ, ਨੇਕੁਈਹਾ ਵ ਅਅਮਾਲ-ਏ-ਹਸਨਾ
2. ਬਦੀਹਾ, ਅਫ਼ਆਲ-ਏ-ਜ਼ਿਬਤ-ਓ-ਬਦਕਾਰਹਾ
3. ਬਿਕੁਨਦ, ਬਯਾਨ ਕੁਨਦ, ਮੁਹਦ ਗੁਫਤ
4. ਧਰਮ ਰਾਜ, ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ-ਏ-ਅਦਲ-ਓ ਜਜ਼ਾ
5. ਬਹੁਜ਼ੂਰ-ਏ-ਹੱਕ ਤਆਲਾ, ਪੇਸ਼-ਏ-ਮੁਦਾ-ਏ-ਪਾਕ ਵ ਬਰਤਰ

- (2) 1. ਦਾਈ : ਜਨ-ਏ-ਮਾਸ ਕਿ ਤਿਫਲਾਨ-ਏ-ਕਮਸਿਨ-ਰਾ ਬਵਕਤ-ਏ-ਸ਼ਬ ਨਿਗਹ ਦਾਰਦ
2. ਦਾਯਾ : ਜਨ-ਏ-ਮਾਸ ਕਿ ਬਚਗਾਨ ਰਾ ਬਵਕਤ-ਏ-ਰੋਜ਼ ਮੁਹਾਫ਼ਿਜ਼ ਅਸਤ
- (3) 1. ਧਰਮਰਾਜ : ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ-ਏ-ਅਦਲ-ਓ-ਇਨਸਾਫ਼, ਮਲਕ-ਉਲ-ਅਦਲ-ਓ-ਜਜ਼ਾ

(بہر ذکر اسم رب پاک ذات بایست عمل بکو شرف صفات)

سلوک ॥ سلوک ॥

ابیات آخر

(۱) باد مرشد آب پدر بہترین والدہ ماجدہ ہست ایں زمین
(از عنایر ہست بہر کائنات ایں ہمہ گویا مددگار حیات)

(۲) دانی دایہ ہر دو ایں لیل و نہار جملہ عالم زانکہ باز در کنار

(۳) جملہ نیکی و بدی از بندگان
در حضور حق دھرم پکند بیاں

॥ ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ ॥

(۱) پون گورو پانی پتا ماتا دھرت مہٹ

॥ ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ ॥

(۲) دوس رات دوے دانی دایا کھیلے سگل جگٹ

॥ ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੈ ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ ॥

(۳) چکیایا بریایا واپے دھرم حدور

(۱) باد مرشد کامل سے آب سے پدر، والد بزرگوار سے مادر، والدہ ماجدہ
۱ زمین، ارض عالم، ارض وسط کے بزرگ، ملکہ، مملکت

(۲) روز، نہار سے شب، لیل سے ہر دو سے دایہ شب سے دایہ روز سے بازو
۱ جملہ ہمہ ۱ عالم، جہان، زمان، مخلوق، کائنات

(۳) ۱ خوبی و نیکی، بکوئی، ہا، اعمال حسنہ سے بدی، ہا، افعال زشت و بد کارہا سے بخوبی، بیان کنند،
خوب گفت سے دھرم راج، فریضہ عذل و بجا سے حضور حق تعالیٰ، پیش خدائے پاک و برتر

۱ دانی: زن خاص کہ طفلان کسین را وقت شب بگہد آرد
۲ دایہ: زن خاص کہ بچگان را وقت روز محافظ است
۳ دھرم راج: فریضہ عذل و انصاف، ملکہ العزل و بجا

- (4) ਭਾਂਡਾ ਭਾਉਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ॥
 (5) ਘੜੀਐਂ ਸਬਦੁ ਸਚੀਂ ਟਕਸਾਲ॥
 (6) ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ॥
 (7) ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ॥38॥

4. ਜ਼ਰਫ਼ ਅਜ਼ ਇਸ਼ਕ-ਓ-ਯਕੀਨ-ਓ-ਸਿਦਕ ਸਾਜ਼
 ਅੰਦਰਸ਼ ਅਮਰਿਤੁ ਬੇਅੰਦਾਜ਼-ਓ-ਗੁਦਾਜ਼
 (ਇਸਮ-ਏ-ਅਅਜ਼ਮ ਅੰ ਜ਼ਰ-ਓ-ਆਬ-ਏ-ਹਿਯਾਤ
 ਨੀਜ਼ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਨਾਮ-ਏ-ਆਂ ਜੁਮਲਾ ਸਿਫ਼ਾਤ)
 5. ਹਸਤ ਦਾਰ-ਉਜ਼-ਜ਼ਰਬ-ਏ-ਹੱਕ ਈਂ ਬੇ ਗੁਮਾਂ
 ਸਾਖ਼ਤ ਬਿਸ਼ਵਦ ਮਿਹਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਦਰ ਆਂ
 6. ਨਿਗਹ-ਏ-ਮਿਹਰ-ਏ-ਖ਼ਾਸ ਬਰ ਆਨਾਂਕਿ ਹਸਤ
 ਮਹਜ਼ ਸ਼ਾਂ ਰਾ ਕਾਰ-ਏ-ਈਂ ਆਯਦ ਬਦਸਤ
 7. ਆਂ ਹਮਾ ਰਾ ਖ਼ੁਦ ਕਰੀਮ-ਏ-ਜ਼ੁਲ-ਜ਼ਲਾਲ
 ਨਾਨਕ ਅਜ਼ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਕਰਮ ਬਿਕੁਨਦ ਨਿਹਾਲ

(ਤਾਲਿਬਾਂ ਰਾ ਈਂ ਸਆਦਤਹਾ-ਏ-ਨੇਕ
 ਅਜ਼ ਇਨਾਯਾਤ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ ਬਾਸ਼ਦ ਵ ਲੇਕ)

(ਦਰ ਤਲਬ ਸ਼ਰਤ ਅਸਤ ਬੁਦਨ ਮੁਸਤਕਿਲ
 ਆਬਿਦ-ਓ-ਆਰਿਫ਼-ਓ-ਸਾਦਿਕ ਪਾਕ ਦਿਲ)

- (4) 1. ਜ਼ਰਫ਼
 2. ਸਿਦਕ, ਯਕੀਨ, ਅਕੀਦਤ, ਮੁਹੱਬਤ, ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਹਕੀਕੀ, ਇਖ਼ਲਾਸ, ਇਅਤਕਾਦ, ਜਜ਼ਬਾ
 -ਏ-ਉਲਫ਼ਤ, ਅਕੀਦਾ-ਏ-ਸਾਦਿਕ
 3. ਆਬ-ਏ-ਹਿਯਾਤ, ਜ਼ਰ-ਏ-ਖ਼ਾਲਿਸ, ਜ਼ਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਅਅਜ਼ਮ, ਤਿਲਾ-ਏ-ਨਾਮ-ਏ-ਹੱਕ
 4. ਦਰ ਆਂ ਜ਼ਹਵੇ-ਬੇਅੰਦਾਜ਼
 5. ਬਿਗੁਦਾਜ਼
 (5) 1. ਸਾਖ਼ਤਾ ਮੀਬਾਸ਼ਦ
 2. ਇਸਮ-ਏ-ਅਅਜ਼ਮ, ਇਸਮ-ਏ-ਹਕੀਕੀ, ਮੁਹਰਹਾ-ਏ-ਨਾਮ-ਏ-ਹੱਕ
 3. ਦਾਰ-ਉਜ਼-ਜ਼ਰਬ-ਏ-ਹੱਕ ਹਮੀਂ ਬਾਸ਼ਦ
 (6) 1. ਬਰ ਆਨਾਂਕਿ
 2. ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਕਰਮ-ਏ-ਹੱਕ
 3. ਈਂ ਤੋਰ-ਓ-ਰਾਹ, ਕਾਰ-ਓ-ਅਮਲ-ਏ- ਆਨਾਂ ਅਸਤ
 (7) 1. ਰੱਬ-ਏ-ਬਸੀਰ, ਰਹੀਮ-ਓ-ਕਰੀਮ, ਰਊਫ਼, ਗ਼ਨੀ, ਵੱਹਾਬ, ਰਹਮਤ, ਜ਼ੁਲਮਨਨ, ਸਾਹਿਬ-ਏ-
 ਰਹਮਤ, ਮਿਹਰ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼, ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ਦਾ-ਏ-ਨਿਅਮ
 2. ਅਜ਼ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਕਰਮ-ਓ-ਰਹਮਤ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼
 3. ਨਿਹਾਲ, ਬਾਮੁਰਾਦ, ਖ਼ੁਸ਼, ਕਾਮਯਾਬ, ਕਾਮਗਾਰ

- (4) 1. ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਏ-ਆਬ-ਏ-ਹਿਯਾਤ, ਜ਼ਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਅਅਜ਼ਮ ਤਿਲਾ-ਏ-ਨਾਮ-ਏ-ਹੱਕ

॥ ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ ॥

(۴) بھانڈا بھاؤ^۱ انمرٹ^۲ تیت^۳ ڈھال^۴

॥ ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ॥

(۵) گھڑیئے^۱ سب^۲ سچ^۳ ٹکسال^۴

॥ ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ ॥

(۶) جن^۱ کو^۲ ندر^۳ کر^۴م^۵ تین^۶ کار^۷

॥ ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥ ੩੮ ॥

(۷) نانک^۱ ندري^۲ ندر^۳ نہال^۴

(۴) ظرف از عشق و یقین و صدق ساز اندرش امرت^۱ پیند از وگداز
(اسم اعظم آں زرو آب حیات نیز ذکر نام آں مجملہ صفات)

(۵) هست دار الضرب حق ایں بیگماں ساخت بشود مہر اسم حق در آں

(۶) نگہ مہر خاص بر آناں کہ هست بخش شاں را کار ایں آید بدست

(۷) آں ہمہ را خود کریم ذوالجلال

نانک از نظر کریم پکند نہال

(طالبان را ایں سعادت ہائے نیک از عنایت خدا باشد ولیک)

(در طلب شرط است بودن مستقل عابد و عارف و صادق پاک دل)

(۴) ۱ ظرف ۲ صدق و یقین، عقیدت، محبت عشق حقیقی، اخلاص، اعتقاد، جذبہ اُلفت، عقیدہ مساوی
۳ آب حیات، زرو خاص، زرا اسم اعظم، طلای نام حق ۴ در آں ظرف پینداز
۵ بگداز

(۵) ۱ ساختہ میشود ۲ اسم اعظم، اسم حقیقی، مہر ہائے نام حق ۳ دار الضرب حق ہمیں باشد

(۶) ۱ بر آناں کہ ۲ نظر کریم حق ۳ ایں طور و راہ کار و عمل آناں است

(۷) ۱ رتب بصیر، کریم و کریم، رؤف، غنی، وہاب، رحمن، ذوالکرم، صاحب رحمت، بہر و بخشش، بخشندہ نعم
۲ از نظر کریم و رحمت و بخشش ۳ نہال، بہر او خوش، کامیاب، کامگار

(۴) ۱ امرت، آب حیات، زرا اسم اعظم، طلای نام حق

ਪਾਉੜੀ 38

- (1) ਜਤੁ' ਪਾਹਾਰਾ' ਧੀਰਜੁ' ਸੁਨਿਆਰੁ'॥
- (2) ਅਹਰਣਿ' ਮਤਿ' ਵੇਦੁ' ਹਥੀਆਰੁ'॥
- (3) ਭਉ' ਖਲਾ' ਅਗਨਿ' ਤਪ' ਤਾਉ'॥

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀ-ਓ-ਹਸ਼ਤਮ

(ਬਹਰ-ਏ-ਦਾਰ-ਓਜ਼-ਜ਼ਰਬ-ਏ-ਹੱਕ ਈ' ਹਫ਼ਤ ਚੀਜ਼
ਬਾਸ਼ਦਤ ਮਰਦ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ ਦਰਕਾਰ ਨੀਜ਼)

1. ਤਰਕ-ਓ-ਤਜਰੀਦ-ਓ-ਵਰਅ ਦਮਗਹ ਸੁਦੇ
ਸਬਰ-ਓ-ਇਸਤਿਕਲਾਲ ਬਾਸ਼ਦ ਜ਼ਰਗਰੇ
2. ਸ਼ਕਲ-ਏ-ਸਿੰਦਾ ਸਾਜ਼ ਅਕਲ-ਓ-ਫ਼ਹਮ ਰਾ
ਇਲਮ-ਓ-ਇਰਫ਼ਾ ਵੇਦ ਰਾ ਚੁੰ ਮਿਤਰਕਾ
3. ਮਿਨਫ਼ਖ਼-ਏ-ਬੀਮ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ-ਓ-ਖ਼ੌਫ਼-ਏ-ਹੱਕ
ਆਤਿਸ਼-ਓ-ਤਪਿਸ਼-ਏ-ਰਿਯਾਜ਼ਾਤ-ਏ-ਅਦਕ

ਪਾਉੜੀ 38

- (1) 1. ਤਰਕ, ਤਜਰੀਦ, ਤਕਵਾ, ਵਰਅ, ਜ਼ੁਹਦ, ਪਾਰਸਾਈ, ਈਮਾਨ, ਪਰਹੇਜ਼ਗਾਰੀ, ਕਾਬੂਬਰ
ਨਫ਼ਸਾਨੀ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ਾਤ ਵ ਸ਼ਹਵਾਤ
2. ਦਮਗਹ, ਦਮਗਾਹ, ਕਾਨੂਨ
3. ਸਬਰ-ਓ-ਇਸਤਿਕਲਾਲ-ਓ-ਕਰਾਰ
4. ਜ਼ਰਗਰ, ਸੱਯਾਗ
- (2) 1. ਸਿੰਦਨ, ਅਲਾਤ
2. ਅਕਲ, ਫ਼ਹਮ, ਸ਼ਿਰਦ ਤਮੀਜ਼, ਦਾਨਿਸ਼, ਅਜ਼ਮ
3. ਵੇਦ-ਏ-ਮੁਕੱਦਸ, ਇਰਫ਼ਾਨ, ਮਅਰਫ਼ਤ, ਇਦਰਾਕ, ਇਲਮ-ਓ-ਹਿਕਮਤ, ਬਿਨਾਖਤ-ਏ-
ਹਕੀਕੀ, ਕਬਜ਼-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ
4. ਔਜ਼ਾਰ, ਸਿਲਾਹ, ਆਲਾਤ, ਚਿਕਸ, ਮਿਤਰਿਕਾ, ਮਿਤਰਾਕ
- (3) 1. ਖ਼ੌਫ਼-ਏ-ਇਲਾਹੀ, ਬੀਮ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ
2. ਮਿਨਫ਼ਖ਼
3. ਆਤਿਸ਼
4. ਰਿਯਾਜ਼ਤ-ਏ-ਖ਼ੌਕਾ, ਅਦਕ, ਮੁਜਾਹਿਦਾ-ਏ-ਸਖ਼ਤ, ਤਆਤ-ਏ-ਕਾਮਿਲ
5. ਤਪਿਸ਼, ਹਰਾਰਤ, ਆਤਿਸ਼

॥ ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ॥

ਪ੍ਰਤੀ ੩੮ (੧) ਜੱਟ ਪਾਹਾਰਾ^੧ ਧੀਰਜ^੨ ਸੁਨਿਆਰ^੩

॥ ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ ਵੇਦੁ ਹਥੀਆਰੁ ॥

(੨) ਅਹਰਨ^੧ ਮਤਿ^੨ ਵੇਦ^੩ ਹਥੀਆਰ^੪

॥ ਭਉ ਖਲਾ ਅਗਨਿ ਤਪ ਤਾਉ ॥

(੩) ਭਉ^੧ ਖਲਾ^੨ ਅਗਨਿ^੩ ਤਪ^੪ ਤਾਉ^੫

(بہر دازل القرب حق ایں ہفت چیز باشد مَرِدِ خدا درکار نیز)

منزل سی و ہشتم

(۱) تَرَک و تَجْرِید و وَرَع و دَمَکَہ و خُذے صَبْر و اِسْتِقْلَال باشد زَرگرے

(۲) شُکْلِ سِدائِ ساز عَقْل و فہم را عِلْم و عرفان و ید را چوں مطرَقہ

(۳) مَسْخِ نِیمِ خُدا و خَوْفِ حق

آتش و تپشِ ریاضاتِ اَدَق

۳۸ (۱) ۱۔ تَرَک، تَجْرِید، تقویٰ، وَرَع، زُہد، پارسائی، ایمان، پرہیزگاری، قائل بر نفسانی خواہشات و شہوات ۲۔ دَمَکَہ، دمکاء، کاغون ۳۔ صَبْر و اِسْتِقْلَال، قرار ۴۔ زَرگر، صیباغ

(۲) ۱۔ سِدائِ، عکات ۲۔ عَقْل و فہم، جز، تمیز، دانش، عزم ۳۔ وید مقدس، عرفان و معرفت، ادراک، عِلْم و حکمت، فہماخت، حقیقی، کشفِ باطنی ۴۔ اودار، سلاج، آلات، چکس، مطرَقہ، منظر اَق

(۳) ۱۔ خوفِ الہی، نیمِ خُدا ۲۔ مَسْخ ۳۔ آتش ۴۔ ریاضتِ شاقہ، اَدَق، مجاہدہ سخت، طاعتِ کامل ۵۔ تپش، حرارت، آتش

- (16) ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ॥
 (17) ਵੇਖੈ ਵਿਗਸੈ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ॥
 (18) ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ॥37॥

- (16) ਆਚਿ ਹੁਕਮ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਆ ਔਲਾਹ ਬਵਦ
 ਹਮ ਚੁਨੀ ਤਅਮੀਲ-ਓ-ਕਾਰ ਆਜਾ ਬਵਦ
 (17) ਕਰਦਗਾਰ-ਏ-ਪਾਕ ਆ ਹੱਕ-ਉਸ-ਸਮਦ
 ਮਾਲਿਕ-ਏ-ਕੌਨ-ਓ-ਮਕਾ ਰੱਬ-ਉਲ-ਅਹਦ

ਮਲਕ-ਏ-ਖੁਦ ਰਾ ਬੀਨਦ-ਓ-ਗੌਰੋ ਕੁਨਦ
 ਦਰ ਰਜਾ ਬਿਸ਼ੁਗੁਫਤਾ-ਓ-ਮੁਸ਼ ਮੀਸ਼ਵਦ

- (18) ਅਜ ਮਕਾਮ-ਏ-ਹੱਕ ਮਜ਼ੀਦ ਇਜ਼ਹਾਰ-ਏ-ਹਾਲ
 ਸੂਰਤ-ਏ-ਫੌਲਾਦ ਸਮਤ ਅਸਤ-ਓ-ਮੁਹਾਲ

ਨਾਨਕ ਅਸਗਾਰ-ਓ-ਨਿਕਾਤ-ਏ-ਲਾਮਕਾ
 ਮਰ ਨਮੀਗੁਜਦ ਬ ਤਫ਼ਸੀਰ-ਓ-ਬਯਾ

-
- (16) 1. ਆਚਿ, ਚੁਨਾਕਿ
 2. ਹੁਕਮ-ਓ-ਰਜਾ-ਏ-ਪਾਕ ਮੀਸ਼ਵਦ
 3. ਬ ਆ ਤੌਰ, ਹਮ ਚੁਨੀ, ਆਚੁਨਾ
 4. ਕਾਰ-ਓ-ਅਮਲ-ਓ-ਤਅਮੀਲ ਸ਼ਵਦ
 (17) 1. ਬੀਨਦ
 2. ਸ਼ਗੁਫਤਾ, ਮੁਸ਼-ਓ-ਰਾਜੀ ਮੀਸ਼ਵਦ
 3. ਕਰਦਾ, ਮੁਲਾਹਿਜਾ, ਗੌਰ ਫ਼ਰਮਦਾ
 4. ਗੌਰ-ਓ-ਮੁਲਾਹਿਜਾ
 (18) 1. ਐ ਨਾਨਕ ਬਯਾਨ ਕਰਦਨ ਵ ਸ਼ਰਹ ਵ ਤਫ਼ਸੀਰ-ਵ-ਜ਼ਿਕਰ ਮਜ਼ੀਦ ਗੁਫਤਨ ਅਜ ਆ
 ਬਾਬ-ਏ-ਤੌਹੀਦ, ਸਚ ਖੰਡ
 2. ਸਮਤ, ਦੁਸ਼ਵਾਰ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ, ਨਾ ਮੁਮਕਿਨ, ਮੁਹਾਲ
 3. ਚੁੰ ਫੌਲਾਦ, ਆਹਨ

(۱۶) آنچہ حکم پاک آں اللہ یود ہم چئیں تعمیل و کار آنجا یود

(۱۷) کردگار پاک آں حق الصمد خالق کون و مکاں رب الاعد
خلق خود را بیند و غورے کند در رضا بشکفتہ و خوش میثود

(۱۸) از مقام حق مزید اظہار حال صورت فولاد سخت است و محال
نانک اسرار و نکات لامکاں
مر نمی گنجید بہ تفسیر و بیاں

॥ ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮ ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ ॥

(۱۶) جو جو حکم توے تو کار

॥ ਵੇਖੈ ਵਿਗਸੈ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥

(۱۷) دیکھے وگسے کر وچار

॥ ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰਤਾ ਸਾਰੁ ॥ ੩੭ ॥

(۱۸) نانک کھنہ کرڑا سار

(۱۶) ۱۔ آنچہ، چنانکہ ۲۔ حکم در رضائے پاک میثود ۳۔ بآں طور، ہم چئیں و آنچہاں
۴۔ کار و عمل و تعمیل شود

(۱۷) ۱۔ بیند ۲۔ شکفتہ، خوش راضی میثود ۳۔ کردہ، ملاحظہ، غور فرمودہ ۴۔ غور و ملاحظہ

(۱۸) ۱۔ اے نانک بیان کردن و شرح، تفسیر، ذکر، مزید گفتن ازاں باب و جید وچ کھنڈ
۲۔ سخت، دشوار، مشکل، ناممکن، محال ۳۔ چوں فولاد و آهن

(12) ਕਰਿ ਕਰਿ' ਵੇਖੈ' ਨਦਰਿ' ਨਿਹਾਲ'॥

(13) ਤਿਥੈ' ਖੰਡ' ਮੰਡਲ' ਵਰਭੰਡ'॥

(14) ਜੇ' ਕੋ' ਕਬੈ' ਤ' ਅੰਤ' ਨ ਅੰਤ'॥

(15) ਤਿਥੈ' ਲੋਅ' ਲੋਅ' ਆਕਾਰ'॥

12. ਖਿਲਕਤ-ਓ-ਮਸਨੂਅ-ਏ-ਖੁਦ ਰਾ ਜੁਲ-ਜਲਾਲ
ਬੀਨਦ-ਓ-ਬਿਕੁਨਦ ਜਿ ਨਿਗਹ-ਏ-ਖੁਦ ਨਿਹਾਲ

13. ਜਮਲਾ ਆਲਮ ਨੀਜ ਦਰ ਆ ਮਨਜ਼ਿਲੇ
ਮੁਲਕ-ਓ-ਅਕਲੀਮ-ਓ-ਜਹਾਂ ਬਾਸਦ ਬਸੇ

14. ਗਰ ਕਸੇ ਸ਼ਰਹ-ਓ-ਬਯਾਨ-ਏ-ਊਕੁਨਦ
ਹੋਚ ਨਾਯਦ ਇਨਤਿਹਾ ਅੰਜਾਮ-ਓ-ਹੋਦ

15. ਬੇਸ਼ਮਾਰ ਅੰਜਾਸਤ ਆਲਮਹਾ ਜਹਾਂ
ਕੁੱਰਾ-ਓ-ਸੱਯਾਰਾ-ਓ-ਕੌਨ-ਓ-ਮਕਾਂ

(12) 1. ਸਾਖਤਾ-ਓ-ਕਰਦਾ, ਮਸਨੂਅ, ਮਸਲੂਕ-ਏ-ਖੁਬ ਰਾ

2. ਬੀਨਦ-ਓ-ਪਰਵਰਦ-ਓ-ਨਿਗਾਹ ਦਾਰਦ

3. ਅਜ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਕਰਮ

4. ਨਿਹਾਲ, ਖੁਬ, ਕਾਮਰਾਂ, ਕਾਮਯਾਬ, ਬਾ ਮੁਰਾਦ

(13) 1. ਬਆਂ ਜਾ, ਦਰ ਮੁਕਾਮ-ਏ-ਜਾਤ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਜ਼ੀਰਾ ਕਿ ਉਮੁਹੀਤ-ਏ-ਕੁੱਲ ਅਸਤ

2. ਮਮਾਲਿਕ, ਸ਼ਿਤਾਹਾ, ਕਿਸਵਰਹਾ, ਵਿਲਾਯਤਹਾ

3. ਬੋਰ ਏ ਅਅਜਮਹਾ, ਅਕਾਲੀਮ, ਕੁੱਰਾਹਾ

4. ਆਲਮ, ਕਾਯਨਾਤ, ਅਕਾਲੀਮ, ਜਹਾਂ

(14) 1. ਅਗਰ

2. ਕਸੇ

3. ਗੋਯਦ-ਓ-ਬਯਾਨ-ਓ-ਸ਼ਰਹਬ ਬਿਕੁਨਦ

4. ਪਸ

5. ਇਨਤਿਹਾ

6. ਹੋਦ, ਇਸਤਿਤਾਮ, ਪਾਯਾਨ, ਅੰਜਾਮ-ਓ-ਆਖ਼ਿਰ ਨਮੀ ਆਯਦ

(15) 1. ਬ ਅੰਜਾ, ਸਚ ਖੰਡ - ਆਲਮ-ਏ-ਲਾਹੂਤ

2. ਆਲਮ-ਏ-ਜਹਾਂ

3. ਸੱਯਾਰਾਤ

4. ਅਸਕਾਲ, ਨੁਕੁਬ, ਕੌਨ-ਓ-ਮਕਾਂ, ਕਾਯਨਾਤ

(۱۲) خَلَقْتَ وَمَصْنُوعٌ خُودِ رَاذُو الْكُلَّالِ بِيْنْد و پکند زِ بَگہ خُودِ نِہال

(۱۳) جُمْلَہ عَالَمِ نِز در آں مَنزِلِے مُلُک و اَقْلِیم و جہاں باہد بے

(۱۴) گر گسے شَرْح و بیاں اُو گنْد چِچ ناید اِنْتہا اَنْجَام و حد

(۱۵) بے شمار آنجاست عَالَمِ ہا جہاں

گُرہ و سِیَارہ و کون و مَکال

॥ کَرِ کَرِ وِہِ نَدَرِ نِہال ॥

(۱۲) کَرِ کَرِ وِہِ نَدَرِ نِہال

॥ تِزِہِ خَڈ مَڈَل وَرَبَڈ ॥

(۱۳) تِہِ کَہنڈ مَڈَل وَرَبَڈ

॥ جِہِ کِہِ تِہِ اَنْتِ نِہال ॥

(۱۴) جِہِ کِہِ تِہِ اَنْتِ نِہال

॥ تِزِہِ لَہِ لَہِ اَکَار ॥

(۱۵) تِہِ لَہِ لَہِ اَکَار

(۱۲) ۱۔ ساختہ و کردہ، مصنوع، مخلوق خویش را ۲۔ بیند، پند و نگاہ دارد ۳۔ از نظر کرم
۴۔ نِہال، خوش، کامراں، کامیاب، با افراد

(۱۳) ۱۔ بآنجاد و مقام ذات الہی زیرِ کرا و تحیید کل است ۲۔ ممالک، خطہ ہا، کشور ہا، ولایت ہا
۳۔ بزرگ عالم ہا، اقلیم، گُرہ ہا ۴۔ عالم، کائنات، اقلیم، جہاں

(۱۴) ۱۔ گر ۲۔ گسے ۳۔ گوید، بیان و شرح بکند ۴۔ پس ۵۔ اِنجا
۶۔ حد، اختتام، پایان، انجام و آخر غمی آید

(۱۵) ۱۔ بآنجاء، جگہ کھنڈ، عالم لاہوت ۲۔ عالم، جہاں ۳۔ سیارات
۴۔ اشکال، نقوش، کون و مکال، کائنات

(10) ਕਰਹਿ ਅਨੰਦੁ ਸਚਾ ਮਨਿ ਸੋਇ॥

(11) ਸਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ॥

10. ਦਰ ਸੁਰੂਰ-ਏ-ਸਰਮਦੀ ਮਸਰੂਰ ਸਾਂ
ਜਲਵਾਗਰ ਅਾਂ ਹੋਕ ਬਵਦ ਦਰ ਕਲਬ-ਓ-ਜਾਂ

ਤਸ਼ਰੀਹ: ਅਜ ਨਿਸ਼ਾਤ-ਏ-ਮਅਨਵੀ ਮੁੱਰਮ ਸਵੰਦ
ਇਨਬਿਸਾਤ-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ ਰਾ ਹੋਜ਼ ਬੁਰੰਦ

ਹਸਤ ਦਰ ਦਿਲ ਜਾਂ ਕਿ ਅਾਂ ਹੋਕ-ਉਲ-ਗ਼ਨੀ
ਮਬਦਅ-ਓ-ਬਹਰੁਏ ਸੁਰੂਰ-ਏ-ਸਰਮਦੀ

11. ਸੱਚ ਖੰਡਾਂ ਸਤ ਅਜ਼ ਫ਼ਨਾ-ਫ਼ਿਲਾਹ ਮੁਕਾਮ
ਆਲਮ-ਏ-ਲਾਹੂਤ ਨੀਜ਼ਸ਼ ਹਸਤ ਨਾਮ

ਬਾਬ-ਏ-ਤੌਹੀਦ-ਓ-ਮੁਕਾਮ-ਏ-ਅਹਦੀਯਤ
ਅਰਬ-ਏ-ਅਅਜ਼ਮ ਲਾ ਮਕਾਨ-ਏ-ਸਮਦੀਯਤ

ਵਾਹਿਦ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਮੁਦਾਵੰਦ-ਏ-ਅਹਦ
ਜਲਵਾ ਫ਼ਰਮਾ-ਓ-ਮੁਹੀਤ ਅਾਂਜਾ ਬੁਵਦ

- (10) 1. ਮੁੱਰਮੀ ਵ ਮੁਰਸਦੀ ਮੀਕੁਨੰਦ, ਹੋਜ਼ ਬੁਰੰਦ
2. ਸੁਰੂਰ-ਏ-ਸਰਮਦੀ, ਕੋਫ਼-ਏ-ਰੂਹਾਨੀ ਇਨਬਿਸਾਤ-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ, ਗ਼ਹਤ-ਏ-ਦਿਲੀ, ਮੁੱਰਤ-ਏ-ਕਲਬੀ, ਨਿਸ਼ਾਤ-ਏ-ਮਅਨਵੀ
3. ਹਜ਼ਰਤ-ਏ-ਹੋਕ, ਮਾਲਿਕ-ਏ-ਬਰ ਹੋਕ, ਹੋਕ ਤਆਲਾ ਮਬਦਅ-ਏ-ਸੁਰੂਰ-ਏ-ਸਰਮਦੀ ਵ ਬਹਰ-ਏ-ਸੁਰੂਰ-ਏ-ਅਬਦੀ
4. ਦਿਲ-ਓ-ਜਾਂ
5. ਅਾਂ ਮੁਹੀਤ-ਏ-ਕੁਲ, ਅਬਾਦ ਵ ਮੁਹੀਤ ਮਅਮੂਰ ਅਸਤ
- (11) 1. ਆਲਮ-ਏ-ਲਾਹੂਤ, ਲਾਂ ਮਕਾਂ, ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਰਬੂਬੀਯਾਤ, ਬਾਬ-ਏ-ਤੌਹੀਦ ਮਾਨਾ-ਏ-ਵਹਦਤ, ਮੁਕਾਮ-ਏ-ਫ਼ਨਾ-ਫ਼ਿਲਾਹ, ਆਲਮ-ਏ-ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਇਲਾਹੀ, ਅਰਬ-ਏ-ਅਅਜ਼ਮ
2. ਜਲਵਾਗਰ, ਜਲਵਾਫ਼ਰਮਾ, ਮੁਹੀਤ
3. ਵਾਹਿਦ-ਏ-ਮੁਤਲਕ, ਰੱਬ-ਏ-ਅਹਦ, ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਬਹਤ, ਮੁਦਾ-ਏ-ਪਾਕ, ਹੁਵਲ ਮੁਤਲਕ

॥ करहि अनंदु सचा मनि सेछि ॥

(۱۰) کرہ اند سچا من سوئے

॥ सच धंडि वसै निरंकारु ॥

(۱۱) سچ کھنڈا وے زنگار

(۱۰) در سرورِ سرمدی سرورِ شاں جلوہ گر آں حق بود در قلب و جاں

تشریح

(از نشاطِ معنوی خرم شوند اینساٹِ باطنی را حظ بُرند)

(ہست در دل زانکہ آں حق الغنی مبد و بخرِ سرورِ سرمدی)

(۱۱) سچ کھنڈست از فنا فی اللہ مقام

عالمِ لاہوت پیزش ہست نام

باب توحید و مقامِ احدیت عرشِ اعظم لامکانِ صمدیت

واحدِ مطلق خداوندِ احد جلوہ فرما و محیطِ آنجا بود

(۱۰) ۱۔ خرمی و سرمدی میکند، حظ بُرند ۲۔ سرورِ سرمدی، کیفِ روحانی، اینساٹِ باطنی، راحتِ دلی، سرورِ قلبی، نشاطِ معنوی ۳۔ حضرت حق خالقِ برحق، حق تعالیٰ مبدِ سرورِ سرمدی، بخرِ سرمدِ ابدی ۴۔ در دل و جاں ۵۔ آں محیطِ کلِ آبادِ محیط و معنور است

(۱۱) ۱۔ عالمِ لاہوت، لامکان، منزلِ ربوبیت، باب توحید، خانہ وحدت، مقامِ فنا فی اللہ، عالمِ ذاتِ الہی، عرشِ اعظم ۲۔ جلوہ گر، جلوہ فرما، محیط ۳۔ واحد، مطلق، ربِ احد، ذاتِ بحق، خدائے پاک، هو الصمد، هو المطلق

- (6) ਤਾ ਕੇ ਰੂਪ ਨ ਕਥਨੇ ਜਾਹਿ॥
 (7) ਨ ਓਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ॥
 (8) ਜਿਨ ਕੇ ਗੁਪਤ ਵਸੈ ਮਨ ਮਾਹਿ॥
 (9) ਤਿਥੈ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੇ ਲੋਅੰ॥

- 5/6. ਰਾਮ-ਓ-ਸੀਤਾ ਨੰਦ ਆਂਜਾ ਹਮਦ ਖੁਾਂ
 ਨਤਵਾਂ ਸੁਦ ਹੁਸਨ-ਓ-ਜਮਾਲ-ਏ-ਸ਼ਾਂ ਬਯਾਂ
 7. ਨੈ ਬਿਮੀਰੰਦ ਓ ਨ ਦਮ ਈਸ਼ਾਂ ਖੁਰੰਦ
 ਜ਼ਿੰਦਾ-ਏ-ਜਾਵੇਦ ਸ਼ਾਂ ਅਕਨੂੰ ਸੁਦੰਦ
 8. ਆਂ ਰਹੀਮ-ਓ-ਰਾਮ ਓ ਰੱਬ-ਉਲ-ਆਲਮੀਨ
 ਦਰ ਦਿਲ-ਏ-ਈਸ਼ਾਂ ਮੁਹੀਤ ਅਸਤ-ਓ-ਮਕੀਂ
 9. ਨੀਜ਼ ਆਂ ਜਾ ਅਬਿਦਾਨ-ਏ-ਹੱਕ ਪਸੰਦ
 ਅਜ਼ ਜਹਾਨ-ਏ-ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼ ਆਬਾਦ ਅੰਦ

- (6) 1. ਈਸ਼ਾਂ ਰਾ
 2. ਹੁਸਨ-ਓ-ਜਮਾਲ, ਅਜ਼ਮਤ ਵ ਜ਼ੀਨਤ
 3. ਨਤਵਾਨਦ ਗੁਫ਼ਤਨ ਸੁਦ, ਬਯਾਨ ਨਮੀਤਵਾਨਦ ਸੁਦ
 (7) 1. ਈਸ਼ਾਂ, ਆਨਾਂ
 2. ਨ ਮੀਰੰਦ
 3. ਨ ਦਮ ਖੁਰੰਦ, ਨੈ ਫ਼ਰੋਬ, ਖੁਰਦਨ ਤਵਾਨਦ ਸੁਦ
 (8) 1. ਈਸ਼ਾਂ ਰਾ ਕਿ
 2. ਰਾਮ: ਖੁਦਾ, ਖ਼ਾਲਿਕ, ਰਹੀਮ-ਓ-ਕਰੀਮ, ਪਰਵਰਦਗਾਰ, ਰੱਬ-ਏ-ਬਰਤਰ, ਅੱਲਾਹ
 3. ਆਬਾਦ ਵ ਮਅਮੂਰ ਵ ਮੁਹੀਤ ਅਸਤ
 4. ਦਰ ਦਿਲ-ਓ-ਜਾਂ
 (9) 1. ਆਂਜਾ
 2. ਮਹਬੂਬਾਨ-ਏ-ਇਲਾਹੀ, ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਸਾਦਿਕ, ਅਬਿਦਾਨ-ਏ-ਹੱਕ ਪਰਸਤ, ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-ਖ਼ਾਸ-ਏ-ਰੱਬ, ਬਰਗੁਜ਼ੀਦਗਾਨ-ਏ-ਹੱਕ, ਵਾਸਿਲਾਨ-ਏ-ਖੁਦਾ, ਮੁਕਬਲਾਨ-ਏ-ਰੱਬ
 3. ਆਬਾਦ ਅੰਦ
 4. ਅਜ਼ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼ ਵ ਬਸੇ
 5. ਆਲਮ, ਜਹਾਂ, ਆਫ਼ਾਕ, ਦੁਨਿਆ

- (8) 1. ਇਸਮ-ਏ-ਖੁਦਾ-ਏ-ਪਾਕ ਬ ਜ਼ਬਾਨ-ਏ-ਹਿੰਦੀ ਅਸਤ

॥ ਤਾ ਕੇ ਰੂਪ ਨ ਕਥਨੇ ਜਾਹਿ ॥

(۶) تاکے^۱ رُوپ^۲ نہ کتھنے^۳ جاہ

॥ ਨਾ ਓਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ ॥

(۷) ਨا اوہ^۱ مرہ^۲ نہ ٹھاگے^۳ جاہ

॥ ਜਿਨ ਕੈ ਰਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥

(۸) جن کے^۱ رام^۲ وسے^۳ من ماہ

॥ ਤਿਥੈ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੇ ਲੋਅ ॥

(۹) تیتھے^۱ بھگت^۲ وسہ^۳ کے^۴ لو

(۵/۶)

رام و سیتا نند آنجا حمد خواں
فخواں گفتن خُدی جمال و حُسنِ شاں

(۷)

نے بمرند و نہ دمِ ایشاں خورند
زنده جاوید شاں اکوٹوں خُدی

(۸)

آں رحیم و رام^۱ و رَبّ العالمین
درِ دِلِ ایشاں مُحیطِ اُست و مکیں

(۹)

نیز آنجا عابدانِ حق پسند
از جهانِ مُخْلِیفِ آباد آند

(۶) ۱۔ ایشاں رام^۱ حُسن و جمال، عظمت و زینت ۲۔ نتوہ گفتن خُدی، بیاں نمی توہ خُدی

(۷) ۱۔ ایشاں، آتاں ۲۔ نہ بمرند ۳۔ نہ دم خورند نے فریب خورند تو اند خُدی

(۸) ۱۔ ایشاں را کہ ۲۔ رام، خُدی، خالق، رحیم و کریم، پروردگار رَبّ برتر، اللہ ۳۔ آباد و مورد محیط است ۴۔ درِ دِل و جاں

(۹) ۱۔ آنجا ۲۔ محبوبانِ الہی، طالبانِ صادق، عابدانِ حق پرست، بندگانِ خاصِ رب، برگزیدگانِ حق، و اہلِ اُمتِ مقبلانِ رب ۳۔ آباد آند ۴۔ از مُخْلِیف، بسے ۵۔ عالم، جہاں، آفاق، دُنیا

(۸) ۱۔ اِسْمِ خُدی کے پاک بزبانِ ہندی ست

- (3) ਤਿਥੈ ਜੋਧ ਮਹਾ ਬਲ ਸੂਰ॥
- (4) ਤਿਨ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ॥
- (5) ਤਿਥੈ ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ॥

3. ਅਸ਼ਜਾ-ਓ-ਮਰਦਾਨ-ਮਰਦ ਆ ਜਾ ਬਵੰਦ
ਕਾ ਬਹਾਦੁਰ-ਓ-ਬਸੇ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਅੰਦ
4. ਹਸਤ ਮਾਮੂਰ-ਓ-ਮੁਹੀਤ-ਏ-ਆ ਹਮਾ
ਰਾਮੇ ਰੱਬ-ਏ-ਇਜ਼-ਓ-ਜੱਲ, ਨੂਰ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ
- 5/6. ਰਾਮ-ਓ-ਸੀਤਾ ਨੰਦ ਆ ਜਾ ਹਮਦ ਖ਼ੁ
ਨਤਵਾਂ ਗੁਫ਼ਤਨ ਖ਼ੁਦ ਜਮਾਲ-ਓ-ਹੁਸਨ-ਏ ਸ਼ਾਂ

- (3) 1. ਆ ਜਾ
2. ਲਬਕਰ ਬਿਕਨ, ਬਮਬੀਰ ਜਨ, ਬਹਾਦੁਰ, ਜੰਗਲੂ, ਅਬਜਾ
3. ਬੇ ਹੋਂਦ ਤਾਕਤਵਰ, ਬਸੇ ਜ਼ੋਰਾਵਰ
4. ਖ਼ੁਜਾਮ ਜਵਾਨ ਮਰਦ, ਮਰਦਾਨਾਏ-ਮਰਦ, ਜਹੀ, ਆਹਨੀ ਜਿਗਰ
- (4) 1. ਦਰ ਆਨਾ
2. ਅੰਦਰ
3. ਰਾਮ: ਇਸਮ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਤਾਲਾ ਅਸਤ ਬ ਜ਼ਬਾਨ-ਏ-ਹਿੰਦੀ, ਮੁਹੀਤ-ਏ-ਕੁੱਲ, ਰੱਬ-ਏ-
ਇਜ਼-ਓ-ਜੱਲ
- 4/5. ਮੁਹੀਤ, ਆਬਾਦ, ਮਾਮੂਰ ਅਸਤ
- (5) 1. ਆ ਜਾ
2. ਰਾਮ : ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਪੈਗੰਬਰ-ਏ-ਹੁਨੂਦ ਕਿ ਬ ਦੌਰ-ਏ-ਤਰੇਤਾ ਬ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤਬੀਲ
ਆਵਰੰਦ
3. ਸੀਤਾ ਜੀ : ਜ਼ੋਜਾ-ਏ-ਪਾਕਦਾਮਨ-ਏ-ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਕਿ ਦਰ ਇਸਮਤ-ਓ-ਇਫ਼ਤ,
ਖ਼ੁਹਰਾ-ਏ-ਆਫ਼ਾਕ ਖ਼ੁਦ
4. ਦਰ ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ-ਏ-ਰੱਬ
5. ਅੰਦਰ, ਮਹਵ-ਓ-ਮਬਗ਼ੂਲ ਵ ਮਸਰੂਫ਼

- (4) 1. ਬ ਜ਼ਬਾਨ-ਏ-ਹਿੰਦੀ ਇਸਮੇ ਹੱਕ ਤਾਲਾ ਹਸਤ
- (5) 1. ਰਾਮ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਅਯੁਧਿਆ ਵ ਪੈਗੰਬਰ-ਏ-ਹੁਨੂਦ ਅਸਤ
2. ਸੀਤਾ : ਜ਼ੋਜਾ-ਏ-ਪਾਕ ਦਾਮਨ-ਏ-ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ।

॥ ਤਿਥੈ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ ॥

(۳) تھے جو دھ مہا بک سور

॥ ਤਿਨ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ॥

(۴) تن مہ رام رہیا بھر پور

॥ ਤਿਥੈ ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ ॥

(۵) تھے سیتو سیتا مہما ماہ

(۳) اشج و مردان مرد آنجا بوند

گاں بہادر و بسے زور آورند

(۴) ہست معمور و محیط آل ہمہ

رام، رب عز وجل، نور خدا

(۵/۶) رام و سیتا نند آنجا حمد خواں

نواں گفتن حمد جمال و حسن شاں

(۳) ۱۔ آنجا ۲۔ لشکر شکن، شمشیر زن، بہادر کہتا، اشج ۳۔ بے حد طاقت ور، بے زور آور
۴۔ شجاع، جوانمرد، مردان مرد، جڑی، آہٹیں بگر

(۴) ۱۔ ہر آنال ۲۔ اندر ۳۔ رام، اسم خدا ہے تعالیٰ است بزبان ہندی، محیط کل، رب عز وجل
۴۔ محیط و آباد و معمور است

(۵) ۱۔ آنجا ۲۔ رام: بری رام چندر متسمیر ہونو کہ بد ویر تیا بہ ہندوستان تشریف آوردند
۳۔ سیتا جی، زوجہ پاکداسن بری رام چندر کہ در عصمت و عفت شہرہ آفاق بود
۴۔ درند و ثنائے رب ۵۔ لہر و موج و مشغول و مصروف

(۴) ۱۔ بزبان ہندی اسم حق تعالیٰ ہست

(۵) ۱۔ رام، بری رام چندر پادشاہ اچودھیہ و متسمیر ہونو ۲۔ سیتا، زوجہ پاکداسن رام چندر جی

(8) ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ॥

ਪਾਉੜੀ 37

(1) ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ॥

(2) ਤਿਥੈ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ॥

8. ਇਲਮ-ਓ-ਦਾਨਾਈ-ਓ-ਇਦਰਾਕ-ਓ-ਜ਼ਕਾ
ਦਾਨਿਸ਼-ਓ-ਅਕਲ-ਓ-ਰਸਾ-ਏ-ਔਲੀਯਾ

ਵਜ਼ ਮਲਕ ਕਸ਼ਫ-ਓ-ਕਰਾਮਾਤ-ਓ-ਖ਼ਿਰਦ
ਹੱਕ ਸ਼ਿਨਾਸੀ ਸਾਖ਼ਤਾ ਅੰ ਜਾ ਸ਼ਵਦ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀ-ਓ-ਹਫ਼ਤੁਮ

1. ਕਰਮ ਖੰਡ ਅੰ ਬਾਬ-ਏ-ਫ਼ਜ਼ਲ-ਓ-ਰਹਮਤ ਅਸਤ
ਸਾਖ਼ਤ-ਓ-ਤਰਹਸ਼ ਬਜ਼ੋਰ-ਏ-ਕੁਦਰਤ ਅਸਤ

2. ਅੰਦਰ ਅੰ ਬਾਬ-ਏ-ਕਰਮ-ਰਹਮਤ ਨਿਸ਼ਾਂ
ਨੀਸਤ ਦੀਗਰ ਹੋਚ ਜੁਜ਼ ਬਖ਼ਸ਼ੀਦਗਾਂ

- (8) 1. ਅੰਜਾ
2. ਸਾਖ਼ਤਾ-ਓ-ਪਰਦਾਖ਼ਤਾ ਮੀਸ਼ਵਦ
3. ਮਲਾਇਕ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਗਾਨ, ਕੌਰੋਬਿਯਾਨ
4. ਆਰਿਫ਼ਾਨ-ਏ-ਇਲਾਹੀ, ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ-ਏ-ਕਾਮਿਲ, ਅਹਲ-ਏ-ਕਮਾਲ, ਅਰਬਾਬ-ਏ-ਹੱਕ, ਔਲੀਯਾ-ਏ-ਅੱਲਾਹ, ਮਰਦਾਨ-ਏ-ਰੋਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਰ-ਓ-ਕਸ਼ਫ-ਓ-ਕਰਾਮਾਤ
5. ਦਾਨਾਈ ਕਾਮਿਲ, ਅਕਲ, ਦਾਨਿਸ਼-ਵ-ਇਦਰਾਕ ਵ ਇਰਫ਼ਾਨ-ਓ-ਕਸ਼ਫ-ਓ-ਮੁਸ਼ਾਹਿਦਾ, ਬੀਨਿਸ਼, ਵਜ਼ਦਾਨ, ਮਅਰਫ਼ਤ, ਹੱਕ ਸ਼ਿਨਾਸੀ, ਹਿਕਮਤ-ਖ਼ਿਰਦ-ਏ-ਬੁਲੰਦ, ਫ਼ਜ਼ੀਲਤ-ਓ-ਕਮਾਲ, ਫ਼ਿਰਾਸਤ, ਖ਼ਬਰ

ਪਾਉੜੀ 37

- (1) 1. ਕਰਮ ਖੰਡ: ਬਾਬ-ਏ-ਰਹਮਤ, ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਮਿਹਰ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼, ਮੁਕਾਮ-ਏ-ਫ਼ਜ਼ਲ-ਓ-ਕਰਮ
2. ਸਾਖ਼ਤ, ਤਰਹ, ਵਜ਼ਅ, ਤਰਬੀਯਤ, ਕਿਯਾਮ
3. ਜ਼ੋਰ, ਕੁੱਵਤ, ਕੁਦਰਤ
(2) 1. ਅੰ ਜਾ ਦਰ ਕਰਮ ਖੰਡ ਵ ਬਾਬ-ਏ-ਕਰਮ ਵ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਫ਼ਜ਼ਲ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼
2. ਕਸੇ ਹੋਚ
3. ਦੀਗਰ ਨੀਸਤ
ਅੰ ਜਾ ਬਜ਼ੁਜ਼ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਯਾਫ਼ਤਾ ਵ ਮੁਕੱਰਬਾਨ-ਏ-ਮਾਸ-ਓ-ਮਕ਼ਬੂਲਾਨ ਦਰਗਾਹ-ਏ-ਇਲਾਹੀ
ਕਸੇ ਦੀਗਰ ਨ ਬਾਸਦ

॥ ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥ ੩੬ ॥

(۸) تجھے گھڑیئے^۱ سُر^۲ا سِدھا^۳ کی سُدھ^۴

(۸) عِلْم و دانائی و ادراک و ذکا و عَقْل رَسائے اولیا
و زَمَلک کُف و کرامات و خُرد حَق شناسی ساختہ آنجا شود

منزل سی و ہفتم

॥ ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ ॥

پوڑی ۳۷ (۱) کرم کھنڈ^۱ کی بانی^۲ جو^۳

(۱) گرم کھنڈ^۱ آں بابِ فضل و رحمت است

ساخت و طرکش بزورِ قدرت است

॥ ਤਿਥੈ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥

(۲) تجھے^۱ ہو^۲ر نہ کوئی^۳ ہو^۴ر

(۲) اندر آں بابِ گرمِ رحمتِ نشان

نیست دیگر^۱ چچ^۲ جو^۳ بخشیدگاں

(۸) ۱ آنجا ۲ ساختہ و پرداختہ میشود ۳ ملائک، فرشتگان، کزویاں
۴ عارفانِ الہی، درویشانِ کامل، اہل کمال، اربابِ حق، اولیائے اللہ، مردانِ روشن
ضمیمہ و کشف و کرامت ۵ دانائیِ کامل، عقلِ رسا، دانش، ادراک، عرفان، کشف،
مشاہدہ، بینش، وجدان، معرفت، حق شناسی، حکمت، خُرد، فیضیت و کمال، فراست، خبر

۳۷ (۱) گرم کھنڈ، بابِ رحمت، منزلِ مہر و بخشش، مقامِ فضل و کرم ۲ ساخت، طرح،
وضع، ترتیب، قیام ۳ زورِ قوت، قدرت

(۲) ۱ آنجا و گرم کھنڈ، بابِ گرم، منزلِ فضل و بخشش ۲ کسے چچ^۳ و دیگر نیست
(آنجا بجز بخشش یافتہ، مقرر بان خاص، مقبولانِ درگاہِ الہی کسے دیگر نباشد)

(5) ਤਾ ਕੀਆਂ ਗਲਾਂ ਕਥੀਆਂ ਨਾ ਜਾਹਿ॥

(6) ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛਤਾਇ॥

(7) ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ॥

5. ਬਰਹ-ਓ-ਸੁਖਨਸ਼ ਹੇਚ ਨ ਤਵਾਂਗੁਫਤ ਕਸ
ਗਰ ਕਸੇ ਗੋਯਦ ਪਸ਼ੇਮਾਨ ਅਸਤ ਪਸ

6. ਨਤਵਾਂ ਗੁਫਤਨ ਗੁਫਤਗੁਯਸ਼ ਵ ਬਯਾਂ
ਗਰ ਕਸੇ ਗੋਯਦ ਪਸ਼ੇਮਾਂ ਬਅਦ ਅਜਾਂ

7. ਸਾਖਤਾ ਆ ਜਾ ਬਵਦ ਹੋਸ਼-ਓ-ਹਵਾਸ
ਆਂ ਜ਼ਮੀਰ-ਓ-ਰਾਏ-ਓ-ਤਖ਼ਈਲ-ਓ ਕਿਯਾਸ

ਜ਼ਿਹਨ-ਓ-ਅਕਲ-ਓ-ਦਾਨਿਸ਼-ਓ-ਫ਼ਹਮ-ਓ-ਤਮੀਜ਼
ਨਫ਼ਸ-ਓ-ਦਿਲ ਹਿਕਮਤ ਜ਼ਹਾਨਤ ਇਲਮ ਨੀਜ਼

- (5) 1. ਅਜਾਂ, ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸਰਮਖੰਡ, ਬਾਬ-ਏ-ਅਜ਼ਮਤ ਵ ਜਲਾਲ, ਸਿਫ਼ਾਤ-ਏ-ਇਲਾਹੀ
2. ਬਯਾਨ, ਨਿਕਾਤ ਵ ਅਸਰਾਰ, ਰੁਮੂਜ਼, ਗੁਫਤਗੂ
3. ਦਰ ਗੁਫਤਨ, ਬਯਾਨ, ਬਰਹ, ਤਫ਼ਸੀਰ
4. ਨਤਵਾਂ ਆਮਦ
- (6) 1. ਅਗਰ, ਗਰ
2. ਕਸੇ
3. ਬਯਾਨ ਕੁਨਦ ਵ ਗੋਯਦ
4. ਬਅਦ ਅਜਾਂ, ਪਸੇ
5. ਆਂ ਕਸ ਪਸ਼ੇਮਾਨੀ ਕਬਦ, ਪਸ਼ੇਮਾਨ ਬਵਦ
- (7) 1. ਆਂ ਜਾ ਦਰ ਸਰਮਖੰਡ, ਬਾਬ-ਏ-ਅਜ਼ਮਤ
2. ਸਾਖਤਾ, ਮਸਨੂਅ ਮੀ ਬਵਦ
3. ਜ਼ਮੀਰ, ਹੋਸ਼, ਹਵਾਸ, ਖ਼ਿਆਲ, ਫ਼ਿਕਰ, ਤਸ਼ੱਵਰ, ਆਗਹੀ, ਬਾਤਿਨ, ਜ਼ਿਹਨ, ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ, ਰਾਏ
4. ਅਕਲ, ਦਾਨਿਸ਼ ਫ਼ਹਮ, ਤਮੀਜ਼ਇਰਾਦਾ ਦਾਨਾਈ
5. ਦਿਲ, ਕਲਬ, ਨਫ਼ਸ, ਫ਼ਿਤਰਤ, ਸਰਿਸ਼ਤ, ਮਿਜ਼ਾਜ, ਤੀਨਤ, ਰਗ਼ਬਤ
6. ਇਦਰਾਕ, ਇਰਫ਼ਾਨ, ਯਕੀਨ, ਇਲਮ-ਓ-ਫ਼ਹਮ, ਜ਼ਕਾ, ਜ਼ਹਾਨਤ, ਜ਼ੀਰਕੀ, ਹਿਕਮਤ, ਰੋਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਰੀ, ਇਲਮੀਯਤ, ਫ਼ਿਤਤ, ਦਾਨਿਸ਼-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ, ਕਮਾਲ, ਜ਼ਕਾਵਤ

॥ ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ ਕਥੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ ॥

(۵) ਤਾ کیآ گلا کتھیآ نا جاہ

॥ ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛਤਾਇ ॥

(۶) جے کو کہے پچھے پچھتائے

॥ ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥

(۷) تھے گھڑیئے سرت مت من بدھ

(۵)

شرح و بخش پچ نواں گُفت گس
گر گے گوید پشیمان ست پس

(۶)

نواں گفتن گفتگویش و بیاں
گر گے گوید پشیمان بعد ازاں

(۷)

ساختہ آنجا شود ہوش و ہواس
آں ضمیر و رائے و تحیل و قیاس
ذہن و عقل و دانش و فہم و تمیز
نفس و دل حکمت و ہانت علم نیز

(۵) ۱۔ ازاں غزل (سرکھنڈ) باب عظمت و جلال صفات الہی ۲۔ بیان، نکات، اسرار، رموز، گفتگو،
۳۔ در گفتن بیان شرح تفسیر ۴۔ نواں آمد

(۶) ۱۔ اگر گر ۲۔ گے ۳۔ بیان کند، گوید ۴۔ بعد ازاں، پئے ۵۔ آں گس پشیمانی
کشد، پشیمان شود

(۷) ۱۔ آنجا، در سرکھنڈ، باب عظمت ۲۔ ساختہ، مصنوع میشود ۳۔ عقل، دانش، فہم، تمیز،
ارادہ، دانائی ۴۔ ضمیر، ہوش، حواس، خیال، تصور، آگہی، باطن، ذہن یا داشت، رائے
۵۔ دل، قلب، نفس، فطرت، ہرشت، مزاج، طبیعت، رغبت ۶۔ ادراک، عرفان، یقین، علم و
فہم، ذکا، ذہانت، زیرکی، حکمت فراست، روشن ضمیری، علمیت، دقت، ذکاوت، دانش باطنی، کمال

- (2) ਤਿਥੈ ਨਾਦੈ ਬਿਨੋਦੈ ਕੋਡੈ ਅਨੰਦੁ॥
- (3) ਸਰਮ ਖੰਡੈ ਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ॥
- (4) ਤਿਥੈ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ ਬਹੁਤੈ ਅਨੂਪੁ॥

2. ਕਾਂਜਾ ਅਜ ਨਗਮਾਤ-ਓ-ਸੋਤ-ਏ-ਸਰਮਦੀ
ਵਜ ਨਿਸ਼ਾਤ-ਓ-ਫਰਹਤ-ਓ-ਹੱਜ-ਓ-ਖੁਸ਼ੀ

ਹਸਤ ਬੇ ਹਦ ਇਨਬਸਾਤ-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ
ਕੈਫ-ਏ-ਰੂਹਾਨੀ ਸਰੂਰ-ਓ-ਖੁੱਰਮੀ

3. ਬਾਬ-ਏ-ਅਜਮਤ ਸਰਮ ਖੰਡੈ ਆਰਾ ਕਿ ਨਾਮ
ਯਾ ਸਿਫਾਤ-ਏ-ਹੱਕ ਤਆਲਾ ਰਾ ਮੁਕਾਮ

ਵਜ ਸਰੂਰ-ਏ-ਸਰਮਦੀ ਦਾਰ-ਉਲ-ਕਮਾਲ
ਸਾਖਤਸ਼ ਅਜ ਨੂਰ-ਓ-ਹੁਸਨ ਅਸਤ-ਓ-ਜਮਾਲ

4. ਸਾਖਤਾ ਆਂਜਾ ਸ਼ਵਦ ਸਨਅਤ ਅਜੀਬ
ਬੇ ਨਜ਼ੀਰ-ਓ-ਅਜਮਲ-ਓ-ਬੇ ਹਦ ਗਰੀਬ

- (2) 1. ਆਂਜਾ
2. ਅਲਹਾਨ-ਏ-ਲਤੀਫ, ਸੋਤ-ਏ-ਸਰਮਦੀ, ਸੁਲਤਾਨ-ਉਲ ਅਜਕਾਰ ਸਰੂਰ-ਓ-ਨਗਮਾਤ
3. ਸਰੂਰ-ਓ-ਇਨਬਿਸਾਤ, ਤਰਬ, ਹੱਜ, ਖੁਸ਼ੀ, ਨਿਸ਼ਾਤ, ਖੁੱਰਮੀ
4. ਬੇ ਸੁਮਾਰ, ਬੇ ਹਿਸਾਬ, ਕਰੋਰਹਾ
5. ਕੈਫ-ਏ-ਰੂਹਾਨੀ, ਸਰੂਰ-ਏ-ਸਰਮਦੀ ਰਾਹਤ-ਏ-ਦਿਲੀ, ਮੁਸੱਰਤ-ਏ-ਕਲਬੀ, ਇਨਬਿਸਾਤ-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ
- (3) 1. ਮੁਕਾਮ-ਏ-ਸਰੂਰ-ਏ-ਸਰਮਦੀ, ਬਾਬ-ਏ-ਕੈਫ-ਏ-ਰੂਹਾਨੀ, ਇਨਬਿਸਾਤ-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ, ਆਲਮ-ਏ-ਸਿਫਾਤ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਵ ਅਜਮਤ ਵ ਜਲਾਲ, ਬਾਬ-ਏ-ਹਕੀਕਤ
2. ਸਾਖਤ, ਬਿਨਾ, ਵਜਅ, ਤਰਕੀਬ, ਤਰਜ-ਏ-ਆਲਮ
3. ਨੂਰ-ਓ-ਹੁਸਨ-ਓ-ਜਮਾਲ, ਜਲਾਲ, ਅਜਮਤ, ਹਕੀਕਤ
- (4) 1. ਆਂਜਾ ਦਰ ਬਾਬ-ਏ-ਜਮਾਲ-ਓ-ਅਜਮਤ, ਸਰਮ ਖੰਡੈ
2. ਸਾਖਤ, ਸਨਅਤ
3. ਸਾਖਤਾ ਮੀ ਸ਼ਵਦ, ਤਖਲੀਕ, ਇਖਤਿਰਾਅ, ਈਜਾਦ ਮੀ ਸ਼ਵਦ
4. ਬੇ ਹੱਦ, ਬੇ ਸੁਮਾਰ-ਓ-ਜ਼ਬਦ
5. ਬੇ ਮਿਸਲ ਵ ਬੇ ਨਜ਼ੀਰ, ਅਜੀਬ-ਓ-ਗਰੀਬ, ਬੇ ਹੱਦ, ਹਸੀਨ

॥ ਤਿਥੈ ਨਾਚ ਬਿਨੋਦ ਕੋਡ ਆਨੰਦ ॥

(۲) تجھے ناؤ ۲، بندہ ۲، کوڈ ۲، اند ۲

॥ ਸਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪ ॥

(۳) سرم کھنڈ کی بانی ۲، روپ ۲

॥ ਤਿਥੈ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ ਬਹੁਤੁ ਅਨੂਪ ॥

(۴) تجھے ۲، گھاڑت ۲، گھڑی ۲، یہ ۲، انوپ ۲

(۲)

کاجا از نعمات و صوتِ سرمدی

و ز نشاط و فرحت و حظ و خوشی

ہست بے حد انبساطِ باطنی

کیفِ روحانی سرور و خرمی

(۳)

بابِ عظمتِ سرم کھنڈ آزا کہ نام

یا صفاتِ حق تعالیٰ را مقام

و ز سرورِ سرمدی دَا اَلکمال

ساختش از نور و حسن است و جمال

(۴)

ساختہ آنجا شود صنعتِ عجیب

بے نظیر و آجمل و بے حد غریب

(۲) ۱۔ آنجا ۲، الحان لطیف، صوتِ سرمدی، سلطانِ اَلذکار، سرودِ نعمات ۲، سرور و انبساط،

طرب، حظ، خوشی، نشاط، مسرت، خرمی ۲، بیشمار و بے حساب، کردہا ۵، کیفِ روحانی،
سرورِ سرمدی، راحت و لی، مسرتِ قلبی، انبساطِ باطنی

(۳) ۱۔ مقامِ سرورِ سرمدی، بابِ کیفِ روحانی و انبساطِ باطنی، عالمِ جبروت، عالمِ صفاتِ الہی و

عظمت و جلال، بابِ حقیقت ۲، ساخت، بنا، وضع، ترتیب، طرزِ عالم

۲، نور و حسن و جمال، جلال، عظمت، حقیقت

(۴) ۱۔ آنجا در بابِ جمال و جلال و عظمت، سرم کھنڈ ۲، ساخت و صنعت ۲، ساختہ

میشود، تخلیق و اختراع، ایجاد و میثود ۲، بے حد، بسیار، زبّ ۵، بے مثل و بے نظیر،

عجیب و غریب، بے حد حسین و جمیل، لا اثنی، ناور، بے مانند

(9) ਕੇਤੀਆਂ ਖਾਣੀ' ਕੇਤੀਆਂ ਬਾਣੀ ਕੇਤੇ ਪਾਤ' ਨਰਿੰਦ'॥

(10) ਕੇਤੀਆਂ ਸੁਰਤੀ ਸੇਵਕ ਕੇਤੇ ਨਾਨਕ ਅੰਤੁ ਨ ਅੰਤੁ॥35॥

ਪਾਉੜੀ 36

(1) ਗਿਆਨ ਖੰਡ' ਮਹਿ ਗਿਆਨੁ ਪਰਚੰਡੁ'॥

9. ਬਸ ਮਵਾਲੀਦ-ਓ-ਜ਼ਬਾਹਾ ਹਮ ਬਸੇ
ਤਖਤ-ਓ-ਸ਼ਾਹਾਨ-ਓ-ਸ਼ਹ-ਏ-ਆਲਮ ਬਸੇ

10. ਕੁਤਬ-ਏ-ਇਲਹਾਮੀ-ਓ-ਸੁਰਤੀ' ਹਾ ਬਸੇ
ਪਾਕ ਅਰਵਾਹ-ਓ-ਖਦਮ ਆਰਾ ਬਸੇ

ਦਰ ਹਕੀਕਤ ਅੰ ਹਮਾ ਮਖਲੂਕ ਰਾ
ਨੀਸਤ ਨਾਨਕ ਇਖਤਿਤਾਮ-ਓ-ਇਨਤਿਹਾ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀ-ਓ-ਸ਼ੁਸ਼ੁਮ

1. ਗਿਆਨ' ਖੰਡ ਅੰ ਬਾਬ-ਓ-ਜਾਏ ਮਅਰਫਤ
ਕਿਅੰਦਰਸ਼ ਰਖਸ਼ਾਂ ਜ਼ਿਯਾ-ਏ-ਮਅਰਫਤ

ਮਅਰਫਤ ਦਰ ਅੰ ਮੁਕਾਮ-ਏ-ਆਲੀਸ਼ਾਂ
ਹਸਤ ਮੁਤੱਜਲੀ ਮੁਨੱਵਰ ਜ਼ੋਫ਼ਿਸ਼ਾਂ

-
- (9) 1. ਮਵਾਲੀਦ
2. ਜ਼ਬਾਹਾ
3. ਤਖਤ, ਸਰੀਰ, ਪਾਦ, ਔਰੰਗ
4. ਪਾਦਸ਼ਾਹ, ਸ਼ਾਹਾਨ, ਜ਼ਿੱਲ-ਏ-ਖੁਦਾ
- (10) 1. ਕੁਤਬ-ਏ-ਇਲਹਾਮੀ, ਮੁਰਾਦ ਅਜ਼ਵੇਦ-ਏ-ਮੁੱਕਦਸ ਅਸਤ
2. ਖਾਦਿਮ, ਮੁਰੀਦ, ਮੁਅਤਕਿਦ, ਮੁਕਤਦੀ, ਪੈਰੋਕਾਰ, ਆਬਿਦ, ਅਰਵਾਹ-ਏ-ਪਾਕ
3. ਹੇਠ ਇਨਤਿਹਾ-ਓ-ਕਰਾਨ ਹੋਂਦ, ਪਾਯਾਨ, ਇਖਤਿਤਾਮ ਨੀਸਤ

ਪਾਉੜੀ 36

- (1) 1. ਮਨਜ਼ਿਲ-ਓ-ਬਾਬ-ਓ-ਮੁਕਾਮ-ਏ-ਮਅਰਫਤ
2. ਇਰਫ਼ਾਨ-ਓ-ਮਅਰਫਤ
3. ਮੁਨੱਵਰ, ਮੁਤੱਜਲਾ, ਦਰਖਸ਼ਾਂ, ਜ਼ੋਬਾਰ, ਜ਼ੋਫ਼ਿਸ਼ਾਂ, ਨੂਰ ਅਫ਼ਸ਼ਾਂ, ਤਾਥਾਨ, ਪੁਰਜ਼ਿਯਾ, ਪੁਰ ਤਨਵੀਰ, ਨੂਰਬਾਰ, ਰਖਸ਼ਾਂ

-
1. ਮੁਰਾਦ ਅਜ਼ਵੇਦ-ਏ-ਮੁੱਕਦਸ ਅਸਤ ਕਿ ਚਹਾਰ ਕੁਤਬ-ਏ-ਇਲਹਾਮੀ-ਏ-ਹੁਨੂਦ ਅਸਤ

(۹) بس موالید و زباں ہا ہم سے تخت و شاہان و شہ عالم سے

(۱۰) کتب الہامی و شرتی ہا سے پاک ارواح و خدم آزا سے

در حقیقت آں ہمہ مخلوق را

نیست ناک احتتام و انتہا

منزل سی و ششم

(۱) گیان کھنڈ آں باب بجائے معرفت کاندیش رخشاں ضیائے معرفت

معرفت در آں مقام عالی شان ہست متجلی منور ضو فشاں

॥ کہتی آہا خاہی کہتی آہا باہی کہتے پات نریند ॥

(۹) کہتی آہا کہتی آہا کہتی پات نریند

॥ کہتی آہا سورتی سورتی کہتے ناک ناک ناک ॥ ۳۶ ॥

(۱۰) کہتی سورتی سورتی کہتے ناک ناک ناک

॥ گیان کھنڈ آں باب بجائے معرفت کاندیش رخشاں ضیائے معرفت ॥

پوڑی ۳۶ (۱) گیان کھنڈ آں باب بجائے معرفت کاندیش رخشاں ضیائے معرفت

(۹) ۱۔ موالید سے زباں ہا ہم سے تخت، سریر، پاد اورنگ سے بادشاہ، شاہان، ظہن خدا

(۱۰) ۱۔ کتب الہامی مراد ازوید مقدس است، ارواح پاک سے خادم، مرید، معتقد، مقتدی،

پیر و کار، عاید سے بیچ انتہا و کران وحدہ، پایان، احتتام نیست

۳۶ (۱) ۱۔ منزل، باب، مقام معرفت سے عرفان و معرفت سے منور، متجلی، درخشاں، ضو بار،

ضو فشاں، نور افشاں، تابان، پُر ضیا، پُر تنویر، نور بار، رخشاں

- (6) ਕੇਤੇ ਇੰਦਰ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਮੰਡਲ ਦੇਸ॥
 (7) ਕੇਤੇ ਸਿਧ ਬੁਧ ਨਾਥ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਦੇਵੀ ਵੇਸ॥
 (8) ਕੇਤੇ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਰਤਨ ਸਮੁੰਦ॥

6. ਮਿਹਰ ਹਮ ਬਸ ਚੂੰ ਮਹ-ਓ-ਇੰਦਰ ਬਸੇ
 ਬੋਰ-ਏ-ਅਅਜਮ ਕੁੰਰਾਹਾ ਕਿਸ਼ਵਰ ਬਸੇ
 7. ਬਾ ਕਰਾਮਤ ਸਿੰਧ, ਬੁਧ ਰੋਸ਼ਨ ਜਮੀਰ
 ਆਬਿਦ-ਏ-ਮੁਰਤਾਜ ਨਾਥ ਅੰ ਹਮ ਕਸੀਰ
 ਸ਼ਕਲ-ਏ-ਦੇਵੀ ਸੂਰਤ-ਏ-ਰੂਹਾਨਿਯਾ
 ਅੰ ਮੁਵਕਿਲਾ-ਏ-ਕੁੰਵਤਹਾ ਬਸਾ
 8. ਬਸ ਕਿ ਜਿੰਨਾਤ-ਓ-ਮਲਕ ਬਸ ਔਲਿਯਾ
 ਬਹਰ-ਏ-ਜ਼ੋਖਾਰ-ਓ-ਜਵਾਹਰ ਦੁੱਰ ਬਸਾ

- (6) 1. ਇੰਦਰ : ਇਸਮ-ਏ-ਮਲਕ ਅਸਤ ਵ ਬਾਹ-ਏ-ਮਲਾਇਕਾ ਨੀਜ
 2. ਮਾਹ, ਮਾਹਤਾਬ, ਕਮਰ
 3. ਮਿਹਰ, ਆਫ਼ਤਾਬ, ਬਮਸ
 4. ਅਕਾਲੀਮ, ਬੋਰ-ਏ-ਅਅਜਮਹਾ, ਕੁੰਰਾਹਾ
 5. ਮੁਲਕ, ਕਿਸ਼ਵਰ, ਵਿਲਾਯਤ
 (7) 1. ਆਰਿਫ਼ਾਨ-ਏ-ਇਲਾਹੀ, ਸਾਲਿਕੀਨ, ਅਹਲ-ਏ-ਕਸ਼ਫ-ਓ-ਕਰਾਮਾਤ, ਜ਼ਾਬਤੁਲ ਹਵਾਸ,
 ਹਾਬਿਸ-ਉਂਦਮ, ਅਹਲ-ਏ-ਕਮਾਲ, ਫ਼ਕੀਰਾਨ-ਏ-ਬਾ ਕਰਾਮਤ
 2. ਜ਼ੀਰਕ, ਦਾਨਾ, ਰੋਸ਼ਨ ਜਮੀਰ, ਆਲਿਮ-ਏ-ਉਲੂਮ-ਏ-ਮਅਨਵੀ
 3. ਮੁਰਤਾਜ, ਆਬਿਦਾਨ-ਏ-ਇਲਾਹੀ, ਦਰਵੇਸ਼ਾਨ-ਏ-ਕਾਮਿਲ, ਆਰਿਫ਼ਾਨ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ
 4. ਅਸ਼ਕਾਲ-ਏ-ਰੂਹਾਨਿਯਾ, ਸਿਫ਼ਾਤ-ਏ-ਮਲਾਇਕਾ, ਮੁਵੱਕਿਲਾ-ਏ-ਕੁੰਵਤ
 (8) 1. ਮਲਾਇਕ, ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਗਾਨ, ਕੋਰੋਬਿਯਾ
 2. ਜਿਨਾਤ, ਬਯਾਤੀਨ, ਦੇਵ
 3. ਆਰਿਫ਼ਾਨ-ਏ-ਇਲਾਹੀ, ਔਲਿਯਾ-ਏ-ਔਲਾਹ, ਮਰਦਾਨ-ਏ-ਹੱਕ, ਮੁਕਬਿਲਾਨ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ
 4. ਬਸੇ, ਬਸ
 5. ਚਹਾਰਦਹ ਜਵਾਹਰ-ਏ-ਖ਼ਾਸ, ਜਵਾਹਰ-ਓ-ਗੈਹਰ
 6. ਬਹਰ-ਏ-ਜ਼ੋਖਾਰ, ਦਰਿਆ-ਏ-ਅਅਜਮ, ਦਰਿਆ-ਏ-ਬਹਰ-ਏ-ਅਅਜਮ

॥ ਕੇਤੇ ਇੰਦ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਮੰਡਲ ਦੇਸ ॥

(۶) کہتے اِنْدَ چنْدُ سور کہتے کہتے منزل ویس

॥ ਕੇਤੇ ਸਿਧ ਬੁਧ ਨਾਥ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਦੇਵੀ ਵੇਸ ॥

(۷) کیتے سِدھ^۱ بُدھ^۲ ناتھ^۳ کیتے کیتے دیوی^۴ ویس

॥ ਕੇਤੇ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਰਤਨ ਸਮੁੰਦ ॥

(۸) کہتے دیو ۱؎ دانو ۲؎ من ۳؎ کہتے کہتے ۴؎ رتن ۵؎ سُمند ۶؎

(۶) منہر ہم بس چوں مہ و اندر بے
بِزِ اعظم گزہ ہا کشور بے

(۷) با کرامت سیدہ و بندہ روشن ضمیر
عابدِ مُرتاضِ ناتھ آں ہم کثیر
شُکْلِ دیوی صورتِ رُوحانیہ
آں مَوَکَلۃ قُوّت ہا بسا

(۸) بَسْمَلَهُ حِجَاتٍ وَ مَلِكٍ بَسْ أُولِيَا
مَخْرَجُ زَخَارٍ وَ جَوَاهِرُ دُرِّ بَسَا

(۶) ۱. اندر اسم ملک است و شوالیکه نیز ۲. ماله، مانتاب، قمر
۳. منبر، آفتاب، شمس
۴. اقبالیم، بزرگوار عظم، بزرگوار
۵. ملک، کشور، ولایت

(۷) ۱۔ عارفانِ الہی، قدوة السالکین، اہل کشف وکرامات، ضابطہ الخواص، وحاسن الزم، اہل کمال، فقیرانِ باکرامت، مع نیرک، دانائے روشن ضمیر، عالمِ علوم مخفی، مع سرِ تراش، عابدانِ الہی، درویشانِ کامل، عارفانِ خدا، مع اشکالِ روحانیہ و صفاتِ ملائکہ، مومنین و متوکلین، توحید

(۸) ۱ ملائک، فرشتگان، مژدھیوں، رحمت، شیاطین، دیو، ۲ عارفانِ الہی، اولیائے اللہ، مردانِ حق، متقین، خدا، ۳ جسے، بس، ۴ چارہ جہیز خاص، اہل و عہدہ، ۵ مقرر خانہ، دریائے اعظم، دریائے محیط، بحر اعظم

- (3) ਕੇਤੇ ਪਵਣਾ ਪਾਣੀ ਵੇਸੰਤਰਾ ਕੇਤੇ ਕਾਨਾ ਮਹੇਸਾ॥
 (4) ਕੇਤੇ ਬਰਮੇ ਘਾਜ਼ਤਿ ਘੜੀਅਹਿ ਰੂਪਾ ਰੰਗਾ ਕੇ ਵੇਸਾ॥
 (5) ਕੇਤੀਆ ਕਰਮਾ ਭੂਮੀ ਮੇਰਾ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਧ੍ਰਾ ਉਪਦੇਸਾ॥

3. ਬਾਦ-ਓ-ਆਬ-ਓ-ਆਤਿਸ਼ ਈ ਜੁਮਲਾ ਬਸੇ
 ਕਰਿਸ਼ਨ-ਓ-ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੀਜ ਹਮ ਆਜਾ ਬਸੇ
 4. ਮੁਖਤਲਿਫ਼ ਅਸ਼ਕਾਲ-ਏ-ਹੁਸਨ-ਓ-ਰੰਗ ਰਾ
 ਬਰ ਮਏ-ਏ-ਸਾਨਿ ਅਕਿ ਸਾਜੰਦ ਆ ਬਸਾ
 5. ਅਰਜ਼-ਏ-ਅਮਲ-ਓ- ਮੇਰਾ-ਓ-ਕੋਹ-ਏ-ਜ਼ਰਬੇ
 ਨਾਰਦ-ਏ-ਵਾਇਜ਼ ਪੁਰਦੀਗਰ ਬਸੇ

- (3) 1. ਬਸੇ
 2. ਬਾਦ
 3. ਆਬ
 4. ਆਤਿਸ਼
 5. ਬਸ
 6. ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ: ਪੈਗੰਬਰ-ਏ-ਹੁਨੂਦ
 7. ਸ਼ਿਵ ਜੀ: ਸਿਫਤ-ਏ-ਫ਼ਨਾ
 (4) 1. ਬਸੇ
 2. ਜਮਾ ਬ੍ਰਹਮਾ: ਸਿਫਤ-ਏ-ਈਜਾਦ ਵ ਇਸਮ-ਏ-ਮਲਕ
 3. ਸਾਨਿਅ-ਓ-ਸੱਨਾਅ
 4. ਸਿਫਤ ਕੁਨੰਦ, ਸਾਜੰਦ
 5. ਫ਼ਨ-ਓ-ਜਮਾਲ, ਲਤਾਫ਼ਤ, ਮੁਬਸੂਰਤੀ, ਨਫਾਸਤ-ਓ-ਨਜ਼ਾਕਤ
 6. ਤਰਜ਼, ਰੰਗ, ਵਜ਼ਅ
 7. ਸੂਰਤ, ਸ਼ਕਲ, ਵਜ਼ਅ, ਤਸਵੀਰ, ਨਕਸ਼ਾ, ਹੈਅਤ, ਸ਼ਬੀਹ
 (5) 1. ਬਸੇ
 2. ਫ਼ਰਜ਼ਗਾਹ, ਅਮਲਗਾਹ, ਦਾਰ-ਉਲ-ਅਮਲ, ਸਰਜ਼ਮੀਨ-ਏ-ਫ਼ਰਜ਼-ਓ-ਅਮਲ
 3. ਕੋਹ-ਏ-ਜ਼ਰ, ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ
 4. ਬਸੇ
 5. ਪੁਰਗਤ: ਇਸਮ-ਏ-ਮੁਕਬਿਲ-ਏ-ਵਕਤ ਕਿ ਅਬਿਦ-ਏ-ਅਅਲਾ ਬੂਦ
 6. ਵਾਇਜ਼-ਏ-ਪੁਰਾਦ ਅਜਨਾਰਦਸਤ ਕਿ ਇਸਮ-ਏ-ਮਲਕ ਅਸਤ

- (3) 1. ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ: ਪੈਗੰਬਰ-ਏ-ਹੁਨੂਦ ਕਿ ਦਰ ਦਵਾਪਰ ਜੁਗ ਦਰ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਤਬਰੀਫ਼
 ਆਤੁਰਦਾ ਅੰਦ
 2. ਸ਼ਿਵ ਜੀ: ਇਸਮ-ਏ-ਮਲਕ-ਓ-ਸਿਫਤ-ਏ-ਫ਼ਨਾ, ਯਕੇ ਅਜ਼ ਸਿਹ ਸਿਫਤ-ਏ-ਕਮਾਲ-ਏ-
 ਹੋਂਕ ਤਆਲਾ
 (4) 1. ਜਮਾਅ-ਏ-ਬ੍ਰਹਮਾ: ਇਸਮ-ਏ-ਮਲਕ-ਓ-ਸਿਫਤ-ਏ-ਈਜਾਦ ਕਿ ਯਕੇ ਅਜ਼ ਸਿਹ ਸਿਫਤ-
 ਏ-ਕਮਾਲ-ਏ-ਹੋਂਕ ਤਆਲਾ ਹਸਤ.
 (5) 1. ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ: ਕੋਹ-ਏ-ਜ਼ਰ
 2. ਨਾਰਦ: ਇਸਮ-ਏ-ਆਬਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲਸਤ, ਬਰਗੁਜ਼ੀਦਾ-ਏ-ਹੋਂਕਸਤ ਕਿ ਦਰ ਤਿਫ਼ਲੀ ਗਰਕ
 -ਏ-ਰਿਯਾਜਤ-ਓ-ਇਬਾਦਤ-ਏ-ਸ਼ੱਕਾ ਗਬਤਾ, ਨਾਮ-ਏ-ਸਿਤਾਰਾ ਹਮ ਅਸਤ
 3. ਇਸਮ-ਏ-ਮਲਕ ਅਸਤ ਕਿ ਪੁਰਾ ਵਾਅਜ਼ ਕਰਦਾ ਬੂਦ

॥ کہتے پھنک پانی وےسنتر کہتے کان مہیس ॥

(۳) کہتے پون پانی وےستر کہتے کان مہیس

॥ کہتے بھرمے ھاڑتی ھاڑی اہی روپ رینگ کہے وےس ॥

(۴) کہتے بے گھاڑت گھڑیہ روپ رنگ کے وےس

॥ کہتی آ کرم بھومی میر کہتے کہتے پو پو پو ॥

(۵) کہتی کرم بھومی میر کہتے کہتے پو پو پو

(۳) باد و آب و آتش ایں جملہ ہے کرشن و شوجی نیز ہم آنجائے

(۴) مختلف اشکال حسن و رنگ را بر مے صانع کہ سازند آں بسا

(۵) ارض عمل و میر و کوہ زرے

نار و واعظ دھرو دیگر ہے

(۳) ۱۔ بے باد ۲۔ آب ۳۔ آتش ۴۔ بس ۵۔ بری کرشن جی، ہیکر ہود
۶۔ شوجی، صفت فنا

(۴) ۱۔ جمع برہما، صفت ایجاد اسم ملک ۲۔ صانع صانع ۳۔ صنعت کنندہ، سازند و ساختہ میثود
۴۔ حسن و جمال، لطافت، خوبصورتی، نفاست و نزاکت ۵۔ طرز رنگ، وضع
۶۔ صورت، شکل، وضع، تصویر، نقشہ، ہیئت، شبہہ ۷۔ بے

(۵) ۱۔ بے ۲۔ فرض گاہ، محل گاہ، دارالعمل، سرزمین فرض و عمل ۳۔ کوہ زر، سیر برت ۴۔ بے
۵۔ دھرو، بھگت اسم مفعول صفت کہ غاہہ علی و ۶۔ واعظ دھرو مراد از ناروست کہ اسم ملک است

(۳) ۱۔ بری کرشن جی، ہیکر ہود کہ درد و آہرنگ در ہند و ستان تشریف آوردہ اللہ
۲۔ شوجی، اسم ملک و صفت فنا کیے از سہ صفات کمال حق تعالیٰ

(۴) ۱۔ جمع برہما، اسم ملک و صفت القا، ایجاد کہ کیے از سہ صفات کمال حق تعالیٰ ہست

(۵) ۱۔ سیر برت، کوہ زر ۲۔ نار، اسم عابد کا مسمیٰ، برگزیدہ ہست کہ در طفلی غرق
ریاضیت، عبادت شائد گشت و نام تارہ ہم است

(11) ਨਾਨਕ ਗਇਆ ਜਾਪੈ ਜਾਇ॥34॥

ਪਾਉੜੀ 35

(1) ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮ॥

(2) ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ ਆਖਹੁ ਕਰਮ॥

11. ਨਾਨਕ ਅਜ ਰਫਤਨ ਬ ਆ ਦਰਬਾਰ-ਏ-ਪਾਕ
ਇਲਮ ਖਾਹਦ ਬੁਦ ਜਿ ਹਾਲ-ਏ-ਮੁਸ਼ਤ-ਏ-ਖਾਕ

ਆਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਬਾਸ਼ਦ ਅਜ ਅਅਮਾਲ-ਏ-ਮਾ
ਖਾਮ-ਓ-ਪੁਖਤਾ ਨੇਕ-ਓ-ਬਦ ਗਰਦਦ ਜੁਦਾ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀ-ਓ-ਪੰਜਮ

1. ਆਲਮ-ਏ-ਦਾਰੁਲ-ਅਮਲ ਰਾ ਬਰ ਜ਼ਮੀਂ
ਫਰਜ਼-ਓ-ਆਈਨ-ਓ-ਅਮਲ ਬਾਸ਼ਦ ਹਮੀਂ

(ਕਜ਼ ਅਮਲ ਈਜਾ ਕੁਨਦ ਫਰਜ਼ੇ ਅਦਾ
ਤੋਬਾ-ਏ-ਨੇਕੀ ਬੁਰਦ ਪੇਸ਼-ਏ-ਖੁਦਾ

2. ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਸਤ ਆਕਿ ਬਾਬ-ਏ-ਮਅਰਫਤ
ਜਾਂ ਬਿਗੋਦੇਦ ਅਕਨੂੰ ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਕੈਫੀਯਤ

(ਆਲਮ-ਏ-ਨਾਸੂਤ ਰਾ ਹਸਤ ਈਂ ਬਯਾਂ
ਆਲਮ-ਏ-ਮਲਕੂਤ ਰਾ ਬਾਸ਼ਦ ਚਿਸਾਂ?

- (11) 1. ਰਸੀਦਾ, ਰਫਤਾ
2. ਮਅਲੂਮ, ਸਾਬਿਤ ਖਾਹਦ ਬੁਦ (ਐ ਨਾਨਕ ਬਾਅ ਦਰਬਾਰ-ਏ-ਆਲਾ ਬਿਰਸੀਦਾ ਸਾਬਿਤ
ਗਰਦਦ, ਦਰ ਕੁਦਾਮੀ ਖਾਮੀ ਪੁਖਤਗੀਸਤ)

ਪਾਉੜੀ 35

- (1) 1. ਦਾਰ-ਉਲ-ਅਮਲ, ਬਰੀਅਤ, ਤਰੀਕਤ
2. ਹਮੀਂ
3. ਕਾਨੂਨ, ਫਰਜ਼, ਅਮਲ, ਦਸਤੂਰ-ਉਲ-ਅਮਲ
(2) 1. ਬਾਬ-ਏ-ਮਅਰਫਤ, ਆਲਮ-ਏ-ਮਲਕੂਤ, ਆਲਮ-ਏ-ਅਰਵਾਹ
2. ਬਿਗੋਦੇਦ, ਬਯਾਨ ਬਿਬੁਨੇਦ
3. ਆਈਨ, ਬਯਾਨ, ਜ਼ਿਕਰ, ਦਰਜਾ, ਬਾਬ, ਬਰਹ, ਦਸਤੂਰ, ਤਫਸੀਰ, ਤਬਰੀਹ (ਈਂ ਹਰ
ਸਿਹ ਮੁਕਾਮਤ ਗਿਆਨ ਖੰਡ, ਸਰਮਖੰਡ, ਕਰਮਖੰਡ ਅਜ਼ਮੁਕਾਮਤ-ਏ-ਸਿਫਾਤ-ਏ-ਖੁਦਾ
ਤਆਲਾ ਬਾਸ਼ਦ)

॥ ਨਾਨਕ ਗਇਆ ਜਾਏ ਜਾਇ ॥ ੩੪ ॥

(॥ نَانک گِیَا جَاے جَاے ॥

॥ ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮ ॥

پوڑی ۳۵ (۱) دھرم کھنڈ کا ایہو دھرم

॥ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ ਆਖਹੁ ਕਰਮ ॥

(۲) گیان کھنڈ کا آکھہ کرم

(۵) نَانک از رفتن بآں دربارِ پاک علم خواهد شد ز حالِ مُشتِ خاک
آزمایش باشد از اعمالِ ما
خام و مَخْتَه نیک و بد گردد جدا

منزل سی و پنجم

(۱) عالم دارِ العمل را بر زمیں فرض و آئین و عمل باشد ہمیں
(گزِ عمل ایں جائد فرضِ ادا توشہ نیکی بُرد پیشِ خدا)

(۲) گیان کھنڈست آنکہ باب معرفت

زاں یگوئید اکنوں ذِکر و کیفیت

(عالمِ ناسوت را هست ایں بیاں عالمِ ملکوت را باشد چساں؟)

(۱) ۱۔ رسیدہ، رفتہ ۲۔ معلوم، ثابت خواهد شد
(اے نَانک بآں دربارِ پاک رسیدہ ثابت گردد کہ در کدایِ خامی و مَخْتگی ست)

(۳۵) ۱۔ دارِ العمل، شریعت و طریقت ۲۔ ہمیں ۳۔ قانون، فرض، عمل، دستور العمل

(۲) ۱۔ باب معرفت، عالمِ ملکوت، عالمِ ارواح ۲۔ یگوید، بیان یکنید ۳۔ آئین، بیان،
ذِکر، درجہ، باب، شرح و دستور، تفسیر، تشریح

(ایں ہر مقامات گیان کھنڈ، سرم کھنڈ، کرم کھنڈ از مقامات حق تعالیٰ باشد)

(۲) ۱۔ ملاحظہ یکنید حاشیہ ۲: ۱ بر صفحہ سابق (246) *

- (8) ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ॥
 (9) ਨਦਰੀ ਕਰਮਿ ਪਵੈ ਨੀਸਾਣੁ॥
 (10) ਕਚ ਪਕਾਈ ਓਥੈ ਪਾਇ॥

8. ਬਰਗੁਜੀਦਾ ਆਰਿਛਾਨ-ਏ-ਹਕ ਪਸੰਦ
 ਅੰਦਰਾਂ ਦਰਬਾਰ ਜੀਨਤ ਮੀ ਬੁਰੰਦ
 9. ਨੀਜ ਅੰਜਾ ਗਰਦਦ ਅਜ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਿਸ਼ਾਂ
 ਅਜ ਨਿਗਾਹ-ਏ-ਮਿਹਰ-ਏ-ਹੱਕ ਬਰ ਮੁਕਬਿਲਾਂ
 10. ਇਮਤਿਹਾਂ ਅੰਜਾ ਬਿਗਰਦਦ ਜੁਮਲਗੀ
 ਦਰ ਕੁਦਾਮੀ ਹਸਤ ਖਾਮੀ-ਪੁਖਤਗੀ?

- (8) 1. ਬ ਅੰ ਦਰਬਾਰ-ਏ-ਪਾਕ
 2. ਜੇਬ-ਓ-ਜੀਨਤ ਯਾਬੰਦ, ਜੇਬੰਦ
 3. ਆਰਿਛਾਨ-ਏ-ਮੌਲਾ, ਅਰਬਾਬ-ਏ-ਮੁਦਾ
 4. ਮਕਬੂਲ, ਮਨਜੂਰ, ਖਾਸ, ਬਰਗੁਜੀਦਾ, ਪਸੰਦੀਦਾ, ਆਰਿਛਾਨ-ਏ-ਇਲਾਹੀ, ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-
 ਖਾਸ, ਮਰਦਾਨ-ਏ-ਹੱਕ, ਅਰਬਾਬ-ਏ-ਹੱਕ, ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਸਾਦਿਕ, ਮੁਕੱਰਬੀਨ
 (9) 1. ਅਜ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਕਰਮ-ਓ-ਰਹਮਤ-ਓ-ਬਖਸ਼ਿਸ਼-ਏ-ਹੱਕ
 2. ਗਰਦਦ, ਕਰਦਾ ਮੀਸ਼ਵਦ
 3. ਨਿਸ਼ਾਨ-ਏ-ਮਿਹਰ-ਓ-ਬਖਸ਼ਿਸ਼-ਏ-ਹੱਕ
 (10) 1. ਖਾਮੀ
 2. ਪੁਖਤਗੀ, ਨੇਕੀ
 3. ਦਰ ਅੰਜਾ
 4. ਇਮਤਿਹਾਨ-ਓ-ਆਜਮਾਇਸ਼ ਮੀਸ਼ਵਦ, ਮਅਲੂਮ ਸ਼ਵਦ, ਖਬਰਤ ਸ਼ਵਦ

॥ ਤਿਥੇ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ ॥

(۸) تھے سوہن پنچ پروان

॥ ਨਦਰੀ ਕਰਮਿ ਪਵੈ ਨੀਸਾਣੁ ॥

(۹) ندری کرم پوئے نیسان

॥ ਕਚ ਪਕਾਈ ਓਥੈ ਪਾਇ ॥

(۱۰) کچ پکائی اُتھے پائے

(۸)

برگزیدہ عارفانِ حق پسند
اندراں دربارِ زیست می برند

(۹)

نیز آنجا گردد از بخششِ نشان
از نگاهِ مہرِ حق بر مقبلاں

(۱۰)

امتحانِ آنجا بگردد جملگی
در کدایِ هست خایِ مٹنگی

(۸) ۱۔ بال دربارِ پاک ۲۔ زیب و زیست یا بند و پند ۳۔ عارفانِ مولا، اربابِ خدا، حق، طالبانِ صادق، مقررین ۴۔ مقبول و منظور، خاص، برگزیدہ و پسندیدہ

(۹) ۱۔ از نظر کرم، رحمت و بخششِ حق ۲۔ گرد و گردی شود ۳۔ نشانِ مہر و بخششِ حق

(۱۰) ۱۔ خای ۲۔ مٹنگی، مٹکی ۳۔ و آنجا ۴۔ امتحان و آزمائش میشود، معلوم شود، خبرت شود

(5) ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤ॥

(6) ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਵੀਚਾਰੁ॥

(7) ਸਚਾ ਆਪਿ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰੁ॥

5. ਹਸਤ ਬੇਹਦ ਬੇ ਸੁਮਾਰ ਆਂ ਸ਼ਲਕਤੇ
ਨਾਮ-ਏ-ਆਹਾ ਨੀਜ਼ ਬਿਸਯਾਰ-ਓ-ਬਸੇ

6. ਹਸਬ-ਏ-ਅਮਲ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਹਰ ਜਾਂਦਾਰ ਹਾ
ਮੀ ਸ਼ਵਦ ਅਦਲ-ਓ-ਜਜ਼ਾ ਬਅਦ-ਏ-ਕਜ਼ਾ

7. ਹਸਤ ਖ਼ੁਦ ਹੋਕ ਨੀਜ਼ ਦਰਬਾਰਸ਼ ਹਕ ਅਸਤ
ਜਲਵਾਗਰ ਆਜ਼ਾ ਬ ਨੂਰ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਅਸਤ

-
- (5) 1. ਆਨਾਂ ਰਾ
2. ਨਾਮ
3. ਬਿਸਯਾਰ-ਓ-ਬਸੇ ਅਜਬਸ
4. ਬੇਸੁਮਾਰ, ਬੇ ਹੋਦ-ਓ-ਅਦ, ਬੇ ਹਿਸਾਬ, ਬੇ ਗਾਯਤ, ਬੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ
- (6) 1. ਹਸਬ-ਏ-ਅਮਲ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼
2. ਗ਼ੌਰ, ਦਾਦ, ਅਦਲ, ਜਜ਼ਾ, ਅਜਰ, ਇਨਸਾਫ਼
- (7) 1. ਆਂ ਹੋਕ
2. ਖ਼ੁਦ ਅਸਤ
3. ਬਰ ਹੋਕ
4. ਦਰਬਾਰ-ਏ-ਹੋਕ ਤਆਲਾ ਅਸਤ

॥ ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤ ॥

(۵) تین کے نام انیک انت

॥ ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਵੀਚਾਰੁ ॥

(۶) کرمی کرمی ہوئے وچکار

॥ ਸਚਾ ਆਪਿ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰੁ ॥

(۷) سچا آپ سچا دربار

(۵)

ہست بے حد بے شمار آں خلقتے

نام آئہا نیز بسیار و بے

(۶)

خسب عمل خویش ہر جاندار را

می شود عدل و جزا بعد قضا

(۷)

ہست خود حق نیز دربارش حق است

جلوہ گر آنجا بہ نور مطلق است

(۵) ۱۔ آئیں را ۲۔ نام ۳۔ بسیار ۴۔ آئیں ۵۔ بے شمار ۶۔ بے حد و عدد ۷۔ بے حساب ۸۔ بے
عنایت ۹۔ بے اندازہ

(۶) ۱۔ خسب ۲۔ عمل ۳۔ خویش ۴۔ غور ۵۔ داد ۶۔ عدل ۷۔ جزا ۸۔ اجر ۹۔ انصاف

(۷) ۱۔ آں ۲۔ حق ۳۔ خود است ۴۔ برحق ۵۔ دربار حق تعالیٰ است

- (2) ਪਵਣੇ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ॥
- (3) ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਬਾਪਿ ਰਖੀ ਧਰਮਸਾਲ॥
- (4) ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਜੀਅ ਜੁਗਤਿ ਕੇ ਰੰਗ॥

2. ਰੋਜ਼-ਓ-ਬੁਝ ਤਾਰੀਖ-ਓ-ਮੌਸਮ ਛਸਲਹਾ
ਬਾਦ-ਓ-ਆਬ-ਓ-ਆਤਿਸ਼-ਓ-ਤਹਤੁੱਸਰਾ
3. ਦਰਮਿਆਂ ਦਰ ਸਾਖਤ ਰੱਬ-ਏ-ਇੱਜ਼-ਓ-ਜੱਲ
ਈ ਜ਼ਮੀਨ-ਓ-ਅਰਜ਼ ਯਕ ਦਾਰ-ਉਲ-ਅਮਲ
4. ਗੁਨਾਗੁੰ ਮਖਲੂਕ ਦਰ ਈ ਸਰਜ਼ਮੀਂ
ਨੀਜ਼ ਬਹਰ-ਏ-ਜ਼ੀਸਤਨ ਤਰਜ਼-ਏ-ਚੁਨੀਂ

-
- (2) 1. ਬਾਦ
2. ਆਬ
3. ਆਤਿਸ਼
4. ਆਲਮ-ਏ-ਜ਼ੇਰੀ-ਓ-ਪਸਤ, ਤਹਤਾਨੀ, ਤਹਤੁੱਸਰਾ
  - (3) 1. ਦਰਮਿਆਨ ਬੁਸਅਤ, ਅਰਸਾ, ਔਕਾਤ, ਛਾਸਿਲਾ
2. ਕੁੱਰਾ-ਏ-ਅਰਜ਼, ਜ਼ਮੀਨ
3. ਨਸਬ-ਓ-ਬਾਇਮ ਕਰਦਾ ਬੁਦਾ ਅਸਤ
4. ਅਮਲਗਾਹ, ਫ਼ਰਾਇਜ਼ਗਾਹ, ਦਾਰ-ਉਲ-ਅਮਲ
  - (4) 1. ਦਰ ਅੰ ਜ਼ਮੀਨ-ਓ-ਜਹਾਨ
2. ਜਾਨਦਾਰ, ਮਖਲੂਕ, ਜ਼ੀ ਰੂਹ, ਮਲਕਤ
3. ਤਰਜ਼, ਤਦਬੀਰ; ਤਰਕੀਬ, ਤੌਰ
4. ਰੰਗਾ ਰੰਗ, ਗੁਨਾ ਗੁੰ, ਈ ਬਯਾਨ-ਏ-ਆਲਮ-ਏ-ਅਲਵਾਨ ਕਿ ਮੁਖਤਲਿਫ਼-ਓ-ਮੁਤਫ਼ਰਿਕ
ਰੰਗ ਦਾਰਦ

॥ پਵن پانی اگنی پاتال ॥

(۲) پُن پانی اگنی پاتال

॥ تیس ویج دھرتی تھاپ رکھی دھرم سال ॥

(۳) تیس ویج دھرتی تھاپ رکھی دھرم سال

॥ تیس ویج جیہ جگت کے رنگ ॥

(۴) تیس ویج جیہ جگت کے رنگ

(۲)

روز و شب تاریخ و موسم فصل ہا

باد و آب و آتش و تحت الثری

(۳)

درمیاں در ساحت رب عزوجل

ایں زمین و ارض یک دار العمل

(۴)

گو نہ گوں مخلوق در ایں سر زمین

نیز بہر زیستن طرز چہیں

(۲) ۱۔ باد ۲۔ آب ۳۔ آتش ۴۔ عالم زیریں و است، تحتانی، تحت الثری

(۳) ۱۔ درمیاں و ساحت و غرض و اوقات، فاصلہ ۲۔ گزہ ارض، زمین ۳۔ نصب و قائم کردہ است ۴۔ عمل گاہ، فرائض گاہ، دار العمل

(۴) ۱۔ درآں زمین و جہان ۲۔ جاندار، مخلوق، ذی روح، خلقت ۳۔ طرز، تدبیر، ترکیب، طور

۴۔ رنگ، رنگ، گو نہ گوں بہ مختلف اقسام، قسم، قسم

ایں بیان عالم الوان است کہ مختلف و متفرق رنگ دارد

(8) ਨਾਨਕ ਉਤਮੁ ਨੀਉ ਨ ਕੋਇ॥੩੩॥

ਪਾਉੜੀ 34

(1) ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਬਿਤੀ ਵਾਰ॥

8. ਬਿਲਯਕੀ ਨਾਨਕ ਬ ਜੋਰ-ਓ-ਦਸਤਰਸ
ਆਲਾ ਅਦਨਾ ਹੇਚ ਨਤਵਾਂ ਗਸਤਕਸ

(ਅਜ ਯਕੀਨ-ਓ-ਇਅਤਦਾਲ-ਓ-ਆਜਿਜੀ
ਰਹਮਤਸ ਆਯਦ ਨ ਅਜ ਜੋਰ-ਓ-ਖੁਦੀ)

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀ-ਓ-ਚਹਾਰੁਮ

1. (ਆਂ ਖੁਦਾਵੰਦ-ਏ-ਅਜੀਮ-ਓ-ਕਿਬਰੀਯਾ
ਫਾਇਲ-ਏ-ਕੁਲ ਖਾਲਿਕ-ਏ-ਅਰਜ-ਓ-ਸਮਾ)

(ਆਫਰੀਦ ਔਕਾਤ-ਓ-ਮੈਆਦ ਅਰਸਾਰਾ
ਨੀਜ਼ ਵੁਸਅਤ ਸਤਹ-ਓ-ਜਾਏ-ਓ-ਫਾਸਿਲਾ)

ਰੋਜ਼-ਓ-ਸ਼ਬ ਤਾਰੀਖ-ਓ-ਮੌਸਮ ਫਸਲਹਾ
ਬਾਦ-ਓ-ਆਬ-ਓ-ਆਤਿਸ਼-ਓ-ਤਹਤੁੱਸਰਾ

-
- (8) 1. ਆਲਾ
2. ਅਦਨਾ
3. ਬਿਖੁਦ ਕਸੇ ਨਤਵਾਨਦ ਖੁਦ

ਪਾਉੜੀ 34

- (1) 1. ਲੈਲ, ਸ਼ਬ
2. ਮੌਸਮ, ਫਸਲ, ਰੰਗਾਮ
3. ਤਾਰੀਖ
4. ਯੋਮ, ਰੋਜ਼-ਓ-ਨਹਾਰ

॥ ਨਾਨਕ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਨ ਕੋਇ ॥ ੩੩ ॥

(۸) ناک اتم^۱ نیچ^۲ نہ کوئے^۳

॥ ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਥਿਤੀ ਵਾਰ ॥

پوڑی ۳۳ (۱) راتی^۱ رتی^۲ تھیتی^۳ وار^۴

(۸) پائقیں ناک بزر و دسترس اعلیٰ ادنیٰ پیچ نواں گشت گس

(از یقین و اعتدال و عاجزی)

رحمتش آید نہ از زور و خودی

منزل سی و چہارم

(۱) (آں خداوند کریم و کبریا فاعلِ گل خالقِ ارض و سما)

(آفرید اوقات و میعاد غرصہ را نیز وسعتِ سطح و جائے و فاصلہ)

روز و شب تاریخ و موسم فصل ہا

باد و آب و آتش و تحتِ اثری

(۸) ۱۔ اعلیٰ ۲۔ ادنیٰ ۳۔ بخود کے فوائد ۴۔

۳۳ (۱) ۱۔ لیل و شب ۲۔ موسم، فصل، ہنگام ۳۔ تاریخ ۴۔ یوم، روز و نہار

(5) ਜੋਰੁ ਨ ਸੁਰਤੀ' ਗਿਆਨਿ' ਵੀਚਾਰਿ॥

(6) ਜੋਰੁ ਨ ਜੁਗਤੀ' ਛੁਟੈ' ਸੰਸਾਰੁ॥

(7) ਜਿਸੁ' ਹਥਿ' ਜੋਰੁ' ਕਰਿ' ਵੇਖੈ' ਸੋਇ॥

5. ਹਮ ਚੁਨੀਂ ਬਰਫਿਕਰ-ਓ-ਤਹਕੀਕ-ਓ-ਸਈ
ਮਅਰਫਤ ਇਰਫਾਨ-ਓ-ਇਦਰਾਕ ਆਗਹੀ

ਬਰ ਹਮਾ ਕਾਰ-ਏ-ਜ਼ਮੀਰ-ਓ-ਅਕਲ-ਓ-ਹੋਸ਼
ਜ਼ੋਰ-ਓ-ਕੁੱਵਤ ਬੇ ਅਸਰ ਅਸਤ-ਓ-ਖ਼ਮੋਸ਼

6. ਨੀਸਤ ਬਰ ਤਦਬੀਰ ਜ਼ੋਰ-ਏ-ਮਾ ਕਜ਼ਾ
ਮਾ ਨਿਜਾਤ ਆਰੇਮ ਅਜ਼ ਤਰਕ-ਏ-ਜ਼ਹਾ

7. ਗਰ ਬਜ਼ਅਮ-ਏ-ਖ਼ੁਦ ਬਿਦਸਤਸ਼ ਤਾਕਤੇ
ਆਜ਼ਮਾਯਦ ਜ਼ੋਰ-ਓ-ਬੀਨਦ ਅਾ ਕਸੇ

(ਬੇ ਅਸਰ ਬੇਕਾਰ ਜ਼ੋਰਸ਼ ਬੇ ਗੁਮਾ
ਆਜਿਜ਼-ਓ-ਬੇ ਚਾਰਾ ਇਨਸਾ ਪੇਸ਼-ਏ-ਅਾ)

-
- (5) 1. ਜ਼ਮੀਰ-ਇਦਰਾਕ-ਓ-ਹੋਸ਼, ਤਸੱਵੁਰ, ਆਗਾਹੀ, ਫ਼ਹਮ-ਓ-ਕਿਯਾਸ
2. ਇਰਫਾਨ, ਮਅਰਫਤ
3. ਗ਼ੌਰ-ਓ-ਫ਼ਿਕਰ-ਓ-ਸਈ, ਜ਼ੁਹਦ, ਤਹਕੀਕ
- (6) 1. ਤਦਬੀਰ-ਓ-ਤਹਕੀਕ
2. ਤਰਕੀਬ-ਏ-ਦੁਨਿਆ ਬਵਦ ਵ ਨਿਜਾਤ ਬਾਸ਼ਦ
3. ਦੁਨਿਆ, ਆਲਮ-ਏ-ਅਸਬਾਬ, ਜ਼ਹਾ, ਮਹਸੂਸਾਤ-ਏ-ਲੱਜ਼ਾਤ-ਏ-ਜ਼ਹਾ
- (7) 1. ਕਸੇ
2. ਗਰ ਬਦਸਤ
3. ਜ਼ੋਰ-ਓ-ਤਾਕਤ
4. ਬਿਕੁਨਦ-ਓ-ਬਿਬੀਨਦ
5. ਅਾ ਜ਼ੋਰ ਰਾ

॥ جੋਰੁ ਨ ਸੁਰਤੀ ਗਿਆਨِ ਵੀਚਾਰਿ ॥

(۵) جوڑ نہ سرتی کیاں و بچار

॥ جੋਰੁ ਨ جੁਗਤِی ڈھٹے سੰسار ॥

(۶) جوڑ نہ جگتی چھٹے سنسار

॥ ਜਿਸੁ ਹਥਿ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸੋਇ ॥

(۷) جس ہتھ جوڑ کرے دیکھے سوئے

(۵) ہم چنیں بر فکر و تحقیق و سعی معرفت عرفان و ادراک آگہی
بر ہمہ کار ضمیر و عقل و ہوش زور و قوت بے اثر است خموش

(۶) نیست بر تدبیر زورِ ماگزاں

مانجات آریم از ترکِ جہاں

(۷) گر بوعم خود بدستش طاقت آزماید زور و پیند آن گے
(بے اثر بے کار زورش بیگماں عاجز و بچارہ انساں پیش آن)

(۵) ۱ ضمیر، ادراک و ہوش، تصور، آگاہی، ہم و قیاس ۲ عرفان و معرفت

۳ غور و فکر، سعی، جہد، تحقیق

(۶) ۱ تدبیر و ترکیب ۲ ترک و نیل و نجات یافتہ ۳ دنیا و عالم اسباب جہاں، محسوسات و لذات جہاں

(۷) ۱ کے ۲ گردن ۳ زور، طاقت ۴ بکند و پیند ۵ آن زور

ਪਾਉੜੀ 33

- (1) ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ॥
- (2) ਜੋਰੁ ਨ ਮੰਗਣਿ ਦੇਣਿ ਨ ਜੋਰੁ॥
- (3) ਜੋਰੁ ਨ ਜੀਵਣਿ ਮਰਣਿ ਨਹ ਜੋਰੁ॥
- (4) ਜੋਰੁ ਨ ਰਾਜਿ ਮਾਲਿ ਮਨਿ ਸੋਰੁ॥

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀ-ਓ-ਸਿੰਵਮ

1. ਨੀਸਤ ਗੁਫਤਨ ਨੇ ਖਮੋਸ਼ੀਦਨ ਬਜ਼ੋਰ
2. ਨੀਸਤ ਆ ਦਾਦਨ-ਓ-ਤਲਬੀਦਨ ਬਜ਼ੋਰ
(ਪੇਸ਼-ਏ-ਕੁਦਰਤ ਤਾਕਤ-ਓ-ਜ਼ੋਰ-ਏ-ਬਸ਼ਰ
ਹੇਚ ਨਤਵਾਂ ਬੁਦ ਮੁਅੱਸਰ ਕਾਰਗਰ)
3. ਜ਼ੀਸਤਨ ਅਜ਼ ਜ਼ੋਰ ਨੇ ਮੁਰਦਨ ਬਜ਼ੋਰ
ਮੀ ਤਵਾਨਦ ਹੇਚ ਕਸ ਬੁਰਦਨ ਬਜ਼ੋਰ?
4. ਬਰ ਹਸੂਲ-ਏ-ਮਾਲ-ਓ-ਦੌਲਤ ਨੀਸਤ ਜ਼ੋਰ
ਹਸਤ ਬਹਰ-ਏ-ਆਂ ਕਿ ਹਰ ਦਿਲ ਖ਼ਬਤ-ਓ-ਸ਼ੋਰ

ਪਾਉੜੀ 33

- (1) 1. ਗੋਯਾਈ, ਗੁਫਤਨ
2. ਅਜ਼ ਜ਼ੋਰ ਨੀਸਤ
3. ਖਮੋਸ਼ੀ, ਸ਼ੁਕੂਤ
4. ਬਤਾਕਤ, ਜ਼ੋਰ, ਯਾਰਾ
- (2) 1. ਜ਼ੋਰ-ਓ-ਤਾਕਤ
2. ਤਲਬੀਦਨ
3. ਦਾਦਨ
- (3) 1. ਜ਼ੀਸਤ-ਓ-ਜ਼ੀਸਤਨ
2. ਮੌਤ, ਮੁਰਦਨ, ਹਮ ਬਿ ਜ਼ੋਰ ਨੀਸਤ
- (4) 1. ਸਲਤਨਤ, ਦੌਲਤ, ਰਿਯਾਸਤ, ਮੁਲਕ, ਤਖ਼ਤ
2. ਮਾਲ, ਹਸ਼ਮਤ, ਜਾਹ-ਓ-ਦੌਲਤ
3. ਦਿਲ
4. ਸ਼ੋਰ, ਖ਼ਬਤ, ਸ਼ੋਰਿਸ਼, ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ

پوڑی ۳۳ (۱) آکھن^۱ جوڑ^۲ چھپے^۳ نہ جوڑ^۴

(۲) جوڑ^۱ نہ منکن^۲ دین^۳ نہ جوڑ

(۳) جوڑ نہ جیون^۱ مرن^۲ نہ جوڑ

(۴) جور نہ راج مال من سور

(۲) نیست آں داؤن و طلییدن بزور

(پیش قدرت طاقت و زورِ بشر ہج غواں شد مؤثر کارگر)

(۳) زیستن از زور نے مُردن بزور

می تواند هیچ گس برودن بزور؟

(۴) بِرْ حُصُولِ مَالِ وَ دَوْلَتِ نِیست زور

ہست بھر آنکہ در ول خطب و شور

۳۳ (۱) ۱. گویائی، گفتن ۲. از زور نیست ۳. خاموشی، سکوت ۴. بطاقت و زور، یارانه می‌نمست

(۲) ۱۔ زور، طاقت ۲۔ طلبیدن ۳۔ دادن

(۳) ۱. زیست‌وزیستن ۲. موت، مُردن، هم‌بزدنیست

(۴) ۱ سلطنت، دولت، ریاست، ملک، محنت ۲ مال، حشمت، جاه و دولت ۳ دل
۴ شور، خط، شوش، پریشانی

(4) ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ਼ ਕੀ ਕੀਟਾ ਆਈ ਗੀਸ॥

(5) ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ ਕੂੜੀ ਕੂੜੇ ਠੀਸ॥੩੨॥

4. ਚੂੰ ਬੁਨੀਦ ਅਜ ਮੁਕਬਲਾ ਦਰ ਈ ਸਿਫਤ
ਸੁਖਨ-ਏ-ਅਰਬੀ ਓ ਨਿਕਾਤ-ਏ-ਮ ਅਰਫਤ

ਅਹਲ-ਏ-ਦਅਵਾ ਹਾ ਕਿ ਗੋਈ ਕਿਰਮਹਾ
ਬਰ ਚੁਨੀ ਕਸ ਨੀਜ਼ ਹਮ ਰਸ਼ਕ ਆਮਦਾ

ਤਸ਼ਰੀਹ:

(ਮਿਸਲ-ਏ-ਸ਼ਾ ਯਾਬੋਮ ਮਾ ਹਮ ਮਨਜ਼ਿਲਸ਼
ਹਮ ਚੁਨੀ ਬਿਸ਼ਵੇਮ ਅਜ ਹੱਕ ਵਾਸਿਲਸ਼)

(ਲੋਕ ਅਹਲ-ਏ-ਕਾਲ ਹਾ ਅਜ ਗੁਫਤਰਗੁ
ਕੈ ਬਵਦ ਇਰਫਾਨ-ਏ-ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਉ)

5. ਮਿਹਰਬਾ ਚੂੰ ਕਾਦਿਰ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਬਵਦ
ਵਸਲ-ਏ-ਹੱਕ ਨਾਨਕ ਜ਼ਿ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਹੱਕ ਬਵਦ

ਗਪਹਾ-ਓ-ਲਾਫ਼ ਹਾ-ਏ-ਕਾਜ਼ਿਬਾ
ਜੁਮਲਾ ਗੁਫਤਾਰ-ਏ-ਫ਼ਜ਼ੂਲ-ਏ-ਬਾਤਿਲਾ

ਹਸਤ ਬੇ ਅਸਲ-ਓ-ਦਰੋਗਾ-ਓ-ਬੇਹੁਦਾ
ਅਜ ਹਕੀਕਤ ਨਾਕਿਸਾ ਨਾ ਆਬਨਾ

- (4) 1. ਚੂੰ ਬੁਨੀਦਾ
2. ਸੁਖਨਹਾ ਵ ਤੁਮੁਜ਼
3. ਬੁਲੰਦ-ਓ-ਬਾਲਾ, ਰਫੀਅ, ਆਸਮਾਨੀ, ਅਰਬੀ ਅਸਰਾਰ-ਏ-ਇਰਫਾਨ-ਓ-ਮਅਰਫਤ
4. ਕਿਰਮਾਨ, ਨਕਿਸਾ, ਅਹਲ-ਏ-ਦੁਨਿਆ, ਅਹਲ-ਏ-ਕੀਲ-ਓ-ਬਾਲ
5. ਰਸ਼ਕ, ਗ਼ੀਰਤ, ਸਬਕਤ, ਖ਼ਾਹਿਸ਼-ਏ-ਹਮਸਰੀ ਪੈਦਾ ਬੁਦ
- (5) 1. ਅਜ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਕਰਮ-ਏ-ਹੱਕ
2. ਤਵਾ ਯਾਫ਼ਤ
3. ਫ਼ਜ਼ੂਲ, ਦਰੋਗਾ, ਬਾਤਿਲ, ਬੇਹੁਦਾ
4. ਬਾਤਿਲਾ, ਦਰੋਗਾ ਗੋਯਾ, ਲਾਫ਼ਜ਼ਨਾ, ਕਾਜ਼ਿਬਾ, ਮੁਦਈਯਾਨ-ਏ-ਬਾਤਿਲ, ਬੇ ਮਅਰਫਤ, ਨਾ ਆਬਨਾ-ਏ-ਹੱਕ
5. ਗਪਹਾ, ਲਾਫ਼ਹਾ, ਬੇਹੁਦਾ ਗੁਫਤਰਗੁ

॥ सुनि गला आकास की कीटा आधी रीस ॥

(۴) سُنِ گلا آکاس کی کیٹا آئی ریس

(۴) چوں شہید از مقبلان در ایں صفت سخن عرشی و نکات معرفت
اہل دعویٰ را کہ گوئی کرم ہا بر چہیں گس نیز ہم رشک آمدہ

تشریح

(مثل شاں یا بیم ماہم منزلس ہم چہیں بشویم از حق واصلش)

(لیک اہل قال را از گفتگو گے بود عرفان ذات پاک او)

॥ नानक नदरी पाਈऐ कूड़ी कूड़े ठीस ॥ ३२ ॥

(۵) نانک ندری پائیئے کُوڑی کُوڑے ٹھیس

(۵) مہرباں چوں قادر مطلق بود وصل حق نانک ز نظر حق بود

گپ ہا و لاف ہائے کا زباں جملہ گفتار فضول باطلاں

ہست بے اضل و دروغ و بیہودہ

از حقیقت ناقصاں نا آشنا

(۴) ۱۔ چوں شہید ۲۔ سخن ہاورنوز ۳۔ بلند و بالا، رفیع، آسمانی، عرشی، اسرار عرفان و معرفت
۴۔ کرمان، ناقصاں، اہل دعویٰ، اہل قیل قال ۵۔ رشک، غیرت، سبقت، خواہش، مسری پیدا شد

(۵) ۱۔ از نظر، کرم حق ۲۔ توان یافتن ۳۔ فضول، دروغ، باطل، بیہودہ
۴۔ باطلاں، دروغ گوئی، لاف زباں، کا زباں، مدعیان باطل، بے معرفت، نا آشنا ۵۔ گپ ہا، لاف ہا، بیہودہ گفتگو

ਪਾਉੜੀ 32

- (1) ਇਕ' ਦੂ' ਜੀਭੋ' ਲਖ' ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ'॥
- (2) ਲਖੁ ਲਖੁ' ਗੋੜਾਂ ਆਖੀਅਹਿ' ਏਕੁ' ਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ'॥
- (3) ਏਤੁ' ਰਾਹਿ' ਪਤਿ' ਪਵੜੀਆ' ਚੜੀਐ' ਹੋਇ ਇਕੀਸ'॥

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀ-ਓ-ਫੁੱਫਮ

1. (ਐ ਮੁਦਾਵੰਦ-ਏ-ਕਰੀਮ-ਓ-ਕਾਰਸਾਜ਼
ਮਲਿਕ-ਓ-ਪਰਵਰਦਗਾਰ-ਏ-ਬੇ ਨਿਆਜ਼)

ਲਕ ਜੁਬਾਨ-ਏ-ਮਾ ਸ਼ਵੰਦ ਅਜ਼ ਯਕ ਜੁਬਾਂ
ਬਿਸਤ ਲਕ ਗਰਦੰਦ ਨੀਜ਼ ਆਂ ਲਕ ਜੁਬਾਂ

2. ਸਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬਾਰ ਮਾ ਬਿਕੁਨੇਮ ਅਜ਼ਾਂ
ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਯਕ ਇਸਮ-ਏ-ਮੁਦਾਏ ਦੋ ਜਹਾਂ

3. ਜਲਵਾਗਾਹ-ਏ-ਪਾਕ ਰਾ ਈਨ ਅਸਤ ਰਾਹ
ਕਿਅੰਦਰਸ਼ ਜ਼ੀਨਾ-ਏ-ਕਸਰ-ਏ-ਰੱਬ-ਏ ਮਾ

ਚੂੰ ਬਜ਼ੀਨਾਹਾ ਫ਼ਰਾਰਫ਼ਤਨ ਬਵਦ
ਵਸਲ-ਏ-ਹੱਕ ਵਜ਼ ਹਕ ਯਕ ਗਬਤਨ ਬਵਦ

ਪਾਉੜੀ 32

- (1) 1. ਯਕ
2. ਅਜ਼
3. ਜੁਬਾਨਹਾ
4. ਸਦ ਹਜ਼ਾਰ-ਓ-ਲਕ
5. ਬਿਸਤ ਲਕ
- (2) 1. ਸਦ ਹਜ਼ਾਰ-ਓ-ਲਕ ਬਾਰ
2. ਬਾਰ, ਦਾਇਰਾ
3. ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਵਿਰਦ ਕੁਨੇਮ
4. ਯਕ ਇਸਮ-ਏ-ਅਅਜ਼ਮ
5. ਰੱਬ-ਉਲ-ਆਲਮੀਨ, ਮੁਦਾ-ਏ-ਦੋ ਜਹਾਂ, ਮਲਿਕ-ਉਲ-ਮੁਲਕ
- (3) 1. ਈ
2. ਰਾਹ ਅਸਤ
3. ਰੱਬ-ਉਲ-ਆਲਮੀ, ਮਸਮ-ਏ-ਹਕੀਕੀ, ਮਲਿਕ-ਏ-ਉੱਲ
4. ਜ਼ੀਨਾਹਾ
5. ਫ਼ਰਾਰਫ਼ਤਨ
6. ਵਾਸਿਲ-ਏ-ਹੱਕ ਗਬਤਨ, ਵਸਲ-ਏ-ਹੱਕ ਯਾਫ਼ਤਨ

॥ ਇਕ ਦੂ ਜੀਤੋ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥

ਪ੍ਰਤੀ ੩੨ (੧) اک دو چھو لکھ ہو لکھ ہو لکھ ویس

॥ ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੋੜਾ ਆਖੀਅਹਿ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ ॥

(੨) لکھ لکھ گਿਰ آ آਖی اہ ایک نام جگدیس

॥ ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪਵੜੀਆ ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ ॥

(੩) ایت راہ پت پڑیا چڑیئے ہوئے اکیس

منزل سی و دوم

(੧) اے خداوند کریم و کارساز

خالق و پروردگار بے نیاز

لگ زبان ماثوند از یک زبان

بست لگ گردند نیز آں لگ زبان

(੨) صد ہزاراں بار ما پلنیم آزاں

ذکر یک اسم خدائے دو جہاں

(੩) جلوہ گاہ پاک را این است راہ

گاندرش زینہ قصر ربّ ما

پچوں بزمینہ ہا فرارفتن بود

وصل حق و زحق یک گشتن بود

੩੨ (੧) اک سے از سے زبانہا سے صد ہزاروں تک

(੨) اک سے ہزاروں تک بار سے بارودہ سے ذکر و دو کلم سے ایک اسم اعظم
ہے رب العالمین خدائے دو جہاں، مالک الملک

(੩) اک سے اس سے راہ است سے رب العالمین، ختم حق، مالک کل سے زینہ ہا
ہے فرارفتن سے وصل حق و زحق، گشتن سے

ਪਾਉੜੀ 31

- (1) ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰੁ॥
- (2) ਜੋ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰੁ॥
- (3) ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸਿਰਜਣੁ ਹਾਰੁ॥
- (4) ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਕੀ ਸਾਚੀ ਕਾਰੁ॥
- (5) ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥
- (6) ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜਗੁ ਜਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ॥੩1॥

ਪਾਉੜੀ 31

- (1) 1. ਤਖ਼ਤ, ਸਰੀਰ
2. ਦਰ ਹਰ ਆਲਮ
3. ਬਿਹਰ ਜਹਾਂ
4. ਜ਼ਖ਼ਾਇਰ, ਖ਼ਜ਼ਾਇਨ, ਗੰਜ, ਗੰਜੀਨਾ
- (2) 1. ਹਰਚਿ, ਆਂਚਿ
2. ਪੁਰੀਦਾ ਅਸਤ
3. ਬਯਕ ਬਾਰ, ਯਕ ਮਰਤਬਾ, ਯਕ ਅਮਰ-ਏ-ਹੱਕ ਤਆਲਾ ਬ ਕੁਨ ਮਕਸੂਦ ਅਸਤ
- (3) 1. ਦਰ ਸਾਖ਼ਤਾ-ਓ-ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕਰਦਾ, ਤਖ਼ਲੀਕ-ਓ-ਤਸਕੀਲ ਕਰਦਾ
2. ਨਿਗਾਹਦਾਰਦ, ਪਰਵਰਦ
3. ਮਾਲਿਕ, ਕਰਦਗਾਰ, ਆਫ਼ਗੀਦਗਾਰ, ਆਫ਼ਗੀਨਦਾ
- (4) 1. ਹੱਕ ਤਆਲਾ
2. ਬਰ ਹੱਕ
3. ਕਾਰ-ਏ-ਕੁਦਰਤ
- (5) 1. ਸਜਦਾਤ
- (6) 1. ਔਵਲ
2. ਲਤੀਫ਼
3. ਅਜ਼ਲੀ
4. ਅਬਦੀ
5. ਬਹਰ ਦੌਰ-ਏ-ਜ਼ਮਾਂ
6. ਯਕ ਸੂਰਤ, ਉੱਵਲ ਬਾਕੀ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀ-ਓ-ਯਕਮ

1. ਦਰ ਹਰ ਆਲਮ ਤਖ਼ਤ-ਏ-ਆ ਮਅਬੂਦ ਅਸਤ
ਦਰ ਹਰ ਆਲਮ ਗੰਜ-ਏ-ਹੱਕ ਮੌਜੂਦ ਅਸਤ
  2. ਦਰ ਜ਼ਖ਼ਾਇਰ ਆਂਚਿ ਪੁਰ ਦਾਦਾਰ ਕਰਦ
ਕਾਫ਼ੀ-ਓ-ਵਾਫ਼ੀ ਹਮਾ ਯਕ ਬਾਰ ਕਰਦ
  3. ਮਲਕ ਰਾ ਤਖ਼ਲੀਕ ਕਰਦਾ ਕਰਦਗਾਰ
ਖ਼ੁਦ ਬਿਬੀਨਦ ਪਰਵਰਦ ਲੈਲ-ਓ-ਨਹਾਰ
  4. ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਹੱਕ ਕਾਦਿਰ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਬਵਦ
ਕਾਰ-ਏ-ਹੱਕ ਨਾਨਕ ਹਕ-ਓ-ਬਰ ਹਕ ਬਵਦ
  5. ਪੇਸ਼-ਏ-ਆ ਰੱਬ-ਏ-ਅਹਦ ਸਜਦਾਤ-ਏ-ਮਾ
ਦਰ ਹੁਜੂਰਸ਼ ਕੋਰਨਿਸ਼-ਓ-ਸਲਵਾਤ-ਏ-ਮਾ
  6. ਆਂਕਿ ਬੇ ਰੰਗ-ਓ-ਲਤੀਫ਼-ਓ-ਔਵਲ ਅਸਤ
ਇਬਤਿਦਾਯ, ਨੀਸਤ ਰੱਬ-ਬੇ-ਅਜ਼ਲ ਅਸਤ
- ਹਸਤ ਅਬਦੀ ਲਾਯਮੂਤ-ਓ-ਲਾਯਜ਼ਾਲ
ਬੇ ਨਿਯਾਜ਼-ਏ-ਇਨਤਹਾ-ਓ-ਲਾਯਜ਼ਵਾਲ
- ਬਰ ਯਕੇ ਸੂਰਤ ਬ ਹਰ ਦੌਰ-ਏ-ਜ਼ਮਾਂ
ਹਸਤ ਉਕਾਇਮ ਬਵਹਦਤ ਜਾਵਿਦਾਂ

۵۔ بہرِ دویزماں ۶۔ یک صورت، ہوا الباقی

- (2) ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ॥
- (3) ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਣੁ॥
- (4) ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ॥
- (5) ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥
- (6) ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ॥30॥

-
- (2) 1. ਯਕ
2. ਬ੍ਰਹਮਾ : ਸਿਫਤ-ਏ-ਈਜਾਦ, ਮਲਕ-ਏ-ਪੈਦਾਇਸ਼
3. ਵਿਸ਼ਨੂ : ਸਿਫਤ-ਏ-ਕਬੂਬੀਯਤ, ਮਲਕ-ਏ-ਪਰਵਰਿਸ਼
4. ਸ਼ਿਵਜੀ : ਸਿਫਤ-ਏ-ਫਨਾ, ਮਲਕ-ਏ-ਫਨਾ
  - (3) 1. ਆਚਿ
2. ਆ ਪਰਵਰਦਗਾਰ-ਓ-ਹੱਕ
3. ਮੀ ਪਸੰਦਦ ਵ ਬਿਖ੍ਰਾਹਦ ਵ ਦਰ ਰਜਾਯਸ ਆਯਦ
4. ਬਆ ਤੋਰ
5. ਮੁਤੀਅ ਓ ਮਹਕੂਮ ਮਸ਼ਗੂਲ-ਏ-ਕਾਰਦਾਰਦ
6. ਚਨਾ ਕਿ ਹੁਕਮ-ਓ-ਫਰਮਾਨਸ਼-ਓ-ਰਜਾਯਸ ਬਾਬਦ
  - (4) 1. ਆ ਰੱਬ-ਏ-ਬਸੀਰ
2. ਬੀਨਦ
3. ਹਰ ਸਿਹ ਰਾ
4. ਨਜ਼ਰ ਨਮੀ ਆਯਦ
5. ਬੇਹਦ, ਬਸਕਿ
6. ਈ
7. ਹੈਰਤ ਅਸਤ
  - (5) 1. ਸਜਦਾਤ
  - (6) 1. ਔਵਲ
2. ਪਾਕ
3. ਅਜਲੀ
4. ਅਬਦੀ
5. ਬਹਰ-ਦੌਰ-ਏ-ਜਮਾਂ
6. ਬਾਕੀ ਬਯਕ ਸੂਰਤ-ਏ-ਵਹਦਤਸਤ

2. ਹਰ ਸਿਹ ਮਸ਼ਗੂਲ ਅੰਦ ਦਰ ਕਾਰ-ਏ-ਜਹਾਂ
ਕਾਰਹਾ-ਏ-ਖੁਦਾ ਜੁਦਾ ਬਿਕੁਨੰਦ ਆ

ਯਕ ਕੁਨਦ ਈਜਾਦ-ਓ-ਦੀਗਰ ਪਰਵਰਦ
ਦਰ ਹਲਾਕਤ ਮਲਕ ਰਾ ਯਕ ਅਫਗਨਦ
3. ਹਰ ਚਿ ਹੱਕ ਖੁਹਦ ਬਆ ਤੋਰ ਈ ਰਵੰਦ
ਹਸਬ-ਏ-ਫਰਮਾਨ-ਓ-ਰਜਾ ਕਾਰਸ਼ ਕੁਨੰਦ
4. ਬੀਨਦ ਆ ਰੱਬ-ਏ-ਬਸੀਰ ਈ ਰਾ ਮਗਰ
ਬੇ ਹਦ ਈ ਹੈਰਤ ਨਯਾਯਦ ਖੁਦ ਨਜ਼ਰ
5. ਪੇਸ਼-ਏ-ਆ ਰੱਬ-ਏ-ਅਹਦ ਸਜਦਾਤ-ਏ-ਮਾ
ਦਰ ਹੁਜੂਰਸ਼ ਕੋਰਨਿਸ਼-ਓ-ਸਲਵਾਤ-ਏ-ਮਾ
6. ਆਂਕਿ ਬੇ ਰੰਗ-ਓ-ਲਤੀਫ-ਓ-ਔਵਲ ਅਸਤ
ਇਬਤਿਦਾਯਸ਼ ਨੀਸਤ ਰੱਬ-ਏ-ਅਜਲ ਅਸਤ

ਹਸਤ ਅਬਦੀ ਲਾਯਮੂਤ-ਓ-ਲਾਯਜ਼ਾਲ
ਬੇ ਨਿਯਾਜ਼-ਏ-ਇਨਤਿਹਾ-ਓ-ਲਾਜ਼ਵਾਲ

ਬਰ ਯਕੇ ਸੂਰਤ ਬ ਹਰ ਦੌਰ-ਏ-ਜਮਾਂ
ਹਸਤ ਉਬਾਕੀ ਬ ਵਹਦਤ ਜਾਵਿਦਾਂ

॥ ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ ॥

(੨) اک^۱ سنساری^۲ اک^۳ بھنڈاری^۴ اک^۵ لائے^۶ دیبان^۷

॥ ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਣੁ ॥

(੩) ਜਿ^۱ ਤਿਸ^۲ ਭਾਵੈ^੩ ਤਿਵੈ^੪ ਚਲਾਵੈ^੫ ਜਿ^੬ ਹੋਵੈ^੭ ਫੁਰਮਾਣ^੮

॥ ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ ॥

(੪) ਓਹ[ੱ] ਵੇਖੈ^ੲ ਓਨਾ^ੳ ਨਦਰਿ^ੴ ਨ ਆਵੈ[ੵ] ਬਹੁਤਾ[੶] ਏਹੁ[੷] ਵਿਡਾਣ[੸]

॥ ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥

(੫) ਆਦਿਸ[ੱ] ਤਿਸੈ^ੲ ਆਦਿਸ^ੳ

॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੩੦ ॥

(੬) ਆ[ੱ] ਦਿ^ੲ ਅਨੀਲ^ੳ ਅਨਾਦਿ^ੴ ਅਨਾਹਤਿ[ੵ] ਜੁਗੁ[੶] ਜੁਗੁ[੷] ਏਕੋ[੸] ਵੇਸੁ[੹]

(੨) ੱ ਇਕ ੲ ਬਰਮਾ، ੳ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਮੰਗਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ੴ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਮੰਗਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ੵ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਮੰਗਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ੶ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਮੰਗਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ੷ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਮੰਗਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ੸ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਮੰਗਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ੹ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਮੰਗਲ ਪ੍ਰਦਾਨ

(੩) ੱ ਅੰਧ ੲ ਆਪਣੇ ੳ ਪ੍ਰਦਾਨ ੴ ਪ੍ਰਦਾਨ ੵ ਪ੍ਰਦਾਨ ੶ ਪ੍ਰਦਾਨ ੷ ਪ੍ਰਦਾਨ ੸ ਪ੍ਰਦਾਨ ੹ ਪ੍ਰਦਾਨ

(੪) ੱ ਆਪਣੇ ੲ ਪ੍ਰਦਾਨ ੳ ਪ੍ਰਦਾਨ ੴ ਪ੍ਰਦਾਨ ੵ ਪ੍ਰਦਾਨ ੶ ਪ੍ਰਦਾਨ ੷ ਪ੍ਰਦਾਨ ੸ ਪ੍ਰਦਾਨ ੹ ਪ੍ਰਦਾਨ

(੫) ੱ ਸਿਦਾਂਤ ੲ ੳ ੴ ੵ ੶ ੷ ੸ ੹

(੨) ਹਰਿ ਮਸ਼غੂਲ ਅੰਦਰ ਕਾਰਿ ਜਿਹਾ ਕਾਰਹਾਏ ਖੁਦ ਜੁਦਾ ਬੰਨ੍ਹ ਆ

ਇਕ ਕੰਨ ਅੰਧਾਰੀ ਅੰਧਾਰੀ ਅੰਧਾਰੀ ਇਕ ਕੰਨ

(੩) ਹਰਿ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ

(੪) ਪਿੰਡ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ

ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ

(੫) ਪ੍ਰਿਥਿ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਿਦਾਂਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ

(੧੯) ਅੰਨ੍ਹੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ

ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ

ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ

ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ

- (3) ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੇ ਆਵਹਿ ਭਾਗੁ॥
- (4) ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥
- (5) ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗ ਜੁਗੁ ਏਕੇ ਵੇਸੁ॥29॥

ਪਾਉੜੀ 30

- (1) ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ॥

- (3) 1. ਵਿਸਾਲ, ਇਤਿਸਾਲ, ਤਅਲੁਕ
2. ਇਨਫਿਸਾਲ, ਫੁਰਕਤ, ਚੂਰੀ, ਤਫਰਿਕਾ, ਫਾਸਿਲਾ, ਤਫਰੀਕ
3. ਹਰ ਦੋ
4. ਕਾਰ ਫਰਮਾ ਅਸਤ
5. ਹਸਬ-ਏ-ਨਵਿਬਤਾ, ਤਕਦੀਰ, ਤਹਰੀਰ-ਏ-ਕਿਸਮਤ
6. ਹਿੱਸਾ, ਰੋਜ਼ੀ, ਕਿਸਮਤ, ਬਖ਼ਰਾ
- (4) 1. ਸਜਦਾਤ, ਕੌਰਨਿਬਤ
2. ਸਲਵਾਤ-ਓ-ਸਜਦਾਤ
- (5) 1. ਅੱਵਲ
2. ਲਤੀਫ਼
3. ਅਜਲੀ
4. ਅਬਦੀ
5. ਬ ਹਰ ਦੌਰ-ਏ-ਜ਼ਮਾਂ
6. ਯਕੇ ਸੂਰਤ, ਹਾਲਤ-ਏ-ਵਹਦਤ ਅਸਤ

ਪਾਉੜੀ 30

- (1) 1. ਰੱਬ-ਏ-ਵਾਹਿਦ, ਕਾਦਿਰ-ਏ-ਮੁਤਲਕ
2. ਕੁਦਰਤ
3. ਵਿਸਾਲ, ਇਤਿਸਾਲ
4. ਆਫ਼ਰੀਨਿਸ਼ ਪੈਦਾਇਸ਼, ਤੌਲੀਦ
5. ਸਿਹ
6. ਮੁਰੀਦਾਨ
7. ਮਕਬੂਲ, ਮਨਜ਼ੂਰ, ਖਾਸ, ਬਰਹੁਜੀਦਾ

3. ਬਹਰ-ਏ-ਦੋ ਆਲਮ ਬ ਹੁਕਮ-ਏ-ਜ਼ੁਲ-ਜਲਾਲ
ਕਾਰ ਫ਼ਰਮਾ ਦੋ ਵਿਸਾਲ-ਓ-ਇਨਫਿਸਾਲ

ਹਸਬ-ਏ-ਮਕਸੂਮ ਨਵਿਬਤਾ ਕਮਾਬੇਸ਼
ਹਿੱਸਾ ਬਿਰਸਦ ਮਾ ਰਾ ਹਸਬ-ਏ-ਅਮਲ ਖ਼ੁਸ਼

4. ਪੇਸ਼-ਏ-ਆ ਰੱਬ-ਏ-ਅਹਦ ਸਜਦਾਤ-ਏ-ਮਾ
ਦਰ ਹਜ਼ੂਰਸ਼ ਕੌਰਨਿਬ-ਓ-ਸਲਵਾਤ-ਏ ਮਾ
5. ਕਾਂ ਲਤੀਫ਼-ਓ-ਪਾਕ-ਓ-ਬੇਗੁੰ ਅੱਵਲ ਅਸਤ
ਇਬਤਦਾਇਸ਼ ਨੀਸਤ ਰੱਬ-ਏ-ਅਜ਼ਲ ਅਸਤ

ਹਸਤ ਅਬਦੀ ਲਾਯਮੂਤ-ਓ-ਲਾਯਜ਼ਾਲ
ਬੇ ਨਿਆਜ਼ ਏ-ਇਨਤਿਹਾ-ਓ-ਲਾਜ਼ਵਾਲ

ਬਰ ਯਕੇ ਸੂਰਤ ਬ ਹਰ ਦੌਰ-ਏ-ਜ਼ਮਾਂ
ਹਸਤ ਉਬਾਕੀ ਬ ਵਹਦਤ ਜਾਵਿਦਾਂ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀਉਮ

1. ਇਤਿਸਾਲ-ਏ-ਕਾਦਿਰ ਅਜ਼ ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼
ਕਰਦ ਪੈਦਾ ਬ੍ਰਹਮਾ-ਓ-ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਮਹੇਸ਼

ਸਿਹ ਮੁਰੀਦਾਨ-ਓ-ਮਲਕ ਮਕਬੂਲ-ਏ-ਜ਼ਾਤ
ਅਜ਼ਕਮਾਲ-ਏ-ਹੱਕ ਤਆਲਾ ਸਿਹ ਸਿਫ਼ਾਤ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀਉਮ

1. ਵੀ ਹਰ ਸਿਹ ਅਸਮਾ-ਏ-ਮਲਾਇਕ-ਅਸਤ, ਬਰਹਮਾ ਮਲਕ-ਏ-ਈਜਾਦ, ਸਿਫ਼ਤ-ਏ-ਈਜਾਦ-ਓ-ਯਕੇ ਅਜ਼ਸਿਹ ਸਿਫ਼ਾਤ-ਏ-ਕਮਾਲ-ਏ-ਹੱਕ ਤਆਲਾ
2. ਵਿਸ਼ਨੂੰ: ਮਲਕ-ਉਰ-ਰਿਜ਼ਕ ਵ ਪਰਵਰਿਸ਼, ਸਿਫ਼ਤ-ਏ-ਰਬੂਬੀਯਤ ਯਕੇ ਅਜ਼ਸਿਹ ਸਿਫ਼ਾਤ-ਏ-ਕਮਾਲ-ਏ ਹੱਕ ਤਆਲਾ
3. ਮਹੇਸ਼: ਮਲਕ-ਉਲ-ਫ਼ਨਾ, ਸਿਫ਼ਤ-ਏ-ਫ਼ਨਾ ਯਕੇ ਅਜ਼ਸਿਹ ਸਿਫ਼ਾਤ-ਏ-ਹੱਕ ਤਆਲਾ

॥ सँजोगु विजोगु दुष्टि कार चला वहि लेखे आवहि भाग ॥

(۳) سنڱوگ وِجُوگ دُوئے کار چلاوہ لکھئے آوہ بھاگ

॥ आदेसु तिसै आदेसु ॥

(۴) آدیس تے آدیس

॥ आदि अनीलु अनादि अनादि जगु जगु ऐको वेसु ॥ २९ ॥

(۵) آدِ اَنِیلُ اَنادِ اَنادِ جَگِ جَگِ اِیکو وِیسُ

॥ ऐका मायी जगति विआयी तिति चेले परवाह ॥

پوڑی ۳۰ (۱) ایکا مائی جگتِ وِیائی تِنِ چیلے پَر وَاں

(۳) ۱۔ وصال، اِصال، تعلق ۲۔ انفصال، مُرقّت، دُوری، تفرقہ، فاصلہ، تفریق ۳۔ ہر دُو
۴۔ کار فرماست ۵۔ خُتبِ نوشتہ، تقدیر، تحریر، قسمت ۶۔ حصہ، روزی، قسمت، مقسوم، بخرہ

(۴) ۱۔ سجدات، گورنشات ۲۔ صلوات، سجدات

(۵) ۱۔ اوّل ۲۔ لطیف ۳۔ ازل ۴۔ ابدی ۵۔ بہر دورِ زماں ۶۔ یکے صورت، حالت و حدت

۳۰ (۱) ۱۔ رَبّ واحد، قادرِ مُطلق ۲۔ قُدّرت ۳۔ وصال، اِصال ۴۔ آفرینش، پیدائش، تولّد
۵۔ بہ ۶۔ مُریدان کے مقبول، منظور، خاص، برگزیدہ

(۳) بہر دو عالم بحکم ذوالجلال کار فرما دُو وصال و اِنفعال
خُتبِ مقسوم نوشتہ گما بیش حصہ برسد مارا حسبِ عملِ خویش

(۴) پیشِ آلِ رَبّ اُحد سجداتِ ما در حضورش گورنش و صلواتِ ما

(۵) کالِ لطیفِ پاکِ بیگوں اوّل است ابتداش نیست رَبّ ازل است
ہست ابدی لایموت و لایزال بے نیازِ انتہا و لازوال
بر یکے صورت بہ ہر دورِ زماں ہست اُو باقی وحدت جاوداں

منزلِ سیم

(۱) اِصالِ قادرِ از قُدّرتِ خویش کرد پیدائِ ہما وِشنو مہیش

بہ مُریدان و مُلکِ مقبولِ ذات

از کمالِ حقِ تعالیٰ بہ صفات

۱۔ ایں ہر سائنائے ملائکہ است بہ ہما مُلکِ ایجاہ، صفتِ ایجاہ، یکے از سر صفاتِ کمالِ حق تعالیٰ
۲۔ وِشنو، مُلکِ اِمرِ ذوق، پرورش، صفتِ رؤیت، مُلکِ ایجاہ، صفتِ ایجاہ، یکے از سر صفاتِ کمالِ حق تعالیٰ
۳۔ مہیش، مُلکِ الفنا، صفتِ فنا، صفتِ ایجاہ، یکے از سر صفاتِ کمالِ حق تعالیٰ

ਪਾਉੜੀ 29

- (1) ਭੁਗਤਿ ਗਿਆਨੁ ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦੁ॥
- (2) ਆਪਿ ਨਾਭੁ ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦੁ॥

ਪਾਉੜੀ 29

- (1) 1. ਖੁਰਾਕ, ਖੁਰਿਸ਼, ਤਾਅਮ
2. ਇਰਫ਼ਾਨ-ਓ-ਮਅਰਫ਼ਤ
3. ਰਹਮ-ਓ-ਕਰਮ ਵ ਮਿਹਰ-ਓ-ਰਹਮਤ
4. ਮੋਦੀ, ਰਸਦ ਰਸਾਂ, ਤਹਵੀਲਦਾਰ, ਰਸਦਾਤ
5. ਬ ਹਰ ਦਿਲ-ਓ-ਜਾਂ
6. ਮੀ ਨਵਾਜ਼ਦ, ਨਵਾਜ਼ੀਦਨ ਬਵਦ
7. ਨਗਮਾ, ਸਰੂਦ, ਨਾਕੂਸ, ਲਹਨ-ਏ-ਲਤੀਫ਼, ਨਗਨਗਾ, ਨਗਮਾਤ
- (2) 1. ਖੁਦ
2. ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਕੁਲ, ਖੁਦਾਵੰਦ-ਏ-ਕਰੀਮ, ਸੁਲਤਾਨ-ਏ-ਹਕੀਕੀ, ਰੋਬ-ਏ-ਬਰਤਰ, ਮਾਲਿਕ-ਓ-ਖੁਦਾ
3. ਸੁਫ਼ਤਾ ਅਸਤ
4. ਜੁਮਲਾ ਕਾਯਨਾਤ
5. ਅਜਾਜ਼, ਕਰਾਮਾਤ, ਖ਼ਿਰਕ-ਏ-ਆਦਤ
6. ਦੀਗਰਾਂ, ਬੇਗਾਨਗਾਂ, ਅਗਾਯਾਰ
7. ਲੋਜਾਤ ਖ਼ਾਹਿਸ਼, ਹਵਾ, ਜ਼ਾਇਕਾ ਕਿ ਬਜਾਏ ਇਸਤਿਕਾਮਤ ਆਨਾਂ ਕਰਾਮਾਤ ਰਾ ਇਸ਼ਤਿਯਾਰ ਕੁਨੰਦ ਵ ਈ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਕਮਤਰ ਅਸਤ ਵ ਨਜ਼ਦ-ਏ-ਉਰਫ਼ਾ ਅਜ਼ ਮਕਸਦ-ਏ-ਮਅਜ਼ਮ ਬਈਦ ਅਸਤ.

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਬੀਸਤ-ਓ-ਨੁਹੁਮ

1. ਯਾਫ਼ਤੇਮ ਅਜ਼ ਤਾਅਤ-ਓ-ਹਮਦ-ਓ-ਸਿਫ਼ਤ
ਖ਼ੁਰਿਸ਼-ਏ-ਇਰਫ਼ਾ ਤਾਅਮ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ

ਮੁਹਤਮਿਮ-ਏ-ਰਹਮ-ਓ-ਕਰਮ, ਮਿਹਰਸ਼ ਬਵਦ
ਆਂਕਿ ਅਜ਼ ਖ਼ਾਨ-ਏ-ਕਰਮ ਮਾਰਾ ਦਹਦ

ਜ਼ਮਜ਼ਮਾ ਖ਼ਾਨੀਸਤ ਦਰ ਹਰ ਕਲਬ-ਓ-ਜਾਂ
ਨਗਮਾ-ਏ-ਮਾ ਬਸ ਹਮਾਂ ਅਸਤ-ਓ-ਹਮਾਂ

ਤਸਰੀਹ:

ਨੀਸਤ ਨਾਕੂਸੇ ਨ ਕਸ ਤਹਵੀਲਦਾਰ
ਮਾ ਫ਼ਕਤ ਤਲਬੇਮ ਅਜ਼ ਪਰਵਰਦਗਾਰ

ਚੂੰ ਬਵਦ ਮਾਰਾ ਅਤਾ ਇਰਫ਼ਾਨ-ਏ-ਜ਼ਾਤ
ਦੂਰ ਗਰਦਦ ਤਿਸ਼ਨਗੀ-ਏ-ਖ਼ਾਹਿਸ਼ਾਤ

ਹਸਤ ਬਖ਼ਸ਼ਿੰਦਾ-ਏ-ਹਰ ਨਿਅਮਤ ਖ਼ੁਦਾ
ਫ਼ਾਰਿਗੋਮ ਅਜ਼ ਹਰ ਖ਼ਿਯਾਲ-ਏ-ਮਾਸਿਵਾ

2. ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਮਾ ਖ਼ੁਦ ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਪਾਕ ਜ਼ਾਤ
ਸੁਫ਼ਤ ਦਰ ਰਿਸ਼ਤਾ-ਏ-ਕੁਦਰਤ ਕਾਯਨਾਤ

ਜੁਜ਼ ਯਕੇ ਪਰਵਰਦਗਾਰ-ਏ-ਬਹਰ-ਓ-ਬੋਰ
ਨੀਸਤ ਮਾ ਰਾ ਆਕਾ-ਓ-ਵਾਲੀ ਦਿਗਰ

ਖ਼ਿਰਕ-ਏ-ਆਦਾਤ-ਓ-ਕਰਾਮਾਤ-ਏ-ਹਮਾ
ਲੋਜ਼ਤ-ਏ-ਬੇਗਾਨਗਾਂ ਨਜ਼ਦੀਕ-ਏ-ਮਾ

ਆਰਿਫ਼ੇ ਕੂਇਸਤਿਕਾਮਤ ਰਾ ਗੁਜ਼ੀਦ
ਈ ਬਵਦ ਅਜ਼ ਮਕਸਦ-ਏ-ਮਅਜ਼ਮ ਬਈਦ

॥ ਭੁਗਤਿ ਗਿਆਨੁ ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦ ॥

پوری ۲۹ (۱) بھگتِ گمانِ دیا بھنڈارنِ گھٹِ گھٹِ واجہِ ناد

॥ आपि नाथु नाथी सभ जा की रियि सिधि अवरा साद ॥

(۲) آپِ ناتھِ ناتھی سبھ جا کی ریدھِ سدھِ اورا ساد

منزلِ ہست و ہم

(۱) یاقیم از طاعت و حمد و صفت خورشِ عرفاں طعامِ معرفت
مہتممِ رحم و کرمِ مہرش یود آنکہ از خوانِ کرم ما را دہد
زمرّہ خوانیست در قلب و جاں نغمہ ما پس ہماں است و ہماں

تشریح

(نہست ناٹوسے نہ کس تحویدار ما فقط طلیم از پروردگار)
چوں شود ما را عطا عرفانِ ذات دور گردد تشنگی خواہشات
ہست بخندہ ہر نعمتِ خدا فارغیم از ہر خیالی ما سوا

(۲) صاحبِ ما خود خدائے پاک ذاتِ سفت در رشتہٗ قدرت کائنات

جو یگے پروردگارِ بحر و بر نیست ما را آقا و والیِ دگر

خرقِ عادات و کراماتِ ہمہ لذتِ بیگانگان نودیکِ ما

(عارفے کو استقامت را گزید)

ایں یود از مقصدِ اعظم بعید

۲۹ (۱) خوراک، خوش، طعام ۲ عرفان و معرفت ۳ رحم، کرم، مہر، رحمت

۴ مؤدّی، رسید رساں، مہتمم ذخیرہ، خوان گاہ، تحویدار رسدات ۵ بہ ہر دل و جاں

۶ بے نوازہ، نوازیدن شود بے نغمہ، سرود، ناقوس، لُحْن لطیف، نغمہ، نعمات

(۲) ۱ خود ۲ صاحبِ گل، خداوندِ کریم، سلطانِ حقّی، ربّ برتر، مالک، خدا ۳ سفتہ است

۴ مجملہ کائنات ۵ اعجاز و کرامات، خرقِ عادت ۶ دیگران، بیگانگان، اغیار

بے لذت، خواہش، ذائقہ، کہ بجائے استقامتِ آناں کرمت را اختیار کنند و ایں منزلِ کمر است،

نودیکِ ما از مقصدِ اعظم بعید است

- (3) ਆਈ ਪੰਥੀ' ਸਗਲ' ਜਮਾਤੀ' ਮਨਿ' ਜੀਤੈ' ਜਗ੍ਹਾ' ਜੀਤ੍ਰ'॥
- (4) ਆਦੇਸੁ' ਤਿਸੈ' ਆਦੇਸੁ'
- (5) ਆਦਿ' ਅਨੀਲ' ਅਨਾਦਿ' ਅਨਾਹਤਿ' ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ' ਏਕੋ' ਵੇਸੁ'॥28॥

3. ਆਈ ਪੰਥੀ ਦੀਨ-ਏ-ਮਾ ਬਾਬਦ ਮਗਰ
ਬਾ ਜਮ੍ਹਾ-ਏ-ਜੁਮਲਾ ਬੁਦਨ ਯਕ ਨਜ਼ਰ
- ਮਾ ਬਯਕ ਫਿਰਕਾ ਮੁਕੱਈਯਦ ਨੀਸਤੇਮ
ਇਹਤਿਰਾਮ-ਓ-ਕਦਰ-ਏ-ਹਰ ਮਜ਼ਹਬ ਕੁਨੇਮ

ਨਫਸ ਮਫ਼ਤੂਹ-ਓ-ਦਿਲ ਆਵੁਰਦਨ ਬਦਸਤ
ਫ਼ਤਹ-ਏ-ਆਲਮ ਗੋਯਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰਦਨਸਤ

4. ਪੇਸ਼-ਏ-ਆ ਰੱਬ-ਏ-ਅਹਦ ਸਜਦਾਤ-ਏ-ਮਾ
ਦਰ ਹੁਜ਼ੂਰਸ਼ ਕੋਰਨਿਸ਼-ਓ-ਸਲਵਾਤ-ਏ-ਮਾ
5. ਕਾ ਲਤੀਫ਼-ਓ-ਪਾਕ-ਓ-ਬੇਗੁੰ ਅਵਲ ਅਸਤ
ਇਬਤਿਦਯਸ਼ ਨੀਸਤ ਰੱਬ-ਏ-ਅਜ਼ਲ ਅਸਤ

ਹਸਤ ਅਬਦੀ ਲਾਯਮੂਤ-ਓ-ਲਾਯਜ਼ਾਲ
ਬੇ ਨਿਯਾਜ਼-ਏ-ਇਨਤਿਹਾ-ਓ-ਲਾਜ਼ਵਾਲ

ਬਰ ਯਕੇ ਸੂਰਤ ਬ ਹਰ ਦੌਰ-ਏ-ਜ਼ਮਾਂ
ਹਸਤ ਉਬਾਕੀ ਵਹਦਤ ਜਾਵਿਦਾਂ

- (3) 1. ਯਕ ਫਿਰਕਾ ਅਜ਼ ਦਵਾਜ਼ਦਹ ਫਿਰਕਾਹਾ-ਏ-ਜੋਗਿਯਾਨ ਕਿ ਹਾਬਿਸ-ਉਦਮ ਵ ਜ਼ਾਬਿਤ-
ਉਲ-ਹਵਾਸ ਮਬਹੂਰੰਦ ਵ ਜੁਮਲਾ ਦੀਗਰ ਫਿਰਕਾਹਾ ਹਾ ਇਤਿਹਰਾਮ ਕੁਨੰਦ
2. ਜੁਮਲਾ, ਹਮਾ
3. ਜਮਾਅਤ
4. ਦਿਲ, ਨਫਸ
5. ਮੁਸੱਖਰ, ਮਹਕੂਮ, ਮੁਫ਼ਤੂਹ-ਓ-ਕਾਬੂਕਰਦਨ
6. ਆਲਮ, ਜਹਾਨ
7. ਫ਼ਤਹ, ਜ਼ਫ਼ਰ, ਫ਼ਤਹਮੰਦੀ
- (4) 1. ਕੋਰਨਿਸ਼ਾਤ
2. ਆਂ ਖ਼ੁਦਾਏ ਬਰਤਰ ਹਾ
3. ਸਜਦਾਤ, ਸਲਵਾਤ
- (5) 1. ਅੱਵਲ, ਹੁਵਲ ਅਵੱਲ, ਇਬਤਿਦਾ
2. ਪਾਕ, ਲਤੀਫ਼, ਬੇਗੁੰ, ਬੇ ਚਿਹਰਾ ਕਿ ਹੇਚ ਰੰਗ-ਓ-ਸ਼ਕਲ-ਏ-ਜਿਸਮ-ਏ-ਮੌਦੀ ਨਦਾਰਦ
3. ਅਜ਼ਲੀ, ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਅਜ਼ਲ, ਅਜ਼ ਇਬਤਿਦਾ ਬੇਨਿਯਾਜ਼
4. ਅਬਦੀ, ਲਾਜ਼ਵਾਲ, ਲਾਯਮੂਤ, ਲਾਯਜ਼ਾਲ
5. ਬ ਹਰ ਦੌਰ-ਏ-ਜ਼ਮਾਨਾ
6. ਬਯਕ
7. ਸੂਰਤ-ਏ-ਵਹਦਤ

॥ आष्टी पंथी सगल जमाती मनि जीते जगु जीतु ॥

(۳) آئی پنتھی سگل جاتی من چیتے جگ جیتے

॥ आदेसु तिसै आदेसु ॥

(۴) آدیس تے آدیس

॥ आदि अनिलु अनदि अनहति जगु जगु ऐको वेसु ॥ २८ ॥

(۵) آد انیل اناد اناہت جگ جگ اکیو ویسے

(۳) آئی پنتھی دین ما بائد مگر با مجموع جملہ یوں یک نظر
ما بیگ فرقہ مقید نیستیم احترام و قدر ہر مذہب کنیم
نفس مفتوح و دل آوردن بدست فتح عالم گویا حاصل گردنت

(۴) پیش آں رب احد سجدات ما

در حضورش کورنش و صلوات ما

(۵) گان لطیف پاک بیگوں اول است ابتدائش نیست رب ازل است

ہست ابدی لایموت و لایزال بے نیاز انتہا و لازوال

بریکے صورت بہر دور زمان

ہست اوباقی یو حدت جاوداں

(۳) ۱۔ یک فرقہ آزدواز دہ فرقہ ہائے جو کرمان کہ حابس لدم وضابطہ الحواس مشہورند و جملہ دیگر فرقہ ہارا
احترام کنند ۲۔ جملہ ہمہ سہ جماعت ۳۔ دل، نفس ۴۔ مسخر، مجکوم و مفتوح، قلوب و کرون
۵۔ عالم، جہان کے فتح و ظفر، فتح مندی

(۴) ۱۔ کورنشات ۲۔ آن خدائے برتر ۳۔ سجدات و صلوات

(۵) ۱۔ اول، ہوا اول، ابتدا ۲۔ پاک، لطیف، بیگوں، بی چرا کہ پیچ رنگ و شکل جسم مادی ندارد

۳۔ ازل، صاحب ازل، از ابتدا بے نیاز ۴۔ ابدی، لازوال، لایموت، لازوال

۵۔ بہر دور زمانہ ۶۔ بہ یک کے صورت و حدت

ਪਾਉੜੀ 28

- (1) ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖੁ ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ ਧਿਆਨੁ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ॥
- (2) ਖਿੰਬਾ ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ ਜੁਗਤਿ ਡੰਡਾ ਪਰਤੀਤਿ॥

ਪਾਉੜੀ 28

- (1) 1. ਹਲਕਾਹਾ
2. ਸਬਰ-ਓ-ਕਨਾਅਤ, ਖੁਕਰ
3. ਸ਼ਰਮ-ਓ-ਹਯਾ-ਓ-ਗ਼ੈਰਤ
4. ਕਾਸਾ-ਓ-ਕਸ਼ਕੌਲ-ਏ-ਫ਼ਕੀਰੀ
5. ਜ਼ੰਬੀਲ
6. ਤਸੱਵੁਰ, ਫ਼ਿਕਰ, ਇਦਰਾਕ, ਮੁਸ਼ਾਹਿਦਾ
7. ਮੀ ਭੁਨੇਮ ਵ ਸਾਜ਼ੇਮ
8. ਖ਼ਾਕਿਸਤਰ
- (2) 1. ਮਿਰਕਾ, ਕਫ਼ਨੀ
2. ਮੌਤ, ਅਜਲ, ਮਰਗ
3. ਪਾਕ-ਓ-ਸਫ਼ਾ, ਬੇ ਐਬ, ਬੇ ਗੁਨਾਹ
4. ਜਿਸਮ-ਓ-ਬਦਨ, ਤਨ, ਜਸਦ
5. ਰਾਹ, ਰਵਿਸ਼, ਅਮਲ, ਤਰਕੀਬ, ਤਦਬੀਰ, ਦਸਤੂਰ, ਅੰਦਾਜ਼, ਹਿਕਮਤ, ਰਮਜ਼, ਕਾਇਦਾ
6. ਅਸਾ
7. ਸਿਦਕ-ਓ-ਯਕੀਨ, ਈਮਾਨ, ਤਵੱਕੁਲ

ਮਨਜਿਲ-ਏ-ਬੀਸਤ-ਓ-ਹਬਤਮ

1. ਮਿਸਲ-ਏ-ਅਹਲ-ਏ-ਹਬਸ-ਏ-ਦਮ ਜ਼ਬਤ-ਉਲ-ਹਵਾਸ
ਆਂ ਨਮੀ ਦਾਰੇਮ ਅਸ਼ਿਆ-ਓ-ਲਿਬਾਸ

ਬਲਕਿ ਬਿਲਇਵਜ਼ ਚੁਨੀ ਅਸ਼ੀਯਾ ਬ ਹੋਸ਼
ਹਲਕਾ-ਏ-ਸਬਰਸਤ ਮਾ ਰਾ ਬਹਰ-ਏ-ਗੋਸ਼

ਜਾਏ ਆ ਜ਼ੰਬੀਲ-ਓ-ਕਸ਼ਕੌਲ-ਏ-ਗਦਾ
ਹਸਤ ਮਾਰਾ ਗ਼ੈਰਤ-ਓ-ਸ਼ਰਮ-ਓ-ਹਯਾ

ਫ਼ਿਕਰ-ਓ-ਇਦਰਾਕ-ਓ-ਤਸੱਵੁਰ ਦਾਸ਼ਤੇਮ
ਬਹਰ-ਏ-ਤਨ ਖ਼ਾਕਿਸਤਰ ਅਜ਼ ਆਂ ਸਾਖ਼ਤੇਮ

2. ਯਾਦ ਅਜ਼ ਮਰਗ-ਓ-ਅਜਲ ਮੌਤ-ਓ-ਕਜ਼ਾ
ਹਸਤ ਗੋਯਾ ਮਿਰਕਾ-ਓ-ਕਫ਼ਨੀ ਬ ਮਾ

ਦਾਸ਼ਤਨ ਈ ਜਿਸਮ-ਏ-ਪਾਕ-ਓ-ਬੇਗੁਨਾਹ
ਹਸਤ ਦਰ ਦੀਨੇਮ ਰਾਹ-ਓ-ਕਾਇਦਾ

ਬਰ ਇਲਾਹੀ ਸਿਦਕ-ਓ-ਈਮਾਨ-ਓ-ਯਕੀਨ
ਦਾਸ਼ਤਨ ਮਾ ਰਾ ਅਸਾਏ-ਰਾਸਤੀ

منزلِ ہست و ہشتم

(۱) (مَثَلِ اِنْبِلِ حَبْسِ دَمِ صَبْطِ الْحَوَاسِ آں نَمِ دَارِیْمِ اَشْیَا وِ لِبَاسِ)

بَلْکَہِ بِالْعَوَضِ پُتَمِیْنِ اَشْیَاہِ ہَوِشِ

حَلَقَہُ صَبْرِ سِتِ مَارَا بِہَرِ گُوشِ

جائے آں زنجیل و کَشکولِ گدا ہست مَارَا غَیْرَتِ و شَرْمِ و حِیا

قَلَرِ و اِدْرَاکِ و تَقْصُورِ دَاشْتِیْمِ بَہْرِ تَنِ خَاکِ سَترِ اَز آں سَاخْتِیْمِ

یاد اَز مَرگِ و اَجَلِ مَوْتِ و قَضا ہست گویا خُرَقہ و کَفنی بِمَا

دَاشْتَنِ اِیْنِ جِسْمِ پَاکِ و بے گُنہ ہست دَر دِیْنِیْمِ رَاہِ و قَاعِدَہ

بَرِ اِلہِی صِدْقِ و اِیْمَانِ و یَقِیْنِ

دَاشْتَنِ، مَارَا عَصَاے رَاسْتِیْنِ

॥ مُنْدا سُنْڈِو سَرْمِ پَتِو ڈَولِی پِیَا نِ کِی کَرہِی بَیْبُڑِی ॥

پوڑی ۲۸ (۱) مُنْدا سُنْڈِو کُھ سَرْمِ پَتِو جھوٹی دھیان کی کرہ بھوت

॥ بِیْبَا کَالِو کُا رِی کَا اِیَا جُگاتِی ڈَڈَا پَر تِی تِی ॥

(۲) کھنٹھا کال گاری کایا جگت ڈڈا پر تیت

۲۸ (۱) ۱۔ حلقہ ہا ۲۔ صبر و قناعت، خُلق ۳۔ شرم و حیا، غیرت ۴۔ زنجیل ۵۔ تھوڑا کُلا، ادراک، مشاہدہ ۶۔ یکنیم، سازیم ۷۔ خا کستر ۸۔ کاسہ، کَشکول فقیری

(۲) ۱۔ خُرَقہ، کَفنی ۲۔ مَوْت، اَجَل، مَرگ ۳۔ پاک، صاف، بے عیب، بے گناہ ۴۔ جِسْم، بدن، جسد ۵۔ رَاہ، روش، عمل، خُرکیب، پند پر، دستور، انداز، حکمت، رَمز، قاعدہ ۶۔ عَصَا ۷۔ صِدْق، یَقِیْن، اِیْمَان، توکل

- (20) ਕਰਿ' ਕਰਿ ਵੇਖੇ ਕੀਤਾ' ਆਪਣਾ ਜਿਵ ਤਿਸਦੀ' ਵਡਿਆਈ॥
- (21) ਜੋ ਤਿਸੁ' ਭਾਵੈ ਸੋਈ' ਕਰਸੀ' ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਰਣਾ' ਜਾਈ॥
- (22) ਜੋ' ਪਾਤਿਸਾਹੁ' ਸਾਹਾ ਪਾਤਿਸਾਹਿਬੁ' ਨਾਨਕ ਰਹਣੁ' ਰਜਾਈ॥27॥

20. ਖਾਲਿਕ-ਏ-ਅਰਜ-ਓ-ਸਮਾ ਕੌਨ-ਓ-ਮਕਾ
ਆਫਰੀਨੰਦਾ-ਵ-ਸੰਨਾਅ-ਏ-ਜਹਾਂ
- ਕਾਯਨਾਤ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਰਾ ਦਰਸਾਖਤਾ
ਜੁਮਲਾ ਮੌਜੂਦਾਤ ਰਾ ਪਰਦਾਖਤਾ
- ਖ਼ਿਲਕਤ-ਓ-ਮਸਨੂਅ-ਓ-ਖ਼ਲਕ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਰਾ
ਪਰਵਰਦ ਬੀਨਦ ਨਿਗਹ ਦਾਰਦ ਖ਼ੁਦਾ
- ਆਂਚਿ ਦਰ ਸ਼ਾਨ-ਓ-ਰਜ਼ਾ-ਓ-ਅਜ਼ਮਤਸ਼
ਹਸਤ ਮਨਜ਼ੂਰ-ਓ-ਪਸੰਦ-ਏ-ਕੁਦਰਤਸ਼
- ਹਰ ਚਿ ਬਿਪਸੰਦਦ ਹਮਾਂ ਬਿਕੁਨਦ ਖ਼ੁਦਾ
ਨਤਵਾਂ ਕਰਦ ਹੇਚ ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਰਜ਼ਾ
- ਦਰ ਹਜ਼ੂਰਸ਼ ਨੈ ਮਜ਼ਾਲ-ਏ-ਗੁਫਤਨ ਅਸਤ
ਦਰ ਮਸ਼ਿਯਤ ਨੈ ਜ਼ਬਾਂ ਤਰ ਕਰਦਨ ਅਸਤ
22. ਮਲਿਕ-ਉਲ-ਹੱਕ-ਉਲ-ਮੁਬੀ' ਰੱਬ-ਏ-ਜਹਾਂ
ਪਾਦਸ਼ਾਹਸਤ-ਓ-ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ-ਏ-ਸ਼ਹਾਂ
- ਕਾਰ-ਏ-ਮਾ ਨਾਨਕ ਰਜ਼ਾਯਸ਼ ਜੁਸਤਨ ਅਸਤ
ਦਰ ਰਜ਼ਾ-ਏ-ਪਾਕ ਰਾਜ਼ੀ ਬੁਦਨ ਅਸਤ

- (20) 1. ਦਰ ਸਾਖਤਾ, ਪਰਦਾਖਤਾ, ਤਖ਼ਲੀਕ-ਓ-ਤਸ਼ਕੀਲ-ਓ-ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕਰਦਾ
2. ਮਖ਼ਲੂਕ-ਓ-ਮਸਨੂਅ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼
3. ਚੁਨਾਵੀ
4. ਸ਼ਾਨ, ਅਜ਼ਮਤ, ਰਜ਼ਾ
- (21) 1. ਆਂਚਿ
2. ਪਸੰਦ-ਓ-ਮਨਜ਼ੂਰ ਆਯਦ
3. ਹਮਾਂ
4. ਮੀ ਕੁਨਦ ਵ ਫ਼ਰਮਾਯਦ
5. ਦਖ਼ਲ, ਹੁਕਮ ਬ ਦਰਗਾਹਸ਼ ਨਤਵਾਂ ਖ਼ੁਦ
- (22) 1. ਆਂ
2. ਪਾਦਸ਼ਾਹ
3. ਪਾਦਸ਼ਾਹ-ਏ-ਸ਼ਾਹਾਂ, ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ-ਏ-ਏ ਆਲਮ
4. ਰਾਜ਼ੀ ਬ ਰਜ਼ਾ ਬੁਦਨ, ਰਜ਼ਾ ਜੁਸਤਨ
5. ਰਜ਼ਾ-ਏ-ਹਕ

(18) ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ ਜਾਇ ਨ ਜਾਸੀ ਰਚਨਾ ਜਿਨਿ ਰਚਾਈ॥

(19) ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਨਸੀ ਮਾਇਆ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ॥

18. ਹਾਜ਼ਿਰ-ਓ-ਨਾਜ਼ਿਰ ਬਵਦ ਰੱਬ-ਏ-ਜਹਾਂ
ਹਮ ਚੁਨੀ ਬਾਸ਼ਦ ਬ ਆਇੰਦਾ ਜ਼ਮਾਂ

ਨੈ ਸ਼ਵਦ ਜ਼ਾਇਲ ਨ ਹੋਚ ਅਸਰ-ਏ-ਫ਼ਨਾ
ਹਸਤ ਅੰ ਰੱਬ ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਮੁਲਕ-ਏ-ਬਕਾ

ਜਾਵਿਦਾਂ ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾਏ ਜ਼ੁਲ-ਜਲਾਲ
ਲਾਯਮੂਤ-ਓ-ਲਾਯਜ਼ਾਲ-ਓ-ਲਾਜ਼ਵਾਲ

ਆਂਕਿ ਮਖ਼ਲੂਕਾਤ-ਏ-ਆਲਮ ਆਫ਼ਰੀਦ
ਕਾਯਨਾਤ-ਏ-ਜ਼ੁਮਲਾ ਜ਼ਾਂ ਆਮਦ ਪਦੀਦ

19. ਮੌਜੂਦਾਂਤ-ਏ-ਰੰਗਾ ਰੰਗ-ਓ-ਗੂਨਾ ਗੂੰ
ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼ ਮਖ਼ਲੂਕ-ਏ-ਮੁਤਫ਼ੱਰਿਕ ਦਰੂੰ

ਮੁਸ਼ਤਮਿਲ ਬਰ ਨੌਅ-ਓ-ਸਿਨਫ਼-ਓ-ਜਿਨਸ-ਓ-ਕਿਸਮ
ਮੁਨਕਸਿਮ ਦਰ ਸ਼ਕਲ-ਓ-ਜ਼ਾਤ-ਓ-ਰੰਗ-ਓ-ਇਸਮ

ਅਜ਼ ਕਮਾਲ-ਏ-ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼-ਓ-ਸਿਫ਼ਾਤ
ਪੈਦਾ ਕਰਦ ਈ ਮੁਲਕ-ਓ-ਜ਼ੁਮਲਾ ਕਾਯਨਾਤ

- (18) 1. ਦਰ ਹਾਲ ਹਾਜ਼ਿਰ-ਓ-ਨਾਜ਼ਿਰਸਤ
2. ਬਜ਼ਮਾਨ-ਏ-ਆਯੰਦਾ ਹਮ ਚੁਨੀ ਖ਼ੁਹਦ ਬੁਦ
3. ਜ਼ਾਇਲ ਨਤਵਾਂ ਬੁਦ ਓਲਾਜ਼ਵਾਲ-ਓ-ਲਾਯਜ਼ਾਲ-ਓ-ਲਾਯਮੂਤ-ਓ-ਕਾਇਮ-ਓ-ਬਾਕੀ
ਅਲੌਦਵਾਮ ਅਸਤ
4. ਮੁਲਕਤ, ਖ਼ੁਦਾਈ, ਕਾਯਨਾਤ, ਆਲਮ
5. ਆਫ਼ਰੀਦਾ ਅਸਤ, ਤਸ਼ਕੀਲ ਦਾਦਾ, ਦਰ ਸਾਮਤਾ ਅਸਤ, ਤਮਲੀਕ ਕਰਦਾ ਅਸਤ
- (19) 1. ਰੰਗਾ ਰੰਗ
2. ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼, ਮੁਤਫ਼ੱਰਿਕ, ਅਨਵਾਅ-ਓ-ਅਕਸਾਮ
3. ਦਰ ਸਾਮਤਾ-ਓ-ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ
4. ਹਰ ਨੌਅ ਅਜ਼ ਚੀਜ਼ੇ ਕਿ ਦਰ ਓਅਕਸਾਮ-ਏ-ਚੀਜ਼ਹਾ ਬਾਸ਼ਦ ਕਿਸਮ ਬਕਿਸਮ, ਨੌਅ, ਸਿਨਫ਼
5. ਹਿਕਮਤ-ਓ-ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਬੁਕਲਮੁ
6. ਆਫ਼ਰੀਦਾ ਅਸਤ

॥ رہا ہی ہوسا جانی ن جانی رچنا جانی ॥

(۱۸) ھے بھی ہوسا جائے نہ جاسا رچنا جن رچائی

(۱۸)

حاضر و ناظر بود ربّ جہاں
ہم چہیں باشد بہ آئندہ دماں
نے شود زایل نہ ہیچ اثر فنا
ہست آں ربّ صاحبِ مُلکِ بقا
جاوداں ذاتِ خدائے ذوالجلال
لا یموت و لا یزال و لا زوال
آنکہ مخلوقاتِ عالمِ آفرید
کائناتِ مجملہ آمد پدید

॥ رہا ہی ہوسا جانی ن جانی رچنا جانی ॥

(۱۹) رنگی رنگی بھاتی کر کر چنسی مایا جن اپائی

(۱۹)

موجوداتِ رنگارنگ و گونہ گوں
مختلف مخلوقِ متفرق دُروں
مُشتمل برنوع و صنف و جنس و قسم
مُنقسم در شکل و ذات و رنگ و اسم
از کمالِ قدرتِ خویش و صفات
پیدا کرد ایں خلق و مجملہ کائنات

(۱۸) ۱۔ در حال حاضر و ناظر است ۲۔ بزبانِ آئندہ ہم چہیں خواهد بود ۳۔ زائل نتوان شد ۴۔ لا یزال و لا یزال، لا یموت، قائم و باقی، علی الدوام است ۵۔ خلقتِ خدائی، کائناتِ عالمِ آفریدہ است، تشکیل دادہ، در ساختہ است تخلیق کردہ است

(۱۹) ۱۔ رنگارنگ ۲۔ مختلف، متفرق، انواع و اقسام ۳۔ در ساختہ و پیدا کردہ ۴۔ ہر نوع از چیزے ۵۔ حکمت، قدرت ۶۔ آفریدہ است

(15) ਸੋਈ ਤੁਧੁ ਨੋ ਗਾਵਹਿ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵਨਿ ਰਤੇ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਰਸਾਲੇ॥

(16) ਹੋਰਿ ਕੇਤੇ ਗਾਵਨਿ ਸੋ ਮੈ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਨਿ ਨਾਨਕੁ-ਕਿਆ ਵੀਚਾਰੇ॥

(17) ਸੋਈ ਸੋਈ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚਾ ਸਾਚੀ ਨਾਈ॥

15. ਆਂ ਹਮਾ ਦਰ ਅਸਲ ਹਮਦ-ਏ-ਤੋ ਕੁਨੰਦ
ਦਰ ਰਜਾ ਹਸਤੰਦ ਮਕਬੂਲ-ਓ-ਪਸੰਦ

ਬੰਦਗਾਨਤ ਮਹਵ-ਏ-ਇਸ਼ਕਤ ਗ਼ਰਕ-ਏ-ਯਾਦ
ਬੇਖੁਦ-ਓ-ਪੁਰ ਜ਼ੋਕ-ਓ-ਸ਼ੋਕ-ਓ-ਮਸਤ-ਓ-ਸ਼ਾਦ

ਬਾ ਹਲਾਵਤ ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਹਮਦਤ ਮੀ ਕੁਨੰਦ
ਲੱਜਤ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਇਬਾਦਤ ਮੀ ਚਸ਼ੰਦ

16. ਹਮਦ ਬਿਸਰਾਯੰਦ ਦੀਗਰ ਹਮ ਬਸੇ
ਯਾਦ ਨਾਯੰਦ ਆਂ ਮਰਾ ਈਂ ਦਮ ਵਲੇ

ਨਾਨਕ ਅਜ ਆਂ ਹਮਦ ਗੋਯਾਨ-ਏ-ਖੁਦਾ
ਸ਼ਰਹ-ਓ-ਤਫ਼ਸੀਰ-ਓ-ਬਯਾਂ ਬਿਕੁਨਦ ਚਿਹਾ

17. ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਹੱਕ ਮਰ ਹਮਾਨਸਤ-ਓ-ਹਮਾਂ
ਹੱਕ ਤਆਲਾ ਹੱਕ-ਓ-ਬਰਹੱਕ ਜਾਵਿਦਾਂ

ਕਾਇਮ ਬਿੱਜਾਤ ਅਸਤ-ਓ-ਰੱਬ-ਏ-ਮਤਲਕ ਅਸਤ
ਇਸਮ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਹਮਦ-ਓ-ਤਅਰੀਫ਼ ਹੱਕ ਅਸਤ

- (15) 1. ਹਮਾਂ
2. ਪਸੰਦੀਦਾ ਵ ਮਨਜ਼ੂਰ-ਓ-ਕਬੂਲ
3. ਗ਼ਰਕ, ਮਸਰੂਫ਼, ਮਹਵ, ਮਸ਼ਗੂਲ
4. ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-ਖ਼ਾਸ, ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਮੌਲਾ, ਅਹਲ-ਏ-ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਹਕੀਕੀ, ਯਾਦ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ
5. ਮਸਤ-ਓ-ਸਰਸ਼ਾਰ, ਬੇਖੁਦ-ਓ-ਪੁਰਜ਼ੋਕ-ਓ-ਸ਼ੋਕ-ਓ-ਸਰੂਰ ਆਂਕਿ ਦਰਯਾਦ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ ਹਲਾਵਤ-ਓ-ਲੱਜਤ ਮੀ ਚਸ਼ੰਦ
- (16) 1. ਦੀਗਰਾਂ
2. ਬਸੇ
3. ਹਮਦ ਸਰਾਯੰਦ
4. ਆਨਾਂ
5. ਯਾਦ
6. ਨਮੀ ਆਯਦ
7. ਚਿ
8. ਬਿਯਾਨ, ਸ਼ਰਹ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ ਕੁਨਦ
- (17) 1. ਹਮਾਂ
2. ਜਾਵਿਦਾਂ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਕ
3. ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਬਰ ਹਕ
4. ਇਸਮ-ਓ-ਸ਼ਿਫ਼ਾਤ, ਹਮਦ-ਓ-ਤਅਰੀਫ਼ ਹਕ ਅਸਤ

॥ سہی تپنہ گاہی نہ تپنہ بھانی رتہ تہہ بگات رسالہ ॥
 (۱۵) سہی تپنہ نوگا وہ جو تپنہ بھانی رتہ تپنہ بھگت رسالہ
 ॥ ہرہ کہہ گاہی نہ تپنہ بھانی ناکہ کیا وچارے ॥
 (۱۶) ہو کہتے گا وہ تپنہ میں چت نہ آون ناکہ کیا وچارے
 ॥ سہی سہی سدا سچ صاحب ساچا ساچا نائی ॥
 (۱۷) سوئی سوئی سدا سچ صاحب ساچا ساچا نائی

(۱۵) آں ہمہ دراصل حمد تو کنند در رضا مستند مقبول و پسند
 بندگانت جو عشقت غرق یاد بے خود و پر ذوق و شوق و مست و شاد
 باخلاوت ذکر و حمدت می کنند لذت پاک عبادت می پسند

(۱۶) حمد ہر اہند دیگر ہم بسے یاد ناید آں مرا ایندم ولے
 ناکہ از آں حمد گویان خدا شرح و تفسیر و بیاں یکند چھا

(۱۷) صاحب حق مرہانت و ہماں حق تعالیٰ حق و برحق جاوداں
 قائم بالذات است و رب مطلق است
 اسم پاکش حمد و تعریفش حق است

(۱۵) لہ ہماں لہ پسندیدہ و منظور مقبول لہ غرق، مصروف، محو، مشغول لہ بندگان خاص،
 طالبان ہوا، اہل عشق حقیقی، یادو ذکر و حمد شاد لہ مست و سرشار، بخود پر ذوق و شوق، مسرور،
 آنکھ و یادو ذکر و خلاوت و لذت می پسند

(۱۶) لہ دیگر اں لہ بسے لہ حمد ہر اہند لہ آناں لہ یاد لہ نمی آیند لہ چہ
 لہ بیاں و شرح و ذکر کنند

(۱۷) لہ ہماں لہ جاوداں، ہمیشہ حق لہ صاحب برحق لہ اسم و صفات حمد، تعریف حق است

- (12) ਗਾਵਨਿ ਰਤਨ' ਉਪਾਏ ਤੇਰੇ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ' ਨਾਲੇ॥
- (13) ਗਾਵਹਿ ਜੋਧ' ਮਹਾਬਲ' ਸੂਰਾ' ਗਾਵਹਿ ਖਾਣੀ' ਚਾਰੇ॥
- (14) ਗਾਵਹਿ ਖੰਡ' ਮੰਡਲ' ਵਰਭੰਡਾ' ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਖੇ ਧਾਰੇ॥

12. ਨਹ ਜਵਾਹਰ ਰਤਨ-ਏ-ਖਾਸ-ਏ-ਚਾਰਦਹ
ਆਂਚਿ ਹਸਤ ਅਜ ਹੁਕਮ-ਏ-ਤੋ ਪੈਦਾ ਸੁਦਾ
- ਬਾ ਜ਼ਿਯਾਰਤਗਾਹ-ਏ-ਦਹਰ-ਏ-ਸ਼ਸਤ-ਓ-ਹਸ਼ਤ
ਹਮਦ ਬਿਸਰਾਯਦ ਸਨਾ ਖ਼ਾਨ-ਏ-ਤੋ-ਅਸਤ

13. ਸ਼ੇਰ ਮਰਦ-ਓ-ਜੰਗਜੂਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਜਨ
ਅਸ਼ਜਮ-ਓ-ਜ਼ੋਰਾਵਰ-ਓ-ਲਸ਼ਕਰ ਸ਼ਿਕਨ
- ਹਮਦ ਬਿਸਰਾਯਦ ਜ਼ੋਰਾਰ-ਓ-ਕੱਗਰ
ਨੀਜ਼ ਅੰ ਜੁਮਲਾ ਮਵਾਲੀਦ-ਏ-ਚਹਾਰ

ਦਰ ਸਨਾ-ਏ-ਖ਼ਾਲਿਕ-ਏ-ਬਾਲਾ-ਓ-ਪਸਤ
ਅੰਦਜ-ਓ-ਜ਼ੋਰਜ-ਓ-ਸ਼ੇਤਜ ਉਤਭੁਜ ਅਸਤ

14. ਕਿਸ਼ਵਰ-ਓ-ਮੁਲਕ-ਓ-ਦਿਯਾਰ-ਓ-ਖ਼ਿਤਾਹਾ
ਬੋਰ-ਏ-ਅਅਜਮਹਾ ਵਿਲਾਯਤ ਕੁੱਰਹਾ

ਦਹਰ-ਓ-ਆਫ਼ਾਕ-ਓ-ਅਕਾਲੀਮ-ਏ-ਜਹਾਂ
ਕਾਯਨਾਤ-ਏ-ਆਲਮ-ਓ-ਕੌਨ-ਓ-ਮਕਾਂ

ਅੰ ਕਿ ਅਜ ਕੁਦਰਤ ਬ ਹਿਕਮਤ ਸਾਖ਼ਤਾ
ਕਾਯਮ-ਓ-ਬਾਕੀ ਬ ਤਕਯਾ ਦਾਸ਼ਤਾ

ਬਾ ਜ਼ੁਬਾਨ-ਏ-ਹਾਲ ਤਅਰੀਫ਼ਤ ਕੁਨੰਦ
ਹਮਦ ਬਿਸਰਾਯਦ ਵ ਤੋਸੀਫ਼ਤ ਕੁਨੰਦ

- (12) 1. ਨਹ ਜਵਾਹਰ ਵ ਚਹਾਰ ਦਹ ਰਤਨ ਵ ਜਵਾਹਰ-ਏ-ਖਾਸ
2. ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ, ਤਖ਼ਲੀਕ ਕਰਦਾ
3. ਸ਼ਸਤ-ਓ-ਹਸ਼ਤ
4. ਮੁਕਾਮਾਤ-ਏ-ਮੁਕੱਦਸ ਵ ਜ਼ਿਯਾਰਤਗਾਹ-ਏ-ਖਾਸ
5. ਹਮਰਾਹ, ਬਮਾਮ
- (13) 1. ਲਸ਼ਕਰ ਸ਼ਿਕਨ ਅਸ਼ਜਮ, ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਜਨ, ਜੰਗਜੂ, ਸ਼ੇਰ ਮਰਦ, ਜਹੀ, ਕੱਗਰ
2. ਬੇ ਹੋਂਦ ਤਾਕਤਵਰ ਵ ਬਸੇ ਜ਼ੋਰਾਵਰ
3. ਮਰਦਾਨ-ਏ-ਮਰਦ, ਸ਼ੁਜਾਅ ਦਿਲਾਵਰ, ਬਹਾਦੁਰ, ਜਵਾਨ ਮਰਦ, ਆਹਨੀ, ਜਿਗਰ
4. ਮਵਾਲੀਦ-ਏ-ਅਰਬਆ ਹੈਵਾਨਾਤ, ਨਬਾਤਾਤ ਜਮਦਾਤ, ਤਯੂਰ ਵਗੇਰਾ, ਕੁਲ ਮੋਜੂਦਾਤ ਕਿ ਦਰ ਚਹਾਰ ਅਕਸਾਮ ਬਾਸ਼ਦ
- (14) 1. ਮੁਲਕ, ਖ਼ਤਾ, ਦਿਯਾਰ, ਕਿਸ਼ਵਰ, ਵਿਲਾਯਤ
2. ਬੋਰ-ਏ-ਅਅਜਮ, ਅਕਾਲੀਨ, ਕੁੱਰਹਾ
3. ਅਕਾਲੀਮ ਸਬ ਅ ਹਫ਼ਤ ਜਮੀ
4. ਸਾਖ਼ਤਾ-ਓ-ਤਖ਼ਲੀਕ ਕਰਦਾ
5. ਕਾਇਮ-ਓ-ਉਸਤਵਾਰ, ਬਾਕੀ, ਪਾਇੰਦਾ ਦਾਸ਼ਤਾ ਅਸਤ

॥ गावनि रतन छुपाये तेरे अठसठि तीरथ नाले ॥

(۱۲) گاؤن رتن اُپائے تیرے اٹھسٹھ تیرتھ نالے

॥ गावहि जेय महा बल सुरा गावहि धाही चारे ॥

(۱۳) گاؤہ جودھ مہابل سورا گاؤہ کھانی چارے

॥ गावहि धंड मंडल वरबंडा करि करि रचे धारे ॥

(۱۴) گاؤہ کھنڈ منڈل ور بھنڈا کر کر رکھے دھارے

(۱۲) نہ جواہر رتن خاص چارہہ آنچہ ہست از حکم تو پیدا شدہ

با زیارتگاہ دہر شصت و ہشت حمد بسر اید ثنا خوان تو است

(۱۳) شیر مرد و جنگجو شمشیر زن اشج و زور آور و لشکر شکن

حمد بسر اید ہزار و گزار نیز آں جملہ موالید چہار

در ثنائے خالق بالا و پست اندج و حیرج سو تیج اچ است

(۱۴) کشور و ملک و دیار و خطہ ہا بر اعظم ہا ولایت گزہ ہا

دہر و آفاق و اقالیم جہاں کائنات عالم و گون و مکاں

آنکہ از قدرت بحکمت ساختہ قائم و باقی بہ تکیہ داشتہ

با زبان حال تعریف کنند

حمد بسر اید و توصیف کنند

(۱۲) ۱۔ نہ جواہر، چارہ رتن، جواہر خاص ۲۔ پیدا کردہ، تخلیق کردہ ۳۔ شصت و ہشت

۴۔ مقامات مقدس، زیارت گاؤں خاص ۵۔ ہمراہ، مع

(۱۳) ۱۔ لشکر شکن، اشج، شمشیر زن، جنگجو، شیر مرد، جری، گزار ۲۔ بے حد طاقتور، بے زور آور

۳۔ مردان مرد، شجاع، دلاور، بہادر، جوانمرد، آئینیں جگر ۴۔ موالید اربعہ، حیوانات، نباتات،

نباتات، طیور وغیرہ کل موجودات کہ در چہار اقسام باشد

(۱۴) ۱۔ ملک، خطہ، دیار، کشور، ولایت ۲۔ بر اعظم، اقالیم، گزہ ہا ۳۔ اقالیم سببہ ہفت زمین

۴۔ ساختہ و تخلیق کردہ ۵۔ قائم، استوار، باقی، پایندہ داشتہ است

- (9) ਗਾਵਨਿ ਜਤੀ' ਸਤੀ' ਸੰਤੋਖੀ' ਗਾਵਹਿ ਵੀਰ' ਕਰਾਰੇ॥
- (10) ਗਾਵਨਿ ਪੰਡਿਤ' ਪੜਨਿ' ਰਖੀਸਰ' ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ' ਵੇਦਾਂ ਨਾਲੇ॥
- (11) ਗਾਵਹਿ ਮੋਹਣੀਆ' ਮਨੁ ਮੋਹਨਿ' ਸੁਰਗਾਂ ਮਛ' ਪਇਆਲੇ॥

9. ਸਾਦਿਕ-ਉੱਲ-ਕੋਲ-ਉ-ਅਮਲ ਅਹਲ-ਏ-ਸਖਾ
ਸਾਬਿਰ-ਉ-ਕਨਿਆ-ਉ-ਸ਼ਾਕਿਰ ਦਰ ਰਜਾ
- ਤਾਰਿਕ-ਉਦ-ਦੁਨੀਆ ਮੁਜ਼ਰਦ ਮਰਦੁਮਾਂ
ਦਰ-ਬੁਜ਼ੁਰਤ ਅਜ ਸਨਾਯਤ ਹਮਦਖ਼ਾਂ
- ਦਰ ਸੁਜਾਅਤ ਮੁਸਤਕਿਲ ਸਾਬਿਤ ਕਦਮ
ਹਮਦ ਗੋਯਾਨਤ ਸੁਜਾਅਾਂ ਨੀਜ ਹਮ
10. ਆਲਿਮਾਨ-ਏ-ਵੇਦ-ਉ-ਮਜ਼ਹਬ ਸ਼ਰਅ-ਉ-ਦੀਨ
ਬਰਗੁਜ਼ੀਦਾ ਖ਼ਾਸ-ਉ-ਕਾਮਿਲ ਆਰਿਫ਼ੀਨ
- ਅਜ ਸਿਫ਼ਾਤ-ਏ-ਹੱਕ ਬਹਰਦੌਰ-ਏ-ਜ਼ਮਾਂ
ਸ਼ਾਂ ਬਮਅ ਵੇਦ ਏ ਮੁਕੱਦਸ ਹਮਦ ਖ਼ਾਂ
11. ਦਿਲਰੁਬਾ ਮਹਬੂਬ ਹੁਰਾਨ-ਉ-ਜੁਸੇ ਜ਼ਨਾਂ
ਆਂ ਨਿਗਾਰ-ਏ-ਆਲਮ-ਏ-ਹਰ ਸਿਹ ਜਹਾਂ

ਅਜ ਬਹਿਸ਼ਤ-ਉ-ਗੀਤੀ-ਉ-ਤਹਿਤੁਸ਼ਰਾਂ
ਮਰ ਹਸੀਨਾਨੇ ਜਮੀਲ-ਉ-ਦਿਲਕਸ਼ਾਂ

ਨਾਜ਼ਨੀਨਾਂ, ਮੁਬਰੂ-ਉ-ਦਿਲ ਪਸੰਦ
ਆਂਕਿ ਦਿਲ-ਹਾਰਾ ਮੁਸ਼ਰ ਮੀ ਕੁਨੰਦ

ਹਮਦ-ਉ-ਤਅਰੀਫ਼-ਉ-ਸਨਾਯਤ ਮੀ ਕੁਨੰਦ
ਨਗਮਾ ਖ਼ੁਨੀ ਅਜ ਸਿਫ਼ਾਤਤ ਮੀ ਕੁਨੰਦ

- (9) 1. ਮੁਜ਼ਰਦ, ਤਾਰਿਕ-ਉਦ-ਦੁਨੀਆ ਕਿ ਤਾ ਹਯਾਤ ਬੇ ਜ਼ਨ ਪਰਹੇਜ਼ਗਾਰ ਬਾਬਦ
2. ਰਾਸਤ ਬਾਜ਼, ਸਾਦਿਕ ਸਖੀ, ਸਾਦਿਕ-ਉੱਲ-ਕੋਲ-ਉ-ਅਮਲ
3. ਕਾਨਿਆ ਵ ਸਾਬਿਰ-ਉ-ਮੁਤਵੱਕਿਲ
4. ਬਹਾਦੁਰ, ਸੁਜਾਅ, ਜਵਾਨ ਮਰਦ
5. ਸਖ਼ਤ, ਜਗੀ, ਮਜ਼ਬੂਤ, ਮਸਤਕਿਲ, ਕੱਰਾਰ, ਸਾਬਿਤ ਕਦਮ, ਤਾਕਤਵਰ
- (10) 1. ਆਲਮ-ਉ-ਫ਼ਾਜ਼ਿਲ-ਏ-ਅਹਲ-ਏ-ਹੁਨੂਦ
2. ਖ਼ੁਨਦਨ ਵ ਤਲਾਵਤ ਕਰਦਨ
3. ਆਬਿਦ-ਏ-ਮੁਰਤਾਜ਼, ਆਰਿਫ਼-ਏ-ਕਾਮਿਲ, ਔਲੀਆ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ
4. ਬਹਰ ਦੌਰ-ਏ-ਜ਼ਮਾਨਾ ਕਿ ਚਹਾਰ ਅਸਤ
5. ਵੇਦ-ਏ-ਮੁਕੱਦਸ ਕਿ ਚਹਾਰ ਅਸਤ
6. ਹਮਰਾਹ, ਮਅ
- (11) 1. ਹਸੀਨ-ਉ-ਜਮੀਲ, ਨਿਗਾਰ-ਏ-ਆਲਮ, ਮੁਬਰੂ-ਉ-ਮੁਬਸੂਰਤ ਜ਼ਨਾਂ ਮਹਬੂਬਾਨ
2. ਦਿਲਰੁਬਾ ਵ ਦਿਲ ਫ ਰੇਬ ਵ ਦਿਲ ਪਸੰਦ ਕਿ ਦਿਲਹਾ ਰਾ ਮੁਸ਼ਰ-ਉ-ਵਾਲਾ ਬਿਕੁਨੰਦ
3. ਬਹਿਸ਼ਤ, ਆਲਮ-ਏ-ਬਾਲਾ, ਅਜ ਹਰ ਸਿਹ ਆਲਮ ਹਾ
4. ਦੁਨਿਆ, ਆਲਮ-ਏ-ਅਸਬਾਬ, ਖ਼ਾਕ
5. ਆਲਮ-ਏ-ਪਸਤ, ਤਹਤੁਸ਼ਰਾਂ

॥ गावनि सती सती संतोषी गावहि वीर करार ॥

(۹) گاؤں ستنے ستنے سنو گئی گاؤہ ویر کرارے

॥ गावनि पंडित पंडित रक्षीसर जुग जुग देसा नाले ॥

(۱۰) گاؤں پنڈت پنڈت پڑن رکھیسر جگ جگ ویدا نالے

॥ गावहि मेहणीआ मनु मेहनि सुरगा महु पछिआले ॥

(۱۱) گاؤہ مہنیا من موہن سرگا مجھ پیالے

(۹) صادق القول و عمل اہل سخا صابر و قانع و شاکر در رضا

تاریک الدنیا مجرّد مردماں در حضورت از ثنایت حمد خواں

در شجاعت مستقل ثابت قدم حمد گویانت شجاعاں نیز ہم

(۱۰) عالمان وید و مذہب شرع و دین برگزیدہ خاص و کامل عارفین

از صفات حق بہر دور زماں شاں بمع وید مقدّس حمد خواں

(۱۱) دلربا محبوب خوران و زناں آں نگارِ عالم ہر سہ جہاں

از بہشت و گیتی و تحت الثریٰ مر حسینانِ جمیل و دل کشا

نازیناں خوبرو و دل پسند آنکہ دلہا مسخر می کنند

حمد و تعریف و ثنایت می کنند

نغمہ خوانی از صفات می کنند

(۹) مجرّد و تاریک الدنیا، کہ تاحیات بے زن پرہیزگار باشد ۲ راست باز، صادق، سخی، صادق القول
زماں ۳ قانع و صابر، متوکل ۴ بہادر، شجاع، جوانمرد ۵ سخت، جری، مضبوط، مستقل کرار،
ثابت قدم، طاقت ور

(۱۰) ۱ عالم و فاضل اہل ہنر ۲ خواندن، تلاوت کردن ۳ علید مرتاض، عارف کامل،
اولیائے خدا ۴ بہر دور زمانہ کہ چہاں است ۵ وید مقدّس کہ چہاں است ۶ ہمراہ

(۱۱) ۱ حسین و جمیل نگارِ عالم، خوبرو، خوبصورت زناں، محبوبان ۲ دلربا، دل فریب، دل پسند کہ دلہا
مسخر و دلہا کنند ۳ بہشت، عالم بالا، از سہ عالم ہا ۴ دنیای عالم اسباب خاک
۵ عالم بہشت، تحت الثریٰ

- (6) ਗਾਵਹਿ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਦੇਵੀ ਸੋਹਨਿ ਸਦਾ ਸਵਾਰੇ॥
- (7) ਗਾਵਹਿ ਇੰਦਾ ਇੰਦਾਸਣਿ ਬੈਠੇ ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਿ ਨਾਲੇ॥
- (8) ਗਾਵਹਿ ਸਿਧ ਸਮਾਧੀ ਅੰਦਰਿ ਗਾਵਨਿ ਸਾਧ ਵਿਚਾਰੇ॥

6. ਸ਼ਿਵਜੀ ਬਰਹਮਾ ਦੇਵੀ ਹਮਦ-ਏ-ਤੋ-ਕੁਨੰਦ
ਕਾਂ ਮਲਾਯਿਕ-ਓ-ਸਿਫਾਤ-ਏ-ਹੱਕ ਬਵੰਦ
- ਜਾਵਿਦਾਂ ਆਰਾਸਤਾ ਪੈਰਾਸਤਾ
ਦਰ ਹੁਜੂਰਤ ਜ਼ੋਬ-ਓ-ਜ਼ੀਨਤ ਯਾਫ਼ਤਾ
7. ਬਰ ਦਰਤ ਇੰਦਰ ਜ਼ਿ ਤਖ਼ਤ-ਏ-ਖ਼ਾਸ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼
ਹਮਦ ਗੋਯਦ ਬਾ ਮਲਾਯਿਕ ਗਿਰਦ-ਓ-ਪੇਸ਼
8. ਆਰਿਫ਼ਾਨ-ਏ-ਖ਼ਾਸ-ਓ-ਜ਼ਾਬਿਤ-ਉਲ-ਹਵਾਸ
ਅਹਲ-ਏ-ਕਸ਼ਫ਼ ਅਹਲ-ਏ-ਕਮਾਲ-ਓ-ਹੱਕ ਸ਼ਿਨਾਸ

ਬਅਦ-ਏ-ਕਤਅ-ਏ-ਜੁਮਲਾ ਮਹਸੂਸਾਤ ਰਾ
ਮੀਕੁਨੰਦ ਅਜ ਮਹੱਵੀਯਤ ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ

ਨੀਜ਼ ਦਰਵੇਸ਼ਾਨ-ਏ-ਰੱਬ ਆਬਿਦ ਫ਼ਕੀਰ
ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਮੁਅਰਫ਼ਤ ਰੋਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਰ

ਮਹਵ-ਏ-ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਫ਼ਿਕਰ-ਓ-ਇਦਰਾਕ-ਏ-ਖ਼ੁਲੰਦ
ਅਜ ਸਿਫਾਤਤ ਜਮਜ਼ਮਾ ਖ਼ੁਾਨੀ ਕੁਨੰਦ

- (6) 1. ਸ਼ਿਵਜੀ: ਇਸਮ-ਏ-ਮਲਕ ਵ ਸਿਫ਼ਤ-ਏ-ਫ਼ਨਾ, ਯਕੇ ਅਜ ਸਿਹ ਸਿਫ਼ਤ-ਏ-ਕਮਾਲ-ਏ-ਹੱਕ
ਤਆਲਾ
2. ਬਰਮਾ: ਇਸਮ-ਏ-ਮਲਕ ਵ ਸਿਫ਼ਤ-ਏ-ਈਜਾਦ
3. ਦੇਵੀ: ਇਸਮ-ਏ-ਰੂਹਾਨੀਆ, ਮੁਵੱਕਿਲਾ-ਏ-ਕੁਵੱਤ, ਸਿਫ਼ਤ-ਏ-ਮਲਕ
4. ਜ਼ੋਬਾ
5. ਹਮੇਸ਼ਾ, ਮੁਦਾਮ ਆਰਾਸਤਾ-ਓ-ਪੈਰਾਸਤਾ ਵ ਪਰਦਾਖ਼ਤਾ ਵ ਬਰਗਜ਼ੀਦਾ
- (7) 1. ਇਸਮ-ਏ-ਮਲਕ
2. ਤਖ਼ਤ-ਏ-ਇੰਦਰ, ਸਰੀਰ-ਏ-ਖ਼ਾਸ-ਏ-ਮਲਕ
3. ਮਲਾਯਿਕਾ
4. ਮਅ, ਹਮਰਾਹ
- (8) 1. ਸਿਧ, ਆਰਿਫ਼-ਏ-ਇਲਾਹੀ, ਅਹਲ-ਏ-ਕਸ਼ਫ਼-ਓ-ਕਰਾਮਾਤ, ਅਹਲ-ਏ-ਕਮਾਲ, ਜ਼ਾਬਿਤ-
ਉਲ-ਹਵਾਸ, ਹਬਸ-ਉਦ-ਦੱਮ, ਫ਼ਕੀਰ-ਏ-ਰੋਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਰ
2. ਸਮਾਧੀ: ਕਮਾਲ-ਏ-ਇਸਤਿਗਰਾਕ, ਮਹੱਵੀਯਤ, ਮੁਜਾਹਿਦਾ, ਮੁਰਾਕਿਬਾ, ਮੁਸ਼ਾਹਿਦਾ-ਏ-ਜਮਾਲ
-ਏ-ਹੱਕ, ਇਨਕਿਤਾਅ ਅਜ ਜੁਮਲਾ ਮਹਸੂਸਾਤ
3. ਸਾਧ: ਦਰਵੇਸ਼-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ ਆਬਿਦ-ਓ-ਜ਼ਾਹਿਦ ਹੱਕ ਪ੍ਰਸਤ, ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਹੱਕ ਫ਼ਕੀਰ-ਏ-ਤਾਅਤ
ਗੁਜ਼ਾਰ
4. ਵਿਚਾਰੇ: ਗੌਰ-ਓ-ਤਹਕੀਕ-ਓ-ਫ਼ਿਕਰ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ, ਤਸੱਵੁਰ, ਮੁਜਾਹਿਦਾ,
ਇਦਰਾਕ-ਓ-ਇਰਫ਼ਾਨ
ਕੁਨੰਦ

॥ गावहि ईसरु बरमा देवी सैहनि सदा सवारै ॥

(۶) گاؤہ ایسر برما دیوی سہن سدا سوارے

॥ गावहि ईंद इिदासणि बैठे देवडिआ दरि नाले ॥

(۷) گاؤہ اند اداسن بیٹھے دیوتیاں درنالے

॥ गावहि सिध समायी अंदरि गावनि साय विचारे ॥

(۸) گاؤہ سدھ سادھی اندر گاؤن سادھ وچارے

(۶) شوچی برہما دیوی حمد تو کنند کاں ملائک و صفات حق بوند
جاوداں آراستہ پیراستہ در حضورت زیب و زینت یافتہ

(۷) بردرت اندر ز تخت خاص خویش حمد گوید با ملائک گرد و پیش

(۸) عارفان خاص و ضابط الحواس اہل کشف اہل کمال و حق شناس
بعد قطع جملہ محسوسات را می کنند از محویت حمد و ثنا
نیز درویشان رب، عابد، فقیر طالبان معرفت روشن ضمیر
خو ذکر و فکر و ادراک بلند
از صفات زمزمہ خوانی کنند

(۶) ۱۔ شوچی، اسم ملک، صفت فنا، کیے از سر صفات کمال حق تعالیٰ ۲۔ برہما، اسم ملک، صفت ایجاد
۳۔ اسم روحانیہ، ہو کلہ قوت، صفت ملک ۴۔ زیبا ۵۔ ہمیشہ، مدام آراستہ و پیراستہ، پرداختہ و برگزیدہ

(۷) ۱۔ اسم ملک ۲۔ تخت اندر، سریر خاص ملک ۳۔ ملائکہ ۴۔ مع، ہمراہ

(۸) ۱۔ سدھ۔ عارف الہی، اہل کشف و کرامت، اہل کمال، ضابط الحواس، حاضن الدم، فقیر روشن ضمیر
۲۔ سادھی۔ کمال استغراق، محویت مجاہدہ، مراقبہ، مشاہدہ، جمال حق، انقطاع از جملہ محسوسات
۳۔ سادھ۔ درویش خدا، عابد و زلزلہ حق پرست، طالب حق، فقیر طاعت گزار
۴۔ وچارے۔ غور، تحقیق، فکر، ذکر، تصور مجاہدہ، ادراک و عرفان کنند

- (2) ਵਾਜੇ ਨਾਦ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖਾ ਕੇਤੇ ਵਾਵਣ ਹਾਰੇ॥
- (3) ਕੋਤੇ ਰਾਗ ਪਰੀ ਸਿਉ ਕਹੀਅਨਿ ਕੇਤੇ ਗਾਵਣ ਹਾਰੇ॥
- (4) ਗਾਵਹਿ ਤੁਹਨੋ ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ ਗਾਵੇ ਰਾਜਾ ਧਰਮੁ ਦੁਆਰੋ॥
- (5) ਗਾਵਹਿ ਚਿਤੁ ਗੁਪਤੁ ਲਿਖਿ ਜਾਣਹਿ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਧਰਮੁ ਵੀਚਾਰੋ॥

- (2) 1. ਵਾਜਾ
2. ਵਾਜਾ-ਓ-ਨਗਮਾ
3. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
4. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
5. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
6. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
7. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
8. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
9. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
10. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
11. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
12. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
13. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
14. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
15. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
16. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
17. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
18. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
19. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
20. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
21. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
22. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
23. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
24. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
25. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
26. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
27. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
28. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
29. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
30. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
31. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
32. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
33. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
34. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
35. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
36. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
37. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
38. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
39. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
40. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
41. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
42. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
43. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
44. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
45. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
46. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
47. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
48. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
49. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
50. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
51. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
52. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
53. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
54. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
55. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
56. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
57. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
58. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
59. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
60. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
61. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
62. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
63. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
64. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
65. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
66. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
67. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
68. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
69. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
70. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
71. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
72. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
73. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
74. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
75. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
76. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
77. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
78. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
79. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
80. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
81. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
82. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
83. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
84. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
85. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
86. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
87. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
88. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
89. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
90. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
91. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
92. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
93. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
94. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
95. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
96. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
97. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
98. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
99. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ
100. ਮਲਕ-ਓ-ਬਿਸਯਾਹ

2. ਦਰ ਹਜ਼ੂਰਤ ਬੇ ਨਿਹਾਯਤ ਸਾਜ਼ਹਾ
ਬੇ ਸੁਮਾਰ ਅਲਹਾਨ-ਓ-ਖੁਸ਼ ਆਵਾਜ਼ਹਾ

ਹਮ ਨਵਾਜ਼ਿੰਦਾਹਾ ਬਿਸਯਾਹ ਅੰ ਬਵੰਦ
ਕਜ਼ ਚੁਨੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਨਵਾਜ਼ੀਦਨ ਕੁਨੰਦ
3. ਨਗਮਾ ਆਹੰਗ-ਓ-ਸਰੂਦ ਅਜ਼ ਬਸ ਬਵਦ
ਕਾਂ ਬਮਅ ਨਗਮਾਤ ਬਿਸਰੂਦਾਂ ਸ਼ਵਦ

ਨੀਜ਼ ਨਗਮਾ ਖ਼ਾਨ-ਏ-ਅੰ ਨਗਮਾ ਬਸੇ
ਅੰ ਮੁਗ਼ਨੀ-ਓ-ਸਰਾਯੰਦਾ ਬਸੇ
4. ਬਾਦ-ਓ-ਆਬ-ਓ-ਆਤਿਸ਼-ਓ-ਨੂਰ-ਓ-ਜ਼ਿਯਾ
ਮੀ ਸਤਾਯਦ ਨਗਮਾ-ਏ-ਸਿਫਤ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ

ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਨੀਜ਼ ਬਰ ਬਾਬ-ਏ-ਸੁਮਾ
ਮੀ ਸਰਾਯਦ ਹਮਦ-ਓ-ਤਅਰੀਫ-ਓ-ਸਨਾ
5. ਅੰ ਕਰਾਮੂਨ ਕਾਤਿਬੀਨ-ਏ-ਹੋਸ਼ਮੰਦ
ਨਗਮਾ ਖ਼ਾਨੀ ਅਜ਼ ਸਨਾ-ਏ-ਤੋ ਕੁਨੰਦ

ਅੰਕਿ ਬੀਨੰਦ-ਓ-ਸੁਮਾਰੰਦ ਅਮਲਹਾ
ਖ਼ੁਫ਼ਿਯਾ ਬਿਨਵਿਸ਼ਤਨ ਬਿਦਾਨੰਦ ਅਮਲਹਾ

ਬਰ ਨਵਿਸ਼ਤ-ਏ-ਅੰ ਦਬੀਰਾਨ-ਏ-ਸਫ਼ਾ
ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਮਲਕ-ਉਲ-ਅਦਲ-ਓ-ਜਜ਼ਾ

ਗੌਰ-ਓ-ਅਦਲ-ਓ-ਦਾਦ-ਓ-ਇਨਸਾਫ਼ੇ ਨਿਹਦ
ਹਸਬ-ਏ-ਅਅਮਾਲਸ਼ ਜਜ਼ਾਯਸ਼ ਮੀ ਦਹਦ

॥ ਵਾਜੇ ਨਾਦ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖਾ ਕੇਤੇ ਵਾਵਣਹਾਰੇ ॥

(۲) ਵਾਜੇ^۱ نادر^۲ انیک^۳ سنگھا^۴ کیجے^۵ واد^۶ ہارے

॥ کੇਤੇ راگ پری سیو کھین کیتے گاؤں ہارے ॥

(۳) کیجے^۱ راک^۲ پری^۳ سیو^۴ کھین^۵ کیجے^۶ گاؤں^۷ ہارے

॥ गावहि तुहने पਉनु पाणी बैसंतु गावै राजा धरमु दआरे ॥

(۴) گاؤ^۱ تھو^۲ پون^۳ پانی^۴ بيسنتر^۵ گاؤ^۶ راجا^۷ دهرم^۸ دآرے^۹

॥ गावहि चितु गुपतु लिखि जाहहि लिखि लिखि धरमु वीचारे ॥

(۵) گاؤ^۱ چٹ^۲ گپٹ^۳ لکھ^۴ جانہ^۵ لکھ^۶ دهرم^۷ وپچارے^۸

(۲) درُخُصُورَت بے نہایت ساز ہا پیشمار اَلحان و خوش آواز ہا

ہم نوازِ ندہ ہا بسیار آں یوَد کز چنیں سازاں نوازِ یدن کئند

(۳) نغمہ آہنگ و سرود از بس یوَد کاں بجمع نغمات سرودہ شود

نیز نغمہ خوانِ آں نغمہ بے آں مُعَنّی و سرایندہ بے

(۴) باد و آب و آتش و نور و ضیا می ستاید نغمہ صفتِ خدا

دھرم راجہ نیز بر بابِ شُما می سراید حمد و تعریف و ثنا

(۵) آں گرام کاتبین ہوشمند نغمہ خوانی از ثنائے تو کئند

آنکہ بیند و شمارند عمل ہا خُفیہ نوشتن بداند عمل ہا

بر نوشت آں دبیران صفا دھرم راجہ ملک العذل و جزا

غور و عذل و داد و انصافے کند

حسبِ اعمالش جزائش می دہد

(۲) ۱ ساز ہا ۲ سرود نغمہ ۳ مختلف، بسیار ۴ لاتعداد، پیشمار ۵ بے ۶ نوازندگان ساز ہا

(۳) ۱ بس ۲ نغمہ ہائے کلاں سرود ہا ۳ بہ نغمات و نوا ہائے خویش ۴ گفتہ، سرایندہ شود ۵ سرود خوان، سرایندہ، مُعَنّی

(۴) ۱ سراید ۲ جزا ۳ یاد ۴ آب ۵ نور، آتش ۶ ملک الموت و فرشتہ عذل بے برآستان و ذرت

(۵) ۱ سرایند ۲ گرام کاتبین، کاتبانِ اعمال ۳ نوشتن خُفیہ بداند ۴ نوشت تحریر نوشتہ ۵ فرشتہ عذل کہ جزائے اعمال بدہد ۶ غور و عذل کند

(23) ਜੇਵਡੁ ਭਾਵੈ ਤੇਵਡੁ ਹੋਇ॥

(24) ਨਾਨਕ ਜਾਣੈ ਸਾਚਾ ਸੋਇ॥

(25) ਜੇ ਕੋ ਆਖੈ ਬੋਲ ਵਿਗਾੜੁ॥

(26) ਤਾ ਲਿਖੀਐ ਸਿਰਿ ਗਾਵਾਰਾ ਗਾਵਾਰੁ॥26॥

ਪਾਉੜੀ 27

(1) ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ॥

23. (ਹੋਕ ਤ ਆਲਾ ਖਾਲਿਕ-ਏ-ਅਰਜ-ਓ-ਸਮਾ
ਨੀਸਤ ਪਾਯਾਨਸ ਨ ਹੋਦ-ਓ-ਇਨਤਿਹਾ)

ਆਂ ਖੁਦਾ ਚੰਦਾਂਕਿ ਖੁਹਦ ਦਰ ਰਜਾ
ਆਂਕਦਰ ਗਰਦਦ ਅਜੀਮ-ਓ-ਕਿਬਰੀਯਾ

24. ਨਾਨਕ ਅਜਮਤ, ਸ਼ਾਨ-ਓ-ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਖੁਸ਼ ਰਾ
ਖੁਦ ਬਿਦਾਨਦ ਹੋਕ ਸਿਫ਼ਾਤ-ਏ-ਖੁਸ਼ ਰਾ

25. ਗਰ ਕਸੇ ਬੇਹੂਦਾ ਗੋ ਦਅਵਾ ਕੁਨਦ
ਅਜ ਹਿਮਾਕਤ ਦਰ ਬਯਾਂ ਲਾਫੇ ਜਨਦ

26. ਬਰ ਸਕ-ਏ-ਬੇਅਕਲ-ਓ-ਜਾਹਿਲ ਅਹਮਕਾਂ
ਨਾਮ-ਏ-ਉਬਿਨਵਿਸ਼ਤਾ ਬਾਯਦ ਬੇਗੁਮਾਂ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਬੀਸਤ-ਓ-ਹਫ਼ਤਮ

1. ਐ ਖੁਦਾ-ਏ-ਪਾਕ ਐ ਰੱਬ-ਏ-ਜਹਾਂ
ਆਂ ਦਰ-ਓ-ਆਂ ਖ਼ਾਨਾ-ਏ-ਪਾਕਤ ਚਿਸਾਂ?

ਕਾਂਜਾ ਬਿਨਿਸ਼ਤਾ ਹਮਾ ਰਾ ਪਰਵਰੀ
ਜੁਮਲਾ ਆਲਮ ਰਾ ਨਿਗਹ ਬਾਨੀ ਕੁਨੀ

-
- (23) 1. ਚੰਦਾਂਕਿ ਅਕਬਰ-ਓ-ਅਜੀਮ ਖੁਦਨ
2. ਬਿਖੁਹਦ
3. ਹਮਾਂ ਕਦਰ ਬਰਤਰੀ-ਓ-ਅਰਫ਼ਮ-ਓ-ਤਆਲਾ ਸ਼ਵਦ
(24) 1. ਸਾਹਿਬ, ਬਰ ਹੋਕ, ਹੋਕ ਤਆਲਾ
(25) 1. ਗੋਯਦ
2. ਅਹਮਕ, ਮੁਦੱਈ-ਏ-ਬਾਤਿਲ, ਬੇਹੂਦਾਗੋ, ਜਾਹਿਲ
(26) 1. ਬਿਸਯਾਰ ਅਹਮਕ, ਨਾਦਾਂ, ਜਾਹਿਲ, ਬੇ ਅਕਲ

ਪਾਉੜੀ 27

- (1) 1. ਦਰ, ਆਸਤਾਨ, ਬਾਬ
2. ਖ਼ਾਨਾ-ਓ-ਦਰਬਾਰ-ਏ-ਪਾਕ
3. ਚਿਸਾਂ, ਬ ਚਿਤੋਰ ਅਸਤ
4. ਹਮਾਂ ਮਖ਼ਲੂਕ ਰਾ
5. ਪਰਵਰੀ, ਨਿਗਹਬਾਨੀ, ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤਦਾਰੀ

॥ ਜੇਦਭੁ ਭਾਵੈ ਤੇਦਭ ਹੋਇ ॥

(۲۳) جے وڈ^۱ بھاوے^۲ تے وڈ^۳ ہوئے

॥ ਨਾਨਕ ਜਾਣੈ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥

(۲۴) نانک جائے ساچا سوئے

॥ ਜੇ ਕੋ ਆਖੈ ਬੋਲੁ ਵਿਗਾੜੁ ॥

(۲۵) جے کو آکھئے بول وگاڑ

॥ ਤਾ ਲਿਖੀਐ ਸਿਰਿ ਗਾਵਾਰਾ ਗਾਵਾਰੁ ॥ ੨੬ ॥

(۲۶) تا لکھئے سرگاوڑا گاوار

॥ ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ ॥

پوڑی ۲۷ (۱) سودر^۱ کیا سوگھر^۲ کیا^۳ جٹ بہہ سرب^۴ سالے^۵

(۲۳) حَقُّ تَعَالَى خَالِقِ اَرْضٍ و سَمَا نیست پایش نه حدّ و انتها
آلِ خُدا چندانکه خواهد در رِضا آن قَدَرِ گِردِ عَظِیم و کِبریا

(۲۴) نانک عظمت شان و ذاتِ خویش را خود بداند حق صفاتِ خویش را

(۲۵) گر گئے بیہودہ گو دعوئی کُند از حماقت در بیاں لا فی زند

(۲۶) بَرَسْرَبے عَقْل و جاہل اَحْمَقاں

نامِ اُو نوشتہ باید بے گماں

منزل بست و ہفتم

(۱) لے خدائے پاک، لے رب جہاں آں دروآں خانہ پاکت چساں
 کا نجا بنشتہ ہمہ را پروری مجلہ عالم را نگہبانی گئی

(۲۳) ۱۔ چنداں کہ اکبر و عظیم خدایان ۲۔ بخوابد ۳۔ ہمال قدر برتریں، ارفع و قلعے اشونہ، آنقدر بہترین

(۲۴) ۱۔ صاحبِ برحق، حق تعالیٰ (۲۵) ۱۔ گوید ۲۔ احمق مدعی باطل، بیسودہ گو، جلیل

(۲۶) اے بسیار احمق، ناداں جاہل، بے عقل

۲۷ (۱) در، آستان، باب ۲ خانہ، دربار پاک ۳ چھاں، بچہ طور است ۴ ہمہ مخلوق را

۵. پروری، نگہبانی، حفاظت داری

- (18) ਆਖਹਿ ਸੁਰਿ ਨਰ' ਮੁਨਿ ਜਨ' ਸੇਵ'॥
 (19) ਕੇਤੇ' ਆਖਹਿ ਆਖਣਿ ਪਾਹਿ॥
 (20) ਕੇਤੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਠਿ ਉਠਿ ਜਾਹਿ॥
 (21) ਏਤੇ' ਕੀਤੇ' ਹੋਰਿ ਕਰੇਹਿ॥
 (22) ਤਾ' ਆਖਿ ਨ' ਸਕਹਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥

18. ਅਹਲ-ਏ-ਐਸਾਫ-ਓ-ਫਜਾਇਲ-ਆਲਿਮਾਂ
 ਆਰਿਫਾਨ-ਏ-ਕਾਮਿਲ-ਓ-ਸਾਹਿਬ ਦਿਲਾਂ
 ਸਾਲਿਕਾਨ-ਏ-ਜੈਨ' ਮਜ਼ਹਬ ਦੀਗਰਾਂ
 ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਹੱਕ ਦਾਰੰਦ ਬਰ ਨੁਤਕ-ਓ-ਜ਼ਬਾਂ
 19. ਦਰ ਬਯਾਨ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਉਮਰਦਾਂ ਬਸੇ
 ਮੁਸਤਾਇਦ ਕੋਸ਼ਾਂ ਕਮਰ ਬਸਤਾ ਕਸੇ
 20. ਬਅਜ਼ ਈਂ ਜਾ ਜ਼ਾਕਿਰਾਂ ਦੀਗਰ ਹਮ ਅੰਦ
 ਗੁਫਤਾ ਬਰਖ਼ੇਜੰਦ-ਓ-ਮੀਰੰਦ-ਓ-ਰਵੰਦ
 21. ਈਂ ਕਦਰ ਮਖ਼ਲੂਕ ਗਰ ਦੀਗਰ ਕੁਨਦ
 ਜੁਮਲਾ ਆਲਮ ਹਮਦ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰਸ਼ ਅਰ ਕੁਨਦ
 22. ਹੇਚ ਨਤਵਾਂ ਗੁਫਤ ਸਿਫਤ-ਏ-ਹੱਕ ਤਮਾਮ
 ਹਸਤ ਆਜਿਜ਼ ਨੁਤਕ-ਓ-ਇਦਰਾਕ-ਓ-ਕਲਾਮ
 ਆਰਿ ਬਾਯਦ ਕੈ ਬਵਦ ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ
 ਹੱਕ-ਏ-ਗੁਫਤਨ ਅਜ਼ ਕਸੇ ਨਸ਼ਵਦ ਅਦਾ

- (18) 1. ਅਹਲ-ਏ-ਅਦਬ, ਉਲੂਲ-ਅਲ-ਬਾਬ, ਦੀਦਾਵਰ, ਅਹਲ-ਏ-ਫਜ਼ਾਇਲ
 2. ਐਲੀਯਾ-ਏ-ਐਲੂਆ, ਮਰਦਾਨ-ਏ-ਹੱਕ, ਆਰਿਫਾਨ-ਏ-ਕਾਮਿਲ, ਮੁਕਬਿਲਾਨ
 3. ਸਾਲਿਕਾਨ-ਓ-ਦਰਵੇਸ਼ਾਨ-ਏ-ਮਜ਼ਹਬ-ਏ-ਜੈਨ ਕਿ ਯਕ ਫਿਰਕਾ-ਏ-ਹਨੂਦਸਤ ਵ ਲਿਬਾਸ-ਏ-ਸਫੈਦ ਦਾਰੰਦ ਵ ਈਸ਼ਾਂ ਰਾ ਸਵੇਤਾਬਰ ਜੈਨ ਗੋਯੰਦ
 (19) 1. ਬਸਾ, ਬਅਜ਼
 2. ਮੀ ਗੋਯੰਦ
 3. ਬਿਗੁਫਤਨ ਕੋਸ਼ਾਂ ਵ ਕਮਰਬਸਤਾ ਅੰਦ
 (20) 1. ਗੁਫਤਾ ਗੁਫਤਾ
 2. ਬਰਖ਼ੇਜੰਦ-ਓ-ਬਿਗੁਜ਼ਰੰਦ-ਓ-ਮੀਰੰਦ
 (21) 1. ਈਂ ਕਦਰ
 2. ਮਖ਼ਲੂਕ
 3. ਦੀਗਰ ਨੀਜ਼
 4. ਖਲਕ ਕੁਨਦ-ਓ-ਸਾਜ਼ਦ
 (22) 1. ਪਸ, ਬਾਜ਼
 2. ਨਤਵਾਂ ਗੁਫਤ
 3. ਕਸੇ

॥ آਖਹਿ ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਵ ॥

(۱۸) آکھہ سُرُز لَ مَن جَن سِیو

॥ کہتے آਖਹਿ آਖਣی پاہ ॥

(۱۹) کہتے آکھہ آکھن پاہ

॥ کہتے کھہ کھہ اٹھ اٹھ جاہ ॥

(۲۰) کہتے کھہ کھہ اٹھ اٹھ جاہ

॥ ایتے کپتے ہو کر سہہ ॥

(۲۱) ایتے کپتے ہو کر سہہ

॥ تا آکھ نہ سکے کیہی کیہی ॥

(۲۲) تا آکھ نہ سکے کیہی کیہی

(۱۸) اہلِ اوصاف و فضائلِ عالمان عارفانِ کامل و صاحبِ دلائل

سالکانِ حینِ مذہبِ دیگرانِ ذکرِ حق دارند بر نطق و زباں

(۱۹) در بیانِ پاکِ اُرداں سے مستعدِ کوشاں کمر بستہ گئے

(۲۰) بغضِ ایں جا ذاکراں دیگر ہم اند گفتمہ بر خیرند و میرند و رُوند

(۲۱) ایں قدر مخلوق گر دیگر کند جملہ عالمِ حمد و ذکرش اُر کند

(۲۲) پہنچ نواں گُفت صفتِ حق تمام ہست عاجز نطق و ادراک و کلام

آنچہ باید کے بود خمد و ثنا

حق گفتن از گسے نشود ادا

(۱۸) ۱۔ اہلِ ادب، اولوالباب، دیدہ و در ۲۔ اولیائے اللہ، مردانِ حق، عارفانِ کامل، متقیان
۳۔ اہلِ فضائل (سالکان و درویشانِ مذہبِ حین کہ یک فرقہ ہو دست و لباسِ سفید دارند و
ایشان را سوتامبر حین گویند)

(۱۹) ۱۔ بسا، بغض ۲۔ ہی گویند ۳۔ بگفتن کوشاں و کمر بستہ اند

(۲۰) ۱۔ گفتمہ، گفتمہ ۲۔ بر خیرند، بگذرند و میرند

(۲۱) ۱۔ ایں قدر ۲۔ مخلوق ۳۔ دیگر نیز ۴۔ خلق کند و سازد

(۲۲) ۱۔ پس، باز ۲۔ نواں گُفت ۳۔ گسے

- (13) ਆਖਹਿ ਬਰਮੇ ਆਖਹਿ ਇੰਦ੍ਰ॥
 (14) ਆਖਹਿ ਗੋਪੀ ਤੇ ਗੋਵਿੰਦ੍ਰ॥
 (15) ਆਖਹਿ ਈਸਰ ਆਖਹਿ ਸਿਧ॥
 (16) ਆਖਹਿ ਕੇਤੇ ਕੀਤੇ ਬੁਧ॥
 (17) ਆਖਹਿ ਦਾਨਵ ਆਖਹਿ ਦੇਵ॥

- 13/14. ਬਰਹਮਾ-ਓ-ਇੰਦਰ ਬਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਅੰਦ੍ਰ
 ਕਿਰਸ਼ਨ-ਓ-ਗੋਪੀ ਹਮ ਬਯਾਨ-ਏ-ਊਕੁਨੰਦ
 15. ਸ਼ਿਵਜੀ ਮੀ ਗੋਯਦ ਬਯਾਨਸ਼ ਦਮਬਦਮ
 ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਕਸ਼ਫ-ਓ-ਕਰਾਮਤ ਸਿਧ ਹਮ
 16. ਨੀਜ਼ ਦਾਨਾਯਾਨ-ਏ-ਇਲਮ-ਏ-ਮਅਨਵੀ
 ਆਲਿਮਾਨ-ਏ-ਸਿਰ-ਏ-ਖੁਫੀਯਾ-ਓ-ਜਲੀ
 ਸਰਫ਼ਰਾਜ਼ੀ ਯਾਫ਼ਤੰਦ-ਓ-ਬੁਧ ਸੁਦੰਦ
 ਅਜ਼ ਬਯਾਨ-ਏ-ਹੱਕ ਬਸਾ ਜ਼ਿਕਰਸ਼ ਕੁਨੰਦ
 17. ਜੁਮਲਾ ਜਿੰਨਾਤ-ਓ-ਮਲਕ ਕੋਰੋਬੀਯਾ
 ਨੀਜ਼ ਮੀ ਗੋਯਦ ਅਜ਼ ਜ਼ਿਕਰਸ਼ ਬਯਾ

- (13) 1. ਬ੍ਰਹਮਾ: ਇਸਮ-ਏ-ਮਲਾਇਕ, ਸਿਫਤ-ਏ-ਈਜਾਦ-ਏ-ਹੱਕ ਤਆਲਾ ਅਜ਼ ਮਿਹ ਸਿਫਤ-ਏ-ਕਮਾਲ-ਏ-ਹੱਕ
 (14) 1. ਮਸਾਹਿਬਾ-ਏ-ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ
 2. ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਪੈਰੋਬਰ-ਏ-ਹਨੂਦ ਕਿ ਦਰ ਦਵਾਪਰ ਜੁਗਾ ਆਮਦਾ ਅਸਤ
 (15) 1. ਸ਼ਿਵਜੀ: ਇਸਮ-ਏ-ਮਲਕ-ਓ-ਸਿਫਤ-ਏ-ਫ਼ਨਾ
 2. ਅਹਲ-ਏ-ਕਮਾਲ, ਜਾਬਤ-ਉਲ-ਹਵਾਸ, ਨਫ਼ਿਸ਼ ਕੁਸ਼, ਦਰਵੇਸ਼-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਕਸ਼ਫ-ਓ-ਕਰਾਮਤ, ਆਰਿਫ਼-ਏ-ਇਲਾਹੀ
 (16) 1. ਕਰਦਾ-ਓ-ਸਰਫ਼ਰਾਜ਼ ਸੁਦਾ
 2. ਦਾਨਾ-ਏ-ਕਾਮਿਲ, ਆਰਿਫ਼-ਏ-ਇਲਾਹੀ, ਆਲਿਮ-ਏ-ਉਲੂਮ-ਏ-ਮਅਨਵੀ, ਰੋਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਰ
 (17) 1. ਜਿਨ,
 2. ਮਲਕ, ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ, ਕੋਰੋਬੀ

॥ آخہرِ بمرمہ آخہرِ عید ॥

(۱۳) آخہرِ برے آخہرِ اُند

॥ آخہرِ گہپی تے گہوید ॥

(۱۴) آخہرِ گوپی تے گووید

॥ آخہرِ عیسر آخہرِ سیدھ ॥

(۱۵) آخہرِ ایسر آخہرِ سیدھ

॥ آخہرِ کیتے کیتے بدھ ॥

(۱۶) آخہرِ کیتے کیتے بدھ

॥ آخہرِ دانو آخہرِ دیو ॥

(۱۷) آخہرِ دانو آخہرِ دیو

(۱۳) ۱۔ برہما، اہم ملنگ، صفتِ ایجادِ حق تعالیٰ از سہ صفتِ کمالِ حق ۲۔ اندر، اہم ملنگ

(۱۴) ۱۔ مصلحہ کرشن جی ۲۔ بری کرشن جی، ہنود کہہ دو آپر جگ آمدہ است

(۱۵) ۱۔ شو جی، اہم ملنگ و صفتِ فنا ۲۔ اہل کمال، مضابطہ الحواس، نفس کش، درویش کاہل، صاحبِ کشف و کرامت، عارفِ الہی

(۱۶) ۱۔ گردہ و سرفراز خندہ ۲۔ دانائے کاہل، عارفِ الہی، عالمِ علومِ معہوی، روشن ضمیر

(۱۷) ۱۔ جن ۲۔ ملنگ، غریب، کزوبی

(۱۳)۱۴

برہما و اندر بذکرِ پاکش اُند
کرشن و گوپی ہم بیان اُو کُند

(۱۵)

شو جی می گوید بیانِ دَمبدم
صاحبِ کشف و کرامتِ سِدھ ہم

(۱۶)

نیز دانایانِ علمِ معنوی
عالمانِ برترِ خفیہ و جلی
سرفرازی یافتند و بدھ بُدند
از بیانِ حق بسا ذکرش کُند

(۱۷)

جملہ جنات و ملک کر و بیاں
نیز می گویند از ذکرش بیاں

- (8) ਅਮੁਲੁ ਕਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਫੁਰਮਾਣੁ॥
 (9) ਅਮੁਲੋਂ ਅਮੁਲੁ ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ॥
 (10) ਆਖਿ ਆਖਿ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ॥
 (11) ਆਖਹਿ ਵੇਦ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣ॥
 (12) ਆਖਹਿ ਪੜੇ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਣ॥

8. ਬੇ ਬਹਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਿਸ਼ਾਨ ਆਂ ਬੇ ਬਹਾ
 ਬੇ ਬਹਾ ਕਰਮ ਅਸਤ-ਓ-ਫੁਰਮਾਂ ਬੇ ਬਹਾ
 9. ਆਂ ਖੁਦਾ-ਏ-ਪਾਕ-ਓ-ਰੱਬ-ਉਲ-ਆਲਮੀਂ
 ਹਸਤ ਅਜ਼ ਹਰ ਕਦਰ-ਓ-ਕੀਮਤ ਬਰਤਕੀਂ
 ਹੇਚ ਨਤਵਾਂ ਸ਼ੁਦ ਬਯਾਨ-ਓ-ਸ਼ਰਹ-ਏ-ਪਾਕ
 ਆਜ਼ਿਜ਼-ਓ-ਕਾਸਿਰ ਚਿ ਗੋਯਦ ਮੁਸ਼ਤ-ਏ-ਸ਼ਾਕ
 10. ਈਂ ਬਿਗੁਫਤਾ ਹਮਦ ਗੋਯਾਨ-ਏ-ਨਿਕੂ
 ਮਹਵਿਯਤ ਦਾਰੰਦ ਅੰਦਰ ਯਾਦ-ਏ-ਉ
 11. ਬੇਦ-ਓ-ਦੀਗਰ ਕੁਤਬ-ਏ-ਮਜ਼ਹਬਹਾ ਪੁਰਾਨ
 ਹਸਤ ਅੰਦਰ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਹੱਕ ਰਤਬ-ਉਲ-ਲਿੱਸਾਨ
 (ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਬਰਤਰ ਅਸਤ ਬੇਦੂੰ ਬੇਚਿਰਾ
 ਬੇ ਨਜ਼ੀਰ-ਓ-ਬੇ ਕਿਰਾਂ ਬੇ ਇਨਤਹਾ)
 12. ਨੀਜ਼ ਜੁਮਲਾ ਆਲਿਮਾਨ-ਓ-ਨੁਕਤਾ ਦਾ
 ਮੀ ਕੁਨੰਦ ਅਜ਼ ਸ਼ਰਹ-ਓ-ਤਫ਼ਸੀਰਸ਼ ਬਯਾਂ

- (8) 1. ਕਰਮ, ਅਤਾ
 2. ਫੁਰਮਾਨ, ਹੁਕਮ
 (9) 1. ਬੇ ਕੀਮਤ, ਬੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ, ਬੇ ਪਾਯਾਨ
 2. ਬਯਾਨਸ਼ ਨਮੀ ਸ਼ਵਦ, ਨਤਵਾਂ ਗੁਫਤਨ
 (10) 1. ਗੁਫਤਾ
 2. ਦਰ ਮਹਵਿਯਤ, ਮਹਵ-ਏ-ਯਾਦ ਸ਼ਰਕ-ਏ-ਤਸੱਵੁਰ
 (11) 1. ਬੇਦ-ਏ-ਮੁਕੱਦਸ, ਰਿਗਵੇਦ, ਸਾਮਵੇਦ, ਅਥਰਵਵੇਦ, ਯਜੁਰਵੇਦ
 2. ਤਿਲਾਵਤ-ਏ-ਕੁਤਬ-ਏ-ਮਜ਼ਹਬੀਯਾ
 3. ਪੁਰਾਣ, ਹਜ਼ਦਰ ਕੁਤਬ-ਏ-ਮਜ਼ਹਬੀਯਾ-ਏ-ਹੁਨੂਦ ਦਰ ਅਹਵਾਲ-ਏ-ਅਸਲਾਫ਼
 (12) 1. ਬਯਾਨ ਕੁਨੰਦ-ਓ-ਬਿਖ਼ਾਨੰਦ
 2. ਆਲਿਮਾਨ, ਨੁਕਤਾ-ਦਾਨ
 3. ਸ਼ਰਹ, ਤਫ਼ਸੀਰ, ਬਯਾਨ

॥ اممُلُ کرُمُ اممُلُ دُرَمَانُ ॥

(۸) اَمَلُ کَرَمُ اَمَلُ فَرَمَانُ

॥ اممُلِ اممُلِ آخِیا ن جاتِ ॥

(۹) اَمَلُ اَمَلُ آکھِیا نہ جائے

॥ آخِیا آخِیا رتِہ لِیا لِیا ॥

(۱۰) آکھ آکھ رھو لالے

॥ آخِیا دِہ پاتھ پُران ॥

(۱۱) آکھ وید پاٹھ پُران

॥ آخِیا پڑے کرہ وکھیا ॥

(۱۲) آکھ پڑے کرہ وکھیا

(۸) بے بہا بخشش نشان آں بے بہا

بے بہا کرم است و فرماں بے بہا

(۹) آں خدائے پاک و رب العالمین ہست از ہر قدر و قیمت برتریں
ہیچ فواں خد بیان و شرح پاک عاجز و قاصر چہ گوید مُشتِ خاک

(۱۰) ایں یکفہ حمد گویان بگو محویت دارند اندر یاد او

(۱۱) بید و دیگر کتب مذہب ہا پُران ہست اندر ذکر حق رطب اللسان
(ذاتِ برتر است بچوں بے چرا بے نظیر و بے کراں بے انتہا)

(۱۲) نیز جملہ عالمان و مکتہ داں

می کنند از شرح و تفسیرش بیاں

(۸) ۱۔ کرم، عطا ۲۔ فرمان، حکم

(۹) ۱۔ بے قیمت، بے اندازہ، بے پایاں ۲۔ بیانش نمی شود ذوق گفتن

(۱۰) ۱۔ یکفہ گفتہ ۲۔ در محویت، بخویاد، غرق تصور

(۱۱) ۱۔ بید، مقدس، رگ وید، شام وید، اقرون وید، سحر وید ۲۔ تلاوت کتب مذہبیہ

۳۔ پوران، ہنرہ کتب مذہبیہ، ہنود در احوال اسلاف

(۱۲) ۱۔ بیان کنند، بخوانند ۲۔ عالمان، مکتہ داں ۳۔ شرح، تفسیر، بیان

ਪਾਉੜੀ 26

- (1) ਅਮੁਲ ਗੁਣ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ॥
- (2) ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰੀਏ ਅਮੁਲ ਭੰਡਾਰ॥
- (3) ਅਮੁਲ ਆਵਹਿ ਅਮੁਲ ਲੈ ਜਾਹਿ॥
- (4) ਅਮੁਲ ਭਾਇ ਅਮੁਲਾ ਸਮਾਹਿ॥
- (5) ਅਮੁਲ ਧਰਮੁ ਅਮੁਲ ਦੀਬਾਣੁ॥
- (6) ਅਮੁਲ ਤੁਲੁ ਅਮੁਲ ਪਰਵਾਣੁ॥
- (7) ਅਮੁਲ ਬਖਸੀਸ ਅਮੁਲ ਨੀਸਾਣੁ॥

ਪਾਉੜੀ 26

- (1) 1. ਬੇ ਬਹਾ
2. ਤਅਰੀਫ, ਸਿਫਤ
3. ਤਿਜਾਰਤ, ਸੌਦਾਗਰੀ
- (2) 1. ਤਾਜਿਕ, ਸੌਦਾਗਰ, ਤਿਜਾਰਤ
2. ਜ਼ਮੀਰਾਹਾ
- (3) 1. ਆਯੰਦ
2. ਖੁਰੰਦ
- (4) 1. ਇਸ਼ਕ-ਓ-ਅਕੀਦਤ
2. ਮਹਵ ਖੁਰੰਦ, ਗੁੰਜਾਨੀਦਾ ਅੰਦ
- (5) 1. ਕਾਨੂਨ, ਦਸਤੂਰ-ਉਲ-ਅਮਲ, ਆਈਨ, ਕਾਇਦਾ
2. ਦੀਵਾਨ
- (6) 1. ਤਰਾਜ਼, ਮੀਜਾਨ
2. ਵਜ਼ਨਹਾ, ਸੰਗ-ਏ-ਤਰਾਜ਼
- (7) 1. ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਰਹਮਤ
2. ਨਿਸ਼ਾਨ, ਹੁਕਮ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਬੀਸਤ-ਓ-ਸ਼ਸ਼ਮ

1. ਐ ਮੁਦਾਵੰਦ-ਏ-ਅਜ਼ੀਮ-ਓ-ਕਿਬਰੀਯਾ
ਸ਼ਾਨ-ਓ-ਤਅਰੀਫ-ਓ-ਸਿਫਤਤ ਬੇ ਬਹਾ

ਬੇ ਬਹਾ ਸੌਦਾਗਰੀ-ਏ-ਆਂ ਸਿਫਤ
ਬੇ ਬਹਾ ਸਿਫਤ-ਓ-ਸਲਾਹ-ਏ-ਪਾਕ ਜ਼ਾਤ
2. ਬੇ ਬਹਾ ਤੁੱਜਾਰ-ਏ-ਹੱਕ ਈਜ਼ਦ ਸ਼ਿਨਾਸ
ਬੇ ਬਹਾ ਹਸਤ ਆਂ ਜ਼ਮੀਰਾ-ਏ-ਸਿਪਾਸ
3. ਬਹਰ-ਏ-ਤਲਬ-ਏ-ਦੌਲਤ-ਏ-ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ
ਤਾਲਿਬਾਂ ਆਯੰਦ ਨਜ਼ਦ-ਏ-ਆਸ਼ਨਾ

ਬੇ ਬਹਾ ਬਿਖੁਰੰਦ ਬਰਕਾਤ-ਓ-ਨਿਅਮ
ਬੇ ਬਹਾ ਗਰਦੰਦ ਈਸ਼ਾਂ ਨੀਜ਼ ਹਮ
4. ਬੇ ਬਹਾ ਇਸ਼ਕ-ਓ-ਅਕੀਦਤ ਦਾਸ਼ਤੰਦ
ਬੇ ਬਹਾ ਜੌਹਰ ਬਦਿਲ ਪਰਦਾਸ਼ਤੰਦ

ਮਹਵ ਚੂੰ ਗਸ਼ਤੰਦ ਦਰ ਸਿਫਤ-ਓ-ਸਲਾਹ
ਬੇ ਬਹਾ ਹਸਤੰਦ ਸ਼ਾਂ ਬੇ ਇਸ਼ਤਿਬਾਹ
5. ਹਸਤ ਆਂ ਦੀਵਾਨ-ਏ-ਅਕਦਸ ਬੇ ਬਹਾ
ਬੇ ਬਹਾ ਦਸਤੂਰ-ਏ-ਅਮਲ ਆਈਨਹਾ
6. ਬੇ ਬਹਾ ਮੀਜਾਨ-ਏ-ਆਂ ਦੀਵਾਨ ਰਾ
ਬੇ ਬਹਾ ਸੰਗ-ਏ-ਤਰਾਜ਼ ਵਜ਼ਨਹਾ
7. ਬੇ ਬਹਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਿਸ਼ਾਂ ਆਂ ਬੇ ਬਹਾ
8. ਬੇ ਬਹਾ ਕਰਮ ਅਸਤ-ਓ-ਫ਼ਰਮਾਂ ਬੇ ਬਹਾ

॥ امول گن امول واپار ॥

(۱) پوڑی ۲۶ (۱) اَمُل گُن اَمُل واپار

॥ امول واپاریے امول بڈار ॥

(۲) اَمُل واپاریے اَمُل بھنڈار

॥ امول آواہی امول لہ جاہی ॥

(۳) اَمُل آوہ اَمُل لے جاہ

॥ امول ڈاہی امول ساماہی ॥

(۴) اَمُل بھالے اَمُل سماہ

॥ امول ڀرم امول دیبانی ॥

(۵) اَمُل دھرم اَمُل دیبان

॥ امول ٲول امول ڀروانہ ॥

(۶) اَمُل ٲول اَمُل پروان

॥ امول ٲاسی امول نیسانہ ॥

(۷) اَمُل ٲنسیس اَمُل نیسان

منزل ہست و ششم

(۱) اے خداوندِ عظیم و کبریا شان و تعریف و صفات بے بہا

بے بہا سوداگری آں صفات بے بہا صفت و صلاح پاک ذات

(۲) بے بہا تجارت حق ایزد شناس بے بہا ہست آں ذخیرہ سپاس

(۳) بہر طلب دولتِ حمد و ثنا طالبانِ آئند نژد آئنا

بے بہا میرند برکات و نعم بے بہا گردند ایشان نیز ہم

(۴) بے بہا عشق و عقیدت داشتند بے بہا جوہر بہ دل پرداختند

خوچوں گشتند در صفت و صلاح بے بہا ہستند شان بے اشتباہ

(۵) ہست آں دیوانِ اقدس بے بہا بے بہا دستورِ عمل آئین ہا

(۶) بے بہا میزان آں دیوان را بے بہا سنگ ترازو وزن ہا

(۷) بے بہا بخشش نشان آں بے بہا

بے بہا کرم است و فرماں بے بہا

۲۶ (۱) ۱۔ بے بہا ۲۔ تعریف، صفت ۳۔ تجارت سوداگری

(۲) ۱۔ تاجر، سوداگر، تجارت ۲۔ ذخیرہ ہا (۳) ۱۔ آئند ۲۔ برند

(۴) ۱۔ عشق و عقیدت ۲۔ محو خدند، گنجائیدہ اند

(۵) ۱۔ قانون، دستورِ العمل، آئین، قاعدہ ۲۔ دیوان

(۶) ۱۔ ترازو، میزان ۲۔ وزن ہا، سنگ ترازو (۷) ۱۔ بخشش، رحمت ۲۔ نشان، حکم

- (12) ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ ਆਖਣਿ ਪਾਇ॥
 (13) ਉਹ ਜਾਣੈ ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ॥
 (14) ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਦੇਇ॥
 (15) ਆਖਹਿ ਸਿ ਤਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥
 (16) ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥
 (17) ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ॥25॥

12. ਅਹਮਕੇ ਗਰ ਜੁਰਅਤ-ਏ-ਗੁਫਤਨ ਕੁਨਦ
 ਲਾਫ-ਏ-ਇਸਤਿਦਲਾਲ ਆ ਨਾਦਾ ਜਨਦ
 13. ਉਬਿਦਾਨਦ ਆਚਿ ਜ਼ਿਲਤ ਹਾ ਖੁਰਦ
 ਅਜ਼ ਹਿਮਾਕਤ ਖੁਆਰ ਨਜ਼ਦ-ਏ-ਹੁਕ ਬਵਦ
 14/15 ਖੁਦ ਬਿਦਾਨਦ ਖੁਦ ਬਿਬਖ਼ਸ਼ਦ ਜ਼ੁਲ-ਕਰਮ
 ਈ ਸੁਖਨ ਗੋਯੰਦ ਆ ਹਮ ਸ਼ਾਜ਼-ਓ-ਕਮ
 16. ਹਰ ਕਿਰਾ ਬਖ਼ਸ਼ਦ ਖੁਦਾ ਸਿਫਤ-ਓ-ਸਲਾਹ
 17. ਪਾਦਸ਼ਾਹ ਰਾਸਤ ਨਾਨਕ ਪਾਦਸ਼ਾਹ

- (12) 1. ਅਗਰ
 2. ਅਹਮਕ, ਨਾਦਾਨ, ਜਾਹਿਲ ਪੁਰਗੋ
 3. ਜੁਰਅਤ-ਏ-ਗੁਫਤਨ ਕਬਦ
 (13) 1. ਆ
 2. ਬਿਦਾਨਦ
 3. ਚੁਨਾਕਿ, ਆਚਿ
 4. ਜ਼ਿਲਤ ਹਾ ਖੁਰਦਨ, ਜ਼ਲੀਲ-ਓ-ਖੁਆਰ ਖੁਦਨ
 (14) 1. ਬਿਖੁਦ
 2. ਦਾਨਦ
 3. ਦਹਦ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਦ, ਅਤਾ ਕੁਨਦ
 (15) 1. ਗੋਯੰਦਗਾਂ, ਗੋਯਾਨ
 2. ਆ ਹਮ
 3. ਸ਼ਾਜ਼-ਓ-ਕਮ-ਓ-ਕਦਰੇ, ਕਫੀਲ
 (16) 1. ਹਰ ਕਿਰਾ, ਆ ਕਿਰਾ
 2. ਬਖ਼ਸ਼ੀਦ
 3. ਸਿਫਤ-ਓ-ਸਲਾਹ, ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ
 (17) 1. ਆ ਪਾਦਸ਼ਾਹ-ਏ-ਪਾਦਸ਼ਾਹਾਨ ਅਸਤ

(۱۲) اَحْمَقے گر جُرأتِ گُفتن کُند لافِ استدلال آں نادان زند

(۱۳) اُو بداند آنچه ذلت ہا خورد از حماقت خوار تود حق بود

(۱۴) اُو بداند خود بخشد ذوالکرام ایں سخن گویند آں ہم شاذ و کم

(۱۶) ہر کران بخشد خدا صفت و صلاح

(۱۷) پادشاہاں راست نانک پادشاہ

॥ جے کو کھائے آکھن پائے ॥

(۱۲) جے کو کھائے آکھن پائے

॥ اوہ جائے جیتا مہ کھائے ॥

(۱۳) اوہ جائے جیتا مہ کھائے

॥ آپے جائے آپے دیئے ॥

(۱۴) آپے جائے آپے دیئے

॥ آکھ س بھ کیئی کیئی ॥

(۱۵) آکھ س بھ کیئی کیئی

॥ جس نو بخشے صفت صلاح ॥

(۱۶) جس نو بخشے صفت صلاح

॥ نانک پات ساہی پاتساہ ॥ ۲۵ ॥

(۱۷) نانک پات ساہی پاتساہ

(۱۲) اَحْمَقے گر جُرأتِ گُفتن کُند

(۱۳) اُو بداند آنچه ذلت ہا خورد، ذلیل و خوار، ندان آں ہم شاذ و کم

(۱۴) اُو بداند خود بخشد ذوالکرام

(۱۵) ہر کران بخشد خدا صفت و صلاح

(۱۶) پادشاہاں راست نانک پادشاہ

(۱۷) آں پادشاہ پادشاہان است

- (6) ਕੇਤੇ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰੁ ਪਾਹਿ॥
 (7) ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ॥
 (8) ਕੇਤਿਆ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਦਾ ਮਾਰ॥
 (9) ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ॥
 (10) ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ॥
 (11) ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥

- (6) 1. ਬਸੇ
 2. ਅਜਯਾਫਤਾ ਵ ਗਰਿਫਤਨ
 3. ਮੁਨਕਿਰ ਵ ਕਾਫਰ, ਨਾਸਿਪਾਸ, ਨਾ ਸੁਕਰ ਗੁਜਾਰ, ਗਰਦੰਦ
 (7) 1. ਅਹਮਕ, ਨਾਦਾਨ, ਗਾਫਿਲ, ਨਾ ਆਕਿਬਤ ਅੰਦੇਸ਼
 2. ਪੁਰ ਮੁਰੰਦ, ਤਾ ਲਬ ਸ਼ਿਕਮ ਪੁਰ ਕਰਦਨ
 (8) 1. ਬਸੇ
 2. ਮਸਾਇਬ, ਕੋਫਤ, ਜਹਮਤ, ਮਰਜ਼, ਗਮ, ਤਕਲੀਫ਼ ਰੰਜ
 3. ਗੁਰਸਨਗੀ, ਜੂਅ
 4. ਜਦ ਵ ਜਹਮਤ
 5. ਦਾਇਮ, ਹਮੇਸ਼ਾ
 (9) 1. ਈ
 2. ਹਮ
 3. ਦਾਦ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼
 4. ਐ ਕਰੀਮ, ਰੱਬ, ਬਖ਼ਸ਼ੰਦ
 (10) 1. ਬੰਦ, ਕੈਦ
 2. ਰਿਹਾਈ, ਖਲਾਸੀ, ਨਿਜਾਤ, ਆਜ਼ਾਦੀ
 3. ਅਜਰਜਾ, ਹੁਕਮ-ਏ-ਮੁਦਾ
 (11) 1. ਦੀਗਰ
 2. ਨ ਤਵਾਂਗੁਫਤ
 3. ਕਸ, ਕਸੇ

6. ਕਾਫ਼ਿਰਾਨ-ਏ-ਨਿਅਮਤਸ਼ ਹਮ ਦੀਗਰਅੰਦ
 ਚੁੰ ਅਤਾ ਗੀਰੰਦ ਮੁਨਕਿਰ ਮੀ ਸ਼ਵੰਦ
 7. ਅਹਮਕਾਂ ਅਜ਼ ਬਸ ਕਿ ਦਾਇਮ ਪੁਰ ਮੁਰੰਦ
 ਪੁਰ ਸ਼ਿਕਮਹਾ ਅਜ਼ ਮੁਰਸ਼ ਤਾ ਲਬ ਕੁਨੰਦ
 (ਗਾਫ਼ਿਲ-ਓ-ਨਾ ਆਕਿਬਤ ਅੰਦੇਸ਼ ਅੰਦ
 ਵਕਫ਼-ਏ-ਮੁਰਦਨ ਹਮਚੁੰ ਗਾਵ-ਏ-ਮੇਸ਼ ਅੰਦ)
 8. ਦਰ ਜਦ-ਏ-ਜਹਮਾਤ-ਓ-ਗੁਰਸਨਗੀ ਬਸਾ
 ਮਰਦੁਮਾ ਬਾਸ਼ੰਦ ਦਾਇਮ ਮੁਬਤਲਾ
 9. ਰੱਬ-ਏ-ਬਖ਼ਸ਼ੰਦਾ ਕਰੀਮਾ ਕਿਬਰੀਆ
 ਹਸਤ ਈ ਹਮ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼-ਓ-ਦਾਦ-ਏ-ਸ਼ੁਮਾ
 (ਰੰਜ-ਓ-ਜਹਮਤ ਹਰ ਚਿ ਵਾਰਿਦ ਮੀ ਸ਼ਵਦ
 ਅੰਦਰ ਆਂ ਹਮ ਮਸਲਹਤ ਹਿਕਮਤ ਬਵਦ)
 10/11. ਮੁਖਲਿਸੀ ਅਜ਼ ਕੈਦ ਬਾਸ਼ੰਦ ਅਜ਼ ਰਜ਼ਾ
 ਹੇਚ ਨਤਵਾਂ ਗੁਫਤ ਦਰ ਕਦਰ-ਓ-ਕਜ਼ਾ
 11. ਨੀਸਤ ਰਾਹ-ਓ-ਤੌਰ-ਓ-ਤਦਬੀਰ-ਏ-ਦਿਗਰ
 ਕਜ਼ ਕਯੂਦ-ਏ-ਗ਼ਮ ਨਿਜਾਤ ਆਰਦ ਬਸ਼ਰ

॥ کہتے لے لے مکر پاہ ॥

(۶) کہتے لے لے مکر پاہ

॥ کہتے مکر پاہ ॥

(۷) کہتے مکر پاہ

॥ کہتے مکر پاہ ॥

(۸) کہتے مکر پاہ

॥ کہتے مکر پاہ ॥

(۹) کہتے مکر پاہ

॥ کہتے مکر پاہ ॥

(۱۰) کہتے مکر پاہ

॥ کہتے مکر پاہ ॥

(۱۱) کہتے مکر پاہ

(۶) کافرانِ نِعْمَتِش ہم دیگر اُنڈ پوں عطا گیرند منکر میشوند

(۷) احمقوں از بس کہ دائم پُر خورند پُر شکم ہا از خورش تائب کنند

(عافل و ناعاقبت اندیش اُنڈ وقف خورند ہم پوں گاومیش اُنڈ)

(۸) در زد زحمات و گر سنگی بسا مردماں باشند دائم مبتلا

(۹) رب بخندہ کریمیا ہست این ہم بخشش و دادشما

(رنج و زحمت ہر چہ وارد می شود اندر آں ہم مصلحت حکمت بود)

(۱۰) مخلصی از قید باشد از رضا هیچ فواں گفت در قدر و رضا

(۱۱) نیست راہ و طور و تدبیرِ دگر گز قیودِ غم نجات آرد بشر

(۹) لے ایں لے ہم لے داد بخشش لے کریم، رب بخندہ

(۱۰) لے بند قید لے رہا ہی، خلاصی، نجات، آزادی لے از رضا، حکم خدا

(۱۱) لے دیگر لے فواں گفت لے کس، کئے

(۶) لے ایں لے از یافتن و گرفتن لے منکر و کافر، ناپاس، ناشکر گزار گردند

(۷) لے احمق، نادان، عافل، ناعاقبت اندیش لے پُر خورند، تائب شکم پُر کردن

(۸) لے ایں لے مصائب، کوفت، زحمت، مرض، غم، تکلیف، رنج لے گر سنگی، بوج

لے زود زحمت لے دائم، ہمیشہ

ਪਾਉੜੀ 25

- (1) ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾਇ॥
- (2) ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥
- (3) ਕੇਤੇ ਮੰਗਹਿ ਜੋਧਾ ਅਪਾਰ॥
- (4) ਕੇਤਿਆ ਗਣਤ ਨਹੀ ਵੀਚਾਰੁ॥
- (5) ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ॥

ਪਾਉੜੀ 25

- (1) 1. ਕਸੀਰ, ਬੇਹੱਦ, ਬੇ ਇਨਤਿਹਾ, ਬੇ ਪਾਯਾ
2. ਕਰਮ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਦਾਦ, ਮਿਹਰ, ਜੂਦ, ਫਜ਼ਲ
3. ਦਰ ਨਵਿਸ਼ਤਨ ਨਮੀ ਆਯਦ ਵ ਦਰ ਤਹਰੀਰ ਨ ਗੁੰਜਦ
- (2) 1. ਅਕਬਰ-ਓ-ਅਜ਼ੀਮ
2. ਕਰੀਮ, ਦਾਦ ਬਖਸ਼, ਬਖਸ਼ਦਾ, ਦਾਦਫਰਮਾ
3. ਜ਼ੋਰਾ, ਅੰਦਕ, ਹੇਚ
4. ਤਮਾਅ, ਆਜ਼, ਹਿਰਸ
- (3) 1. ਬਾਅਜ਼, ਮੁਖਤਲਿਫ਼-ਓ-ਮੁਤਫੱਰਿਕ
2. ਤਲਬੰਦ
3. ਬੁਜਾਅ, ਬਹਾਦੁਰ, ਸਫ਼ ਸ਼ਿਕਨ, ਮਰਦਾਨ-ਏ-ਦਿਲਾਵਰ-ਓ-ਅਬਜਾਅ
4. ਬੇ ਬੁਮਾਰ, ਬੇ ਹੱਦ, ਬੇ ਇਨਤਿਹਾ
- (4) 1. ਮੁਖਤਲਿਫ਼, ਮੁਤੱਫਰਿਕ-ਓ-ਬਸੇ, ਦੀਗਰ
2. ਤਅਦਾਦ-ਓ-ਬੁਮਾਰ
3. ਅੰਦਾਜ਼ਾ, ਹਿਸਾਬ, ਤਹਕੀਕ
- (5) 1. ਬਸੇ, ਦੀਗਰਾ
2. ਗਰਕ, ਮੁਖਤਲਾ
3. ਖਤਮ ਬੁਦਨ, ਸ਼ਿਕਸਤਨ
4. ਲੱਜਾਤ-ਏ-ਸਾਮਾਨ-ਏ-ਇਬਰਤ, ਬਦਕਾਰਾ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਬੀਸਤ-ਓ-ਪੰਜਮ

1. ਯਾ ਇਲਾਹੀ ਯਾ ਖੁਦਾਵੰਦ-ਏ-ਅਜ਼ੀਮ
ਅਕਰਮ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਦਾ-ਓ-ਰੱਬ-ਏ-ਕਰੀਮ

ਹਸਤ ਚੰਦਾ ਬੇਕਿਰਾ ਮਿਹਰ-ਓ-ਕਰਮ
ਆਂਕਿ ਬਿਨਵਿਸ਼ਤਨ ਨਯਾਯਦ ਅਜ਼ ਕਲਮ
2. ਆ ਕਰੀਮ-ਅਕਬਰ ਅਸਤ-ਓ-ਬੇਨਿਯਾਜ਼
ਨੀਸਤ ਅੰਦਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜ਼ੋਰਾ-ਏ-ਆਜ਼
3. ਸਫ਼ਸ਼ਿਕਨ ਅਬਜਾਅ ਬਹਾਦੁਰ ਬੇਬੁਮਾਰ
ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼-ਏ-ਪਰਵਰਦਗਾਰ
4. ਤਾਲਿਬ-ਓ-ਸਾਇਲ ਬਸੇ ਮੁਤਫੱਰਿਕ ਅੰਦ
ਨੀਜ਼ ਮੁਹਤਾਜ-ਓ-ਗਦਾ-ਓ-ਮੁਸਤਮੰਦ

ਆਂਕਿ ਮੀ ਤਲਬੰਦ ਜ਼ਾ ਆਲੀ ਜਨਾਬ
ਨੇਕ ਅਜ਼ ਤਅਦਾਦ ਨਤਵਾ ਬੁਦ ਹਿਸਾਬ
5. ਮਰਦੁਮਾਨ-ਏ-ਮੁਖਤਲਿਫ਼ ਦੀਗਰ ਹਮ ਅੰਦ
ਕਾ ਹਮਾ ਅਸਬਾਬ-ਏ-ਆਲਮ ਯਾਫ਼ਤੰਦ

ਨੇਕ ਦਰ ਅਫ਼ੁਆਲ-ਏ-ਬਦ, ਬਦਜ਼ਾਤ ਅੰਦ
ਗਰਕ ਦਰ ਲੱਜਾਤ-ਏ-ਮਹਸੂਸਾਤ ਅੰਦ

ਦਰ ਹਵਾ-ਏ-ਨਫ਼ਸ-ਏ-ਖ਼ੁਦ ਆਂ ਬਿਸ਼ਿਕਨੰਦ
ਖਤਮ ਆਸ਼ਿਰ ਦਰ ਲਜਾਯਜ਼ ਮੀ ਸ਼ਵੰਦ

منزل بست و پنجم

(۱) یا الہی یا خداوند عظیم اکرم و بخشنده رب کریم
ہست چنداں بیکراں مہر و گرم آں کہ بوشنن نیاید از قلم

(۲) آں کریم اکبر است و بے نیاز نیست اندر بخشش اش دروہ آں

(۳) صف شکن اشج بہادر بے شمار طالبان بخشش پروردگار

(۴) طالب و سائل بے مہترق اند نیز محتاج و گدا و مستمند
آنکہ می طلبند زان عالی جناب لیک از تعداد اوتوال شد حساب

(۵) مردمان مختلف دیگر ہم اند کاں ہمہ اسباب عالم یافتند
لیک در افعال بد، بد ذات اند غرق در لذات محسوسات اند
در ہوائے نفس خود آں بشکند ختم آخر در لذائذ می شوند

(۲) ۱ مختلف و مہترق و بے، دیگر ۲ تعداد، شمار ۳ اندازہ حساب و تحقیق

(۵) ۱ ۲، دیگر ۳ غرق، مبتلا ۴ ختم شدن، ہلستن
۵ لذات سامان عشرت، بدکار ہا

॥ ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾਇ ॥

پوری ۲۵ (۱) پہنچا کرّم ۲ لکھیا نا جائے

॥ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ ॥

(۲) وڈا داتا ۲ تیل نہ تمائے

॥ ਕੇਤੇ ਮੰਗਹਿ ਜੋਧ ਅਪਾਰ ॥

(۳) کیجے ۲ منگہ ۲ جودہ ۲ اپار ۲

॥ ਕੇਤਿਆ ਗਣਤ ਨਹੀ ਵੀਚਾਰੁ ॥

(۴) کیجیا ۲ گنت ۲ نہی و بچار ۲

॥ ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ ॥

(۵) کیجے ۲ کھپ ۲ مینہ ۲ ویکار ۲

۲۵ (۱) ۱ کثیر، بے حد، بے انتہا، بے پایاں ۲ کرّم، بخشش، داد، مہر، بخود، فضل
۳ در نوشتن نمی آید، در تحریر نگذرد

(۲) ۱ اکبر و عظیم ۲ کریم، داد بخش، بخشنده، داد فرما ۳ ذرہ، اندک، بچ
۴ طمع، آرزو، حرص

(۳) ۱ بغض، مختلف و مہترق ۲ طلبند ۳ اشجاء، بہادر، صف شکن، مردان و لاوار، اشج
۴ بے شمار، بے حد، بے انتہا

- (11) ਵਡਾ ਸਾਹਿਬ ਉਚਾ ਥਾਉਂ॥
 (12) ਉਚੇ ਉਪਰਿ ਉਚਾ ਨਾਉਂ॥
 (13) ਏਵਡਾ ਉਚਾ ਹੋਵੇ ਕੋਇ॥
 (14) ਤਿਸ ਉਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ॥
 (15) ਜੇਵਡਾ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ॥
 (16) ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ॥24॥

11. ਹਸਤ ਅੰ ਰੱਬ ਅਕਬਰ-ਓ-ਆਲਾ ਮਕਾਮ
 12. ਬਰਤਰੀ ਇਸਮਸ਼ ਰਫੀਅ-ਓ-ਸ਼ਾਨ ਨਾਮ
 13. ਗਰ ਕਸੇ ਯਾਬਦ ਬੁਲੰਦੀ ਈਂ ਕਦਰ
 ਰੱਬ-ਏ-ਬਰਤਰ ਹਾ ਹਮਾਂ ਦਾਨਦ ਮਗਰ
 14. ਹਸਤ ਈਂ ਨਾ ਮੁਮਕਿਨ-ਓ-ਵਹਮ-ਓ-ਮੁਹਾਲ
 ਕਿ ਬਿਦਾਨਦ ਇਨਤਿਹਾ-ਏ-ਜ਼ੁਲ-ਜ਼ਲਾਲ
 15. ਬਰਤਰੀ ਚੰਦਾਂਕਿ ਰੱਬ-ਏ-ਅਕਬਰ ਅਸਤ
 ਮਰ ਅਜ਼ੀਮ-ਓ-ਕਿਬਰੀਯਾ-ਓ-ਬਰਤਰ ਅਸਤ
 ਸ਼ਾਨ-ਓ-ਅਜ਼ਮਤ ਮੁਸ਼ਤਨ ਹਾ ਜੀਂ ਨਮਤ
 ਹੱਕ ਤ ਆਲਾ ਯਕ ਬਖ਼ੁਦ ਦਾਨਦ ਫਕਤ
 16. ਗਰ ਨਿਗਾਹ-ਏ-ਮਿਹਰ-ਓ-ਕਰਮ-ਏ-ਈਜ਼ਦਸਤ
 ਨਾਨਕ ਆਯਦ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼-ਓ-ਰਹਮਤ ਬਦਸਤ

-
- (11) 1. ਅਜ਼ੀਮ-ਓ-ਅਕਬਰ
 2. ਆਲਾ-ਓ-ਅਰਫ਼ਾਅ
 3. ਮਕਾਮ, ਬਾਰਗਾਹ, ਦਰਗਾਹ, ਆਸਤਾਨ
 (12) 1. ਅਜ਼ਹਰ ਰਫੀਅ-ਓ-ਬੁਲੰਦ
 2. ਅਰਫ਼ਾਅ, ਆਲਾ (ਅਅਲਾ)
 3. ਇਸਮ-ਏ-ਆਜ਼ਮ
 (13) 1. ਈਂ ਕਦਰ, ਚੰਦੀ
 2. ਬੁਲੰਦ
 (14) 1. ਅਜ਼ੀਮ-ਓ-ਤਆਲਾ-ਓ-ਬਰਤਰੀਨ
 (15) 1. ਅਕਬਰ-ਓ-ਅਜ਼ੀਮ, ਕਿਬਰੀਯਾ
 2. ਬਖ਼ੁਦ, ਫਕਤ ਦਾਨਦ
 (16) 1. ਅਜ਼ਨਜ਼ਰ
 2. ਕਰਮ-ਓ-ਮਿਹਰ
 3. ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼-ਓ-ਰਹਮਤ ਹਾਸਿਲ ਆਯਦ

॥ ਵਡਾ ਸਾਹਿਬ ਊਚਾ ਥਾਉ ॥

(॥ وَدَّالْ صَاحِبُ أُوچَا تھَاؤ ۳

॥ ਉਚੇ ਉਪਰਿ ਊਚਾ ਨਾਉ ॥

(۱۲) اُچے اُپر اُوچَا ناؤ ۳

॥ ਏਵਡੁ ਊਚਾ ਹੋਵੈ ਕੋਇ ॥

(۱۳) ایوڈُ اُوچَا ہووے کوئے

॥ ਤਿਸੁ ਉਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ ॥

(۱۴) ਤਿਸੁ اُوچے کو ਜਾਣੈ ਸੋئے

॥ ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ ॥

(۱۵) ਜੇ وَਡُ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ

॥ ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ ॥ ੧੪ ॥

(۱۶) ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤ ۳

(॥) هست آں رَبِّ اکبر و اعلیٰ مقام

(۱۲) برتریں اِسْمَش رَفِیعُ الشَّان نام

(۱۳) گر گئے یابد بلندى ایں قدر رَبِّ برتر را ہماں داند مگر

(۱۴) (ہست ایں ناممکن و وہم و محال کہ بداند انتہائے ذوالجلال)

(۱۵) برتریں چند انکہ رَبِّ اکبر است مَر عظیم و کبریا و برتر است

شان و عظمت خویشتن رازیں غمط حق تعالیٰ یک بخود داند فقط

(۱۶) گر نگاہِ مہر و گُرم ایزدست

نانک آید بخشش و رحمت بدست

(۱۱) اکبر و اعلیٰ و ارفع سے مقام، بارگاہ، درگاہ، آستان

(۱۲) از ہر رفیع و بلند ارفع و اعلیٰ سے اسمِ عظیم

(۱۳) ایں قدر چندیں سے بلند (۱۴) عظیم و تعالیٰ و برتریں

(۱۵) اکبر و عظیم، کبریا و بخود فقط داند

(۱۶) از نظر سے گرم و مہر سے بخشش و رحمت حاصل آید

- (4) ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤ੍ਰੁ॥
- (5) ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ॥
- (6) ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ॥
- (7) ਅੰਤ ਕਾਰਣਿ ਕੇਤੇ ਬਿਲਾਹਿ॥
- (8) ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ॥
- (9) ਏਹੁ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥
- (10) ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ॥

4. ਹੇਚ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਮੀ ਆਯਦ ਬਦਸਤ
ਦਰ ਮਸ਼ੀਯਤ ਦਰ ਰਜ਼ਾ-ਏ-ਹੱਕ ਚਿ ਅਸਤ
5. ਕਾਯਨਾਤ-ਓ-ਖਲਕ-ਓ-ਮੌਜੂਦਾਤ ਰਾ
ਨੀਸਤ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨ ਹਸਰ-ਓ-ਇਨਤਹਾ
6. ਇਨਤਿਹਾਏ ਕੁਦਰਤਸ਼ ਨਸ਼ਵਦ ਇਯਾਂ
ਹਸਤ ਉਬੇ ਪਾਯਾਂ ਬਹਰ-ਏ-ਬੇਕਿਰਾਂ
7. ਦਰ ਪਏ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਅਜ਼ ਬਸ ਮੁਜ਼ਤਰੰਦ
ਹੁਕਮਾ-ਓ-ਦਾਨਾ ਮੁਹੱਕਿਕ ਅਕਲਮੰਦ
8. ਇਨਤਿਹਾਯਸ਼ ਲੋਕ ਨਤਵਾਂ ਯਾਫ਼ਤਨ
9. ਕਸ ਨਦਾਨਦ ਹੱਦ-ਓ-ਪਾਯਾਂ ਮੁਤਲਕਨ
10. ਗਰਚਿ ਮਾ ਗੋਏਮ ਅਜ਼ਬਸ਼ ਸ਼ਬ-ਓ-ਰੋਜ਼
ਬੇਸ਼ਤਰ ਮਾਨਦ ਬਯਾਂ ਬਾਕੀ ਹੁਨੂਜ਼

ਦਰ ਬਿਯਾਨਸ਼ ਅਕਲ-ਓ-ਦਾਨਿਸ਼ ਆਜਿਜ਼ਸਤ
ਇਨ ਤਹਾਏ-ਕੁਦਰਤਸ਼ ਨਾਯਦ ਬਦਸਤ

-
- (4) 1. ਦਿਲ
  2. ਰਜ਼ਾ
  3. ਮਰਜ਼ੀ, ਮਸ਼ੀਯਤ, ਇਰਸ਼ਾਦ
  - (5) 1. ਆਲਮ, ਤੁਨਿਯਾ, ਕਾਯਨਾਤ, ਤਰਕੀਬ-ਏ-ਆਲਮ, ਮੌਜੂਦਾਤ
  - (6) 1. ਪਾਯਾਨ, ਹੱਦ, ਕਨਾਰ, ਇਨ ਤਹਾ, ਕਨਾਰਾ
  - (7) 1. ਬਹਰ-ਏ-ਇਨਤਿਹਾਯਸ਼
  2. ਕੋਸ਼ਾਂ, ਮੁਜ਼ਤਰ, ਮੁਤਮਨੀ
  - (8) 1. ਮਾਅਲੂਮ ਨਮੀ ਬਵਦ, ਯਾਫ਼ਤਨ ਮੁਮਕਿਨ ਨੀਸਤ
  - (9) 1. ਕਸ, ਕਸੇ
  - (10) 1. ਅਗਰ ਬੇਸ਼ਤਰ ਗੋਏਮ
  2. ਬੇ ਹੱਦ-ਓ-ਬਿਸਯਾਰ-ਓ-ਕਸੀਰ ਹੁਨੂਜ਼ ਕਾਬਿਲ-ਏ-ਗੁਫ਼ਤਨ ਬਾਕੀ ਬਾਜ਼ ਮਾਨਦ

॥ اَمْتُ ن جاپے کਿਆ مَنی مَنتُ ॥

(۴) اَمْتُ نہ جاپے کیا مَن مَنتُ

॥ اَمْتُ ن جاپے کیتا آکارُ ॥

(۵) اَمْتُ نہ جاپے کیتا آکارُ

॥ اَمْتُ ن جاپے پاراوارُ ॥

(۶) اَمْتُ نہ جاپے پاراوارُ

॥ اَمْتُ کارنِ کیتے بلِ لاہ ॥

(۷) اَمْتُ کارنِ کیتے بلِ لاہ

॥ اَمْتُ ن جاپے جاپے ॥

(۸) اَمْتُ نہ جاپے جاپے

॥ اَمْتُ ن جاپے کیتے ॥

(۹) اَمْتُ نہ جاپے کیتے

॥ اَمْتُ ن جاپے کیتے ॥

(۱۰) اَمْتُ نہ جاپے کیتے

(۴) چچ اندازہ نمی آید بدست در مشیت در رضائے حق چہ است

(۵) کائنات و خلق و موجودات را نیست اندازہ نہ کھر و انتہا

(۶) انتہائے قدرت نشود عیاں ہست اوبے پایاں بحر بیکراں

(۷) در پئے اندازہ از بس مضطربند حکما و دانا محقق عقلمند

(۸) انتہائے لیک نواں یافتن

(۹) کس نداند حد و پایاں مطلقاً

(۱۰) گرچہ ما گوئیم از بس شب و روز بیشتر ماند بیاں باقی ہنوز

در بیاں عقل و دانش عاجزست

(انتہائے قدرت ناید بدست)

(۴) ۱۔ دل ۲۔ رضا، مرضی، مشیت، ارشاد ۳۔ بحر انتہائے لیک نواں، مضطرب

(۵) ۱۔ عالم، دنیا، کائنات، بحر کیب عالم، موجودات ۲۔ معلوم نمی شود یافتن ممکن نیست

(۶) ۱۔ پایاں، حد، کنار، انتہا، کنارہ ۲۔ کس، کے

(۱۰) ۱۔ اگر بیشتر گوئیم ۲۔ بے حد و بسیار و کثیر ہنوز، قابل گفتن باقی باز ماند

- (3) ਸਮੁੰਦ' ਸਾਹ' ਸੁਲਤਾਨ' ਗਿਰਹਾ' ਸੇਤੀ' ਮਾਲੂ' ਧਨੁ।
 (4) ਕੀੜੀ' ਤੁਲਿ' ਨ ਹੋਵਨੀ' ਜੇ' ਤਿਸੁ' ਮਨਹੁ ਨ' ਵੀਸਰਹਿ॥23॥

ਪਾਉੜੀ 24

- (1) ਅੰਤੁ' ਨ ਸਿਫਤੀ' ਕਹਣਿ' ਨ ਅੰਤੁ'॥
 (2) ਅੰਤੁ' ਨ ਕਰਣੈ' ਦੇਣਿ' ਨ ਅੰਤੁ'॥
 (3) ਅੰਤ ਨ ਵੇਖਣਿ' ਸੁਣਣਿ' ਨ ਅੰਤੁ'॥

- (3) 1. ਬਹਰ-ਏ-ਮੁਹੀਤ, ਬਹਰ-ਏ-ਬੇਕਿਨਾਰ
 2. ਸਾਹ
 3. ਸੁਲਤਾਨ, ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ
 4. ਕੋਹ
 5. ਹਮ ਚੂ, ਮਾਨਿੰਦ
 6. ਮਾਲ-ਓ-ਜ਼ਰ, ਗੋਹਰ, ਖਜਾਇਨ
 (4) 1. ਸੇਰ
 2. ਮਸਾਵੀ, ਬਰਾਬਰ, ਮਾਨਿੰਦ
 3. ਨਬਾਸ਼ਦ
 4. ਅਗਰ
 5. ਅ, ਹਮਾਂ
 6. ਅਜ਼ਦਿਲ-ਓ-ਜਾਨ
 7. ਫਰਮੋਸ਼ ਨਗਰਦਦ

ਪਾਉੜੀ 24

- (1) 1. ਇਨ ਤਹਾ, ਹਦ, ਅੰਜਾਮ, ਹੱਦ-ਓ-ਅੱਦ, ਪਾਯਾਨ, ਇਖਤਿਤਾਮ
 2. ਸਿਫਤ-ਓ-ਔਸਾਫ
 3. ਗੁਫਤਨ, ਬਯਾਨ, ਸ਼ਰਹ ਤਫਸੀਰ
 4. ਹੱਦ, ਹਿਸਾਬ, ਆਖਿਰ
 (2) 1. ਉਮੂਰ-ਏ-ਕੁਦਰਤ, ਮਸ਼ਾਹਿਲ-ਏ-ਰੱਕ
 2. ਦਾਦ, ਜੂਦ, ਇਹਸਾਨ, ਕਰਮ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਅਤਾ, ਰਹਮਤ, ਫਜ਼ਲ ਦਾਦਨ, ਬਖਸ਼ੀਦਨ
 (3) 1. ਦੀਦਨ-ਏ-ਰੱਬ-ਏ-ਬਸੀਰ ਕਿ ਜ਼ਾਹਿਰ-ਓ-ਬਾਤਿਨ ਰਾ ਬੀਨਦ
 2. ਸੁਨੀਦਨ-ਏ-ਰੱਬ-ਏ-ਸਮੀਅ ਕਿ ਸੁਨਵਦਾ-ਏ-ਹਰ ਆਵਾਜ਼-ਏ-ਪਿਨਹਾਂ-ਓ-ਆਸ਼ਕਾਰਾ ਹਸਤ

3. ਐ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ ਐ ਸ਼ਹ-ਏ-ਕੌਨ-ਓ-ਮਕਾਂ
 ਗੁਫਤਮਤ ਬਹਰ-ਏ-ਮੁਹੀਤ-ਓ-ਬੇਕਿਰਾਂ

ਦਰ ਹਕੀਕਤ ਜੁਮਲਾ ਦਰਿਆ-ਓ-ਬਹਾਰ
 ਮਾਲ-ਓ-ਜ਼ਰ ਚੂ ਕੋਹ ਦਾਰਦ ਬੇਸ਼ਮਾਰ

ਮਿਸਲ-ਏ-ਆਂ ਮੋਰੇ ਨਬਾਸ਼ਦ ਜ਼ੀਨਹਾਰ
 ਆਂਕਿ ਨਫਰਮੋਸ਼ਦ ਅਜ਼ ਦਿਲ ਕਰਦਗਾਰ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਬੀਸਤ-ਓ-ਚਹਾਗੁਮ

1. ਨੀਸਤ ਪਾਯਾਨ-ਏ-ਸਿਫਤ-ਏ-ਕਿਬਰੀਯਾ
 ਨੀਸਤ ਹੱਦ-ਏ-ਗੁਫਤਨ-ਏ-ਆਂ ਵਸਫਹਾ
 2. ਨੀਸਤ ਅੰਜਾਮ-ਏ-ਉਮੂਰ-ਏ-ਕੁਦਰਤਸ਼
 ਨੀਜ਼ ਹੱਦ-ਏ-ਜੂਦ-ਓ-ਦਾਦ-ਓ-ਰਹਮਤਸ਼
 3. ਨੀਸਤ ਹੱਦ-ਏ-ਦੀਦਨ-ਏ-ਰੱਬ-ਉਲ-ਬਸੀਰ
 ਨੈ ਹਿਸਾਬ-ਏ-ਸਪਅ-ਏ-ਜਮੀਅ-ਉਲ-ਕਬੀਰ

(ਆਂਕਿ ਬੀਨਦ ਜੁਮਲਾ ਸੂਰੀ-ਓ-ਖ਼ਡੀ
 ਨੀਜ਼ ਸ਼ਨਵਦ ਜ਼ਾਹਿਰੀ-ਓ-ਬਾਤਿਨੀ)

॥ समुंद साह सुलतान गिरहा सेडी मालु धनु ॥

(۳) سمند ساہ سلطان گرہا سیدی مال دھن

॥ २३ ॥ कीडी तुलि न होवनी जे तिसु मनहु न वीसरहि ॥

(۴) کیڑی تلی نہ ہونی جے تیس منہ نہ ویسرے

॥ अंतु न सिफती कहति न अंतु ॥

پوڑی ۲۴ (۱) انت نہ صفی کہن نہ انت

॥ अंतु न करतै देति न अंतु ॥

(۲) انت نہ کرتے دین نہ انت

॥ अंतु न वेखति सुखति न अंतु ॥

(۳) انت نہ دیکھن سون نہ انت

(۳) اے شہنشاہ اے شہ کون و مکاں گفتت نحر محیط و بیکراں

در حقیقت مجملہ دریا و بحار مال و زر چوں کوہ دارد پیشمار

میل آں مورے نباشد زینہار

آنکہ نفرا موحد از دل کردگار

منزل بست و چهارم

(۱) نیست پایان صفات کبریا نیست حد گفتن آں وصف ہا

(۲) نیست انجام امور قدرتش نیز حد جود و داد و رحمتش

(۳) نیست حد دیدن رب البصیر نے حساب سمع سمیع الکبیر

(آنکہ بیند مجملہ صوری و تھی

نیز شقود ظاہری و باطنی)

(۳) ۱۔ نحر محیط، نحر بے کنار ۲۔ شاہ ۳۔ سلطان و شہنشاہ ۴۔ کوہ ۵۔ ہم چوں، مانند ۶۔ مال و زر، گہر، خزان

(۴) ۱۔ مور ۲۔ مساوی، برابر، مانند ۳۔ نباشد ۴۔ اگر ۵۔ آں، ہاں ۶۔ از دل و جاں کے فراموش نگرود

۲۴ (۱) ۱۔ انتہا، حد، انجام، حد و حد، پایان، اختتام ۲۔ صفات و اوصاف ۳۔ گفتن، بیان، شرح، تفسیر ۴۔ حد و حساب، آخر

(۲) ۱۔ امور قدرت، مشاغل حق ۲۔ دان، جود، احسان، کرم، بخشش، عطا، رحمت، فضل، دادن، بخشیدن

(۳) ۱۔ دیدن رب بصیر کہ ظاہر و باطن را بیند ۲۔ شنیدن رب سمیع کہ شنوید و ہر آواز پہاں و آشکارا ہست

(2) ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਹ ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ॥

2. ਚੂੰ ਯਮ-ਓ-ਦਰਿਆ-ਓ-ਜੂਏ-ਓ-ਰੂਦਬਾਰ
ਮੀਸ਼ਵਦ ਦਾਖਿਲ ਬਾਹ ਬਹਰ-ਏ-ਜ਼ੋਖਾਰ

ਕੈ ਸ਼ਵਦ ਬਿਸ਼ਨਾਖਤਾ ਈਂ ਪਸ ਅਜ਼ਾਂ
ਖ਼ਤਮ ਸ਼ੁਦ ਸ਼ਕਲ-ਏ-ਅਲਾਹਦਾ-ਓ-ਨਿਸ਼ਾਂ

ਰਫ਼ਤਾ ਰਫ਼ਤਾ ਦਰ ਕਿਨਾਰਸ਼ ਚੂੰ ਰਸੀਦ
ਸੂਰਤ-ਏ-ਬਹਰ-ਏ-ਮੁਹੀਤ ਈਂ ਹਮ ਗੁਜ਼ੀਦ

ਤਸ਼ਰੀਹ:

ਹਮ ਚੁਨੀਂ ਹਾਲ-ਏ-ਪਰਸਤਾਰਾਨ-ਏ-ਓਸਤ
ਚੂੰ ਖ਼ੁਦੀ ਫ਼ਾਨੀ ਸ਼ਵਦ ਯਾਬੰਦ ਦੋਸਤ

ਸ਼ਰਕ ਚੂੰ ਗਰਦੰਦ ਦਰ ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ
ਹਾਸਿਲ ਆਯਦ ਵਸਲ-ਏ-ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਕਿਬਰੀਯਾ

ਜੁਜ਼-ਓ-ਕੁੱਲ ਗਰਦਦ ਸ਼ਵਦ ਈਂ ਕਤਰਾ ਯਮ
ਚੂੰ ਬਮਰਜਅ-ਏ-ਆਖ਼ਿਰ ਅਾਂ ਆਯਦ ਬਹਮ

ਅਜ਼ ਫ਼ਨਾ-ਏ-ਹਸਤ ਨਬਵਦ ਈਂ ਹਮਾ
ਇਮਤਿਯਾਜ਼-ਏ-ਮਾ-ਓ-ਤੋ-ਵ-ਤਫ਼ਰੀਕਾ

ਅਜ਼ ਖ਼ੁਦੀ ਰਸਤਾ ਫ਼ਨਾ ਫ਼ਿੱਲਾਹ ਸ਼ਵਦ
ਬਾ ਹਕੀਕਤ ਨੀਜ਼ ਪੈਵਸਤਾ ਸ਼ਵਦ

- (2) 1. ਦਰਿਆ-ਓ-ਯਮ
2. ਵ, ਹਮ, ਦੀਗਰ
3. ਰੂਦ, ਓ-ਜੂਏ
4. ਦਰ ਆਯਦ, ਦਾਖਿਲ ਸ਼ਵਦ
5. ਬਹਰ-ਏ-ਜ਼ੋਖਾਰ, ਦਰਿਆ-ਏ-ਆਜ਼ਮ, ਦਰਿਆ-ਏ-ਮੁਹੀਤ
6. ਨਬਿਨਾਖਤਾ ਸ਼ਵਦ

॥ नदीआ अउ वैवाह पवहि समुंदि न जानीअहि ॥

(۲) ندیا آئے نہ واہ پوہ سمند نہ جانیں

(۲) پھوں نیم و دریا و جوئے و زودبار می شود داخل باں بحر زخار
کے شود شناخته ایں پس آزاں ختم شد شکل علیحدہ و نشان
رفتہ رفتہ در کنارش پھوں رسید
صورت بحر محیط ایں ہم گزید

تشریح

ہم پختیں حال پرستارانِ اوست پھوں خودی فانی شود یا بند دوست
غرق پھون گردند در خمد و ثنا حاصل آید و ضل ذات کبریا
جو و گل گرد شود ایں قطرہ نیم پھوں بمرج آخر آں آید ہم
از فنائے ہست نبود ایں ہمہ امتیاز ما و تو و تفرقہ
از خودی رستہ فنا فی اللہ شوند با حقیقت نیز پیوستہ شوند

(۲) ۱۔ دریا و نیم ۲۔ و، ہم، دیگر ۳۔ زود، جوئے ۴۔ درآید، داخل شود
۵۔ بحر زخار، دریائے اعظم، دریائے محیط ۶۔ شناختہ شود

(5) ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐਂ ਆਪੇ ਜਾਣੇ ਆਪੁ॥22॥

ਪਾਉੜੀ 23

(1) ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ॥

5. ਹਮਦ ਬਿਸਰਾ ਨਾਨਕ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਨ-ਏ-ਓ
ਕਿਬਰੀਯਾ ਬਰਤਰ ਅਜੀਮ ਅਕਬਰ ਬਿਗੋ

ਤਸਰੀਹ: ਅਜਿਜ਼ਾਨਾ ਬਾਸ ਦਰ ਸਿਫਤ-ਓ-ਸਨਾ
ਵੀਂ ਹਮਾ ਬਿਗੁਜ਼ਾਰ ਇਸਤਿਦਲਾਲ ਰਾ

ਅਜ਼ ਹੁਮੂਜ਼-ਏ-ਹਿਕਮਤ-ਏ-ਪਰਵਰਦਗਾਰ
ਹੋਚ ਤੋਰ ਅਸਰਾਰ ਨਬਵਦ ਆਸ਼ਕਾਰ

ਖ਼ੁਦ ਫ਼ਕਤ ਦਾਨਦ ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਕਾਯਨਾਤ
ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼-ਓ-ਆ ਜ਼ਮਲਾ ਸਿਫ਼ਾਤ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਬੀਸਤ-ਓ-ਸਿੱਕੁਮ

1. ਹਮਦ ਗੋਯਾਨ-ਏ-ਨਿਕੂ-ਓ-ਹਕ ਪਸੰਦ
ਹਮਦ-ਓ-ਤਅਰੀਫ਼ਤ ਫ਼ਕਤ ਬਿਸਰੂਦਅੰਦ

ਲੋਕ ਅਜ਼ ਅਸਰਾਰ-ਏ-ਹੱਕ ਅਹਲ-ਏ-ਸ਼ਿਨਾਖ਼ਤ
ਆਗਾਹੀ-ਓ-ਇਲਮ ਨਤਵਾਨੰਦ ਯਾਫ਼ਤ

ਪੇਸ਼-ਏ-ਲਾਮਹਦੂਦ ਕੁਦਰਤ, ਬੇਖ਼ਬਰ
ਅਕਲ-ਓ-ਫ਼ਹਮ-ਓ-ਹੋਸ਼-ਓ-ਇਦਰਾਕ-ਓ-ਨਜ਼ਰ

ਦਰ ਹਕੀਕਤ ਈਂ ਜ਼ਬਾ ਗੋਯਦ ਚਿਸਾਂ?
ਕਾਦਿਰ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਚੁਨੀਂ ਅਸਤ-ਓ-ਚੁਨਾਂ

(ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਆ ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਜ਼ਲਜ਼ਲਾਲ
ਹਸਤ ਬੇ ਚੁੰ ਬੇ ਚਿਰਾ ਬੇ ਕੀਲ-ਓ-ਕਾਲ)

- (5) 1. ਅਕਬਰ, ਅਜੀਮ, ਬਰਤਰੀਨ, ਕਿਬਰੀਆ, ਅਜ਼ਅਜਿਜ਼ੀ ਵ ਇਨਕਸਾਰੀ ਹਮਦ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-
ਕਿਬਰੀਯਾ ਸਰੂਦਨ ਬਾਯਦ
2. ਗੁਫ਼ਤਨ ਬਾਯਦ
3. ਬਖ਼ੁਦ
4. ਖ਼ੁਬਤਨ ਰਾ ਬਿਦਾਨਦ ਆ ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਬਰਤਰ, ਜ਼ਾਤ-ਓ-ਸਿਫ਼ਤ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਰਾ ਫ਼ਕਤ ਖ਼ੁਦਸ਼ ਦਾਨਦ

ਪਾਉੜੀ 23

- (1) 1. ਹਮਦ ਗੋਯਾਨ, ਸਨਾ ਗੋਯਾਨ
2. ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ, ਤੋਸੀਫ਼, ਸਤਾਇਸ਼
3. ਆ ਚਿਗੁਨਾ ਅਸਤ, ਹਕੀਕਤ, ਅਸਰਾਰ-ਏ-ਕੁਦਰਤ, ਹਿਕਮਤ ਸੁਰਾਗ਼
4. ਆਗਾਹੀ, ਇਲਮ, ਖ਼ਬਰ, ਹੋਸ਼, ਕਿਯਾਸ
5. ਨਯਾਫ਼ਤੰਦ

॥ २२ ॥ ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ ॥

(۵) نانک وڈا آکھیئے آپے جانے آپے

(۵) حمدِ ہرانا نیک اندر شانِ او کبریا برتر عظیم اکبر بگو
تشریح

عاجزانہ باش در صفت و ثنا ویں ہمہ بگزار استدلال را
تشریح

از رموزِ حکمتِ پروردگار پیچ طور اسرار نبود آشکار
خود فقط داند خدائے کائنات
ذاتِ پاکِ خویش و آں مجملہ صفات

॥ सालाही सालाहि ऐਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ ॥

پوڑی ۲۳ (۱) سالاجی سالاجی ایتری سرت نہ پایا

منزلِ بست و سوم

(۶) حمد گویانِ نکو و حق پسند حمد تعریفش فقط ہرودہ اند
لیک از اسرارِ حق اہل شناخت آگہی و علم نتوانند یافت
پیش لا محدود قدرت، بے خبر عقل و فہم و ہوش و ادراک و نظر
در حقیقتِ ایں زباں گوید چہاں؟ قادر مطلق چہاں است و چہاں
(ذاتِ پاکِ آں خدائے ذوالجلال ہست پیوں پچرا بے قیل و قال)

(۵) ۱ اکبر، عظیم، برترین، کبریا، از عاجزی و انکساری حمدِ خدائے کبریا سرودن باید ۲ گفتن باید
۳ بخود ۴ خوشن را بداند آں خدائے برتر ذات و صفاتِ خویش را فقط خودش داند

۲۳ (۱) ۱ حمد گویان و ثنا گویان ۲ حمد و ثنا، تعریف و ستائش ۳ آں چکو نہاست،
حقیقت، اسرار قدرت حکمتِ سراغ ۴ آگاہی، علم، خبر، ہوش، قیاس ۵ نہاںند

- (3) ਸਹਸਾਂ ਅਠਾਰਹਾਂ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੂ ਇਕੁ ਧਾਤੁ॥
- (4) ਲੇਖਾਂ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੇ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ॥

3. ਆਲਿਮ-ਓ-ਆਰਿਫ਼-ਏ-ਮੁਹੱਕਿਕ ਜੀ ਕਿਯਾਸ
ਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅਹਲ-ਏ-ਕਸ਼ਫ਼-ਓ-ਹੱਕ ਸ਼ਿਨਾਸ

(ਨੁਕਤਾ ਰਸ ਦਾਨਾ ਹਕੀਮ-ਏ-ਮਅਨਵੀ
ਮਾਹਿਰ-ਏ-ਇਲਮ-ਏ-ਖ਼ਡੀ ਇਲਮ-ਏ-ਜਲੀ)

ਆਂ ਪੁਰਾਨ-ਏ-ਹਜਦਹ ਕੁਤਬ-ਏ-ਹਿੰਦਵੀ
ਨੀਜ਼ ਦੀਗਰ ਕੁਤਬ-ਏ-ਦੀਨ-ਓ-ਮਜ਼ਹਬੀ

(ਮੁਸਹਫ਼-ਓ-ਇਨਜੀਲ-ਓ-ਤੋਰੈਤ-ਓ-ਜ਼ਬੂਰ
ਸੁਹਰਾ-ਏ-ਇਲਹਾਮ ਦਾਰਦ ਨਜ਼ਦ-ਓ-ਦੂਰ)

ਅਜ਼ ਹਕੀਕਤ ਯਕ ਸੁਖਨ ਸੰਜੰਦ ਈਂ
ਆਂ ਹਮਾਂ ਗੋਯੰਦ ਯਕ ਸੁਖਨ-ਏ-ਮੁਬੀਂ

ਹਸਤ ਅਸਲਨ ਕਾਰ ਫ਼ਰਮਾ ਜ਼ਾਤ ਯਕ
ਮਬਦਅ-ਓ-ਅਸਲ ਅਸਤ ਉਥੇ ਸ਼ਬਹ-ਓ-ਸ਼ੱਕ

4. ਗਰ ਬਵਦ ਮੁਮਕਿਨ ਹਿਸਾਬ-ਏ-ਕੁਦਰਤਸ਼
ਮਾ ਰਕਮ ਬਿਕੁਨੇਮ ਹਾਲ-ਏ-ਹਿਕਮਤਸ਼

ਲੋਕ ਦਰ ਤਹਰੀਰ-ਏ-ਤਫ਼ਸੀਰ-ਓ-ਕਿਤਾਬ
ਨੀਸਤ-ਓ-ਨਾਬੂਦ ਮੀ ਗਰਦਦ ਹਿਸਾਬ

(ਅਜ਼ ਉਮੂਰ-ਏ-ਕੁਦਰਤ-ਏ ਆਂ ਕਰਦਗਾਰ
ਕਦਰ-ਓ-ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨ ਬਾਸ਼ਦ ਜ਼ੀਨਹਾਰ)

- (3) 1. ਹਜ਼ਾਰ ਮੁਰਾਦ ਅਜ਼ਆਲਮ-ਓ-ਆਰਿਫ਼, ਹਕੀਮ, ਮੁਹੱਕਿਕ ਅਸਤ
2. ਹਜਦਹ ਇਸ਼ਾਰਤ ਬ ਹਜਦਹ ਪੁਰਾਨਹਾ ਬਾਸ਼ਦ
3. ਦੀਗਰ ਕੁਤਬ-ਏ-ਮਜ਼ਹਬੀਯਾ
4. ਦਰ ਹਕੀਕਤ ਅਸਲਨ
5. ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਹਕੀਕੀ, ਹਕੀਕਤ ਇਨਫ਼ਿਰਾਦੀਯਤ ਅਸਲ, ਮਬਦਅ-ਏ-ਜੋਹਰ, ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਵਾਹਿਦ,
ਚੀਜ਼-ਏ-ਗਿਰਾਂ ਮਾਯਾ
- (4) 1. ਨਵਿਸ਼ਤਾ, ਹਿਸਾਬ-ਓ-ਕਿਤਾਬ
2. ਪਸ ਬਿਨਵੀਸੇਮ
3. ਨਾਬੂਦ, ਬਰਬਾਦ ਰਫ਼ਤਨ, ਮਅਦੂਮ ਸੁਦਨ

॥ ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੁ ਇਕੁ ਧਾਤੁ ॥

(۳) سہس^۱ اٹھارہ^۲ کہن کتیا^۳ اصلو^۴ اک دھاٹ^۵

(۳) عالم و عارف محقق ذی قیاس آں ہزاراں اہل کشف و حق شناس
(نکتہ رس دانا حکیم مغوی ماہر علم خفی علم جلی)
آں پُران ہر دہ کتب ہندی نیز دیگر کتب دین و مذہبی
(مصحف و انجیل و تورات و زبور شہرہ الہام دارد بزد و دور)
از حقیقت یک سخن سنجند ایں آں ہمہ گویند یک سخن نہیں
ہست اصلاً کار فرما ذات یک
مبد و اصل است اوبے خبہ و شک

॥ ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ ॥

(۴) لیکھا^۱ ہوئے^۲ تا لکھیئے^۳ لیکھے^۴ ہوئے^۵ و ناس^۶

(۴) گر بود ممکن حساب قدرتش ما رقم یکنم حال حکمتش
لیک در تحریر تفسیر و کتاب نیست و نا بود میگردد حساب

(از امور قدرت آں کردگار)

قدر و اندازه نباشد زینہار

(۳) ۱ ہزار مراد از عالم و عارف، حکیم و محقق است ۲ ہر دہ اشارت بہ ہر دہ پوران بابا شد
۳ دیگر کتب مذہبیہ ۴ در حقیقت، اصلاً ۵ ذات حق، حقیقت، انفرادیت، اصل،
مبد و ہر، ذات واحد، چیز گرانمایہ

(۴) ۱ نوشتہ، حساب و کتاب ۲ پس جو یسیم ۳ نا بود، بر باد رفتن، معدوم شدن

ਪਾਉੜੀ 22

- (1) ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸਾ॥
- (2) ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਬਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ॥

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਬੀਸਤ-ਓ-ਦੁੱਵਮ

ਬਅਦ ਅਜ਼ ਤਹਤ-ਓਸ-ਸਰਾ ਦੀਗਰ ਹਮ ਅਸਤ
ਆਲਮ-ਏ-ਤਹਤਾਨੀ-ਓ-ਜ਼ੋਰੀ-ਓ-ਪਸਤ

ਹਸਤ ਬਰ ਅਫਲਾਕ ਦੀਗਰ ਹਮ ਚੁਨਾਂ
ਚਰਖ-ਓ-ਸਮਾਵਾਤ-ਓ-ਸਿਪਹਰ-ਓ-ਆਸਮਾਂ

ਦਰ ਹਿਸਾਬ-ਏ-ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਬੇ ਇਨਤਿਹਾ
ਵਜ਼ ਤਲਾਸ਼-ਓ-ਜੁਸਤਜੂ-ਏ-ਮੁਨਤਹਾ

ਅਹਲ-ਏ-ਤਹਕੀਕ ਆਲਿਮ-ਓ-ਹਿਕਮਤ ਪਸੰਦ
ਆਜਿਜ਼-ਓ-ਦਰ ਮਾਂਦਾ ਬਿਲਆਖਿਰ ਸੁਦੰਦ

ਯਕ ਸੁਖਨ ਵੇਦ-ਏ-ਮੁਕੱਦਸ ਨੀਜ਼ ਗੁਫਤ
ਨੀਸਤ ਈ ਹਮ ਆਂਚਿ ਗੁਫਤ ਅਸਤ-ਓ-ਸ਼ਿਨੁਫਤ

ਹਸਰ-ਓ-ਹੱਦ-ਏ-ਕੁਦਰਤਸ਼ ਨਤਵਾਂ ਬਿਗਫਤ
ਗੌਹਰ-ਏ-ਸਿਰ-ਏ-ਹਕੀਕਤ ਕਸ ਨਸੁਫਤ

ਪਾਉੜੀ 22

- (1) 1. ਤਹਤ-ਓਸ-ਸਰਾ, ਆਲਮ-ਏ-ਜ਼ੋਰੀ-ਓ-ਪਸਤ, ਜ਼ੋਰ-ਏ-ਆਲਮ-ਏ-ਜ਼ੋਰੀ ਦੀਗਰ ਆਲਮ-ਏ-ਤਹਤਾਨੀਸਤ
2. ਬੇ ਸੁਮਾਰ
3. ਆਲਮ-ਏ-ਫ਼ੋਕਾਨੀ, ਸਿਪਹਰ, ਆਸਮਾਨ, ਫਲਕ, ਸਮਾ, ਚਰਖ, ਨੀਜ਼ਬਰ ਫਲਕ-ਏ-ਦੀਗਰ ਅਫਲਾਕ ਬਾਸ਼ਦ
- (2) 1. ਆਖਿਰ
2. ਹਦ, ਅੰਦਾਜ਼ਾ, ਹਿਸਾਬ, ਅੰਜਾਮ, ਆਖਿਰ, ਇਨ ਤਹਾ, ਮੁਨਤਹਾ, ਇਖਤਿਤਾਮ
3. ਤਾਲਾਸ਼, ਜੁਸਤਨ, ਸੁਰਾਗ
4. ਵੇਦ-ਏ-ਮੁਕੱਦਸ
5. ਆਜਿਜ਼-ਓ-ਦਰਮਾਂਦਾ-ਓ-ਕਾਸਿਰ
6. ਯਕ ਨੁਕਤਾ-ਓ-ਸੁਖਨ ਬਿਗਫਤ ਕਿ ਆ ਹਕੀਕਤ-ਏ-ਕੁਦਰਤ ਅਜ਼ਅੰਦਾਜ਼ਾ-ਓ-ਹਿਸਾਬ, ਬਾਲਾਤਰੀਨ ਅਸਤ, ਸੁਮਾਰਸ਼ ਨਾ ਮੁਮਕਿਨ ਬਵਦ, ਪਾਯਾਨਸ਼ ਨਤਵਾਂ ਯਾਫਤ

॥ पाताला पाताल लख आगासा आगासा ॥

پوڑی ۲۲ (۱) پاتالا پاتال لکھ آگسا آگس

॥ ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ ॥

(۲) اوڑک اوڑک بھال تھکے وید کہن اک وات

منزلِ ہست و دوم

بعد از تحقّ الثری دیگر ہم است عالم تحتانی و زیریں و پست
ہست بر افلاک دیگر ہم چناں چرخ و سموات و سپہر و آسمان
در حسابِ قدرتِ بے انتہا وز تلاش و جستجوئے منتہی
اہل تحقیق عالم و حکمت پسند عاجز و درماندہ بالآخر ہند
یک سخن وید مقدّس نیز گفت نیست این ہم آنچه گفت است و شفقت
حضر و حدّ قدرتش توان بجست
گوہر ہر حقیقت کس نشت

۲۲ (۱) ۱۔ تحقّ الثری، عالم زیریں و پست، زیر عالم زیریں، دیگر عالم تحتانی است ۲۔ پیشمار
۳۔ عالم فوقانی، سپہر، آسمان، فلک، سما، چرخ، نیز بر فلک دیگر افلاک باخدا

(۲) ۱۔ آخر ۲۔ حدّ، اندازہ، حساب، انجام، آخر، انتہا، منتہی، اختتام، حصر و حد، پایاں
۳۔ تلاش، جستجو، سراغ ۴۔ عاجز و درماندہ و قاصر، یک نکتہ و سخن گوید ۵۔ بید مقدّس
۶۔ کہ آں حقیقت

- (17) ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵਡੀ ਨਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਕਾ ਹੋਵੇ॥
- (18) ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੋ ਜਾਣੈ ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਰੈ॥21॥

17. ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਬਰ ਹੱਕ ਅਜ਼ੀਮ-ਓ-ਅਕਬਰ ਅਸਤ
ਹੱਕ ਤਆਲਾ ਕਿਬਰੀਯਾ-ਓ-ਬਰਤਰ ਅਸਤ
- ਅਜ਼ਮਤ-ਓ-ਸ਼ਾਨ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾਵੰਦ-ਏ-ਕਰੀਮ
ਪਾਕ-ਓ-ਮੁਤਆਲ-ਓ-ਰਫ਼ੀਅ ਅਸਤ-ਓ-ਅਜ਼ੀਮ
- ਫ਼ਾਇਲ-ਏ-ਕੁਲ ਹਸਤ ਰੱਬ-ਏ-ਕਰਦਗਾਰ
ਮੀ ਸ਼ਵਦ ਅਜ਼ ਹੁਕਮ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਜੁਮਲਾ ਕਾਰ
- ਈ ਹਮਾ ਓ ਕਾਰਹਾ ਜੁਮਲਾ ਅਜ਼ਸਤ
ਗੁਫ਼ਤਾ-ਓ-ਫ਼ਰਮੂਦਾ-ਓ-ਕਰਦਾ ਅਜ਼ਸਤ
18. ਗਰ ਕਸੇ ਖ਼ੁਦ ਰਾ ਬਫ਼ਹਮਦ ਬਿਲਉਮੂਮ
ਅਹਲ ਹਿਕਮਤ ਅਹਲ-ਏ-ਰਾਜ਼ ਅਹਲ-ਏ-ਉਲੂਮ
- ਗਰ ਚਿ ਬਾਸ਼ਦ ਆਰਿਫ਼-ਓ-ਅਹਲ-ਏ-ਖ਼ਿਰਦ
ਚੂੰ ਬਿਗਰਦਦ ਮੁਦਈ ਮੁਦਬੀ ਬਵਦ
- ਦਰ ਹੁਜ਼ੂਰ-ਏ-ਦਰਗਹ-ਏ-ਰੱਬ-ਏ-ਜਹਾਨ
ਉਨਖ਼ੁਹਦ ਯਾਫ਼ਤ ਜ਼ੋਬ-ਓ-ਇਜ਼-ਓ-ਸ਼ਾਨ

- (17) 1. ਅਜ਼ੀਮ, ਅਕਬਰ, ਤਆਲਾ ਪਾਕ, ਰਫ਼ੀਅ, ਕਿਬਰੀਯਾ
2. ਸਾਹਿਬ, ਰੱਬ, ਮਾਲਿਕ ਖ਼ੁਦਾ
3. ਸ਼ਾਨ-ਓ-ਅਜ਼ਮਤ, ਜਲਾਲਤ, ਸਿਫ਼ਾਤ, ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ, ਤਅਰੀਫ਼
4. ਕਰਦਾ-ਓ-ਫ਼ਰਮੂਦਾ ਅਜ਼ਮੀਸ਼ਵਦ
- (18) 1. ਅਗਰ
2. ਕਸੇ
3. ਖ਼ੁਸ਼ਤਨ ਰਾ ਦਾਨਾ ਬਿਦਾਨਦ ਵ ਮੁਦਈ ਗਰਦਦ
4. ਦਰ ਹੁਜ਼ੂਰਸ਼ ਰਫ਼ਤਾ ਪੇਸ਼-ਏ-ਬਾਰਗਾਹ-ਏ-ਇਲਾਹੀ
5. ਇਜ਼ਤ-ਓ-ਮਕਬੂਲੀਯਤ ਨਯਾਬਦ

॥ ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵਡੀ ਨਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਕਾ ਹੋਵੈ ॥

(۱۷) وڈا صاحب وڈی نائی کیتا جا کا ہووے

(۱۷)

صاحبِ برحق عظیم و اکبر است
حق تعالیٰ کبریا و برتر است
عظمت و شانِ خداوندِ کریم
پاک و متعال و رفیع است و عظیم
فاعِلِ کل هست ربِّ کریم
میشود از حُکمِ پاکش جمله کار
ایں همه و کارها جمله از دست
گفته و فرموده و کرده از دست

॥ ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੋ ਜਾਣੈ ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ ॥ ੨੧ ॥

(۱۸) ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੋ ਜਾਣੈ ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ

(۱۸)

گر کسی خود را بفهمد بالعموم
اہلِ حکمت اہلِ راز اہلِ علوم
گرچہ باشد عارف و اہلِ جزد
پوں بگرد مدعی خود ہیں و
در حضورِ درگاہِ ربِّ جہاں
اُو نخواہد یافت زیب و عِز و شان

(۱۷) ۱۔ عظیم، اکبر، تعالیٰ، پاک، رفیع، کبریا ۲۔ صاحب، رب، مالک، خدا
۳۔ شان و عظمت، جلالت، صفات، حمد و ثناء، تعریف ۴۔ کردہ و فرمودہ اڈوی شود

(۱۸) ۱۔ اگر کسی ۲۔ خوشن را دانابداند و مدعی گردد ۳۔ در حضور رفتہ،
پیش بارگاہِ الہی ۴۔ عزت، قُدْرَت نیابد

(15) ਕਿਵੈਂ ਕਰਿ ਆਖਾ ਕਿਵੈਂ ਸਾਲਾਹੀਂ ਕਿਉਂ ਵਰਨੀਂ ਕਿਵੈਂ ਜਾਣਾ॥

(16) ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ ਇਕ ਦੂ ਇਕੁ ਸਿਆਣਾ॥

(ਇਲਮ-ਓ-ਹਿਕਮਤ ਦਾਨਿਸ਼-ਓ-ਫ਼ਿਕਰ-ਓ-ਖ਼ਿਯਾਲ
ਦਰ ਸਿੱਰ-ਏ-ਕੁਦਰਤ ਨਮੀ ਦਾਰਦ ਮਜ਼ਾਲ)

15. ਜ਼ਿਕਰਸ਼-ਓ-ਤਸ਼ਰੀਹ-ਓ-ਤਫ਼ਸੀਰ-ਓ-ਬਯਾਂ
ਦਰ ਕਲਾਮ-ਓ-ਗੁਫ਼ਤਗੁਆਰਮ ਚਿਸਾਂ?

ਮਨ ਚਿਗੂਨਾ ਗੋਯਮ ਅਜ਼ ਨੁਤਕ-ਓ-ਜ਼ਬਾਂ
ਹਮਦ-ਓ-ਤੋਸੀਫ਼-ਓ-ਸਨਾ ਬਿਕੁਨਮ ਚਿਸਾਂ?

ਆਂਕਿ ਦੂਰ ਅਜ਼ ਅਕਲ-ਓ-ਇਦਰਾਕ-ਓ-ਗੁਮਾਂ
ਮਅਰਫ਼ਤ ਦਰ ਯਾਬਮ-ਓ-ਦਾਨਮ ਚਿਸਾਂ?

(ਕਮਤਰੀਨਮ ਆਜ਼ਿਜ਼-ਓ-ਕਾਸਿਰ ਦਹਨ
ਹੇਚ-ਓ-ਨਾ ਚੀਜ਼ਮ ਚਿ ਮਨ ਗੋਯਮ ਸੁਖਨ

16. ਜੀਂ ਨਮਤ ਨਾਨਕ ਬਜ਼ਾਹਿਰ ਹਰ ਕਸੇ
ਈਂ ਕਲਾਮ-ਓ-ਗੁਫ਼ਤਗੁਰੋਯਦ ਹਮੇ

ਆਲਿਮ-ਓ-ਦਾਨਿਸ਼ਵਰ-ਓ-ਜ਼ੀਰਕ ਬਸੇ
ਹਸਤ ਆਕਿਲ ਤਰ ਯਕੇ ਅਜ਼ ਦੀਗਰੇ

ਹਮ ਬ ਇਲਮ-ਓ-ਹਿਕਮਤ ਅਜ਼ ਪਿੰਦਾਰ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼
ਖ਼ੁਸ਼ਤਨ ਰਾ ਫ਼ ਹਿਮਦ ਅਜ਼ ਦਿਗਰਾਨ ਬੇਸ਼

(15) 1. ਚਿਗੂਨਾ

2. ਗੋਯਮ

3. ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ

4. ਬਿਯਾਨ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਤਫ਼ਸੀਰ ਕੁਨਮ

5. ਮਅਰਫ਼ਤ ਯਾਬਮ, ਦਾਨਮ

(16) 1. ਗੁਫ਼ਤਗੂ-ਓ-ਕਲਾਮ

2. ਹਰ ਕਸ ਬਿਗੋਯਦ

3. ਯਕੇ ਅਜ਼ ਦੀਗਰੇ

4. ਦਾਨਾ, ਮਿਰਦਮੰਦ, ਅਕਲਮੰਦ, ਵਾਕਿਫ਼, ਹਕੀਮ, ਆਲਿਮ, ਦਾਨਿਸ਼ਵਰ, ਜ਼ੀਰਕ

॥ ਕਿਵ ਕਰਿ آਖਾ ਕਿਵ سالਾਹی کیਉ کرانی کیਵ جانا ॥

(۱۵) کو کر آکھا کو صالاحی کو پورنی کو جانا

॥ ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ ਇਕ ਦੂ ਇਕੁ ਸਿਆਣਾ ॥

(۱۶) نانک آکھن سبھ کو آکھے اک دو اک سیانا

(۱۵) (علم و حکمت دانش و فکر و خیال)

(در بر قدرت نمی دارد مجال)

زُکُش و تشریح و تفسیر و بیاں در کلام و گفتگو آرم چساں

مَن چگونہ گویم از نطق و زباں خمد و توصیف و ثنا یکم چساں

آنکہ دور از عقل و ادراک و گماں معرفت در یابم و دانم چساں

(کمتر تنم عاجز و قاصر دهن)

(بچ و ناچیزم چه من گویم سخن)

(۱۶) زیں نمط نانک بظاہر ہر گسے ایں کلام و گفتگو گوید ہے

عالم و دانشور و زیرک سے ہست عاقل تر گئے از دیگرے

ہم بعلم و حکمت از پندار خویش خوشتن را فہم از و گران بیش

(۱۵) ۱۔ چگونہ ۲۔ گویم ۳۔ حمد و ثنا ۴۔ بیان و ذکر و تفسیر ۵۔ معرفت یا ہم و دانم

(۱۶) ۱۔ گفتگو و کلام ۲۔ ہر کس گوید ۳۔ یکے از دیگرے ۴۔ دانا، بزدمند، عقلمند، واقف، حکیم، عالم، دانشور، زیرک

(13) ਬਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨਾ ਕੋਈ॥

(14) ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ॥

13. ਨਫਸ ਕੁਸ਼ ਮੁਰਤਾਜ, ਜਾਹਿਦ-ਏ-ਹੱਕ ਸ਼ਿਨਾਸ
ਆਮਿਲ-ਏ-ਹਬਸ-ਏ-ਦਮ-ਓ-ਜ਼ਬਤ-ਏ-ਹਵਾਸ

ਕੈ ਬਿਦਾਨਦ ਅਜ਼ ਜ਼ਹੂਰ-ਏ-ਕੁਨਫਕਾ
ਯੌਮ-ਓ-ਤਾਰੀਖ਼-ਓ-ਦਮ-ਓ-ਰੋਜ਼-ਓ-ਜ਼ਮਾਂ

ਨੀਜ਼ ਹਮ ਅੰ ਫ਼ਸਲ-ਓ-ਮਾਹ-ਓ-ਮੌਸਿਮੇ
ਜ਼ਾਫ਼ਰੀਨਸ਼ ਮਰ ਨਮੀ ਦਾਨਦ ਕਸੇ

(ਮਰਦ-ਏ-ਤਹਕੀਕ ਆਲਿਮ-ਓ-ਅਹਲ-ਏ-ਸ਼ਿਨਾਸਤ)
ਹੇਚ ਸਾਲਿਕ ਰਾਜ਼ ਨਤਵਾਨਿਸਤ ਯਾਫ਼ਤ

14. ਫ਼ਾਇਲ-ਏ-ਕੁਲ-ਏ-ਖ਼ਾਲਿਕ-ਏ-ਬਰਤਰ ਖ਼ੁਦਾ
ਚੂੰ ਕੁਨਦ ਤਖ਼ਲੀਕ-ਓ-ਸਾਜ਼ਦ ਖ਼ਲਕਹਾ

ਅੰ ਦਮ-ਓ-ਵਕਤ-ਓ-ਰਜ਼ਾ ਕਦਰ-ਓ-ਕਜ਼ਾ
ਉਖ਼ੁਦਸ਼ ਦਾਨਦ ਫ਼ਕਤ ਹਰ ਰਾਜ਼ ਰਾ

(ਅਕਲ-ਓ-ਇਦਰਾਕ ਆਜਿਜ਼ ਅਸਤ-ਓ-ਨਾਰਸਾ
ਦੀਗਰੇ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਦਾਨਦ ਮਾਜਰਾ)

-
- (13) 1. ਤਾਰੀਖ਼
2. ਰੋਜ਼, ਯੋਮ, ਨਹਾਰ
3. ਮੁਰਤਾਜ, ਨਫਸ ਕੁਸ਼ ਜਾਹਿਦ ਆਮਿਲ-ਏ-ਹਬਸ-ਏ-ਦਮ-ਓ-ਜ਼ਬਤ-ਏ-ਹਵਾਸ
4. ਫ਼ਸਲ, ਮੌਸਮ
5. ਦੀਗਰ
- (14) 1. ਚੂੰ
2. ਆਫ਼ਰੀਨੰਦਾ, ਕਰਦਗਾਰ, ਖ਼ਾਲਿਕ
3. ਦੁਨਿਆ, ਕਾਯਨਾਤ, ਮਖ਼ਲੂਕਾਤ
4. ਸਾਜ਼ਦ-ਓ-ਆਫ਼ਰੀਨਦ
5. ਬਖ਼ੁਦ
6. ਦਾਨਦ
7. ਫ਼ਕਤ ਹਮਾਂ, ਅੰ

॥ بیڈی واری نا جیگی جانی روتی مارو نا کوی ॥

(۱۳) تھیت وار نا جوگی جائے رت ماہ ناکوئی^۵

॥ جا کرنا سیرنی کوی سانی آپی جائے سوئی^۶

(۱۴) جا کرنا سیرنی کو ساجے آپی جائے سوئی^۶

(۱۳) نفس کش مرتاض وزلد حق شناس عامل جنس دم وضبط حواس
کے بداند از ظہور کن فکاں یوم و تاریخ و دم و روز و زماں
نیز ہم آں فصل و ماہ و موسے ز آفرینش مرنی داند گے
(مزد تحقیق عالم و اہل شناخت)

یچ سالک راز نتوانست یافت

(۱۴) فاعل کل خالق برتر خدا پوں کند تخلیق و سازد خلق ہا
آں دم و وقت و رضا قدر و قضا او خودش داند فقط ہر راز را
(عقل و ادراک عاجز است و نارسا)
(دیگرے ہرگز نداند ماجرا)

(۱۳) ۱ تاریخ ۲ روز، یوم، نہار ۳ مرتاض، نفس کش، زائد، عامل جنس دم وضبط حواس
۴ فصل، موسم ۵ دیگر

(۱۴) ۱ پوں ۲ آفرینندہ، کردگار، خالق ۳ دنیا، کائنات، مخلوقات ۴ سازو آفرینند
۵ بخود ۶ داند ۷ فقط ہاں، آں

- (11) ਵੇਲਾਂ ਨ ਪਾਈਆਂ ਪੰਡਤੀਂ ਜਿਹੋਵੇਂ ਲੇਖੁ ਪੁਰਾਣੁ॥
 (12) ਵਖਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਕਾਦੀਆਂ ਜਿ ਲਿਖਨਿ ਲੇਖੁ ਕੁਰਾਣੁ॥

11. ਆਲਿਮਾਨ-ਏ-ਮਜ਼ਹਬੀ ਰਾ ਅਜ਼ ਹਨੂਦ
 ਵਕਤ-ਏ-ਕੁਨ ਦਰ ਇਲਮ ਨਤਵਾਨਦ ਕਸ਼ੂਦ

ਚੁੰ ਪੁਰਾਨ ਅਰ ਹਸਤ ਤਹਰੀਰ-ਏ-ਅਜ਼ੀਜ਼
 ਬਿਨਿਗਰੰਦ ਈਸ਼ਾਂ-ਓ-ਬਿਨੁਮਾਯੰਦ ਨੀਜ਼

ਦਰ ਨਵਿਸ਼ਤ-ਏ-ਕੁਤਬ-ਏ-ਦੀਨ-ਏ-ਮਜ਼ਹਬੀ
 ਕੇ ਬਵਦ ਜ਼ਿਨਹਾਰ ਈਂ ਸਿਰ-ਏ-ਖ਼ਡੀ

12. ਹਮ ਚੁਨੀਂ ਆਂ ਵਕਤ-ਏ-ਤਖ਼ਲੀਕ-ਏ-ਜਹਾਂ
 ਆਸ਼ਕਾਰਾ ਕੇ ਸ਼ੁਦਾ ਬਰ ਕਾਜ਼ਿਯਾਂ ?

ਆਲਿਮਾਂ ਗੋਯੰਦ ਤਫ਼ਸੀਰਸਤ ਗਰ
 ਲੋਕ ਬਾਸ਼ਦ ਮਿਸਲ-ਏ-ਕੁਰਆਂ ਮੁਅਤਬਰ

ਰਾਜ਼-ਏ-ਸਰਬਸਤਾ ਨ ਅਜ਼ ਕੁਰਾਂ ਕੁਸ਼ਦ
 ਹਸਤ ਕੁਦੀਗਰ ਕਿਤਾਬ-ਏ-ਮੁਸਤਨਦ

ਅਜ਼ ਜ਼ਹੂਰ-ਏ-ਖ਼ਲਕ-ਓ-ਅਮਰ-ਏ-ਕੁਨਫ਼ਕਾਂ
 ਕਸ ਨਮੀ ਦਾਨਦ ਮਗਰ ਵਕਤ-ਓ-ਜ਼ਮਾਂ

ਸਿਰ-ਏ-ਮਖ਼ਡੀ ਅਸਤ, ਬਾਸ਼ਦ ਹਮ ਚੁਨੀਂ
 ਅੰਦਰੀਂ ਬਾਬ ਅੰਦ ਆਜ਼ਿਜ਼ ਅਹਲ-ਏ-ਦੀਂ

-
- (11) 1. ਵਕਤ
 2. ਨਯਾਫ਼ਤਾ
 3. ਆਲਿਮ-ਏ-ਅਲੂਮ-ਓ-ਮਜ਼ਹਬ-ਏ-ਹਨੂਦ
 4. ਅਗਰ
 5. ਬਾਸ਼ਦ
 6. ਨਵਿਸ਼ਤ, ਤਹਰੀਰ
 7. ਪੁਰਾਣ, ਕੁਤਬ-ਏ-ਮਜ਼ਹਬੀਆ-ਏ-ਅਹਲ-ਏ-ਹਨੂਦ ਕਿ ਹਜ਼ਦਹ ਅਸਤ
 (12) 1. ਵਕਤ
 2. ਨਯਾਫ਼ਤਾ
 3. ਕਾਜ਼ੀਯਾਨ
 4. ਬਿਨਵੀਸਦ
 5. ਤਹਰੀਰ-ਓ-ਸਨਦ
 6. ਕੁਰਆਨ ਸ਼ਰੀਫ਼

(۱۱) عالمانِ مذہبی را از ہنود وقتِ گن در علم نتواند کشود
پوں پوران ارہست تحریر عزیز بنگرند ایشان و نمایند نیز
در نوشتِ کتب دین و مذہبی گے بود زہار ایں سرِ خھی

(۱۲) ہم چنیں آں وقتِ تخلیق جہاں

آشکارا گے شدہ بر قاضیاں
عالماں گویند تفسیرست گر لیک باشد مثلِ قرآن معتبر
را ز سر بستہ نہ از قرآن کشد ہست کو دیگر کتاب مستند
از ظہورِ خلق و انر کن فکاں کس نمی داند مگر وقت و زماں
سرِ خھی است و باشد ہم چنیں
اند ریں باب اند عاجز اہل دیں

॥ वेल न पायीआ पंडती जि होवै लेख पुराण ॥

(۱۱) ويل نه پاييا پنڈتي جے ہووے ليکھ پوران

॥ वखतु न पायिअ कादीआ जि लिखनि लेख कुराण ॥

(۱۲) وخت نه پايو کاڊيا جے ليکھن قران

(۱۱) ۱ وقت ۲ نیافتہ ۳ عالمِ علوم، مذہبِ ہنود ۴ اگرہ باشد ۵ نوشت و تحریر
۶ پوران، کتبِ مذہبیہ اہل ہنود کہ شودہ است

(۱۲) ۱ وقت ۲ نیافتہ ۳ قاضیاں ۴ بویسندہ ۵ تحریر و سند، مثل ۶ قرآن شریف

- (8) ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੇ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ॥
- (9) ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਵਖਰੁ ਕਵਣੁ ਕਵਣੁ ਬਿਤਿ ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ॥
- (10) ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ॥

8. ਹੱਕ ਤਆਲਾ ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਬਰਹੱਕ ਤੁਈ
ਬੇ ਨਿਯਾਜ-ਓ-ਵਾਹਿਦ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਤੁਈ
- ਮਬਅ-ਏ-ਨੂਰ-ਓ-ਜਲਾਲ ਅਸਤ-ਓ-ਜਲੀਲ
ਖਾਲਿਕ-ਏ-ਹੁਸਨ-ਓ-ਜਮਾਲ ਅਸਤ-ਓ-ਜਮੀਲ
- ਜਾਵਿਦਾਂ ਅੰਦਰ ਸਰੂਰ-ਏ-ਸਰਮਦੀ
ਕਾਇਮ ਬਿਜ਼ਾਤ ਅਸਤ ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਈਜ਼ਦੀ
- (ਹਾਜ਼ਿਰ-ਓ-ਨਾਜ਼ਿਰ, ਮੁਹੀਤ-ਏ-ਕੁਲ ਅਜ਼ੀਮ
ਰੱਬ-ਏ-ਇੱਜ਼-ਓ-ਜੱਲ ਖ਼ੁਦਾਵੰਦ-ਏ-ਕਰੀਮ
9. ਆਂ ਕੁਦਾਮੀ ਵਕਤ-ਓ-ਹੰਗਾਮ-ਓ-ਐਯਾਮ?
ਰੋਜ਼-ਓ-ਤਾਰੀਖ਼-ਓ-ਮਹ-ਓ-ਮੌਸਮ ਕੁਦਾਮ?
10. ਚੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਐਵਲ ਜ਼ਹੂਰ-ਏ-ਕੁਨ ਫ਼ਕਾਂ
ਆਫ਼ਰੀਦਾ ਖ਼ਾਲਿਕ-ਏ-ਬਰਤਰ ਜਹਾਂ
- ਜੁਮਲਾ ਮੌਜੂਦਾਤ ਆਮਦ ਦਰ ਵਜੂਦ
ਆਲਮ-ਏ-ਮਖ਼ਲੂਕ-ਓ-ਹਰ ਸ਼ੈ ਵਾ ਨਮੂਦ

-
- (9) 1. ਕੁਦਾਮੀ
2. ਆਂ
3. ਵਕਤ
4. ਵਕਤ, ਜ਼ਮਾਨਾ, ਅਹਦ, ਹੰਗਾਮ, ਅਰਸਾ
5. ਤਾਰੀਖ਼
6. ਰੋਜ਼, ਯੋਮ
- (10) 1. ਕੁਦਾਮੀ
2. ਮੌਸਮ, ਫ਼ਸਲ, ਹੰਗਾਮ
3. ਮਾਹ, ਸ਼ਹਰ
4. ਚੂੰ
5. ਆਲਮ, ਦੁਨਿਆ, ਕਾਯਨਾਤ, ਤਰਤੀਬ-ਓ-ਤਰਕੀਬ-ਏ-ਆਲਮ, ਮਖ਼ਲੂਕਾਤ-ਏ-ਜਹਾਂ, ਸ਼ਕਲ-ਓ-ਸੂਰਤ-ਏ-ਆਲਮ, ਮੌਜੂਦਾਤ-ਏ-ਜਹਾਂ, ਨਕਸ਼ਾ-ਏ-ਦਹਰ ਤਖ਼ਲੀਕ ਖ਼ੁਦ

(۸) سَتِ سُبْهَانِ سدا مِن چاؤ

(۸) حق تعالیٰ صاحبِ برحق تُوئی بے نیاز و واحد مُطلق تُوئی
مَبْدُ ثُور و جلال است و جلیل خالقِ حُسن و جمال است و جمیل
جاوداں اَندر سرورِ سرمدی قائم بالذات است ذاتِ ایزدی
(حاضر و ناظرِ مُحیطِ کُلِّ عَظیم
رَبِّ عِزّ و جَلِ خُداوندِ کریم)

॥ ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਵਖਤੁ ਕਵਣੁ ਕਵਣੁ ਬਿਤਿ ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ ॥

(۹) کَوْنُ لَ سُو وِیلا وَحُفْ کَوْنُ کَوْنُ تَهْتِ کَوْنُ وَاڑ

(۹) آں کدای وقت و ہنگام و ایام؟ رُوز و تاریخ و مہ و موسم کدای؟

॥ ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ ॥

(۱۰) کَوْنِ سِ رُتِی مَہ کَوْنِ جِٹِ ہوا آکار

(۱۰) پُوں عُدہ اوّل ظہورِ کن فکاں آفریدہ خالقِ برترِ جہاں
جملہ موجودات آمد در وجود عالمِ مخلوق و ہر شے و انمود

(۹) ۱۔ کدای ۲۔ آں ۳۔ وقت ۴۔ زمانہ، عہد، ہنگام، عرصہ ۵۔ تاریخ ۶۔ روز، یوم

(۱۰) ۱۔ کدای ۲۔ موسم، فصل، ہنگام ۳۔ ماہ، شمار ۴۔ پُوں ۵۔ عالم، دنیا، کائنات
۶۔ ترتیب و ترکیب عالم، مخلوقات جہاں، شکل و صورت عالم، موجودات جہاں ۷۔ نقشہ و تخیلِ خدا

- (5) ਸਭਿ' ਗੁਣ' ਤੇਰੇ' ਮੈ ਨਾਹੀ' ਕੋਇ'॥
- (6) ਵਿਣੁ' ਗੁਣ' ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ' ਹੋਇ'॥
- (7) ਸੁਅਸਤਿ' ਆਥਿ' ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ'॥
- (8) ਸਤਿ' ਸੁਹਾਣੁ' ਸਦਾ' ਮਨਿ' ਚਾਉ'॥

5. ਈਂ ਹਮਾ ਔਸਾਫ ਅਜ ਇਕਰਾਮ-ਏ-ਤੁਸਤ
ਮਨ ਚਿ ਹਸਤਮ? ਹੇਚ-ਓ-ਨਾ ਚੀਜ਼ਮ ਨਖੁਸਤ
6. ਤਾ ਨਯਾਵਰਦਸਤ ਵਸਫ-ਓ-ਜੌਹਰੇ
ਕੈ ਸ਼ਵਦ ਇਸ਼ਕ-ਓ-ਇਬਾਦਤ ਅਜ ਦਿਲੇ
7. ਬਰ ਮਨ-ਏ-ਸਿਸਕੀਂ ਬਿਫਰਮਾ ਰਹਮਤੇ
ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼-ਏ-ਮਿਹਰ-ਓ-ਕਰਮ ਯਾਰਬ ਜ਼ਹੇ

(ਬੇ ਹੁਨਰ ਬੇ ਵਸਫ਼ ਹਾ ਨੇਕੀ ਬਿਦਿਹ
ਬੰਦਾ-ਏ-ਨਾ ਚੀਜ਼ ਰਾ ਖ਼ੁਬੀ ਬਿਦਿਹ)

ਸੂਰਤ-ਏ-ਕਲਮਾਤ-ਏ-ਸਾਇਲ ਬਰਹਮਨ'
ਗੌਯਮਤ ਦਰ ਸ਼ੁਕਰ-ਏ-ਇਹਸਾ ਈਂ ਸੁਖਨ

ਹਮਦ-ਓ-ਤੌਸੀਫ਼-ਓ-ਸਨਾ-ਏ-ਬਰਤਰੀਂ
ਨੀਜ਼ ਬਿਪਜ਼ੀਰ ਅਜ ਗਦਾ-ਏ-ਕਮਤਰੀਂ

8. ਐ ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਕਾਰਸਾਜ਼-ਓ-ਕਰਦਗਾਰ
ਮਾਲਿਕ-ਏ-ਅਰਜ਼-ਓ-ਸਮਾ ਪਰਵਰਦਗਾਰ

-
- (5) 1. ਹਮਾ, ਜੁਮਲਾ
2. ਵਸਫ਼, ਜੌਹਰ, ਖ਼ੁਬੀ, ਉਮਦਗੀ, ਬਰਫ਼, ਨੇਕੁਈ, ਨਿਯਾਕਤ, ਕਦਰ, ਤੌਸੀਫ਼, ਸ਼ਾਨ, ਨੇਕੀ, ਕਾਬਲੀਯਤ
3. ਬਖ਼ਸ਼ੀਦਾ-ਏ-ਤੁਸਤ
4. ਮਨ
5. ਹੇਚ, ਨਾ ਚੀਜ਼
  - (6) 1. ਬਿਦੂ, ਬਗ਼ੈਰ
2. ਔਸਾਫ਼
3. ਤਾਅਤ, ਬੰਦਗੀ, ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਹਕੀਕੀ, ਖ਼ੁਦਾ ਪ੍ਰਸਤੀ, ਇਬਾਦਤ
4. ਨਮੀ ਤਵਾਨਦ ਸ਼ੁਦ
  - (7) 1. ਗੁਫ਼ਤਗੂ-ਏ-ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ, ਕਲਮਾਤ-ਏ-ਸਨਾ, ਅਲਫ਼ਾਜ਼-ਏ-ਸ਼ੈਰ-ਓ-ਤਅਗੀਫ਼
2. ਗਦਾ, ਸਾਇਲ, ਫ਼ਕੀਰ, ਮਿਸਕੀਨ
3. ਕਲਮਾਤ-ਏ-ਬਰਹਮਨ, ਗੁਫ਼ਤਗੂਏ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ, ਅਲਫ਼ਾਜ਼-ਏ-ਸਾਇਲ-ਏ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ਵ ਸ਼ੈਰਾਤ ਯਾਫ਼ਤਾ
  - (8) 1. ਹੱਕ, ਬਰਹੱਕ
2. ਜਮੀਲ-ਓ-ਜਲੀਲ-ਓ-ਜੱਲ-ਏ-ਜਲਾਲ ਹੂ, ਸਰਾਪਾ ਨੂਰ, ਜਮਾਲ-ਓ-ਜਲਾਲ
3. ਦਾਇਮਾ, ਜਾਵਿਦਾ, ਬਿਦੁੱਵਾਮ
4. ਦਿਲ, ਜਾਤ
5. ਸ਼ੁਰੂਰ-ਏ-ਸਰਮਦੀ-ਓ-ਅਬਦੀ
ਆ ਮਬਦ-ਏ-ਸ਼ੁਰੂਰ-ਏ-ਸਰਮਦੀ ਦਾਇਮ ਬ ਸ਼ੁਰੂਰ-ਏ-ਜਾਤ-ਏ-ਅਬਦੀਸਤ

(۵) ایں ہمہ اوصاف از اکرام تُست من چہ ہستم؟ بیچ و ناچیزم نخست

(۶) تانیاؤ درست وصف و جوہرے گے شود عشق و عبادت از دلے

(۷) (بر من ملکیں بفرما رحمتے بخشش مہر و کرم یا رب زہے)

(بے ہنر بے وصف رانیک پدہ بندہ ناچیز را خوبی پدہ)

صورت کلمات سائل برہمن

گوشت در شکر احساں سخن

حمد و توصیف و ثنائے برترین نیز بہ پذیر از گدائے کمترین

(اے خدائے کارساز و کردگار)

(۸)

مالکِ ارض و سما پروردگار

॥ سبھ گن تیرے میں نہ کوئی ॥

(۵) ॥ سبھ گن تیرے میں نہ کوئی ॥

॥ تیرے گن تیرے میں نہ کوئی ॥

(۶) ॥ تیرے گن تیرے میں نہ کوئی ॥

॥ سواست آتھ بانی یر ماؤ ॥

(۷) ॥ سواست آتھ بانی یر ماؤ ॥

॥ سبھ گن تیرے میں نہ کوئی ॥

(۸) ॥ سبھ گن تیرے میں نہ کوئی ॥

(۵) ۱۔ ہمہ، جملہ ۲۔ وصف، جوہر، خوبی، حمدگی، شرف، بلکوی، لیاقت، قدر، تعریف، شان، نیکی، قابلیت ۳۔ بخشدہ، تُست ۴۔ من ۵۔ بیچ و ناچیز

(۶) ۱۔ بدوں، بغیر ۲۔ اوصاف ۳۔ طاعت، بندگی، عشقِ حقیقی خدایِ پرستی، عبادت ۴۔ نمی توانم

(۷) ۱۔ گفتگوئے شکرانی، کلماتِ ثنا، الفاظِ غیر و تعریف ۲۔ گدا، سائل، فقیر، مسکین ۳۔ کلماتِ برحق، گفتگوئے شکر گزار، الفاظِ سائل بخشش و خیرات یافتہ

(۸) ۱۔ حق و برحق ۲۔ جمیل و جلیل، جل جلالہ، سراپاؤں و جمال و جلال ۳۔ دائما، جاوداں،

بالذی دام ۴۔ دل، ذات ۵۔ سرورِ سرمدی و ابدی

۳/۴/۵ آلِ مبدی سرورِ سرمدی دائما بہ سرورِ ذاتِ ابدی ست

(۸) ۱۔ نامِ قومیت از ہنود، حکیم، دانشمند و عالم

ਪਾਉੜੀ 21

- (1) ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ॥
- (2) ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲੁ ਕਾ ਮਾਨੁ॥
- (3) ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ॥
- (4) ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ॥

ਪਾਉੜੀ 21

- (1) 1. ਜ਼ਿਯਾਰਤ
2. ਰਿਯਾਜ਼ਤ
3. ਰਹਮ
4. ਪੈਰਾਤ-ਓ-ਸਮਾਵਤ, ਦਾਦ
5. ਪੈਰਾਤ
- (2) 1. ਅਗਰ
2. ਕਸੇ
3. ਯਾਬਦ
4. ਜ਼ੋਰਾ, ਅੰਦਕ, ਕਲੀਲ
5. ਸ਼ਰਫ਼-ਓ-ਇਜ਼ਤ, ਉਮਦਗੀ, ਤਹਸੀਨ, ਕਦਰ
- (3) 1. ਸਮਾ ਅਤ ਕਰਦ
2. ਤਸਲੀਮ ਕਰਦ
3. ਦਿਲ
4. ਅਜ਼ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਦਰ ਦਿਲ ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਪਰਵਰਦ ਅਸਤ
5. ਇਅਤਕਾਦ, ਜਜ਼ਬਾ-ਏ-ਉਲਫ਼ਤ, ਇਸ਼ਕ, ਅਕੀਦਤ, ਯਕੀਨ, ਇਅਤਕਾਦ
- (4) 1. ਜ਼ਿਯਾਰਤਗਾਹ-ਏ-ਬਾਤਿਨ, ਸਫ਼ਾ-ਏ-ਕਲਬ-ਓ-ਰੂਹ-ਓ-ਬਾਤਿਨੀ-ਓ-ਹਕੀਕੀ
2. ਜ਼ਿਯਾਰਤਗਾਹ, ਮਕਾਮ-ਏ-ਮੁਕੱਦਸ
3. ਖ਼ੂਬ
4. ਗ਼ੁਸਲ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਬੀਸਤ-ਓ-ਯਕੁਮ

1. ਹਰ ਜ਼ਿਯਾਰਤ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼-ਓ-ਰਹਮ-ਓ-ਅਤਾ
ਜ਼ੁਹਦ-ਓ-ਪੈਰਾਤ-ਓ-ਰਿਯਾਜ਼ਤ-ਓ-ਸਮਾ
2. ਗਰ ਕਸੇ ਯਾਬਦ ਸਵਾਬ ਆਯਦ ਬਦਸਤ
ਇਜ਼-ਓ-ਸ਼ਰਫ਼ ਮਿਸਲ-ਏ-ਜ਼ੋਰਾ ਅੰਦਕ ਅਸਤ
3. ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਸਾਦਿਕ ਕਿ ਤਾਅਤ ਕਰਦਾ ਅਸਤ
ਅਜ਼ ਖ਼ੁਲੂਸ ਇਸਮਸ਼ ਸਮਾਅਤ ਕਰਦਾ ਅਸਤ

ਹਮ ਜ਼ਿ ਈਮਾਨ-ਓ-ਯਕੀਂ ਤਸਲੀਮ ਕਰਦ
ਦਰ ਦਿਲ-ਓ-ਜ਼ਾ ਉਲਫ਼ਤ-ਓ-ਤਕਰੀਮ ਕਰਦ

ਦਾਸਤਾ ਇਸ਼ਕ-ਓ-ਅਕੀਦਤ ਇਅਤਕਾਦ
ਬਾ ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਪਾਕ ਕਾਮਿਲ ਇਅਤਮਾਦ

ਤਸ਼ਕੀਹ: ਅਜ਼ ਤਰੀਕਤ ਮਰ ਹਕੀਕਤ ਖ਼ਾਸਤਾ
ਅਜ਼ ਹਕੀਕਤ ਮਅਰਫ਼ਤ ਦਰਯਾਫ਼ਤਾ

(ਅਜ਼ ਯਕੀਂ ਇਲਮ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਆਮਦ ਕਰੀਂ
ਬਾਜ਼ ਖ਼ੁਦ ਐਨ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਹੱਕ-ਉਲ ਯਕੀਂ)

4. ਦਰ ਜ਼ਿਯਾਰਤਗਾਹ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ
ਖ਼ੂਬ ਆ ਕਰਦ ਅਸਤ ਗ਼ੁਸਲ-ਏ-ਮਅਨਵੀ

ਤਸ਼ਕੀਹ: (ਤਜਕਿਯਾ-ਏ-ਨਫ਼ਸ-ਓ-ਇਸ਼ਕ-ਓ-ਮਅਰਫ਼ਤ
ਤਸਫ਼ਿਯਾ-ਏ-ਕਲਬ-ਓ-ਦਾਰਦ ਮਹਵਿਯਤ)

(ਦਰ ਮਕਾਮ-ਏ-ਅਕਦਿਸ-ਏ-ਰੂਹਾਨੀਯਤ
ਮਰਦ-ਏ-ਤਾਅਤ ਬਾਜ਼ ਬਿਰਸਦ ਈਂ ਸਿਫ਼ਤ)

منزلِ ست وکیم

(۱) ہر زیارت بخشش و رحم و عطا زہد و خیرات ریاضات و سخا

(۲) گر گئے یابد ثواب آید بدست عفو و شرفش مثل ذرہ اندک است

(۳) طالبِ صادق کہ طاعت کردہ است از خلوص انمش سماعت کردہ است

ہم ز ایمان و یقین تسلیم کرد در دل و جاں الفت و تکریم کرد
داشته عشق و عقیدت اعتقاد با خدائے پاک کامل اعتماد
تشریح

(از طریقت مر حقیقت خواستہ از حقیقت معرفت دریافتہ)

(از یقین علم الیقین آمد قریں باز خد عین الیقین حق الیقین)

(۴) در زیارت گاہ پاک باطنی خوب آں کردست غسل مغوی

تشریح

(تزکیہ نفس و عشق و معرفت تصفیہ قلب و دارد معرفت)

(در مقام اقدس روحانیت مرد طاعت باز برسد ایں صفت)

॥ तीरथु तपु दद्या दनु ॥

پوڑی ۲۱ (۱) تیرتھ تپ دیا دت دان

॥ जे को पावे तिल का मानु ॥

(۲) جے کو پاوے تیل کا مان

॥ सुनिआ मंनिआ मनि कीडा भाउ ॥

(۳) سنیا مینا من کینا بھاؤ

॥ अंतरगति तीरथि मलि नाउ ॥

(۴) انترگت تیرتھ مل ناؤ

۱۱ (۱) زیارت ۲ ریاضت ۳ رحم ۴ خیرات و سخاوت، داد ۵ خیرات

(۲) اگر ۲ کے ۳ یابد ۴ ذرہ، اندک، قلیل ۵ شرف و عزت، حمدی، تحسین، قدر

(۳) سماعت کرد ۴ تسلیم کرد ۵ دل ۶ از حق الیقین، در دل عشق حقیقی پروراست
۵ اعتقاد، جذبہ الفت، عشق، عقیدت، یقین، اعتماد

(۴) زیارت گاہ باطنی، صفائے قلب و روح و باطنی حقیقی، تزکیہ نفس و تصفیہ قلب،
مقام روحانیت ۲ زیارت گاہ، مقام مقدس ۳ خوب ۴ غسل

(7) ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ॥

(8) ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਣਾ ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾਹੁ॥

(9) ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ॥

(10) ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ॥20॥

7. ਈਂ ਹਮਾ ਇਸਿਯਾਂ ਗੁਨਹ ਅਜਰ-ਓ-ਸਵਾਬ
ਨੀਸਤ ਦਰ ਗੁਫਤਨ ਵਲੇ ਦਾਰਦ ਹਿਸਾਬ

8. ਦਰ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਦਰੀਂ ਗੀਤੀ ਸਰਾ
ਆਂਚਿ ਬਿਕੁਨੀ ਕਰਦਾ ਬਾਬੀ ਕਾਰਹਾ

ਹਰ ਅਮਲ ਬਿਨਵਿਸ਼ਤਾ ਬਾਸ਼ਦ ਹਮਰਹਤ
ਨੀਜ਼ ਖੁਹੀ ਬੁਰਦ ਸੂਏ ਆਕਿਬਤ

9. ਸੂਰਤ-ਏ-ਅਮਾਲ ਤੁਖਮੇ ਕਾਸ਼ਤੀ
ਹਸਬ-ਏ-ਸਜਰ-ਏ-ਖੁਸ਼ ਸਮਰਸ਼ ਹਮ ਖੁਰੀ

10. ਨਾਨਕ ਅਜ ਹੁਕਮ-ਏ-ਖੁਦਾਏ ਬੇ ਨਿਯਾਜ਼
ਦਰ ਜਹਾਂ ਮੀ ਆਈ, ਖੁਹੀ ਰਫਤ ਬਾਜ਼

ਖਲਕਤਸ਼ ਰਾ ਹਸਬ-ਏ-ਅਮਲ-ਏ-ਨੇਕ-ਓ-ਬਦ
ਸਿਲਸਿਲਾ-ਏ-ਆਮਦ-ਓ-ਰਫਤਨ ਬਵਦ

(ਕੈ ਨਿਜਾਤ ਆਯਦ ਬਦਸਤ ਅਜ਼ ਕਾਰ ਹਾ
ਰਸਤਗਾਰੀ ਬਾਸ਼ਦ ਅਜ਼ ਫਜ਼ਲ-ਏ-ਖੁਦਾ)

- (7) 1. ਸਵਾਬ, ਅਮਲ-ਏ-ਨੇਕ, ਸਾਲਿਹ
2. ਅਜਾਬ-ਓ-ਗੁਨਾਹ, ਤਾਲਿਹ
3. ਬਜਾਹਿਰ, ਮਹਜਦਰ ਗੁਫਤਨ ਨੀਸਤ

- (8) 1. ਕਰਦਾ
2. ਅਮਲ, ਕਾਰਹਾ
3. ਨਵਿਸ਼ਤਾ
4. ਬਾਕਬਤ ਖੁਹੀ ਬੁਰਦ

- (9) 1. ਖੁਦ
2. ਤੁਖਮ, ਕਾਸ਼ਤਾਈ
3. ਖੁਦ
4. ਬਿਖੁਹੀ ਖੁਰਦ, ਯਾਫਤ

- (10) 1. ਅਜਾਅਮਰ-ਏ-ਇਲਾਹੀ, ਹੁਕਮ, ਰਜ਼ਾ
2. ਖੁਹੀ ਆਮਦ-ਓ-ਬਿਯਾਯਦ
3. ਬਾਮਦਮ ਬਿਰਵੀ-ਓ-ਬਾਜ਼ਗਰਦੀ
4. ਅਜ਼ਕਜ਼ਾ-ਓ-ਕਦਰ-ਏ-ਈਜ਼ਦੀ ਆਮਦ-ਓ-ਰਫਤ-ਏ-ਅਰਵਾਹ ਹਸਤ-ਓ-ਬਿਮਾਨਦ ਤਾ
ਨਿਜਾਤ ਨਸੀਬ ਸ਼ਵਦ ਵ ਰਸਤਗਾਰੀ ਆਯਦ

॥ پُنی پاپی آکھن نہ ॥

(۷) پُنی پاپی آکھن نہ

॥ کَرِ کَرِ کَرِ لکھ لکھ ॥

(۸) کَرِ کَرِ کَرِ لکھ لکھ لکھ لکھ لکھ لکھ

॥ آپے بیاہی آپے ہی کھاہ ॥

(۹) آپے بیاہی آپے ہی کھاہ

॥ ۲۰ ॥ ناکھ ہکھی آوہ جاہ ۲

(۱۰) ناکھ ہکھی آوہ جاہ ۲

(۷) ایں ہمہ عصیاں گنہ اُتر و ثواب نیست در گفتن و لے دارد حساب

(۸) در حقیقت تُو دریں گیتی سرا آنچه یکنی کردہ باشی کار ہا
ہر عمل نوشتہ باشد ہمہ بہت نیز خواہی بُرد سُوئے عاقبت

(۹) صُورتِ اعمالِ تُو کاشتی

حَسْبِ شجرِ خویش ثمرش ہم خوری

(۱۰) ناکھ از حکمِ خدائے بے نیاز در جہاں می آئی، خواہی رفت باز
خلقتش را حَسْبِ عَمَلِ نیک و بد سلسلہ آمد و رفتن بُد
(گئے نجات آید بدست از کار ہا رستگاری باشد از فضلِ خدا)

(۷) ۱۔ ثواب، عملِ نیکو، صالح ۲۔ عذاب و گناہ، طالح ۳۔ بظاہر، محض در گفتن نیست

(۸) ۱۔ کردہ ۲۔ عمل و کار ہا ۳۔ نوشتہ ۴۔ عاقبت خواہی بُرد

(۹) ۱۔ خود ۲۔ تخم، کاشتہ ۳۔ خود ۴۔ بخوانی خور، یافت

(۱۰) ۱۔ از امرِ الہی و حکمِ رضائے خواہی آمد، بیاید ۲۔ بعدم بروی، باز گردی
۳۔ از قضا و قدر یا زدی آمد و رفتِ ارواحِ هست و بہمانند تانجات نصیب شود و رستگاری آید

ਪਾਉੜੀ 20

- (1) ਭਰੀਐਂ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹੁ॥
- (2) ਪਾਣੀਂ ਧੋਤੇ ਉਤਰਸੁ ਖੇਹੁ॥
- (3) ਮੂਤੁ ਪਲੀਤੀਂ ਕਪੜੁ ਹੋਇ॥
- (4) ਦੇ ਸਾਬੁਣਾ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ॥
- (5) ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ॥
- (6) ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ॥

ਪਾਉੜੀ 20

- (1) 1. ਆਲੂਦਾ ਸ਼ਵਦ
2. ਦਸਤ
3. ਪਾ
4. ਤਨ, ਬਦਨ
5. ਅ ਅਜਾ-ਏ-ਜਿਸਮ-ਓ-ਜਸਦ
- (2) 1. ਆਬ
2. ਅਜਸ਼ੁਸਤਨ
3. ਦੂਰ-ਓ-ਜਾਇਲ ਗਰਦਦ
4. ਖਾਕ, ਗਰਦ, ਗੁਬਾਰ, ਆਲਾਇਸ਼
- (3) 1. ਬੋਲ, ਪੇਸ਼ਾਬ
2. ਪਲੀਦ, ਨਾਪਾਕ, ਗਲੀਜ਼
3. ਪਾਰਚਾ, ਜਾਮਾ
- (4) 1. ਅਜਸਾਬੁਨ ਜਦਨ
2. ਸ਼ੁਸਤਨ ਬਾਯਦ
- (5) 1. ਅਕਲ-ਓ-ਮਿਰਦ, ਨਫਸ-ਓ-ਦਿਲ-ਓ-ਦਿਮਾਗ
2. ਖਤਾ, ਗੁਨਾਹ, ਇਸ਼ਿਆਂ, ਫਿਅਲ-ਏ-ਬਦ
3. ਅਜ, ਬਾ, ਰਮਕਾਰ, ਮਾਮ, ਬਵਜਹ, ਬਿਬਾਇਸ਼
- (6) 1. ਸ਼ੁਸਤਾ ਮੀ ਸ਼ਵਦ
2. ਇਸਮ-ਏ-ਅਅਜਮ, ਵਿਰਦ-ਓ-ਜਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ, ਬੁੰਦਗੀ, ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ, ਤਾਅਤ
3. ਤਰਜ, ਸ਼ਿਆਰ, ਰਵਿਸ਼, ਖੂਬੀ, ਨਿਦਾਮਤ, ਜ਼ਰੀਆ, ਮੁਰੱਬਤ, ਮਿਹਨਤ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਬੀਸਤਮ

1. ਦਸਤ-ਓ-ਪਾ ਤਨ ਜਿਸਮ-ਓ-ਅਅਜਾ-ਏ-ਬਸ਼ਰ
ਮੀ ਸ਼ਵਦ ਅਜ ਖਾਕ ਆਲੂਦਾ ਅਗਰ
2. ਸ਼ੁਈਦਨ ਅਜ ਆਬ ਜਾਇਲ ਮੀ ਸ਼ਵਦ
ਖਾਕ-ਓ-ਗਰਦ ਆਲਾਇਸ਼ ਅਜ ਜਿਸਮ-ਓ-ਜਸਦ
3. ਜਾਮਾ ਅਜ ਪੇਸ਼ਾਬ ਅਰ ਗੰਦਾ ਸ਼ਵਦ
4. ਅਜ ਰਹ-ਏ-ਸਾਬੁਨ ਅੰ ਸ਼ੁਸਤਾ ਸ਼ਵਦ
5. ਅਜ ਖਤਾ ਇਸ਼ਿਆਂ ਗੁਨਾਹ-ਓ-ਕਾਰ-ਏ-ਬਦ
ਗਰਚਿ ਆਲੂਦਾ ਸ਼ਵਦ ਅਕਲ-ਓ-ਮਿਰਦ
6. ਅੰ ਬਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਸ਼ੁਸਤਾ ਸ਼ਵਦ
ਤਾਜ਼ਿ ਦਿਲ ਆਲਾਇਸ਼-ਏ-ਇਸ਼ਿਆਂ ਰਵਦ

منزلِ بیستم

(۱) دست و پاتن جسم و اعضائے بشر

میشود از خاک آلوده اگر

(۲) شومیدن از آب زائیل می شود

خاک گزد آلائش از جسم و جسد

(۳) جامه از پیشاب ارگنده شود

(۴) از ره صابون آل شسته شود

(۵) از خطا عصیاں گناہ و کار بد

گرچه آلودہ شود عقل و خرد

آں بذکر اسم حق شسته شود

(۶) تا زول آلائش عصیاں رود

॥ ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹ ॥

(۱) بھرپے ہتھ پیر تن دیہ

॥ ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ ਉਤਰਸੁ ਖੋਹ ॥

(۲) پانی دھوتے اترس کھیہ

॥ ਮੂਤੁ ਪਲੀਤੀ ਕਪਤੁ ਹੋਇ ॥

(۳) موت پلیتی کپڑ ہوئے

॥ ਦੇ ਸਾਬੂਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ ॥

(۴) دے صابون لپے اوہ دھوئے

॥ ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥

(۵) بھریئے مت پاپا کے سنگ

॥ ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥

(۶) اوہ دھوپے ناوے کے رنگ

(۱) آلودہ شود دست پا تن بدن ۵ اعضائے جسم جسد

(۲) آب از شستن ۵ دور و زائل گردد ۵ خاک، گرد و غبار، آلائش

(۳) بول، پیشاب ۵ پلید، ناپاک، غلیظ ۵ پارچہ، جامہ، نمر

(۴) از صابون زدن ۵ شستن باید

(۵) عقل و خرد نفس و دل و دماغ ۵ خطا، گناہ، عصیاں فعل بد ۵ از رہا، ہمراہ، مع، بوجہ

(۶) شسته می شود ۵ اسم اعظم، و زود ذکر اسم حق، بندگی، حمد و ثنا، طاعت ۵ طرز،

شعار، روش، خوبی، ندامت، ذریعہ، محبت و محنت رسد

- (11) ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੋ ਥਾਉ॥
 (12) ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰ॥
 (13) ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥
 (14) ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥
 (15) ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥19॥

11. ਨੀਸਤ ਜੁਜ਼ ਇਸਮ-ਏ-ਖੁਦਾ ਹਾਸਿਲ ਕਲਾਮ
 ਹੋਚ ਜਾ ਮਨਜ਼ਿਲ, ਮਕਾਂ, ਖਾਨਾ, ਮਕਾਮ
 12. ਦਰ ਮਨ-ਏ-ਆਜਿਜ਼ ਕੁਜਾ ਤਾਬ-ਓ-ਤਵਾਂ
 ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਹੱਕ ਰਾ ਬਯਾਂ ਬਿਕੁਨਮ ਚਿਸਾਂ
 13. ਮਨ ਚਿਰਾ ਨਸ਼ਵਮ ਬ ਇਜਜ਼-ਓ-ਇਨਕਿਸਾਰ
 ਬਰ ਖੁਦਾ ਯਕ ਬਾਰ ਕੁਰਬਾਨ-ਓ-ਨਿਸਾਰ
 14. ਆਂਚਿ ਬਿਪਸੰਦੀ ਹਮਾਂ ਖੂਬ ਅਸਤ ਕਾਰ
 15. ਤੂਸਲਾਮਤ ਜਾਵਿਦਾਂ ਪਰਵਰਦਗਾਰ

- (11) 1. ਬਗੈਰ, ਬਿਛੁੱਟ
 2. ਇਸਮ-ਏ-ਆਜ਼ਮ-ਏ-ਹੱਕ
 3. ਮਕਾਂ, ਮਕਾਮ, ਜਾਏ, ਮਨਜ਼ਿਲ
 (12) 1. ਦਰ ਮਨ-ਏ-ਆਜਿਜ਼ੁਨੀ ਮਕਦੂਰ ਕੁਜਾ ਅਸਤ ਕਿ ਸੁਮਾਰ-ਏ-ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਬੇ ਇਨਤਹਾਇਸ਼
 ਬਿਤਵਾਨਮ ਕਰਦ
 (13) 1. ਬ ਇਜਜ਼-ਓ-ਇਨਕਿਸਾਰ ਚਿਰਾ ਬਰ ਤੋ ਯਕ ਬਾਰ ਕੁਰਬਾਨ ਨਸ਼ਵਮ
 (14) 1. ਆਂਚਿ ਤੋ ਮੀ ਪਸੰਦੀ ਹਮਾਂ ਕਾਰ-ਓ-ਅਮਲ-ਏ-ਮਾ ਬਿਹਤਰ ਬਾਸਦ
 (15) 1. ਐ ਖੁਦਾ ਤੋ ਜਾਵਿਦਾਨਾ, ਸਲਾਮਤ, ਕਾਇਮ, ਬਾਕੀ ਬਾਸ਼ੀ

॥ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੋ ਥਾਉ ॥

(۱۱) وَلَنْ نَآوِيَ نَاهِي كُو تَهَاوُ^۲

॥ ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ ॥

(۱۲) قُدْرَتِ كُون كِهَا^۱ وَتِيحَارُ

॥ ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ ॥

(۱۳) وَارِيَا نِه جَاوَا^۱ اِيَك وَار

॥ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥

(۱۴) جُو تَدُه بَهَاوِي^۱ سَايِي بَهْلِي كَار

॥ ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥ ੴ ॥

(۱۵) تُو سَدَا سَلَامَتِ^۱ نِرَنكَار

(۱۱) نیست بُرِ اسْمِ خُدا، حاصلِ کلام

یچ جَا مَنَزَل، مکاں، خانہ، مُقام

(۱۲) دَر مَن عَاجِزِ گُجَا تَاب و تَوَاں

قُدْرَتِ حَق رَا بِيَاں یکنَم چِساں؟

(۱۳) مَن چِرا نَشُوم بِه عَجْز و اِنکَسار

بَر خُدا یِک بار قُرْبَان و نِثار

(۱۴) آنچہ پَسندی ہماں تُوب اَسْت کار

(۱۵) تُو سَلَامَت جَاوِداں پَر وَر دگار

(۱۱) ۱۔ بغیر، بدوں ۲۔ اسْمِ اعظمِ حق ۳۔ مکاں، مقام، جائے، منزل

(۱۲) ۱۔ درمَن عَاجِز یعنی مقدور گجاست کہ شمارِ قُدْرَت بے انتہائش نہ ہو انم کرد

(۱۳) ۱۔ بے عجز و انکسار چہ ابر تو یک بار قُرْبَان نَشُوم

(۱۴) ۱۔ آنچہ تو می پسندی ہماں کارِ عملِ ما بہتر باشد

(۱۵) ۱۔ اے خُدا تُو جَاوِدا نہ سلامت و قائم و باقی باشی

- (6) ਅਖਰੀ ਲਿਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਬਾਣਿ॥
- (7) ਅਖਰਾ ਸਿਰਿ ਸੰਜੋਗੁ ਵਖਾਣਿ॥
- (8) ਜਿਨਿ ਏਹਿ ਲਿਖੇ ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ॥
- (9) ਜਿਵ ਫੁਰਮਾਏ ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਾਹਿ॥
- (10) ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ॥

-
- (6) 1. ਨਵਿਸ਼ਤਨ
2. ਗੁਫਤਨ
3. ਗੁਫਤਗੁ
4. ਜੁਬਾਨ, ਕਲਾਮ, ਅਦਬ, ਇਲਮ
  - (7) 1. ਅਜਹਰਫ
2. ਇਤਿਸਾਲ, ਵਿਸਾਲ
3. ਬਿਯਾਨ, ਤਹਰੀਰ, ਨਕਸ਼, ਜਾਹਿਰ
  - (8) 1. ਅੰਕਿ
2. ਈ ਹਰਫ
3. ਨਵਿਸ਼ਤਾ ਅਸਤ
4. ਬਾਅ
5. ਸਰ ਨਾ ਬਾਸਦ
  - (9) 1. ਚੁਨਾ ਕਿ
2. ਫੁਰਮਾਯਦ
3. ਹਮ ਚੁਨੀ, ਬਖ਼ਤਾਬਿਕ
4. ਬਿਯਾਬਦ
  - (10) 1. ਚੁਨਾ ਕਿ
2. ਕਰਦਾ, ਸਾਸ਼ਤਾ, ਆਫ਼ਰੀਦਾ
3. ਅੰਕਦਰ
4. ਇਸਮ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਵ ਨੂਰ-ਏ-ਨਾਮ-ਏ-ਹਕ ਤਆਲਾ ਮੁਹੀਤ ਅਸਤ

6. ਗੁਫਤਨ-ਓ-ਬਿਨਵਿਸ਼ਤਨ-ਏ-ਅਦਬ-ਓ-ਕਲਾਮ
ਅਜ ਹਰੁਫ ਆਯਦ ਬਸੂਰਤ ਈ ਤਮਾਮ
7. ਸਰ ਨਵਿਸ਼ਤ-ਓ-ਵਸਲ-ਓ-ਤਕਦੀਰ-ਏ-ਬਸ਼ਰ
ਹਸਤ ਬਿਨਵਿਸ਼ਤਾ ਬ ਪੇਸ਼ਾਨੀ-ਓ-ਸਰ

ਅਜ ਹਰੁਫ ਆਯਦ ਬ ਤਹਰੀਰ-ਓ-ਬਯਾ
ਅੰ ਮਤ-ਏ-ਪੇਸ਼ਾਨੀ ਮੀਗਰਦਦ ਇਯਾ
8. ਕਾਤਿਬ-ਏ-ਕਿਸਮਤ ਖੁਦਾਵੰਦ-ਏ-ਰਹੂਫ
ਬਰ ਸਰ-ਏ-ਮਾ ਅੰਕਿ ਬਿਨਵਿਸ਼ਤਾ ਹਰੁਫ

ਬਰ ਜਬੀਨ-ਏ-ਖੁਦ ਨਦਾਰਦ ਹੇਚ ਮਤ
ਕਾਇਮ ਅਜ ਜਾਤ-ਓ-ਵਜੂਦਸਤ ਅੰ ਫਕਤ
9. ਅੰਚਿ ਫੁਰਮਾਯਦ ਖੁਦਾਵੰਦ-ਏ-ਜਹਾਂ
ਖਲਕ ਯਾਬਦ ਹਸਬ-ਏ-ਹੁਕਮਸ਼ ਹਮ ਚੁਨਾ
10. ਖਲਕ ਸੁਦ ਚੰਦਾਕਿ ਆਲਮਹਾ ਬਸੀਤ
ਅੰ ਕਦਰ ਇਸਮ-ਏ-ਖੁਦਾ ਬਾਸ਼ਦ ਮੁਹੀਤ

॥ ਅਖਰੀ ਲਿਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਬਾਣਿ ॥

(۶) اکھری لکھن بولن بان

॥ ਅਖਰਾ ਸਿਰਿ ਸੰਜੋਗੁ ਵਖਾਣਿ ॥

(۷) اکھری سر جوگ وکھان

॥ ਜਿਨਿ ਏਹਿ ਲਿਖੇ ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ ॥

(۸) جن ایہ لکھے تس سرناہ

॥ ਜਿਵ ਫੁਰਮਾਏ ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਾਹਿ ॥

(۹) جو فرمائے تو تو پاہ

॥ ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ ॥

(۱۰) جیتا کیتا تیتا ناؤ

(۶) گفتن و نوشتن ادب و کلام

از حروف آید بصورت این تمام

(۷) سر نوشت و وصل و تقدیر بشر

ہست نوشتہ بہ پیشانی و سر

از حروف آید بہ تحریر و بیان

آں خط پیشانی میگرد عیاں

(۸) کاتب قسمت خداوند روف

بر سر ما آنکہ نوشتہ حروف

بر جبین خود ندارد هیچ خط

قائم از ذات و بودست آں فقط

(۹) آنچه فرماید خداوند جہاں

خلق باید حسب حکمش ہم پختاں

(۱۰) خلق شد چنداں کہ عالم ہا بریط

آں قدر اسم خدا باشد محیط

(۶) ل نوشتن ل گفتن ل زبان و کلام، ادب و علم

(۷) ل از حروف ل اتصال، وصال ل بیان و تحریر، نقش، ظاہر

(۸) ل آنکہ ل این حروف ل نوشتہ است ل بآں ل سر نباشد

(۹) ل پختاں ل فرماید ل ہم نہیں، بطریق ل بیاید

(۱۰) ل چندانکہ ل کردہ و ساختہ و آفریدہ ل آقدر ل اسم پائش، و نام حق تعالی محیط است

ਪਾਉੜੀ 19

- (1) ਅਸੰਖ ਨਾਵਾਂ ਅਸੰਖ ਥਾਵਾਂ॥
- (2) ਅਰੀਮਾਂ ਅਰੀਮਾਂ ਅਸੰਖਾਂ ਲੋਅਾਂ॥
- (3) ਅਸੰਖ ਕਹਹਿ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ॥
- (4) ਅਖਰੀ ਨਾਮੁ ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ॥
- (5) ਅਖਰੀ ਗਿਆਨ ਗੀਤ ਗੁਣ ਗਾਹ॥

ਪਾਉੜੀ 19

- (1) 1. ਨਾਮਹਾ, ਅਸਮਾ
2. ਮਕਾਮ, ਮਕਾਨ, ਜਾ-ਏ-ਕਯਾਮ
- (2) 1. ਬਈਦ ਅਜ ਰਸਾਈ, ਦੂਰ ਅਜ ਦਸਤਰਸ-ਓ-ਨਜਰ
2. ਬੇ ਸੁਮਾਰ, ਬੇ ਗਾਯਤ
3. ਆਲਮ, ਜਹਾਨ
- (3) 1. ਬਯਾਨ, ਤਫਸੀਰ-ਓ-ਤਸਰੀਹ ਮੀ ਕੁਨੰਦ
2. ਬਾਰ-ਏ-ਗੁਨਾਹ ਬਰ ਸਰ-ਏ-ਈਸ਼ਾਂ ਬਾਸ਼ਦ
- (4) 1. ਅਜ ਤਹਰੀਰ-ਓ-ਤਕਰੀਰ
2. ਅਜ ਹਰੂਫ਼
3. ਸਲਾਹ, ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ, ਤਅਰੀਫ਼
- (5) 1. ਮਅਰਫ਼ਤ, ਇਦਰਾਕ-ਓ-ਸ਼ਿਨਾਸਤ-ਏ-ਹਕੀਕੀ
2. ਸਰੂਦ-ਓ-ਨਗਮਾ
3. ਆਸ਼ਨਾ-ਏ-ਜੁਮਲਾ ਸਿਫ਼ਾਤ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਨੂਜ਼ਦਹਮ

1. ਬੇ ਸੁਮਾਰ ਅਸਮਾ-ਓ-ਬੇ ਹਦ ਹਸਤ ਨਾਮ
ਨੀਜ਼ ਬੇ ਗਾਯਤ ਮਕਾਂ ਅਜ ਬਸ ਮਕਾਮ
2. ਬੇ ਸੁਮਾਰ ਆਲਮ, ਜਹਾਂ ਬਾਸ਼ਦ ਜਿ ਬਸ
ਅਜ ਨਜ਼ਰ ਦੂਰ-ਓ-ਬਈਦ ਅਜ ਦਸਤਰਸ
3. ਬੇ ਨਿਹਾਯਤ ਮਰਦੁਮਾਂ ਹਸਤੰਦ ਅਾਂ
ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਹੱਕ ਰਾ ਕੁਨੰਦ ਅਜ ਲਬ ਬਯਾਂ

ਦਰ ਸੁਮਾਰ-ਏ-ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਬੇਹਦ ਮਗਰ
ਅਜ ਸ਼ਤਾ ਬਾਰ-ਏ-ਗੁਨਾਹ ਆਯਦ ਬ ਸਰ
4. ਅਜ ਹਰੂਫ਼ ਇਸਮ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ ਆਯਦ ਬ ਲਬ
ਮੀ ਸ਼ਵਦ ਅਜ ਹਰਫ਼ਹਾ ਤਹਮੀਦ-ਏ-ਰੱਬ
5. ਅਜ ਹਰੂਫ਼ ਇਰਫ਼ਾਨ-ਏ-ਹੱਕ ਗਰਦਦ ਇਯਾਂ
ਨਗਮਾ-ਏ-ਵਹਦਤ ਸਰਾਯੰਦ ਅਜ ਜੁਬਾਂ

ਮਅਰਫ਼ਤ ਬਾਸ਼ਦ ਅਜਾਂ ਜੁਮਲਾ ਸਿਫ਼ਾਤ
ਦਿਲ ਬਿਗਰਦਦ ਆਸ਼ਨਾ ਏ-ਪਾਕ ਜਾਤ

منزل نوزدہم

(۱) پیشمار آسا و بیحد ہست نام نیز بے غایت مکاں از بس مقام

(۲) بے شمار عالم، جہاں باشد ز بس از نظر دور و بعید از دسترس

(۳) بے نہایت مردماں ہستند آں قدرت حق را کنند از لب بیاں
در شمار قدرت بے حد مگر از خطا بار گنہ آید بہ سر

(۴) از حروف اسم خدا آید بہ لب
میشود از حرف ہا تحمید رب

(۵) از حروف عرفان حق گرد و عیاں نعمت وحدت سرایند از زباں
معرفت باشد از اں جملہ صفات دل بگرد آشنائے پاکذات

॥ असंख नाव असंख बाव ॥

پوڑی ۱۹ (۱) استنھ ناو استنھ تھاو

॥ अगंम अगंम असंख लोअ ॥

(۲) اگم اگم استنھ لو

॥ असंख कहहि सिरि बारु रोएि ॥

(۳) استنھ کہہ بر بھار ہوئے

॥ अखरी नाम अखरी सालाह ॥

(۴) اکھری نام اکھری صلاح

॥ अखरी गिआनु गीत गुन गाह ॥

(۵) اکھری گیان، گیت، گن گاہ

۱۹ (۱) ۱۔ نام ہا، آسا ۲۔ جا، مکاں، جائے قیام

(۲) ۱۔ بعید از رسائی، دور از دسترس و نظر ۲۔ عالم، جہاں ۳۔ بے شمار، بے غایت

(۳) ۱۔ بیان و تفسیر و تشریح میکند ۲۔ بارگاہ بر سر ایشاں باشد

(۴) ۱۔ از تحریر و تقریر ۲۔ از حروف ۳۔ صلاح، حمد و ثناء، توصیف

(۵) ۱۔ معرفت، ادراک، شناخت حقیقی ۲۔ سر و و نعمہ ۳۔ آشنائے جملہ صفات

- (6) ਅਸੰਖ ਕੁੜਿਆਰ ਕੂੜੇ ਫਿਰਾਹਿ॥
- (7) ਅਸੰਖ ਮਲੇਛ ਮਲੁ ਭਖਿ ਖਾਹਿ॥
- (8) ਅਸੰਖ ਨਿੰਦਕ ਸਿਰਿ ਕਰਹਿ ਭਾਰੁ॥
- (9) ਨਾਨਕ ਨੀਚੁ ਕਹੈ ਵੀਚਾਰੁ॥
- (10) ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥
- (11) ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥
- (12) ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥18॥

-
- (6) 1. ਕਾਜ਼ਿਬ, ਦਰੋਗਾ, ਬਾਤਲ
2. ਕਿਜ਼ਬ, ਦਰੋਗਾ, ਨਾਰਾਸਤੀ, ਬਾਤਲ
3. ਸਰਗਸਤਾ, ਸਰਗਰਦਾਂ, ਮੁਬਤਲਾ-ਏ-ਤਫਰਿਕਾ
  - (7) 1. ਕਜ਼ੀਲ, ਫ਼ਰੂਮਾਯਾ, ਪਲੀਦ, ਨਾਪਾਕ, ਤਾਲਿਹ, ਨਾਕਸ
2. ਅਸ਼ਿਯਾ-ਏ-ਨਾ ਮੁਰਦਨੀ-ਓ-ਮਕਰੂਹ-ਓ-ਗੰਦਾ-ਓ-ਹਰਾਮ ਜਿਨਸ
3. ਗੁਫ਼ਤਨ
4. ਮੁਰਦਨ
  - (8) 1. ਬਦ ਗੋ, ਗੋਮਾਜ਼, ਐਬ ਜੂ, ਹਰਫ਼ਗੀਰ, ਮਰਦੇ ਕਿ ਚੁਗਲੀ ਮੁਰੰਦ, ਹਰਫ਼ਚੀਨ
2. ਬਰ ਸਰ-ਏ-ਮੁਦ ਗੀਰੰਦ-ਓ-ਕਸ਼ੰਦ
3. ਬਾਰ ਗੁਨਾਹ, ਵਜ਼ਨ
  - (9) 1. ਕਮਤਰ, ਆਜਿਜ਼, ਮਿਸਕੀਨ, ਅਜ਼. ਬਸ ਬਦ ਅਮਾਲ-ਓ-ਬਦਕਿਰਦਾਰ-ਓ-ਬਦਹਾਲ
2. ਬਯਾਨ, ਤਫ਼ਸੀਰ, ਅਹਵਾਲ ਬਿਗੋਯਦ

6. ਅਹਲ-ਏ-ਕਿਜ਼ਬ ਅਹਲ-ਏ-ਦਰੋਗਾ ਅਜ਼ ਬਸ ਬਵੰਦ
ਦਰ ਦਰੋਗਾ-ਓ-ਕਿਜ਼ਬ ਗਰਦਿਸ਼ ਮੀ ਕੁਨੰਦ

(ਮੁਬਤਲਾਏ ਤਫ਼ਰਿਕਾ-ਓ-ਬਾਤਲ ਅੰਦ
ਦਰ ਤਨਾਸੁਖ ਕੈਦ-ਓ-ਅੰਦਰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਅੰਦ)
7. ਬਦ ਰਜ਼ੀਲ-ਓ-ਤਾਲਿਹ-ਏ-ਬੇ ਗ਼ਾਯਾਤ ਅੰਦ
ਨਜਿਸ-ਓ-ਨਾਪਾਕ-ਓ-ਹਰਾਮ ਅਸ਼ਿਯਾ ਮੁਰੰਦ

ਗੁਫ਼ਤਰੂਏ ਗੰਦਾ, ਸੁਖਨ-ਏ-ਨਾਗਵਾਰ
ਹਰਜ਼ਾ ਗੋਈ ਮੀ ਕੁਨੰਦ ਆ ਨਾ ਬਕਾਰ
8. ਐਬ ਜੂਗਮਜ਼ਾ-ਓ-ਬਦ ਗੋ ਬੇ ਹਦ ਅੰਦ
ਬਾਰ-ਏ-ਗ਼ੀਬਤ ਬਰ ਸਰਾਂ ਨਾ ਹਕ ਕਸ਼ੰਦ
9. ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਬਦ ਅਅਮਾਲ-ਓ-ਅਹਵਾਲ-ਏ-ਬਦਾਂ
ਨਾਨਕ ਈ ਆਜਿਜ਼ ਚੁਨੀਂ ਬਿਕੁਨਦ ਬਯਾਨ
10. ਐ ਮੁਦਾ ਨਸ਼ਵਮ ਬਤੋ ਕੁਰਬਾਂ ਚਿਰਾ
ਕਾਸ਼ਕੇ ਯਕ ਬਾਰ ਮਨ ਗਰਦਮ ਫ਼ਿਦਾ
11. ਦਰ ਰਜ਼ਾਯਤ ਹਰ ਚਿ ਮਕਸੂਲ ਉਫ਼ਤਦ
ਬਿਹਤਰ-ਓ-ਅਹਸਨ ਹਮਾਂ ਕਾਰੇ ਬਵਦ
12. ਕਾਇਮ-ਓ-ਦਾਇਮ ਸਲਾਮਤ ਜਾਵਿਦਾਂ
ਤੋ ਫ਼ਕਤ ਹਸਤੀ ਮੁਦਾ-ਏ-ਦੋ ਜਹਾਂ

॥ असंख कुडिआर कुडे डिराहि ॥

(५) असंख कुडिआर कुडे डिराहि ॥

॥ असंख मलेह मलु भधि धाहि ॥

(६) असंख मलेह मलु भधि धाहि ॥

॥ असंख निंदक सिरि करहि भारु ॥

(८) असंख निंदक सिरि करहि भारु ॥

॥ नानक नीचु कहै वीचारु ॥

(९) नानक नीचु कहै वीचारु ॥

॥ वारिआ न जावा ऐकवार ॥

(१०) वारिआ न जावा ऐकवार ॥

॥ जे तपु भावै साਈ भली कार ॥

(११) जे तपु भावै साਈ भली कार ॥

॥ तू सदा सलामति निरंकार ॥ १८ ॥

(१२) तू सदा सलामति निरंकार ॥

(५) ۱۔ کاذب، دروغ گو، باطل ۲۔ کذب، دروغ، ناراستی، باطل ۳۔ سرگشتہ، سرگرداں، مبتلائے تفرقہ

(۶) ۱۔ رذیل، فرمایہ، پلید، ناپاک، طالح، ناکس ۲۔ اشیائے ناعوردنی و مکروه، گنہ و حرام جنس ۳۔ گفتن ۴۔ خوردن

(۸) ۱۔ بدگو، غماز، عیب جو، حرف گیر، مردے کہ پختی خورد، حرف چیں ۲۔ برسر خود گیرند، کشند ۳۔ بار، گناہ، فتن

(۹) ۱۔ کمترین، عاجز، مسکین ۲۔ از بس بد اعمال و بد کردار و بد حال ۳۔ بیان و تفسیر و احوال بگوید

(۶) ۱۔ اہل کذب اہل دروغ از بس بودند در دروغ و کذب گردش میکنند

(مبتلائے تفرقہ و باطل اند در تاسخ قید و اندر مشکل اند)

(۷) ۱۔ بد رذیل و طالح بے غایت اند نجس و ناپاک و حرام اشیاء خوردند

گفتگوئے گندہ، سخن ناگوار ہرزہ گوئی می کنند آں نابکار

(۸) ۱۔ عیب جو غماز و بدگو بے حد اند بار غیبت بر سراں ناحق کشند

(۹) ۱۔ ذکر بد اعمال و احوال بد آں ناک ایس عاجز چہیں بگندہ بیاں

(۱۰) ۱۔ اے خدا نشوم بتو قرباں چرا کاشکے یکبار من گردم فدا

(۱۱) ۱۔ در رضایت ہرچہ مقبول آؤند بہتر و احسن ہماں کارے بود

(۱۲) ۱۔ قائم و دائم سلامت جاوداں

تو فقط ہستی خدائے دو جہاں

ਪਾਉੜੀ 18

- (1) ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ ਅੰਧ ਘੋਰ॥
- (2) ਅਸੰਖ ਚੋਰ ਹਰਾਮ ਖੋਰ॥
- (3) ਅਸੰਖ ਅਮਰ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਜੋਰ॥
- (4) ਅਸੰਖ ਗਲਵਢ ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ॥
- (5) ਅਸੰਖ ਪਾਪੀ ਪਾਪੁ ਕਰਿ ਜਾਹਿ॥

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਹਜਦਹੁਮ

(ਦਰ ਜਹਾਂ ਬਾਸੰਦ ਅਜ ਬਸ ਸਾਲਿਹਾਨ
ਹਮ ਚੁਨੀਂ ਹਸਤੰਦ ਬੇ ਹਦ ਤਾਲਿਹਾਨ)

1. ਬੇ ਸੁਮਾਰ ਅਬਲਾ-ਓ-ਨਾਦਾਂ ਅਹਮਕ ਅੰਦ
ਕੋਰ ਬਾਤਿਨ ਜਾਹਿਲਾਨ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਅੰਦ

ਆਂਕਿ ਦਰ ਕਅਰ-ਏ-ਜ਼ਲਾਲਤ ਗੁਮਰਹ ਅੰਦ
ਹਮ ਬਤਾਰੀਕੀ-ਏ-ਜਹਲ ਉਫਤਾਦਾ ਅੰਦ
2. ਦੁਜ਼ਦ-ਓ-ਬਦਕਿਰਦਾਰ-ਓ-ਰਹਜਨ ਬੇਹਦ ਅੰਦ
ਰੋਜ਼ੀ-ਓ-ਰਿਜ਼ਕ-ਏ-ਹਰਾਮ ਆਨਾਂ ਮੁਰੰਦ
3. ਬੇ ਨਿਹਾਯਤ ਹਾਕਿਮਾਨ-ਏ-ਜਾਬਿਰ ਅੰਦ
ਅਮਰ ਅਜ ਸਖਤੀ ਕੁਨੰਦ-ਓ-ਮੀ ਰਵੰਦ

ਮੀ ਸ਼ਵੰਦ ਅਜ ਜਬਰ-ਓ-ਜੌਰੋ ਹੁਕਮਰਾਂ
ਆਖਿਰਸ਼ ਮੀਰੰਦ ਬੇ ਤਾਬ-ਓ-ਤਵਾਂ
4. ਕਤਲ-ਏ-ਮਅਸੂਮਾਂ ਕੁਨੰਦ ਆਂ ਬੇ ਹਿਸਾਬ
ਕਾਤਿਲ-ਓ-ਜੱਲਾਦ-ਓ-ਗਰਦਨਜ਼ਨ ਕੱਸਾਬ

ਬੇ ਗੁਨਾਹਾਂ ਰਾ ਦਹੰਦ ਆਨਾਂ ਅਜ਼ਾਬ
ਖ਼ਲਕ ਰਾ ਦਾਰੰਦ ਵਕਫ਼-ਏ-ਇਜ਼ਤਿਰਾਬ

5. ਬੇਸੁਮਾਰ ਅਹਲ-ਏ-ਖ਼ਤਾ ਆਸੀ ਬਵੰਦ
ਦਰ ਗੁਨਹ ਮਾਨੰਦ-ਓ-ਆਖਿਰ ਬਿਗੁਜ਼ਰੰਦ

ਪਾਉੜੀ 18

- (1) 1. ਅਬਲਾ, ਨਾਦਾਨ, ਜਾਹਿਲ, ਅਹਮਕ
2. ਬੇ ਇਲਮ, ਗੁਮਰਾਹ, ਗਾਫ਼ਿਲ, ਕੋਰ-ਬਾਤਿਨ, ਨਾ ਹਕ ਬਿਨਾਸ, ਕੋਰ-ਏ-ਦਿਲ
3. ਤਾਰੀਕੀ, ਜ਼ਲਾਲਤ, ਅਜ਼ਬਸ ਕਅਰ-ਏ-ਜਹਾਲਤ
- (2) 1. ਅਮਰ, ਹੁਕਮ
2. ਸਖਤੀ-ਓ-ਜਬਰ ਕਰਦਾ ਬਿਰਵੰਦ-ਓ-ਮੀਰੰਦ
3. ਜੌਰ, ਜ਼ੁਲਮ-ਓ-ਸਿਤਮ, ਸਖਤੀ, ਜਬਰ-ਓ-ਜੌਰ
- (4) 1. ਗ਼ਲੂ-ਤਰਾਸ਼, ਗਰਦਨ-ਜ਼ਨ, ਜੱਲਾਦ
2. ਕਤਲ-ਏ-ਮਅਸੂਮ
3. ਮਸ਼ਰੂਫ਼-ਓ-ਮਸ਼ਰੂਲਅੰਦ-ਓ-ਕੁਨੰਦ
- (5) 1. ਗੁਨਾਗਾਰ, ਆਸੀ, ਮੁਜ਼ੀ, ਖ਼ਤਾਕਾਰ
2. ਖ਼ਤਾ, ਗੁਨਾਹ, ਇਸ਼ਿਆਂ, ਮਅਸਿਯਤ, ਫ਼ਿਸਕ, ਫ਼ੂਜ਼ੂਰ, ਅਜ਼ਾਬ, ਬਦਕਾਰੀ
3. ਬਿਕਰਦਾ ਆਖਿਰ ਮੀਰੰਦ

॥ اسسک مہرک اہی پور ॥

پڑی ۱۸ (۱) اسسک مہرک اندھ گھور

॥ اسسک چور ہرام پور ॥

(۲) اسسک چور حرام خور

॥ اسسک امہر کفر جہاں پور ॥

(۳) اسسک امر کر جہاں پور

॥ اسسک گل وڈھ پتیا گماہ ॥

(۴) اسسک گل وڈھ پتیا گماہ

॥ اسسک پاپی پاپی کفر جہاں پور ॥

(۵) اسسک پاپی پاپی کر جہاں

۱۸ (۱) ابلہ، نادان، جاہل، احمق سے بے علم، گمراہ، غافل، کود باطن، ناحق شناس، کور و دل سے تاریکی، ضلالت، ازبس، قوجہالت

(۲) دزد و بہرن، بدکردار

(۳) امر، حکم سے سختی و جبر کردہ و دہر و دہر سے جو علم و ستم، سختی، جبر و زور

(۴) گلو تراش، گردن زن، جلاد سے قتل مخوم سے معروف و مشغول اندوختہ

(۵) گناہ گار، عاصی، نمودی، خطا کار سے خطا، گناہ، عیسیاں، معصیت، فسق، فجور، عذاب، بدکاری سے بکروہ آخیر میرند

(در جہاں باشند از بس صالحان ہم چہیں ہستند بے حد طالحان)

منزل ہجہم

(۱) پیشمار ابلہ و نادان احمق اند کور باطن جاہلان مطلق اند
آنکہ در قصر ضلالت گمراہ اند ہم بتاریکی چہل افتادہ اند

(۲) دزد و بد کردار و بہرن بیخند اند روزی و رزق حرام آناں خورند

(۳) بے نہایت حاکمان جاہل اند امر از سختی کنند و میرند
میشوند از جبر و جورے حکمران آخرش میرند بے تاب و تواں

(۴) قتل معصوماں کنند آں بے حساب قاتل و جلاد و گردن زن قصاب
بے گناہاں را دہند آناں عذاب خلق را دارند و قف اضطراب

(۵) پیشمار اہل خطا عاصی ہوتند

در گنہ مانند و آخر پگڈرند

- (5) ਅਸੰਖ ਭਗਤ ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰ॥
- (6) ਅਸੰਖ ਸਤੀ ਅਸੰਖ ਦਾਤਾਰ॥
- (7) ਅਸੰਖ ਸੂਰ ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ॥
- (8) ਅਸੰਖ ਮੋਨਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ਤਾਰ॥
- (9) ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰ॥
- (10) ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥
- (11) ਜੋ ਤੁਧ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥
- (12) ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥17॥

- (5) 1. ਬੇ ਸੁਮਾਰ, ਬੇ ਨਿਹਾਯਤ
2. ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਸਾਦਿਕ, ਮੁਦਾ ਪ੍ਰਸਤ, ਆਬਿਦ-ਏ-ਇਲਾਹੀ, ਪਾਰਸਾ, ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਮੌਲਾ, ਤਾਅਤ ਗੁਜ਼ਾਰ, ਬੰਦਾ-ਏ-ਮਾਸ-ਏ-ਮੌਲਾ
3. ਸਿਫਤ, ਹਮਦ, ਸਨਾ
4. ਇਰਫ਼ਾਨ ਮਆਰਫ਼ਤ
5. ਫ਼ਿਕਰ ਦਾਨਿਸਤਨ, ਗੌਰ, ਤਹਕੀਕ-ਜਿਹਦ-ਓ-ਸਈ
- (6) 1. ਰਾਸਤਬਾਜ਼, ਸਾਦਿਕ-ਉਲ-ਕੌਲ-ਓ-ਅਮਲ
2. ਅਹਲ-ਏ-ਸਮਾ, ਅਹਲ-ਏ-ਕਰਮ, ਫ਼ਯਾਜ਼, ਆਦਿਲ, ਅਤਾ ਬਖਸ਼
- (7) 1. ਮਰਦਾਨ, ਮਰਦ, ਬਹਾਦੁਰ, ਸੁਜਾਅ, ਜਰੀ ਆਹਨੌਂ ਜਿਗਰ, ਜਵਾਨ ਮਰਦ
2. ਚਿਹਰਾ, ਰੁਖ, ਰੁਏ
3. ਚਬੀਦਨ-ਓ-ਖੁਰਦਨ
4. ਆਹਨ, ਸਮਸ਼ੀਰ, ਤੇਗ਼
- (8) 1. ਆਂ ਕਿ ਰੋਜ਼ਾ-ਏ-ਮਾਮੋਸ਼ੀ ਬਿਦਾਰਦ ਵ ਅਜ਼ਜ਼ਬਾਨ ਗੁਫਤਗੂਨਮੀ ਕੁਨਦ, ਖਾਮੋਸ਼ ਕਾਰ, ਲਬ ਬੰਦ, ਜਬਾ ਬਸਤਾ
2. ਮਹਵੀਯਤ, ਤਸਵੂਰ
3. ਮੁਤਵਾਤਿਰ, ਮੁਸਲਸਲ, ਪੈਵਸਤਾ

5. ਬੇ ਨਿਹਾਯਤ ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਸਾਦਿਕ ਅੰਦ ਹਮਦ-ਏ-ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਪੁਰਸਿਫ਼ਾਤ-ਏ-ਉਕੁਨੰਦ

ਨੀਜ਼ ਬਿਕੁਨੰਦ ਆਂ ਬਫ਼ਿਕਰ-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ ਦਰ ਹੁਸੂਲ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਜੁਹਦ-ਓ-ਸਈ
6. ਬੇ ਸੁਮਾਰ ਅਹਲ-ਏ ਕਰਮ ਅਹਲ-ਏ-ਸਮਾ ਸਾਦਿਕ-ਉਲ-ਕੌਲ-ਓ-ਅਮਲ ਬੇ ਇਨਤਿਹਾ
7. ਆਂ ਜਵਾਂ ਮਰਦ-ਓ-ਬਹਾਦੁਰ ਜਾਂ ਨਿਸਾਰ ਜੰਗਜੂਅਹਲ-ਏ-ਸੁਜਾਅਤ ਬੇ ਸੁਮਾਰ

ਤੇਗ਼-ਓ-ਆਹਨ ਬਰ ਰੁਖ-ਓ-ਸਰ ਮੀਚਸ਼ੰਦ ਬਿਲਮੁਕਾਬਲ ਆਂਗਹ ਜ਼ਰਬਤ ਮੀਖੁਰੰਦ
8. ਆਬਿਦਾਂ ਹਸਤੰਦ ਬੇ ਹਦ ਬੇ ਸੁਮਾਰ ਦਰ ਸੁਕੂਤ-ਏ-ਜ਼ਾਹਿਰੀ ਖਾਮੋਸ਼ ਕਾਰ

ਖਾਮੁਸ਼ੀ ਬਰ ਦਹਨ-ਓ-ਲਬ ਨੁਤਕ-ਓ-ਕਲਾਮ ਦਰ ਤਸਵੂਰ ਮਹਵਿਯਤ ਬਾਸ਼ਦ ਮੁਦਾਮ
9. ਦਰ ਮਨ-ਏ-ਆਜਿਜ਼ ਕੁਜਾ ਤਾਬ-ਓ-ਤਵਾਂ ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਕਾਦਿਰ ਚਿਸਾਂ ਬਿਕੁਨਮ ਬਯਾਂ?
10. ਐ ਜ਼ਹੇ ਯਕਬਾਰ ਕੁਰਬਾਨਤ ਸ਼ਵਮ ਕਾਸ਼ਕੇ ਮੁਦ ਰਾ ਫ਼ਿਦਾਏ-ਤੋ ਕੁਨਮ
- 11./12. ਆਂਚਿ ਬਿਪਸੰਦੀ ਹਮਾਂ ਮੁਬ ਅਸਤ ਕਾਰ ਤੋ ਸਲਾਮਤ ਜਾਵਿਦਾਂ ਪਰਵਰਦਗਾਰ

ਪਾਉੜੀ 17

- (1) ਅਸੰਖਾ ਜਪਾ ਅਸੰਖਾ ਤਾਉ
- (2) ਅਸੰਖਾ ਪੂਜਾ ਅਸੰਖਾ ਤਪਾ ਤਾਉ
- (3) ਅਸੰਖਾ ਗਰੰਥ ਮੁਖਿ ਵੇਦਾ ਪਾਠਾ
- (4) ਅਸੰਖਾ ਜੋਗਾ ਮਨਿ ਰਹਹਿ ਉਦਾਸਾ

ਪਾਉੜੀ 17

- (1) 1. ਬੇਸੁਮਾਰ, ਬੇ ਇਨਤਹਾ, ਬੇਹੱਦ, ਬੇਪਾਯਾ, ਬੇਅੰਜਾਮ
2. ਯਾਦ, ਜਿਕਰ-ਏ-ਖੁਦਾ, ਵਿਰਦ, ਬੰਦਗੀ, ਜਿਕਰ-ਏ-ਹੱਕ, ਇਬਾਦਤ
3. ਜਜ਼ਬਾ-ਏ-ਅਕੀਦਤ, ਮੁਰੱਬਤ ਇਅਤਕਾਦ, ਅਕੀਦਾ, ਖਲੂਸ, ਇਰਾਦਤ, ਉਲਫਤ, ਜਜ਼ਬਾ-ਏ-ਇਸ਼ਕ
- (2) 1. ਬੇ ਹੱਦ-ਓ-ਅੱਦ, ਲਾ ਤਅਦਾਦ, ਬੇ ਕਿਯਾਸ, ਬੇ ਗਾਯਤ
2. ਪ੍ਰਸਤਿਸ਼
3. ਰਿਯਾਜ਼ਤ-ਏ-ਸ਼ਾਕਾ, ਨਫਸ ਕੁਸ਼ੀ, ਜ਼ੁਹਦ-ਓ-ਮੁਜਾਹਿਦਾ
4. ਮਹੱਵ-ਓ-ਮਸ਼ਹੂਲ-ਏ-ਜਿਯਾਜਜਾਤ-ਏ-ਸ਼ਾਕਾ ਅੰਦ
- (3) 1. ਕੁਤਬ-ਏ-ਮਜ਼ਹਬੀਆ
2. ਜ਼ਬਾ
3. ਕੁਤਬ-ਏ-ਇਲਹਾਮੀ-ਏ-ਅਹਲ-ਏ-ਹਨੂਦ ਕਿ ਚਹਾਰ ਅਸਤ
4. ਤਲਾਵਤ
- (4) 1. ਰਿਆਜ਼ਤ ਕਸ਼, ਨਫਸ ਕੁਸ਼, ਮੁਰਤਾਜ਼, ਆਮਿਲ-ਏ-ਹਬਸ-ਏ-ਦਮ, ਜ਼ਬਤ-ਏ-ਹਵਾਸ, ਤਾਰਿਕ-ਉਲ-ਦੁਨੀਆ
2. ਦਿਲ
3. ਗਮੀ, ਦਿਲ ਬਰਦਾਸ਼ਤ, ਨਾ ਖੁਸ਼, ਕਿਨਾਰਾ ਕਸ਼, ਦਿਲ-ਏ-ਸਰਦ, ਦਿਲ-ਏ-ਖ਼ਸਤਾ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਹਫ਼ਦਹੁਮ

1. ਬੇ ਹੱਦ ਅਜ਼ਕਾਰ-ਓ-ਅਕਾਇਦ ਬੇ ਹਿਸਾਬ
ਕਾ ਨਮੀ ਗੁੰਜਦ ਬ ਤਹਰੀਰ-ਓ-ਕਿਤਾਬ

ਬੇ ਕਿਰਾ ਅਫ਼ਰਾਦ ਮਹੱਵ-ਏ-ਤਾਅਤ ਅੰਦ
ਬੇ ਨਿਹਾਯਤ ਗਰਕ-ਏ-ਇਸ਼ਕ-ਓ-ਉਲਫਤ ਅੰਦ

ਮਸਤ-ਏ-ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਸਰਮਦੀ ਬੇ ਇਨਤਿਹਾ
ਵਕਫ਼-ਏ-ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਬੰਦਗੀ ਬੇ ਇਨਤਿਹਾ
2. ਦਰ ਪ੍ਰਸਤਿਸ਼ ਆਬਿਦਾਨਤ ਬੇ ਸੁਮਾਰ
ਦਰ ਰਿਯਾਜ਼ਤ ਨਫਸ ਕੁਸ਼ ਜ਼ਾਹਿਦ ਹਜ਼ਾਰ
3. ਬੇ ਸੁਮਾਰ ਅਜ ਵੇਦ-ਓ-ਕੁਤਬ-ਏ-ਦੀਗਰਾਂ
ਮੀ ਕੁਨੰਦ ਈਜਾ ਤਲਾਵਤ ਅਜ ਜ਼ਬਾ
4. ਸ਼ਾਗਿਲ-ਏ-ਹਬਸ-ਏ-ਦਮ-ਓ-ਜ਼ਬਤ-ਏ-ਹਵਾਸ
ਨਫਸ ਕੁਸ਼ ਮੁਰਤਾਜ਼-ਓ-ਆਮਿਲ ਬੇ ਕਿਆਸ

ਦਰ ਰਿਯਾਜ਼ਤ ਤਾਰਿਕ-ਉਦ-ਦੁਨੀਆ ਸ਼ੁਦੰਦ
ਦਿਲ ਜ਼ਿ ਅਸਬਾਬ-ਏ-ਜਹਾ ਬਰਦਾਸ਼ਤੰਦ

ਸ਼ਾ ਜ਼ਿ ਮਹਸੂਸਾਤ-ਏ-ਦਿਲ ਵਾਰਸਤਾ ਅੰਦ
ਅਜ ਜਹਾ ਦਰ ਦਿਲ ਮਲੂਲ-ਓ-ਖ਼ਸਤਾ ਅੰਦ

॥ اَسْمِخِ جَپِ اَسْمِخِ بھائو ॥

پوڑی ۱۷ (۱) اَسْمِخِ جَپِ اَسْمِخِ بھائو

॥ اَسْمِخِ پُجَا اَسْمِخِ تپِ تائو ॥

(۲) اَسْمِخِ پُجَا اَسْمِخِ تپِ تائو

॥ اَسْمِخِ گَرَبِ مِخِ ویدِ پائو ॥

(۳) اَسْمِخِ گَرَبِ مِخِ ویدِ پائو

॥ اَسْمِخِ جِوگِ مَنِ رِہِ اَداس ॥

(۴) اَسْمِخِ جِوگِ مَنِ رِہِ اَداس

منزل ہفدہم

(۱) بے حد اذکار و عقائد بے حساب کاں نمی گنجید بہ تحریر و کتاب

بیکراں افرادِ حَوْ طاعتِ اَنَد بے نہایت غرقِ عشق و اَلْفَت اَنَد

مَسْتِ عَشْقِ سَرمدی بے اِنہا وَتِفِ ذِکْرِ و بندگی بے اِنہا

(۲) دَرِ پَرستشِ عابدانت بے شمار در ریاضتِ نفسِ کُش زہد ہزار

(۳) بے شمار از وید و کتبِ دیگر ایں میکند ایں جاتلاوت از زباں

(۴) شاغلِ حَسِ دَم و ضَبِ حَواس

نفسِ کُشِ مُرتاض و عاملِ بے قیاس

در ریاضتِ تارِک الدُّنیائے دُندِ دِلِ زِ اسبابِ جہاں برداشتند

شاںِ زِ محسوساتِ دِلِ و ارسۂ اَنَد از جہاں دَرِ دِلِ ملول و خستہ اَنَد

(۱) ۱۔ بے شمار، بے انتہا، بے حد، بے پایاں، بے انجام ۲۔ یاد، ذکرِ خدا، بندگی، ذکرِ حق، عبادت ۳۔ جذبہ، عقیدت و محبت، اعتقاد، عقیدہ، خلوص، ارادت، اَلْفَت، جذبہ، عشق، قصد

(۲) ۱۔ بے حد و حد، لا تعداد، بے قیاس، بے غایت ۲۔ پرستش ۳۔ ریاضتِ شاقہ، نفس کشی، زہد و مجاہدہ ۴۔ محو "مَشغولِ ریاضتِ شاقہ اَنَد"

(۳) ۱۔ کتبِ مذہبیہ ۲۔ زباں ۳۔ کتبِ الہامی اہلِ ہنود کہ چہار راست ۴۔ تلاوت

(۴) ۱۔ ریاضتِ کُش، نفس کش، مُرتاض، عاملِ حَسِ دَم و ضَبِ حَواس، تارِک الدُّنیاء ۲۔ دِل ۳۔ غمیں، دِل برداشتہ، ناخوش، کنارہ کش، دلِ سرد، دلِ خستہ

- (19) ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ' ਏਕੋ ਕਵਾਉ'॥
 (20) ਤਿਸ' ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ' ਦਰੀਆਉ'॥
 (21) ਕੁਦਰਤਿ' ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ'॥
 (22) ਵਾਰਿਆ' ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ'॥
 (23) ਜੋ ਤੁਧੁ' ਭਾਵੈ ਸਾਈ' ਭਲੀ' ਕਾਰ'॥
 (24) ਤੂੰ ਸਦਾ' ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ'॥16॥

- (19) 1. ਮੌਜੂਦਾਤ-ਏ-ਆਲਮ, ਵਸਅਤ, ਜਹਾਂ, ਮਖਲੂਕ-ਏ-ਆਫ਼ਰੀਨੀ
 2. ਯਕ ਫ਼ਰਮਾਨ-ਓ-ਇਸ਼ਾਰਤ, ਅਮਰ-ਏ-ਹੱਕ ਤਆਲਾਬਿ ਕੁਨ ਮਕਸੂਦ ਅਸਤ
 (20) 1. ਅਜ਼ਾਂ
 2. ਸਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ
 3. ਦਰਿਆ-ਏ-ਨਿਜ਼ਾਮ-ਏ-ਆਲਮ
 (21) 1. ਕੁਦਰਤ-ਓ-ਮਕਦੂਰ ਕੁਜਾ ਅਸਤ
 2. ਕਿ ਸ਼ੁਮਾਰ-ਓ-ਬਿਯਾਂ ਤਵਾਨਮ ਕਰਦ
 (22) 1. ਕੁਰਬਾਨ, ਤਸਦੁੱਕ, ਫ਼ਿਦਾ, ਨਿਸਾਰ
 2. ਬਯਕਬਾਰ
 (23) 1/2. ਆਂਚਿ ਦਰ ਰਜ਼ਾ ਤੁਰਾ ਪਸੰਦ ਆਯਦ
 3/4. ਖ਼ੂਬ-ਓ-ਬਹਤਰ ਆਂ ਕਾਰ-ਓ-ਅਮਲ ਅਸਤ
 (24) 1. ਜਾਵਿਦਾਂ ਦਾਇਮਾ
 2. ਨਿਰੰਕਾਰ ਇਸਮ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਪਾਕਸਤ ਕਿ ਓ ਹੋਚ ਰੰਗ-ਓ-ਬਕਲ-ਓ-ਜਿਸਮ-ਏ-ਮੌਦੀ ਨਦਾਰਦ

19. ਕਰਦ ਅਜ਼ ਯਕ ਲਫ਼ਜ਼-ਏ-ਕੁਨ ਪੈਦਾ ਖ਼ੁਦਾ
 ਖ਼ਲਕ-ਏ-ਆਲਮ ਵਸਅਤ-ਏ-ਅਰਜ਼-ਓ-ਸਮਾ
 ਆਮਦਸਤ ਅਜ਼ ਹਕ ਜ਼ਿ ਯਕ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜ਼ੁਦ
 ਜਮਲਾ ਮੌਜੂਦਾਤ-ਏ-ਆਲਮ ਦਰ ਵਜੂਦ
 20. ਪਸ ਅਜ਼ਾਂ ਸ਼ੁਦ ਸਦ ਹਜ਼ਾਰ-ਓ-ਬੇਕਿਰਾਂ
 ਬਹਰ-ਏ-ਨਜ਼ਮ-ਓ-ਨਸਕ-ਏ-ਦੋ ਆਲਮ ਰਵਾਂ
 21. ਦਰ ਮਨ-ਏ-ਆਜਿਜ਼ ਕੁਜਾ ਤਾਬ-ਓ-ਤਵਾਂ
 ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਕਾਦਿਰ ਬਯਾਂ ਬਿਕੁਨਮ ਚਿਸਾਂ
 (ਬੰਦਾ-ਏ-ਆਸੀ ਬ ਇਜ਼ਜ਼-ਓ-ਇਨਕਿਸਾਰ
 ਮੀ ਸ਼ਵਦ ਬਰ ਨਾਮ-ਏ-ਤੂਯਾਰਬ ਨਿਸਾਰ
 22. ਐ ਜ਼ਹੇ ਯਕਬਾਰ ਕੁਰਬਾਨਤ ਸ਼ਵਮ
 ਕਾਸ਼ਕੇ ਖ਼ੁਦ ਰਾ ਫ਼ਿਦਾ-ਏ-ਤੁਕੁਨਮ
 23. ਆਂਚਿ ਬਿਪਸੰਦਦ ਖ਼ੁਦਾਏ ਇੱਜ਼-ਓ-ਜੱਲ
 ਬਿਹਤਰ-ਓ-ਖ਼ੂਬ ਅਸਤ ਆਂ ਕਾਰ-ਓ-ਅਮਲ
 24. ਜਾਵਿਦਾਂ ਕਾਇਮ ਸਲਾਮਤ ਦਾਇਮਾ
 ਹਸਤ ਬੇਦੁੰ ਬੇਚਿਰਾ ਬੇਗੁੰ ਖ਼ੁਦਾ

॥ کیتا پساؤ^۱ اکیو کوؤ^۲ ॥

(۱۹) کیتا پساؤ^۱ اکیو کوؤ^۲

॥ تیس تے ہوئے لکھ^۳ دریاؤ^۴ ॥

(۲۰) تیس^۱ تے ہوئے لکھ^۲ دریاؤ^۳

॥ کدورتی کدھ کدھ ویکار^۱ ॥

(۲۱) کدورتی^۱ کون کہا ویکار^۲

॥ واریا^۱ نہ جاوا ایک وار^۲ ॥

(۲۲) واریا^۱ نہ جاوا ایک وار^۲

॥ جو تھو^۱ بھاوے سائی^۲ بھلی کار^۳ ॥

(۲۳) جو تھو^۱ بھاوے سائی^۲ بھلی کار^۳

॥ ۹۴ ॥

(۲۴) تھو^۱ سلامت زرنکار^۲

(۱۹) ۱۔ موجودات عالم، وسعت جمل مخلوق آفرینی ۲۔ ایک فرمان و اشارت، امر حق تعالیٰ بہ کن مقصودت

(۲۰) ۱۔ ازاں ۲۔ صد ہزاراں ویشمار ۳۔ دریائے نظام عالم

(۲۱) ۱۔ کدورت و مقدر و گجاست ۲۔ کہ کھمار و بیاں تو انم کرد

(۲۲) ۱۔ قربان، تصدق، فدا، بنار ۲۔ بیک بار

(۲۳) ۱۔ ۲/ آنچہ در رضا اللہ آید ۳/ ۴/ خوب و بہتر، آں رد عمل است

(۲۴) ۱۔ جاوداں دائما ۲۔ زرنکار، اسم خدائے پاکست کہ او بیچ رنگ و شکل و جسم مادی ندارد، واحد مطلق، ہو الصمد واحد است

(۱۹) کرد از یک لفظ گن پیدا خدا خلق عالم و وسعت ارض و سما

آمدست از حق ز یک فرمان زود جملہ موجودات عالم در وجود

(۲۰) پس ازاں شد صد ہزار ویکراں بحر نظم و نسق دو عالم رواں

(۲۱) در من عاجز گجا تاب و توان

قدرت قادر بیاں یکنم چساں

(بندہ عاصی بہ عجز و انکسار میثود بر نام تو یارب بنار)

(۲۲) اے زہے یکبار قربانت شوم کاشکے خود را فدائے تو کنم

آنچہ پسند و خدائے عز و جل بہتر و خوب است آں کار و عمل

(۲۴) جاوداں قائم سلامت دائما

ہست بے چوں بے چرا بے گوں خدا

- (16) ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਕੇਤਾ ਹੋਇ॥
 (17) ਕੇਤਾ ਤਾਣੁ ਸੁਆਲਿਹੁ ਰੂਪੁ॥
 (18) ਕੇਤੀ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਕੌਣੁ ਕੂੜੁ॥

16. ਗਰ ਨਵੀਸਦ ਸ਼ਖਸ ਬਿਲ ਫਰਜ-ਏ-ਮੁਹਾਲ
 ਸ਼ਰਹ-ਏ-ਅਦਾਦ-ਓ-ਸ਼ੁਮਾਰਸ਼ ਦਰ ਮਿਆਲ

ਈ ਨਵਿਸ਼ਤਾ ਚੰਦ ਬਾਸ਼ਦ ਆਖਿਰਸ਼
 ਆਜਿਜ਼-ਓ-ਕਾਸਿਰ ਬਿਮਾਨਦ ਆਖਿਰਸ਼

(ਮੀ ਕੁਨਦ ਅੰਦਾਜ਼ਾ-ਏ-ਕੁਦਰਤ ਕੁਦਾਮ
 ਨੀਜ਼ ਤਹਰੀਰਸ਼ ਨ ਬਾਸ਼ਦ ਨਾ ਤਮਾਮ)

17. ਹਸਤ ਜ਼ੋਰ-ਓ-ਤਾਕਤ-ਓ-ਕੁੱਵਤ ਬਚੰਦ
 ਨੀਜ਼ ਹਿਕਮਤ ਅਜ਼ਮਤਸ਼ ਕੁਦਰਤ ਬਚੰਦ

ਖੂਬ-ਓ-ਜ਼ੋਬਾ ਆਚਿ ਹੁਸਨ ਅਸਤ-ਓ-ਜਮਾਲ
 ਆ ਨਮੀ ਆਯਦ ਬ ਇਦਰਾਕ-ਓ-ਮਿਆਲ

ਔਵਲ-ਓ-ਆਖਿਰ ਅਜ਼ੀਮ-ਓ-ਬੇਹਿਮਾਲ
 ਬਰਤਰ-ਓ-ਪਾਕਸਤ ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਜ਼ੁਲ-ਜਲਾਲ

18. ਚੰਦ ਬਾਸ਼ਦ ਦਾਦ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਫ਼ੈਜ਼-ਏ-ਆਮ
 ਕਦਰ-ਓ-ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਚੁਨੀ ਦਾਨਦ ਕੁਦਾਮ?

(ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਖ਼ੁਦ ਹਾ ਬਿਦਾਨਦ ਹੱਕ ਫ਼ਕਤ
 ਕੈ ਤਵਾਨਦ ਸ਼ੁਦ ਰਕਮ ਅਜ਼ ਰਸਮ-ਓ-ਖ਼ਤ)

- (16) 1. ਨਵਿਸ਼ਤਾ
 2. ਚੰਦ ਵ ਚਿ ਕਦਰ ਵ ਚੁੰਦੀ
 (17) 1. ਜ਼ੋਰ, ਕੁਦਰਤ, ਅਜ਼ਮਤ, ਮੁਕਦੂਰ
 2. ਖੂਬ ਓ ਜ਼ੋਬਾ, ਪਾਕ, ਦਿਲਕਸ਼, ਜਮੀਲ
 3. ਹੁਸਨ-ਓ-ਜਮਾਲ-ਓ-ਜਲਾਲ
 (18) 1. ਚੰਦ
 2. ਦਾਦ, ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਜ਼ੁਦ-ਓ-ਕਰਮ
 3. ਅੰਦਾਜ਼ਾ, ਕੁੱਵਤ, ਹਿਸਾਬ-ਓ-ਸ਼ੁਮਾਰ

॥ لےھا لکھیا کیتا ہوئے ॥

(۱۶) لکھا لکھیا کیتا ہوئے

॥ کیتا تان ساکھ روپ ॥

(۱۷) کیتا تان ساکھ روپ

॥ کیتی دات جائے گون گونٹ ॥

(۱۸) کیتی دات جائے گون گونٹ

(۱۶) گر نویسند شخص بالفرض محال شریح اعداد و شمارش در خیال
ایں نوشته چند باشد آخرش؟ عاجز و قاصر بمائد آخرش
(میکند اندازه قدرت کدام؟ نیز تحریرش نباشد ناتمام؟)

(۱۷) هست زور طاقت و قوت بچند؟

نیز حکمت عظمتش قدرت بچند؟

خوب و زیبا آنچه حسن است و جمال آں نمی آید به ادراک و خیال
اول و آخر عظیم و بے همال برتر و پاکست ذات ذوالجلال؟

(۱۸) چند باشد داد و بخشش فیض عام؟ قدر و اندازه چنین داند کدام؟

(قدرت خود را بداند حق فقط

کے تواند همد رقم از رسم و خط)

(۱۶) ل نوشته ۛ چند، چه قدر، چندیں

(۱۷) ل زور، قدرت، عظمت، مقدور ۛ خوب و زیبا، پاک، دلکش، جمیل ۛ حسن و جمال و جلال

(۱۸) ل چند ۛ اندازه، قوت، حساب و شمار ۛ داد و بخشش، بخود و گرم

- (13) ਜੀਅ ਜਾਤਿ ਰੰਗਾ ਕੇ ਨਾਵ॥
 (14) ਸਭਨਾ ਲਿਖਿਆ ਵੁੜੀ ਕਲਾਮ॥
 (15) ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥

13. ਈਂ ਹਮਾ ਮਖਲੂਕ ਬਰ ਰੂਏ ਜਮੀਂ
 ਗੁਨਾ ਗੁੰ ਅਕਸਾਮ ਦਾਰਦ ਬਿਲਯਕੀਂ
 ਜਾਤ-ਓ-ਰੰਗ-ਓ-ਨਾਮ-ਓ-ਸੂਰਤ ਮੁਖਤਲਿਫ
 ਹਸਤ ਨਸਲ-ਓ-ਨਕਸ਼-ਏ-ਖਲਕਤ ਮੁਖਤਲਿਫ
 ਜੁਮਲਾ ਮਖਲੂਕਾਤ-ਏ-ਰੱਬ-ਏ-ਕਰਦਗਾਰ
 ਹਸਤ ਬੇਸ਼ਕ ਬੇ ਹਿਸਾਬ-ਓ-ਬੇ ਸੁਮਾਰ
 14. ਈਂ ਹਮਾ ਮਖਲੂਕ ਰਾ ਰੱਬ-ਏ-ਜਹਾਂ
 ਖੁਦ ਨਵਿਸ਼ਤਾ ਅਸਤ ਅਜ ਕਲਮ-ਏ-ਰਵਾਂ
 (ਅਦਦ-ਓ-ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਦਾਨਦ ਹੇਚ ਕਸ
 ਕਾਤਿਬ-ਏ-ਤਕਦੀਰ ਅੱਲਾਮ ਅਸਤ-ਓ-ਬਸ)
 15. ਈਂ ਨਵਿਸ਼ਤਾ ਰਾ ਨਵਿਸ਼ਤਨ ਅਜ ਕਲਮ
 ਜੁਜ਼ ਖੁਦਾ ਦਾਨਦ ਕੁਦਾਮੀ ਸ਼ਖ਼ਸ ਹਮ
 (ਹਰ ਚਿ ਦਰ ਤਹਰੀਰ ਹਾ ਮਰਕੂਮ ਅਸਤ
 ਕਾਤਿਬ-ਏ-ਤਕਦੀਰ ਰਾ ਮਅਲੂਮ ਅਸਤ)

-
- (13) 1. ਮਖਲੂਕ, ਜਾਨਦਾਰ
 2. ਜਾਤ
 3. ਰੰਗ, ਜਾਤ, ਕਿਸਮ, ਤਰਜ਼
 4. ਮੁਖਤਲਿਫ ਮੁਤਵਰਿਕ ਨਾਮਹਾ-ਓ-ਬਸੇ
 (14) 1. ਅੰ ਹਮਾ, ਜੁਮਲਾ ਰਾ
 2. ਬਿਨਵਿਸ਼ਤਾ ਅਸਤ
 3. ਰਵਾਂ
 4. ਖਾਮਾ, ਕਲਮ, ਕਿਲਕ-ਏ-ਰਵਾਂ
 (15) 1. ਈਂ ਨਵਿਸ਼ਤਾ
 2. ਨਵਿਸ਼ਤਨ ਦਾਨਦ
 3. ਦੀਗਰ ਕੁਦਾਮ

॥ جی ا جات رنگا کے ناو ॥

(۱۳) جی ا جات رنگا کے ناو

॥ سبنا لکھیا وڑی کلام ॥

(۱۴) سبنا لکھیا وڑی کلام

॥ اہہ لکھا لکھ جائے کوئے ॥

(۱۵) اہہ لکھا لکھ جائے کوئے

(۱۳) ایں ہمہ مخلوق بر روتے زمیں

گونہ گوں اقسام دارد پالقیں

ذات و رنگ و نام و صورت مختلف

ہست و نسل و نقش خلقت مختلف

جملہ مخلوقات رب جہاں

ہست بیشک بے حساب و پیشمار

(۱۴) ایں ہمہ مخلوق را رب جہاں

خود نوشته است از قلم رواں

(عدد و اندازه نداند هیچ کس

کاتب تقدیر علام است و بس)

(۱۵) ایں نوشته را نوشتن از قلم

جو خدا داند کدامی شخص ہم!

(ہر چہ در تحریر ہا مرقوم است

کاتب تقدیر را معلوم است)

(۱۳) ۱۔ مخلوق، جاندار ۲۔ ذات ۳۔ رنگ، ذات، قسم، طرز ۴۔ مختلف و متفرق نام ہائے

(۱۴) ۱۔ آں ہمہ، جملہ ۲۔ نوشتہ است ۳۔ رواں ۴۔ خامہ، قلم، کلک رواں

(۱۵) ۱۔ ایں نوشته ۲۔ نوشتن داند ۳۔ دیگر کدام

11. ਧਰਤੀ ਹੋਰੁ ਪਰੈ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ॥

12. ਤਿਸਤੇ ਭਾਰੁ ਤਲੈ ਕਵਣੁ ਜੋਰੁ॥

11. ਮਾਸਿਵਾ-ਏ-ਈਂ ਜ਼ਮੀਂ ਦੀਗਰ ਹਮ ਅਸਤ
ਤਬਕਾ ਹਾ ਏ-ਮੁਖਤਲਿਫ਼ ਬੇਸ਼-ਓ-ਕਮ ਅਸਤ

ਦੂਰਤਰ ਅਜ਼ ਆਂ ਜ਼ਮੀਂ ਦੀਗਰ ਜ਼ਮੀਂ
ਨੀਜ਼ ਹਮ ਬਾਸ਼ਦ ਬਿਆਲਮ ਹਮ ਚੁਨੀਂ

(ਅਨਜ਼ਮ-ਓ-ਸੱਯਾਰਾਹਾ ਸ਼ਮਸ਼-ਓ-ਕਮਰ
ਅਰਜ਼ਹਾ ਮਿਸਲ-ਏ-ਜ਼ਮੀਂ ਦਾਰਦ ਮਗਰ)

(ਜੁਜ਼ ਜਹਾਨੇ ਹਸਤ ਆਲਮਹਾ ਦਿਗਰ
ਈਂ ਹਕੀਕਤ ਰਾ ਬਿਦਾਨਦ ਦੀਦਾਵਰ)

12. ਹਸਤ ਜ਼ੋਰ-ਏ-ਬਾਰ-ਏ-ਆਲਮਹਾ ਤਮਾਮ
ਆਂ ਕੁਦਾਮੀ ਕੁੱਵਤ-ਓ-ਜ਼ੋਰ-ਏ-ਕੁਦਾਮ?

ਆਂ ਕਿ ਦਾਰਦ ਕਾਯਮ ਈਂ ਅਰਜ਼-ਏ-ਜ਼ਹਾਂ
ਮਿਸਲ-ਏ-ਕੁਦਰਤ ਬਾ ਚੁਨੀਂ ਤਾਬ-ਓ-ਤਵਾਂ

(ਈਂ ਫ਼ਕਤ ਕਾਨੂੰਨ-ਏ-ਕੁਦਰਤਸਤ-ਓ-ਬਸ
ਨੀਸਤ ਦੀਗਰ ਤਾਕਤ-ਓ-ਯਾਰਾ-ਏ-ਕਸ)

(11) 1. ਜ਼ਮੀਨ, ਅਰਜ਼-ਏ-ਆਲਮ

2. ਦੀਗਰ

3. ਦੂਰਤਰ

4. ਦੀਗਰ ਨੀਜ਼ਹਮ ਬਾਸ਼ਦ

(2) 1. ਆਨਹਾ

2. ਬਾਰ

3. ਜ਼ੋਰ

4. ਕੁਦਾਮੀ

5. ਜ਼ੋਰ-ਓ-ਤਾਕਤ-ਓ-ਤਕੀਯਾ

॥ पचडी चेनु पचै चेनु चेनु ॥

(۱۱) دھرتی ہوئے ہوئے ہوئے ہوئے

॥ तिम ते ठारु तलै कटु तेनु ॥

(۱۲) تس تے بھارتے گونے جورے

(۱۱) مایوئے ایں زمیں دیگر ہم است طبقہ ہائے مختلف بیش و کم است
دور تر از آں زمیں دیگر زمیں نیز ہم باشد بعالم ہم چنیں
(انجم و سیارہ ہا شمس قمر ارض ہا مثل زمیں دارد مگر)
(جو جہانے هست عالم ہا دیگر ایں حقیقت را بداند دیدہ ور)

(۱۲) هست زیر بار عالم ہا تمام
آں کدای قوت و زور کدای

آنکہ دارد قائم ایں ارض جہاں
مثل قدرت با چنیں تاب و توان

(ایں فقط قانون قدرت و بس
نیست دیگر طاقت و یارائے کس)

(۱۱) ۱ زمین، ارض عالم ۲ دیگر ۳ دورتر ۴ دیگر نیز ہم باشد

(۱۲) ۱ آنہا ۲ بار ۳ زیر ۴ کدای ۵ زور و طاقت و تکیہ

(9) ਜੇ' ਕੋ' ਬੁਝੈ ਹੋਵੈ ਸਚਿਆਰੁ॥

(10) ਧਵਲੈ ਉਪਰਿ ਕੇਤਾ ਭਾਰੁ॥

(ਮਾਸਿਵਾ-ਏ-ਕੁਦਰਤਸ਼ ਬਾਸ਼ਦ ਕੁਜਾ
ਬਾ ਚੁਨੀਂ ਜਿਸਮ-ਓ-ਬਦਨ ਗਾਵ-ਏ-ਸਰਾ?)

9. ਗਰ ਕਸੇ ਫਹਮਦ ਬਨਜਰ-ਏ-ਰਾਸਤੀ
ਈਂ ਸੁਖਨ ਬਰ ਉ(ਬਰ ਉ) ਬਵਦ ਕਸ਼ਫ-ਓ-ਮੁਬੀਂ

ਈਂ ਹਕੀਕਤ ਰਾ ਕਸੇ ਦਾਨਦ ਅਗਰ
ਰਾਸਤ-ਓ-ਸਾਦਿਕ ਬਿਬਾਸ਼ਦ ਆ ਬਸ਼ਰ

10. ਗਰ ਹਮੀ ਗੋਯਦ ਕਸੇ ਈਂ ਦਾਸਤਾਂ
ਕਿੱਸਾ-ਏ-ਬਾਤਿਲ ਕੁਨਦ ਸ਼ਖਸੇ ਬਯਾਂ

ਆਂ ਬਿਗੋਯਦ ਸ਼ਹਰ-ਏ-ਇਸਤਿਦਲਾਲ ਤਾ
ਕਾਬਿਲ-ਏ-ਤਸਲੀਮ ਬਾਸ਼ਦ ਮਾਜਰਾ

10. ਬਾਰ ਬਾਸ਼ਦ ਚੰਦ ਬਰ ਗਾਵ-ਏ-ਜ਼ਮੀਂ?
ਨੀਜ਼ ਬਰਦਾਰਦ ਚਿਸਾਂ ਬਾਰ-ਏ-ਚੁਨੀਂ?

ਤਸ਼ਰੀਹ: ਈਂ ਗ਼ਲਤ ਅਸਤ-ਓ-ਫ਼ਕਤ ਕੁਦਰਤ ਬਵਦ
ਆਂਕਿ ਬਾਰ-ਏ-ਅਰਜ਼-ਏ-ਆਲਮ ਮੀਕਸ਼ਦ

ਹਸਤ ਈਂ ਅਫ਼ਸਾਨਾ ਦਰ ਗੁਫ਼ਤ-ਓ-ਸ਼ੁਨੀਦ
ਹੇਚ ਗਾਵ ਬਾਰ ਨਤਵਾਨਦ ਕਸ਼ੀਦ

-
- (9) 1. ਗਰ
2. ਕਸੇ
3. ਫਹਮਦ-ਓ-ਦਾਨਦ
4. ਰਾਸਤਬਾਸ਼, ਸਾਦਿਕ, ਅਹਲ-ਏ-ਤਹਕੀਕ
- (10) 1. ਬਰਗਾਣ
2. ਚੰਦੀਂ, ਚਿ ਕਦਰ, ਚੰਦ
3. ਬਾਰ, ਵਜ਼ਨ-ਏ-ਗਿਰਾਂ, ਬਾਰ-ਏ-ਗਿਰਾਂ

(ماسوائے قُدَرَتش باشد گجا باچنیں جسم و بدن گاؤثری؟)

(۹) گر کسے فہمہم بظہر راستیں ایں سخن بر او یو د کشف و مبیں
ایں حقیقت را کسے داند اگر راست و صادق باشد آں بشر

(۱۰) (گر ہی گوید کسے ایں داستاں قصہ باطل گندہ شخصے بیاں)
(آں بگوید شرح استدلال، تا قابل تسلیم باشد ماجرا)

(۱۰) بار باشد چند بر گاؤ زمیں؟

نیز بر دارد چساں بار چنیں؟

ایں غلط است و فقط قُدَرَت یو د

تشریح

آنکہ بار ارض عالم میکشد

ہست در تحت الثریٰ یک گاؤثر

گزہ ارض جہاں دارد بہ سر

ہست ایں افسانہ در گفت و شنید

ہیچ گاؤ بار نتواند کشید

॥ جے کو بھجے ہووے سچا ॥

(۹) جے کو بھجے ہووے سچا ॥

॥ دھولے اپڑکیتا بھار ॥

(۱۰) دھولے اپڑکیتا بھار ॥

(۹) لے گر کے سے فہمہم داند سے راست باز، صادق، اہل تحقیق

(۱۰) لے بر گاؤ سے چندیں، چہ قدر، چند سے بار، وزن گراں، بار گراں

- (7) ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ।
(8) ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨੈ ਸੁਤਿ॥

7. (ਕਿੱਸਾ-ਏ-ਗਾਣ-ਏ-ਜ਼ਮੀਂ ਬਾਸ਼ਦ ਗ਼ਲਤ
ਕਾਰਫ਼ਰਮਾ ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਕਾਦਿਰ ਫ਼ਕਤ)

ਨੀਸਤ ਦਰ ਤਹਤ-ਉਸ-ਸਰਾ ਸਾਓ-ਏ-ਜ਼ਦਾ
ਹਸਤ ਈਂ ਕਾਨੂਨ-ਓ-ਆਈਨ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ

ਈਂ ਹਮਾ ਰਾ ਰਹਮਤ-ਏ-ਹੱਕ ਆਫ਼ਰੀਦ
ਕੁਦਰਤੇ ਅਜ਼ ਹੁਕਮ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਆਫ਼ਰੀਦ

(ਹਰਚਿ ਹਸਤ ਅਜ਼ ਕੁਦਰਤ-ਓ-ਕਾਨੂਨ-ਏ-ਹੱਕ
ਕੁੱਰਾ-ਏ-ਅਰਜ਼-ਓ-ਫ਼ਲਕ ਅੰਜ਼ਮ ਤਬਕ)

(ਮਾਸਿਵਾ-ਏ-ਹੁਕਮ-ਏ-ਰੱਬ-ਏ-ਪਾਕ ਚੀਸਤ
ਫ਼ਾਇਲ-ਏ-ਕੁਲ ਹਮ ਬਜ਼ਜ਼ ਕੱਯੂਮ ਕੀਸਤ)

8. (ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਬੇਇਨਤਹਾ ਹਸਬ-ਏ-ਰਜ਼ਾ
ਮਰ ਹਮੀਂ ਕਾਨੂਨ-ਏ-ਹੱਕ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਰਾ)

ਦਰ ਅਸੂਲ ਆਈਨ-ਓ-ਫ਼ਰਜ਼-ਓ-ਕਾਇਦਾ
ਨੀਜ਼ ਦਰ ਤਨਜ਼ੀਮ-ਓ-ਕਾਰੇ ਦਾਸ਼ਤਾ

ਬਸਤਾ ਅਸਤ ਅਜ਼ ਰਿਸ਼ਤਾ-ਏ-ਸਬਰ-ਓ-ਸਬਾਤ
ਕਰਦ ਕਾਇਮ ਇੰਤਿਜ਼ਾਮ-ਏ-ਕਾਯਨਾਤ

ਹਸਤ ਕਾਰ-ਏ-ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਪਰਵਰਦਗਾਰ
ਨਜ਼ਮ-ਓ-ਨਸਕ-ਏ-ਦਹਰ ਦਾਰਦ ਬਰਕਰਾਰ

- (7) 1. ਗਾਵ-ਏ-ਜ਼ਮੀਨ, ਗਾਵ-ਏ-ਸਰਾ, ਗਾਵੇਕਿ ਜ਼ਮੀਨ ਬਰ ਪੁਸ਼ਤ-ਏ-ਉਸਤ, ਅਾਂ ਗਾਵ ਬਰ
ਪੁਸ਼ਤ-ਏ-ਮਾਹੀ ਅਸਤ ਵਲੋਂ ਖ਼ਿਯਾਲ ਬਾਤਿਲ ਬਾਸ਼ਦ
2. ਕਾਨੂਨ, ਆਈਨ, ਦਸਤੂਰ, ਹੁਕਮ
3. ਰਹਮਤ-ਏ-ਹੱਕ
4. ਕੁਦਰਤ, ਫ਼ਰਜ਼ਦ, ਆਫ਼ਰੀਦਾ
(8) 1. ਅਜ਼ਇਸਤਿਕਲਾਲ-ਓ-ਸਬਰ-ਓ-ਸਬਾਤ
2. ਬਰ ਕਰਾਰ-ਓ-ਕਾਇਮ-ਓ-ਬਸਤਾ
3. ਨਿਜ਼ਾਮ, ਨਜ਼ਮ-ਓ-ਨਸਕ, ਰਿਸ਼ਤਾ, ਇਨਤਿਜ਼ਾਮ-ਓ-ਫ਼ਰਜ਼, ਆਈਨ, ਅਸੂਲ, ਕਾਇਦਾ,
ਤਨਜ਼ੀਮ-ਓ-ਕਾਰ

॥ पौलु धरमु दया का पूतु ॥

(۷) دھول دھرم دیا کا پوت

॥ संतोष बाधि रखा जिनि सुति ॥

(۸) ستوگھ تھاپ رکھیا جن سوت

(۷) (قصہ گاؤں زمین باشد غلط کار فرما قدرت قادر فقط)

نیست در تحت اثری گاؤں جدا ہست ایں قانون و آئین خدا

ایں ہمہ را رحمت حق آفرید قدرت از حکم مطلق آفرید

(ہرچہ ہست از قدرت و قانون حق گزہ ارض و فلک انجم طبق)

(ماہوائے حکم رب پاک چیست؟)

فاعل کل ہم بجز قیوم کیست؟)

(۸) (قدرت بے انتہا حسب رضا مرہمیں قانون حق ہر چیز را)

در اصول آئین و فرض و قاعدہ نیز در تنظیم و کارے داشتہ

بستہ است از رشتہ صبر و ثبات کرد قائم انتظام کائنات

ہست کار قدرت پروردگار نظم نسق دہر دارد برقرار

(۷) ۱۔ گاؤں زمین، گاؤں اثری، گاؤں زمین بر پشت اوست، آں گاؤں پشت ماہی است ولے ایں خیال باطل باشد ۲۔ قانون، آئین، دستور، حکم ۳۔ رحمت حق ۴۔ قدرت، فرزند، آفریدہ

(۸) ۱۔ از استقلال و صبر و ثبات ۲۔ برقرار و قائم و بستہ ۳۔ نظام، نظم و نسق، رشتہ، انتظام و فرض، آئین، اصول، قاعدہ، تنظیم و کار

- (4) ਪੰਚਾ' ਕਾ ਗੁਰ' ਏਕੁ ਧਿਆਨੁ॥
 (5) ਜੇ' ਕੋ' ਕਹੈ' ਕਰੈ ਵੀਚਾਰੁ॥
 (6) ਕਰਤੇ' ਕੈ ਕਰਣੈ' ਨਾਹੀ' ਸੁਮਾਰੁ॥

4. ਅਹਲ-ਏ-ਤਾਅਤ ਆਰਿਫਾਨ-ਏ-ਪਾਕ ਰਾ
 ਹਸਤ ਯਕ ਫਿਕਰ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਰਹਨੁਮਾ
 ਬੰਦਗਾਨਸ਼ ਰਾ ਖਿਯਾਲ-ਏ-ਹਕ ਯਕੇਸਤ
 ਵਿਰਦ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਈਜ਼ਦ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਯਕੇਸਤ
 (ਅਜ਼ ਤੁਫੈਲ-ਏ-ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਯਾਦ-ਓ-ਮਹਵਿਯਤ
 ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਆਨਾਂ ਮੁਕਾਮ-ਏ-ਮਅਰਫਤ)
 5. ਗਰ ਕਸੇ ਗੋਯਦ ਕੁਨਦ ਹਿਕਮਤ ਬਯਾਂ
 ਗੌਰ ਕਰਦਨ ਬਾਯਦ-ਓ-ਤਹਕੀਕ-ਏ-ਆਂ
 (ਸਾਮਿਅ-ਹਮ ਅੰਦੇਸ਼ਦ-ਓ-ਬਾਯਦ ਬਜ਼ਸਤ
 ਹਸਤ ਆਯਾ ਹਾਲ-ਓ-ਤਸ਼ਰੀਹਸ਼ ਦੁਰਸਤ)
 6. ਕਾਰਹਾਏ ਕਾਰਸਾਜ਼-ਓ-ਕਰਦਗਾਰ
 ਆਂ ਅਮੂਰ-ਏ-ਹਿਕਮਤ-ਏ-ਪਰਵਰਦਗਾਰ
 ਦਰ ਹਿਸਾਬ-ਓ-ਅਦ ਨਯਾਯਦ ਜ਼ੀਨਹਾਰ
 ਕੁਦਰਤਸ਼ ਰਾ ਕੈ ਤਵਾਨਦ ਸ਼ੁਦ ਸੁਮਾਰ
 (ਫਹਮ-ਏ-ਇਨਸਾਂ ਦਰ ਹਕੀਕਤ ਕਾਸਿਰ ਅਸਤ
 ਦਰ ਬਯਾਨ ਆਜਿਜ਼ ਖਿਯਾਲ-ਓ-ਖ਼ਾਤਿਰ ਅਸਤ)

- (4) 1. ਦਰਵੇਸ਼ਾਨ-ਏ-ਹੱਕ, ਆਰਿਫਾਨ-ਏ-ਇਲਾਹੀ
 2. ਮੁਰਸ਼ਿਦ, ਪੇਸ਼ਵਾ, ਰਹਨੁਮਾ-ਓ-ਹਾਦੀ
 3. ਯਕ ਤਸੱਵੁਰ, ਖਿਯਾਲ, ਫਿਕਰ, ਇਦਰਾਕ, ਯਾਦ-ਏ-ਇਲਾਹੀ (ਚੁਨੀ ਆਰਿਫਾਨ-ਏ-ਪਾਕ
 ਰਾ ਪੇਸ਼ਵਾ-ਓ-ਹਾਦੀ ਫਕਤਯਕ ਤਸੱਵੁਰ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਅਸਤ ਕਿ ਆਨਾਂ ਹਸਵਾਰਾ ਬਾਯਦ-
 ਓ-ਫਿਕਰ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹਕ ਮਹਵ-ਓ-ਮਸ਼ਗੂਲ ਬਮਾਨੰਦ)
 (5) 1. ਗਰ
 2. ਕਸੇ
 3. ਬਿਗੋਯਦ
 4. ਗੌਰ-ਓ-ਤਹਕੀਕ-ਓ-ਫਿਕਰ ਸਾਮਿਅ-ਏ-ਅਹਵਾਲ ਰਾ ਬਾਯਦ ਕਿ ਕੁਨਦ
 (6) 1. ਰੱਬ-ਏ-ਕਰਦਗਾਰ-ਓ-ਕਾਰਸਾਜ਼
 2. ਕਾਰਹਾ-ਏ-ਹਕ, ਹਿਕਮਤ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾਵੰਦੀ ਰਾ ਅਮੂਰ-ਏ-ਕੁਦਰਤ
 3. ਹਿਸਾਬ-ਓ-ਸੁਮਾਰ ਨੀਸਤ

ਪਾਉੜੀ 16

- (1) ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨੁ॥
- (2) ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹਿ ਮਾਨੁ॥
- (3) ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ॥

ਪਾਉੜੀ 16

- (1) 1. ਅਹਲ-ਏ-ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀ, ਆਰਿਛ-ਏ-ਇਲਾਹੀ, ਬੰਦਾ-ਏ-ਮਕਬੂਲ-ਓ-ਮਨਜ਼ੂਰ-ਏ ਹੱਕ
ਸਨਾਸ,
ਅਰਬਾਬ-ਏ-ਹੱਕ, ਅਹਲ-ਏ-ਤਸਲੀਮ-ਓ-ਰਜ਼ਾ, ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-ਖਾਸ-ਏ-ਮੌਲਾ, ਤਾਲਿਬਾਨ-
ਏ-ਸਾਦਿਕ
2. ਮਕਬੂਲ-ਓ-ਮਨਜ਼ੂਰ-ਓ-ਬਰਗੁਜ਼ੀਦਾ-ਓ-ਖਾਸ
3. ਸਦਰ, ਬੁਜ਼ੁਰਗ, ਅਰਜ਼ਮੰਦ, ਬਰਗੁਜ਼ੀਦਾ, ਖਾਸ, ਮੁਕੱਰਮ
- (2) 1. ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-ਇਲਾਹੀ, ਮਰਦਾਨ-ਏ-ਮਕਬੂਲ
2. ਮੀ ਯਾਬਦ
3. ਨਜ਼ਦ-ਏ-ਦਰਗਾਹ-ਏ-ਰੱਬ
4. ਇੱਜ-ਓ-ਸ਼ਰਫ਼, ਕਦਰ-ਓ-ਮਨਜ਼ਿਲਤ, ਸ਼ਾਨ, ਸਰਫ਼ਰਾਜ਼ੀ, ਕੁਬੂਲਿਯਤ, ਵਿਕਾਰ, ਤੌਕੀਰ,
ਆਬੂਰੂ, ਫਜ਼ੀਲਤ, ਇਅਜ਼ਾਜ, ਇਫ਼ਤਿਖ਼ਾਰ, ਸ਼ਾਨ, ਸਆਦਤ, ਨਾਮਵਰੀ, ਮਰਤਬਾ, ਦਰਜਾ,
ਬੁਜ਼ੁਰਗੀ
- (3) 1. ਮੁਕਬਿਲਾਨ-ਏ-ਇਲਾਹੀ, ਮਰਦਾਨ-ਏ-ਹੱਕ
2. ਜ਼ੋਬੰਦ
3. ਬਿਦਰ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਹੱਕ, ਬਿਦਰਗਾਹ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਰੱਬ
4. ਬਮਿਸਲ-ਏ-ਸ਼ਾਹਾਂ, ਦਿਲ ਪਸੰਦੀਦਾ ਉ ਬਰਗੁਜ਼ੀਦਾ-ਏ-ਹੱਕ

1. ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-ਹੱਕ ਬਹੱਕ ਮਕਬੂਲਅੰਦ
ਦਰ ਜਹਾਂ ਸਦਰ-ਓ-ਬਜ਼ੁਰਗ-ਓ-ਅਰਜ਼ਮੰਦ

(ਸਿਦਕ-ਓ-ਈਮਾਨ-ਓ-ਰਜ਼ਾ ਦਰ ਕਲਬ-ਏ-ਸ਼ਾਂ
ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀ ਬਾਸ਼ਦ ਮਕਾਂ)

(ਜ਼ਾਕਿਰਾਨ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਤਾਅਤ ਰਾਜ਼ੀ
ਮਹਵ-ਏ-ਯਾਦ-ਏ-ਪਾਕ ਰੱਬ-ਉਲ-ਆਲਮੀਂ
2. ਆਰਿਛਾਨ-ਓ-ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-ਰੱਬ-ਏ-ਪਾਕ
ਆਖ਼ਿਰਸ਼ ਚੂੰ ਬਿਗੁਜ਼ਰੰਦ ਅਜ਼ ਅਰਜ਼-ਏ-ਸ਼ਾਕ

ਨਜ਼ਦ-ਏ-ਦਰਗਾਹਸ਼ ਮੁਅਜ਼ਿਜ਼ ਮੀ ਸ਼ਵੰਦ
ਦਰ ਹਜ਼ੂਰ-ਏ-ਪਾਕ ਇੱਜਤ ਆਵੁਰੰਦ
3. ਬਰਗੁਜ਼ੀਦਾ ਮਕਬੂਲਾਨ-ਏ-ਹੱਕ ਪਸੰਦ
ਚੂੰ ਜ਼ਿ ਆਲਮ ਸੁਰਖ਼ਰੂਆਂ ਜਾ ਰਸੰਦ

ਬਰ ਦਰ-ਏ-ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਹ-ਏ-ਕੌਨ-ਓ-ਮਕਾਂ
ਚੂੰ ਸ਼ਹਾਂ ਜ਼ੀਨਤ ਬੁਰੰਦ ਈ ਬੰਦਗਾਂ

ਜ਼ੋਬ-ਓ-ਸ਼ਰਫ਼-ਓ-ਸਰਫ਼ਰਾਜ਼ ਆਵੁਰੰਦ
ਬਾ ਮੁਦਾ ਏ ਖ਼ੁਸ਼ ਵਾਸਿਲ ਮੀ ਸ਼ਵੰਦ

॥ पंच परवाह पंच परवान ॥

پوڑی ۱۶ (۱) پنج پَر وَاں پنج پَر دھان

॥ पंचे पावहि सरगहि भातु ॥

(۲) پنجے پاوہ درگہ مان

॥ पंचे सेगहि चरि राजानु ॥

(۳) پنجے سوہہ درِ راجان

منزل شانزدہم

(۱) بندگان حق بحق مقبول اند در جہاں صُدر و بزرگ و ارجمند

(صدق ایمان و رضا در قلبِ شان منزل حق الیقین باشد مکاں)
(ذاکرانِ اسم حق طاعت گزین حق یادِ پاک رب العالمین)

(۲) عارفان و بندگانِ رب پاک آخرش چوں بگذرند از ارضِ خاک
بزد درگاهش معز می شود در حضورِ پاک عزت آورند

(۳) برگزیده مقبلانِ حق پسند چوں ز عالم سرخرو آنجا رسند
بر درِ شاہنشہ گون و مکاں چوں شہاں نیست بُرند ایں بندگان

زیب و شرف و سرفرازی آورند
با خدائے خویش واصل می شوند

۱۶ (۱) اہل حق الیقین، عارف الہی، بندہ مقبول و منظور حق، حق شناس، ارباب حق، اہل تسلیم و رضا، بندگانِ خاصِ مولا، طالبانِ صادق حق مقبول و منظور و برگزیدہ و خاص حق صُدر، بزرگ، ارجمند، برگزیدہ، خاص، مکرّم

(۲) بندگانِ الہی، مردانِ مقبول حق می یابند حق بزد درگاہِ رب حق عز و شرف، قدرو منزلت، شان، سرفرازی، قبولیت، وقار، توقیر، آزد، فضیلت، اعزاز، افتخار، شان، سعادت، ناموری، مرتبہ، درجہ، بزرگی

(۳) مقبلانِ الہی، مردانِ حق حق زیست حق بدرِ پاک حق، بدرگاہِ پاک رب حق بیکل شہاں و بندیدہ، برگزیدہ حق

- (4) ਮੰਨੈ ਨਾਨਕ ਭਵਹਿ' ਨ ਭਿਖੈ॥
 (5) ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ' ਹੋਇ॥
 (6) ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ' ਮਨਿ ਕੋਇ॥15॥

4. ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਹੱਕ-ਉਲ ਯਕੀਂ ਅਹਲ-ਏ-ਰਜ਼ਾ
 ਹਸਤ ਫਾਰਿਗ ਨਾਨਕ ਅਜ਼ ਹਰ ਮਾ ਸਿਵਾ

ਬਰ ਦਰ-ਏ-ਦੁਨਿਆ ਗਦਾਈ ਕੈ ਕੁਨਦ
 ਅਜ਼ ਦਰ-ਏ-ਹੱਕ ਜਾਏ ਦੀਗਰ ਕੈ ਰਵਦ

ਤਸ਼ਰੀਹ:

(ਹੇਠ ਸ਼ੈ ਰਾ ਕਲਬ ਹਾਜ਼ਤਮੰਦ ਨੇਸਤ
 ਅੰਦਰੂਨ-ਏ-ਖ਼ਾਨਾ ਨਿਅਮਤਹਾ ਬਸੇਸਤ)

ਕੈ ਨਜ਼ਰ ਦਾਰਦ ਬ ਅਸਬਾਬ-ਏ-ਜਹਾਂ
 ਜ਼ਾਂਕਿ ਸ਼ਾਹ-ਏ-ਫਕਰ-ਓ-ਇਰਫ਼ਾਨਸਤ ਆਂ

ਕਾਨਿ ਅ-ਓ-ਸ਼ਾਕਿਰ ਬਹਾਲ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਅਸਤ
 ਸਬਰ-ਓ-ਤਸਲੀਮ-ਓ-ਗ਼ਿਨਾਇਸ਼ ਕੇਸ਼ ਅਸਤ

“ਜੁਮਲਾ ਮਖ਼ਲੂਕ-ਏ-ਜਹਾਂ ਦਰ ਬਿਦਮਤਸ਼
 ਆਯਦ-ਤਲਬਦ ਦੁ ਆ-ਓ-ਬਰਕਤਸ਼”

5. ਅਕਦਸ-ਓ-ਪਾਕਸਤ ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਚੁਨੀਂ
 ਲਾ ਸ਼ਰੀਕ-ਓ-ਬਰ ਹੱਕ-ਓ-ਮੁਤਲਕ ਚੁਨੀਂ

6. ਲੋਕਿਨ ਈਂ ਅਸਰਾਰ ਰਾ ਦਾਨਦ ਕਸੇ
 ਅਜ਼ ਹਕੀਕਤ ਈਂ ਸੁਖਨ ਫਹਮਦ ਕਸੇ

ਆਂਕਿ ਦਾਰਦ ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਕਾ ਦਿਲ ਨਸ਼ੀਂ
 ਅਜ਼ ਕਮਾਲ-ਏ-ਸਿਦਕ-ਓ-ਈਮਾਨ-ਓ-ਯਕੀਂ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਰਾ ਰਹ ਬੁਰਦ
 ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਤਸਲੀਮ-ਓ-ਮਰਦ-ਏ-ਹੱਕ ਸ਼ਵਦ

- (4) 1. ਗਦਾਈ ਨਮੀ ਕੁਨਦ, ਸਰਗਰਦਾਂ ਨਬਾਸਦ
 2. ਬਰਾਏ ਖ਼ੈਰਾਤ-ਓ-ਹਾਜ਼ਤ-ਏ-ਖ਼ੁਦ ਬਰ ਦਰ-ਏ-ਦੁਨਿਆ ਨਰਵਦ
 (5) 1. ਪਾਕ-ਓ-ਅਕਦਸ-ਓ-ਮੁਨੱਜ਼ਾ
 (6) 2. ਗਰ ਕਸੇ ਆਂ ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਰਾ ਦਿਲਨਸ਼ੀਂ ਦਾਰਦ ਓ ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਹਾਸਿਲ ਕੁਨਦ ਈਂ
 ਅਸਰਾਰ ਰਾ ਆਂਕਸ ਬਦਾਨਦ

॥ ਮੰਨੈ ਨਾਨਕ ਭਵਹਿ ਨ ਭਿਖ ॥

(۴) مَنے نَانِک بھَو نہ بھِکھ

(۴) صَاحِبِ حَقِّ الْیَقِیْنِ اِہْلِ رَحْمَہِ ہَسْتُ فَارِغِ نَانِکِ اَز ہَر مَایَہِ
بَر دَر دُنْیَا گِدائی گئے گُند اَز دَرِ حَقِّ جَائے دِیگر گئے رَوَد

تشریح

(پچھٹے راقب حاجت مند نیست اندرون خانہ نعمت ہا بے ایست)
گئے نظر دارد بہ اسبابِ جہاں زانکہ شاہ فقر و عرفاںست آں
قانع و شاکر بحال خویش است صبر و تسلیم و عنایت کیش است
مُجملہ مخلوقِ جہاں در خدمتش آید و طلبہ دُعا و برکتش

॥ ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ ॥

(۵) ایسا نامُ نِرَنجَن ہوئے

॥ ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥ ੧੫ ॥

(۶) جے کو مَن جَانے مَن کوئے

(۵) اقدس و پاکست اسمِ حقِ چنیں لاشریک و برحق و مطلق چنیں

(۶) لیکن ایں اسرار را داند گسے از حقیقت ایں سخن فہم گسے
آنکہ دارد اسمِ حق را دلنشیں از کمالِ صدق و ایمان و یقین
منزلِ حقِ الیقین را رہ بُرد صاحبِ تسلیم و مردِ حق شود

(۴) ۱۔ گرانی نمی کند، سرگرداں نباشد ۲۔ برائے خیرات و حاجت خود، برود دنیا رَوَد

(۵) ۱۔ پاک و اقدس و منزّه

(۶) ۱۔ گر کے آں اسمِ حق را دلنشیں دارد و حقِ الیقین حاصل کند ایں اسرار را آنکس بداند

- (2) ਮੰਨੈ ਪਰਵਾਰੈ ਸਾਧਾਰੁ॥
(3) ਮੰਨੈ ਤਰੈ ਤਾਰੈ ਗੁਰ ਸਿਖ॥

2. ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀ ਨੇਕੁਨਿਹਾਦ
ਮਰਦ-ਏ-ਜ਼ਾਕਿਰ ਹਕ ਪਰਸਤ-ਏ-ਬਾ ਮੁਰਾਦ

ਅਕਰਿਬਾ-ਓ-ਅਹਲ-ਓ-ਖ਼ੁਸ਼ਾਵੰਦ ਰਾ
ਰਸਤਗਾਰੀ ਮੀ ਦਹਾਨਦ ਅਜ਼ ਖ਼ੁਦਾ

ਤਸ਼ਰੀਹ:

(ਜੁਮਲਾ ਰਾ ਤਲਕੀਨ-ਏ-ਤਾਅਤ ਮੀ ਕੁਨਦ
ਬਹਰ-ਏ-ਬਖ਼ਸ਼ਾਇਸ਼ ਸ਼ਫ਼ਾਅਤ ਮੀ ਕੁਨਦ)

(ਆਂ ਹਮਾ ਰਾ ਮੀ ਕੁਨਦ ਅਹਿਲ-ਏ-ਯਕੀ
ਮੁਖ਼ਲਸੀ ਗੀਰੰਦ ਤਾ ਮੁਤ-ਅੱਲਕੀ)

(ਬਖ਼ਸ਼ਦ ਈਸ਼ਾਂ ਰਾ ਬਜ਼ਿਕਰਸ਼ ਮਹਵਿੱਯਤ
ਮੀ ਰਸਾਨਦ ਬਰ ਕਿਨਾਰ-ਏ-ਆਫ਼ਿਯਤ)

3. ਅਹਲ ਈਮਾਨ-ਓ-ਯਕੀ ਮਰਦ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ
ਬਿਗੁਜ਼ਰਦ ਅਜ਼ ਮੌਜ-ਏ-ਦਰਿਆ-ਏ-ਫ਼ਨਾ

ਅਜ਼ ਤੁਫ਼ੈਲ-ਏ-ਤਾਲਿਬ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਗ਼ਫ਼ੂਰ
ਬਹਰ-ਏ-ਆਲਮ ਰਾ ਕੁਨਦ ਸਾਲਿਕ ਅਬੂਰ

ਮੀ ਬੁਰਦ ਹਮਰਹ ਮੁਰੀਦਾਂ ਬਰ ਕਿਨਾਰ
ਪੈਰਵਾਂ ਰਾ ਨੀਜ਼ ਬਿਕੁਨਦ ਰਸਤਗਾਰ

(ਅਜ਼ ਸ਼ਫ਼ਾਅਤ ਜੁਮਲਾ ਸ਼ਾਗਿਰਦ-ਏ-ਅਜ਼ੀਜ਼
ਸਾਹਿਲ-ਏ-ਮਕਸੂਦ ਰਾ ਯਾਬੰਦ ਨੀਜ਼

ਜ਼ਾਕਿ ਈਸ਼ਾਂ ਰਾ ਹਿਦਾਯਤ ਕਰਦਾ ਅਸਤ
ਹੁਕਮ-ਏ-ਯਾਦ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਤਾਅਤ ਕਰਦਾ ਅਸਤ

- (2) 1. ਖ਼ੁਸ਼ਾਵੰਦ, ਖ਼ਾਨਦਾਨ, ਮੁਤਅਲਿਕੀਨ, ਅਕਾਰਿਬ ਅਹਲ-ਓ-ਅਯਾਲ, ਖ਼ੁਸ਼ਾਂ
2. ਰਿਹਾਈ, ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸ਼ਫ਼ਾਅਤ, ਨਿਜਾਤ, ਖ਼ਲਸੀ, ਰਸਤਗਾਰੀ
(3) 1. ਅਬੂਰ ਕੁਨਦ, ਨਿਜਾਤ ਯਾਬਦ
2. ਮੁਰੀਦਾਨ-ਓ-ਅਕੀਦਤਮੰਦਾਂ ਰਾ ਨੀਜ਼ ਬਰ ਕਿਨਾਰਾ ਰਸਾਨਦ ਵਾਅਬੂਰ ਕੁਨਾਨਦ ਵ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼-
ਓ-ਨਿਜਾਤ ਦਹਾਨਦ

॥ مَنّے پَر وارے سا دھارے ॥

(۲) مَنّے پَر وارے سا دھارے

॥ مَنّے تَرے تارے گورے سکھ ॥

(۳) مَنّے تَرے تارے گورے سکھ

تشریح

(جملہ را تَلَقّین طاعت می کند بہر بخشایش شفاعت می کند)
(آں ہمہ را می کند اہل یقین مخلصی گیرند تا مُتعلّقین)
(مُتخدد ایشان را بدگرش محویت می رسانند بر کنارِ عافیت)

(۳) اہل ایمان و یقین مَرَدِ خُدا بگذرد از موج دریائے فنا
از طفیل طاعت و ذِکرِ غُفور بحرِ عالم را کند سالکِ عبور
می بُرد ہمہ مُریدان بر کنار پیرواں را نیز بکند رستگار
(از شفاعت جملہ شاگردِ عزیز ساحلِ مقصود را یابند نیز)
(زانکہ ایشان را ہدایت کردہ است حُکمِ یاد و ذکر و طاعت کردہ است)

(۲) ۱. خوشاوند، خاندان، مُتعلّقین، اقارب، اہل و عیال، خویشان ۲. رہائی، آزادی، شفاعت، نجات، مخلصی، رستگاری

(۳) ۱. عبور کند، نجات یابد ۲. مُریدان و عقیدتمندان را نیز بر کنارہ رساند و عبور راناند و بخشش و نجات دہاند

(5) ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥

(6) ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥14॥

ਪਾਉੜੀ 15

(1) ਮੰਨੈ ਪਾਵਹਿ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰਾ॥

5. ਅਕਦਸ-ਓ-ਪਾਕਸਤ ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਚੁਨੀਂ
ਲਾ ਸ਼ਰੀਕ-ਓ-ਬਰ ਹਕ-ਓ-ਮੁਤਲਕ ਚੁਨੀਂ

6. ਅੰ ਕਸੇ ਦਾਨਦ ਵਲੇ ਈਂ ਰਾਜ-ਏ-ਹਕ
ਹਰ ਕਿ ਅਜ ਹਕ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਖ਼ਾਨਦ ਸਬਕ

ਅਜ ਖ਼ੁਲੂਸ-ਓ-ਸਿਦਕ-ਓ-ਈਮਾਨ-ਓ-ਯਕੀਂ
ਦਰ ਦਿਲ-ਓ-ਜਾਂ ਇਸਮ-ਏ-ਹਕ ਦਾਰਦ ਮਕੀਂ

ਜ਼ਾਕਿਰਸ਼ ਗਰਦਦ ਚੁਨਾਂ ਮਰਦ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ
ਕਰਦ ਹਮ ਆਹੰਗ ਇਸਮ-ਓ-ਜਿਸਮ ਰਾ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਪਾਂਜਦਹਮ

1. ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਈਮਾਨ-ਓ-ਤਸਲੀਮ-ਓ-ਯਕੀਂ
ਆਂਕਿ ਦਾਰਦ ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਦਰ ਦਿਲ ਮਕੀਂ

(ਜੁਮਲਾ ਮਹਸੂਸਾਤ ਰਾ ਬਿਗੁਜ਼ਾਸਤਾ
ਗਰਦਦ ਅਜ ਬੰਦ-ਏ-ਤਅੱਲੁਕਹਾ ਰਿਹਾ

ਯਾਬਦ ਅਜ਼ਹੱਕ ਰਸਤਗਾਰੀ-ਓ-ਨਿਜਾਤ
ਦਰ ਹਯਾਤ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼-ਓ-ਹਮ ਬਅਦ-ਏ-ਹਯਾਤ

ਬਾਬ-ਏ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਬਰ ਚੁਨੀਂ ਬੰਦਾ ਕੁਸ਼ਦ
ਰਸਤਗਾਰ-ਓ-ਨਾਜੀ-ਓ-ਵਾਸਿਲ ਸ਼ਵਦ

(5) 1. ਪਾਕ, ਮੁਕੱਦਸ, ਮੁਨੱਜਾ, ਕੁੱਦੁਸ

(6) 1. ਗਰ ਕਸੇ ਅੰ ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਰਾ ਦਰਦਿਲ ਜਾ ਗਜ਼ੀਂ ਦਾਰਦ ਵ ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਹਾਸਿਲ
ਕੁਨਦ ਵ ਇਸਮ-ਓ-ਜਿਸਮ ਰਾ ਹਮਆਹੰਗ ਬਿਕੁਨਦ
(ਨੋਟ : ਪੂਰੀ ਪੰਕਤੀ ਦਾ ਹੀ ਮਤਲਬ (ਅਰਥ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
ਅਤੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ
ਰਿਹਾ ਹੈ-ਓਗ.ਅਤ.ਜਵਕਗ.ਵਰਗ)

ਪਾਉੜੀ 15

(1) 1. ਬਿਯਾਬਦ

2. ਨਿਜਾਤ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼, ਮਗ਼ਫ਼ਿਰਤ

3. ਦਰ, ਬਾਬ

॥ ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ ॥

(۵) ایسا نام زنجن ہوئے

॥ ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥ ੧੪ ॥

(۶) جے کو من جانے من کوئے

॥ ਮੰਨੈ ਪਾਵਹਿ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ ॥

پوڑی ۱۵ (۱) منے پاوہ موکھ دآر

(۵) اقدس و پاکست اسم حق چیں

لاشریک برحق و مطلق چیں

(۶) آنکسے دائد ولے ایں راز حق

ہر کہ از حق الیقین خواند سبق

از خلوص و صدق و ایمان و یقین

در دل و جاں اسم حق دارد مکیں

ذا کرش گردد چناں مراد خدا

کرد ہم آہنگ اسم و جسم را

منزل پانزدہم

(۱) صاحب ایمان و تسلیم و یقین آنکہ دارد اسم حق در دل مکیں

(جملہ محسوسات را بگذاشته گردد از بند تعلق ہا رہا)

یابد از حق رستگاری و نجات در حیات خویش و ہم بعد حیات

باب بخشش بر چیں بندہ کشد رستگار و ناجی و واصل شود

(۵) ۱ پاک، مقدس و منزہ، قدوس

(۶) ۱ گر کسی اسم حق را در دل جاگزین دارد و حق الیقین حاصل کند و اسم و جسم را ہم

آہنگ کند ۲ ۳

۱۵ (۱) ۱ یابد ۲ نجات و بخشش، مغفرت ۳ در، باب

(4) ਮੰਨੈ ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਸਨਬੰਧੁ॥

4. ਆਰਿਛ-ਏ-ਮੌਲਾ ਜਿ ਮਲਕ-ਉਲ-ਅਦਲ ਰਾ
ਆਸ਼ਨਾਈ ਹਸਤ-ਓ-ਰਬਤ-ਓ-ਵਾਸਤਾ

ਤਸਰੀਹ:

(ਬੰਦਾ-ਏ-ਪਰਵਰਦਗਾਰ-ਏ-ਬੇ ਨਿਯਾਜ
ਜ਼ਾਕਿਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾਏ ਕਾਰਸਾਜ਼)

ਕਲਬ-ਓ-ਸੀਨਾ ਮਖ਼ਜਨ-ਏ-ਈਮਾਨ-ਓ-ਦੀ
ਬਾਤਿਨਸ਼ ਪੁਰ ਨੂਰ ਅਜ਼ ਸ਼ਮਅ-ਏ-ਯਕੀਂ

ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਸਾਦਿਕ ਬ ਹਿਫ਼ਜ਼-ਏ-ਹੱਕ ਬਵਦ
ਕੈ ਜਿ ਮਲਕ-ਉਲ-ਮੌਤ ਜ਼ਰਬਸ਼ ਮੀ ਸ਼ਵਦ

ਹੇਚ ਬਾਕ ਊਰਾ ਜਿ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੀਸਤ
ਫ਼ਿਕਰ-ਏ-ਮਰਗ-ਓ-ਜ਼ੀਸਤ ਦਰ ਤਖ਼ਈਲ ਨੀਸਤ

ਵਕਤ-ਏ-ਆਖ਼ਿਰ ਚੂੰ ਬਮਰਦ-ਏ-ਹੱਕ ਰਸਦ
ਅਜ਼ ਅਦਬ ਰੂਹਸ਼ ਜਿ ਤਨ ਬੈਰੂਂ ਕਸ਼ਦ

ਨੀਜ਼ ਅਾਂ ਰਾ ਮਲਕ-ਉਲ-ਅਦਲ-ਓ-ਜ਼ਜ਼ਾ
ਬਰ ਦਰ-ਏ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਬੁਰਦ ਬਅਦ-ਏ-ਫ਼ਨਾ

ਵਸਲ-ਏ-ਰੱਬ-ਏ-ਪਾਕ ਬਾਸ਼ਦ ਹਾਸਿਲਸ਼
ਨੀਜ਼ ਕੁਰਬ-ਏ-ਹਕ ਨਿਜ਼ਾਤ-ਓ-ਮਨਜ਼ਿਲਸ਼

- (4) 1. ਮਲਕ-ਉਲ-ਮੌਤ, ਮਰਦਾਨ-ਏ-ਹੱਕ ਰਾ ਅਜ਼ਨਿਗਾਹ-ਏ-ਅਦਬ-ਓ-ਮਹੱਬਤ ਬੀਨਦ ਵ
ਸਲੂਕ-ਏ-ਖ਼ਾਸ ਰਵਾ ਦਾਰਦ ਗੋਯਾ ਇਤਿਹਾਦ-ਓ-ਇਲਾਕਾ ਬਵਦ
2. ਧਰਮ, ਮਲਕ-ਉਲ-ਅਦਲ, ਫ਼ਰਿਬਤਾ-ਏ-ਅਦਲ-ਓ-ਜ਼ਜ਼ਾ
3. ਹਮਰਾਹ, ਬਾ
4. ਇਲਾਕਾ, ਬਿਰਕਤ, ਨਿਸਬਤ, ਕਰੀਬ, ਵਾਸਤਾ, ਰਬਤ, ਯਗਾਨਗਤ, ਇਤਿਹਾਦ, ਰਿਬਤਾ,
ਰਾਅਲੂਕ, ਮੁਵਾਫ਼ਿਕਤ, ਉਲਫ਼ਤ

॥ मंनै षरम सेती सनखंयु ॥

(۴) عَارِفِ مَوْلَا زِمْلَکِ الْعَدْلِ رَا

آشنائی ہنسٹ و ربط و واسطہ

(۴) مَنے دَہرم سیتی سنخندھ

تشریح

(بندہ پروردگار بے نیاز   ذاکرِ اسمِ خدائے کارساز)
 قلب و سینہ مخزنِ ایمان و دین   باطنش پر نور از شمعِ یقین
 طالبِ صادق بہ حفظِ حق بود   گئے ز مملک الموت ضربش میرسد
 بچِ پاک او را ز عمرِ رائیل نیست   فکرِ مرگ و زیست در تخیل نیست
 وقتِ آخرِ چوں بمرود حق رسد   از آدابِ رُوحش زتنِ پیروں گند
 نیز آں را مملکِ العدل و جزا   بر درِ بخشش بُردِ بغدِ فنا
 وصلِ ربِّ پاک باہم حاصلش   نیز قُربِ حقِ نجات و منزلش

(۴) ۱۔ مملک الموت، مردانِ حق را از رنگا و آداب و محبت پند و سلوکِ خاصِ روادار و گویا اتحاد و علاقہ بود

۲۔ دہرم، مملکِ العدل، فرشتہٗ عدل و جزا ۳۔ ہمراہ با ۴۔ علاقہ، شرکت، نسبت، قربت

واسطہ، ربط، یگانگت، اتحاد، رشتہ، تعلق، موافقت، اُلقت

(3) ਮੰਨੈ ਮਗੁ ਨ ਚਲੈ ਪੰਥੁ॥

3. ਅਹਲ-ਏ-ਤਸਲੀਮ-ਓ-ਯਕੀਨ ਆਂ ਨੇਕ ਨਾਮ
ਕੈ ਰਵਦ ਅਜ ਦਹਿਰ ਬਿਤਰੀਕ-ਏ-ਅਵਾਮ

ਰਾਹ-ਏ-ਆਲਮਿਆਂ ਨਗੀਰਦ ਜੀਨਹਾਰ
ਰਹ ਜੁਦਾ ਮਨਜ਼ਿਲ ਜੁਦਾ ਦੀਗਰ ਸ਼ਿਆਰ

ਰਹਰਵ-ਏ-ਹੱਕ ਰਾ-ਅ ਅਲਾਹਿਦਾ ਰਾਹ ਬਵਦ
ਅਜ਼ਰਹ-ਏ-ਮਾਸਾਂ ਬਿਕੁਰਬ-ਏ-ਹੱਕ ਰਵਦ

ਤਸਰੀਹ:

ਜੋਨਤੇ ਖ਼ਾਹਦ ਨਤਰਸਦ ਅਜ ਜਾਹੀਮ
ਮਰਦ-ਏ-ਹੱਕ ਬਿਰਵਦ ਬਿਰਾਹ-ਏ-ਮੁਸਤਕੀਮ

ਅਹਿਲ-ਏ-ਦੁਨਿਆ ਮੁਬਤਲਾ-ਏ-ਖ਼ਾਹਿਸ਼ਾਤ
ਹਸਤ ਆਂ ਫ਼ਾਰਿਗ ਜਿ ਜੁਮਲਾ ਕਾਇਨਾਤ

ਮਰਦਮਾਂ ਦਰ ਹਸਰਤ-ਓ-ਬੀਮ ਓ ਰਿਜਾ
ਤਾਲਿਬਸ਼ ਬਿਗੁਜ਼ਾਸ਼ਤਾ ਹਰ ਮਾ ਸਿਵਾ

ਕਾਬਿਜ਼-ਏ-ਅਰਵਾਹ ਬਾ ਮਰਦਾਨ-ਏ-ਰੱਬ
ਪੇਸ਼ ਮੀ ਆਯਦ ਜਿ ਨਰਮੀ-ਓ-ਅਦਬ

ਦਰਮਿਆਨ-ਏ-ਹੱਕ-ਓ-ਆਂ ਹੱਕ ਆਸ਼ਨਾ
ਦਖ਼ਲ-ਏ-ਮਲਕ-ਉਲ-ਮੌਤ ਕਾ ਬਾਸ਼ਦ ਕੁਜਾ

ਚੁੰ ਸੁਏ ਮੁਲਕ-ਏ-ਅਦਮ ਰਾਹੀ ਸ਼ਵਦ
ਅਜ ਰਹ-ਏ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਬਦਰਗਾਹਸ਼ ਰਵਦ

- (3) 1. ਸਾਲਿਕ-ਏ-ਰਾਹ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ ਮਸ਼ਰਬ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼-ਓ-ਰਾਹ-ਏ-ਜੁਦਾ ਦਾਰਦ ਵ ਬਰ ਜਾਦਾ-ਏ-ਅਵਾਮ
ਨਮੀਂ ਰਵਦ ਬਲਕਿ ਅਜ ਰਾਹ-ਏ-ਯਕੀਨ-ਓ ਤਾਅਤ ਬਹਜ਼ੂਰਸ਼ ਰਸਦ ਵਲੋਂ ਅਹਲ-ਏ--
ਦੁਨਿਆ ਅਜ ਹਸਰਤ-ਓ-ਅਫ਼ਸੋਸ-ਓ-ਬੀਮ-ਓ-ਰਿਜਾ-ਓ-ਗਰਿਫ਼ਤਾਰ-ਏ-ਖ਼ਾਹਿਸ਼ਾਤ-ਓ-
ਲੱਜਾਤ-ਏ-ਨਫ਼ਸਾਨੀ ਰਾਹ-ਏ-ਅਦਮ ਗੀਰਦ ਨੀਜ ਮਲਕ-ਉਲ-ਮੌਤ ਬਾਈਸ਼ਾਂ ਸਲੂਕ-ਏ-
ਜੁਦਾਗਾਨਾ ਹਸਬ-ਏ-ਹੈਸ਼ਿਯਤ-ਏ-ਆਮਾਲ ਦਾਰਦ
2. ਰਾਹ, ਜਾਦਾ
3. ਨਰਵਦ
4. ਸ਼ਿਆਰ, ਤਰੀਕਾ, ਮਸ਼ਰਬ

॥ ਮੰਨੈ ਮਗੁ ਨ ਚਲੈ ਪੰਥੁ ॥

(۳) مَنے مگ نہ چلے پَنٹھ

(۳) اہل تسلیم و یقین آں نیک نام
گئے رود از دہر بطریق عوام
راہ عالمیاں نگیزد زینہار
رہ جدا منزل جدا دیگر شعار
رہرو حق را علیحدہ رہ رود
از رہ خاصاں بقرب حق رسد

تشریح

جتنے خواہد نرسد از بحیم   مرد حق برود براہ مستقیم
اہل دنیا مبتلائے خواہشات   ہست آں فارغ ز جملہ کائنات
مردماں در خسرت و نیم و رجا   طالبش بگذاشتہ ہر مایوا
قائض ارواح با مردان رب   پیش می آید زری و ادب
در میان حق و آں حق آشنا   دخل ملک الموت را باشد گجا
چوں سوائے ملک عدم را ہی شود   از رہ بخشش بدرگاہش رود

(۳) ۱۔ سائیک راہ خدا مشرب خویش و راہ جدا را رود بر جادہ عوام نمی رود بلکہ از راہ یقین و طاعت
بمضورش رسد و لے اہل دنیا از خسرت و افسوس و نیم و رجا و گرفتار خواہشات و لذات
نفسانی راہ عدم گیرند نیز ملک الموت بہ ایشان سلوک جدا گانہ حسب حیثیت اعمال دارد۔
۲۔ راہ، جادہ ۳۔ رود ۴۔ شعار، طریقہ، مشرب، راہ

ਪਾਉੜੀ 14

- (1) ਮੰਨੈ ਮਾਰਗਿ ਠਾਕੁ ਨ ਪਾਇ॥
- (2) ਮੰਨੈ ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟੁ ਜਾਇ॥

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਚਹਾਰਦਹਮ

1. ਆਰਿਛ-ਓ-ਅਹਲ-ਏ-ਯਕੀਨ-ਓ-ਆਸ਼ਨਾ
ਦਰ ਰਹ-ਏ-ਹੱਕ ਮਰਦ-ਏ-ਤਸਲੀਮ-ਓ-ਰਜ਼ਾ

ਮਾਨਿਅ-ਓ-ਹਾਇਲ ਨ ਬੀਨਦ ਹੋਚੁ ਸੱਦ
ਰਫਤਾਰ ਰਫਤਾਰ ਬਰਸਰ-ਏ-ਮਨਜ਼ਿਲ ਰਸਦ

2. ਦਰ ਦਿਲ-ਓ-ਜਾਂ ਅਜ ਯਕੀਨ-ਓ-ਇਅਤਕਾਦ
ਆਂਕਹਿ ਦਾਰਦ ਯਾਦ-ਏ-ਆ ਰੱਬ-ਉਲ-ਇਬਾਦ

ਤਸਰੀਹ:

ਬਾ ਮੁਦਾ ਯਸ ਮਹਵਿਯਤ ਬਾਸਦ ਮੁਦਾਮ
ਵਕਫ-ਏ-ਤਾਅਤ ਹਸਤ-ਓ-ਜ਼ਾਕਿਰ-ਸੁਬਹ-ਓ-ਸ਼ਾਮ

ਦਿਲ ਬਇਰਫਾਨ-ਓ-ਹਕੀਕਤ ਆਸ਼ਨਾ
ਦੌਲਤ-ਏ-ਈਮਾਨਦਾਰ ਕਲਬ-ਏ-ਸਫਾ

ਤੋਸ਼ਾ-ਏ-ਅਅਮਾਲ-ਏ-ਨੇਕੂਮਰਹਸ਼
ਵਿਰਦ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਆਜ਼ਮ-ਏ-ਹੁਮਰਹਸ਼

ਬਿਗਜ਼ਰਦ ਬਾ ਇੱਜਤ ਅਜ ਬਹਰ-ਏ-ਫਨਾ
ਆਸ਼ਕਾਰਾ ਮੀ ਰਵਦ ਮਰਦ-ਏ-ਮੁਦਾ

ਸੁਰਖੁਰੂਪਾਕੀਜ਼ਾ ਬਿਰਸਦ ਪੇਸ਼-ਏ-ਹੱਕ
ਬਾਜ਼ ਯਾਬਦ ਮਿਹਰ-ਓ-ਫਜ਼ਲ-ਏ-ਬੇਸ਼-ਏ-ਹੱਕ

ਪਾਉੜੀ 14

- (1) 1. ਰਾਹ, ਜਾਦਾ
2. ਮਾਨਿਅ-ਓ-ਹਾਇਲ, ਸੱਦ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ
- (2) 1. ਇੱਜਤ, ਆਬਰੂ, ਹੁਮਤ
2. ਬਾ, ਮਅ
3. ਆਜ਼ਾਦ, ਆਸ਼ਕਾਰਾ, ਸਰੀਹ, ਜਾਹਿਰ, ਇਲਾਨੀਯਾ, ਹਵੈਦਾ, ਸਰੀਹਨ, ਮਸ਼ਹੂਰ, ਨਮੂਦਾਰ, ਪਾਕੀਜ਼ਾ

॥ مَنّے مارگِ ٹھاک نہ پائے ॥

(۱) پوڑی ۱۴ مَنّے مارگِ ٹھاک نہ پائے

॥ مَنّے پتِ سیو پرگٹ جائے ॥

(۲) مَنّے پتِ سیو پرگٹ جائے

منزل چہارم

(۱) عارف و اہل یقین و آشنا در رو حق مرّد تسلیم و رضا
مانع و حائل نہ بیند ہیچ سد رفتہ رفتہ بر سر منزل رسد

(۲) در دل و جاں از یقین و اعتقاد آنکہ دارد یادِ آل ربّ العباد
(باخذ ایش محویت باشد مدام وقف طاعت ہست و ذکرِ صبح و شام

تشریح

دل ب عرفان و حقیقت آشنا دولت ایمان در قلب صفا
توشہ اعمال نیکو ہر ہمش و زو اسم اعظم ہو ہر ہمش
یکذرد با عزت از بحر فنا آشکارا میرود مرّد خدا

(سرخرو پاکیزہ برسد پیش حق باز یابد مہر و فضل پیش حق)

۱۴ (۱) ۱۔ راقہ، جاوہ ۲۔ مانع و حائل، سد، مشکل

(۲) ۱۔ عزت، آبرو، حرمت ۲۔ با، مع ۳۔ آزاد، آشکارا، صریح، ظاہر، اعلانیہ، ہویدا،
صریحا، مشہور، نمودار، پاکیزہ

- (3) ਮੰਨੈ ਮੁਹਿ' ਚੋਟਾ ਨਾ ਖਾਇ॥
 (4) ਮੰਨੇ ਜਮ' ਕੈ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਇ॥
 (5) ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥
 (6) ਜੇ ਕੇ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥ 1੩॥

3. ਆਂਕਿ ਅਜ ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਤਾਅਤ ਬੁਰਦ
 ਜਰਬਾ-ਏ-ਨਫਸਾਨੀ ਕੈ ਰੂਯਸ਼ ਮੁਰਦ
 ਵਸਵਸਾ-ਓ-ਵਹਿਮ-ਓ-ਸ਼ੱਕ, ਬੀਮ-ਓ-ਰਜਾ
 ਨਜ਼ਦ-ਏ-ਕਲਬ-ਏ-ਮੁਤਮਇਨ-ਬਾਸ਼ਦ ਕੁਜਾ

ਤਸ਼ਰੀਹ: ਖੌਫ਼-ਏ-ਮਲਕ-ਉਲ-ਮੌਤ ਈਮਾਂਦਾਰ ਰਾ
 ਦਰ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨਸਾਜ਼ਦ ਮੁਬਤਲਾ

ਕੈ ਦਿਲਸ਼ ਅਜ ਮਰਗ ਮੀ ਗੀਰਦ ਹਿਰਾਸ
 ਜਮਏ ਮਾਤਿਰ ਦਾਰਦ ਆ ਈਜ਼ਦ ਸ਼ਨਾਸ

ਦਰ ਤਨਾ ਸੁਖ ਕੈ ਬਿਯੁਫ਼ਤਦ ਅਹਿਲ-ਏ-ਹੱਕ
 ਅਜ ਤੁਫ਼ੈਲ-ਏ-ਜ਼ਿਕਰ ਬਾਸ਼ਦ ਵਸਲ-ਏ-ਹੱਕ

4. ਆਂਕਿ ਦਾਰਦ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਰੱਬ-ਏ-ਬੇਨਿਯਾਜ਼
 ਕੈ ਕਵਦ ਹਮਰਾਹ-ਏ-ਮਲਕ-ਉਲ-ਮੌਤ ਬਾਜ਼

ਤਸ਼ਰੀਹ: ਹਸਤ ਨਾਜੀ ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀਂ
 ਦਰ ਤਨਾਸੁਖ ਬਾਜ਼ ਕੈ ਉਫ਼ਤਦ ਚੁਨੀਂ

ਕੈ ਸ਼ਵਦ ਅਜ ਕਾਬਿਜ਼-ਏ-ਅਰਵਾਹ ਖ਼ੁਰ
 ਵਾਸਿਲ-ਏ-ਹਕ ਬੰਦਾ-ਏ-ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ

5. ਅਕਦਸ-ਓ-ਪਾਕ ਅਸਤ ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਚੁਨੀਂ
 ਨਾ ਸ਼ਰੀਕ-ਓ-ਬਰ ਹਕ-ਓ-ਮੁਤਲਿਕ ਚੁਨੀਂ

6. ਲੇਕਿਨ ਆ ਦਾਨਦ ਖ਼ਬਰ ਅਜ ਰਾਜ਼ਹਾ
 ਮੀ ਸ਼ਵਦ ਅਜ ਮਅਰਫ਼ਤ ਆ ਆਸ਼ਨਾ

ਅਜ ਖ਼ਲੂਸ-ਓ-ਸਿਦਕ-ਓ-ਈਮਾਨ-ਓ-ਯਕੀਂ
 ਆਕਿ ਦਾਰਦ ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਦਰ ਦਿਲ ਮਕੀਂ

- (3) 1. ਚਿਹਰਾ, ਰੁਖ਼, ਰੂਏ
 2. ਜਦ, ਜਰਬ, ਜਰਬਾ, ਜਰਬਤ-ਏ-ਨਫਸਾਨੀ ਵਸਵਸਾ ਵਹਿਮ-ਓ-ਸ਼ੱਕ, ਬੀਮ-ਓ-ਰਜਾ, ਖੌਫ਼
 ਉ-ਖਤਰ-ਓ-ਤਨਾਸੁਖ ਵਗੈਰਾ
 3. ਨਖ਼ਰਦ, ਨਰਸਦ
 (4) 1. ਜਮ:-ਮਲਕ-ਉਲ-ਮੌਤ, ਕਾਬਿਜ਼-ਏ-ਅਰਵਾਹ, ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ-ਏ-ਮੌਤ
 (5) 1. ਪਾਕ, ਮੁਕੱਦਸ, ਕੁੱਦੁਸ
 (6) 1. ਆਂਕਿ ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਰਾ ਦਰ ਦਿਲ ਜਾ ਗਜੀਂ ਦਾਰਦ ਵ ਬਰ ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਰਸਦ

॥ مَنّے مُہی چَٹا نا ھاڻی ॥

(۳) مَنّے مُہ چَٹا نہ کھائے

॥ مَنّے جَم کَے ساڻی ن جاڻی ॥

(۴) مَنّے جَم کے ساتھ نہ جائے

॥ اِسا ناُم نیرَجنُ ھوڻی ॥

(۵) اِسا ناُم زرنجن ہوئے

॥ ۹۳ ॥ جَے کَے مَنّی جاڻی مَنّی کَے ॥

(۶) جے کومن جائے من کوئے

(۳) آنکہ از حق الیقین طاعت کند ضربہ نفسانی گئے رولش خورد
وسوسہ وہم و شک نیم و رجا نزد قلب مطمئن باشد کجا؟

تشریح

خوفِ ملک الموت ایمان دار را در پریشانی نسا زد مبتلا
کے دلش از مرگ می گیرد ہر اس جمع خاطر دارد آں ایزد شناس
در تناسخ کے بیفتند اہل حق از طفیل ذکر باشد وصل حق

(۴) آنکہ دارد ذکرِ ربّ بے نیاز کے رود ہمراہِ ملک الموت باز
تشریح

ہست ناجی صاحب حق الیقین در تناسخ باز گئے اُخذ چہیں تشریح
کے شود از قاضی ارواح خوار واصل حق بندہ پروردگار

(۵) اقدس و پاک است اسم حق چہیں لاشریک و برحق و مطلق چہیں

(۶) لیکن آں داند خبر از رازہا میشود از معرفت آں آشنا
از خلوص و صدق و ایمان و یقین آنکہ دارد اسم حق در دل ملکیں
(بر رَہ حق الیقین را ہی شود لذتِ برّ حقیقت را پشد)

(۳) ۱ چہرہ، رخ، روئے ۲ زد، ضرب، ضربہ، ضربت نفسانی، وسوسہ وہم و شک، نیم و رجا،
خوف و خطر و تناسخ وغیرہ ۳ خورد، زسد

(۴) ۱ تم: ملک الموت، قاضی ارواح، فرشتہ موت (۵) ۱ پاک، مقدس، قدوس

(۶) ۱ آنکہ اسم حق را در دل جاگزین دارد، برحق الیقین رسد

ਪਾਉੜੀ 13

1. ਮੰਨੈ ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੈ ਮਨਿ ਬੁਧਿ॥
2. ਮੰਨੈ ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੀ ਸੁਧਿ॥

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀਜ਼ਦਹੁਮ

1. ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਤਸਲੀਮ ਰਾ ਕਲਬ-ਓ-ਜ਼ਮੀਰ
ਮੀ ਸ਼ਵਦ ਸਾਫ਼-ਓ-ਰਸਾ ਪਾਕ-ਓ-ਮੁਨੀਰ

ਫ਼ਹਿਮ-ਓ-ਇਦਰਾਕ-ਓ-ਖ਼ਿਰਦ ਹੋਸ਼-ਓ-ਹਵਾਸ
ਦਾਨਿਸ਼-ਓ-ਦਾਨਾਈ-ਓ-ਫ਼ਿਕਰ-ਓ-ਕਿਯਾਸ

ਅਜ਼ ਤੁਫ਼ੈਲ-ਏ-ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਈਮਾਨ-ਓ-ਯਕੀਂ
ਮਅਰਫਤ ਹਾਸਿਲ ਕੁਨਦ ਗਰਦਦ ਮੁਬੀਂ

(ਚੂੰ ਬਿਗੁੰਜਦ ਦਰਦਿਲ-ਓ- ਜਾਂ ਇਸਮ-ਏ-ਪਾਕ
ਆਸ਼ਨਾ ਅਜ਼ ਹੱਕ ਸ਼ਵਦ ਈਂ ਮੁਸ਼ਤ-ਏ-ਖ਼ਾਕ
ਮਅਦਿਨ-ਏ-ਅਨਵਾਰ ਕਲਬ-ਓ-ਦਿਲ ਸ਼ਵਦ
ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਹਾਸਿਲ ਸ਼ਵਦ)
2. ਆਂਕਿ ਦਰ ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਬਾਸ਼ਦ ਬਖ਼ਰ
ਗੀਰਦ ਅਜ਼ ਅਸਰਾਰ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨਸ਼ ਖ਼ਬਰ

ਅਜ਼ ਹਕੀਕਤਹਾ-ਏ-ਆਲਮ ਜ਼ੁਮਲਗੀ
ਮਰਦ-ਏ-ਹੱਕ ਯਾਬਦ ਹੁਮੂਜ਼-ਏ-ਮਅਨਵੀ

(ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਰਾ ਚੂੰ ਬਿਦਿਲ ਦਾਰਦ ਮਕੀਂ
ਰੋਸ਼ਨੀ-ਓ-ਕਸ਼ਫ਼-ਏ-ਬਾਤਿਨ ਸ਼ੁਦ ਅਜ਼ੀਂ)

ਪਾਉੜੀ 13

- (1) 1. ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਤਸਲੀਮ-ਓ-ਯਕੀਨ-ਓ-ਈਮਾਨ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਰਾ
2. ਜ਼ਮੀਰ, ਫ਼ਿਕਰ, ਖ਼ਿਯਾਲ-ਓ-ਕਿਯਾਸ, ਬਾਤਿਨ, ਹੋਸ਼-ਓ-ਹਵਾਸ
3. ਕਲਬ, ਦਿਲ, ਨਫ਼ਸ
4. ਦਾਨਿਸ਼, ਦਾਨਾਈ, ਖ਼ਿਰਦ, ਇਦਰਾਕ, ਇਰਫ਼ਾਨ, ਇਲਮ-ਓ-ਫ਼ਹਮ
- (2) 1. ਜ਼ੁਮਲਾ, ਹਮਾ
2. ਆਲਮ, ਹਕੀਕਤ, ਅਸਰਾਰ-ਓ-ਹੁਮੂਜ਼, ਨਿਕਾਤ
3. ਖ਼ਬਰ, ਇਦਰਾਕ, ਇਰਫ਼ਾਨ, ਕਸ਼ਫ਼, ਮੁਸ਼ਾਹਿਦਾ, ਇਲਮ

॥ ਮੰਨੈ ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੈ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥

پوڑی ۱۳ (۱) مئے سُرَت ہووے مَن بُدھ

॥ ਮੰਨੈ ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥

(۲) مئے سَگَل بھوَن کی سُدھ

منزل سیزدہم

(۱) صاحب تسلیم را قلب و ضمیر
فہم و ادراک و خرد ہوش و حواس دانش و دانی و فکر و قیاس
از طفیل زگر و ایمان و یقین معرفت حاصل کنند گرد و مبین
(پچوں بگنجد در دل و جان اسم پاک آشنا از حق شود ایں مُشتِ خاک
معدنِ انوار قلب و دل شود منزل حق الیقین حاصل شود)

(۲) آنکہ در حق الیقین باشد بشر
گیرد از اسرارِ عرفانش خبر
از حقیقت ہائے عالمِ مجملگی
مرد حق یابد رموزِ معنوی
(اسم حق را پچوں بدل دادر مکیں)
روشنی و کشفِ باطن شد آزیں

۱۳۔ ۱۔ ضمیر، فکر، خیال و قیاس، باطن، ہوش و حواس ۲۔ قلب، دل و نفس ۳۔ دانش،
دانائی، خرد، ادراک، عرفان، علم و فہم ۴۔ صاحب تسلیم و یقین و ایمان کامل را

(۲) ۱۔ مجملہ، ہمہ ۲۔ عالم، حقیقت، اسرار و رموز، نکات ۳۔ خبر، ادراک و عرفان،
کشف، مشاہدہ، علم

- (3) ਕਾਗਦ' ਕਲਮ ਨ ਲਿਖਣ' ਹਾਰ॥
- (4) ਮੰਨੇ' ਕਾ ਬਹਿ' ਕਰਨਿ' ਵੀਚਾਰ॥
- (5) ਐਸਾ' ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ' ਹੋਇ॥
- (6) ਜੇ' ਕੋ ਮੰਨਿ' ਜਾਣੈ ਮਨਿ' ਕੋਇ॥12॥

3. ਕਾਗਜ਼-ਓ-ਕਲਮ-ਓ-ਨਵੀਸੰਦਾ ਕੁਦਾਮ
ਆਂਕਿ ਬਿਕੁਨਦ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਆਂ ਸਾਹਿਬ ਮੁਕਾਮ
4. ਬਹਰ-ਏ-ਆਂ ਸਾਹਿਬ ਯਕੀਂ ਦਾਨਿਸ਼ਵਰਾਂ
ਗਰਚਿ ਬਿਨਸ਼ੀਨੰਦ ਦਰ ਫ਼ਿਕਰ-ਓ-ਬਯਾਨ

(ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਸਾਹਿਬ ਦਿਲ ਵਲੇ ਬਾਸ਼ਦ ਮੁਹਾਲ
ਅਹਲ-ਏ-ਤਸਲੀਮਅੰਦ ਬਰਤਰ ਅਜ਼ ਮਿਯਾਲ)
5. ਅਕਦਸ-ਓ-ਪਾਕਸਤ ਇਸਮ-ਏ-ਹਕ ਚੁਨੀਂ
ਲਾ ਸ਼ਕੀਕ-ਓ-ਬਰ ਹੱਕ-ਓ-ਮੁਤਲਕ ਚੁਨੀਂ
6. ਲੇਕਿਨ ਈਂ ਅਸਰਾਰ ਰਾ ਦਾਨਦ ਕਸੇ
ਅਜ਼ ਹਕੀਕਤ ਈਂ ਸੁਖਨ ਫ਼ਹਮਦ ਕਸੇ

ਆਂਕਿਹ ਦਾਰਦ ਇਸਮ-ਏ-ਹਕ ਕਾਦਿਲ ਨਸ਼ੀਂ
ਅਜ਼ ਕਮਾਲ-ਏ-ਸਿਦਕ-ਓ-ਈਮਾਂ-ਓ-ਯਕੀਂ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਰਾ ਰਾਹ ਬੁਰਦ
ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਤਸਲੀਮ-ਓ-ਮਰਦ-ਏ-ਹੱਕ ਸ਼ਵਦ

-
- (3) 1. ਕਾਗਜ਼
2. ਨਵੀਸੰਦਾ-ਓ-ਕਾਤਿਬ ਨੀਸਤ
  - (4) 1. ਬਹਮ ਨਸ਼ੀਨੰਦ
2. ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਤਸਲੀਮ-ਓ-ਈਮਾਨ ਰਾ
3. ਗੌਰ-ਓ-ਫ਼ਿਕਰ-ਏ-ਬਯਾਨ, ਵਜ਼ਾਹਤਸ਼ ਕੁਨੰਦ
  - (5) 1. ਚੁਨੀਂ
2. ਪਾਕ ਅਜ਼ ਆਲਾਇਸ਼, ਮੁਕੱਦਸ, ਮੁਨੱਜ਼ਾ ਕੁੱਦੁਸ, ਬਾਲਾਤਰ ਅਜ਼ ਮਾਦਾ
  - (6) 1. ਗਰ ਕਸੇ
2. ਬਿਦਿਲ-ਤਸਲੀਮ-ਓ-ਈਮਾਨ, ਯਕੀਨ-ਏ-ਕਾਮਿਲ-ਏ-ਪਰਵਰਦ-ਓ-ਬਿਦਾਰਦ
3. ਮੁਕਾਮ-ਏ-ਹੱਕ ਉਲ ਯਕੀਂ ਰਾ ਹਾਸਿਲ ਕੁਨਦ ਵ ਅਹਿਲ-ਏ-ਤਸਲੀਮ-ਓ-ਈਮਾਂ ਸ਼ਵਦ ਪਸ
ਹਮਾਂ ਈਂ ਰਮਜ਼ ਰਾ ਬਿਦਾਨਦ ਵ ਲੱਜਤ-ਏ-ਹਕੀਕਤ ਰਾ ਚਸਦ ਵ ਜ਼ਿਕਰਸ਼ ਗਰਦਦ

॥ कागदि कलम न लिखतारु ॥

(۳) کا گد قلم نہ لکھنہار

॥ मंते का बहि करनि वीचारु ॥

(۴) منے کا بہہ کرن و پچار

॥ औसा नामु निरंजनु रोदि ॥

(۵) اوسا نام رنجن ہوئے

॥ जे के मंति जाहै मनि कोदि ॥ १२ ॥

(۶) جے کو من جائے من کوئے

(۳) کاغذ و قلم و نویسنده کدام؟

آنکہ یکند ذکر آں صاحب مقام

(۴) بہر آں صاحب یقین دانشوراں

گرچہ بشیند در فکر و بیاں

(ذکر صاحب دل ولے باشد محال

اہل تسلیم اند برتر از خیال)

(۵) اقدس و پاکست اسم حق چنیں

لاشریک و برحق و مطلق چنیں

(۶) لیکن ایں اسرار را داند کسے

از حقیقت ایں سخن فہمد گسے

آنکہ دارد اسم حق را لیشیں

از گمال صدق و ایمان و یقین

منزل حق الیقین را رہ برد

صاحب تسلیم و مزد حق شود

(۳) کاغذ و قلم و نویسندہ کا کتب نیست

(۴) صاحب تسلیم و ایمان را بہم بشیند سہ غور و فکر بیان، وضاحت کند

(۵) چنیں سہ پاک از آلائش، مقدس و منزہ، قدوس، بالاتر از مادہ

(۶) گر کسے سہ بدل تسلیم و ایمان و یقین کا مل پرورد و بدارد سہ مقام حق الیقین را حاصل کند، اہل تسلیم و ایمان شود کس ہماں ایں رمز را بداند، لذت حقیقت را بخشد و ذکرش گردد

ਪਾਉੜੀ 12

- (1) ਮੰਨੇ' ਕੀ ਗਤਿ' ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ॥
- (2) ਜੇ' ਕੋ ਕਹੈ' ਪਿਛੈ' ਪਛਤਾਇ॥

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਦਵਾਜ਼ਦਹਮ

ਤਸਰੀਹ: ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਦਰ ਦਿਲ ਚੁਗਰਦਦ ਜਾਗਜ਼ੀ
ਬਾਸ਼ਦ ਆਂ ਦਮ ਮਰਦ ਰਾ ਐਨ-ਉਲ-ਯਕੀ

ਅਜ ਮੁਕਾਮ-ਓ-ਜਾਦਾ-ਏ-ਐਨ ਉਲ ਯਕੀ
ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਹੱਕੁਲ ਯਕੀ ਬਾਸ਼ਦ ਕਰੀ

ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਤਸਲੀਮ-ਓ-ਈਮਾਨ-ਓ-ਯਕੀ
ਆਂਕਿ ਸ਼ੁਦ ਅਜ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮਸ਼ ਬਿਹਤਰੀ

1. ਅਜ ਮੁਕਾਮਸ਼ ਅਜਮਤ-ਏ-ਈਮਾਨ ਓ ਸ਼ਾ
ਕੈ ਤਵਾਨਦ ਸ਼ੁਦ ਜ਼ਿ ਨੁਤਕ-ਏ-ਮਾ ਬਿਯਾਂ

(ਰੋਸ਼ਨ ਅਜ ਨੂਰ-ਏ-ਯਕੀ ਜਾਨ-ਓ-ਦਿਲ ਅਸਤ
ਸ਼ਰਹ-ਏ-ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਜ਼ੀਸਤ ਕਰਦਨ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਅਸਤ)

2. ਗਰ ਕਸੇ ਬਿਕਨੁਦ ਬਯਾਨਸ਼ ਅਜ ਗੁਮਾਂ
ਊਪਸ਼ੋਮਾਨੀ ਕਸ਼ਦ ਬਅਦ-ਏ-ਅਜਾਂ

ਪਾਉੜੀ 12

- (1) 1. ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਤਸਲੀਮ-ਓ-ਈਮਾਨ, ਅਹਿਲ-ਏ-ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀ
2. ਹਾਲਤ, ਅਜਮਤ, ਮੁਕਾਮ, ਸ਼ਿਆਰ, ਬਯਾਨ, ਬੁਜ਼ੁਰਗੀ, ਜ਼ੀਸਤ, ਤਸਲੀਲ, ਰਾਹ, ਰਵਿਸ਼, ਤਰੀਕਾ, ਦਸਤੂਰ, ਵਸਫ਼, ਜ਼ਿਕਰ, ਸ਼ਾਨ, ਸ਼ਰਫ਼, ਮਨਸਬ, ਮਰਤਬਾ, ਸ਼ਰਹ-ਏ-ਸ਼ੋਕਤ
3. ਨਗੁਫ਼ਤਾ ਸ਼ਵਦ
- (2) 1. ਗਰ ਕਸੇ
2. ਗੋਯਦ-ਓ-ਬਯਾਨ ਕੁਨਦ
3. ਬਅਦ ਅਜ ਆਂ, ਪਸ਼
4. ਪਸ਼ੋਮਾਨ ਸ਼ਵਦ

॥ भंते की गति करी न जाति ॥

پوڑی ۱۲ (۱) مئے کی گت کہی نہ جائے

॥ जे के करै पिछै पछुताति ॥

(۲) جے کو کہے پچھے پچھتاے

منزل دوازدهم

(۱) اسم حق در دل پو گرد جاگزیں تشریح

باشد آں دم مزد را عین الیقین

از مقام و جادہ عین الیقین تشریح

منزل حق الیقین باشد قرین

صاحب تسلیم و ایمان و یقین

آنکہ شد از ذکر اسمش بہترین

(۱) از مقامش عظمت ایمان و شان

کے تواند شد نطق ما بیاں

(روشن از نور یقین جان و دل است

شرح ذکر و زیست کردن مشکل است)

(۲) گر گئے بکند بیانش از گماں

او پشیمانی کشد بعد ازاں

۱۲ (۱) ۱ صاحب تسلیم و ایمان، اہل حق الیقین ۲ حالت، عظمت، مقام، شعار، بیان، بزرگی،

زیست، تفصیل، راہ، روش، طریقہ، دستور، وصف، ذکر، شان، شرف، منصب، مرتبہ،

شرح تفسیر، شوکت ۳ عکفہ شود

(۲) ۱ گر کے ۲ گوید و بیان کند ۳ بعد ازاں پس ۴ پشیمان شود

- (4) ਸੁਣਿਐ ਹਾਥਾ ਹੋਵੈ ਅਸਗਾਹੁ॥
 (5) ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥
 (6) ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥੧੧॥

4. ਅਜ ਸਮਾਅ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਆਯਦ ਬਿਦਸਤ
 ਸਾਹਿਲ-ਏ-ਬਹਰੇ ਕਿ ਬੇ ਪਾਯਾਨ ਅਸਤ
 ਮੁਨਕਸ਼ਿਫ ਰਾਜ-ਏ-ਹਕੀਕਤ ਮੀ ਸ਼ਵਦ
 ਦਸਤਰਸ ਦਰ ਉਮਕ-ਏ-ਇਰਫਾਨਸ਼ ਬਵਦ
 (ਅਜ ਨਿਕਾਤ-ਏ-ਇਲਮ ਓ ਅਸਰਾਰ-ਏ-ਖ਼ਫੀ
 ਅਜ ਸਮਾਅਤ ਕਸ਼ਫ ਗਰਦਦ ਜੁਮਲਗੀ)
 5. ਅਕਿ ਨਾਨਕ ਆਬਿਦਾਨ-ਏ-ਔਲਾ ਅੰਦ
 ਦਾਇਮਾ ਮਾਨਿੰਦ-ਏ-ਗੁਲ ਬਿਸ਼ਗੁਫਤਾ ਅੰਦ
 6. ਦੂਰ ਗਰਦਦ ਅਜ ਤੁਫੈਲ-ਏ-ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਹਕ
 ਫ਼ਿਕਰ-ਓ-ਗ਼ਮ, ਜ਼ਹਮਤ ਗੁਨਹ, ਰੰਜ-ਓ-ਕਲਕ

- (4) 1. ਬਿਦਸਤ ਉਫਤਦ, ਪਾਯਾਬ, ਕਰੀਬ ਓ ਨਜ਼ਦੀਕ
 2. ਬਹਰ-ਏ-ਅਮੀਕ, ਬਹਰ-ਏ-ਬੇਪਾਯਾਨ
 (5) 1. ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-ਖਾਸ-ਏ-ਮੌਲਾ
 2. ਦਾਇਮਨ, ਹਮੇਸ਼ਾ
 3. ਸ਼ਗੁਫਤਾ, ਬੱਸ਼ਾਸ਼-ਓ-ਮਸ਼ਹੂਰ
 (6) 1. ਅਜ ਸਮਾਅਤ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ, ਜ਼ਿਕਰਸ਼
 2. ਅਜਾਬ, ਜ਼ਹਮਤ, ਗ਼ਮ
 3. ਗੁਨਾਹ, ਮਅਸੀਯਤ, ਖ਼ਤਾ
 4. ਮਅਦੂਮ-ਓ-ਜ਼ਾਇਲ ਸ਼ਵਦ

॥ سُنِیَئے ہاتھ ہووئے اُسگاہ ۲

(۴)

॥ ناناک بگاتا سدا وِگاس ۲

(۵)

॥ ۹۹ ॥ سُنِیَئے دُکھ پاپ کا ناس ۲

(۶)

از سماعِ اسمِ حق آید بدست
ساحلِ بحرِ یکہ بے پایان است
مُتکشفِ رازِ حقیقت می‌شود
دسترس در عمیقِ عرفاںش بود

(۴)

(از نکاتِ علم و اسرارِ حق
از سماعتِ کشفِ گردِ جملگی)

آنکہ ناناک عابدانِ اللہ اند
دائما مانندِ گلِ شگفتہ اند

(۵)

دور گردِ از طفیلِ ذُرِ حق
قلر و غم زحمت گنہ رنج و قلق

(۶)

(۴) ۱ بدست افتد، پایاب، قریب و نزدیک ۲ بحرِ عمیق، بحرِ بے پایان

(۵) ۱ بندگانِ خاصِ مولا ۲ دائما، ہمیشہ ۳ شگفتہ، بشاش و مسرور

(۶) ۱ از سماعتِ اسمِ حق و ذکرش ۲ عذاب، زحمت، غم ۳ گناہ، منہجیت، خطا
۴ معذور و زائل شود

(5) ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸਾ॥

(6) ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥

ਪਾਉੜੀ 11

(1) ਸੁਣਿਐ ਸਰਾ ਗੁਣਾ ਕੇ ਗਾਹ॥

(2) ਸੁਣਿਐ ਸੇਖ ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹ॥

(3) ਸੁਣਿਐ ਅੰਧੇ ਪਾਵਹਿ ਰਾਹ॥

(5) 1. ਮਰਦਾਨ-ਏ-ਖੁਦਾ, ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-ਖਾਸ-ਏ-ਮੌਲਾ

2. ਬਗੁਫਤਾ, ਮਸਰੂਰ-ਓ-ਬੱਸਾਸ਼

(6) 1. ਅਜ਼ਾਬ-ਓ-ਗੁਨਾਹ

2. ਜਾਇਲ ਗਰਦਦ

ਪਾਉੜੀ 11

(1) 1. ਬਹਰ-ਏ-ਸਿਫਾਤ, ਮਬਦ-ਏ-ਸਿਫਾਤ

3. ਆਸ਼ਨਾ, ਆਰਿਫ, ਬਨਾਵਿਰ, ਮਜਮੂਆ-ਏ-ਐਸਾਫ-ਏ-ਹਮੀਦਾ, ਜਾਮਿਅ-ਏ-ਫਜ਼ਾਇਲ

(2) 1. ਸ਼ੇਖ, ਬਜ਼ੁਰਗ, ਰਹਬਰ, ਮੁਰਸ਼ਿਦ, ਹਾਦੀ

2. ਪੀਰ, ਮਾਲਿਕ, ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਤਰੀਕਤ, ਰਹਨੁਮਾ

3. ਪਾਦਸ਼ਾਹ, ਮੁੱਕਰਬ-ਏ-ਇਲਾਹੀ, ਆਰਿਫ-ਏ-ਇਲਾਹੀ

(3) 1. ਬੇਮਅਰਫਤ, ਕੌਰ ਚਸਮਾਂ, ਬੇ ਇਲਮ, ਗੁਮਰਾਹਾਂ, ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਦੁਨਿਆ, ਮੁਬਲਾਏ-ਜਹਲ
ਓ-ਹਿਜਾਬ

2. ਰਾਹ-ਏ-ਹੱਕ, ਇਰਫਾਨ ਬਿਯਾਬੰਦ

5. ਆਬਿਦਾਨ-ਏ-ਐਲ੍ਹਾ ਨਾਨਕ ਜਾਵਿਦਾਂ
ਮਿਸਲ-ਏ-ਗੁਲ ਬਿਸ਼ਗੁਫਤਾਅੰਦ-ਓ-ਸ਼ਾਦਮਾਂ

6. ਦੂਰ ਮੀਗਰਦਦ ਬਿਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਹੱਕ ਅਜ਼ਾਬ
ਜ਼ਹਮਤ ਓ ਇਸਿਯਾਂ ਬਵਦ ਨਕਸ਼ੇ ਬਰਆਬ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਯਾਜ਼ਦਹੁਮ

1. ਤਾਲਿਬੇ ਰਾ ਅਜ਼ ਸਮਾਅ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ
ਤਾਇਰ-ਏ-ਫਿਕਰਸ਼ ਰਸਦ ਬਰ ਨੁਹ ਤਬਕ

ਮੀ ਸਵਦ ਇਦਰਾਕ ਅਜ਼ ਬਹਰ-ਏ-ਸਿਫਾਤ
ਆਸ਼ਕਾਰਾ ਗਰਦਦ ਅਸਰਾਰ-ਓ-ਨਿਕਾਤ

(ਦਰ ਹਜ਼ੂਰਸ਼ ਬਰਗੁਜ਼ੀਦਾ ਮੀ ਸਵਦ
ਅਹਿਲ-ਏ-ਐਸਾਫ-ਏ-ਹਮੀਦਾ ਮੀ ਸਵਦ)

2. ਅਜ਼ ਸਮਾਅ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਅੰ ਅਰਜੁਮੰਦ
ਸ਼ੇਖ-ਓ-ਪੀਰ-ਓ-ਪਾਦਸ਼ਾਹ ਆਰਿਫ ਸਵੰਦ

3. ਅਜ਼ ਸਮਾਅਤ ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਇਰਫਾਂ ਬਵੰਦ
ਗੁਮਰਾਹਾਨ ਓ ਕੌਰ ਚਸਮਾਂ ਰਹ ਬੁਰੰਦ

ਤਸਰੀਹ: (ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਦੁਨਿਆ ਹਮ ਅਜ਼ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਖੁਦਾ
ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਮੌਲਾ ਸਵੰਦ-ਓ-ਆਸ਼ਨਾ)

(ਗੁਮ ਸੁਦੰਦ ਆਨਾਕਿ ਦਰ ਜਿ-ਹਲ-ਓ-ਹਿਜਾਬ
ਅੰ ਹਮਾ ਅਜ਼ ਮਅਰਫਤ ਯਾਬੰਦ ਬਾਬ)

॥ نानک بگاتا سدا ਵਿਗਾਸ ॥

(۵) نانک بھگتا^۱ سدا وگا^۲

॥ सुखिअै दुख पाप का नास ॥ १० ॥

(۶) سُئیے^۱ دُکھ پاپ^۲ کا ناس^۳

॥ सुखिअै सरा गुहा के राह ॥

پوڑی ॥ (۱) سُئیے^۱ سرا^۲ گنا^۳ کے گاہ^۴

॥ सुखिअै सेख पीर पातिसाह ॥

(۲) سُئیے^۱ سیخ^۲ پیر^۳ پاتساہ^۴

॥ सुखिअै अंघे पावहि राह ॥

(۳) سُئیے^۱ اندھے^۲ پاوہ^۳ راہ^۴

(۵) ۱۔ مردانِ خدا، بندگانِ خاصِ مولا ۲۔ علقہ، مسرور، بھاش

(۶) ۱۔ عذاب و گناہ ۲۔ زائل گرد

۱۔ (۱) ۱۔ نگر ۲۔ صفات، بخر صفات، مبدع صفات ۳۔ آشنا، عارف، شاور، مجموعہ اوصاف حمیدہ، جامع فضائل

(۲) ۱۔ شیخ، بزرگ، رہبر، مرشد، ہادی ۲۔ پیر، مالک، مرشدِ طریقت، رہنما ۳۔ پادشاہ، مقربِ الہی، عارفِ الہی

(۳) ۱۔ بے معرفت، کورہشماں، بے علم، گمراہاں، طالبانِ دنیا، بتلائے جہل و حجاب ۲۔ راہِ حق، عرفانِ بیابند

(۵) عابدانِ اللہ نانک جاوداں
مِثْلِ گُلِ بِشْكَفَتِہ اند و شادماں

(۶) دُور میگردد پذیرِ حق عذاب
زحمت و عصیان بود نقشے بر آب

منزل یازدہم

(۱) طالبِ را از سماعِ اسمِ حق طائرِ فلش رسد بر تہ طبق
میثودِ ادراک از بخرِ صفات آشکارا گردد اسرار و نکات
(در حضورش برگزیدہ می شود اہل اوصافِ حمیدہ می شود)

(۲) از سماعِ اسمِ حق آں از جہند شیخ و پیر و پادشاہ عارف شوند

(۳) از سماعتِ صاحبِ عرفاں یوند گمراہان و کورہشماں رہ برند
(طالبِ دنیا ہم از ذکرِ خدا طالبِ مولا شوند و آشنا)
(گم شدند آنا نکتہ در جہل و حجاب آں ہمہ از معرفت یا بند باب)

ਪਾਉੜੀ 10

1. ਸੁਣਿਐ ਸਤੁ' ਸੰਤੋਖੁ' ਗਿਆਨੁ॥
2. ਸੁਣਿਐ ਅਠਸਠਿ' ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ॥
3. ਸੁਣਿਐ ਪੜਿ ਪੜਿ' ਪਾਵਹਿ ਮਾਨੁ॥
4. ਸੁਣਿਐ ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ' ਧਿਆਨੁ॥

ਪਾਉੜੀ 10

- (1) 1. ਰਾਸਤੀ, ਸਿਦਕ, ਹੱਕ, ਯਕੀਨ, ਸਦਾਕਤ, ਹਕੀਕਤ
2. ਸਬਰ-ਓ-ਸ਼ਕੋਬ, ਬਰਦਾਸ਼ਤ, ਕਰਾਰ, ਇਸਤਕਲਾਲ, ਬੁਕਰ, ਕਨਾਅਤ, ਤਸਲੀਮ, ਰਜਾ, ਸੇਰੀ, ਇਰਫਾਨ-ਓ-ਮਅਰਫ਼ਤ, ਇਦਰਾਕ, ਹਿਕਮਤ, ਸਬਰ, ਆਗਾਹੀ, ਇਲਮ-ਏ-ਮਅਨਵੀ, ਕਸ਼ਫ਼-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ, ਸਿਨਾਖਤ-ਏ-ਹਕੀਕੀ, ਮੁਦਾ ਸਿਨਾਸੀ
- (2) 1. ਸ਼ਸਤ-ਓ-ਹਸ਼ਤ (68) ਮੁਕਾਮਾਤ-ਏ-ਮੁਕੱਦਸ ਉ ਜੁਮਲਾ ਜ਼ਿਯਾਰਤਗਾਹ-ਏ-ਮਅਰੂਫ਼
2. ਗੁਸਲ-ਓ-ਜ਼ਿਯਾਰਤ, ਅਜਰ, ਸਵਾਬ, ਸਮਰ
- (3) 1. ਖ਼ਾਨਦਨ-ਏ-ਉਲੂਮ, ਇਕਤਿਸਾਬ, ਤਹਸੀਲ-ਏ-ਜੁਮਲਾ, ਉਲੂਮ
2. ਇਜ਼ਾਜ਼, ਵਕਾਰ, ਸ਼ਰਫ਼, ਫ਼ਜ਼ੀਲਤ, ਕਦਰ, ਤੌਕੀਰ, ਬਜ਼ੁਰਗੀ, ਸਰਫ਼ਰਾਜ਼ੀ, ਇੱਜ਼ਤ, ਸ਼ਾਨ
- (4) 1. ਮਹਲ, ਆਸਾਨ, ਬਿਆਸਾਨੀ, ਬਿਸ਼ਹੂਲਤ
2. ਤਸੱਵੁਰ ਮਹਵਿਯਤ, ਇਜ਼ਤਿਮਾਅ-ਏ-ਮਾਤਿਰ, ਯਕਸੂਈ-ਏ-ਕਲਬ, ਇਦਰਾਕ ਅਜ਼ਮੁਦ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਦਰੁਮ

1. ਹਾਸਿਲ ਆਯਦ ਅਜ਼ ਸਮਾਅਤ ਰਾਸਤੀ
ਸਬਰ-ਓ-ਸ਼ੁਕਰ, ਇਰਫਾਨ-ਓ-ਇਲਮ-ਏ-ਮਅਨਵੀ

ਸਿਦਕ-ਓ-ਤਸਲੀਮ-ਓ-ਰਜ਼ਾ-ਓ ਮਅਰਫ਼ਤ
ਹਿਕਮਤ-ਓ-ਕਸ਼ਫ਼-ਓ-ਕਨਾਅਤ-ਇਲਮੀਯਤ

(ਤਾਲਿਬ ਸਾਦਿਕ ਚੁੰ ਯਾਦਸ਼ ਆਵੁਰਦ
ਅਜ਼ ਸਿਫ਼ਾਤ-ਏ-ਜੁਮਲਾ ਮੁਤਸਿਫ਼ ਮੀ ਸ਼ਵਦ)
2. ਸਮਾਅ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਪਾਕ ਗੁਸਲ ਜ਼ਾਇਰ ਅਸਤ
ਬਰ ਮੁਕਾਮਾਤ-ਏ-ਮੁਕੱਦਸ ਸ਼ਸਤ-ਓ-ਹਸ਼ਤ

ਅਜ਼ ਸਮਾਅਤ ਮਰਦ-ਏ-ਹਕ ਯਾਬਦ ਤਮਾਮ
ਅਜ਼ ਜ਼ਿਯਾਰਤਗਾਹ ਸਵਾਬ-ਏ-ਖ਼ਾਸ-ਓ-ਆਮ
(ਬਰਕਤ ਅਜ਼ ਹੱਕ-ਓ-ਸਆਦਤ-ਬਾਸ਼ਦਸ਼
ਅਜ਼ਰ-ਓ-ਸਮਰ-ਏ-ਹਰ ਜ਼ਿਯਾਰਤ ਬਾਸ਼ਦਸ਼)
3. ਅਜ਼ ਸਮਾਅਤ ਨੀਜ਼ ਆਂ ਇਜ਼ਾਜ਼ ਅਸਤ
ਆਂਕਿਹ ਅਜ਼ ਤਹਸੀਲ-ਏ-ਇਲਮ ਆਯਦ ਬਿਦਸਤ

ਜ਼ਾਕਿਰਸ਼ ਰਾ ਬਾਸ਼ਦ ਅਜ਼ ਤਾਅਤ-ਓ-ਵਕਾਰ
ਸਰਫ਼ਰਾਜ਼ੀ, ਸ਼ਕਫ਼-ਏ- ਇੱਜ਼-ਓ-ਇਫ਼ਤਿਖ਼ਾਰ
4. ਅਜ਼ ਸਮਾਅ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਹੱਕ ਪਸਤ
ਦਰ ਤਸੱਵੁਰ ਗ਼ਰਕ-ਏ-ਜ਼ਾਤਸ਼ ਅਜ਼ ਮੁਦ ਅਸਤ

ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਹੱਕ ਬਿਰਸਾਨਦਸ਼ ਬਰ ਮਅਰਫ਼ਤ
ਅਜ਼ ਜਮਈਯਤ ਹਾਸਿਲ ਆਯਦ ਮਹਵਿਯਤ

(ਨੀਜ਼ ਫ਼ਿਕਰ-ਏ-ਮਾ ਸਿਵਾ ਫ਼ਾਨੀ ਸ਼ਵਦ
ਮਹਵ-ਏ-ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਹਕ ਬਿਆਸਾਨੀ ਸ਼ਵਦ)

॥ سੁਣਿਐ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗਿਆਨੁ ॥

پوڑی ۱۰ (۱) سُنّیے سُنّے سُنّو کھ گِیاں

॥ سੁਣਿਐ ਅਠਸਠਿ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ ॥

(۲) سُنّیے اٹھسٹھ کا اِسان

॥ سੁਣਿਐ ਪਤਿ ਪਤਿ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨੁ ॥

(۳) سُنّیے پڑ پڑ پاوہ مان

॥ سੁਣਿਐ ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ ॥

(۴) سُنّیے لاگے سَہجِ دھیان

منزل دہم

(۱) حاصل آید از سماعت راستی صبر و شکر عرفان و علم معنوی

صدق و تسلیم و رضا و معرفت حکمت و کشف و قناعت علمیت
(طالب صادق پُوں یادش آؤرد از صفات جملہ مُتَصِف میثود)

(۲) سَمْعِ اِسْمِ پاک غُسلِ زائر است بر مقاماتِ مُقَدَّس شُصّت و ہشت

از سماعتِ مَرْدِ حَقّ یابند تمام از زیارتِ ہائِوابِ خاص و عام
(برکت از حق و سعادت باشدش انہر و ثمر ہر زیارت باشدش)

(۳) از سماعتِ نیز آلِ اعزاز است آنکہ از تحصیلِ علم آید بدست

ذاکرِش را باشد از طاعت و قار سرفرازی شرفِ عزّ و افتخار

(۴) از سَمَاعِ اِسْمِ پاکش حق پرست در تصور غرقِ ذاتش از خود است

ذکرِ حق پرساندش بر معرفت از جمعیتِ حاصل آید خویّت
(نیز قَلْبِ ما سوا فانی شود حق ذاتِ حق باسانی شود)

۱۰ (۱) ۱۔ راستی، صدق، حق، یقین، حقیقت ۲۔ صبر و شکیب، برداشت، قرار، استقلال، شکر، قناعت، تسلیم، رضا، سیری ۳۔ عرفان و معرفت، ادراک، حکمت، خبر، آگاہی، علم معنوی، کشف باطنی، شناختِ حقیقی، خدا شناسی

(۲) ۱۔ شصت و ہشت (۶۸)، مقاماتِ مقدّس و جملہ زیارت گاہ و معزوف ۲۔ غسل و زیارت و انہر و ثواب و ثمر

(۳) ۱۔ خواندنِ علوم، اکتساب و تحصیلِ جملہ علوم ۲۔ اعزاز و وقار، شرف، فضیلت، قدّر، توقیر، بزرگی، سرفرازی، عزّت، شان

(۴) ۱۔ سہل، آسان، باسانی، سہولت، از خود ۲۔ تصورِ تجوہت، اجتماعِ خاطر، یکسوئی قلب، ادراک

- (4) ਸੁਣਿਐ ਸਾਸਤਾ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਵੇਦਾ॥
- (5) ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥
- (6) ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥

ਨੀਜ ਬਿਕਸ਼ਦ ਰਾਜ-ਏ-ਜਿਸਮ-ਏ-ਉਨਸਰੀ
ਨੁਕਤਾਹਾ-ਏ-ਜਾਹਿਰੀ-ਓ-ਬਾਤਿਨੀ

ਅਜ ਸਮਾਅਤ ਤੂੰ ਬਵਦ ਕਸ਼ਫ-ਏ-ਦੁਰ੍ਹ
ਆਸ਼ਕਾਰਾ ਮੀ ਸ਼ਵਦ ਸਿਰ-ਏ-ਬੁਤ੍ਤਨ

4. ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਇਲਮ-ਉਲ-ਯਕੀ-ਹਰ ਆਂਕਿ ਹਸਤ
ਇਲਮ ਅਜ ਜੁਮਲਾ ਉਲੂਮ ਆਯਦ ਬਦਸਤ
ਅਜ ਸਮਾਅ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਯਾਬਦ ਬਸ਼ਰ
ਹਰ ਚਿ ਦਰ ਬੇਦਸਤਾ ਓ ਸਿਮਰਤਿ ਸ਼ਾਸਤਰਾ
5. ਆਂਕਿ ਨਾਨਕ ਆਬਿਦਾਨ-ਏ-ਅੱਲ੍ਹਾ ਅੰਦ
ਦਾਇਮਾ ਖੁਸ਼, ਖੁਰਮ-ਓ-ਬਿਸ਼ਗੁਫਤਾਅੰਦ
6. ਦੂਰ ਮੀ ਗਰਦਦ ਬਿਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਜ਼ੁਲ ਜਲਾਲ
ਮਅਸਿਯਤ ਫਿਕਰ-ਓ-ਗੁਨਾਹ, ਰੰਜ-ਓ-ਮਲਾਲ

- (4) 1. ਸ਼ਾਸਤਰ-ਸ਼ਬ ਕੁਤਬ-ਏ-ਮਜ਼ਹਬੀ-ਏ-ਹਨੂਦ
2. ਸ਼ਰਅ-ਏ-ਹਨੂਦ, ਕੁਤਬ-ਏ-ਮਜ਼ਹਬੀ-ਏ-ਹਨੂਦ
3. ਚਾਰ ਕੁਤਬ-ਏ-ਇਲਹਾਮੀ-ਏ-ਅਹਿਲ-ਏ-ਹਿੰਦ
- (5) 1. ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਸਾਦਿਕ, ਮਰਦਾਨ-ਏ-ਖੁਦਾ
2. ਸ਼ਗੁਫਤਾ
- (6) 1. ਅਜ਼ਾਬ-ਓ-ਗੁਨਾਹ
2. ਦੂਰ-ਓ-ਜਾਇਲ ਸ਼ਵਦ

نیز یکشد راز جسم عنصری نگتہ ہائے ظاہری و باطنی
از سماعت چوں بود کشف دروں
آشکارا می شود سیر بطوں

(۴) طالب علم الیقین ہر آنکہ ہست
علم از مجملہ علوم آید بدست
از سماع اسم حق یابد بشر
ہر چہ در بیدست و سمرت شاستر

(۵) آنکہ نانک عایدان اللہ اند
دایما خوش محرم و بشکفت اند

(۶) دور میگردد بذکر ذوالجلال
مخصیص قلم و گنہ، رنج و ملال

॥ सुनिऔ सासत सिम्रिति वेद ॥

(۴) سنئے ساست سمرت وید

॥ नानक भगता सदा विगासु ॥

(۵) نانک بھگتا سدا وگاس

॥ सुनिऔ दुख पाप का नासु ॥ ८ ॥

(۶) سنئے دوکھ پاپ کا ناس

(۴) ۱ شاستر، بخش کتب مذہبی ہنود ۲ خزاع ہنود، کتب مذہبی ہنود ۳ چار کتب الہامی
الہ ہند

(۵) ۱ طالبان صادق، مردان خدا ۲ شکفتہ

(۶) ۱ عذاب و گناہ ۲ دور و زائل شود

(6) ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥

ਪਾਉੜੀ 9

(1) ਸੁਣਿਐ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਦਿੰਦਾ॥

(2) ਸੁਣਿਐ ਮੁਖ ਸਾਲਾਹਣੁ ਮੰਦਾ॥

(3) ਸੁਣਿਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਤਨਿ ਭੇਦਾ॥

- (6) 1. ਅਜਾਬ, ਰੰਜ-ਓ-ਗਮ, ਤਕਲੀਫ਼
2. ਗੁਨਾਹ-ਓ-ਅਜਾਬ, ਮਾਮਲੀਯਤ
3. ਮਾਮਦੂਮ, ਦਰ, ਪਾਮਾਲ, ਜਾਇਲ ਗਰਦਦ

ਪਾਉੜੀ 9

- (1) 1. ਸ਼ਿਵਜੀ: ਸਿਫਤ-ਏ-ਫ਼ਨਾ-ਓ-ਇਸਮ-ਏ ਮਲਕ
2. ਇਸਮ-ਏ-ਮਲਕ-ਓ-ਸਿਫਤ-ਏ-ਈਜਾਦ, ਬਰਹਮਾ (ਬ੍ਰਹਮਾ)
3. ਇਸਮ-ਏ-ਮਲਕ ਕਿ ਸਾਹ-ਏ-ਮਲਾਯਕ ਅਸਤ, ਇੰਦਰ
(2) 1. ਅਰਜੁਮੰਦ, ਪਸੰਦੀਦਾ, ਮੁਮਤਾਜ਼, ਮਕਬੂਲ, ਨੇਕੂ
2. ਅਜ਼ਸਲਾਹਿਯਤ ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ, ਨੇਕੂਈ
3. ਨਾ ਖੂਬ, ਬਦ, ਬਦ ਸਿਆਰ, ਸਰਕਸ਼ੀ, ਬਦਕਿਰਦਾਰ, ਵਜਹ-ਏ-ਨਫ਼ਰੀ, ਕਾਬਿਲ-ਏ-ਤਹਸੀਨ, ਸਦਰ, ਉਮਦਾ, ਮੁਕੱਰਮ, ਤਾਅਤ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ, ਬੰਦਗੀ
(3) 1. ਜੋਗ, ਜਬਤ-ਏ-ਹਵਾਸ, ਹਬਸ-ਏ-ਦਮ, ਰਿਯਾ ਜਬਤ-ਏ-ਸ਼ਾਕਾ, ਮੁਜਾਹਿਦਾ-ਏ-ਹੱਕ, ਨਫ਼ਸ ਕੁਸ਼ੀ
2. ਤਰਕੀਬ, ਰਾਜ਼, ਰਾਹ, ਨੁਕਤਾ, ਹਿਕਮਤ, ਤਦਬੀਰ, ਅਮਲ
3. ਅਸਰਾਰ-ਏ-ਜਿਸਮ ਉਨਸਰੀ, ਤਨ, ਕਾਜਹਾ-ਏ-ਬੁਤੂਨ, ਅਸਰਾਰ-ਏ-ਜਾਹਿਰੀ-ਓ-ਬਾਤਿਨੀ, ਸਿਰ-ਏ-ਬੁਤੂਨ

6. ਦੂਰ ਮੀ ਗਰਦਦ ਬਿਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਹੱਕ ਅਲਮ
ਕੁਲਫਤ-ਓ-ਇਸਿਆਂ ਅਜ਼ਾਬਓ ਰੰਜ-ਓ-ਗਮ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਨੁਹੁਮ

1. ਅਜ਼ ਸਮਾਅ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਅੰਦਰ ਵਜੂਦ
ਸ਼ਿਵਜੀ-ਓ-ਇੰਦਰ-ਓ-ਬ੍ਰਹਮਾ ਰੁਖ਼ ਨਮੂਦ
2. ਮਰਦ-ਏ-ਸਰਕਸ਼ ਅਜ਼ ਸਮਾਅ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ
ਅਜ਼ ਸੱਲਾਹਿਯਤ ਬਿਗਰਦਦ ਮੁਸਤਹਿਕ

(ਦੌਲਤ-ਏ-ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ ਚੂੰ ਯਾਫ਼ਤਾ
ਦਰ ਇਬਾਦਤ ਬਾਜ਼ ਦਿਲ ਰਾ ਸਾਖ਼ਤਾ)

ਵਜਹ-ਏ-ਨਫ਼ਰੀ ਆਂਕਿਹ ਅਵੱਲ ਬੂਦ-ਓ-ਬਦ
ਕਾਬਿਲ-ਏ-ਤਹਸੀਨ-ਓ-ਨੇਕੂਮੀਸ਼ਵਦ

ਗਰਦਦ ਅਜ਼ ਤਾਅਤ ਚੁਨੀਂ ਬਦਕਾਰ ਹਮ
ਸਦਰ-ਓ-ਮੁਮਤਾਜ਼-ਓ-ਮੱਕਦਮ ਮੁਹਤਰਿਮ

3. ਬਿਸ਼ਨਵਦ ਚੂੰ ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਤਾਲਿਬ ਬਿਹੋਸ਼
ਸਿਰ ਮਖ਼ਫੀ ਮੀ ਰਸਦ ਦਰ ਅਕਲ-ਓ-ਗੋਸ਼

ਹਬਸ-ਏ-ਦਮ ਸ਼ਗਲ-ਓ-ਅਮਲ ਜਬਤ-ਏ-ਹਵਾਸ
ਜਹਦ-ਏ-ਸ਼ਾਕਾ ਆਂ ਰਿਯਾਜ਼ਤਹਾ-ਏ-ਖ਼ਾਸ

ਤੌਰ-ਓ-ਤਰਕੀਬ-ਓ-ਰਵਿਸ਼, ਹਿਕਮਤ ਬਯਾਂ
ਕਾਇਅਦਾ, ਦਸਤੂਰ-ਓ-ਅੰਦਾਜ਼-ਓ-ਨਿਸ਼ਾਂ

ਅਜ਼ ਸਮਾਅ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਗਰਦਦ ਅਯਾਂ
ਈਂ ਸੁਖਨਹਾ ਸਰ ਬਸਰ ਬਾ ਤਾਲਿਬਾਂ

॥ सुष्टिऔ दूख पाप का नासु ॥ ८ ॥

(۶) سُنیئے دُکھ^۱ پاپ^۲ کا ناس^۳

॥ सुष्टिऔ दीसरु बरमा ईंदु ॥

پوڑی ۹ (۱) سُنیئے ایسر^۱ برما^۲ اِند^۳

॥ सुष्टिऔ मुखि सालाहण मंदु ॥

(۲) سُنیئے مُکھ^۱ سالاحن^۲ مند^۳

॥ सुष्टिऔ जोग जुगति उनि भेद ॥

(۳) سُنیئے جوگ^۱ جگت^۲ تن^۳ بھید^۴

(۶) ۱ عذاب، رنج و غم، تکلیف ۲ گناہ و عذاب، مصیبت ۳ معذور و پال، نازل گردد

(۹) ۱ شوجی: جفت فنا و اسم ملک ۲ برما: اسم ملک و صنعت ایجاد

۳ اندر: اسم ملک کہ شاہ ملائک است

(۲) ۱ ارحم، پسندیدہ، ممتاز، مقبول، نیکو، قابل تحسین، صذر، عمدہ، بکرزم ۲ از صلاحیت، حمد و ثناء، نگوئی و طاعت و ذکر و بندگی ۳ ناخوب، بد، بدشعار، سرکش، بدر کردار، وجہ نفیریں

(۳) ۱ جوگ: ضبط حواس، جنس دم و ریاضت شاقہ، مجاہدہ حق، نفس کشی ۲ ترکیب، راز، راز، نکتہ، حکمت، تدبیر، عمل ۳ اسرار، خیم، عصری وقت، راز ہائے بطون، اسرار ظاہری و باطنی، سر بطون

(۶) دُور میگردد بذکر حق الہم

گُلفت و عِصیاں عذاب و رنج و غم

منزل نہم

(۱) از سماع اسم حق اندر وجود

شوجی^۱ و اندر^۲ و برہما^۳ رخ نمود

(۲) مَر و سرکش از سماع اسم حق از صلاحیت بگردد مستحق

(دولتِ حمد و ثناء پُوں یافتہ در عبادت باز دل را ساختہ)

وجہ نفیریں آنکہ اوّل بود و بد قابل تحسین و نیکو می شود

گردد از طاعت چنیں بدکار ہم صذر و ممتاز و مقدم محترم

(۳) بشعور پُوں اسم حق طالب بہ ہوش بر رنجی میرسد در عقل و گوش

جنس دم شغل و عمل ضبط حواس چند شاقہ آل ریاضت ہائے خاص

طور و ترکیب و روش حکمت بیاں قاعدہ، دستور و آند از و نشان

از سماع اسم حق گردد عیاں ایں سخن ہا سر بسر با طالبان

- (2) ਸੁਣਿਐ ਧਰਤਿ ਪਵਲੁ ਆਕਾਸੁ॥
- (3) ਸੁਣਿਐ ਦੀਪੁ ਲੋਅੁ ਪਾਤਾਲੁ॥
- (4) ਸੁਣਿਐ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲੁ॥
- (5) ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥

2. ਅਜ ਸਮਾਅ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ ਹਕ ਸੁਦ ਸਾਖਤਾ
ਕੁੱਰਾ-ਏ-ਅਰਜ-ਓ-ਫਲਕ ਤਹਿਤ ਉੱਸਰਾ
3. ਦਰ ਵਜੂਦ ਆਮਦ ਬਿਸਮ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ
ਅਰਜ-ਓ-ਫਰਜ-ਓ-ਜ਼ੋਰ-ਓ-ਬੁਰਜ-ਓ-ਨੁਹ ਤਬਕ

ਬੋਰ-ਏ-ਆਜ਼ਮਹਾ ਜਜ਼ਾਇਰ ਖਿਤਾਜਾਤ
ਮੁਲਕ-ਓ-ਇਕਲੀਮ-ਓ-ਦਯਾਰ-ਓ-ਕਾਯਨਾਤ

ਆਲਮ-ਏ-ਆਫ਼ਾਕ-ਓ-ਆਂ ਦੋਜ਼ਖ਼ ਬਹਿਸ਼ਤ
ਖ਼ਲਕਤ-ਓ-ਅਨਫ਼ਾਸ-ਓ-ਜਾਨ-ਓ-ਬਾਗ਼-ਓ-ਕਿਸ਼ਤ

ਅਜ ਇਸ਼ਾਰਤ ਖ਼ਲਕ ਸੁਦ ਹਰ ਸੈ ਕਿ ਹਸਤ
ਹਰ ਸਿਹ ਆਲਮ, ਗੀਤੀ-ਓ-ਬਾਲਾ-ਓ-ਪਸਤ
4. ਅਜ ਸਮਾਅ-ਏ-ਨਾਮ-ਏ-ਹਕ ਸੁਦ ਬੇ ਅਸਰ
ਮਰਗ-ਓ-ਮਲਕ ਉਲ ਮੌਤ-ਰਾ-ਖ਼ੌਫ਼-ਓ-ਖ਼ਤਰ

ਜ਼ਾਕਿਰਾਂ ਅਜ ਤਾਅਤਸ਼ ਨਾ ਜੀ ਸੁਦੰਦ
ਜਾਵਿਦਾਨੀ ਜੀਸਤ ਅਜ ਹੱਕ ਯਾਫ਼ਤੰਦ
5. ਆਂਕਿ ਨਾਨਕ ਆਬਿਦਾਨ-ਏ-ਅੱਲ੍ਹਾ ਅੰਦ
ਦਾਇਮਾ ਤੂੰ ਨੀਲੋਫ਼ਰ ਬਿਸ਼ਗੁਫ਼ਤਾਅੰਦ

-
- (2) 1. ਕੁੱਰਾ-ਏ-ਅਰਜ-ਓ-ਜ਼ਮੀਨ, ਫ਼ਰਜ-ਏ-ਜ਼ਮੀਂ
2. ਤਹਤ-ਉਸ-ਸਰਾ ਆਲਮ-ਏ-ਜ਼ੋਰੀ, ਪਸਤ
3. ਫ਼ਲਕ, ਸਮਾ, ਆਸਮਾਨ, ਅਰਜ
  - (3) 1. ਆਲਮ-ਏ-ਆਫ਼ਾਕ, ਜਜ਼ਾਇਰ, ਖਿਤਾਜਾਤ, ਬੋਰ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਮਮਾਲਿਕ
2. ਹਰ ਸਿਹ ਆਲਮ, ਬਾਲਾ-ਓ-ਖ਼ਾਕ-ਓ-ਜ਼ੋਰੀ
3. ਤਹਿਤ ਉੱਸਰਾ ਮਾਅਏ ਕਾਯਨਾਤ-ਏ-ਈਹਾ
  - (4) 1. ਨਤਵਾਂ ਰਸੀਦ
2. ਮਰਗ-ਓ-ਅਜਲ, ਮਲਕ-ਉਲ-ਮੌਤ, ਅਸਰ ਓ ਖ਼ਤਰੂਏ-ਅਜਲ, ਅਸਰ-ਏ-ਤਨਾਸੁਖ਼
  - (5) 1. ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਸਾਦਿਕ, ਆਬਿਦਾਨ-ਏ-ਹਕੀਕੀ, ਅਰਬਾਬ-ਏ-ਹੱਕ, ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-ਖ਼ਾਸ-ਏ-ਮੌਲਾ
2. ਦਾਇਮਾ, ਜਾਵਿਦਾਂ, ਹਮੇਸ਼ਾ
3. ਬਿਸ਼ਗੁਫ਼ਤਾ, ਖ਼ੁਸ਼-ਓ-ਬੱਖ਼ਾਸ਼, ਮਿਸਲ-ਏ-ਨੀਲੋਫ਼ਰ-ਓ-ਗੁਲ-ਏ-ਤਰ

॥ सुनिअै षरति षवल आकास ॥

(۲) سُنیئے دھرتِ دھول آکاسؑ

॥ सुनिअै दीप लोअ पाताल ॥

(۳) سُنیئے دیپؑ لوؑ پاتالؑ

॥ सुनिअै पेरि न सकै कालु ॥

(۴) سُنیئے پوہ نہ سکے کالؑ

॥ नानक भगता सदा विगासु ॥

(۵) نانک بھگتا سداؑ وگاسؑ

(۲) از سَمَاعِ اِسْمِ حَقِّ شُدِ سَاخْتِ

کُرّۂ اَرْض و فَلَک، تَحْتِ الثَّرِیؑ

(۳) در وجود آمد بِسْمَعِ اِسْمِ حَقِّ عَرْش و فَرْش و زِیْر و دُرُج و نِہ طَبَقِ

بِزِ اعْظَمِ ہا جَوَازِ خَطِّ جاتِ مُلْک و اَقْلِمِ و دِیَار و کَاناتِ

عالمِ آفاق و آں دَوْرِخِ پِہشتِ خَلْقَتِ اَنْفاس، جانِ بَاغ و کشتِ

از اِشارتِ خَلْقِ شُدِ ہر شے کہ ہستِ ہر سہِ عالم، گیتی و بالا و پستِ

(۴) از سَمَاعِ نامِ حَقِّ شُدِ بے اثرِ مَرگ و مَلْکِ المَوْتِ رَاخِوْف و خَطَرِ

(ذاکراں از طاعَنشِ نابی شُدند جاودانی زِیست از حَقِّ یافتنند)

(۵) آنکہ نانک عابدانِ اللہ اند

دائما پُوں نیلوفرِ بِشُکْفَتِ اند

(۲) ۱۔ کُرّۂ اَرْض و زمین، فَرْش و فرش ۲۔ تَحْتِ الثَّرِیؑ، عالمِ زیریں و پست ۳۔ فَلَکِ سَمَا، آسمان، عَرْش

(۳) ۱۔ عالمِ آفاق، جزائر، خطّ جات، بِزِ اعْظَمِ، ممالک ۲۔ ہر سہِ عالم، بالا و خاک و زیریں ۳۔ تَحْتِ الثَّرِیؑ مع کاناتِ ایں ہا

(۴) ۱۔ خواں رسید ۲۔ مَرگ و اجل، مَلْکِ المَوْتِ، اُخْر و خَطَرِ اجل، مَلْکِ المَوْتِ، اثرِ تارخ

(۵) ۱۔ طابانِ صادق، عاشقانِ حقیقی، اَرَبابِ حَقِّ، بندگانِ خاصِ مولا ۲۔ دائما، جاوداں، ہمیشہ ۳۔ شُکْفَتِ، خوش، بِنَاش، مِثْلِ نیلوفر و گلِ تر

(7) ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ ਜਿ ਤਿਸੁ ਗੁਣੁ ਕੋਇ ਕਰੇ॥

ਪਾਉੜੀ 8

(1) ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ॥

7. ਮਿਸਲ-ਏ-ਉਦੀਗਰ ਨਮੀਂ ਬੀਨਮ ਕਸੇ
ਆਂਕਿਹ ਨਾਕਿਸ ਰਾ ਬਿਬਖਸਦ ਜੋਹਰੇ

ਹਸਤ ਜੁਜ਼ ਜਾਤ-ਏ-ਖੁਦਾ ਆਖਿਰ ਕੁਦਾਮ
ਕਿ ਆਫ਼ਰੀਨਦ ਵਸਫ਼ ਅੰਦਰ ਨਾ ਤਮਾਮ
(ਬੇ ਹੁਨਰ ਰਾ ਵਸਫ਼ ਨੇਕੂਈ ਬ ਬਦ
ਕਾਦਰ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਅਗਰ ਖੁਹਦ ਦਹਦ)

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਹਸ਼ਤੁਮ

1. (ਤਾਲਿਬਾਂ ਗੀਰੰਦ ਚੂੰ ਇਲਮ-ਉਲ-ਯਕੀਂ
ਅਜ਼ ਸਮਾਅਤ ਮੀ ਸਵੰਦ ਅਜ਼ ਆਰਫ਼ੀਂ)

ਆਂਕਿ ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਸਮਾਅਤ ਕਰਦਾ ਅੰਦ
ਸਿਧ-ਓ ਪੀਰ-ਓ ਨਾਥ-ਗਰਦਦ ਅਰਜਮੰਦ

ਖੁਦਾ ਅੰਦ ਅਜ਼ ਬਰਕਤ-ਏ-ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਖੁਦਾ
ਵਾਸਿਲ-ਏ-ਹੱਕ, ਪੀਰ-ਓ-ਆਰਿਫ਼ ਅੱਲੀਆ

ਜ਼ੀ-ਕਰਾਮਤ ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਕਸ਼ਫ-ਓ-ਕਮਾਲ
ਸਾਲਿਕ-ਓ-ਦਰਵੇਸ਼-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਅਹਲ-ਏ-ਹਾਲ

ਬਰਗੁਜ਼ੀਦਾ-ਓ-ਵਲੀ, ਮੁਰਸ਼ਿਦ, ਫ਼ਕੀਰ
ਖ਼ਾਸਾ-ਏ-ਹੱਕ ਮੁਕਬਿਲ-ਏ-ਰੌਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਰ

ਹਸਬ-ਏ-ਜੋਹਰ ਮਅਰਫ਼ਤ ਆਵੁਰਦਾ ਅੰਦ
ਦਰ ਹੁਜ਼ੂਰ-ਏ-ਹੱਕ ਮਦਾਰਿਜ਼ ਬੁਰਦਾ ਅੰਦ

- (7) 1. ਮਿਸਲ-ਏ-ਆਂ ਮਬਦਅ-ਏ-ਫ਼ੈਜ਼
2. ਦੀਗਰ
3. ਨਜ਼ਰ ਨਮੀ ਆਯਦ
4. ਕਿ ਚੁਨੀਂ ਨਾ ਅਹਲ ਓ ਬੇ ਵਸਫ਼
5. ਜੋਹਰ ਉ ਵਸਫ਼-ਓ-ਮੁਬੀ ਦਹਦ

ਪਾਉੜੀ 8

- (1) 1. ਅੱਜ਼ਸਮਾਅਤ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਖੁਦਾ, ਇਲਮ-ਉਲ-ਯਕੀਂ
2. ਸਿਧ: ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਕਸ਼ਫ ਉ ਕਰਾਮਤ ਆਰਿਫ਼-ਏ-ਅੱਲਾਹ, ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਕਮਾਲ ਕਿ ਹਸ਼ਤਾਦ
-ਓ-ਚਾਰਅੰਦ
3. ਪੀਰ: ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਓ ਸਾਲਿਕ-ਏ-ਕਾਮਿਲ, ਫ਼ਕੀਰ-ਏ-ਖੁਦਾ ਰਸੀਦਾ
4. ਮਲਕ, ਸਿਫ਼ਤ ਮਰਦ-ਏ-ਹੱਕ, ਵਾਸਿਲ-ਏ-ਹੱਕ-ਬਰਗੁਜ਼ੀਦਾ-ਏ-ਖੁਦਾ, ਆਰਿਫ਼-ਏ-ਕਾਮਿਲ
5. ਨਾਥ: ਸਰਤਾਜ-ਏ-ਫ਼ਕੀਰਾਂ, ਜੁਬਦਤੁਲ ਆਰਫ਼ੀਨ, ਖ਼ਾਸਾ-ਏ-ਹੱਕ, ਅੱਲੀਆ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਕਿ
ਨੁਹ ਅੰਦ

॥ २ ॥ ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ ਜਿ ਤਿਸੁ ਗੁਣੁ ਕੋਇ ਕਰੇ ॥

(۷) تہا کوئے نہ سچھی ہے تس گن کوئے کرے

॥ सुष्टिः सिय पीर सुरि नाथ ॥

پوڑی ۸ (۱) سنیے سدھ پیر سر ناتھ

(۷) مثل او دیگر نمی بینم کے

آنکہ ناقص را بخشد جوهرے

ہست جو ذات خدا آخر کدام

کافریند وصف اندر ناتمام

(بے ہنر را وصف نیکوئی بہ بد

قادر مطلق اگر خواہد دہد)

منزل ہشتم

(۸) (طالباں گیرند چوں علم الیقین از سماعت می شوند از عارفین)

آنکہ اسم حق سماعت کردہ اند سدھ و پیر و ناتھ و سرشاں گشتہ اند

بودہ اند از برگت ذکر خدا واصل حق پیر و عارف اولیا

ذی کرامت صاحب کشف و کمال سالک و درویش کامل، اہل حال

برگزیدہ و ولی مرشد فقیر خاصہ حق مقبل روشن ضمیر

خسب جوهر معرفت آورده اند در حضور حق مدارج برده اند

(۷) ۱ مثل آل مبد فیض ۲ دیگر ۳ نظر نمی آید ۴ کہ چہیں نااہل و بے وصف
۵ جوهر و وصف و خوبی و بد

۵ (۱) ۱ از سماعت اسم حق و ذکر خدا، علم الیقین ۲ سدھ: صاحب کشف و کرامت، عارف
اللہ، صاحب کمال کہ ہشتاد و چارند ۳ پیر: مرشد و سالک کامل، خدا رسیدہ
۴ سر: ملک صفت مزین و اہل حق، برگزیدہ خدا، عارف کامل
۵ ناتھ: سر تاج فقیراں، زبدۃ العارفین، خاصہ حق، اولیائے کامل کہ نہ اند

- (4) ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੇ॥
 (5) ਕੀਟਾ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟੁ ਕਰਿ ਦੋਸੀ ਦੋਸੁ ਧਰੇ॥
 (6) ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣੁ ਕਰੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣੁ ਦੇ॥

4. ਕਾਬਿਲ-ਏ-ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਖੁਦਾ ਗਰ ਨੀਸਤ ਆਂ
 ਕਸ ਨਪੁਰਸਦ ਹਾਲਸ਼ ਆਂ ਜਾ ਬੇਗੁਮਾਂ

ਦਰ ਹਜ਼ੂਰ-ਏ-ਹਕ ਨਗਰਦਦ ਆਂ ਅਜ਼ੀਜ਼
 ਬੇ ਹਕੀਕਤ ਬਾਸ਼ਦ ਓ-ਬੇ ਕਦਰ ਨੀਜ਼

ਆਂਕਿ ਨਬਵਦ ਦਰ ਅਮਲ ਮਨਜ਼ੂਰ-ਏ-ਹਕ
 ਬਾਸ਼ਦ ਆਂਕਸ ਰਾਂਦਾ-ਓ-ਮਕਹੂਰ-ਏ-ਹਕ

5. ਅੰਦਰੂ 'ਕਿਰਮਾਨ' ਕਿਰਮ ਆਂਕਸ ਬਵਦ
 ਮੌਰਿਦ-ਏ-ਲਅਨਤ ਜ਼ਿ ਹੱਕ ਅਜ਼ ਬਸ ਬਵਦ

ਅਜ਼ ਕੁਸੂਰ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਓ ਐਬ-ਓ-ਅਮਲ-ਏ-ਜ਼ਿਸ਼ਤ
 ਦਰ ਗੁਨਾਗਾਰਨਸ਼ ਹੱਕ ਖ਼ੁਹਦ ਨਵਿਸ਼ਤ

ਗਰ ਖ਼ੁਹਦ ਕਰਦਗਾਰ-ਏ-ਦੋ ਜਹਾਂ
 ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਰਹਮਤ ਅਫ਼ਗ਼ਨਦ ਬਰ ਬੰਦਗਾਂ

6. ਨਾਨਕ ਆਂ ਬਖ਼ਸ਼ਿੰਦਾ-ਏ-ਪਾਕ ਅਜ਼ ਅਤਾ
 ਵਸਫ਼-ਓ-ਖ਼ੁਬੀ ਮੀ ਦਹਦ ਬੇ ਵਸਫ਼ ਰਾ

ਅਹਲ-ਏ-ਜ਼ੋਹਰ ਰਾ ਸਿਫ਼ਾਤ ਅਫ਼ਜ਼ੂ ਨਿਹਦ
 ਕਦਰ-ਏ-ਸ਼ਾਂ ਅਫ਼ਜ਼ਾਯਦ-ਓ-ਨੇਕੀ ਦਹਦ

- (4) 1. ਗਰ
 2. ਆਂ
 3. ਦਰ ਨਜ਼ਰ
 4. ਨਯਾਦ
 5. ਹਾਲ, ਸੁਖਨ
 6. ਨਪੁਰਸਦ ਕਸੇ ਬੇ ਕਦਰ-ਓ-ਮਹਰੂਮ ਬਾਸ਼ਦ
 (5) 1. ਦਰਕਿਰਮਾਨ
 2. ਕਿਰਮ ਸਾਖਤਾ ਬਵਦ
 3. ਖ਼ਤਾਕਾਰ, ਆਸੀ, ਗੁਨਾਹਗਾਰ
 4. ਜ਼ਲੀਲ-ਓ-ਹਕੀਰ, ਕਸੂਰ-ਓ-ਗੁਨਾਹ-ਓ-ਖ਼ਤਾ ਸ਼ੁਮਰਦਾ ਬਵਦ
 (6) 1. ਬੇ ਵਸਫ਼, ਬੇ ਖ਼ੁਬੀ, ਬੇ ਬਹਰਾ, ਨਾ ਪਸੰਦੀਦਾ
 2. ਵਸਫ਼, ਸਿਫ਼ਤ, ਖ਼ੁਬੀ, ਜ਼ੋਹਰ, ਉਮਦਗੀ, ਬਾਵਸਫ਼
 3. ਅਹਲ-ਏ-ਜ਼ੋਹਰ, ਅਹਲ-ਏ-ਵਸਫ਼, ਪਸੰਦੀਦਾ, ਮਕਬੂਲ
 4. ਮਜ਼ੀਦ ਵਸਫ਼ ਵ ਨੇਕੀ-ਓ-ਖ਼ੁਬੀ ਬਿਯਫ਼ਜ਼ਾਯਦ

॥ جے تیس نہ آوئی تہ وات نہ پچھے ۱

(۴) جے تیس نہ آوئی تہ وات نہ پچھے ۱ کے

॥ کیتا اندر کپٹ کر دوسی دوس دھرے

(۵) کیتا اندر کپٹ کر دوسی دوس دھرے

॥ ناک نہ گن گن کرے، گن ویتا گن دے

(۶) ناک نہ گن گن کرے، گن ویتا گن دے

(۴) قابلِ نظر خدا اگر نیست آں کس پُر سدِ حالش آنجا بیگماں

در حضورِ حق فکرِ دد آں عزیز بے حقیقت باشد و بے قدر نیز

آنکہ بخود در عمل منظورِ حق باشد آنکس رائدہ و مقہورِ حق

(۵) اندر دوس کرمان، کرم آنکس بخود

مورِدِ لُغتِ زحق از بس بخود

از تصورِ خویش و عیب و عجلِ زشت

در گنہ گارانش حق خواهد نوشت

(گر بخواند کرد گارِ دو جہاں)

نظرِ رحمتِ افکند بر بند گان

(۶) ناک آں بخندہ پاک از عطا وصف و خوبی می دہد بے وصف را

اہلِ جوہر را صفات افزوں کند قدرِ شاں افزاید و نیکی دہد

(۴) ۱ اگر ۲ آں ۳ در نظر ۴ نیاید ۵ حال و سخن ۶ پُر سد کے بے قدر و محروم باشد

(۵) ۱ در کرمان ۲ کرم ساخته شود، ذلیل و حقیر و رائدہ ۳ خطا کار، عاصی، گناہ گار ۴ ذمتہ وار تصور و گناہ و خطا ضرورہ شود

(۶) ۱ بے وصف، بے خوبی، بے بہرہ، ناپسندیدہ ۲ وصف، صفت، خوبی، جوہر، حمد، بے وصف ۳ اہلِ جوہر، اہلِ وصف، پسندیدہ، مقہول ۴ مزید وصف، نیکی، خوبی، بھلائی

ਪਾਉੜੀ 7

- (1) ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ ਹੋਰ ਦਸੁਣੀ ਹੋਇ॥
- (2) ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਐ ਨਾਲਿ ਚਲੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥
- (3) ਚੰਗਾ ਨਾਉ ਰਖਾਇਕੈ ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ ਜਗਿ ਲੇਇ॥

ਪਾਉੜੀ 7

- (1) 1. ਗਰ
2. ਦੌਰਹਾ-ਏ-ਜਮਾਂ
3. ਚਹਾਰ
4. ਉਮਰ
5. ਨੀਜਹਮ
6. ਦਹ ਚੰਦ
7. ਬਵਦ
- (2) 1. ਨੁਹ
2. ਇਕਲੀਮ
3. ਦਰ ਅੰ ਨਾਮੀ ਵ ਮਸ਼ਹੂਰ ਬਵਦ
4. ਬਿਜੇਰ-ਏ-ਫਰਮਾਂ, ਹਮਰਾਹ ਰਵੰਦ
5. ਹਮਗਾਂ
- (3) 1. ਨੇਕ
2. ਮਸ਼ਹੂਰ-ਏ-ਖਲਾਇਕ
3. ਦਾਸਤਾ
4. ਸ਼ੁਹਰਤ, ਖੂਬੀ, ਵਕਾਰ ਨਾਮ ਆਵਰੀ, ਇੱਜਤ, ਇਅਤਬਾਰ
5. ਸਤਾਇਸ਼, ਤਅਰੀਫ਼, ਮਰਹਬਾ, ਆਫ਼ਰੀਨ, ਮਿਦਹਤ
6. ਜਮਾਨਾ ਬਿਖਰਦ ਵ ਯਾਬਦ ਵ ਬਿਬੁਰਦ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਹਫ਼ਤੁਮ

1. ਅਜ ਰਿਯਾਜਤ ਹਾਏ ਸ਼ਾਕਾ ਬਿਲਕਿਯਾਸ
ਹਮ ਬਿ ਜੁਹਦ ਹਵਾਸ ਏ-ਦਮ ਜ਼ਬਤ-ਏ-ਹਵਾਸ

ਗਰ ਕਸੇ ਰਾ ਚਾਰ ਯੁਗ ਉਮਰੇ ਬਵਦ
ਦਰ ਤਵਾਲਤ-ਨੀਜ ਦਹ ਚੰਦ ਬਵਦ

ਬਾਸਦਸ਼ ਤਾ ਦੌਰਹਾ ਉਮਰ-ਏ-ਤਵੀਲ
ਜੀਸਤਨ-ਏ-ਬਿਕੁਨਦ ਬਜੇਰ-ਏ-ਚਰਖ-ਏ-ਨੀਲ
2. ਨੀਜ ਗਰਦਦ ਦਰ ਨੁਹ ਇਕਲੀਮ-ਏ-ਜਹਾਂ
ਨਾਮੀ-ਓ-ਮਅਰੂਫ਼-ਓ-ਮਸ਼ਹੂਰ-ਏ-ਜਮਾਂ

ਜੇਰ-ਏ-ਹੁਕਮਸ਼ ਹਮਗਿਨਾਂ ਹਮਰਾਹ ਰਵੰਦ
ਇੱਜ ਓ ਕਦਰ-ਓ-ਫਜ਼ੀਲਤ ਹਮਗਾਂ ਕੁਨੰਦ
3. ਨਾਮ-ਏ-ਨੇਕੂਨੀਜ ਆਂਕਸ ਦਾਸਤਾ
ਸ਼ੁਹਰਤ-ਓ-ਤਹਸੀ ਬਿਯਾਬਦ ਅਜ ਹਮਾਂ

ਦਰ ਜਹਾਂ ਅਜ ਉਮਦਗੀ-ਏ-ਜ਼ਾਹਿਰੀ
ਨੀਜਬਿਖਰਦ ਇੱਜਤ-ਓ-ਨਾਮ ਆਵਰੀ

1. ਚਾਰ ਯੁਗ - ਚਹਾਰ ਦੌਰਹਾ ਏ ਜਮਾਂ ਕਿਹ ਨਾਮ-ਏ-ਤਅਦਾਦ-ਏ-ਖਾਸ-ਏ-ਜਮਾਨਾ ਅਸਤ ਵ
ਆਂ ਰਾ ਸਤਜੁਗ, ਤਰੇਤਾ ਜੁਗ ਵ ਦਵਾਪਰ ਵ ਕਲਜੁਗ ਗੱਯੰਦ

منزل ہفتم

(۱) (از ریاضت ہائے شاقہ بالقیاس ہم بہ چند و جس دم ضبط حواس)
گر کسے را چار گیلے عمرے بود در طوالت نیز وہ چندے بود
باشدش تا دور ہا عمر طویل زیستن بکند بزیر چرخ نیل

(۲) نیز گرد در نہ اقلیم جہاں نامی و معروف و مشہور زماں
زیر حکمش ہمکنایا ہمزہ رونند عز و قدر و منزلت ہمگاں کنند

(۳) نام نیکو نیز آنکس داشتہ
شہرت و تحسین بیابد از ہمہ
در جہاں از عمدگی ظاہری
نیز بخرد عزت و نام آوری

॥ جے جی چارے آرجا ہور دسونی ہوئے ॥

(۱) جے جگ چارے آرجا ہور دسونی ہوئے

॥ نوا کھنڈا وچ جائیے نال چلے سہ کوئے ॥

(۲) نوا کھنڈا وچ جائیے نال چلے سہ کوئے

॥ چنگا ناؤ رکھائیے جس کیرت جگ لیے ॥

(۳) چنگا ناؤ رکھائیے جس کیرت جگ لیے

(۱) ۱۔ گر ۲۔ دور ہائے زماں ۳۔ چار ۴۔ عمر ۵۔ نیز ہم ۶۔ وہ چند ۷۔ بود

(۲) ۱۔ نہ ۲۔ اقلیم ۳۔ در آں نامی و مشہور بود ۴۔ بزیر فرماں ہمراہش رونند ۵۔ ہمگاں

(۳) ۱۔ نیک نام، مشہور و خلائق ۲۔ شہرت، خوبی، وقار ۳۔ داشتہ ۴۔ نام آوری، عزت، اعتبار ۵۔ ستائش، تعریف، مرجأ، آفریں، مدحت ۶۔ از زمانہ مخرد و پاکد و نیز د

۱۔ چار گیلے، چار دور ہائے زماں کہ نام تعداد خاص زمانہ است و آں راست جگ، تریا، دوا پرو کلج گویند

- (2) ਜੇਤੀ ਸਿਰਠਿ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ॥
- (3) ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ॥
- (4) ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੋਹਿ ਬੁਝਾਈ॥
- (5) ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨੈ ਜਾਈ॥

- (2) 1. ਚੰਦਾਕਿ, ਜੁਮਲਾ
2. ਮਖਲੂਕਾਤ-ਏ-ਆਲਮ
3. ਆਫ਼ਗੀਦਾ
4. ਨਿਗਰਮ
5. ਬਗ਼ੈਰ
6. ਤਕਦੀਰ, ਕਿਸਮਤ
7. ਚਿ
8. ਬਿਦਸਤ ਆਯਦ, ਹਾਸਿਲ ਸ਼ਵਦ
9. ਬਿਗੀਰਦ ਵ ਨੁਮਾਯਦ
- (3) 1. ਅਕਲ, ਸ਼ਿਰਦ, ਇਦਰਾਕ
2. ਅੰਦਰ
3. ਜਵਾਹਰ
4. ਗੌਹਰ-ਏ-ਨਾਯਾਬ ਵ ਦੁੱਰ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾ
5. ਗਰ
6. ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ
7. ਹਿਦਾਯਤ, ਨਸੀਹਤ, ਤਾਅਲੀਮ
8. ਸਮਾਅਤ ਕੁਨੀ
- (4) 1. ਐ ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ, ਐ ਸਤਿਗੁਰੂ-ਏ-ਮੁਹਤਰਮ
2. ਯਕ ਸੁਖਨ-ਏ-ਮਾਅਰਫ਼ਤ ਮਰਾ ਬਿਫ਼ਹਮਾ
- (5) 1. ਹਮਾ ਮਖਲੂਕ-ਏ-ਆਲਮ ਰਾ
2. ਸ਼ਾਲਿਕ-ਓ-ਰਾਜ਼ਿਕ
3. ਪਸ ਅਜ਼ ਮਨ ਆ ਫ਼ਰਾਮੋਸ਼ ਨਗਰਦਦ

2. ਈ ਹਮਾ ਮਖਲੂਕ ਰਾ ਨਿਗਰਮ ਕਿ ਹਸਤ
ਹੇਚ ਜੁਜ਼ ਕਿਸਮਤ ਨਮੀ ਆਯਦ ਬਦਸਤ

ਤਸ਼ਰੀਹ:

ਤਾ ਨ ਫ਼ਜ਼ਲ-ਏ-ਈਜ਼ਦੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਬਵਦ
ਨਿਅਮਤ ਅਜ਼ ਜ਼ੋਰੇ ਕੁਜਾ ਹਾਸਿਲ ਬਵਦ

3. ਲਅਲ-ਓ-ਅਲਮਾਸ-ਓ-ਜਵਾਹਰ ਦੁੱਰ ਗੁਹਰ
ਹਸਤ ਅੰਦਰ ਅਕਲ-ਓ-ਇਦਰਾਕ-ਏ-ਬਸ਼ਰ

ਗਰ ਹਿਦਾਯਤ ਬਿਸ਼ਨਵੀ ਐ ਮਰਦ-ਏ-ਹੋਸ਼
ਅਜ਼ ਗੁਰੂਪੰਦੇ ਗਰਤ ਆਯਦ ਬਗ਼ੋਸ਼

ਤਸ਼ਰੀਹ:

ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਅਗਰ ਨਜ਼ਰੇ ਕੁਨਦ
(ਬਰ ਦੁੱਰ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾ ਰਸਾਈਯਤ ਬਵਦ)

4. ਸਤਿਗੁਰੂਮਨ ਰਾ ਬਿਫ਼ਹਮਾ ਯਕ ਸੁਖਨ
ਰਹਬਰੀ ਐ ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਬਕੁਨ
5. ਰਾਜ਼ਿਕ-ਏ-ਕੁਲ ਹਸਤ ਯਕ ਪਰਵਰਦਗਾਰ
ਅਜ਼ ਦਿਲਮ ਨਬਵਦ ਫ਼ਿਰਾਮੁਸ਼ ਜ਼ੀਨਹਾਰ

॥ جیسی لہریں اُپاٹی دیکھا دیکھ کر کہا کہ میں لہریں ॥

(۲) جیسی لہریں اُپاٹی دیکھا دیکھ کر کہا کہ میں لہریں

॥ مٹی کی طرح ریت کی طرح مٹی کی طرح ॥

(۳) مٹی کی طرح ریت کی طرح مٹی کی طرح

॥ گورا ایک دیکھ کر ॥

(۴) گورا ایک دیکھ کر

॥ سب کا جیسا کہ ایک داتا سو میں دیکھ کر ॥

(۵) سب کا جیسا کہ ایک داتا سو میں دیکھ کر

(۲) ایں ہمہ مخلوق را نگرم کہ ہست

پچ جو قسمت نمی آید بدست

تشریح تا نہ فضل ایزدی شامل بود

نعمت از زورے کجا حاصل بود

(۳) لعل و الماس و جواهر دُر گہر ہست اندر عقل و ادراک بشر

گر ہدایت بشوقی اے مرد ہوش از گور و پندے گرت آید بگوش

تشریح مرشد کامل اگر نظرے کند

بر دُر عرفاں رسائیت بود

(۴) ستارو من را بفہما یک سخن

زہری اے مرشد کامل یکن

(۵) رازِ گل ہست یک پروردگار

از دلم بود فراموش زینہار

(۲) ۱۔ چندانکہ، جملہ ۲۔ مخلوقات عالم ۳۔ آفریدہ ۴۔ نگر ۵۔ بغیر ۶۔ تقدیر قسمت کے چہ ۷۔ بدست آید و حاصل شود ۸۔ بگیر و نہاید

(۳) ۱۔ عقل و دُر و ادراک ۲۔ اندر ۳۔ جواہر ۴۔ گوہر نایاب و دُر عرفاں ۵۔ گر ۶۔ مرشد کامل کے ہدایت، نصیحت، تعلیم ۷۔ سماعت گن

(۴) ۱۔ اے مرشد کامل، اے ستارو و محترم ۲۔ یک سخن معرفت مرافہما ۵) ۱۔ ہمہ مخلوق عالم را ۲۔ خالق و رازق ۳۔ پس از من آں فراموش گرد

- (9) ਜੇ ਹਉ ਜਾਣਾ ਆਖਾ ਨਾਹੀ ਕਹਣਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ
(10) ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ
(11) ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੇ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ

ਪਾਉੜੀ 6

- (1) ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ

9. ਵਸਫ਼ ਗਰਦਾਨਮ ਨਗੋਏਮ ਅਜ਼ ਜ਼ਬਾ ਬੈਰੁ ਅਜ਼ ਤਕਰੀਰ ਬਾਸ਼ਦ ਕੀ ਬਯਾ
10. ਸਤਗੁਰੂਮਨ ਰਾ ਬਿਫਹਿਮਾ ਯਕ ਸੁਖਨ ਰਹਬਰੀ ਐ ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਬਕੁਨ
11. ਰਾਜ਼ਿਕ-ਏ-ਕੁਲ ਹਸਤ ਯਕ ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ ਅਜ਼ਦਿਲਮ ਨਬਵਦ ਫ਼ਰਾਮੁਸ਼ ਜ਼ੀਨਹਾਰ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸ਼ੁਬੁਮ

1. ਗੁਸਲ ਦਰ ਆਬ-ਏ-ਜ਼ਿਯਾਰਤ ਗਰ ਸ਼ਵਦ ਨਜ਼ਦ-ਏ-ਮਾਲਿਕ ਅਰ ਪਸੰਦੀਦਾ ਬੁਵਦ

ਗਰ ਬਦਰਗਾਹਸ਼ ਨਮੀ ਉਫਤਦ ਕਬੂਲ
ਬੇ ਰਜ਼ਾਯਸ਼ ਗੁਸਲ-ਏ-ਮਨ ਬਾਸ਼ਦ ਫ਼ੁਜੂਲ

- (9) 1. ਗਰਚਿ
2. ਬਦਾਨਮ
3/4. ਬਯਾ ਨਤਾਵਨਮ ਕਰਦ
5. ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਬਯਾ
6. ਬੈਰੁ ਅਜ਼ ਤਕਰੀਰ ਬਾਸ਼ਦ ਵ ਮੁਹਾਲ ਬਵਦ
(10) 1. ਐ-ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ, ਐ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬ
2. ਯਕ ਰਾਹ ਵ ਤਰੀਕਾ, ਸੁਖਨ-ਏ-ਮਅਰਫਤ
3. ਮਰਾ ਬਿਫਹਮਾ, ਬਿਨੁਮਾ
(11) 1. ਹਮਾ ਵ ਜੁਮਲਾ ਰਾ
2. ਮਖਲੂਕਾਤ
3. ਯਕ ਰਾਜ਼ਿਕ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਦਾ
4. ਪਸ ਆ
5. ਫ਼ਰਾਮੋਸ਼
6. ਨਗਰਦਦ

॥ ਜੇ ਹਉ ਜਾਣਾ ਆਖਾ ਨਾਹੀ ਕਹਣਾ ਕਬਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥

(੧) ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਆਖਾਂ ਨਾਹੀ ਕਹਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂ

॥ ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ ॥

(੧੦) ਗੁਰੂ ਇੱਕ ਦੇਹ ਬੁਝਾਈ

॥ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥ ੫ ॥

(੧੧) ਸਭਨਾ ਜੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਦਾਤਾ ਮੈਂ ਵਿਸਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ

॥ ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ ॥

ਪ੍ਰਤੀ ੧ (੧) ਤੀਰਥ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸ ਭਾਵਾ ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ

(੧) وَضْفِ گِردانمِ گَویمِ اَز زباں

بِیرونِ اَز تَقْرِیرِ باشدِ کیسِ بیاں

(੧੦) سَتُورُو مَنْ را بِهَمَا یِکِ سَخُنْ

رَهبریِ اے مُرْهِدِ کاملِ بکنْ

(੧੧) رازِقِ کُلِ هستِ یِکِ پَرَوَرْدگار

اَز لِمِ یَبُودِ فَرامُشِ زینهار

منزل ششم

(੧) غُسلِ در آبِ زیارتِ گَه گَنمِ

بُزْدِ خالقِ را پَسَنَدیدِه شومِ

گَر بدرگاہِشِ نمی اِختَدِ قُبُولِ

بے رضائِشِ غُسلِ مَنْ باشدِ فُضُولِ

(੧) ੧. گرچه ੨. بدنام ੩. ੪. بیاں تو انم کرد ੫. ذکر و بیاں ੬. بیرون از تقریر
باشد و محال بود

(੧੦) ੧. اے مُرْهِدِ کامل، اے گُور و صاحب ੨. یک راہ، طریقہ و سَخُنْ معرفت ੩. مرا بہما و ہما

(੧੧) ੧. ہمد و جملہ راجع مخلوقات ੨. یک رازق و بخشنده ੩. پس آں مرا ੫. فراموش
لا محذور

- (5) ਗਾਵੀਐਂ ਸੁਣੀਐਂ ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਭਾਉ॥
- (6) ਦੁਖੁ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖੁ ਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ॥
- (7) ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥
- (8) ਗੁਰ ਈਸਰੁ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖੁ ਬਰਮਾ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਈ॥

- (5) 1. ਬਿਸਰਾਏਮ
2. ਬਿਸੁਨਵੇਮ
3. ਦਰ ਦਿਲ-ਓ-ਜਾਂ
4. ਇਸ਼ਕ-ਓ-ਅਕੀਦਤ-ਓ-ਈਮਾਨ-ਓ-ਯਕੀਨ
- (6) 1. ਰੰਜ
2. ਦੂਰ ਕਰਦਾ
3. ਰਾਹਤ, ਤਸਕੀਨ-ਏ-ਜਾਂ
4. ਬਖਸ਼ਾਨਾ, ਬਦਿਲ
5. ਆਵੁਰਦ, ਬੁਰਦ
- (7) 1. ਫਰਮਾਨ-ਏ-ਗੁਰੁ
2. ਸੌਤ-ਏ-ਸਰਮਦੀ
3. ਕਲਾਮ-ਏ-ਗੁਰੁ
4. ਵੇਦ, ਮਅਰਫਤ
5. ਬਰਨੁਤਕ, ਜਬਾਨ-ਏ-ਗੁਰੁ
6. ਖੁਦ ਕਾਦਿਰ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਜਲਵਾਗਰ ਅਸਤ
- (8) 1. ਸ਼ਿਵਜੀ, ਸਿਫਤ-ਏ-ਫਨਾ ਯਕੋ ਅਜਸਿਹ ਸਿਫਤ-ਏ-ਕਮਾਲ-ਏ-ਹੱਕ ਤਆਲਾ
2. ਵਿਸ਼ਨੂ, ਸਿਫਤ-ਏ-ਇਲਕਾ-ਓ-ਸਿਫਤ ਅਲੂਹੀਯਤ ਵ ਰਬੂਬੀਯਤ-ਏ-ਹੱਕ ਸੁਬਹਾਨਾ ਤਆਲਾ
ਯਕੋ ਅਜਸਿਹ ਸਿਫਤ ਕਮਾਲ-ਏ-ਹੱਕ
3. ਬ੍ਰਹਮਾ, ਸਿਫਤ-ਏ-ਈਜਾਦ, ਯਕੋ ਅਜਸਿਹ ਸਿਫਤ-ਏ-ਹੱਕ
4. ਪਾਰਬਤੀ, ਜਨ-ਏ-ਸ਼ਿਵਜੀ, ਸਿਫਤ-ਏ-ਮਲਕ
5. ਲਕਸ਼ਮੀ, ਜਨ-ਏ-ਵਿਸ਼ਨੂਕਿਹ ਮੁਵੱਕਿਲਾ-ਏ-ਦੌਲਤ ਅਸਤ, ਸਿਫਤ-ਏ-ਮਲਕ, ਸਰਸਵਤੀ,
ਸਿਫਤ-ਏ-ਮਲਕ, ਮਵੱਕਿਲਾ-ਏ-ਕੁੰਵਤ-ਏ-ਜ਼ਕਾ

5. ਹਮਦ ਬਿਸਰਾਏਮ-ਓ-ਸਿਫਤਸ਼ ਬਿਸੁਨਵੇਮ
ਮਾ ਬਿ ਦਿਲ ਇਸ਼ਕ-ਓ-ਅਕੀਦਤ ਪਰਵਰੇਮ
6. ਦੂਰ ਗਰਦਦ ਤਾ ਜ਼ਿ ਮਾ ਰੰਜ-ਓ-ਅਮਲ
ਰਾਹਤ-ਓ-ਤਸਕੀ ਬਿ ਦਿਲ ਆਯਦ ਬਹਮ
7. ਨਾਦ-ਓ-ਵੇਦਨ ਦਰ ਬਖਾਨ-ਏ-ਸਤਗੁਰੂਸਤ
ਜਲਵਾ-ਏ-ਹੱਕ ਦਰ ਜਬਾਨ-ਏ-ਸਤਗੁਰੂਸਤ
- ਗੁਫਤਾ-ਏ-ਗੁਰਅਸਤ ਸੌਤ-ਏ-ਸਰਮਦੀ
ਮਖ਼ਜ਼ਨ-ਏ-ਇਰਫਾਨ-ਓ-ਦਰਸ-ਏ-ਮਅਨਵੀ
- ਮਜ਼ਹਰ-ਏ-ਹੱਕ ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਬਵਦ
ਜਲਵਾ-ਏ-ਨੂਰਸ਼ ਬਖਾਨ-ਓ-ਦਿਲ ਬਵਦ
8. ਵਿਸ਼ਨੂ-ਓ-ਬਰਹਮਾ-ਓ-ਸ਼ਿਵਜੀ ਹਮ ਗੁਰੂਸਤ
ਲਕਸ਼ਮੀ-ਓ-ਪਾਰਬਤੀ ਹਮ ਗੁਰੂਸਤ
- ਈ ਹਮਾ ਜ਼ਮਲਾ ਮਲਾਇਕ ਬਿਲ ਯਕੀ
ਦਰ ਯਕੋ ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਗੁਰੂਜਲਵਾ ਗਜ਼ੀ

1. ਨਾਦਨ, ਸੌਤ-ਏ-ਸਰਮਦੀ
2. ਵੇਦਨ, ਕੁਤਬ-ਏ-ਇਲਹਾਮੀ-ਏ-ਹਨੂਦ ਮੁਰਾਦ ਅਜਇਰਫਾਨ ਵ ਮਅਰਫਤ ਅਸਤ
3. ਸਤਗੁਰੂਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ, ਮਜ਼ਹਰ-ਏ-ਹੱਕ ਵ ਰਹਬਰ-ਏ-ਅਕਮਲ

॥ गादीऐ सुटीऐ मनि रधीऐ भाउि ॥

(۵) گادیئے سُنِیئے مَن رِکھئے بھاؤ

॥ दुख परहरि सुख अरि लै जाइ ॥

(۶) دُکھ پَرہر سُکھ گھَر لے جائے

॥ गुरमुखि नादं गुरमुखि वेदं गुरमुखि रहिआ समाधी ॥

(۷) گُورمُکھ نَادَن گُورمُکھ ویدَن گُورمُکھ رہیآ سَمَآدِی

॥ गुर ँसतु गुर गोरख बरमा गुरु पारबती माही ॥

(۸) گُور اِیسَر گُور گُور کھ بَر مَآ گُور پَارِبتی مَآی

(۵) حمدِ سِرائیم وِ صِفَتِشِ بَشَویم

ما بہ دِلِ عِشَق وِ عَقیدَتِ پُروریم

(۶) دُورِ گَرَدَد تا زِ مَآ رَنج وِ اَلَم

راحت وِ تَسکِیں بہ دِلِ آیدِ بہم

(۷) نَادُو ویدَن درِ بَیانِ سَتگُورِوست جلوهٔ حَقِّ دَر زُبانِ سَتگُورِوست

گُفَتہٗ گُورِاست صَوْتِ سَرمَدی مَحزَنِ عِرفان وِ دَرَسِ مَعنوی

مَظہِرِ حَقِّ مُرشدِ کَامل یُود جلوهٔ نورِشِ بَجان وِ دِلِ یُود

(۸) وَشَنُو وِ بَرہَمَآ وِ شَوِجی ہِم گُورِوست لَکشی وِ پَارِبتی ہِم گُورِوست

اِیں ہِمہ جُمْلہ ملائِک پالِیقِیں دَرِیگے ذاتِ گُورِو جلوهٔ گُزِیں

(۷) ۱ نادَن صَوْتِ سَرمَدی ۲ ویدَن کُتبِ الہامی یُود مَرادِ از عرفان و معرفت است
۳ سَتگُورُود، مُرشدِ کَامل، مَظہِرِ حَقِّ دَر ہِمرا کَمَل

(۸) ۱ وَشَنُو: صِفَتِ اِلقا وِ صِفَتِ الوُحیَّت، رُبوبِیَّتِ حَقِّ سُبْحانہٗ تَعَالٰی وِ یکے اُز سہ صِفَاتِ کَمالِ حَقِّ ۲ بَرہما: صِفَتِ اِیجاد وِ یکے اُز سہ صِفَاتِ حَقِّ ۳ شَوِجی: صِفَتِ فِنائِگے اُز سہ صِفَاتِ کَمالِ حَقِّ تَعَالٰی ۴ لَکشی: زَن وِ شَنو کہ مومَنہٗ دَوْلَتِ است وِ صِفَتِ مُلک، سَرسُوئی صِفَتِ مُلک وِ مومَنہٗ تَوَتِ ذِکا ۵ پَارِبتی: زَن شَوِجی وِ صِفَتِ مُلک

(۵) ۱ سِرائیم ۲ بَشَویم ۳ درِوِل وِ جاں ۴ عِشَق وِ عَقیدَتِ دَایمان وِ یقِین

(۶) ۱ رَنج، تَفَرُّقہ ۲ دُورِ گَرَدہ ۳ راحت وِ تَسکِیں جاں ۴ بَخانہٗ بَدَل ۵ آدرہ، بَرَد

(۷) ۱ فرمانِ گُورُود ۲ صَوْتِ سَرمَدی ۳ کلامِ گُورُود ۴ وید و معرفت ۵ بَر طَلقِ دَر زُبانِ گُورُود ۶ خُود قَادرِ مُطَلَقِ جلوهٔ گُراست

(۸) ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ (حواشی بر صفحہ دیگر ملاحظہ بکنید)

(7) ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ॥

ਪਾਉੜੀ 5

- (1) ਬਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ॥
- (2) ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ॥
- (3) ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ਮਾਨੁ॥
- (4) ਨਾਨਕ ਗਾਵੀਐ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨੁ॥

-
- (7) 1. ਬਿਦੀਸਾ
2. ਫਹਮੀਦਨ ਬਾਯਦ
3. ਤਮਾਮ-ਓ-ਕਮਾਲ, ਜੁਮਲਾ
4. ਫਕਤ ਖੁਦਸ਼
5. ਹੋਕ ਤਆਲਾ, ਮਾਲਿਕ-ਏ-ਬਰਹੋਕ

ਪਾਉੜੀ 5

- (1) 1. ਮਸਨੂਅ, ਨਸਬ
2. ਨਮੀ ਸ਼ਵਦ
3. ਮੌਜੂਅ, ਕਾਇਮ
4. ਨਮੀ ਤਵਾਨਦ ਸ਼ੁਦ
- (2) 1. ਕਾਯਮ-ਬਿਲਜ਼ਾਤ, ਵਾਜਿਬ-ਉਲ-ਭੁਜੂਦ
2. ਰੋਬ-ਏ-ਪਾਕ, ਬੇ ਨਿਯਾਜ਼, ਮੁਕੱਦਸ
3. ਆਂ ਰੋਬ-ਏ-ਬਰਤਰ
4. ਆਜ਼ਾਦ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਮੁੰਨਜ਼ਾ
- (3) 1. ਆਂ ਕਿ
2. ਤਾਅਤ-ਓ-ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਸਤ
3. ਉ
4. ਯਾਫਤਾ
5. ਸਰਫ਼ਰਾਜ਼ੀ, ਇਜ਼-ਓ-ਸ਼ਰਫ਼, ਕੁਰਬ, ਸਆਦਤ, ਦਰਜਾ
- (4) 1. ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ ਬਿਸਰਾਏਮ
2. ਬਹਰ-ਏ-ਸਿਫ਼ਾਤ, ਰੋਬ-ਏ-ਪਾਕ, ਸ਼ੁਦਾ-ਏ-ਬਰਤਰ, ਜੁਲਜਲਾਲ

7. ਨਾਨਕ ਅਜ਼ ਇਰਫਾਂ ਚੁਨੀ ਆਯਦ ਸਬਕ
ਮਾਲਿਕ-ਓ-ਮੁਖ਼ਤਾਰ-ਏ-ਕੁਲ ਖੁਦ ਹਸਤ ਹੋਕ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਪੰਜੁਮ

1. ਨੀਮਤ ਆਂ ਰੋਬ-ਏ-ਜਹਾਂ ਮਸਨੂਅ-ਏ-ਕਸ
ਨੀਜ਼ ਨਤਵਾਨਦ ਸ਼ੁਦ ਆਂ ਮੌਜੂ-ਏ-ਕਸ
2. ਕਾਯਮ-ਉਂਜ਼ਾਤ ਅਸਤ ਰੋਬ-ਏ-ਹਸਤ-ਓ-ਬੁਦ
ਬੇਨਿਯਾਜ਼-ਓ-ਪਾਕ-ਓ-ਵਾਜਿਬ-ਉਲ-ਵਜੂਦ
3. ਆਂਕਿਹ ਤਾਅਤ ਦਰਦ ਉਸ਼ੁਦ ਸਰਫ਼ਰਾਜ਼
ਦਰ ਹੁਜ਼ੂਰ-ਏ-ਕਰਦਗਾਰ-ਏ-ਬੇ ਨਿਯਾਜ਼
4. ਨਾਨਕ ਆਮਦ ਹਮਦ-ਏ-ਆਂ ਬਹਰ-ਏ-ਸਿਫ਼ਾਤ
ਨੀਜ਼ ਬਿਸਰਾਏਮ ਸਿਫ਼ਤ-ਏ-ਪਾਕ ਜ਼ਾਤ

॥ ناناک ٲے جانی ٲے سبھ ٲے آپ ٲے سچا ٲے ॥ ۵ ॥

(۷) ناناک ٲے جانی ٲے سبھ ٲے آپ ٲے سچا ٲے

॥ باپیا ن جانی کیتا ن ٲے ॥

ٲوڑی ۵ (۱) تھاپیا نہ جائے کیتا ٲے

॥ آپے آپ نی رنجن سوئے ॥

(۲) آپے آپ زرنجن سوئے

॥ جینی سہا ٲاٹیا مان ॥

(۳) جن سہو یا ترن ٲاٹیا مان

॥ ناناک گانی ٲاٹیا نی ٲاٹیا ॥

(۴) ناناک گانی ٲاٹیا نی ٲاٹیا

(۷) ٲے بدیناں ٲے فہمیدن ٲاٹیا ٲے تمام وکمال، جملہ ٲے فقط خود ٲے حق تعالیٰ، خالق برحق

۵ (۱) ٲے مصروع و نصب ٲے نمی شود ٲے موضوع، قائم ٲے نمی تواند شد

(۲) ٲے قائم بالذات، واجب الوجود ٲے رب ٲاک، بے نیاز، مقدس، آزاد مطلق، مزہ ٲے آل رب برتر

(۳) ٲے آنکہ ٲے طاعت و بندگی کردست ٲے او ٲے یافتہ ٲے سرفرازی، عز و شرف، قرب، سعادت، درجہ

(۴) ٲے حمد و ثنا برائیم ٲے بحر صفات، رب ٲاک، خداے برتر، ذوالجلال

(۷)

نانک از عرفاں پچیں آید سبق
مالک و مختار کل خود هست حق

منزل پنجم

(۱)

نیست آں رب جہاں مصروع گس
نیز تواند شد آں موضوع گس

(۲)

قائم الذات است رب هست و بود
بے نیاز و پاک، واجب الوجود

(۳)

آنکہ طاعت کرد او شد سرفراز
در حضور کردگار بے نیاز

(۴)

نانک آمد حمد آں بحر صفات
نیز برائیم صفت پاک ذات

- (3) ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ
- (4) ਮੁਹਿ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ
- (5) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ
- (6) ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ

-
- (3) 1. ਬਾਜ਼
2. ਚਿਹ
3. ਪੇਸ਼, ਹਜ਼ੂਰ
4. ਬਿਨਹੀਮ, ਗੁਜਰਾਨੀਮ
5. ਤਾ ਕਿਹ
6. ਨਜ਼ਰ ਆਯਦ
7. ਜਲਵਾ-ਏ-ਪਾਕ, ਦਰਬਾਰ-ਏ-ਹੱਕ
  - (4) 1. ਅਜ਼ ਲਬ-ਓ-ਦਹਨ
2. ਚਿਹ
3. ਹਮ ਦੋ ਸਨਾ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ
4. ਬਿਗੋਏਮ
5. ਕਿਹ
6. ਅਜ਼ ਸੁਨੀਦਨ
7. ਮਿਹਰਬਾਨ ਗਰਦਦ ਵ ਸ਼ਫਕਤ ਵ ਮਿਹਰ ਫ਼ਰਮਾਯਦ
  - (5) 1. ਅਲੌਸਬਾਹ, ਸੁਬਹ-ਏ-ਸਾਦਿਕ
2. ਇਸਮੇ ਹੱਕ
3. ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ, ਤਅਗੀਫ਼-ਏ-ਮੁਦਾ
4. ਬਰ ਆਰ ਵ ਬਿਕੁਨ ਵ ਬਿਸਰਾ
  - (6) 1. ਅਜ਼ ਅ ਅਮਾਲ-ਏ-ਹਸਨਾ
2. ਲਿਬਾਸ-ਏ-ਉਨਸਰੀ, ਜਾਮਾ-ਏ-ਖ਼ਾਕੀ
3. ਅਜ਼, ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਕਰਮ-ਏ-ਹੱਕ
4. ਨਿਜਾਤ ਵ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼, ਮਗ਼ਫ਼ਿਰਤ
5. ਬਾਬ ਵ ਦਰ ਕੁਸ਼ਾਦਾ ਸ਼ਵਦ

3. ਦਰ ਹਜ਼ੂਰਸ਼ ਮਾ ਚਿ ਸ਼ੈ ਬਿਨਹੇਮ ਬਾਜ਼
ਨਜ਼ਰ ਗੁਜਰਾਨੇਮ ਹਦੀਯਾ ਦਰ ਨਿਯਾਜ਼

ਤਾ ਨਜ਼ਰ ਆਯਦ ਜ਼ਹੇ ਦਰਬਾਰ-ਏ-ਪਾਕ
ਮਅਰਫ਼ਤ ਅਜ਼ ਹੱਕ ਬਯਾਬਦ ਮੁਸ਼ਤ-ਏ-ਖ਼ਾਕ
4. ਦਰ ਸਨਾ ਅਜ਼ ਲਬ ਚਿ ਬਰ ਆਯਦ ਸੁਖਨ
ਕਸ ਸਨੁਫ਼ਤਨ ਮਿਹਰ ਬੁਕਨਦ ਜ਼ੁਲਮਨਨ
5. ਸੁਬਹਦਮ ਕੁਨ ਹਮਦ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹਕ
ਨੀਜ਼ ਅਜ਼ ਸਿਫ਼ਤ-ਓ-ਸਨਾਇਸ਼ ਖ਼ੁ ਵਰਕ
6. ਗਰ ਬਵਦ ਅ ਅਮਾਲ-ਏ-ਹਸਨਾ ਮੁਬਤਰ
ਜਾਮਾ-ਏ-ਖ਼ਾਕੀ ਕੁਨਦ ਹਾਸਿਲ ਬਸ਼ਰ

ਮੀਕਸ਼ਦ ਅੰ ਦਮ ਵਲੇ ਬਾਬ-ਏ-ਨਿਜਾਤ
ਚੁਕੁਨਦ ਰਹਮਾਨ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਇਲਤਿਫ਼ਾਤ

ਤਸ਼ਰੀਹ : ਰਸਤਗਾਰੀ ਅਜ਼ ਅਮਲ ਨਾਯਦ ਬਦਸਤ
ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼-ਏ-ਮਾ ਰਾ ਬਿਫ਼ਜ਼ਲ-ਏ-ਈਜ਼ਦ ਅਸਤ

॥ ڈھیر کی اگڑی رخیائے جیتو دسے دہرا ॥

(۳) ڈھیر کی اگڑی رخیائے جیتو دسے دہرا

॥ مہو کی بولی بولی جیتو دسے دہرا ॥

(۴) مہو کی بولی بولی جیتو دسے دہرا

॥ اُمیت ویلا ناؤ وڈیائی وچاڑ ॥

(۵) اُمیت ویلا ناؤ وڈیائی وچاڑ

॥ کرمی آوے کپڑا اندری موکھ دآڑ ॥

(۶) کرمی آوے کپڑا اندری موکھ دآڑ

(۳) درخورش ماچہ شے نہیم باز؟ نذر گورائیم ہدیہ در نیاز؟

تا نظر آید زہے دربار پاک معرفت از حق بیابد مشیت خاک

(۴) درخشا از لب چہ بر آید سخن؟

گر شفتن منہر یکند ذوالمنن؟

(۵) صمد گن حمد و ذکر اسم حق

نیز از صفت و ثنائش خواں ورق

(۶) گر بود اعمال خنہ خوب تر جامہ خاکی کند حاصل بشر

میکشد آں دم ولے باب نجات چوں کند رحمان نظر التفات

تشریح رستگاری از عمل ناید بدست

بخشش ما را بفضل ایزد است

(۳) ۱ باز ۲ چہ ۳ پیش، حضور ۴ نہیم و گورائیم ۵ تاکہ ۶ نظر آید کے جلوہ پاک، دربار حق

(۴) ۱ از لب و دہن ۲ چہ ۳ حمد و ثناء و ذکر ۴ یکویم ۵ کہ ۶ از شنیدن کے منہر ہاں گرد، شفت و منہر فرماید

(۵) ۱ علی الصبح، صبح صادق ۲ اسم حق ۳ حمد و ثناء، توصیف خدا ۴ بر آوین، برآں

(۶) ۱ از اعمال خنہ، اعمال ۲ لباس عنصری، جامہ خاکی ۳ از نظر کرم حق ۴ نجات، بخشش، مغفرت ۵ باب و ذکر کشادہ شود

(13) ਹੁਕਮੀਂ ਹੁਕਮ ਚਲਾਏਂ ਰਾਹੁ

(14) ਨਾਨਕ ਵਿਗਸੈਂ ਵੇ ਪਰਵਾਹੁ

ਪਾਉੜੀ 4

(1) ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰੁ

(2) ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ

- (13) 1. ਹਾਕਿਮ-ਏ-ਬਰਤਰ, ਮਾਲਿਕ-ਏ-ਦੇ ਜਹਾਂ
2. ਤਰੀਕਾ-ਓ-ਰਾਹ ਨਾਫਿਜ਼-ਓ-ਇਜਰਾ ਮੀਕੁਨਦ
(14) 1. ਬਗੁਫਤਾ ਦਰ ਸੁਰੂਰ-ਏ-ਸਰਮਦੀ ਆ ਮਬਦ-ਏ-ਸੁਰੂਰ-ਏ-ਅਬਦੀ ਬਮਾਂਦ
2. ਰੋਬ-ਏ-ਬੇਨਿਆਜ਼, ਹੁਵੁਲਗਨੀ

ਪਾਉੜੀ 4

- (1) 1. ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਹੱਕ
2. ਇਸਮਸ਼ ਹੱਕ ਅਸਤ
3. ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਜ਼ਬਾਨ ਹਾ, ਬਯਾਨ ਹਾ
4. ਇਅਤਕਾਦ ਵ ਯਕੀਨਹਾ, ਅਕੀਦਾਹਾ
5. ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ, ਬੇ ਹਿਸਾਬ, ਬੇਕਿਰਾਂ
(2) 1. ਇਲਤਿਜਾ ਦਾਰੰਦ ਵ ਗੋਯਦ
2. ਮੀਤਲਬੰਦ
3. ਬਦਾਹ ਕਰੀਮਾ
4. ਦਾਦ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕੁਨਦ
5. ਕਰੀਮ ਬਖ਼ਸ਼ੰਦਾ, ਫੈਯਾਜ਼

13. ਹਾਕਿਮ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਖੁਦ ਅਜ਼ ਹੁਕਮ-ਓ-ਰਜ਼ਾ
ਇਜਰਾ ਬਿਕੁਨਦ ਦੀਂ ਤਰੀਕ-ਓ-ਰਾਹ ਰਾ

14. ਲੋਕ ਨਾਨਕ ਦਰ ਸੁਰੂਰ-ਏ-ਸਰਮਦੀ
ਜਾਵਿਦਾਂ ਮਬਿਸ਼ਗੁਫਤਾ ਆ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਚਹਾਰੁਮ

1. ਮਲਿਕ-ਉਲ-ਹੱਕ ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਬਰ-ਹੱਕ ਹਮਾਂ
ਹੱਕ ਤਆਲਾ ਨਾਮ-ਏ-ਪਾਕ-ਓ-ਇਸਮ-ਏ-ਸ਼ਾਂ

ਬੇ ਸ਼ੁਮਾਰੰਦ ਦੀਂ ਜ਼ੁਬਾਨਾ ਓ ਬਯਾਂ
ਇਅਤਕਾਦ ਅਸਤ-ਓ-ਯਕੀਨਾ ਬੇਕਿਰਾਂ

ਹਸਬ-ਏ-ਮਸ਼ਰਬ ਹਸਬ-ਏ-ਕੇਸ਼, ਹਸਬ-ਏ-ਦੀਂ
ਹਮਦ-ਓ-ਤਾਅਤ ਮੀਕੁਨੰਦ ਅਹਲ-ਏ-ਯਕੀਂ

2. ਬੰਦਗਾਨ-ਓ-ਸਾਇਲਾਨ-ਏ-ਮੁਸਤਮੰਦ
ਦਰ ਹਜ਼ੂਰ-ਏ ਕਿਬਰੀਯਾ ਅਰਜ਼ੇ ਕੁਨੰਦ

ਇਲਤਿਜਾ ਦਾਰੰਦ ਓ ਤਲਬੰਦ ਐ ਖੁਦਾ
ਦਿਹ ਬਿਮਿਸਕੀਨਾਨ-ਏ-ਖੁਦ ਸ਼ੇਰ-ਓ-ਅਤਾ

ਮੀਕੁਨਦ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਮ-ਓ-ਕਾਰਸਾਜ਼
ਅਜ਼ਕਰਮ ਨਿਅਮਤ ਬਖ਼ਸ਼ਦ ਬੇ ਨਿਯਾਜ਼

॥ हुकमी हुकमु चलाये राहु ॥

(۱۳) حکمی حکم چلائے راہ

॥ नानक विगसै वेपरवाहु ॥ ३ ॥

(۱۴) نانک وگسے وپر واہ

॥ साचा साहिबु साच नाਇ भाखिआ भाउि अपाहु ॥

پوڑی ۴ (۱) ساچا صاحب ساچ ناے بھاکھیا بھاؤ اپاڑ

॥ आखहि मंगहि देहि देहि दाति करे दाताहु ॥

(۲) آکھ منگہ دیہہ دیہہ دات کرے داتاڑ

(۱۳) حاکم مطلق خود از حکم و رضا

اجرا یکنہ این طریق و راہ را

(۱۴) لیک نانک در سرور سردی

جاوداں مانند شگفتہ ہو الغنی

منزل چہارم

(۱) ملک الحق صاحب برحق ہماں حق تعالیٰ نام پاک و اسم شاں

پیشمارند این زبانہا و بیاں اعتقادست و یقین ہا بیکراں

خشب مشرب خشب کیش و خشب دیں خمد و طاعت می کنند اہل یقین

(۱) بندگان و سائلاں مستمند در حضور کبریا عرضے کنند

التما دارند و طلبند، اے خدا وہ مسکینان خود خیر و عطا

میکند بخشش کریم و کارساز از کرم نعمت بخشد بے نیاز

(۱۳) ۱ حاکم برحق، مالک دو جہاں ۲ طریقہ و راہ نافذ و اجرا میکند

(۱۴) ۱ شگفتہ در سرور سردی آں بند، سرور یابدی ہماند ۲ رب بے نیاز، ہو الغنی

(۱) ۱ صاحب حق ۲ اسٹھت ۳ ذکر و زبانہا، بیان ہا ۴ اعتقاد و یقین ہا، عقیدہ ہا ۵ بے شمار، بے حساب، بیکراں

(۲) ۱ التما دارند و گویند ۲ می طلبند ۳ بدو کریم ۴ داد و بخشش کنند ۵ کریم، بخشنده، فیاض

- (8) ਗਾਵੈ ਕੋ ਵੇਖੈ ਹਾਦਰਾ ਹਦੂਰਿ
(9) ਕਥਨਾ ਕਥੀ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ
(10) ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ
(11) ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੇਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ
(12) ਜੁਗਾ ਜੁਗਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ

8. ਹਾਜ਼ਿਰ-ਓ ਨਾਜ਼ਿਰ ਬਿਬੀਨਦ ਬਅਜ਼ ਕਸ
ਜਲਵਾ-ਓ-ਨੂਰਸ਼ ਬਿਹਰ ਜਾ ਪੇਸ਼-ਓ-ਪਸ
9. ਹਦ-ਏ-ਤਫ਼ਸੀਲ-ਓ-ਬਿਯਾਨ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ ਨੀਸਤ
ਦਸਤਰਸ ਮੁਮਕਿਨ ਬਿਛਹਮ-ਓ-ਫ਼ਿਕਰ ਨੀਸਤ
10. ਗਰ ਚਿ ਸਦ ਲੋਕ ਬਾਰ ਸਦ ਲੋਕ ਸ਼ਾਰਿਹਾਂ
ਸਦ ਲਕੇ ਕਰਦੰਦ ਤਫ਼ਸੀਰਸ਼ ਬਯਾਂ
11. ਰੋਬ-ਏ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਦਾ ਬਿਖ਼ਸ਼ਦ ਜਾਵਿਦਾਂ
ਮੀਸ਼ਵੰਦ ਆਜਿਜ਼ ਵਲੇ ਯਾਬੰਦਗਾਂ
12. ਮੀ ਮੁਰੰਦ ਅਜ਼ ਦੌਰਹਾ ਦਰ ਆਲਮੇ
(ਅਜ਼ ਕਰੀਮੇ ਰਿਜ਼ਕ-ਓ-ਨਿਅਮਤ ਪਰਦ ਏ)

- (8) 1. ਬੀਨਦ
2. ਹਾਜ਼ਿਰ-ਓ-ਨਾਜ਼ਿਰ
3. ਕਰੀਬ-ਓ-ਹੁਜ਼ੂਰ, ਪੇਸ਼
(9) 1. ਬਯਾਨ, ਜ਼ਿਕਰ, ਤਫ਼ਸੀਰ
2. ਬਯਾਨ ਸ਼ੁਦਾ
3. ਨਿਯਾਯਦ
4. ਹਦ-ਓ-ਪਾਯਾਂ, ਅੰਜਾਮ, ਆਖ਼ਿਰ
(10) 1. ਸ਼ਾਰਿਹਾਨ ਵ ਮੁਫ਼ੱਸਿਰਾਨ
2. ਸਦ ਲਕ ਤਫ਼ਸੀਰ ਹਾ ਵ ਬਾਅਨ ਹਾ
3. ਸਦ ਲਕ ਬਾਰ ਕਰਦਾ ਅੰਦ
4. ਸਦ ਲਕ
(11) 1. ਰੋਬ-ਏ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਦਾ, ਕਰੀਮ
2. ਦਹਦ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਦ
3. ਸਾਯਲਾਂ ਵ ਯਾਬੰਦਗਾਨ
4. ਆਜਿਜ਼ ਸ਼ਵੰਦ ਬਖ਼ਾਤਮਾ ਰਸੰਦ
(12) 1. ਅਜ਼ ਦੌਰਹਾ ਤਾ ਦੌਰਹਾ ਵ ਕਰਨਹਾ
2. ਹਮੀ ਮੁਰੰਦ

॥ گاہے کَہے ہادرا ہڈور ॥

(۸) گاہے کو دیکھئے ہادرا ہڈور

॥ کبنا کبھی ن آہے تَہ ॥

(۹) کبنا کبھی نہ آوے تَہ

॥ کبھی کبھی کبھی کَہی کَہی کَہی ॥

(۱۰) کبھی کبھی کبھی کوئی کوئی کوئی

॥ دَہا دَہ لَہے کبھی کبھی ॥

(۱۱) دَہا دَہ لَہے کبھی کبھی

॥ جُہا جُہتَہ کبھی کبھی ॥

(۱۲) جُہا جُہتَہ کبھی کبھی

(۸)

حاضر و ناظر ہیند بعض گس
جلوہ و نورش بہر جا پیش و پس

(۹)

حد تفسیر و بیان و ذکر نیست
دسترس ممکن بہ فہم و فکر نیست

(۱۰)

گرچہ صد لک بار صد لک شایاں
صد لکے گردند تفسیرش بیاں

(۱۱)

رَبِّ بخشندہ بخشند جاوداں
می شوند عاجز و لے پایندگاں

(۱۲)

می خورند از دور ہا دور عالمے
از کریمے رِزق و نعمت ہا عیسے

(۸) ۱۔ ہیند ۲۔ حاضر و ناظر ۳۔ قریب و حضور و پیش

(۹) ۱۔ بیان، ذکر، تفسیر ۲۔ بیان شدہ ۳۔ نایب ۴۔ حد، پایاں، انجام، آخر

(۱۰) ۱۔ شایاں و مفتران ۲۔ صد لک تفسیر ہا بیان ہا ۳۔ صد لک بار کردہ اند ۴۔ صد لک

(۱۱) ۱۔ رَبِّ بخشندہ، کریم ۲۔ دہد و بخشند ۳۔ ساکلاں و پایندگاں ۴۔ علو و شہد و بہ خاتمہ رسند

(۱۲) ۱۔ آزدور ہا تا دوز ہا و قرن ہا ۲۔ ہی خورند

- (3) ਗਾਵੈ ਕੋ ਗੁਣੈ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰੈ
- (4) ਗਾਵੈ ਕੋ ਵਿਦਿਆ ਵਿਖਮੈ ਵੀਚਾਰੈ
- (5) ਗਾਵੈ ਕੋ ਸਾਜਿ ਕਰੇ ਤਨੁ ਖੇਹੈ
- (6) ਗਾਵੈ ਕੋ ਜੀਅ ਲੈ ਫਿਰਿ ਦੇਹੈ
- (7) ਗਾਵੈ ਕੋ ਜਾਪੈ ਦਿਸੈ ਦੂਰੈ

3. ਹਮਦ-ਏ-ਸਿਫਤ-ਏ-ਪਾਕ ਮੀ ਗੋਯਦ ਕਸੇ
ਨੀਜ਼ਬਿਸਰਾਯਦ ਜਲਾਲ, ਅਜ਼ਮਤ ਬਸੇ
4. ਅਜ ਉਲੂਮ-ਏ-ਆ ਕਿ ਤਫ਼ੀਰਸ਼ ਅਦਕ
ਮੀਕੁਨਦ ਸ਼ਖ਼ਸੇ ਸਈ ਦਰ ਫ਼ਿਕਰ-ਏ-ਹਕ
5. ਬਅਜ਼ ਮੀਗੋਯਦ ਕਿ ਜਸਦ-ਓ-ਜਿਸਮ ਰਾ
ਸਾਜ਼ਦ-ਓ-ਬਾਜ਼ਸ਼ ਕੁਨਦ ਖ਼ਾਕ-ਓ-ਫ਼ਨਾ
6. ਦੀਗਰੇ ਗੋਯਦ ਕਿ ਜਾਸ ਅਜ਼ ਤਨ ਬੁਰਦ
ਦਰ ਤਨਾਸੁਖ ਅਫ਼ਗਨਦ ਬਾਜ਼ਸ਼ ਕੁਨਦ
7. ਦਰ ਕਯਾਸ-ਓ-ਦਾਨਿਸ਼-ਓ-ਫ਼ਿਕਰੇ-ਦਿਗਰ
ਅਜ਼ ਤਖ਼ਲੂਲ ਦੂਰ ਤਰ ਆਯਦ ਨਜ਼ਰ

-
- (3) 1. ਸਿਫਤ, ਜਾਤ, ਵਸਤ
2. ਅਜ਼ਮਤ, ਸ਼ਾਨ, ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ, ਤਆਰੀਫ਼
3. ਜਲਾਲ, ਖ਼ੁਬੀ, ਸ਼ਾਨ, ਜਮਾਲ
  - (4) 1. ਕਸੇ ਬਿਸਰਾਯਦ
2. ਉਲੂਮ, ਹਿਕਮਤ
3. ਦੁਸ਼ਵਾਰ-ਓ-ਮੁਸ਼ਕਿਲ
4. ਫ਼ਿਕਰ-ਏ-ਦਾਨਿਸ਼ਤਨ ਕੁਨਦ, ਗੌਰ, ਸਈ
  - (5) 1. ਸਾਖ਼ਤਾ-ਓ-ਆਫ਼ਰੀਦਾ,
2. ਬਾਜ਼ਖ਼ਾਕ-ਓ-ਫ਼ਨਾ ਬਿਕੁਨਦ
  - (6) 1. ਜਾਨ-ਓ-ਰੂਹ
2. ਬੁਰਦ-ਓ-ਬੋਰੂ ਕਸ਼ਦ
3. ਬਾਜ਼
4. ਮੀਦਹਦ ਵ ਤਨਾਸੁਖ ਗਰਦਾਨਦ
  - (7) 1. ਕਯਾਸ, ਖ਼ਜਾਲ ਕੁਨਦ
2. ਨਜ਼ਰ ਆਯਦ
3. ਦੂਰ ਅਜ਼ਅਕਲ-ਓ-ਹੋਸ਼-ਓ-ਖ਼ਿਰਦ, ਅਰਫ਼ਅ-ਬੁਲੰਦ-ਓ-ਬਰਤਰ

॥ گاہے کہ گڑھ وڈیاہی آ چار ॥

(۳) گاہے کو گڑھ وڈیاہی آ چار

॥ گاہے کہ وڈیاہی وڈیاہی ॥

(۴) گاہے کو وڈیاہی وڈیاہی

॥ گاہے کہ ساہی کرے تن کھیہ ॥

(۵) گاہے کو ساہی کرے تن کھیہ

॥ گاہے کہ جیہ لے ڈیر دیر ॥

(۶) گاہے کو جیہ لے ڈیر دیر

॥ گاہے کہ جاپے دیر دیر ॥

(۷) گاہے کو جاپے دیر دیر

(۳) حمدِ صفتِ پاک میگوید کہ

نیز بسزاید جلال و عظمت

(۴) از علوم آنکہ تفسیرش ادق

میکند شخصی سعی در فکر حق

(۵) بعض میگوید کہ جسد و جسم را

سازد و بازش کند خاک و فنا

(۶) دیگرے گوید کہ جان از تن برد

در تناسخ آفکند بازش دہد

(۷) در قیاس و دانش و فکرِ دگر

از تخیل دور تر آید نظر

(۳) ۱۔ صفات، ذات، وصف ۲۔ عظمت، شان، ہند و شاکت، صفت ۳۔ جلال، ثوبی، شان، جمال

(۴) ۱۔ کہے بسزاید ۲۔ علوم، حکمت ۳۔ دشوار و مشکل ۴۔ فکر و استن، کند، غور، سعی

(۵) ۱۔ ساختہ و آفریدہ ۲۔ باز خاک و فنا کند

(۶) ۱۔ جان و روح ۲۔ برد و بردنی کشتہ ۳۔ باز ۴۔ می دہد، در تناسخ گرداند

(۷) ۱۔ قیاس و خیال کند ۲۔ نظر آید ۳۔ دور از عقل و ہوش و خورد، ارفع و بلند و برتر

(5) ਹੁਕਮੇ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ' ਕੋ ਬਾਹਿਰ' ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ'

(6) ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੇ ਜੇ ਬੁਝੈ' ਤ ਹਉਮੈ' ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ'

ਪਾਉੜੀ 3

(1) ਗਾਵੈ' ਕੋ ਤਾਣੁ' ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ'

(2) ਗਾਵੈ' ਕੋ ਦਾਤਿ' ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ'

5. ਹਰ ਸੈ ਅੰਦਰ ਹੁਕਮ ਤਾਬਿਅ ਅਸਤ-ਓ-ਬਸ
ਬੈਰੁ ਅਜ ਹੁਕਮ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਨੀਸਤ ਕਸ

6. ਗਰ ਬਿਛਹਮਦ ਨਾਨਕ ਅਮਰ-ਏ-ਈਜ਼ਦੀ
ਕਸ ਨਾ ਗੋਯਦ ਕਲਮਾ-ਏ-ਕਿਬਰ-ਓ-ਖੁਦੀ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸਿਵੱਮ

1. ਮੀ ਸਰਾਯਦ ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਹੱਕ ਮਿਲਕਤੇ
ਹਸਬ-ਏ-ਮਕਦੂਰ-ਓ-ਬ ਕੁਦਰ-ਓ-ਹਿਮੱਤੇ

2. ਜੂਦ-ਓ-ਕਰਮਸ਼ ਰਾ ਬਦਾਨਿਸਤਾ ਨਿਸ਼ਾ
ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼-ਏ-ਹਕ ਰਾ ਕੁਨਦ ਬਖ਼ਸੇ ਬਯਾ

- (5) 1. ਹਮਾ-ਓ-ਜੁਮਲਾ, ਮਖਲੂਕ ਦਰ ਹੁਕਮ-ਏ-ਉਸਤ
2. ਬੈਰੁ
3. ਕਸੈ ਨੀਸਤ
(6) 1. ਬਦਾਨਦ-ਓ-ਬਫਹਿਮਦ
2. ਕਲਮਾ-ਏ-ਕਿਬਰ-ਓ-ਖੁਦੀ
3. ਕਸੈ ਨਗੋਯਦ

ਪਾਉੜੀ 3

- (1) 1. ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾਯਸ਼ ਬਿਸਰਾਯਦ
2. ਕੁਦਰਤ, ਤਾਕਤ
3. ਹਸਬ-ਏ-ਮਕਦੂਰ ਓ ਹਿਮਤ, ਤਾਕਤ
(2) 1. ਦਾਦ, ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼, ਜੂਦ-ਓ-ਕਰਮ
2. ਅਲਾਮਤ, ਨਿਸ਼ਾਨ

॥ ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ ॥

(੫) ਠੱਕੇ ਅੰਦਰਿ ਸਿੱਖੇ ॥ ਕੋਬਾਹਰਿ ਠੱਕਮ ਨ ਕੋਇ ॥

॥ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ ॥ ੨ ॥

(੬) ਨਾਨਕ ਠੱਕੇ ਜੇ ਨਿਭਯੋ ਤੇ ਹੋਮੀਏ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ ॥

॥ ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ ॥

ਪੌੜੀ ੩ (੧) ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣੁ ॥ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ ॥

॥ ਗਾਵੈ ਕੋ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ ॥

(੨) ਗਾਵੈ ਕੋ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ ॥

(੫) ਹਰੇ ਅੰਦਰਿ ਠੱਕਮ ਤਾਇ ਅਸਤਿ ਅੰਤ
ਪਿਰੋਂ ਅੰਦਰਿ ਠੱਕਮ ਅੰਤਿ ਨੀਸਤਿ ਅੰਤ

(੬) ਗਰਬੇ ਅੰਦਰਿ ਨਾਨਕ ਅੰਤਿ ਅੰਤ
ਕਸ ਗੋਇ ਕੰਮੇ ਕੰਮੇ ਅੰਤਿ ਅੰਤ

ਮੰਤਰਿ ਸੋਮ

(੧) ਮੀ ਸਰਾਇ ਫ਼ਦਰਤਿ ਅੰਤਿ ਰਾ ਕੇ
ਅੰਤਿ ਮੰਤਰਿ ਅੰਤਿ ਅੰਤਿ ਅੰਤਿ

(੨) ਅੰਤਿ ਅੰਤਿ ਰਾ ਅੰਤਿ ਅੰਤਿ
ਅੰਤਿ ਅੰਤਿ ਰਾ ਅੰਤਿ ਅੰਤਿ

(੫) ॥ ਹਮੇ ਅੰਤਿ ਅੰਤਿ ਅੰਤਿ ਅੰਤਿ ॥

(੬) ॥ ਅੰਤਿ ਅੰਤਿ ਅੰਤਿ ਅੰਤਿ ॥

(੧) ॥ ਅੰਤਿ ਅੰਤਿ ਅੰਤਿ ਅੰਤਿ ॥

(੨) ॥ ਅੰਤਿ ਅੰਤਿ ਅੰਤਿ ਅੰਤਿ ॥

ਪਾਉੜੀ 2

- (1) ਹੁਕਮੀਂ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰੁ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥
- (2) ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ
- (3) ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਪਾਈਅਹਿ
- (4) ਇਕਨਾ ਹੁਕਮਿ ਬਖਸੀਸੁ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਦੁਵੱਖ

1. ਸੁਦ ਜਿ ਹੁਕਮਸ਼ ਨਕਸ਼ ਹਾਏ-ਦੋ ਜਹਾਂ
ਹਿਕਮਤ-ਏ-ਹੁਕਮਸ਼ ਵਲੋ ਨ ਸ਼ਵਦ ਬਯਾਂ
2. ਜ਼ਿੰਦਗੀ-ਓ-ਰੂਹ-ਓ-ਜਾਂ ਅਜ ਹੁਕਮ-ਏ-ਊਸਤ
ਕਦਰ-ਓ-ਹੁਕਮਤ ਇੱਜ-ਓ-ਸ਼ਾਂ ਅਜ ਹੁਕਮ-ਏ-ਊਸਤ
3. ਆਲਾ-ਓ-ਅਦਨਾ ਜਿ ਹੁਕਮਸ਼ ਮੀਸ਼ਵਦ
ਰੰਜ-ਓ-ਰਾਹਤ ਹਸਬ-ਏ-ਕਿਸਮਤ ਖਦ ਬੁਵਦ
4. ਯਕ ਜਿ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹਸਬ-ਏ-ਹੁਕਮ ਅਫ਼ਰਾਖ਼ਤਾ
ਦਰ ਤਨਾਸੁਖ ਦੀਗਰੇ ਅੰਨਦਾਖ਼ਤਾ

ਪਾਉੜੀ 2

- (1) 1. ਅਜ ਅਮਰ-ਏ-ਖੁਦਾ
2. ਕੌਨ-ਓ-ਮਕਾਨ ਨੁਕੁਸ਼-ਏ-ਦੋ ਜਹਾਨ
3. ਹਿਕਮਤ-ਓ-ਹੁਕਮ-ਏ-ਖੁਦਾ ਬਯਾਂ ਨ ਤਵਾਨਦ ਸੁਦ
- (2) 1. ਅਰਵਾਹ, ਜਾਨ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ
2. ਇੱਜ-ਓ-ਸ਼ਾਨ, ਹੁਕਮਤ, ਕ.ਦਰ-ਓ-ਮਨਜ਼ਿਲਤ, ਇੱਜਤ, ਫਜ਼ੀਲਤ
- (3) 1. ਆਲਾ
2. ਅਦਨਾ
3. ਰੰਜ
4. ਰਾਹਤ, ਆਰਾਮ
- (4) 1. ਨਿਜ਼ਾਤ-ਉ-ਤਖ਼ਲਸੀ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼
2. ਦਰ ਗ਼ਰਦਿਸ਼-ਏ-ਤਨਾਸੁਖ ਸਰ ਗ਼ਰਦਾਨਸਤ

॥ ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ ॥

پوڑی ۲ (۱) حکمیٰ ہووے آکار حکم نہ کہیا جانی

॥ ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ॥

(۲) حکمی ہوونِ جی! حکمِ ملے وڈیائی^۲

॥ ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ ॥

(۳) حکمی اتم ۱ پنج ۲ لکھ ۳ دھ ۴ سکھ ۵ پاپیہ

॥ ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ ਇਕਿ ਹਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ ॥

(۴) اِکنا حکمی بخسپس اِک حکمی سدا بھو ایدپہ^۲

منزل دوم

(۱) **حُکْمِ حُکْمِش** نقشبائے دو جہاں
حکمت حکمش ولے نشود بیاں

(۲) زندگی و روح و جان از حکم اوست
 قدر و حرمت عز و شان از حکم اوست

(۳) اعلیٰ و ادنیٰ زحکمش می شود
رنج و راحت حسب قسمت می رسد

(۴) یک جُکشِ فضل و بخشش یافتہ
در تناخِ دیگرے انداختہ

(۱) ۱۔ اُز امرِ خدا ۲۔ گون و مکان، نقوش و دو جہاں ۳۔ حکمت و حکمِ خدا یاں نتواند شد

(۲) ۱۔ ارواح، جان، زندگی ۲۔ عزت و شان، حرمت، قدرومنزلت، عزت، فضیلت

(۳) ۱۔ اعلیٰ ۲۔ اونے ۳۔ رنج، کلفت ۴۔ راحت، آرام

(۴) ۱. نجات و مخلصي بخشش . ۲. در گردش تناخ سرگردانست

- (3) ॥ ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ॥
- (4) ॥ ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ॥
- (5) ॥ ਕਿਵੇਂ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵੇਂ ਕੂੜੇ ਤੁਣੈ ਪਾਲਿ॥
- (6) ॥ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥
- (3) 1. ਗੁਰਸਨਾ, ਫਾਕਾ ਦਾਸਤਨ, ਨਾ ਖੁਰਦਨ-ਏ-ਤੁਆਮ
2. ਗੁਰਸਨਗੀ, ਤਿਸਨਗੀ, ਖੁਹਿਸਾਤ ਵਲਜੋਤ
3. ਗਰਚਿ ਨਫਸਾਨੀ ਦਰੋਗ ਸਵਦ
4. ਅਸਬਾਬ-ਏ-ਆਲਮ ਨਿਅਮ
5. ਅੰਬਾਰ ਸੁਮਾਰ ਵ ਬਿਸਯਾਰ
6. ਜਮਅ ਓ ਫਰਾਹਮ ਕੁਨਮ
- (4) 1. ਹਜ਼ਾਰ
2. ਦਾਨਾਈ ਹਾ, ਮਨਤਿਕ, ਇਸਤਿਦਲਾਲ
3. ਸਦ ਹਜ਼ਾਰ
4. ਬਵਦ
5. ਵਲੋ ਅਜ ਸਦ ਹਜ਼ਾਰ ਦਰ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਹੱਕ ਯਕੇ ਹਮਰਾਹ ਨਰਵਦ ਵ ਯਕ, ਬਕਾਰ ਨਾਯਦ
- (5) 1. ਚਿਯੂਨਾ, ਚਿਸਾਂ
2. ਹੱਕ ਸ਼ਿਨਾਸ, ਆਰਿਫ਼
3. ਬਾਬਦ
4. ਚਿਤੋਰ
5. ਨਾਹੱਕ, ਖੁਦੀ, ਬਾਤਿਲ
6. ਸ਼ਿਕਨਦ
7. ਕਤਮ, ਪਰਦਾ, ਹਿਜਾਬ, ਦੀਵਾਰ
- (6) 1. ਬਰ ਹੁਕਮ-ਰਜਾਏ-ਹੱਕ
2. ਰਫ਼ਤਨ ਰਬੂਦਨ, ਰਾਜੀ ਬ ਰਜਾ ਸੁਦਨ
3. ਨਵਿਸਤਾ ਅਸਤ, ਹੁਕਮ ਅਸਤ
4. ਬਾਹਮਰਾਹ, ਬਰਾਏ ਤਾਲਿਬ

3. ਮਹਜ ਅਜ ਨਾ ਖੁਰਦਨ-ਏ-ਆਬ ਓ ਤੁਆਮ
ਗੁਰਸਨਾ ਮਾਦਨ ਬਿਫਾਕਾ ਮਦਾਮ
- ਕਮ ਨਗਰਦਦ ਇਸਤਿਹਾਏ-ਖੁਹਿਸਾਤ
ਨਫਸ ਕੇ ਯਾਬਦ ਜਿ ਗੁਰਸੰਗੀ ਨਿਜਾਤ
- ਗਰ ਬਵਦ ਹਾਸਿਲ ਮਰਾ ਗੰਜ-ਏ-ਨਿਅਮ
ਜਮਅ ਕੁਲ ਅਸਬਾਬ-ਏ-ਆਲਮਹਾ ਕੁਨਮ
- ਹਾਸਿਲ-ਏ-ਅੰਬਾਰ-ਏ-ਨਿਅਮਤਹਾ ਵਲੋ
ਇਜਤਿਮਾਅ-ਏ-ਦਿਲ ਨਮੀ ਬਖਸ਼ਦ ਦਮੇ
4. ਗਰ ਬਵਦ ਅਕਲ-ਓ-ਸ਼ਿਰਦ ਦਾਨਿਸ਼ ਹਜ਼ਾਰ
ਕੇ ਯਕੇ ਅਜ ਸਦ ਹਜ਼ਾਰ ਆਯਦ ਬਿਕਾਰ
5. ਮਨਤਿਕ ਓ ਤਦਬੀਰ ਓ ਇਸਤਿਦਲਾਲ ਹਮ
ਦਰ ਹੁਸੂਲ-ਏ-ਮਾਰਫ਼ਤ ਹੋਚ ਅਸਤ-ਓ-ਕਮ
- ਹਕ ਸ਼ਿਨਾਸੀ ਆਖਿਰਸ਼ ਬਿਕਨੁਦ ਚਿਸਾਂ
ਪਰਦਾ-ਏ-ਕਿਜਬ-ਓ-ਖੁਦੀ ਸ਼ਿਕਨਦ ਚਿਸਾਂ
6. ਨਾਨਕ ਇਨਸਾਂ ਹਾ ਕਿ ਗਰਦਦ ਹਕ ਪਰਸਤ
ਬਰ ਰਜਾ ਰਾਜੀ ਸੁਦਨ ਬਿਨਵਿਸਤਾ ਅਸਤ

॥ بُخیا بُخ ن بُتری جی بَنا پُریا بُار ॥

(۳) بُکھیا بُکھ نہ اُتری جے بُکھ پُریا بُار

॥ سہس سیاہا لکھ ہوہ ت اک نہ چلے نال ॥

(۴) سہس سیاہا لکھ ہوہ ت اک نہ چلے نال

॥ کیو سچیاہا ہوہی کیو کُڑے ت پالی ॥

(۵) کو سچیاہا ہوئے ت کو کُڑے ت پالی

॥ رکیو رکیو چلنا ناک لکھیا نال ॥

(۶) حکم رکیو چلنا ناک لکھیا نال

(۳) محض از نا خوردن آب و طعام گرسنه ماندن بفاque ہامدام

کم نگردد اشتہائے خواہشات نفس کے یابد ز گرسنگی نجات

گر بود حاصل مرا گنج نعم جمع گل اسباب عالم ہانگم

حاصل انبار نعمت ہا ولے اجتماع دل نمی بخشد دے

(۴) گر بود عقل و ژرد دانش ہزار

کے یکے از صد ہزار آید بکار

(۵) منطق و تدبیر و استدلال ہم در حصول معرفت ہیچ است و کم

حق شناسی آخرش باشد چساں؟ پردہ کذب و خودی شکند چساں؟

(۶) ناک انساں را کہ گردد حق پرست

بر رضا راضی شدن بنوشتہ است

(۳) ۱ گرسنه، فاقہ داشتن، نا خوردن طعام ۲ گرسنگی، خشکی خواہشات و لذات
۳ گرچہ ۴ اسباب عالم، نعم ۵ انبار، بے شمار و بسیار ۶ نفسانی دُور نمی شود

(۴) ۱ ہزار ۲ دانائی، منطق، استدلال ۳ صد ہزار ۴ و
۵ ولے از صد ہزار، در منزل حق یکے ہمراہ نزدیک بکار ناید

(۵) ۱ چگونہ، چساں ۲ حق شناس، عارف ۳ باشد ۴ چہ طور
۵ ناحق، خودی، باطل ۶ شکند بے کسم، پردہ، حجاب، دیوار

(۶) ۱ بر حکم رضائے حق ۲ رفتن و دُورن، راضی بر رضا شدن ۳ نوشتہ است و حکم است
۴ با، ہمراہ، برائے طالب

ਪਉੜੀ

- * (1) ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖਵਾਰ
(2) ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵਤਾਰ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਅੱਵਲ

1. ਨੀਸਤ ਮੁਮਕਿਨ ਅਜ ਸਫ਼ਾ-ਏ-ਜ਼ਾਹਿਰੀ
ਤਜਕੀਆ-ਏ-ਨਫ਼ਸ ਓ ਕਸਫ਼-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ
ਗਰਚਿ ਬੂਯਮ ਮੁਬਤਨ ਰਾ ਸਦ ਹਜ਼ਾਰ
ਤਸਫ਼ੀਆ-ਏ-ਕਲਬ ਨ ਬੁਵਦ ਜੀਨਹਾਰ
2. ਅਜ ਖ਼ਮੋਸ਼ੀਦਖ਼ਨ ਖ਼ਮੋਸ਼ੀ ਕੈ ਸ਼ਵਦ
ਮਹਵੀਯਤ ਆ ਗਰ ਚਿ ਮੁਤਵਾਤਿਰ ਬਵਦ
ਤਸ਼ਹੀਹ: ਅਜ ਸੁਕੂਤ-ਏ-ਲਬ ਨਬਾਸਦ ਕਮ ਖ਼ਰੋਸ਼
ਨਫ਼ਸ-ਏ-ਸਰਕਸ਼ ਕੈ ਸ਼ਵਦ ਜ਼ੋਰ-ਓ-ਖ਼ਮੋਸ਼
ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਅਜ ਖ਼ਾਮੁਸ਼ੀ-ਏ-ਦਹਨ-ਓ ਲਬ
ਦਿਲ ਨਾ ਗਰਦਦ ਮਹਰਮ-ਏ-ਅਸਰਾਰ-ਏ-ਰਬ
ਨਤਵਾ ਬੁਦ ਜੀ ਤੌਰ ਫ਼ਿਕਰ-ਏ-ਮਅਨਵੀ
ਕਸਫ਼-ਏ-ਹੱਕ, ਜ਼ਬਤ-ਏ-ਹਵਾਸ ਓ ਬੇਖ਼ੁਦੀ
ਨੈ ਫ਼ਨਾ ਗਰਦਦ ਖ਼ੁਦੀ ਨੈ ਖ਼ਾਹਿਸ਼ਾਤ
ਨੈ ਸੁਕੂਨ-ਏ-ਰੂਹ ਨੈ ਇਰਫ਼ਾਨ-ਏ-ਜ਼ਾਤ

ਜ਼ੀਨਾ, ਮਨਜ਼ਿਲ, ਮੁਕਾਮ, ਬਾਬ

- (1) 1. ਸਫ਼ਾ-ਏ-ਜ਼ਾਹਿਰੀ, ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ-ਏ-ਬਦਨ ਗੁਸਲ-ਓ-ਤਹਾਰਤ
2. ਤਜਕੀਆ-ਏ-ਨਫ਼ਸ, ਕਸਫ਼-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ, ਤਸਫ਼ੀਆ-ਏ-ਕਲਬ, ਹੁਸ਼ਲ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ
3. ਨਤਵਾਨਦ ਬੁਦ
4. ਗਰਚਿ
5. ਬੂਯਮ, ਸਫ਼ਾ-ਏ-ਜ਼ਾਹਿਰੀ ਵ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਦਾਰਮ
6. ਸਦ ਹਜ਼ਾਰ ਬਾਰ, ਲਕ ਬਾਰ
- (2) 1. ਅਜ ਖ਼ਮੋਸ਼ੀਦਨ, ਰੋਜ਼ਾ ਏ ਖ਼ਮੋਸ਼ੀ ਦਾਬਤਨ
2. ਖ਼ਮੋਸ਼ੀ-ਏ-ਹਕੀਕੀ, ਇਜਤਿਮਾ-ਏ-ਮਾਤਿਰ, ਸੁਕੂਨ-ਏ-ਰੂਹ, ਇਨਕਿਸ਼ਾਫ਼-ਏ-ਹਕਾਹਿਕ
ਜ਼ਬਤ-ਏ-ਹਵਾਸ, ਫ਼ਨਾ-ਏ-ਖ਼ੁਦੀ, ਫ਼ਨਾ-ਏ-ਖ਼ਾਹਿਸ਼ਾਤ, ਹੁਸ਼ਲ-ਏ-ਮਵੱਕਤ
3. ਗਰਚਿ ਦਰ ਸਕੂਤ ਓ ਖ਼ਮੋਸ਼ੀ-ਮਰਾ
4. ਮਹਵੀਯਤ ਵ ਮਸ਼ਹੂਲੀਯਤ
5. ਮੁਤਵਾਤਿਰ ਓ ਮੁਸਲਸਲ ਵ ਦਾਇਅਮ, ਬਵਦ

॥ ۹ ॥ ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ ॥

پوڑی الف (۱) سوچے سوچ نہ ہوئی ہے سوچی لکھ وار

॥ ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵਤਾਰ ॥

(۲) چپ نہ ہوئی ہے لائے رہا لو تار

منزلِ اول

(۱) نیست ممکن از صفائے ظاہری

تزکیہ نفس و کشف باطنی

گرچہ شویم خویش را صد ہزار

تصفیہ قلب نبود زینہار

(۲) از خموشیدن خموشی کے شود

محویت آں گرچہ ہوا تر بود

تشریح از سکوت لب نباشد کم خروش نفس سرکش کے شود زیر و خموش

ظاہر از خاموشی دہن و لب دل نگر و دم آسرا رب

شواں ہد زیں طور فکر معنوی کشف حق، ضبط حواس و بیخودی

نے فنا گرد و خودی نے خواہشات

نے سکون روح نے عرفان ذات

الف زینہ، منزل، مقام، باب

(۱) ۱۔ صفائے ظاہری، پاکیزگی بدن، غسل و طہارت ۲۔ تزکیہ نفس، کشف باطنی، تصفیہ قلب، حصول معرفت ۳۔ خواندہ ۴۔ گرچہ ۵۔ بشویم، صفائے ظاہری و پاکیزگی دایم ۶۔ صد ہزار بار، لک بار

(۲) ۱۔ از خموشیدن و روزه خاموشی داشتن ۲۔ خاموشی حقیقی، اجتماع خاطر، سکون روح، انکشاف حقائق، ضبط حواس، فنائے خودی، فنائے خواہشات، حصول معرفت ۳۔ گرچہ در سکوت و خموشی مرا ۴۔ محویت و مشغولیت ۵۔ ہوا تر و مسلسل و دائم بود

ਆਦਿ' ਸਚੁ' ਜੁਗਾਦਿ' ਸਚੁ'॥ ਹੇਭੀ' ਸਚੁ ਨਾਨਕੁ ਹੋਸੀ ਭੀ' ਸਚੁ'॥

ਕਾਦਿਰ-ਏ ਬਰ ਹੱਕ ਖੁਦਾ-ਏ-ਇਜ਼ ਓ ਜੱਲ
ਹੱਕ ਓ ਬਰਹੱਕ ਬੁਦ ਦਰ ਅਹਦ-ਏ-ਅਜ਼ਲ

ਹੱਕ ਤਆਲਾ ਮਾਲਿਕ-ਏ-ਕੌਨ-ਓ-ਮਕਾ
ਬੁਦ ਹੱਕ ਵਕਤ-ਏ-ਜ਼ਹੂਰ-ਏ-ਦੋ ਜਹਾਂ

ਹਮ ਬਿਦੌਰ-ਏ-ਹਾਲ ਬਰਹੱਕ ਅਸਤ-ਓ-ਹੱਕ
ਜ਼ਾਤ ਏ ਬਾਰੀ ਨੂਰ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਅਸਤ-ਓ-ਹੱਕ

(ਕਿਰਦਗਾਰ ਪਾਕ ਰਬ-ਏ-ਕੁਨ ਫ਼ਕਾਂ
ਆਫ਼ਰੀਨੰਦਾ-ਏ-ਅਰਜ਼ ਓ ਆਸਮਾਂ)

ਹਮ ਚੁਨੀ' ਨਾਨਕ ਬ ਮੁਸਤਕਬਿਲ ਜ਼ਮਾਂ
ਹੱਕ ਓ ਬਰਹੱਕ ਨੀਜ਼ ਖ਼ਾਹਦ ਬੁਦ ਹਮਾਂ

1. ਅੱਵਲ, ਕਾਬਲ ਅਜ਼ ਜ਼ਹੂਰ-ਏ-ਆਲਮ
2. ਹੱਕ
3. ਬਵਕਤ-ਏ ਜ਼ਹੂਰ-ਏ-ਆਲਮ
4. ਹੱਕ-ਓ-ਬਰਹੱਕ
5. ਹਾਲ, ਦਰ ਜ਼ਮਾਨਾ-ਏ-ਮੌਜੂਦਾ
6. ਦਰ ਜ਼ਮਾਨ-ਏ-ਆਇੰਦਾ ਵ ਮੁਸਤਕਬਿਲ
7. ਹੱਕ ਖ਼ਾਹਦ ਬੁਦ

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ

آدِ سَچِ جُگادِ سَچِ

ہے بھی سچ ناک ہوئی بھی سچ

قَادِرِ بَرِّحِ خُدَائِ عَزَّ وَ جَلَّ
حَقِّ وَ بَرِّحِ يُوَدِ در عہدِ ازل

حَقِّ تَعَالٰی خَالِقِ گُونِ وَ مَکَانِ
يُوَدِ حَقِّ وَثِيقِ ظُہُورِ دو جہاں

ہم بہ دَورِ حالِ بَرِّحِ اَسْتِ وَ حَقِّ
ذَاتِ باری ثَوْرِ مُطْلَقِ اَسْتِ وَ حَقِّ

(کردگارِ پاک رَبِّ گُنِ فِکَاں
آفرینندہ اَرْضِ وَ آسماں)

ہم چنیں ناک بہ مُسْتَقْبَلِ زَمَانِ
حَقِّ وَ بَرِّحِ نِیز خواہد شُدِ ہماں

۱۔ اَوَّلِ قَبْلِ اَزْ ظُہُورِ عَالَمِ ۲۔ حَقِّ سِیِّ یَوْقِظِ ظُہُورِ عَالَمِ ۳۔ حَقِّ وَ بَرِّحِ
۴۔ حال، در زمانہ مَوْجُودہ ۵۔ در زمانِ آئینہ و مُسْتَقْبَلِ ۶۔ حَقِّ خواہد یُوَدِ

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਇਕਾਂ ਓਅੰਕਾਰਾਂ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥
ਜਪੁ॥

ਰੱਬ-ਏ-ਵਾਹਿਦ ਲਾ ਸ਼ਰੀਕ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਅਸਤ
ਖਾਲਿਕ-ਓ-ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਇਸਮਸ਼ ਹਕ ਅਸਤ

ਫ਼ਾਇਲ-ਏ-ਕੁਲ ਬੇ ਅਦਾਵਤ ਬੇਖ਼ਤਰ
ਪਾਕ ਅਜ਼ ਮਰਗ-ਓ-ਵਿਲਾਦਤ ਸਰ ਬਸਰ

ਕਾਇਮ ਬਿਜ਼ਾਤ ਅਸਤ-ਓ ਵਾਜ਼ਿਬੁਲ ਵਜੂਦ
ਕਰਦਗਾਰ-ਏ-ਪਾਕ, ਰੱਬ-ਏ-ਹਸਤ-ਓ-ਬੂਦ

(ਬੇ ਨਿਆਜ਼ ਓ ਬਰਤਰੀ ਰਬ-ਏ-ਅਹਦ)
ਅਜ਼ ਇਨਾਯਾਤ-ਏ-ਗੁਰੂ ਹਾਸਿਲ ਸ਼ਵਦ

ਵਿਰਦ-ਓ-ਯਾਦਸ਼ ਕੁਨ ਜ਼ਿਅਲਤਾਫ਼-ਏ-ਗੁਰੂ
ਬਰ ਜ਼ੁਬਾ ਮੀ ਦਾਰ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਉ

1. ਯਕ, ਵਾਹਿਦ, ਅਹਦ, ਲਾ ਸ਼ਰੀਕ
2. ਖਾਲਿਕ, ਪਰਵਰਦਗਾਰ, ਰਾਜ਼ਿਕ, ਨਿਗਾਹਬਾਨ-ਏ-ਹਕੀਕੀ, ਰੱਬ-ਏ-ਦੋ ਜਹਾਨ, ਆਫ਼ਰੀਦਗਾਰ
3. ਹੱਕ ਤਾਅਲਾ, ਹਜ਼ਰਤ-ਏ-ਹੱਕ
4. ਫ਼ਾਇਲ-ਏ-ਕੁਲ ਕਰਦਗਾਰ
5. ਬੇ ਖ਼ੌਫ਼-ਓ-ਖ਼ਤਰ
6. ਬੇ ਅਦਾਵਤ
7. ਲਾ ਗ਼ਮੂਤ, ਲਾ ਜ਼ਵਾਲ
8. ਅਜ਼ ਤੌਲੀਦ-ਓ-ਵਿਲਾਦਤ ਆਜ਼ਾਦ ਵ ਪਾਕ
9. ਕਾਇਮ ਬਿਲਜ਼ਾਤ, ਵਾਜ਼ਿਬੁਲਵਜੂਦ
10. ਅਜ਼ ਇਨਾਯਾਤ-ਏ-ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਹਾਸਿਲ ਸ਼ਵਦ
11. ਉਹ-ਏ-ਜ਼ਿਕਰ-ਓ ਯਾਦੇ ਹੱਕ ਕੁਨ ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਸਤੀ ਏ ਮੁਤਲਕ

1. ਗੁਰੂ-ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ, ਹਾਦੀ-ਬਰ ਹੱਕ, ਪਯੋਬਰ-ਏ-ਹੱਕਾਨੀ

॥ جپ جی ساہی ॥

ॐ سزینا مہ کرنا پور مہ نیربؤ نیربؤ

اکال مہر تہ اچونی سہ گور پراسا ॥

جپ

جی صاحب

اک اور کار ست نام کرتا پور کھڑے زہور ویر

اکال مہر تہ اچونی سہ گور پراسا ॥

جپ

رَبِّ وَاحِدٍ لَا شَرِيكَ مُطْلَقٌ اسْت

خَالِقٌ وَ پروردگارِ اسمش حق است

فَاعِلٌ كُلِّ بے عداوت بے خطر

پاک از مرگ و ولادت سر بسر

قَائِمٌ بِالذِّاتِ اسْت وَ واجب الوجود

کردگارِ پاک رَبِّ هست و بود

(بے نیاز و برتر ترين رَبِّ اَحَد)

از عنایاتِ گورؤ حاصل شود

وَرْدٌ وَ يَدَشْ كُنْ زِلَافِ گورو

بر زباں می دار ذکرِ اسمِ او

۱. ایک، واحد، لاشریک ۲. خالق، پروردگار، رازقِ حقیقی، رب دو جہاں، آفریدگار، ذاتِ
بخت، ہستی مطلق ۳. حق تعالیٰ، حضرت حق ۴. فاعلِ کل، کردگار ۵. بے خوف و خطر
۶. بے عداوت ۷. لایموت، لازوال ۸. از تولد و ولادت آزاد و پاک ۹. قائم بالذات،
واجب الوجود ۱۰. از عنایتِ مرشدِ کامل حاصل شود ۱۱. ورد و ذکر و یاد حق کن

۱. گورو، مرشدِ کامل، ہادیِ برحق، ہمیشہ حقیقی

ਨਾਮ-ਓ-ਸੁਮਾਰ

ਸਲੋਕ ਬੈਤ-ਏ-ਆਖਿਰੀ

ਆਨਾਂ ਕਿ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਕਰਮ-ਏ-ਆਂ ਰੱਬ-ਏ-
ਰਹੀਮ-ਓ-ਕਰੀਮ ਬਵਦ।
ਦਰ ਈਂ ਸਲੋਕ ਵ ਬੈਤ-ਏ-ਆਖਿਰ ਮੁਲਾਸਾ ਵ
ਜੌਹਰ ਵ ਸ਼ਰਹ-ਏ-ਮੁਖਤਸਿਰ-ਏ-ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ
ਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰਸਾਹਿਬ ਬਯਾਨ ਕਰਦਾ ਅੰਦ ਕਿ
ਅਜ਼ ਅਰਬਆ-ਏ-ਅਨਾਸਿਰ ਬਾਦ-ਓ-ਆਬ ਵ
ਅਰਜ਼-ਏ-ਬਸੀਤ ਮਦਦਗਾਰ-ਏ-ਮਖ਼ਲੂਕ ਹਸਤ ਵ
ਦਰ ਆਗ਼ੋਸ਼-ਏ-ਲੈਲ ਓ ਨਹਾਰ ਹਮਾ ਆਲਮ ਵ
ਖ਼ਿਲਕਤ ਪਰਵਰਦਾ ਮੀਸ਼ਵਦ ਨੀਜ਼ ਨਿਕੂਈ ਵ
ਬਦੀ ਬਾਇਸ-ਏ-ਕੁਰਬ ਓ ਬੁਅਦ-ਏ-ਹੱਕ ਬਾਸ਼ਦ।
ਪਸ ਬਸ਼ਰ ਰਾ ਮਸ਼ਗੂਲੀਯਤ ਦਰ ਨਿਕੂਈ ਵ
ਮਹਵੀਯਤ ਦਰ ਰਿਯਾਜ਼ਤ ਵ ਤਾਅਤ ਵ ਬੰਦਗੀ
ਵ ਜ਼ਿਕਰ ਵ ਫ਼ਿਕਰ ਲਾਜ਼ਿਮ ਅਸਤ ਕਿ ਬ
ਤੁਫ਼ੈਲਸ਼ ਸੁਰਖ਼ਰੂਵ ਪੁਰਨੂਰ ਵ ਪਾਕ ਸੁਦਾ ਬ
ਬਾਰਗਾਹ-ਏ-ਮੁਦਾਵੰਦੀ ਬਿਰਵਦ ਵ ਬਾਜ਼ ਬ
ਵਸਾਤਤ-ਓ-ਤੁਫ਼ੈਲ-ਏ-ਆਂ ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-ਮਕਬੂਲ
ਵ ਮਨਜ਼ੂਰ-ਏ-ਹੱਕ ਦੀਗਰਾਂ ਮਰਦੁਮਾਂ ਹਮ ਨਿਜਾਤ
ਵ ਰਸਤਗਾਰੀ ਵ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਖ਼ਾਹੰਦ ਯਾਫ਼ਤ।

ਅਜ਼ ਤੁਫ਼ੈਲ-ਏ-ਸ਼ਾਂ ਬਸਾ ਮਖ਼ਲੂਕ ਰਾ
ਹਮ ਨਿਜਾਤ-ਓ-ਮਗ਼ਫ਼ਿਰਤ ਬਖ਼ਸ਼ਦ ਮੁਦਾ

15 ਸਿਪਤਾਂਬਰ, 1969 ਈ.
ਬੰਦਾ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ 'ਮੁਖ਼ਤਰ'

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਖ਼ਾਲਿਕ-ਏ-ਅਰਜ਼-ਓ-ਸਮਾ ਰੱਬ-ਏ-ਅਹਦ
ਅਜ਼ਇਨਾਯਾਤ-ਏ-ਗੁਰੂ ਹਾਸਿਲ ਸ਼ਵਦ

॥ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ॥

ਅਸਲ

ਮਅ-ਏ-ਤਰਜੁਮਾ ਦਰ ਨਜ਼ਮ-ਏ-ਫ਼ਾਰਸੀ

ਬ ਤਕਰੀਬ-ਏ-ਸਈਦ-ਏ-ਜਸ਼ਨ-ਏ-ਵਿਲਾਦਤ-ਏ-
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਂਸਦ ਸਾਲਾ (500)

تشریح مختصر

نام و شمار

ذکر و فکر لازم است کہ بطفیلش سرخ رو و پُر نور و پاک شدہ بارگاہ
خداوندی برو و باز بوساطت و طفیل آں بندگان مقبول و منظور حق
دیگران مردمان ہم نجات و رستگاری و بخشش خواهند یافت۔
از طفیلِ شان بسا مخلوق را
ہم نجات و مغفرت بخشد خدا

بندہ لکش ویر سنگھ مضطر
نابھوی

۱۵ ستمبر ۱۹۶۹ء

اک اونکار سنت گورو پر سادہ
خالق ارض و سما رب اُحد
از عنایات گورو حاصل شود

॥ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ॥
جپ جی صاحب

اصل
مع ترجمہ در نظم فارسی

بتقریب سعید بخشین و لاوت سری گورو نانک دیو جی مہاراج پانصد سالہ (۵۰۰)

۲۳ نومبر ۱۹۶۹ء

ਨਾਮ-ਓ-ਸ਼ੁਮਾਰ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀ-ਓ-ਸ਼ੁਮਾਰ

ਸ਼ੁਮਾਰ ਨਗਮਾਤ-ਏ-ਲਤੀਫ ਵ ਸੁਲਤਾਨ-ਉਲ-ਅਜਕਾਰ ਵ ਫ਼ਰਹਤਹਾ-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ ਵ ਮੁਸ਼ਰਤਹਾ-ਏ-ਮਅਨਵੀਸਤ।

ਈ ਮਨਜ਼ਿਲ ਵ ਬਾਬ-ਏ-ਸਰਮ ਖੰਡ ਅਸਤ ਕਿ ਦਰ ਆ ਮਕਾਮ ਬਯਾਨ-ਏ-ਤਹਿਯੂਰ ਵ ਤਅਜ਼ੋਬ ਵ ਬੇਖੁਦੀਸਤ ਵ ਸਾਖ਼ਤਸ਼ ਅਜ਼ ਹੁਸਨ-ਓ-ਜਮਾਲ-ਓ-ਜਲਾਲ-ਓ-ਅਜ਼ਮਤ ਅਸਤ ਵ ਅੰਦਰਸ਼ ਤਖ਼ਲੀਕ-ਏ-ਕਿਯਾਸ ਵ ਜ਼ਮੀਰ ਵ ਨਫ਼ਸ ਵ ਇਲਮ ਵ ਫ਼ਹਮ ਵ ਇਰਫ਼ਾਨ ਵ ਦਾਨਾਈ ਵ ਦਾਨਿਸ਼ ਮੀਸ਼ਵਦ ਵ ਦੀਗਰ ਸਨਾਇ-ਏ-ਅਜੀਬ-ਓ-ਗਰੀਬ ਵ ਨਾਦਿਰ ਵ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਸਾਖ਼ਤਾ ਮੀਬਾਸ਼ਦ ਵ ਈ ਮਕਾਮ-ਏ-ਅਜ਼ਮਤ ਵ ਜਲਾਲ ਵ ਸਿਫ਼ਾਤ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਵ ਬਾਬ-ਏ-ਸ਼ੁਰੂਰ-ਏ-ਸਰਮਦੀ ਵ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਹਕੀਕਤ ਵ ਰਾਹਤ-ਏ-ਰੂਹਾਨੀ ਬਵਦ ਵ ਆਲਮ-ਏ-ਜਬਰੂਤ ਹਮੀਂ ਬਾਸ਼ਦ ਕਿ ਮਜ਼ੀਦ ਤਸ਼ਰੀਹ ਵ ਬਯਾਨਸ਼ ਦੁਸ਼ਵਾਰ ਅਸਤ ਵ ਨਤਵਾਨਦ ਗੁਫ਼ਤਾ ਸ਼ੁਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀ-ਓ-ਹਫ਼ਤੁਮ

ਦਰ ਈ ਮਨਜ਼ਿਲ ਬ ਮਿਸਰਆ-ਏ-ਦਹਮ ਬਯਾਨ-ਏ-ਬਾਬ-ਏ-ਫ਼ਜ਼ਲ-ਓ-ਕਰਮ ਵ ਕਰਮਖੰਡ ਅਸਤ ਕਿ ਦਰ ਆ ਮਕਾਮ ਤਸ਼ਰੀਹ-ਏ-ਇਬਾਦਤ ਵ ਤਅਤ ਵ ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਹਕੀਕੀਸਤ ਨੀਜ਼ ਆਜ਼ਾ ਅਰਵਾਹ-ਏ-ਬਖ਼ਸ਼ੀਦਾ ਵ ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-ਮਕਬੂਲ ਵ ਮਨਜ਼ੂਰ-ਏ-ਹੱਕ ਵ ਬਰਗੁਜ਼ੀਦਗਾਨ-ਏ-ਦਰਗਾਹ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਬਾਸ਼ਦ ਵ ਈ ਮੁਕਾਮ-ਏ-ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਵਖ਼ਾਨਾ-ਏ-ਯਗਾਨਗੀ ਅਸਤ ਕਿ ਅੰਦਰਸ਼ ਮੁਸਤਗ਼ਰਕ ਗਸ਼ਤਾ ਆਰਿਫ਼-ਏ-ਮਹਰਮ-ਏ-ਅਸਰਾਰ ਵ ਵਾਸਿਲ-ਏ-ਹੱਕ ਵ ਮਹਵ-ਏ-ਮਬਦਅ-ਏ-ਸ਼ੁਰੂਰ-ਏ-ਸਰਮਦੀ ਮੀਗਰਦਦ ਵ ਅਜ਼ ਨਿਜਾਤ ਵ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਫ਼ੈਜ਼ਯਾਬ ਸ਼ਵਦ। ਦਰੀਜਾ ਕਯਾਮ-ਏ-ਜ਼ੋਰ-ਏ-ਕੁਦਰਤ ਅਸਤ ਵ ਬਾਬ-ਏ-ਸਿਫ਼ਾਤ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ ਹਸਤ ਕਿ ਬਜ਼ਜ਼ ਤਲਬ-ਏ-ਮੌਲਾ ਦੀਗਰੇ ਨੀਸਤ ਵ ਤੱਜਲੀ-ਏ-ਮੁਸ਼ਾਹਿਦਾ ਬਾਸ਼ਦ ਵ ਅਰਬਾਬ-ਏ-ਹੱਕ ਬ ਦਵਾਮ ਅਜ਼ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼-ਓ-ਕਰਮ-ਏ-ਹੱਕ ਬਹਰਾਵਰ ਅੰਦ

ਨਾਮ-ਓ-ਸ਼ੁਮਾਰ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀ-ਓ-ਹਫ਼ਤੁਮ

ਵ ਨਿਸ਼ਾਨ-ਏ-ਰਹਮਤ ਵ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਬਰ ਈਸ਼ਾ ਸਬਤ ਅਸਤ ਗੋਯਾ ਆਨਾਂ ਅਜ਼ ਹਿਯਾਤ-ਓ-ਮੌਤ ਫ਼ਾਰਿਗ ਵ ਆਜ਼ਾਦ ਗਸ਼ਤਾ ਅੰਦ।

ਬਅਦ ਅਜ਼ ਆਂ ਬ ਮਿਸਰਆ-ਏ-ਹਜ਼ਦਹਮ ਬਯਾਨ-ਏ-ਮੁਕਾਮ-ਏ-ਲਾਹੂਤ ਅਸਤ ਕਿ ਆਲਮ-ਏ-ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਵ ਮਕਾਮ-ਏ-ਤੌਹੀਦ-ਏ-ਵਾਹਿਦ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਵ ਫ਼ਨਾ-ਫ਼ਿਲਾਹ ਵ ਮਕਾਮ-ਏ-ਕੁਬੂਬੀਯਤ ਅਸਤ ਵ ਮਜ਼ੀਦ ਇਜ਼ਹਾਰ-ਏ-ਹਾਲ ਵ ਤਸ਼ਰੀਹ-ਓ-ਸ਼ਰਹਸ਼ ਬ ਮਿਸਲ-ਏ-ਫ਼ੌਲਾਦ ਸਖ਼ਤ ਵ ਮੁਹਾਲ ਵ ਨਾ ਮੁਮਕਿਨ ਬਾਸ਼ਦ ਜ਼ੀਰਾ ਕਿ ਆਂ ਅਸਰਾਰ-ਏ-ਹੱਕ ਦਰ ਤਹਰੀਰ-ਓ-ਤਕਰੀਰ ਵ ਤਫ਼ਸੀਰ-ਓ-ਬਯਾਨ ਮੀਗੁੰਜਦ।

ਦਰ ਈ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਆਖ਼ਿਰ ਅਜ਼ ਤਸ਼ਬੀਹਾਤ-ਏ-ਅਸ਼ਿਆ-ਏ-ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼ ਦਾਰ-ਓਜ਼-ਜ਼ਰਬ ਹਜ਼ਰਤ-ਏ-ਸਤਿਗੁਰੁਮੁਕੱਰਰ ਵ ਮੁਜਮਲਨ ਫ਼ਰਮੂਦਾ ਅੰਦ ਕਿ ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਸਾਦਿਕ ਰਾ ਬਹਰ-ਏ-ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਵਿਰਦ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਤਆਲਾ ਕੁਦਾਮੀ ਅਅਮਾਲ-ਏ-ਹਸਨਾ ਵ ਔਸਾਫ਼-ਏ-ਹਮੀਦਾ ਵ ਫ਼ਜ਼ਾਇਲ ਵ ਜੌਹਰ ਵ ਸ਼ਰਫ਼ ਵ ਮੁਬੀ ਵ ਸਿਫ਼ਾਤ-ਏ-ਜਮੀਲਾ ਵ ਪਸੰਦੀਦਾ ਦਰਕਾਰ ਬਾਸ਼ਦ ਤਾ ਰੱਬ-ਏ-ਬਰਤਰ ਊਰਾ ਅਜ਼ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਕਰਮ ਨਿਹਾਲ ਕੁਨਦ ਵ ਗੌਹਰ-ਏ-ਮਕਸਦ ਅਤਾ ਕੁਨਦ ਨੀਜ਼ ਈ ਤਸ਼ਰੀਹ-ਏ-ਅਜੀਬ ਰਾ ਬ ਦਾਰ-ਉਜ਼-ਜ਼ਰਬ-ਏ-ਹੱਕ ਮੌਸੂਮ ਕਰਦਾ ਅੰਦ ਕਿ ਆਜ਼ਾ ਸਿੱਕਾ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਵ ਮੁਹਰ-ਏ-ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਪਾਕ ਵ ਅਸ਼ਰਫ਼ੀਹਾ-ਏ-ਜ਼ਰ-ਏ-ਖ਼ਾਸ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਅਅਜ਼ਮ ਸਾਖ਼ਤਾ ਮੀਸ਼ਵਦ।

ਬਾਜ਼ ਇਰਸ਼ਾਦ ਅਸਤ ਕਿ ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਸਾਦਿਕ ਰਾ ਜ਼ਰਫ਼-ਏ-ਸਿਦਕ ਓ ਅਕੀਦਤ ਓ ਮੁਹੱਬਤ ਓ ਯਕੀਨ ਓ ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਬਵਦ ਵ ਦਰ ਆਂ ਜ਼ਰਫ਼-ਏ-ਖ਼ਾਸ ਜ਼ਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਅਅਜ਼ਮ ਵ ਤਿਲਾ-ਏ-ਨਾਮ-ਏ-ਹੱਕ ਕਿ ਆਬ-ਏ-ਹਿਯਾਤ ਬਾਸ਼ਦ ਅੰਦਾਖ਼ਤਾ ਗੁਦਾਖ਼ਤਨ ਬਾਯਦ ਵਲੇ ਈ ਕਾਰ-ਏ-ਹਮਾਂ ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-ਖ਼ਾਸ ਬਾਸ਼ਦ ਬਰ

نام و شمار	تشریح مختصر	نام و شمار	تشریح مختصر
۳۶	اندرش تخلیق قیاس و ضمیر و نفس و علم و فهم و عرفان و دانائی و دانش می شود و دیگر صنایع عجیب و غریب و نادر و بے نظیر ساخته می باشد و این مقام عظمت و جلال و صفات الهی و باب سرور و سرمدی و منزل حقیقت و راحت روحانی بود و عالم جبروت همیں باشد که مزید تشریح و بیانش دشوار است و نتواند گفته شد۔	۳۷	در این منزل به مصرعہ دہم بیان باب فضل و کرم و کرم کھنڈ است که در آن مقام تشریح عبادت و طاعت و عشق حقیقی ست نیز آن جا ارواح بخشیده و بندگان مقبول و منظور حق و برگزیدگان در بار الهی باشند و این مقام عشق الهی و خانہ یگانگی است که اندرش مستغرق گشته عارف محرم اسرار و اصل حق و موجد سرور و سرمدی می گردد و از نجات و بخشش الهی فیضیاب شود۔ در این جا قیام زور قدرت است و باب صفات خدا هست که بجز طلب مولاد دیگر نیست و تجلی مشاہدہ باشد و از باب حق بدوام از بخشش و کرم حق بهره ور اند و نشان رحمت و بخشش بر ایشان ثبت است گویا آنها از حیات و موت فارغ و آزاد گشته اند۔
منزل سی و ہفتم	در این منزل آخر تشبیہات اشیاے مختلف دار الضرب حضرت سگوار و کمر و جملہ فرمودہ اند کہ طالب صادق را بہر ذکر و ورد اسم حق تعالی کد امی اعمال حسنہ و اوصاف حمیدہ و فضائل و جوہر و شرف و خوبی و صفات جمیلہ و پسندیدہ در کار باشد تا رت بہتر اورا از نظر کرم نہال کند و گوہر مقصد عطا کند نیز این تشریح عجیب را بہ دار الضرب حق موسوم کردہ اند کہ آن جاسکہ اسم الهی و مہر ذکر پاک و اثرنی ہائے زیر خاص اسم اعظم ساخته می شود۔	منزل سی و ہفتم	بعد از آن بہ مصرعہ ہز دہم بیان مقام لاہوت است کہ عالم ذات الہی و مقام توحید و احد مطلق و فنا فی اللہ و مقام ربوبیت است و مزید اظہار حال و تشریح شرح بمثل فولاد سخت و محال و ناممکن باشد۔ زیرا کہ آن اسرار خفی در تحریر و تقریر و تفسیر و
منزل سی و ہفتم	باز ارشاد است کہ طالب صادق را ظرف صدق و عقیدت و محبت و یقین و عشق حقیقی بود و در آن ظرف خاص زیر اسم اعظم و طلای نام حق کہ آب حیات باشد انداختہ گداختن باید و لے این کار ہماں بندگان خاص باشد بر آنا نہ نظر کرم آن رت رحیم و کریم بود۔	منزل سی و ہفتم	پس بشر را مشغولیت در نکوئی و محویت در ریاضت و طاعت و بندگی و
سلوک	دریں سلوک و بیت آخر خلاصہ و جوہر و شرح مختصر چپ جی صاحب را سری حضور گوڑ و صاحب بیان کردہ اند کہ از اربعہ عناصر باد و آب و ارض بسیط مددگار مخلوق ہست و در آغوش لیل و نہار ہمہ عالم و خلقت پروردہ مے شود۔ نیز نکوئی و بدی باعث قرب و بعد حق باشد۔	سلوک	
بیت آخری	پس بشر را مشغولیت در نکوئی و محویت در ریاضت و طاعت و بندگی و	بیت آخری	

ਨਾਮ-ਓ-ਸ਼ੁਮਾਰ

ਸਾਜ਼-ਓ-ਨਾਕੂਸ ਨਨਵਾ ਜ਼ੇਮ ਵ ਆਂ ਯਕ ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਅਹਦ ਫ਼ਕਤ ਬਖ਼ਸ਼ਿਦਾ-ਏ-ਨਿਅਮ ਮਾਰਾ ਤਾਅਮ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾ ਬਿਦਹਦ ਵ ਹਮਾਂ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼-ਓ-ਰਹਮਤ ਅਜ਼ ਖ਼ਾਨ-ਏ-ਕਰਮ-ਏ-ਹੱਕ ਬਖ਼ਸ਼ਦ ਵ ਦੀਗਰ ਮੁਹਤਮਿਮ -ਏ-ਹੋਚ ਨਬਾਸ਼ਦ ਬਯਾਨ-ਏ-ਹੱਜਾ ਅਜ਼ ਗੁਜ਼ਸ਼ਤਾ ਪੈਵਸਤਾ ਅਸਤ।

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀਯੂਮ

ਬ ਤਸਲਸੁਲ-ਏ-ਸਾਬਿਕਾ ਦਰੀਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਹਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀਓ ਫ਼ਰਮਾਯੰਦ ਕਿ ਫ਼ਾਇਲ-ਏ-ਕੁੱਲ ਵ ਕਰਦਗਾਰ ਮਹਜ਼ ਯਕੇ ਰੱਬ-ਏ-ਵਾਹਿਦ ਅਸਤ ਵ ਸਿਫ਼ਾਤਸ਼ ਵ ਮਲਾਇਕਾ ਹਮ ਪਾਬੰਦ-ਏ-ਫ਼ਰਮਾਨਸ਼ ਹਸਤੰਦ ਪਸ ਇਬਾਦਤ ਵ ਤਾਅਤ-ਏ-ਹਮਾਂ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਵ ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਬਰਤਰ ਹਮਾ ਰਾ ਫ਼ਰਜ਼-ਓ-ਲਾਜ਼ਿਮ ਅਸਤ। ਬਗ਼ੈਰ ਹੁਕਮਸ਼ ਦੀਗਰ ਮਲਾਇਕਾ ਹੋਚ ਨਤਵਾਨਦ ਕਰਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀ-ਓ-ਯਕੂਮ

ਦਰੀਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਹਮ ਕਿ ਦਰ ਸਿਲਸਿਲਾ-ਏ-ਸਾਬਿਕ ਅਸਤ ਹਜ਼ਰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੋਗਿਯਾਨ ਰਾ ਫ਼ਰਮਾਯੰਦ ਕਿ ਸ਼ੁਮਾ ਤਖ਼ਤ-ਏ-ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਰ ਸ਼ਿਵਲੋਕ ਬਿਦਾਨੇਦ ਵ ਪ੍ਰਸਤਿਸ਼ ਕੁਨੇਦ ਵਲੇ ਤਖ਼ਤ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਪਾਕ ਦਰ ਹਰ ਆਲਮ ਮੌਜੂਦ ਅਸਤ ਵ ਜ਼ਖ਼ਾਇਰ-ਓ-ਖ਼ਜ਼ਾਇਨ ਹਮ ਬ ਹਰ ਆਲਮ ਬਾਸ਼ਦ ਕਿ ਆਂ ਖ਼ਾਲਿਕ-ਏ-ਸ਼ਿਵ ਲੋਕ ਨੀਜ਼ ਅਸਤ। ਪਸ ਬੰਦਗੀ ਵ ਇਬਾਦਤ-ਏ-ਪਰਵਰਦਗਾਰ-ਏ-ਪਾਕ ਲਾਜ਼ਿਮ ਵ ਸਜ਼ਾਵਾਰ ਅਸਤ ਕਿ ਬ ਹਰ ਆਲਮ ਮਖ਼ਲੂਕ ਰਾ ਨਿਅਮਤਹਾ ਬਖ਼ਸ਼ਦ ਵ ਮੁਹੀਤ-ਏ-ਕੁੱਲ ਅਸਤ ਵ ਬਰ ਆਂ ਯਕ ਫ਼ਕਤ ਤਵੱਕੁਲ ਬਾਯਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀ-ਓ-ਦੁਵੁੱਮ

ਦਰ ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਔਰਾਦ ਵ ਅਜ਼ਕਾਰ-ਏ-ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਮੌਲਾ ਹਸਤ ਵ ਬਯਾਨ-ਏ-ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਹਕੀਕੀਸਤ ਨੀਜ਼ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਕਰਮ-ਏ-ਹੱਕ ਵ ਰਹਮਤ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਅਸਤ ਕਿ ਬਗ਼ੈਰ ਮਿਹਰਸ਼ ਵਿਸਾਲ-ਏ-ਹੱਕ ਨਸੀਬ-ਏ-ਹੱਕ ਮੁਮਕਿਨ ਨੀਸਤ ਵ ਲਾਫ਼ ਜ਼ਨਾਂ ਕਿ ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਗੋਯਾਨੰਦ ਹਮਸਰੀ-ਏ-ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ਨਤਵਾਨੰਦ ਕਰਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀ-ਓ-ਸਿਵੁੱਮ

ਅਜ਼ਤੁਫ਼ੈਲ-ਏ-ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਪਾਕ ਮਿਹਰ-ਏ-ਹੱਕ ਬਵਦ ਵ ਅਜ਼ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਕਰਮ ਮਕਸਦ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਗ ਬਿਤਵਾਂ ਯਾਫ਼ਤ ਨੀਜ਼ਬਜਾਏ ਗੁਫ਼ਤਾਰ ਕਿਰਦਾਰ ਵ ਸ਼ਿਆਰੇ-ਚੁਨੀਂ ਦਾਸਤਨ

ਨਾਮ-ਓ-ਸ਼ੁਮਾਰ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀ-ਓ-ਚਹਾਹੁਮ

ਅਸਤ ਕਿ ਆਂ ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਪਾਕ ਮਿਹਰਬਾਂ ਗਰਦੀਦਾ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਬਿਕੁਨਦ ਵ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਅਅਜ਼ਮ ਬਿਬਖ਼ਸ਼ਦ ਵ ਅਜ਼ਰਹਮਤ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਸਾਦਿਕ ਰਾ ਵਾਸਿਲ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਗਰਦਾਨਦ ਚੁਨਾਂਚਿ ਹਮੀਂ ਬਯਾਨ-ਏ-ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਕਰਮ-ਏ-ਹੱਕ ਈਂ ਜਾਸਤ।

ਦਰ ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਬਹਦ-ਏ-ਨਿਸਫ਼ ਬਯਾਨ-ਏ-ਧਰਮ ਖੰਡ ਯਅਨੀ ਦਾਰ-ਉਲ-ਅਮਲ-ਵ-ਸ਼ਰੀਅਤ-ਓ-ਤਰੀਕਤ ਵ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਅਹਲ-ਏ-ਕੁੱਰਾ-ਏ-ਅਰਜ਼ ਵ ਮਖ਼ਲੂਕਾਤ-ਏ-ਜ਼ਮੀਨ ਵ ਆਲਮ-ਏ-ਨਾਸੂਤ ਵ ਆਲਮ-ਏ-ਅਜਸਾਮ ਵ ਦੁਨਿਯਾ ਹਸਤ ਨੀਜ਼ ਤਸ਼ਰੀਹ-ਏ-ਸਫ਼ਾਈ-ਏ-ਜ਼ਾਹਿਰ ਵ ਬਾਤਿਨ ਵ ਕਾਨੂਨ-ਏ-ਦੀਨੀ ਵ ਤਰੀਕਾ-ਏ-ਅਅਮਾਲ ਵ ਅਫ਼ਆਲ ਅਸਤ ਵ ਹਮੀਂ ਮਕਾਮ-ਏ-ਧਰਮ ਖੰਡ ਯਾ ਫ਼ਰਾਇਜ਼ਗਾਹ ਵ ਅ ਅਮਾਲਗਾਹ ਅਸਤ ਕਿ ਦਰ ਆਂਜਾ ਜਾਨਦਾਰਮਕੀਂ ਵ ਮੁਕੀਮ ਅੰਦ ਵ ਅਮਲਹਾ-ਏ-ਨੇਕ-ਓ-ਬਦ ਮੀਕੁਨੰਦ ਵ ਈਂ ਮਖ਼ਲੂਕ-ਏ-ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼ ਵ ਗੁਨਾਗੁੰ ਬਾਸ਼ਦ ਕਿ ਹਮਾ ਰਾ ਬਾਦ-ਏ-ਹਿਯਾਤ ਵ ਪਸੇ-ਏ-ਮੁਰਦਨ ਦਰ ਆਖ਼ਿਰਤ ਹਸਬ-ਏ-ਅਮਲ ਅਵਜ਼-ਓ-ਇਨਸਾਫ਼ ਵ ਸਜ਼ਾ ਵ ਜਜ਼ਾ ਮੀਸ਼ਵਦ ਵ ਖ਼ਾਮੀ-ਓ-ਪਖ਼ਤਰੀ ਹਮ ਦੀਦਾ ਮੀਸ਼ਵਦ।

ਬਯਾਨ-ਏ-ਨਿਸਫ਼-ਏ-ਦੁਵੁੱਮ ਦਰ ਬਯਾਨ-ਏ-ਆਲਮ-ਏ-ਲਾਹੂਤ ਅਸਤ ਕਿ ਆਂਜਾ ਹਜ਼ਰਤ-ਏ-ਹੱਕ ਤਆਲਾ ਜਲਵਾਗਰ ਅਸਤ ਵ ਦਰਬਾਰ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਅਸਤ ਵ ਦਰ ਹੁਜ਼ੂਰਸ਼ ਬਰਗੁਜ਼ੀਦਾ ਵ ਮਕਸੂਲ ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-ਬਖ਼ਸ਼ੀਦਾ ਹਾਜ਼ਿਰ ਅੰਦ ਕਿ ਬਰ ਆਨਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ-ਏ-ਰਹਮਤਸ਼ ਸਬਤ ਬਾਸ਼ਦ ਵ ਨੀਜ਼ ਈਸ਼ਾਂ ਅਜ਼ ਅਅਮਾਲ-ਏ-ਹਸਨਾ ਵ ਰਹਮਤ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਵ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼-ਏ-ਨਿਜਾਤ ਵ ਰਸਤਗਾਰੀ ਯਾਫ਼ਤਾ ਸੁਦਾ ਅੰਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀ-ਓ-ਪੰਜੁਮ

ਈਂ ਬਾਬ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਅਸਤ ਕਿ ਅਦਰੱਸ਼ ਬਯਾਨ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨ-ਓ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਅਸਤ ਨੀਜ਼ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਆਲਮ-ਏ-ਮਲਕੂਤ ਵ ਅਰਵਾਹ ਅਸਤ ਕਿ ਬ ਆਂਜਾ ਮਅਰਫ਼ਤ ਮੁਨੱਵਰ ਵ ਮੁਕੱਦਮ ਅਸਤ ਵ ਬੇ ਕਿਰਾਂ ਸੁਰੂਰ-ਓ-ਰਾਹਤ ਇਨਬਿਸਾਤ-ਏ-ਕੈਫ਼-ਏ-ਰੂਹਾਨੀ ਵ ਸੁਰੂਰ-ਏ-ਸਰਮਦੀਸਤ, ਨੀਜ਼ ਬੇ

نام و شمار	تشریح مختصر
۳۰	فرمانش ہستند پس عبادت و طاعتِ ہماں پروردگار و خدائے برتر ہمہ را فرض و لازم است۔ بغیر حکمش دیگر ملائکہ ہیچ نتواند کرد۔
منزل سی و یکم	دریں منزل ہم کہ در سلسلہ سابق است حضرت سگور و صاحب جوگیان را فرمایند کہ شما تحتِ شوی در شولوک بدانید و پرستش کنید و لے تحتِ خدائے پاک در ہر عالم موجود است و ذخائر و خزائن ہم بہ ہر عالم باشد کہ آن خالقِ شولوک نیز است۔ پس بندگی و عبادتِ آن پروردگارِ پاک لازم و سزاوار است کہ بہ ہر عالم مخلوق را نعمت ہا بخشد و محیطِ گل است و بر آن یک فقط توکل باید۔
منزل سی و دوم	دریں منزل ذکرِ اوراد و اذکارِ طالبِ مولا ہست و بیانِ عشقِ حقیقی ست نیز ذکرِ نظرِ کرمِ حق و رحمتِ پاکش است کہ بغیرِ مہرِش وصالِ حق نصیبِ طالب نشود محض از گفتارِ معیتِ حق ممکن نیست و لافِ زناں کہ فضول گویانند ہمسری شاہباز نتوانند کرد۔
منزل سی و سوم	از طفیلِ ذکرِ اسمِ پاکِ مہرِ حق بود و از نظرِ کرمِ مقصدِ حقیقی را بتواں یافت نیز بجائے گفتارِ کردار و شعارے چہنیں داشتن است کہ آن ذاتِ پاکِ مہرباں گردیدہ نظرِ بخشش بکند و ذکرِ اسمِ اعظمِ بخشد و از رحمتِ خویش طالبِ صادق را واصلِ خویش گرداند چنانچہ ہمیں بیانِ ذکر و نظرِ کرمِ حق اینجا ست۔
منزل	دریں منزل بہ حدِ نصفِ بیانِ دھرم کھنڈ یعنی دارِ العمل و شریعت و

نام و شمار	تشریح مختصر
سی و چہارم	طریقت و ذکرِ اہلِ کثرۃ ارض و مخلوقاتِ زمیں و عالمِ ناسوت و عالمِ اجسام و دنیا ہست نیز تشریحِ صفائی ظاہر و باطن و قانونِ دینی و طریقہ اعمال و افعال است و ہمیں مقامِ دھرم کھنڈ یا فرائض گاہ و اعمال گاہ است کہ در آنجا جاندار کیس و مقیم اند و عملِ ہائے نیک و بد می کنند و ایں مخلوقِ مختلف و گونه گون باشد کہ ہمہ را بعدِ حیات و پسِ مُردن در آخرت حسبِ عملِ عوضِ انصاف و سزا و جزا می شود و خامی و پختگی ہم دیدہ می شود۔ بیانِ نصفِ دوم در بیانِ عالمِ لاہوت است کہ آنجا حضرتِ حق تعالیٰ جلوه گر است و در بارِ پاکش است و در حضورش برگزیدہ و مقبولِ بندگانِ بخشیدہ حاضر اند کہ بر آناں نشانِ رحمتش ثبت باشد و نیز ایشان از اعمالِ حسنہ و رحمتِ الہی و بخششِ نجات و رستگاری یافتہ شدہ اند۔
منزل سی و پنجم	ایں بابِ معرفت است کہ اندرش بیانِ عرفان و معرفت است نیز ذکرِ عالمِ ملکوت و ارواح است کہ بآنجا معرفتِ متور و مقدم است و بیکراں سرور و راحت و انبساطِ کیفِ روحانی و سرورِ سرمدی ست نیز پیشمارِ نعماتِ لطیف و سلطانِ الاذکار و فرحتِ ہائے باطنی و مسرتِ ہائے معنوی ست۔
منزل سی و ششم	ایں منزل و بابِ سرم کھنڈ است کہ در آن مقامِ بیانِ تحیر و تعجب و بیخودی ست و ساختش از حسن و جمال و جلال و عظمت است و

ਨਾਮ-ਓ-ਸ਼ੁਮਾਰ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਬਿਸਤ-ਓ-ਸ਼ੁਮਾਰ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਓ-ਬਿਸਤ-
ਓ-ਹਫ਼ਤੁਮ

ਵ ਅੰ ਨੇਕ ਬਖ਼ਤ ਬੰਦਾ-ਏ-ਹੱਕ ਕਿ ਹਮਦ ਗੋਈ-
ਏ-ਰੱਬ-ਏ-ਬਰਤਰ ਅਸਤ ਸ਼ਾਹਾਂ ਰਾ ਪਾਦਸ਼ਾਹ
ਅਸਤ ਵ ਦਰ ਹੁਜੂਰਸ਼ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਵ ਬਰਗੁਜ਼ੀਦਾ
ਖ਼ਾਸ, ਵ ਮਕਬੂਲ ਵ ਪਸੰਦੀਦਾ ਗਰਦਦਾ।

ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਦਰ ਬਯਾਨ-ਏ-ਸਿਫ਼ਤ-ਓ-ਸਲਾਹ
ਵ ਹਮਦ ਗੋਯਾਨ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ ਹਸਤ ਕਿ ਬੇ ਬਹਾ ਵ ਬੇ
ਕੀਮਤ ਬਾਸ਼ਦ ਅੰ ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਬਰ ਹੱਕ ਵ ਖ਼ੁਦਾ-
ਏ-ਅਜ਼ੀਮ ਵ ਕਰੀਮ ਅਜ਼ ਕਿਯਾਸ ਬੈਰੂਂ ਵ ਅਜ਼
ਅਫ਼ਕਾਰ-ਓ-ਇਦਰਾਕ ਬਰਤਰ ਵ ਅਜ਼ ਸ਼ਰਹ-ਓ-
ਬਯਾਨ-ਓ-ਤਫ਼ਸੀਰ ਬਾਲਾ ਹਸਤ ਵ ਮਹਜ਼ ਅਜ਼
ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ ਵ ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਬੰਦਗੀਅਸ਼ ਵਸਲ-
ਓ-ਖ਼ੁਸ਼ਨੂਦੀ ਵ ਰਹਮਤਸ਼ ਹਾਸਿਲ ਕਰਦਨ ਮੁਮਕਿਨ
ਬਾਸ਼ਦ ਨੀਜ਼ ਹਮਦਗੋਯਾਨ-ਏ-ਸਿਫ਼ਤ-ਏ-ਪਾਕਸ਼
ਵਾਸਿਲ-ਏ-ਹੱਕ ਵ ਬੇਬਹਾ ਮੀਸ਼ਵੰਦ ਕਿ ਹਰ
ਸਿਫ਼ਤ-ਏ-ਅੰ ਬਰ-ਏ-ਸਿਫ਼ਤ ਬੇ ਬਹਾ ਹਸਤ।

ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਦਰ ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-
ਬਰਤਰ ਅਸਤ ਵ ਦਰੀਂ ਬਯਾਨ-ਏ-ਦਿਲਕਸ਼ ਗੋਯਾ
ਨਕਸ਼ਾ-ਏ-ਦਰਬਾਰ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਹਜ਼ਰਤ-ਏ-ਹੱਕ
ਤਆਲਾ ਬਾਸ਼ਦ ਕਿ ਅੰਜਾ ਬਾਦ-ਓ-ਆਬ ਵ
ਆਤਿਸ਼ ਵ ਮਲਾਇਕਾ ਵ ਜਿੰਨ ਵ ਇਨਸਾਂ ਵ
ਮਖ਼ਲੂਕ-ਏ-ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼ ਵ ਨਗ਼ਮਾਤ-ਓ-ਸਰੂਦਹਾ
ਵ ਜੁਮਲਾ ਕੁਦਰਤਸ਼ ਵਕਫ਼-ਏ-ਸਨਾ-ਏ-ਮਲਿਕ-
ਉਲ ਹੱਕ-ਉੱਲ ਮਬੀਂ ਹਸਤੰਦ, ਹਮਾਂ ਵਾਹਿਦ-ਏ-
ਮੁਤਲਕ ਵ ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਬਾ ਸਿਫ਼ਤ ਅਸਤ ਵ ਹਮਾਂ
ਅਜ਼ੂਸਤ ਵ ਹਮਾਂ ਉਸਤ। ਆਨਾਂ ਕਿ ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-
ਤਸਲੀਮ ਵ ਮੁਕਬਲਾਨ-ਏ-ਹੱਕ ਵ ਤਾਲਿਬਾਨ-
ਏ-ਸਾਦਿਕ ਅੰਦ ਹਮਾਂ ਖ਼ਾਸਗਾਂ ਸਿਫ਼ਤ-ਏ-ਪਾਕ
ਰਾ ਬਿਸਰਾਯੰਦ ਵ ਈਸ਼ਾਂ ਦਰ ਸ਼ੁਮਾਰ-ਏ-ਮਾ
ਨਮੀਆਯੰਦ ਨੀਜ਼ ਬੰਦਾ-ਏ-ਆਜ਼ਿਜ਼ ਬਯਾਂ
ਨਤਵਾਨਦ ਕਰਦਾ। ਅੰ ਹੱਕ ਤਆਲਾ ਜਾਵਿਦਾਂ
ਕਾਇਮ ਬਿਜ਼ਾਤ ਅਸਤ ਕਿ ਕਾਯਨਾਤ-ਏ-ਆਲਮ
ਰਾ ਮੁਸ਼ਤਮਿਲ ਬਰ ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼ ਵ ਮੁਤਫ਼ਰਿਕ
ਅਨਵਾਅ ਵ ਇਕਸਮਾ ਵ ਅਸਨਾਫ਼ ਵ ਅਜਨਾਸ
ਆਫ਼ਰੀਦਾ ਅਸਤ ਵ ਹਸਬ-ਏ-ਸ਼ਾਨ-ਏ-ਰਜ਼ਾਇਸ਼
ਮਸਨੂਅ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਰਾ ਬਿਬੀਨਦ ਵ ਪਰਵਰਦ ਵ
ਅੰਚਿ ਬਿਪਸੰਦਦ ਫ਼ਰਮਾਯਦ ਵ ਕੁਨਦ ਵ ਕਸੇ ਰਾ

ਨਾਮ-ਓ-ਸ਼ੁਮਾਰ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਬਿਸਤ-ਓ-ਹਫ਼ਤੁਮ
ਤਾ
ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀ-ਓ-ਯਕੁਮ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਬਿਸਤ-ਓ-ਨੁਹੁਮ

ਹਰਗਿਜ਼ ਮਜ਼ਾਲ-ਏ-ਗੁਫ਼ਤਨ ਨੀਸਤ, ਕਾਰ-ਏ-ਮਾ
ਫ਼ਕਤ ਰਜ਼ਾਇਸ਼ ਜੁਸਤਨ ਵ ਬਰ ਰਜ਼ਾ-ਏ-ਪਾਕਸ਼
ਰਾਜ਼ੀ ਸ਼ੁਦਨ ਅਸਤ।

ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਤਾ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸੀ-ਓ-ਯਕੁਮ ਦਰ
ਤਰੀਕਾਹਾ-ਏ-ਦਰਵੇ-ਸ਼ਾਨ ਵ ਜੋਗਿਯਾਨ ਵ
ਪਰਸਤਾਗਨ-ਏ-ਸ਼ਿਵਜੀ (ਸਿਫ਼ਤ-ਏ-ਫ਼ਨਾ) ਬ ਅੰ
ਜ਼ਮਾਨਾ-ਏ-ਸਲਫ਼ ਅਸਤ ਕਿ ਬ ਜਾਹਿਰ ਦਰ
ਮਸ਼ਰਬ-ਏ-ਜੋਗ-ਏ-ਖ਼ੁਦ ਆਨਾਂ ਅਸ਼ਿਯਾ-ਏ-
ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼ ਵ ਖ਼ਾਸ ਬਿਦਾਸ਼ਤੰਦ ਵ ਈਜ਼ਾ
ਸਤਿਗੁਰੂ-ਏ-ਆਲਾ ਅੰ ਅਸ਼ਿਯਾ-ਓ-ਨਿਸ਼ਾਨਾਤ
ਰਾ ਬਯਾਨ ਕਰਦਾ ਵ ਸ਼ੁਮਰਦਾ ਸ਼ਿਆਰ-ਏ-ਨੇਕ-
ਏ-ਖ਼ੁਦ ਵ ਰਾਹ-ਏ-ਇਸਤਿਕਾਮਤ ਬ ਮੁਰੀਦਾਨ ਵ
ਅਕੀਦਤ ਮਦਾਨ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਰਾ ਬਯਾਨ ਕੁਨੰਦ ਕਿ
ਰਾਹ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਦਰ ਤਲਬ-ਏ-ਮੌਲਾ ਮਹਜ਼
ਇਬਾਦਤ ਵ ਜ਼ਿਕਰ ਵ ਅਅਮਾਲ-ਏ-ਨਿਕੁ
ਕਰਦਨ ਅਸਤ ਵ ਬ ਜਾਹਿਰ ਅਜ਼ ਪੋਸ਼ੀਦਨ-ਏ-ਈਂ
ਚੀਜ਼ਹਾ-ਏ-ਜ਼ਾਹਿਰੀ ਬ ਦਰਗਾਹ-ਏ-ਰੱਬ-ਏ-
ਬਰਤਰ ਹੋਚ ਸਆਦਤ ਕਸੇ ਰਾ ਹਾਸਿਲ ਨਮੀ ਸ਼ਵਦ
ਨੀਜ਼ ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਸਾਦਿਕ ਰਾ ਅਜ਼ ਸਿਫ਼ਤ-ਏ-
ਹਸਨਾ ਆਰਾਸਤਾ ਸ਼ੁਦਨ ਲਾਜ਼ਿਮ ਅਸਤ ਬਜਾਏ
ਕਿ ਉ ਲਿਬਾਸ-ਏ-ਜ਼ਾਹਿਰੀ ਦਾਰਦ ਨੀਜ਼ ਮਾ
ਸਬਰ-ਓ-ਕਨਾਅਤ ਵ ਸ਼ੁਕਰ ਵ ਹਿਯਾ ਵ ਫ਼ਿਕਰ-
ਏ-ਹੱਕ ਬਿਦਾਰੇਮ ਵ ਸਿਦਕ-ਓ-ਯਕੀਨ-ਓ-
ਈਮਾਨ-ਓ-ਤਵੱਕੁਲ ਰਾ ਅਸਾ ਬਿਕੁਨੇਮ ਵ ਬਾ
ਜੁਮਲਾ ਜਮਾਅਤਹਾ ਮਸਾਵੀ-ਉਨ-ਨਜ਼ਰ ਹਸਤੇਮ
ਵ ਇਹਤਿਰਾਮ-ਏ-ਹਰ ਮਜ਼ਹਬ ਕੁਨੇਮ ਵ ਦਿਲ ਰਾ
ਮੁਤੀਅ ਦਾਰੇਮ ਕਿ ਹਮੀਂ ਫ਼ਤਹ-ਏ-ਆਲਮ ਬਾਸ਼ਦ
ਵ ਫ਼ਕਤ ਅੰ ਖ਼ੁਦਾ-ਏ- ਪਾਕ-ਓ-ਲਤੀਫ਼ ਵ
ਲਾਜ਼ਵਾਲ ਵ ਬੇ ਨਿਯਾਜ਼ ਵ ਅੱਵਲ ਵ ਵਾਹਿਦ ਰਾ
ਸਜਦਾਤ ਵ ਸਲਵਾਤ ਬਿਕੁਨੇਮ ਕਿ ਬ ਹਰ ਦੌਰ-
ਏ-ਜ਼ਮਾਂ ਬਰ ਯਕੇ ਸੂਰਤ-ਏ-ਵਾਹਿਦ ਕਾਇਮ ਵ
ਬਾਕੀ ਬਾਸ਼ਦ।

ਦਰ ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਨੀਜ਼ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਅੰ ਅਸ਼ਿਯਾ-
ਏ-ਜੋਗਿਯਾਂ ਵ ਅਹਲ-ਏ-ਹਬਸ-ਏ-ਦਮ (ਜ਼ਬਤ-
ਉਲ-ਹਵਾਸ) ਹਮ ਅਸਤ ਕਿ ਆਨਾਂ ਬ ਵਕਤ-ਏ-
ਤਾਅਮ ਅੰ ਸਾਜ਼ਹਾ ਰਾ ਨਵਾਜੰਦ ਵਲੇ ਹਜ਼ਰਤ-
ਏ-ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫ਼ਰਮਾਯੰਦ ਕਿ ਮਾ ਬ ਜਾਹਿਰ ਹੋਚ

نام و شمار	تشریح مختصر	نام و شمار	تشریح مختصر
۲۶	بیروں و از افکار ادراک برتر و از شرح و بیان و تفسیر بالا ہست و محض از حمد و ثناء ذکر و بندگی و وصل و خوشنودی و رحمت حاصل کردن ممکن باشد نیز حمد گوینان صفات پاکش و اصل حق و بے بہا میشوند کہ ہر صفت آں بحر صفات بے بہا ہست۔	۲۸-۳۱	سنگو روئے عالی آں اشیاء و نشانات را بیان کردہ و شمرده شعار نیک خود و راہ استقامت بہ مریدان و عقیدتمندان خویش را بیان کنند کہ راہ حقیقی در طلب مولا محض عبادت و ذکر و اعمال نیکو کردن است و بظاہر از پوشیدن آں چیز ہائے ظاہری بدرگاہ رب برتر پیچ سعادت کسے را حاصل نمی شود نیز طالب صادق را از صفات حسنہ آراستہ شدن لازم است بجائیکہ اولباس ظاہری دارد۔ نیز مابصر و قناعت و شکر و حیا و فکر حق بداریم و صدق و یقین و ایمان و توکل را عصا یکینم و بانجملہ جماعت ہا مساوی النظر ہستیم و احترام ہر مذہب کنیم و دل را مطہر داریم کہ ہمیں فتح عالم باشد و فقط آں خدائے پاک و لطیف و لازوال و بے نیاز و اول و واحد را سجدات و صلوات بکنیم کہ بہر دورہ زماں بر یکے صورت واحد قائم و باقی باشد۔
منزل ہفتم و ہشتم	ایں منزل در حمد و ثنائے خدائے برتر است و دریں بیان دلکش گویا نقشہ دربار پاک حضرت حق تعالیٰ باشد کہ آنجا باد آب و آتش و ملائکہ و جن و انسان و مخلوق مختلف و نعمات و سرود ہا، جملہ قدرتش و قہر ثنائے ملک الحق المبین ہستند، ہماں واحد مطلق و ذات باصفات است و ہماں از دست و ہماں اوست۔ آنانکہ بندگان تسلیم و مقبلان حق و طالبان صادق اند ہماں خاصگاں صفات پاکش را بسر آیند و ایشان در شمارمانی آیند نیز بندہ عاجز بیان نتواند کرد۔ آں حق تعالیٰ جاوداں قائم بالذات است کہ کائنات عالم را مشتمل بر مختلف و متفرق انواع و اقسام و اصناف و اجناس آفریدہ است و حسب شان رضائش مصنوع خویش را ببند و پرورد و آنچه بہ پسند فرماید و بکند و کسے را ہرگز مجال گفتن نیست۔ کار ما فقط رضائش بختن و بر رضائے پاکش راضی شدن است۔	منزل ہفتم و ہشتم و نهم	دریں منزل نیز ذکر آں اشیائے جوگیاں و اہل حبس دم (ضبط الحواس) ہم است کہ آناں بوقت طعام آں ساز ہارا نوازند و لے حضرت گور و صاحب فرمایند کہ ما بظاہر پیچ ساز و ناقوس نوازیم و آں یک ذات احد فقط بخشندہ نعم است و برائے گرسنگی خواہشات ما را طعام عرفاں بدہد و ہماں بخشش و رحمت از خوان کرم حق بخشند و دیگر مہتمم پیچ نباشد۔ بیان ہذا از گزشتہ پیوستہ است۔
منزل ہفتم و ہشتم و نهم و یکم	ایں منزل تا منزل سی و یکم در طریقہ ہائے درویشان و جوگیان و پرستاران شوجی (صفت فنا) بآں زمانہ سلف است کہ بظاہر در مشرب جوگ خود آناں اشیائے مختلف و خاص بداشتند و ایں جا	منزل سیئم	بہ تسلسل سابقہ دریں منزل ہم سنگو ر و جیو فرمایند کہ فاعل گل و کردگار محض یکے رب واحد است و صفاتش و ملائکہ ہمہ پابند

ਨਾਮ-ਓ-ਸ਼ੁਮਾਰ

ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਗੁਨਾਹਗ-ਏ-ਖਤਾ ਕਾਰਾਨ ਵ ਗੁਨਾਹ ਗਾਰਾਨ ਅਸਤ ਕਿ ਅਜ਼ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਵ ਬੰਦਗੀ-ਓ-ਤਾਅਤਸ਼ ਜ਼ਾਇਲ ਤਵਾਨਦ ਸੁਦ ਵ ਅਕਲ-ਓ-ਖ਼ਿਰਦ-ਓ-ਕਲਬ-ਏ-ਬਸ਼ਰ ਕਿ ਅਜ਼ ਇਸ਼ਿਆਂ ਮੁਕੱਦਰ ਵ ਆਲੂਦਾ ਬਾਸ਼ਦ ਬ ਰੰਗ-ਏ-ਨਾਮ-ਏ-ਹੱਕ ਵ ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਵਿਰਦਸ਼ ਸਾਫ਼ ਵ ਸ਼ੁਫ਼ਾਫ਼ ਮੀਸ਼ਵਦ ਵ ਗਰਦ-ਏ-ਗੁਨਾਹ ਦੂਰ ਗਰਦਦ ਨੀਜ਼ ਆਂ ਸਵਾਬ ਮਹਜ਼ ਦਰ ਗੁਫ਼ਤਨ ਨਬਾਸ਼ਦ ਬਲਕਿ ਵਜੂਦ ਵ ਹਿਸਾਬ ਵ ਹਕੀਕਤ ਬਿਦਾਰਦ ਵ ਅਮਲ ਹਾ ਕਿ ਬਸ਼ਰ ਈਂ ਜਾ ਕੁਨਦ ਬ ਹਮਰਾਹ-ਏ-ਖ਼ੁਦ ਬ ਆਕਿਬਤ ਬਿਬੁਰਦ ਵ ਹਸਬ-ਏ-ਅਫ਼ਆਲ ਸਮਰਸ਼ ਹਮ ਬਿਖ਼ੁਰਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਬਿਸਤ-ਓ-ਯਕੁਮ

ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਦਰ ਤਲਕੀਨ-ਏ-ਸਫ਼ਾ-ਏ-ਬਾਤਿਨ ਅਸਤ ਵਜ਼ ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਵ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਦਿਲ-ਓ-ਦਿਮਾਗ-ਓ-ਅਕਲ ਵ ਨਫ਼ਸ-ਓ-ਰੂਹ ਰਾ ਅਜ਼ ਇਸ਼ਿਆਂ ਸਾਫ਼-ਓ-ਪਾਕ ਕਰਦਨ ਵ ਵਾਸਿਲ ਬਖ਼ੁਦਾ ਕਰਦਨ ਅਸਤ, ਮਹਜ਼ ਸਫ਼ਾਈ-ਏ-ਤਨ ਵ ਕਾਰਹਾ-ਏ-ਸਵਾਬ ਕਾਫ਼ੀ ਨੀਸਤ ਕਿ ਅਜ਼ ਜ਼ਿਯਾਰਤ ਵ ਜੋਗ ਵ ਜ਼ੁਹਦ ਵ ਸਖ਼ਾਵਤ ਅਜ਼ਰ ਓ ਸਵਾਬ ਵ ਇੱਜ਼ਤ-ਏ-ਕਲੀਲ ਆਰਜ਼ੀ ਬਾਸ਼ਦ ਵ ਲੇਕਿਨ ਅਜ਼ ਤਾਅਤ ਵ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਵ ਇਸ਼ਕ ਵ ਅਕੀਦਤ ਵ ਯਕੀਨ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਤਾਲਿਬ ਰਾ ਮਅਰਫ਼ਤ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਹਾਸਿਲ ਆਯਦ ਵ ਆਂ ਜ਼ਾਇਰ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਦਰ ਜ਼ਿਯਾਰਤਗਾਹ-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ ਗੁਸਲ-ਏ-ਮਅਨਵੀ ਕਰਦਾ ਤਜ਼ਕੀਯਾ-ਏ-ਨਫ਼ਸ ਵ ਤਸਫ਼ੀਯਾ-ਏ-ਕਲਬ ਬਿਕੁਨਦ ਵ ਦਰ ਮਕਾਮ-ਏ-ਰੂਹਾਨੀਯਤ ਰਸੀਦਾ ਕੁਰਬ-ਏ-ਹੱਕ ਬਿਯਾਬਦ। ਚੁਨੀਂ ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਸਾਦਿਕ ਅਜ਼ ਪਰਵਰਦਗਾਰ-ਏ-ਆਲਮ ਬ ਇਜ਼ਜ਼ ਵ ਇਨਕਿਸਾਰੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਵ ਜੋਹਰ ਵ ਖ਼ੁਬੀ ਵ ਸਆਦਤ ਤਲਬਦ ਤਾ ਊਰਾ ਤਲਬ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਵ ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ-ਓ-ਤਾਅਤ ਬ ਦਸਤ ਆਯਦ ਵ ਬਾਬ-ਏ-ਰਹਮਤ ਬਿਕੁਸ਼ਦ ਜ਼ੀਰਾ ਕਿ ਦਰ ਹੁਜ਼ੂਰਸ਼ ਹਿਕਮਤ-ਓ-ਦਾਨਾਈ ਆਜ਼ਿਜ਼-ਓ-ਕਾਸਿਰ ਅਸਤ ਵ ਮੁੱਦਈ ਸ਼ਰਫ਼-ਏ-ਕੁਬੂਲੀਯਤ ਨਮੀ ਯਾਬਦ।

ਨਾਮ-ਓ-ਸ਼ੁਮਾਰ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਬਿਸਤ-ਓ-ਦੁੱਵਮ

ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਦਰ ਸਨਅਤ ਵ ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਬੇ-ਇਨਤਿਹਾ-ਏ-ਕਾਦਿਰ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਅਸਤ ਕਿ ਸ਼ੁਮਾਰਸ਼ ਨਾ ਮੁਮਕਿਨ ਬਾਸਦ ਜ਼ੀਰਾ ਕਿ ਅਕਲ-ਓ-ਇਸਤਿਦਲਾਲ ਵ ਫ਼ਹਮ-ਓ-ਖ਼ਿਰਦ ਦਰ ਤਹਕੀਕ-ਏ-ਅਸਰਾਰਸ਼ ਆਜ਼ਿਜ਼ ਬਿਮਾਨਦ ਵ ਰਾਜ਼-ਏ-ਹਿਕਮਤ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਰਾ ਆਂ ਮੁਦਾਵੰਦ-ਏ-ਅਲੀਮ ਵ ਖ਼ਬੀਰ ਫ਼ਕਤ ਬਖ਼ੁਦ ਦਾਨਦ ਕਿ ਬੈਰੂ ਅਜ਼ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਵ ਕਿਯਾਸ ਵ ਹਿਸਾਬ-ਏ-ਮਾ ਬਾਸ਼ਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਬਿਸਤ-ਓ-ਸਿੱਵਮ

ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਹਮ ਦਰ ਬਯਾਨ-ਏ-ਕੁਦਰਤ ਵ ਜ਼ਿਕਰ ਵਹਦਤਸਤ ਕਿ ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਅਜ਼ ਇਦਰਾਕ-ਏ-ਬਸ਼ਰ ਬਾਲਾ ਹਸਤ ਵ ਅਸਰਾਰ-ਏ-ਹੱਕ ਰਾ ਹੇਚ ਅਕਲ-ਓ-ਖ਼ਿਰਦ ਨਦਾਨਦ, ਉਬੇਚਿਰਾ ਹਸਤ ਵ ਬਸ।

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਓ-ਬਿਸਤ-ਚਹਾਰੁਮ

ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਦਰ ਬਯਾਨ-ਏ-ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਬੇ-ਮੁਨਤਹਾ ਹਸਤ ਕਿ ਦਰ ਇਹਾਤਾ-ਏ-ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਵ ਸ਼ੁਮਾਰ-ਏ-ਬਸ਼ਰ ਵ ਦਰ ਖ਼ਿਯਾਲ-ਓ-ਕਿਯਾਸ, ਅਕਲ-ਓ-ਖ਼ਿਰਦ ਨਯਾਯਦ ਜ਼ੀਰਾ ਕਿ ਸਿਫ਼ਾਤਸ਼ ਬੇਕਿਰਾ ਵ ਬੇ ਪਾਯਾ ਅਸਤ ਵ ਲਾਮਹਦੂਦ ਪਸ ਦਰ ਅਕਲ-ਏ-ਮਹਦੂਦ ਚਿਗੂਨਾ ਗੁਜ਼ਿਦ ਵ ਗੁਫ਼ਤਨ ਆਯਦ, ਕੁਦਰਤਸ਼ ਇਨਤਿਹਾ ਵ ਆਖ਼ਿਰ ਨਦਾਰਦ ਕਿ ਤਫ਼ਸੀਰ-ਓ-ਤਸ਼ਰੀਹ ਮੁਮਕਿਨ ਬਾਸ਼ਦ। ਚੰਦਾਂਕਿ ਦਰ ਸ਼ਰਹਸ਼ ਬਿਗੋਯਮ ਹੁਨੂਜ਼ ਬੇਸ਼ਤਰ ਕਾਬਿਲ-ਏ-ਗੁਫ਼ਤਨ ਹਮ ਬਾਕੀ ਬਿਮਾਨਦ, ਆਂ ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਬਰ ਹੱਕ ਅਜ਼ੀਮ ਵ ਅਕਬਰ ਅਸਤ ਵ ਫ਼ਕਤ ਖ਼ੁਦਸ਼ ਅਜ਼ਮਤ-ਓ-ਸ਼ਾਨ-ਓ-ਕਿਬਰਿਯਾਈ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਰਾ ਬਿਦਾਨਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਬਿਸਤ-ਓ-ਪੰਜੁਮ

ਦਰ ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਬਯਾਨ-ਏ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼-ਓ-ਦਾਦ-ਓ-ਮਿਹਰ-ਓ-ਜੂਦ-ਓ-ਕਰਮ-ਏ-ਆਂ-ਰੱਬ-ਏ-ਕਰੀਮ ਵ ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ਦਾ ਅਸਤ ਕਿ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ-ਓ-ਬੇ-ਹਦ ਅਸਤ ਨੀਜ਼ ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਦਾਦ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਹਮ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਅੰਦ ਵਲੇ ਅਜ਼ ਦਾਦ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਵ ਮਿਹਰਸ਼ ਇਨਾਯਤ-ਓ-ਕਰਮ-ਏ-ਖ਼ੁਜ਼ੁਰਗ ਸਿਫ਼ਤ-ਓ-ਸਲਾਹ ਵ ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਬਾਸ਼ਦ ਗਰ ਕਸੇ ਸਆਦਤਮੰਦ ਬਿਯਾਬਦ।

نام و شمار	تشریح مختصر
۲۰	گردد نیز آں ثواب و گناہ محض در گفتن نباشد بلکه وجود و حساب و حقیقت بدارد و عمل ہا کہ بشرائیں جا کند بہ ہمراے خود بعاقبت بہر و حسب افعال شمرش ہم بخورد۔
منزل ہست و یکم	ایں منزل در تلقین صفائے باطن است و از اسم حق و ذکر پاکش دل و دماغ و عقل و نفس و روح را از عصیاں صاف و پاک کردن و واصل بخدا کردن است۔ محض صفائی تن و کار ہائے ثواب کافی نیست کہ از زیارت و جوگ و زہد و سخاوت اجر و ثواب و عزت قلیل و عارضی باشد لیکن از طاعت و ذکر اسم حق و عشق و عقیدت و یقین کامل طالب را معرفت الہی حاصل آید و آں زائر حقیقی در زیارت گاہ باطنی غسل معنوی کردہ تزکیہ نفس تصفیہ قلب بکند و در مقام روحانیت رسیدہ قرب حق بیاید۔ چنین طالب صادق از پروردگار عالم بہ عجز و انکساری بخشش و جوہر خوبی و سعادت طلبد تا اورا طلب حقیقی و حمد و ثناء طاعت بدست آید و باب رحمت بکشد زیرا کہ در حضورش حکمت و دانائی عاجز و قاصر است و مدعی شرف قبولیت نمی یابد۔
منزل ہست و دوم	ایں منزل در صنعت و قدرت بے انتہائے قادر مطلق است کہ شمارش ناممکن باشد زیرا کہ عقل و استدلال و فہم و خورد در تحقیق اسرارش عاجز بماند و از حکمت خویش را آں خداوند علیم و خیر فقط بخود داند کہ بیرون از اندازہ و قیاس و حساب ما باشد۔
نام و شمار	تشریح مختصر
منزل ہست و سوم	ایں منزل ہم در بیان قدرت، ذکر وحدت کہ ذات پاکش از ادراک بصر بالا ہست و اسرار حق را بچ عقل و خوردندان و بے چوں و بے چرا ہست و بس۔
منزل ہست و چہارم	ایں منزل در بیان قدرت بے منتہا ہست کہ در احاطہ اندازہ و شمار بشر و در خیال و قیاس، عقل و خورد نیاید زیرا کہ صفاتش بیکراں و بے پایاں است و لامحدود پس در عقل محدود چگونہ گنج و گفتن آید، قدرتش انتہا و آخر ندارد کہ تفسیر و تشریح ممکن باشد۔ چندانکہ در شرح بگویم هنوز بیشتر قابل گفتن ہم باقی بماند۔ آں صاحب برحق عظیم و اکبر است و فقط خودش عظمت و شان و کبریائی خویش را بداند۔
منزل ہست و پنجم	در ایں منزل بیان بخشش و داد و مہر و وجود و کرم آں رب کریم و خدائے بخشندہ است کہ بے شمار و بے حد است نیز طالبان داد و بخشش ہم بے شمار اند۔ ولے از داد و بخشش و مہر و عنایت و کرم بزرگ صفت و صلاح و حمد و ثنائے پاکش باشد گر کہ سعادت مند بیاید و آں نیک بخت بندہ حق کہ حمد گوئے رب برتر است شاہاں را پادشاہ است و در حضورش ممتاز و برگزیدہ، خاص و مقبول و پسندیدہ گردد۔
منزل ہست و ششم	ایں منزل در بیان صفت و صلاح و حمد گویان خدا ہست کہ بے بہا و بے قیمت باشد۔ آں صاحب برحق و خدائے عظیم و کریم از قیاس

ਨਾਮ-ਓ-ਸੁਮਾਰ

ਤਾ
ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਯਾਜ਼ਦਹੁਮ

ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਖੁਦਾ ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਸਾਦਿਕ ਵ
ਪਰਸਤਾਰਾਨ-ਏ-ਅਕੀਦਤਮੰਦ ਬਿਤਵਸ਼ਲ-ਏ-
ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਵ ਗੁਰੂਬ ਵਸਾਤਤ-ਏ-ਪੀਰ-
ਏ-ਤਰੀਕਤ ਹਸਬ-ਏ-ਜੋਹਰ ਵ ਜ਼ਰਫ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼
ਮਦਾਰਿਜ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨ ਤੈ ਕਰਦਾ ਅੰਦ ਵ
ਫ਼ੈਜ਼ਯਾਬ-ਏ-ਕਰਮ-ਏ-ਖੁਦਾ ਸ਼ੁਦਾਅੰਦ, ਨੀਜ਼ ਅਜ਼
ਇਲਮ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਬ ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਰਫ਼ਤਾਅੰਦ
ਵ ਤਫ਼ਰਿਕਾ ਵ ਆਲਾਮ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਬਾ ਰਾਹਤ-
ਓ-ਸੁਕੂਨ-ਏ-ਸਰਮਦੀ ਵ ਸੂਰੂਰ-ਏ-ਅਬਦੀ ਈਸ਼ਾਂ
ਹਮਕਿਨਾਰ ਸ਼ੁਦਾਅੰਦ। ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਤਾ ਯਾਜ਼ਦਹੁਮ
ਦਰ ਹਮੀਂ ਬਯਾਨ ਅਸਤ ਵ ਦਰੀਂ ਮਨਜ਼ਿਲ
ਬਰਕਤ-ਏ-ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਸਮਾਦਤ-ਏ-ਸਮਾਅਤ-ਏ-
ਨਾਮ-ਏ-ਹੱਕ ਅਸਤ ਵ ਸਿਫਤ-ਏ-ਇਲਮ-ਉਲ-
ਯਕੀਂ ਵ ਐਨ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਵ ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀਂ
ਅਸਤ ਵ ਅਵਲ ਤਸ਼ਰੀਹ-ਏ-ਇਲਮ-ਉਲ-ਯਕੀਂ
ਅਸਤ।

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਦਵਾਜ਼ਦਹੁਮ
ਤਾ
ਪਾਂਜਦਹੁਮ

ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਤਾ ਪਾਂਜਦਹੁਮ ਦਰ ਬਯਾਨ-ਏ-
ਅਹਲ-ਏ-ਐਨ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਵ ਅਹਲ-ਏ-ਹੱਕ-
ਉਲ-ਯਕੀਂ ਅਸਤ, ਚੂੰ ਅਜ਼ ਸਮਾਅਤ-ਏ-ਇਸਮ-
ਏ-ਹੱਕ ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਸਾਦਿਕ-ਏ-ਇਲਮ-ਉਲ-
ਯਕੀਂ ਹਾਸਿਲ ਕਰਦਾ ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਈਮਾਨ ਸ਼ਵਦ,
ਬ ਸਿਦਕ-ਏ-ਦਿਲ ਤਸਲੀਮ ਕੁਨਦ ਉਬਾਜ਼ ਬਿਈਂ
ਮਕਾਮ ਹਾ ਬਿਰਸਦ ਵ ਕੁਰਬ-ਏ-ਹੱਕ-ਓ-
ਮਅਰਫ਼ਤ ਰਾ ਬਿਯਾਬਦ। ਅਜ਼ ਅਨਵਾਰ-ਏ-ਯਕੀਨ
ਵ ਈਮਾਨ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਨਫ਼ਸ-ਓ-ਕਲਬਸ਼
ਮੁਤਮਇਨ ਵ ਜਾਨ-ਓ-ਰੂਹ ਮੁਨੱਵਰ ਗਰਦਦ ਵ ਬ
ਰਾਹ-ਏ-ਇਸਤਿਕਾਮਤ ਬਰ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਮਕਸੂਦ
ਬਾਜ਼ ਮੀਰਸਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸ਼ਾਂਜਦਹੁਮ

ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਦਰ ਬਯਾਨ-ਏ-ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-ਖੁਦਾ
ਰਸੀਦਾ ਵ ਪਸੰਦੀਦਾ ਅਸਤ ਕਿ ਅਜ਼ ਦੌਲਤ-ਏ-
ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਆਸੂਦਾ ਅੰਦ ਵ ਮਕੀਨ-ਏ-
ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਇਸਤਿਕਾਮਤ ਹਸਤੰਦ ਵ ਪੈਵਸਤਾ
ਜ਼ਾਕਿਰ ਵ ਸ਼ਾਗਿਲ-ਏ-ਯਾਦ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਬਾਸ਼ੰਦ
ਵ ਦਿਲਹਾ ਅਜ਼ ਨੂਰ-ਏ-ਇਬਾਦਤ ਰੌਸ਼ਨ ਦਾਰੰਦ
ਵ ਖ਼ੁਸ਼ਤਨ ਰਾ ਦਰ ਤਲਬ-ਏ-ਹੱਕ ਵ ਬੰਦਗੀ ਵ
ਇਬਾਦਤ-ਏ-ਖੁਦਾ ਮਸ਼ਗੂਲ ਦਾਰੰਦ ਨੀਜ਼ ਆਨਾਂ
ਬ ਨਜ਼ਦ-ਏ-ਖੁਦਾ-ਏ-ਪਾਕ ਮਕਬੂਲ-ਓ-ਮਨਜ਼ੂਰ

ਨਾਮ-ਓ-ਸੁਮਾਰ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਹਫ਼ਦਹੁਮ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਹਜ਼ਦਹੁਮ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਨੂਜ਼ਦਹੁਮ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਬਿਸਤੁਮ

ਗਸ਼ਤਾ ਅੰਦ ਵ ਸਦਰ-ਓ-ਖ਼ੁਜ਼ਰਗ ਵ ਬਰਗੁਜ਼ੀਦਾ
ਸ਼ੁਦਾ ਅੰਦ ਵ ਫ਼ਕਤ ਯਕ ਮਿਯਾਲ ਵ ਯਕ ਤਸੱਵਰ
ਵ ਯਕ ਫ਼ਿਕਰ-ਏ-ਹੱਕ ਬਿਦਾਰੰਦ।

ਬਾਜ਼ਅਜ਼ ਮਿਸਰਆ-ਏ-ਪੰਜਮ ਤਾ ਮਿਸਰਆ-ਏ-
ਬਿਸਤ-ਓ-ਚਹੁਮ ਬਯਾਨ-ਏ-ਨੌਜ਼ਾਰਾਹ-ਏ-
ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਕਾਦਿਰ ਅਸਤ ਕਿ ਦੀਦਾ-ਏ-ਬੀਨਾ
ਬਿਬੀਨਦ ਵ ਮਰਦ-ਏ-ਹੱਕ ਬ ਯਾਦ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ-
ਏ-ਇਲਾਹੀ ਮੁਦਾਮ ਮਹਵ-ਓ-ਮਸ਼ਗੂਲ ਬਿਮਾਨਦ।

ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਦਰ ਬਯਾਨ-ਏ-ਨੌਕੁਰਾਨ ਵ
ਮਰਦਾਨ-ਏ-ਸਾਲਿਹ ਅਸਤ ਕਿ ਬ ਕਿਰਦਾਰ-ਏ-
ਨੇਕ ਵ ਅਅਮਾਲ-ਏ-ਖ਼ੁਬ ਮਸ਼ਗੂਲ ਅੰਦ ਈਂ ਹਰ
ਸਿਹ ਮਨਜ਼ਿਲ ਤਾ ਨੂਜ਼ਦਹੁਮ ਦਰ ਬਯਾਨ-ਏ-
ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼-ਏ-ਮਨਜ਼ਿਰ-ਏ-ਕੁਦਰਤ ਅਸਤ ਵ
ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਹੱਕ ਰਾ ਯਕੀਨ-ਏ-ਸਿਫਤ-ਓ-ਸਲਾਹ
ਵ ਹਮਦ-ਓ ਬੰਦਗੀਅਸ਼ ਬਿਕੁਨਦ ਵ ਇਨਸਾਨ ਰਾ
ਦਰ ਰਜ਼ਾਇਸ਼ ਰਾਜ਼ੀ ਮਾਨਦਨ ਵ ਬਰ ਕੁਦਰਤਸ਼ ਕਿ
ਬੈਰੁੰ ਅਜ਼ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਵ ਸ਼ੁਮਾਰ ਬਵਦ ਕੁਰਬਾਨ ਸ਼ੁਦਨ
ਬਿਯਾ ਮੋਜ਼ਦ ਕਿ ਹਰ ਚਿ ਦਰ ਰਜ਼ਾ-ਏ-ਹੱਕ ਪਸੰਦ
ਵ ਮਕਬੂਲ ਅਸਤ ਹਮਾਂ ਕਾਰ ਬਿਹਤਰ-ਓ-ਖ਼ੁਬ
ਬਾਸ਼ਦ।

ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਦਰ ਬਯਾਨ-ਏ-ਬਦ-ਕਿਰਦਾਰਾਨ ਵ
ਬਦ ਅਅਮਾਲਾਨ ਵ ਮਰਦੁਮਾਨ-ਏ-ਤਾਲਿਹ ਅਸਤ
ਕਿ ਮੁਦਾਮ ਕਾਰ ਹਾ-ਏ-ਬਦ ਬਿਕੁਨਦ ਵ ਗੁਮਰਾਹ
ਵ ਗ਼ਾਫ਼ਿਲ ਹਸਤੰਦ ਨੀਜ਼ ਆਨਾਂ ਮੁਖ਼ਤਲਾ-ਏ-
ਤਫ਼ਰਿਕਾ ਵ ਮਹਰੂਮ ਅਜ਼ ਜਮਈਯਤ-ਏ-ਮਾਤਿਰ
ਅੰਦ।

ਚੁਨਾਕਿ ਦਰ ਤਸ਼ਰੀਹ-ਏ-ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਹਫ਼ਦਹੁਮ
ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਸ਼ੁਦਾ ਅਸਤ ਈਂ ਹਮ ਬਯਾਨ-ਏ-
ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਬੇ ਇਨਤਿਹਾ-ਏ-ਕਾਦਿਰ-ਏ-ਬਰਹੱਕ
ਬ ਤਸਲਸੁਲ-ਏ-ਸ਼ਰਹ-ਏ-ਸਾਬਿਕਾ ਅਸਤ।
ਇਰਸ਼ਾਦ ਅਸਤ ਕਿ ਬਗ਼ੈਰ ਇਸਮ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਹੇਚ
ਮਕਾਮ ਵ ਮਕਾਨ ਨੀਸਤ ਵ ਦਰ ਬੰਦਾ ਚੁਨੀਂ
ਮਕਦੂਰ-ਓ-ਮਜ਼ਾਲ ਕੁਜ਼ਾ ਹਸਤ ਕਿ ਸ਼ੁਮਾਰ-ਏ-
ਕੁਦਰਤਸ਼ ਬਿਕੁਨਦ। ਆ ਖੁਦਾ-ਏ-ਪਾਕ ਬੇ-ਚਿਰਾ
ਵ ਚੂੰ ਵ ਬੇ-ਗੁੰ ਵ ਜਾਵਿਦਾਂ ਕਾਇਮ ਵ ਸਲਾਮਤ
ਅਸਤ।

ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਦਰ ਤਲਕੀਨ-ਏ-ਤੋਬਾ ਵ ਦਰ
ਜ਼ਰਾਇਆ-ਏ-ਸ਼ੁਸਤਨ-ਏ-ਆਲਾਇਸ਼-ਓ-

نام و شمار	تشریح مختصر	نام و شمار	تشریح مختصر
۸-۱۱	دور کردہ باراحت و سکونِ سرمدی و سرورِ ابدی ایساں ہمکنار شدہ اند۔ ایں منزل تا یازدہم در ہمیں بیانست و دریں منازل برکت ذکر و سعادتِ سماعت نام حق است و صفتِ علم الیقین و عین الیقین و حق الیقین است و اول تشریح علم الیقین است۔	۸-۱۱	دور کردہ باراحت و سکونِ سرمدی و سرورِ ابدی ایساں ہمکنار شدہ اند۔ ایں منزل تا یازدہم در ہمیں بیانست و دریں منازل برکت ذکر و سعادتِ سماعت نام حق است و صفتِ علم الیقین و عین الیقین و حق الیقین است و اول تشریح علم الیقین است۔
منزل دوازدهم تا پانزدهم	این منزل تا پانزدہم در بیانِ اہل عین الیقین و اہل حق الیقین است، چون از سماعت اسم حق طالبِ صادق علم الیقین حاصل کردہ صاحبِ ایمان شود، بصدقِ دل تسلیم کند او باز باین مقام ہا برسد و قرب حق و معرفت را بیابد۔ از انوارِ یقین و ایمانِ کامل نفس و قلبش مطمئن و جان و روح منور گردد و براہِ استقامت بر منزلِ مقصود بازمی رسد۔	منزل دوازدهم تا پانزدهم	این منزل تا پانزدہم در بیانِ اہل عین الیقین و اہل حق الیقین است، چون از سماعت اسم حق طالبِ صادق علم الیقین حاصل کردہ صاحبِ ایمان شود، بصدقِ دل تسلیم کند او باز باین مقام ہا برسد و قرب حق و معرفت را بیابد۔ از انوارِ یقین و ایمانِ کامل نفس و قلبش مطمئن و جان و روح منور گردد و براہِ استقامت بر منزلِ مقصود بازمی رسد۔
منزل شانزدهم	این منزل در بیانِ بندگانِ خدا رسیدہ و پسندیدہ است کہ از دولتِ حق الیقین آسودہ اند و ممکنِ منزلِ استقامت ہستند و پیوستہ ذکر و شاغلِ یادِ الہی باشند و ولہا از نورِ عبادت روشن دارند و خوشن را در طلب حق و بندگی و عبادتِ خدا مشغول دارند نیز آناں بزرِ خداے پاک مقبول و منظور گشتہ اند و صدر و بزرگ و برگزیدہ خدا اند و فقط یک خیال و یک تصور و یک فکر حق بدانند۔	منزل شانزدهم	این منزل در بیانِ بندگانِ خدا رسیدہ و پسندیدہ است کہ از دولتِ حق الیقین آسودہ اند و ممکنِ منزلِ استقامت ہستند و پیوستہ ذکر و شاغلِ یادِ الہی باشند و ولہا از نورِ عبادت روشن دارند و خوشن را در طلب حق و بندگی و عبادتِ خدا مشغول دارند نیز آناں بزرِ خداے پاک مقبول و منظور گشتہ اند و صدر و بزرگ و برگزیدہ خدا اند و فقط یک خیال و یک تصور و یک فکر حق بدانند۔
منزل ہفتم	این منزل در بیانِ نیکوکاران و مردانِ صالح است کہ بکردارِ نیک و اعمالِ خوب مشغول اند۔ ایں ہر سہ منازل تا نوزدہم در بیانِ مختلف مناظرِ قدرت است و طالبِ حق را یقینِ صفت و صلاح و حمد و بندگی بش کند و انسان را در رضائش راضی ماندن و بر قدرتش کہ بیرون از اندازہ و شمار و دقربان شدن بیاموزد کہ ہر چہ در رضائے حق پسند و مقبول است ہماں کار بہتر و خوب باشد۔	منزل ہفتم	این منزل در بیانِ نیکوکاران و مردانِ صالح است کہ بکردارِ نیک و اعمالِ خوب مشغول اند۔ ایں ہر سہ منازل تا نوزدہم در بیانِ مختلف مناظرِ قدرت است و طالبِ حق را یقینِ صفت و صلاح و حمد و بندگی بش کند و انسان را در رضائش راضی ماندن و بر قدرتش کہ بیرون از اندازہ و شمار و دقربان شدن بیاموزد کہ ہر چہ در رضائے حق پسند و مقبول است ہماں کار بہتر و خوب باشد۔
منزل نوزدهم	چنانکہ در تشریحِ منزلِ ہفتم ہم ذکر کردہ خدا است ایں ہم بیانِ قدرتِ بے انتہائے قادرِ برحق بہ تسلسل شرح سابقہ است۔ ارشاد است کہ بغیر اسمِ پاکش ہیچ مقام و مکان نیست و در بندہ چنین مقدور و مجال گجا ہست کہ شمارِ قدرتش بش کند۔ آں خداے پاک بے چرا و بے چون و بے گول و جا و دال قائم و سلامت است۔	منزل نوزدهم	چنانکہ در تشریحِ منزلِ ہفتم ہم ذکر کردہ خدا است ایں ہم بیانِ قدرتِ بے انتہائے قادرِ برحق بہ تسلسل شرح سابقہ است۔ ارشاد است کہ بغیر اسمِ پاکش ہیچ مقام و مکان نیست و در بندہ چنین مقدور و مجال گجا ہست کہ شمارِ قدرتش بش کند۔ آں خداے پاک بے چرا و بے چون و بے گول و جا و دال قائم و سلامت است۔
منزل ہشتم	این منزل در تلقینِ توبہ و در ذرائعِ شستنِ آلائش و کدورتِ گناہ ہائے خطا کاران و گناہ کاران است کہ از ذکرِ الہی و بندگی و طاعتش زائل تواند شد و عقل و خرد و قلب بشر کہ از عصیاں مکر و آلودہ باشد برنگِ نام حق و ذکر و وِردش صاف و شفاف میشود و گردِ گناہ دور	منزل ہشتم	این منزل در تلقینِ توبہ و در ذرائعِ شستنِ آلائش و کدورتِ گناہ ہائے خطا کاران و گناہ کاران است کہ از ذکرِ الہی و بندگی و طاعتش زائل تواند شد و عقل و خرد و قلب بشر کہ از عصیاں مکر و آلودہ باشد برنگِ نام حق و ذکر و وِردش صاف و شفاف میشود و گردِ گناہ دور

ਨਾਮ-ਓ-ਸ਼ੁਮਾਰ

ਗਰਚਿ ਬੇ ਸ਼ੁਮਾਰ ਵ ਬੇ ਹੋਂਦ ਮੁਛੱਸਿਰਾਨ ਤਫ਼ਸੀਰਹਾ
ਕਰਦਾ ਅੰਦ ਵ ਇਨਤਿਹਾਏ ਬਖ਼ਸ਼ਾਇਸ਼ ਨੀਸਤ ਵ
ਰੱਬ-ਏ-ਕਰੀਮ ਹਮਾ ਮਖ਼ਲੂਕ ਰਾ ਮਦਾਮ
ਨਿਅਮਤਹਾ ਬਿਬਖ਼ਸ਼ਦ ਵ ਲੇਕਿਨ ਯਾਬੰਦਗਾਨ
ਦਰਯਾਫ਼ਤਨ-ਏ-ਕਰਮਸ਼ ਆਜਿਜ਼ ਬਿਮਾਨੰਦ ਵ ਆ
ਹਾਕਿਮ-ਏ-ਬਰਤਰ ਹਸਬ-ਏ-ਰਜ਼ਾ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਜ਼ਮਲਾ
ਅਹਕਾਮ-ਏ-ਕਜ਼ਾ ਵ ਕਦਰ ਰਾ ਬਰਾਏ ਖ਼ਲਕ
ਨਾਫ਼ਿਜ਼ ਫ਼ਰਮਾਯਦ ਵ ਲੇਕਿਨ ਖ਼ੁਦ ਬੇ ਨਿਯਾਜ਼ ਵ
ਮਬਦਅ-ਏ-ਸ਼ੁਰੂਰ-ਏ-ਸਰਮਦੀਸਤ ਵ ਜਾਵਿਦਾਂ ਖ਼ੁਸ਼
ਬਿਮਾਨਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਚਹਾਰੁਮ

ਆਂ ਹੋਂਕ ਤਆਲਾ ਮਾਲਿਕ-ਏ-ਅਲਲਇਤਲਾਕ
ਅਸਤ ਕਿ ਹਸਬ-ਏ-ਮੁਰਾਦ ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-ਤਾਲਿਬ
ਰਾ ਨਿਅਮਤ ਹਾ-ਏ-ਫ਼ਰਾਵਾਂ ਬਿਦਹਦ ਤਾਲਿਬਾਨ-
ਏ-ਸਾਦਿਕ ਰਾ ਗੁਰੁਸਾਹਿਬ ਬਰਾਏ ਨਜ਼ੂਲ-ਏ-ਮਿਹਰ-
ਏ-ਹੋਂਕ ਤਰੀਕਾ-ਏ-ਹੁਸੂਲ-ਏ-ਕੁਰਬ-ਏ-ਇਲਾਹੀ
ਵ ਰਹ-ਏ-ਹਕੀਕਤ ਬਿਨੁਮਾਯੰਦ ਕਿ ਆਂ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-
ਇਸਮ-ਏ-ਅਅਜ਼ਮਸ਼ ਵ ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾਇਸ਼
ਬਿਸ਼ਰੂਦਨ ਅਸਤ ਵ ਹਮੀਂ ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਹਕੀਕੀਸਤ,
ਅਜ਼ ਅਅਮਾਲ-ਏ-ਹਸਨਾ ਮਾਰਾ ਜ਼ਾਮਾ-ਏ-ਖ਼ਾਕੀ
ਹਾਸਿਲ ਸ਼ਵਦ ਵ ਲੇਕਿਨ ਬਾਬ-ਏ-ਨਿਜਾਤ ਵ
ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਮਹਜ਼ ਅਜ਼ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਕਰਮ-ਏ-ਹੋਂਕ
ਬਿਕੁਸ਼ਦ ਵ ਤਰੀਕਾ ਬਰ ਅਅਮਾਲ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼
ਨਬਾਯਦ ਬਲਕਿ ਤੱਵਕੁਲ ਬਰ ਰਹਮਤ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾਵੰਦੀ
ਲਾਜ਼ਿਮ ਅਸਤ ਕਿ ਰਸਤਗਾਰੀ ਫ਼ਕਤ ਅਜ਼ ਮਿਹਰਸ਼
ਬਵਦ ਨਾ ਕਿ ਅਜ਼ ਅਫ਼ਆਲ ਬਾਸ਼ਦ ਵ ਮਿਹਰ-ਏ-
ਹੋਂਕ ਅਜ਼ ਬਰਕਤ-ਏ-ਯਾਦ-ਓ-ਬੰਦਗੀ ਵ ਤਅਤ
ਵ ਜ਼ਿਕਰ ਵ ਹਮਦ ਵ ਸਨਾਇਸ਼ ਮੀਸ਼ਵਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਪੰਜੁਮ

ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਦਰ ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਤਅਤ-ਓ-
ਇਬਾਦਤ ਵ ਰਹ-ਏ-ਇਸਤਿਕਾਮਤ ਅਸਤ ਕਿ ਬ
ਵਸੀਲਾ-ਏ-ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਬ ਤਾਲਿਬ
ਹਾਸਿਲ ਆਯਦ। ਅਹਕਾਮ-ਏ-ਗੁਰੁਮਖ਼ਸ਼ਨ-ਏ-
ਮਅਰਫ਼ਤ ਅਸਤ ਵ ਸ਼ਰਹ-ਏ-ਓ ਐਸਾਫ਼ਸ਼ ਮੁਹਾਲ
ਅਸਤ ਕਿ ਕਾਦਿਰ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਬਰ ਜ਼ਬਾਨਸ਼ ਖ਼ੁਦ
ਜਲਵਾਗਰ ਅਸਤ। ਆਂ ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਬਰਤਰ ਮਸਨੂਅ-
ਓ-ਮੰਜੂਅ-ਏ-ਹੋਂਕ ਕਸ ਨੀਸਤ ਬਲਕਿ ਕਾਇਮ
ਬਿਜ਼ਾਤ ਵ ਵਾਜਿਬ-ਉਲ-ਵਜੂਦ ਸਤ ਆਂਕਿ

ਨਾਮ-ਓ-ਸ਼ੁਮਾਰ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸ਼ਸ਼ੁਮ

ਤਅਤਸ਼ ਕਰਦ ਬ ਨਜ਼ਦਸ਼ ਸਰਫ਼ਰਾਜ਼ਗਸ਼ਤ ਵ
ਤਾਲਿਬ ਰਾ ਅਜ਼ ਜਜ਼ਬਾ-ਏ-ਇਸ਼ਕ-ਓ-ਅਕੀਦਤ
ਹਮਦ-ਓ-ਤਅਰੀਫ਼ ਲਾਜ਼ਿਮ ਅਸਤ ਤਾ ਤਫ਼ਰਿਕਾ
ਵ ਰੰਜ-ਓ-ਸ਼ਮ ਦੂਰ ਗਰਦਦ ਵ ਤਸਕੀਨ-ਏ-
ਰੂਹਾਨੀ ਹਾਸਿਲ ਸ਼ਵਦ ਨੀਜ਼ ਅਜ਼ ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-
ਕਾਮਿਲ ਇਲਤਿਜਾਏ-ਤਾਲਿਬ ਅਸਤ ਕਿ ਮਰਾ ਯਕ
ਰਾਹ-ਏ-ਇਸਤਿਕਾਮਤ ਬਿਨੁਮਾ ਤਾ ਖ਼ਾਲਿਕ-ਓ-
ਰਾਜ਼ਿਕ-ਏ-ਕੁੱਲ ਜ਼ਿਨਹਾਰ ਅਜ਼ ਦਿਲ-ਏ-ਮਨ
ਫ਼ਰਮੋਸ਼ ਨਸ਼ਵਦ।

ਮਹਜ਼ ਅਜ਼ ਗੁਸਲ-ਏ-ਮਕਾਮਾਤ-ਏ-ਮੁਕੱਦਸ ਵ
ਜ਼ਿਯਾਰਤਹਾ ਜ਼ਾਇਰ ਖ਼ੁਸ਼ਨੂਦੀ-ਏ-ਹੋਂਕ ਵ ਸ਼ਰਫ਼-
ਏ-ਕਬੂਲੀਯਤ ਬ ਦਰਗਾਹਸ਼ ਨਯਾਬਦ ਵ
ਤਾਲਿਬਸ਼ ਰਾ ਯਾਦ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ ਵ ਬੰਦਗੀ-ਓ-
ਤਅਤਸ਼ ਬਾਯਦ, ਗੁਸਲ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨ ਤਾ ਨੂਰ-
ਏ-ਹੋਂਕ ਬ ਦਿਲ ਕਰਾਰ ਗੀਰਦ ਕਿ ਬਗ਼ੈਰ
ਇਨਾਯਤ-ਏ-ਯਜ਼ਦਾਨੀ ਕਸੇ ਰਾ ਹੋਚ ਹਾਸਿਲ
ਨਮੀਸ਼ਵਦ ਵ ਦੂਰ ਹਾ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਕਿ ਦਰ
ਇਦਰਾਕ-ਏ-ਬਸ਼ਰ ਮੁਜ਼ਮਿਰ ਅਸਤ ਫ਼ਕਤ ਅਜ਼
ਹਿਦਾਯਤ-ਓ-ਰਸ਼ਾਦਤ-ਏ-ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਬ
ਦਸਤ ਆਯਦ ਅਗਰ ਤਾਲਿਬ ਬ ਗੋਸ਼-ਏ-ਹੋਸ਼
ਸਮਾਅਤ ਬਿਕੁਨਦ। ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਦਰ ਹਮੀਂ
ਤਅਲੀਮ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਅਸਤ।

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਹਫ਼ਤੁਮ

ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਦਰ ਬਯਾਨੀਸਤ ਕਿ ਅਜ਼ ਜ਼ੋਰ-ਏ-
ਮੁਜ਼ਾਹਿਦਾ-ਏ-ਸਖ਼ਤ ਵ ਨਫ਼ਸ ਕੁਸ਼ੀ ਵ ਰਿਯਾਜ਼ਤ-
ਏ-ਸ਼ਾਕਾ ਵ ਜੋਗ ਵ ਵਿਕਾਰ, ਮਨਜ਼ਿਲਤ-ਏ-
ਜ਼ਾਹਿਰੀ ਵ ਕਦਰ-ਏ-ਦੁਨਿਯਵੀ, ਉਮਦਗੀ,
ਸ਼ਹਰਤ, ਖ਼ੁਸ਼ਨੂਦੀ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ ਯਾਫ਼ਤਨ ਮੁਮਕਿਨ
ਨੀਸਤ ਵ ਚੁਨੀਂ ਸ਼ਖ਼ਸ ਅਗਰ ਦੂਰ-ਏ-ਨਜ਼ਰ-ਏ-
ਕਰਮ-ਏ-ਹੋਂਕ ਪਸੰਦੀਦਾ ਵ ਮਕਬੂਲ ਨੀਸਤ ਉਥੇ
ਕਦਰ-ਓ-ਮਹਰੂਮ ਬਾਸ਼ਦ ਬਲਕਿ ਬ ਨਜ਼ਦ-ਏ-
ਦਰਗਾਹ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਕਸੂਰਵਾਰ-ਓ-ਆਸੀ-ਓ-
ਮਕਹੂਰ ਦਾਨਿਸਤਾ ਖ਼ਾਹਦ ਸ਼ੁਦ, ਆਂ ਜਾ ਉਰਾ ਹੋਚ
ਨਪੁਰਸਦ ਵ ਲੇਕਿਨ ਆਂ ਮਬਦਅ-ਏ-ਫ਼ੈਜ਼ਅਗਰ
ਬਿਖ਼ਾਹਦ ਚੁਨੀਂ ਬੇ ਵਸਫ਼ ਰਾ ਖ਼ੁਬੀ ਵ ਜੋਹਰ
ਬਿਦਹਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਹਸ਼ਤੁਮ

ਅਜ਼ ਸਮਾਅਤ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੋਂਕ ਵ ਜ਼ਿਕਰ-

نام و شمار	تشریح مختصر
۵	مرشد کامل التجائے طالب است کہ مرا یک راہ استقامت بنماتا خالق و رازق کل زہار از دل من فراموش نشود۔
منزل ششم	محض از غسل مقام مقدس و زیارت ہزار خوشنودی حق و شرف قبولیت بدرگاہش نیابد و طالبش را یاد و ذکر و بندگی و طاعتش باید، غسل عرفان تا نور حق بدل قرار گیرد کہ بغیر عنایت یزدانی کس را ہیچ حاصل نمی شود و در ہائے معرفت کہ در ادراک بشر مضمر است فقط از ہدایت و رشادات مرشد کامل بدست آید۔ اگر طالب بگوش ہوش سماعت بکند ایں منزل در ہمیں تعلیم معرفت است۔
منزل ہفتم	ایں منزل در بیان نیست کہ از زور مجاہدہ سخت و نفس کشی در ریاضت شاقہ و جوگ و وقار، منزلت ظاہری و قدر دنیوی و عمدگی و شہرت، خوشنودی خدا یافتن ممکن نیست و چنین شخص اگر در نظر کرم حق پسندیدہ و مقبول نیست او بیقدر و محروم باشد بلکہ بزد در گاہ پاکش قصور وار و عاصی و مقہور دانستہ خواهد شد، آنجا اورا ہیچ پُرسد و لیکن آں مبدیٰ فیض اگر بخواہد چنین بے وصف را خوبی و جوہر بدہد۔
منزل ہشتم تا منزل یازدہم	از سماعت اسم حق و ذکر پاک خدا طالبان صادق و پرستاران عقیدتمند بتوسل مرشد کامل و گور و بوساطت پیر طریقت حسب جوہر و ظرف خویش مدارج عرفان طے کردہ اند و فیض یاب کرم خدا شدہ اند۔ نیز از علم الیقین بہ حق الیقین رفتہ اند و تفرقہ و آرام

نام و شمار	تشریح مختصر
۳	بمانند و آں حاکم برتر حسب رضائے خویش مجملہ احکام قضا و قدر را برائے خلق نافذ فرماید و لیکن خود بے نیاز و مبدیٰ سرور و سرمدی ست و جاوداں خوش بماند۔
منزل چہارم	آں حق تعالیٰ مالک علی الاطلاق است کہ حسب مراد بندگان طالب را نعمت ہائے فراواں بدہد۔ طالبان صادق را گور و صاحب برائے نزول مہر حق طریقت حصول قرب الہی و در حقیقت بنمایند کہ آں ذکر اسم اعظمش و حمد و ثنائش سرودن است و ہمیں طلب حقیقی ست، از اعمال حسہ ما را جامہ خاکی حاصل شود و لیکن باب نجات و بخشش محض از نظر کرم حق بکشد و تکیہ بر اعمال خویش نباید بلکہ توکل بر رحمت خداوندی لازم است کہ رستگاری فقط از مہرش بود نہ کہ از افعال باشد و مہر حق از برکت یاد و بندگی و طاعت و ذکر و حمد و ثنائش میشود۔
منزل پنجم	ایں منزل در ذکر و طاعت و عبادت و رہ استقامت است کہ بوسیلہ مرشد کامل بطالب حاصل آید۔ احکام گور و مخزن معرفت است و شرح اوصاف محال است کہ قادر مطلق بر زبانش خود جلوه گر است۔ آں خدائے برتر مصنوع و موضوع ہیچ کس نیست بلکہ قائم بالذات و واجب الوجود ست آنکہ طاعتش کرد۔ بزدش سرفراز گشت و طالب را از جذبہ عشق و عقیدت حمد و تعریفش لازم است تا تفرقہ و رنج و غم دور گردد و تسکین روحانی حاصل شود۔ نیز از

ਨਾਮ-ਓ-ਸ਼ੁਮਾਰ

ਮੁਲਮੰਤਰ ਕਲਮਾ-ਏ-ਅਸਲ

ਬਿਨਾਏ ਮਜ਼ਹਬ-ਏ-ਸਿੱਖਾਂ ਵ ਕਲਮਾ-ਏ-ਤੌਹੀਦ ਵ ਉਸੂਲ-ਏ-ਅਅਜ਼ਮ ਕਿ ਦਰ ਆਗ਼ਾਜ਼-ਏ-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੁਨਦਰਜਸਤ ਨੀਜ਼ ਜੌਹਰ-ਏ-ਪਾਕ ਵ ਖੁਲਾਸਾ-ਏ-ਮੁਖਤਸਿਰ ਵ ਕਲੀਦ-ਏ-ਉਲੂਮ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਵ ਮੰਬਅ-ਏ-ਅਸਰਾਰ-ਏ-ਬਾਤਿਨੀਸਤ ਕਿ ਹਰਮੁਰੀਦ-ਏ-ਅਕੀਦਤ ਕੇਸ਼ ਰਾ ਬਰਈਂ ਕਲਮਾ-ਏ-ਵਹਦਤ ਬ ਸਿਦਕ-ਓ-ਈਮਾਨ-ਓ-ਅਕੀਦਤ-ਓ-ਯਕੀਨ ਇਰਾਦਤ ਫ਼ਰਜ਼-ਓ-ਲਾਜ਼ਿਮ ਅਸਤ ਵ ਬ ਵਕਤ-ਏ-ਸ਼ਮੂਲੀਯਤ-ਏ-ਮਸ਼ਰਬ-ਏ-ਈਸ਼ਾਂ ਹਰ ਫ਼ਰਦ ਰਾ ਹਮੀਂ ਕਲਮਾ ਬਖ਼ਸ਼ੀਦਾ ਵ ਖ਼ਾਨੀਦਾ ਵ ਤਅਲੀਮ ਕਰਦਾ ਮੀਸ਼ਵਦ।

ਦਰ ਈਂ ਕਲਮਾ-ਏ-ਵਹਦਤ ਸਿਫ਼ਾਤ-ਏ-ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਬਹਤ ਵ ਤਫ਼ਸੀਰ-ਏ-ਵਹਦਤਸ਼ ਰਾ ਬਯਾਨ-ਏ-ਮੁਖਤਸਿਰਸਤ ਵ ਤਸ਼ਰੀਹ-ਏ-ਤੌਹੀਦ-ਓ-ਰਬੂਬੀਯਤ-ਸਤ ਵ ਉਲੂਹੀਯਤ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ-ਵੰਦੀਸਤ ਨੀਜ਼ ਇਰਸ਼ਾਦ ਅਸਤ ਕਿ ਆਂ ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਵਾਹਿਦ ਲਾ ਸ਼ਰੀਕ ਅਸਤ ਵ ਅਜ਼ ਇਨਾਯਤ-ਏ-ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਵ ਸਤਿਗੁਰ ਹਾਸਿਲ ਸ਼ਵਦ ਚੁਨਾਚਿ ਅਜ਼ ਹਿਦਾਯਤ-ਓ-ਰਸ਼ਾਦਤ-ਏ-ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਬਰਹੱਕ ਵਿਰਦ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਅਅਜ਼ਮ ਬਸ਼ਰ ਰਾ ਹਮਵਾਰਾ ਕਰਦਨ ਬਾਯਦ ਵ ਈਂ ਨਖ਼ਸਤੀਂ ਤਲਕੀਨ-ਏ-ਬੰਦਗੀ ਵ ਤਅਤ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਬਤਾਲਿਬ ਕਰਦਾ ਸ਼ੁਦਾ ਅਸਤ।

ਜਪੁ ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਵਿਰਦ

ਈਂ ਲਫ਼ਜ਼-ਏ-ਜਪੁ ਬ ਈਂਜਾ ਜ਼ੁਮਅਨੀਸਤ ਵ ਮੁਰਾਦ ਸ਼ ਬਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਵਿਰਦਸਤ ਨੀਜ਼ ਨਾਮ-ਏ-ਸਹੀਫ਼ਾ ਵ ਕਲਾਮ-ਏ-ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹਮ ਅਸਤ ਕਿ ਪਸ-ਏ-ਕਲਮਾ-ਏ-ਮੌਸੂਫ਼ ਆਗ਼ਾਜ਼ ਦਾਰਦ ਵ ਦਰੀਂ ਕਲਾਮ ਸੀ-ਓ-ਹਸ਼ਤ ਮਨਾਜ਼ਿਲ ਅਸਤ ਵ ਅੱਵਲ-ਓ-ਆਖ਼ਿਰ ਦੋ ਅਬਿਯਾਤ (ਸਲੋਕ) ਅਸਤ ਨੀਜ਼ ਸਿਹ ਸਦ-ਓ-ਹਸ਼ਤਾਦ-ਓ-ਹਫ਼ਤ ਮਿਸਰਆ ਹਾ ਜ਼ੁਮਲਾ ਦਰੀਂ ਕਲਾਮ ਅਸਤ ਕਿ ਦਰ ਬਯਾਨ-

ਨਾਮ-ਓ-ਸ਼ੁਮਾਰ

ਸਲੋਕ ਬੈਂਤ-ਏ-ਅੱਵਲ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਅੱਵਲ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਦੁੱਵਮ

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਸਿੱਵਮ

ਏ-ਮੁਖਤਲਿਫ਼-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨ-ਓ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਵ ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਤਅਤ ਓ ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਇਲਾਹੀਸਤ।

ਦਰ ਹਮਦ-ਓ-ਤਅਰੀਫ਼-ਓ-ਸਨਾ-ਏ-ਹੱਕ ਤਆਲਾ ਬ ਸੂਰਤ-ਏ-ਨਸ਼ੀਦ ਆਗ਼ਾਜ਼ਸਤ ਵ ਅਜ਼ਾਂ ਪਸ ਸਹੀਫ਼ਾ-ਏ-ਅਸਲ ਬ ਨਾਮ-ਏ-ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਰਾ ਆਗ਼ਾਜ਼-ਏ-ਮੁਬਾਰਕ ਅਸਤ।

ਦਰੀਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਤਰੀਕਾ-ਏ-ਹੁਸੂਲ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਵ ਕੁਰਬ-ਏ-ਹੱਕ ਵ ਹੱਕ ਸ਼ਿਨਾਮੀ ਵ ਤਅਲੀਮ-ਏ-ਵ ਦੁਰਸਤੀ-ਏ-ਬਾਤਿਨ ਅਸਤ ਨੀਜ਼-ਬਯਾਨ-ਏ-ਮੁਖਤਸਿਰਸਤ ਕਿ ਅਜ਼ ਮੁਜਾਹਿਦਾ-ਏ-ਜ਼ਾਹਿਰੀ ਵ ਸਫ਼ਾਈ ਵ ਸ਼ਮੋਸ਼ੀ ਵ ਫ਼ਾਕਾਹਾ ਵ ਅਕਲ-ਓ-ਇਸਤਿਦਲਾਲ ਕਸ਼ਫ਼-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ ਵ ਤਸਕੀਨ-ਏ-ਰੂਹਾਨੀ ਨਤਵਾਨਦ ਸ਼ੁਦ ਵ ਹੱਕ ਸ਼ਿਨਾਮੀ ਦਰ ਰਜ਼ਾ ਵ ਤਸਲੀਮ-ਏ-ਹੱਕ ਰਾਜ਼ੀ ਬੂਦਨ ਤਾਲਿਬ ਰਾ ਹਾਸਿਲ ਆਯਦ ਵ ਤਫ਼ਰਿਕਾ, ਖ਼ੁਦੀ ਵ ਹਿਜਾਬ-ਏ-ਬਾਤਿਨ ਸ਼ਿਕਨਦ। ਤਜ਼ਕੀਯਾ-ਏ-ਨਫ਼ਸ ਵ ਤਸਫ਼ੀਯਾ-ਏ-ਕਲਬ ਅਜ਼ ਜ਼ੁਹਦ-ਏ-ਜ਼ਾਹਿਰੀ ਨਬਾਸ਼ਦ ਵਤਾਲਿਬ ਬਮਕਾਮ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਮਹਜ਼ ਅਜ਼ ਮੁਜਾਹਿਦਾ-ਏ-ਜ਼ਾਹਿਰੀ ਨਰਸਦ ਵ ਜਲਵਾ-ਏ-ਹੱਕ ਰਾ ਮੁਜਾਹਿਦਾ ਨਕੁਨਦ ਕਿ ਮੁਜਾਹਿਦਾ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਰਜ਼ਾ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਜੁਸਤਨ ਅਸਤ ਤਾ ਇਨਸਾਨ ਆਰਿਫ਼-ਓ-ਹੱਕ ਸ਼ਿਨਾਸ ਗਰਦਦ ਵ ਬਾਤਿਲ ਵ ਖ਼ੁਦੀ ਵ ਨਾਹੱਕ ਫ਼ਨਾ-ਓ-ਦੂਰ ਸ਼ਵਦ।

ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਦਰ ਬਯਾਨ-ਏ-ਹੁਕਮ-ਏ-ਇਲਾਹੀਸਤ ਕਿ ਤਫ਼ਸੀਰ-ਓ-ਤਸ਼ਰੀਹ-ਏ-ਹਿਕਮਤਸ਼ ਮੁਹਾਲ ਅਸਤ ਵ ਹਰ ਸ਼ੈ ਤਾਬਿਅ-ਏ-ਹੁਕਮ-ਏ-ਉਸਤ ਗਰ ਕਸੇ ਹੁਕਮਸ਼ ਰਾ ਬਿਦਾਨਦ ਵ ਬਿਫ਼ਿਹਮਦ ਬਾਜ਼ ਕਲਮਾ-ਏ-ਕਿਬਰ-ਓ-ਖ਼ੁਦੀ ਨਗੋਯਦ ਵ ਪਸ ਬਾਤਿਲ ਮਅਦੂਮ ਸ਼ਵਦ ਵ ਖ਼ੁਦੀ ਫ਼ਨਾ ਗਰਦਦ ਵ ਬਾਬ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਬਿਕੁਸ਼ਦ।

ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ ਦਰ ਹਮਦ ਸਰਾਈ-ਏ-ਰੱਬ-ਏ-ਬਰਤਰ ਵ ਬਯਾਨ-ਏ-ਕੁਦਰਤਹਾ-ਏ-ਕਾਦਿਰ-ਏ-ਜ਼ੁਲ-ਜਲਾਲ ਅਸਤ ਨੀਜ਼ ਸ਼ਾਨ-ਏ-ਬੇ ਨਿਯਾਜ਼ੀ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਮਤੂਦਾ ਸ਼ੁਦਾ ਅਸਤ ਵ ਲੇਕਿਨ ਬਯਾਨ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਖ਼ਾਤਿਮਾ ਵ ਅੰਜਾਮ ਨਦਾਰਦ

نام و شمار	تشریح مختصر
بیتِ اوّل	پس صحیفہ اُصل بنام جپ جی صاحب را آغازِ مبارک است۔
منزلِ اوّل	دریں منزل طریقہ حصول معرفت و قرب حق و حق شناسی و تعلیم درستی باطن است نیز بیانِ مختصرست کہ از مجاہدہ ظاہری و صفائی، خاموشی، فاقہ ہاو عقل و استدلال کشفِ باطنی و تسکینِ روحانی نتواند شد حق شناسی در رضا و تسلیم حق راضی بودن طالب را حاصل آید و تفرقہ و خودی و حجابِ باطل شکند۔ تزکیہ نفس و تصفیہ قلب از زہد ظاہری نباشد و طالب بمقام معرفت محض از مجاہدہ ظاہری نرسد و جلوة حق را مشاہدہ نکند کہ مجاہدہ حقیقی رضائے الہی جستن است تا انسان عارف و حق شناس گردد باطل و خودی و ناحق فنا و دور شود۔
منزلِ دوم	ایں منزل در بیان حکمِ الہی کہ تفسیر و تشریح حکمتش محال است و ہر شے تابع حکمِ اوست۔ گر کسے حکمش را بداند و فہمد باز کلمہ کبر و خودی نگوید و پس باطل معدوم شود و فوری فنا گردد و باب معرفت بکشد۔
منزلِ سوم	ایں منزل در حمد سرائی ربّ برتر و بیان قدرت ہائے قادر ذوالجلال است نیز شانِ بے نیازی می خدائے پاکتر ستودہ شدہ است ولیکن بیان پاکش خاتمہ و انجام ندارد گرچہ بیشمار و بے حد مفسران تفسیر ہا کردہ اند و انتہائے بخشایش نیست و ربّ کریم ہمہ مخلوق را مدام نعمت ہا بخشند ولیکن یا بندگان در یافتن کرمش عاجز

نام و شمار	تشریح مختصر
مولِ منتر کلمہ اُصل	بنائے مذہب سکھان و کلمہ توحید و اصولِ اعظم کہ در آغازِ سری گورو گرنتھ صاحبِ مندرجست نیز جوہر پاک و خلاصہ مختصر و کلیدِ علومِ الہی و منبع اسرارِ باطنی ست کہ ہر مرید عقیدت کیش را بریں کلمہ وحدتِ بصدق و ایمان و عقیدت و یقین ارادت فرض و لازم است و بوقتِ شمولیت مشربِ ایشان ہر فرد را ہمیں کلمہ بخشیدہ و خوانیدہ و تعلیم کردہ میشود۔ دریں کلمہ وحدت صفاتِ ذاتِ نحت و تفسیر وحدتش را بیان مختصرست و تشریح توحید و ربوبیت والوہیت خدائندی ست نیز ارشادست کہ آں خدائے واحد لا شریک است و از عنایتِ مُرشدِ کامل و ستگور و حاصل شود چنانچہ از ہدایت و رشادتِ مُرشدِ برحق و رد و ذکرِ اسمِ اعظم بشر را ہموار کردن باید و ایں نختیں تلقینِ بندگی و طاعت و ذکرِ اسمِ الہی بطلب کردہ شدہ است۔
جپ و ذکر و ورد	ایں لفظِ جپ بایں جاذ و معنی ست و مرادش بذر و ورودست نیز نامِ صحیفہ و کلامِ جپ جی صاحب ہم است کہ پس کلمہ موصوف آغاز دارد و در ایں کلام سی و ہشت منازل است و اوّل و آخر دو ابیات (سلوک) است نیز سہ صد، ہشتاد و ہفت مصرعہ ہائجلہ در ایں کلام است کہ در بیانِ مختلف عرفان و معرفت و ذکر و طاعت و قدرتِ الہی ست۔
سلوک	در حمد و تعریف و ثنائے حق تعالی بصورتِ تشبہ آغازست و از اں

ਮਰਹੂਮ-ਓ-ਮੁਗ਼ਫ਼ਰ ਕਿ ਬਾ ਕਲਾਮ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਸਤਿਗੁਰੂ-ਏ-ਆਲਾ ਅਜ਼ਬਸ ਇਸ਼ਕ-ਓ-ਅਕੀਦਤ ਦਾਸ਼ਤੰਦ, ਸਰਦਾਰ ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਤਿਹਰਾਨੀ ਬਰਾਏ ਤਰਜੁਮਾ-ਏ-ਮਨਜ਼ੂਮ-ਏ-ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮਰਾ ਤਹਰੀਕ ਵ ਇਲਤਿਮਾਸ ਕਰਦੰਦ। ਚੁਨਾਂਚਿ ਆਰਜ਼ੂਯਸ਼ ਬਿਪਜ਼ੀਰਫ਼ਤਮ ਵ ਬ ਮੂਜ਼ਿਬ-ਏ-ਇਕਰਾਰ-ਏ-ਤਹਰੀਰ ਮੁਵਰਿਖਾ 17 ਸਿਪਤਾਂਬਰ 1964 ਬੈਰੂੰ ਅਜ਼ ਹਿੰਦ ਬਰਾਏ ਤਬਲੀਗ਼, ਇਸਤਿਅਮਾਲ ਵ ਇਸ਼ਾਅਤਸ਼ ਜ਼ਾਇਜ਼ ਅਸਤ ਵਲੇ ਦਰ ਭਾਰਤ ਕਸੇ ਕਾ ਹੇਚ ਇਖ਼ਤਿਯਾਰ-ਏ-ਇਸ਼ਾਅਤ-ਓ-ਇਸਤਿਅਮਾਲ-ਏ-ਤਰਜੁਮਾ-ਏ-ਹਜ਼ਾ ਨਬਾਸ਼ਦ ਕਿ ਜੁਮਲਾ ਹਕੂਕ-ਏ-ਈ ਤਰਜੁਮਾ ਬ ਹੱਕ-ਏ-ਮੁਤਰਜਿਮ ਮਹਫੂਜ਼ ਅਸਤ।

ਅਹਲ-ਓ-ਅਯਾਲ ਵ ਔਲਾਦ-ਏ-ਗਿਯਾਨੀ ਸਾਹਿਬ ਮਰਹੂਮ-ਓ-ਮੁਗ਼ਫ਼ਰ ਕਿ ਬ ਮਿਸਲ-ਏ-ਸ਼ਾਂ ਜਜ਼ਬਾ-ਏ-ਇਅਤਕਾਦ-ਓ-ਉਲਫ਼ਤ ਬਰਾਏ ਗੁਰਬਾਨੀ (ਕਲਾਮ-ਏ-ਗੁਰੂ) ਹਮ ਬਿਦਾਰੰਦ ਬਰਾਏ ਮਸਾਰਿਫ਼-ਏ-ਇਬਤਿਦਾਈ-ਏ-ਤਰਜੁਮਾ-ਏ-ਹਜ਼ਾ ਰਕੂਮ-ਏ-ਮੁਖ਼ਤਸਿਰ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਬੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹਸਬ-ਏ-ਤੌਫ਼ੀਕ਼ ਸ਼ਿਦਮਤ-ਏ-ਦੀਨ-ਓ-ਮਜ਼ਹਬ ਕਰਦਾ ਅੰਦ।

ਦਰ ਈ ਰੋਜ਼ਗਾਰੇ ਦਰ ਬਯਾਨ-ਏ-ਤੌਹੀਦ ਈ ਤਸਨੀਫ਼ ਯਕਤਾ ਹਸਤ ਕਿ ਨਜ਼ੀਰਸ਼ ਨੀਸਤ ਵ ਵਿਰਦ-ਓ-ਤਲਾਵਤਸ਼ ਮੂਜ਼ਿਬ-ਏ-ਪੈਵਸਤਗੀ ਬ ਹੱਕ ਅਸਤ।

ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਬ ਹੱਕ ਬਿਰਸਾਂਦਤ
ਹਸਤ ਅਜ਼ ਇਰਫ਼ਾਨ-ਏ-ਹੱਕ ਅਰ ਜੁਸਤਜੂ

ਤਸਰੀਹਾਤ-ਏ-ਮੁਖ਼ਤਸਿਰ-ਏ-

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਵੀਰ ਨਿਵਾਸ,
ਕੋਹ-ਏ-ਚਾਇਲ,
3 ਸਿਪਤਾਂਬਰ, 1969 ਈ.

ਬੰਦਾ
ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ 'ਮੁਜ਼ਤਰ' ਨਾਭਵੀ

مصارف ابتدائی ترجمہ ہذا قوم مختصر نذر بندہ کردہ حسب توفیق خدمت دین و مذہب
کرده اند۔

دریں روزگارے در بیان توحید این تصنیف یکتا هست کہ نظیرش نیست و ورد و تلاوتش
موجب پیوستگی حق است۔

مرشد کامل بہ حق برساندت هست از عرفان حق از جستجو

بندہ لکش ویر سنگھ
مضطر نا بھوی

ویرنواس، کوہ چائل
۳ ستمبر ۱۹۶۹ء

تشریحات مختصر جپ جی صاحب

ਸ਼ਿਕਸਤਾ ਰਕਮ-ਏ-ਮੁਜ਼ਤਰ ਰਾ ਹਰਗਿਜ਼ ਦਸਤਰਸ ਵ ਮਕਦੂਰ ਨਬੂਦ।

ਮਨ ਚਿ ਹਸਤਮ ਆਸੀ-ਓ-ਅਹਕਰ ਗ਼ਰੀਬ-ਓ-ਕਮਤਰੀ

ਤਾ ਨਾ ਬੂਦਾ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਫ਼ੈਜ਼-ਏ-ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਰਮਨ ਚੁਨੀ

ਮੁਖਤਸਿਰੀ ਫ਼ਰਹੰਗ-ਏ-ਇਸਤਿਲਾਹਾਤ ਵ ਮਆਨੀ :- ਗਰਚਿ ਮੁਲਾਸਾ-ਏ-ਜ਼ਮਲਾ ਕਲਾਮ ਮੁਖਤਸਿਰਨ ਦਰੀ ਦੀਬਾਚਾ ਮਰਕੂਮ ਅਸਤ ਤਾਹਮ ਤਸ਼ਰੀਹਾਤ-ਏ-ਮੁਖਤਸਿਰਸ਼ ਜੁਦਾਗਾਨਾ ਬ ਔਰਾਕ-ਏ-ਅਲਾਹਿਦਾ ਮੁਨਦਰਜਸਤ ਨੀਜ਼ ਬਰ ਹਵਾਸ਼ੀ ਫ਼ਰਹੰਗ-ਏ-ਇਸਤਿਲਾਹਾਤ ਵ ਮਆਨੀ ਮੁਫ਼ਸਿਲ ਮੌਜੂਦ ਵ ਮਰਕੂਮ ਅਸਤ।

ਤਫ਼ਸੀਲ-ਏ-ਮਨਾਜ਼ਿਲ :- ਦਰੀ ਨੁਸਖਾ-ਏ-ਮੁਬਾਰਕ ਇਰਸ਼ਾਦਾਤ-ਏ-ਇਲਹਾਮੀ ਮੁਖਤਮਿਲ ਬਰ ਸੀ-ਓ-ਹਸ਼ਤ ਬੰਦ ਅਸਤ ਕਿ ਬਨਾਮ-ਏ-ਜ਼ੀਨਾ, ਮਨਜ਼ਿਲ, ਮਕਾਮ (ਪਾਉਤੀ) ਮਅਰੂਫ਼ ਵ ਮੌਸੂਮ ਅਸਤ ਵ ਹਰ ਬੰਦ ਚੰਦ ਅਬਿਯਾਤ ਦਾਰਦ ਨੀਜ਼ ਅਵਲ-ਓ-ਆਖ਼ਿਰਸ਼ ਦੋ ਬੈਤ ਅਸਤ ਕਿ ਦਰ ਪੰਜਾਬੀ ਆਰਾ 'ਸਲੋਕ' ਮੀਗੋਯੰਦ ਵ ਦਰ ਆਗਾਜ਼-ਏ-ਮੁਬਾਰਕ ਅਸਲ ਕਲਾਮ-ਏ-ਤੋਹੀਦਸਤ ਕਿ ਮਜ਼ਹਬ-ਏ-ਉਸੂਲ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਵ ਬੁਨਿਆਦੀ-ਏ-ਮਜ਼ਹਬ-ਏ-ਸਿੱਖਾਂ ਵ ਆਰਾ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਮੀਗੋਯੰਦ ਵ।

ਜਪੁ, ਨਾਮ-ਏ-ਸਹੀਫ਼ਾ :- ਪਸ ਅਸ਼ ਲਫ਼ਜ਼-ਏ-ਜਪੁ ਬ ਤੌਰ-ਏ-ਜ਼ੁਮਅਨੀ ਮੁਨਦਰਜਸਤ ਕਿ ਮੁਰਾਦਸ਼ ਬ ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਵਿਰਦ ਨੀਜ਼ ਅਸਤ ਵ ਸਿਪਸ ਯਕ ਫ਼ਰਦ (ਸਲੋਕ) ਦਰ ਤਹਮੀਦ-ਏ-ਹੱਕ ਤਆਲਾ ਹਸਤ ਬਾਜ਼ ਨੁਸਖਾ-ਏ-ਅਸਲ ਮੌਸੂਮ ਬ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਅਸਤ ਵ ਦਰ ਅੰਜਾਮਸ਼ ਹਮ ਫ਼ਰਦ ਅਸਤ (ਸਲੋਕ) ਕਿ ਸ਼ਸ਼ ਮਿਸਰਆਹਾ ਵ ਸਿਹ ਅਸ਼ਆਰ ਦਾਰਦ ਵ ਦਰੀ ਨੁਸਖਾ-ਏ-ਮੁਤਬਰਕ ਸਿਹ ਸਦ-ਓ-ਹਸ਼ਤਾਦ-ਓ-ਹਫ਼ਤ (387) ਜ਼ਮਲਾ ਮਿਸਰਆਹਾ-ਏ-ਮੁਨੱਵਰ ਅਸਤ। ਅਸਲੀਯਤ :- ਈਂ ਕਲਾਮ-ਏ-ਹਜ਼ਰਤ-ਏ-ਸਤਿਗੁਰੂਸਾਹਿਬ ਚੁਨੀ ਅਸਤ ਕਿ ਐਨ ਬਰ ਸੂਰਤ-ਏ-ਅਸਲੀ ਵ ਹਾਲਤ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਅਜ਼ ਸਨੀਨ-ਏ-ਮਾਜ਼ੀ ਕਿ ਪਾਂਸਦ ਸਾਲ ਕਬਲ ਬੂਦ ਮਹਫੂਜ਼-ਓ-ਕਾਇਮ ਅਸਤ ਨੀਜ਼ ਉਮਰਸ਼ ਜਾਵਿਦਾਨੀ ਸਤ ਕਿ ਆ ਅਜ਼ ਆਬ-ਏ-ਹਿਯਾਤ ਨਸ਼ਵ-ਓ-ਨੁਮਾ ਯਾਫ਼ਤਾ ਅਸਤ।

ਇਬਾਰਤ ਕਿ ਦਰ ਕੌਸੈਨ ਅਸਤ ਮੁਤਰਜਿਮ-ਏ-ਹਜ਼ਾ ਬਰਾਏ ਵਜ਼ਾਹਤ ਵ ਜ਼ਰੂਰਤ-ਏ-ਸ਼ਿਅਰ ਈਜ਼ਾਦ ਕਰਦਾ ਅਸਤ। ਈਂ ਕਲਾਮ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨੀ ਬਰ ਬਰਗ-ਓ-ਗੁਲਹਾ-ਏ-ਬਾਗ਼-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਨਕਸ਼ ਅਸਤ ਵ ਤਯੂਰ-ਏ-ਅਸ਼ਜਾਰਸ਼ ਕਿ ਜੇ.ਬ-ਏ-ਗੁਲਿਸਤਾਨ ਓ ਬੋਸਤਾਨ-ਏ-ਵਤਨ-ਏ-ਅਜ਼ੀਜ਼ ਅੰਦ ਵਜ਼ੀਫ਼ਾਅਸ਼ ਬਰ ਲਬਹਾ ਦਾਰੰਦ।

ਇਅਤਿਰਾਫ਼ :- ਤਫ਼ਸੀਰ-ਏ-ਕਲਾਮ ਵ ਤਸ਼ਰੀਹ-ਏ-ਫ਼ਰਮਾਨ-ਏ-ਹਜ਼ਰਤ-ਏ-ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਜ਼ ਬਸ ਦੁਬਵਾਰ-ਓ-ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਅਸਤ ਨੀਜ਼ ਅਜ਼ ਲਿਯਾਕਤਮ ਈਂ ਨੁਸਖਾ-ਏ-ਮਅਨਵੀ ਅਰਫ਼ਾ ਵ ਅਅਲਾ ਸਤ ਬਿਤਰਸਮ ਕਿ ਮਬਾਦਾ ਕੌਸ਼ਿਸ਼-ਏ-ਤਰਜੁਮਾ ਵ ਜੁਰਅਤ-ਏ-ਸ਼ਰਹਸ਼ ਦਾਮਿਲ-ਏ-ਗੁਸਤਾਮੀ ਨਸ਼ਵਦ ਵਲੋ ਬਨਜ਼ਰ-ਏ-ਅਕੀਦਤ ਈਂ ਮਿਦਮਤ-ਏ-ਦੀਨ ਵ ਮਜ਼ਹਬ ਬਕਦਰ-ਏ-ਹਿਮਤ ਕਰਦਾ ਅਮ ਨੀਜ਼।

ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਵ ਮਖ਼ਦੂਮ :- ਬੰਦਾ ਮਿਨਤ ਕਸ਼-ਏ-ਆਂ ਤਸਾਨੀਫ਼-ਏ-ਮੁਹਤਰਮ ਅਸਤ ਕਿ ਅਜ਼ ਆਂ ਇਸਤਿਫ਼ਾਦਾ-ਏ-ਵਾਕਫ਼ੀਯਤ-ਏ-ਇਲਮੀ ਬੂਦਾ ਅਸਤ ਗਰਚਿ ਤਮੱਤੁਅ-ਏ-ਬਿਸਯਾਰ ਅਜ਼ ਸ਼ਰਹ-ਓ-ਤਫ਼ਸੀਰ-ਏ-ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਓ-ਮਖ਼ਦੂਮ ਸ਼ਾਇਰ-ਓ-ਦਰਵੇਸ਼, ਸਰ ਚਸ਼ਮਾ-ਏ-ਫ਼ੈਜ਼-ਓ-ਕਰਾਮਤ ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ ਡਾਕਟਰ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਮੁਲਦ ਆਖ਼ਿਯਾਂ ਯਾਫ਼ਤਾ ਅਮ ਕਿ ਬਕੀਰਸ਼ ਸਰਅੰਜਾਮ-ਏ-ਈਂ ਕਾਰ ਹਰਗਿਜ਼ ਮੁਮਕਿਨ ਨਾ ਸੂਦੇ ਵ ਮੁਸ਼ ਨਸੀਬਮ ਕਿ ਬ ਹੁਜ਼ੂਰਸ਼ਾਂ ਬਸਾ ਮਆਨੀ-ਏ-ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵ ਨਿਕਾਤ-ਏ-ਗੁਰਬਾਨੀ (ਕਲਾਮ-ਏ-ਗੁਰੂ) ਅਜ਼ ਜ਼ਬਾਨ-ਏ-ਮੁਬਾਰਕ ਸੁਨੀਦਾ ਵ ਦਰ ਯਾਫ਼ਤਾ ਅਮ ਹੁਮੂਜ਼-ਏ-ਹਕੀਕਤ ਇਯਾਂ ਕਰਦਾ ਅਸਤ। ਨਿਕਾਤ-ਏ-ਖ਼ਫ਼ੀ ਰਾ ਬਯਾਂ ਕਰਦਾ ਅਸਤ ਦਰ 1956 ਈ ਚੂੰ ਕਲਾਮ-ਏ-ਅਸਲ (ਮੁਲਮੰਤਰ) ਰਾ ਦਰ ਅਸ਼ਆਰ-ਏ-ਫ਼ਾਰਸੀ ਤਰਜੁਮਾ ਕਰਦਮ ਵ ਈਸ਼ਾਂ ਰਾ ਨਮੂਦਮ ਬਾਜ਼ ਬਜ਼ਰਗ-ਏ-ਮੌਸੂਫ਼ ਫ਼ਰਮੂਦੰਦ ਕਿ "ਬ ਸ਼ਰਤ-ਏ-ਫ਼ਰਸਤ ਤਰਜੁਮਾ-ਏ-ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮੁਮਕਿਨ ਹਮ ਕਰਦਨ ਬਾਯਦ ਤਾ ਅਹਲ-ਏ-ਜ਼ਬਾਨ-ਏ-ਫ਼ਾਰਸੀ ਰਾ ਇਸਤਿਫ਼ਾਦਾ-ਏ-ਫ਼ੈਜ਼-ਏ-ਕਲਾਮ-ਏ-ਸਤਿਗੁਰੂਸਾਹਿਬ ਬਿਰਸਦ" ਵਲੋ ਬ ਆਂ ਜ਼ਮਾਨ ਫ਼ਕਤ ਤਰਜੁਮਾ-ਏ-ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਕਦਰੇ ਕਰਦਮ ਵ ਜ਼ਹੇ ਸਾਅਤ ਕਿ ਅਕਨੂੰ ਤਰਜੁਮਾ-ਏ-ਹਜ਼ਾ ਹਸਬ-ਏ-ਇਰਸ਼ਾਦ-ਏ-ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਮੁਹਤਰਮ ਬਪਾਯਾਂ ਰਸੀਦ ਦਰ ਹਕੀਕਤ ਮਖ਼ਦੂਮ-ਏ-ਮੁਅੱਜ਼ਮ-ਏ-ਮਾ ਬ ਆਲਮ-ਏ-ਰੂਯਾ ਬਸੇ ਰਹਬਰੀ-ਏ-ਦਿਲ-ਓ-ਦਿਮਾਗ਼ ਕਰਦਾ ਅੰਦ ਵ ਈਂ ਹਮਾ ਕਾਰ ਬ ਜ਼ਾਹਿਰ ਅਜ਼ ਬੰਦਾ ਵਲੋ ਬ ਬਾਤਿਨ ਬ ਤੁਫ਼ੈਲ-ਏ-ਈਸ਼ਾਂ ਕਰਦਾ ਬੂਦਾ ਅਸਤ

ਚਿ ਗੋਯਮ ਚਿਹਾ ਮਿਹਰਬਾਂ ਬੂਦਾ ਅਸਤ
ਬ ਮਨ ਫ਼ੈਜ਼-ਓ-ਇਕਰਾਮ ਫ਼ਰਮੂਦਾ ਅਸਤ
ਬ ਜ਼ਾਹਿਰ ਸੁਖਨਵਰ ਬ ਬਾਤਿਨ ਫ਼ਕੀਰ
ਯਮ-ਏ-ਇਲਮ-ਓ-ਮਖ਼ਦੂਮ-ਏ-ਰੌਸ਼ਨ ਜ਼ਮੀਰ

ਬ ਨਾਮ-ਏ-ਸੁਖਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਰਫ਼ ਕਰਦ
ਬ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਮੁਦਾ ਹਰ ਨਫ਼ਸ ਵਕਫ਼ ਕਰਦ
ਬਸੇ ਸਾਲਹਾ ਆਯਦ-ਓ-ਬਿਗੁਜ਼ਰਦਾ
ਕਿ ਮਾਨਿੰਦ-ਏ-ਮਖ਼ਦੂਮ ਪੈਦਾ ਸ਼ਵਦ

ਚਿ ਵਸਫ਼ਸ਼ ਕੁਨਦ ਨੁਤਕ-ਓ-ਕਲਮ-ਓ-ਦਵਾਤ
ਸਲਾਮ-ਏ-ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬਰ ਆਂ ਪਾਕਜ਼ਾਤ

ਇਜ਼ਹਾਰ :- ਦਰ 65 ਈਂ ਬਜ਼ਰੀਆ ਸਰਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਕਿਨ ਸੋਨੀਪਤ (ਹਿੰਦ) ਬ ਗ਼ਰਜ਼-ਏ-ਤਬਲੀਗ਼ ਬਰ ਜਸ਼ਨ-ਏ-ਵਿਲਾਦਤ-ਏ-ਪੰਜ ਸਦ ਸਾਲਾ-ਏ-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵ ਬ ਯਾਦ-ਏ-ਅਕਦਸ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਗਿਯਾਨੀ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਈਰਾਨੀ

حب قدرے کردم وزھے ساعت کہ اکنون ترجمہ ہذا صاحب ارشاد
مُرشد محترم پاپایاں رسید۔ در حقیقت مخدوم معظم مابعا لم رویا بے
رہبری دل و دماغ کردہ اند و ایں ہمہ کار بظاہر از بندہ ولے باطن
بطیفیل ایثاں کردہ شدہ است۔

چہ گویم چہا مہرباں بودہ است بمن فیض و اکرام فرمودہ است
بظاہر سخور بباطن فقیر یم علم و مخدوم روشن ضمیر
بنام سخن زندگی صرف کرد بذکر خدا ہر نفس وقف کرد
بے سالہا آید و بگذرد کہ مانند مخدوم پیدا شود
چہ و صفش کند نطق و قلم و دوات سلام ہزاراں بر آں پاکذات

در ۶۵ء بذریعہ سردار کرتار سنگھ ساکن سونی پت (ہند) بغرض تبلیغ
حسین ولادت پنج صد سالہ سری گورو نانک دیو جی مہاراج و بیاد
اقدس بھائی صاحب گیانی ہری سنگھ صاحب ایرانی مرحوم و مغفور کہ
با کلام پاک سنگوروئے عالی از بس عشق و عقیدت داشتند۔ سردار
چتر سنگھ طہرانی برائے ترجمہ منظوم جپ جی صاحب مرا تحریک و
التماس کردند۔ چنانچہ آرزوئش پذیرفتم و بموجب اقرار تحریری مورخہ
۱۷ ستمبر ۱۹۶۳ء بیرون از ہند برائے تبلیغ استعمال و اشاعتش جائز
است ولے در بصارت کسے رایج اختیار اشاعت و استعمال ترجمہ ہذا
نباشد کہ جملہ حقوق ایں ترجمہ بحق مترجم محفوظ است۔

اہل و عیال و اولاد گیانی صاحب مرحوم و مغفور کہ بمثل شاں جذبہ
اعتقاد و اُلفت برائے گوربانی (کلام گورو) ہم بدارند برائے

اظہار

خدمت

ترجمہ

اَصْلِیَّتِ ایں کلام حضرت گورو صاحب پنجیں است کہ عین بر صورت اصلی و
حالتِ کھیتی از سنین ماضی کہ پانصد سال قبل یو محفوظ و قائم است نیز
عُمرش جاودانی ست کہ آں از آب حیات نشو و نما یافتہ است۔

عبارت کہ در قوسین ( ) است مترجم ہذا برائے وضاحت و
ضرورت شعر ایزاد کردہ است ایں کلام عرفانی بر برگ و گلہائے باغ
پنجاب نقش است و طیو را شجارش کہ زبہ گلستان و بوستانِ وطن
عزیز اند و طیفہ اش بر لب ہا دارند۔

تفسیر کلام و تشریح فرمان حضرت سنگورو صاحب از بس دُشوار و مشکل
است۔ نیز از لیاقت ایں نسخہ معنوی ارفع و اعلیٰ ست بترسم کہ مبادا
کوشش ترجمہ و جرات شرح داخل گستاخی نشود ولے بخیر عقیدت

ایں خدمت دین و مذہب بقدر ہمت گردہ ام نیز بندہ وقت کش آں
تصانیف محترم است کہ از اں استفادہ و افاقیت علمی شدہ است اگرچہ
تصحیح بسیار از شرح و تفسیر مُرشد مخدوم و شاعر و درویش سرچشمہ فیض و

کرامت پدم بھوشن ڈاکٹر بھائی ویر سنگھ صاحب خلد آشیان یافتہ ام
کہ بغیرش سرانجام ایں کار ہرگز ممکن نہ شدے و خوش نصیبم کہ محضویر
شاں بسا معانی، جپ جی صاحب و نکات گوربانی (کلام گورو) از

زبان مبارک شنیدہ و در یافتہ ام۔ رموزِ حقیقت عیاں کردہ است۔ در
۱۹۵۴ء پچوں (مول متر) کلمہ اصل را در اشعار فارسی ترجمہ کردم و
ایثاں را نمودم باز بزرگ موصوف فرمودند کہ ”بشرط فرصت ترجمہ“

جپ جی صاحب مکمل ہم کردن باید تا اہل زبان فارسی را استفادہ فیض
کلام سنگورو صاحب برسد۔ ولے بآن زمان فقط ترجمہ سنگھ منی

اعتراف

مُرشد و مخدوم

ਤਸ਼ਰੀਹ-ਏ-ਮਅਨੀ-ਏ-ਸਿੱਖ :- ਬਮਿਸਲ-ਏ-ਹੁਨੂਦ ਕੌਮੇਸਤ ਸਿੱਖ ਕਿ ਮੁਕਤਦੀ-ਏ-ਈਸ਼ਾਨਸਤ ਵ ਤੌਹੀਦ ਪ੍ਰਸਤ ਵ ਮਅਨੀ-ਏ-ਸਿੱਖ ਮੁਰੀਦ-ਏ-ਬਾਸਫਾ ਵ ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਇਰਾਦਤਮੰਦ ਵ ਤਲਮੀਜ਼-ਏ-ਅਕੀਦਤਮੰਦ ਵ ਸ਼ਾਗਿਰਦ-ਏ-ਰਸ਼ੀਦ-ਏ-ਸਤਿਗੁਰੂ ਵ ਖਾਦਿਮ-ਏ-ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਅਸਤ।

ਤਫ਼ਸੀਰ-ਏ-ਗੁਰੂ :- ਸ਼ਰਹ ਵ ਤਫ਼ਸੀਰ-ਏ-ਗੁਰੂਸਤ, ਉਸਤਾਦ-ਏ-ਰੂਹਾਨੀ ਵ ਮਹਰਮ-ਏ-ਅਸਰਾਰ-ਏ-ਮਅਨਵੀ ਵ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਕਾਮਿਲ ਵ ਰਹਬਰ-ਏ-ਮਨਜ਼ਿਲ ਵ ਇਮਾਮ-ਏ-ਰੱਬਾਨੀ ਵ ਮੁਅੱਲਿਮ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨ ਵ ਪੈਯੰਬਰ-ਏ-ਹੱਕਾਨੀ ਵ ਨੀਜ਼ ਹਮ।

ਜ਼ਬਾਨ-ਏ-ਪੰਜਾਬੀ ਵ ਗੁਰਮੁਖੀ :- ਪੰਜਾਬੀ ਵ ਗੁਰਮੁਖੀ ਯਕੇ ਅਜ਼ ਜ਼ਬਾਨ-ਏ-ਮਅਰੂਫ਼-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਵ ਭਾਰਤ ਅਸਤ ਕਿ ਸ਼ੀਰੀਨੀਅਸ਼ ਜ਼ਰਬ-ਉਲ-ਮਿਸਲ ਅਸਤ।

ਸਿੱਖ ਬ ਮਅਨੀ-ਏ-ਸ਼ੇਰ ਅਸਤ ਵ ਅਜ਼ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਗੋਬਿੰਦ ਸਿੱਖ ਜੀ ਕਲਗੀਧਰ, ਪਾਦਸ਼ਾਹ-ਏ-ਦਹੁਮ ਖ਼ਾਲਿਸਾ ਰਾ ਈਂ ਖ਼ਿਤਾਬ ਬਖ਼ਸ਼ੀਦਾ ਸ਼ੁਦਾ ਅਸਤ ਵ ਦਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤਅਦਾਦ-ਏ-ਈਸ਼ਾ ਤਕਰੀਬਨ ਬਿਸਤ ਮਿਲਯੂਨ ਕੁਨੂੰ ਹਸਤ।

ਸਨ-ਏ-ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ :- ਅਕਨੂੰ ਸਨ-ਏ-ਸ਼ਾ ਹਮ ਰਾਇਜ਼ ਅਸਤ ਕਿ ਆਰਾ 500 ਸਨ-ਏ-ਨ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹੀ ਮੀਰੋਯੰਦ

ਜ਼ੋਕ-ਏ-ਅਕੀਦਤ :- ਜ਼ਹੇ ਨਸੀਬ ਈਂ ਹਕੀਰ ਕਿ ਗੋਸ਼ਾਨਸ਼ੀਂ ਵ ਗ਼ੁਲਾਮ-ਏ-ਸਤਿਗੁਰੂ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਅਸਤ ਅਜ਼ ਤਿਫ਼ਲੀ ਮਦਹਗੋ-ਏ-ਈਸ਼ਾ ਅਸਤ। ਹਯਾਤ-ਏ-ਮੁਖ਼ਤਸਿਰ ਰਾ ਬ ਯਾਦ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਪਾਕ ਵ ਤਹਮੀਦ-ਓ-ਤੌਸੀਫ਼-ਓ-ਨਅਤ-ਏ-ਪੈਯੰਬਰ ਵਕਫ਼-ਏ-ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਰਦਾ ਅਸਤ ਵ ਈਂ ਰਾ ਸਆਦਤ-ਏ-ਦਾਰੈਨ ਦਾਨਦ ਨੀਜ਼ ਜ਼ੋਕ-ਏ-ਅਕੀਦਤ-ਏ-ਮਾ ਕਿ ਅਜ਼ ਪੁਸ਼ਤਹਾ ਦਰ ਮੂਨ-ਓ-ਦਿਲਹਾਸਤ ਮੁਹੱਰਿਕ ਵ ਮੁੱਮਿਦ-ਏ-ਤਰਜੁਮਾ-ਏ-ਹਜ਼ਾ ਹਸਤ।

ਇਜ਼ਹਾਰ-ਏ-ਤਸ਼ਕੁੱਰ :- ਸਦ ਹਜ਼ਾਰ ਸ਼ੁਕਰ-ਓ-ਸਿਪਾਸ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਪਾਕ ਰਾ ਕਿ ਬੰਦਾ-ਏ-ਨਾਚੀਜ਼ ਰਾ ਇਲਮ-ਓ-ਤਮੀਜ਼ ਬਖ਼ਸ਼ੀਦ ਵ ਦਰਹਾ-ਏ-ਮਆਨੀ ਬਿਕੁਸ਼ਾਦ ਵਰਨਾ ਮਨ ਹੋਚਮਦਾਨ ਰਾ ਜ਼ਿਨਹਾਰ ਲਿਯਾਕਤ-ਏ-ਤਫ਼ਸੀਰ-ਓ-ਤਰਜੁਮਾ-ਏ-ਕਲਾਮ-ਏ-ਰੂਹਾਨੀ ਨਬਾਸ਼ਦ ਵ ਬ ਕਦਰ-ਏ-ਜ਼ਰਫ਼ ਵ ਇਸਤਿਅਦਾਦ ਈਂ ਖ਼ਾਦਿਮ-ਉਲ-ਫ਼ੁਕਰਾ ਖ਼ਿਦਮਤ-ਓ-ਸਈ ਕਰਦਾ ਤਰਜੁਮਾ-ਏ-ਮਨਜ਼ੂਮ ਵ ਮਨਸੂਰ-ਏ-ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਕਰਦਾ ਅਸਤ ਨੀਜ਼ ਮਨ-ਏ-ਬੇ ਬਿਜ਼ਾਅਤ ਸਰਮਾਯਾ-ਏ-ਮਆਨੀ ਕਲੀਲ-ਓ-ਅੰਦਕ ਬਿਦਾਰਮ ਵ ਹਸਬ-ਏ-ਇਦਰਾਕ ਤਸ਼ਰੀਹ-ਏ-ਲੁਫ਼ਜ਼ੀ ਵ ਮਅਨਵੀ ਦਰ ਨਜ਼ਮ ਨਿਗਾਰੀਦਾ ਅਮ ਵ ਨਮੀਦਾਨਮ ਕਿ ਈਂ ਤਰਜੁਮਾ-ਏ-ਮਨਜ਼ੂਮ ਬ ਤਮਾਮ-ਓ-ਕਮਾਲ ਆਈਨਾਦਾਰ-ਏ-ਅਸਲ ਕਲਾਮ-ਏ-ਹੱਕਾਨੀਸਤ।

ਆਗਾਜ਼-ਓ-ਅੰਜਾਮ-ਏ-ਤਰਜੁਮਾ :- ਬਨਾਮ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਪਾਕ ਚੂੰ ਦਰ 1965 ਈਂ

ਆਗਾਜ਼-ਏ-ਤਰਜੁਮਾ ਕਰਦਮ ਵ ਦੁਆ ਖ਼ਾਸਤਮ ਵ ਇਜਜ਼ਨਮੂਦਮ।

ਬਾ ਮਨ-ਏ-ਮਿਸਕੀਨ ਓ ਆਜਿਜ਼ ਐ ਖ਼ੁਦਾ
ਕਾਰ-ਏ-ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਰਾ ਸਪੁਰਦੀ ਅਜ਼ ਚਿਰਾ

ਰਹਰਵੇ ਰਾ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਮਕਸਿਦ ਨੁਮਾ
ਉਕਦਾ-ਓ-ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਬ ਫ਼ਜ਼ਲ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ ਕੁਸ਼ਾ

ਚੁਨਾਂਚਿ ਅਜ਼ ਇਨਾਯਤ-ਏ-ਦੁਆ-ਏ-ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਕਾਰ-ਏ-ਮੌਸੂਫ਼ ਬ ਅੰਜਾਮ ਰਸੀਦਾ ਅਸਤ ਵ ਈਂ ਹਮ ਲੁਤਫ਼-ਓ-ਕਰਮਸ਼ ਕਿ ਚੁਨੀਂ ਗੁਹਰਹਾ-ਏ-ਅਲਫ਼ਾਜ਼ਬ ਸਿਲਕ-ਏ-ਨਜ਼ਮ ਸੁਫ਼ਤਾ ਅਮ ਵ ਉਮੀਦ ਦਾਰਮ ਕਿ ਈਂ ਹਦੀਯਾ-ਏ-ਸੁਖ਼ਨ ਬ ਹੁਜ਼ੂਰਸ਼ ਸ਼ਰਫ਼-ਏ-ਕਬੂਲੀਯਤ ਵ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਰਹਮਤ ਬਿਯਾਬਦ ਵ ਸਰਅਫ਼ਰਾਜ਼ ਗਰਦਦ। ਰਾਹ-ਏ-ਸਫ਼ਰ-ਏ-ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨੀ ਗਰਚਿ ਦੁਸ਼ਵਾਰ ਬੂਦ ਵਲੇ ਬ ਤੱਵਕੁਲ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ ਕਦਮ ਦਾਸ਼ਤਮ ਵ ਬ ਫ਼ਜ਼ਲਸ਼ ਦਰ ਪੰਜ ਸਾਲ ਕਮ-ਓ-ਬੇਸ਼ ਬਰ ਮਨਜ਼ਿਲਗਾਹ ਬਿਰਸੀਦਮ।

ਮਨ ਚਿ ਜ਼ੋਰਾ ਮੁਸ਼ਤੇ ਅਜ਼ ਖ਼ਾਕ-ਏ-ਗ਼ਰੀਬ
ਈਂ ਹਮਾ ਦੌਲਤ ਜ਼ਿ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਬੂਦ ਨਸੀਬ

ਹਦੀਯਾ-ਏ-ਭਾਰਤ :- ਈਂ ਬੰਦਾ-ਏ-ਆਜਿਜ਼ ਤਸਨੀਫ਼-ਏ-ਸ਼ਰੀਫ਼-ਏ-ਸਤਿਗੁਰੂ-ਏ-ਆਲਾ ਰਾ ਦਰੀਂ ਜ਼ਬਾਨ-ਏ-ਪਾਰਸੀ ਤਰਜੁਮਾ ਕਰਦਾ ਅਸਤ। ਅਹਲ-ਏ-ਜ਼ਬਾਨ-ਏ-ਈਰਾਨ ਵ ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਿਸਤਾਨ ਰਾ ਗੋਯਾ ਹਦੀਯਾ-ਏ-ਮੁਲਕ-ਏ-ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਮੀਫ਼ਰਸਤਦ ਵਲੇ ਬਰ ਜ਼ਬਾਨ-ਏ-ਆ ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਸ਼ੁਮਾ ਨੀਸਤ ਵ ਤਸਲੀਮ ਬਿਕੁਨਦ ਕਿ ਈਂ ਤਰਜੁਮਾ ਪੁਰ ਅਜ਼ ਅੰਗਲਾਤ ਵ ਲਗਜ਼ਿਸ਼ਹਾ-ਏ-ਕਲਮੀ ਬਾਸ਼ਦ ਵ ਲੋਕਿਨ

ਚਿਕੁਨਦ ਬੇ ਨਵਾ ਹਮੀਂ ਦਾਰਦ

ਇਜ਼ਹਾਰ-ਏ-ਇਨਕਿਸਾਰ :- ਬਰਾਏ ਸਹਵ-ਓ-ਖ਼ਤਾ ਉਮੀਦ-ਏ-ਉਫ਼ਵ-ਓ-ਅਤਾ ਹਸਤ ਵ ਦਰੀਂ ਅਮਰ ਜ਼ਿਨਹਾਰ ਮੁਦਆਏ-ਅਰਜ਼-ਏ-ਫ਼ਨ ਨਬਾਸ਼ਦ।

ਕੰਦ-ਏ-ਪੰਜਾਬ :- ਬਲਕਿ ਈਂ ਗੁਲਦਸਤਾ-ਏ-ਅਕੀਦਤ ਅਸਤ ਕਿ ਸੂਰਤ-ਏ-ਤਰਜੁਮਾ-ਏ-ਹਜ਼ਾ ਪਦੀਦ ਆਮਦਾ ਅਸਤ ਵ ਅਰਬਾਬ-ਏ-ਨਜ਼ਰ ਰਾ ਈਂ ਕੰਦ-ਓ-ਨਬਾਤ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਮੀਨੁਮਾਯਮ।

ਅਹਵਾਲ-ਏ-ਵਾਕਈ :- ਤਾ ਹਾਲ ਈਂ ਕਲਾਮ-ਏ-ਬਸੀਰਤ ਅਫ਼ਰੋਜ਼-ਏ-ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਰ ਜ਼ਬਾਨ-ਏ-ਫ਼ਾਰਸੀ ਮੁਤਰਜਿਮ ਨੀਸਤ ਜ਼ਹੇ ਕਿਸਮਤ ਕਿ ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ-ਏ-ਮਾ ਬ ਬੰਦਾ-ਏ-ਹਕੀਰ ਈਂ ਖ਼ਿਦਮਤ-ਏ-ਦੀਨ ਸਪੁਰਦਾ ਅੰਦ ਵ ਹਸਬ-ਉਲ-ਇਰਸ਼ਾਦ, ਅਜ਼ ਫ਼ੈਜ਼-ਏ-ਈਸ਼ਾ ਤਕਮੀਲ-ਓ-ਤਨਜ਼ੀਮ-ਏ-ਈਂ ਕਾਰ-ਏ-ਮੁਬਾਰਕ ਸ਼ੁਦਾ ਅਸਤ ਵਰਨਾ ਕਿਲਕ-ਏ-

و معنوی در نظم نگاریدہ ام و نمی دانم کہ ایں ترجمہ منظوم بہ تمام و کمال آئینہ دار اصل کلام حقانی ست۔

آغاز بنام خداے پاک ہوں در ۱۹۶۵ء آغاز ترجمہ کردم و دعا خواستم و عجز نمودم بامن مسکین و عاجز اے خدا کار مشکل را سپردی از چرا رہروے را منزل مقصد نما عقدہ مشکل بفضل خود کشا

چنانچہ از عنایت دعاے مرشد کامل کار موصوف بہ انجام رسیدہ است و ایں ہم لطف و کرشم کہ چنیں گہر ہائے الفاظ بہ سبک نظم شفقت ام و امید دارم کہ ایں ہدیہ سخن بحضور شرف قبولیت و نظر رحمت بیابد و سرافراز گردد۔ راہ سفر ایں منزل عرفانی گرچہ دشوار بود و لے بتوکل خدا قدم داشتم و بفضل در پنج سال کم و بیش بر منزل گاہ برسیدم۔

من چه ذرہ مشتے از خاک غریب ایں ہمہ دولت ز مرشد شد نصیب

ہدیہ بھارت ایں بندہ عاجز تصنیف شریف ستگور وئے عالی را دریں زبان پارسی ترجمہ کردہ است۔ اہل زبان ایران و افغانستان را گو یا ہدیہ ملک ہندوستان می فرستد و لے برزباں آن قدرت شمانیست و تسلیم بکند کہ ایں ترجمہ پد از اغلاط و لغزش ہائے قلم باشد و لیکن ع

برائے سہو و خطا امید غفو و عطا ہست و دریں امر ز نہار مدعاے عرض فن نباشد بلکہ ایں گلدستہ عقیدت است کہ بصورت ترجمہ ہذا پدید آمدہ است و ارباب نظر را ایں قد و نبات پنجاب پیشکش می نمایم۔

احوال واقعی

تاحال ایں کلام بصیرت افروز جی صاحب در زبان فارسی مترجم نیست زہے قسمت کہ مرشد کامل ما بہ بندہ حقیر ایں خدمت دین سپردہ اند و حسب الارشاد از فیض ایشان تکمیل و تنظیم ایں کار مبارک شدہ است ورنہ کلک شکستہ رقم مضطر را ہرگز دسترس و مقدر ورنہ بود۔

من چه ہستم؟ عاصی و احقر غریب و کمترین تانہ بودہ نظر فیض ستگور و بر من چنیں

مختصری فرہنگ اصطلاحات و معانی گرچہ خلاصہ جملہ کلام مختصراً دریں دیباچہ مرقوم است تا ہم تشریحات مختصر شدہ اگانہ بہ اوراق علمدہ مندرجست نیز بر حواشی فرہنگ اصطلاحات و معانی مفصل موجود است۔

تفصیل منازل

دریں نسخہ مبارک ارشادات الہامی مشتمل بر سی و ہشت (۳۸) بند است کہ بنام زینہ منزل و مقام (پوڑی) معروف و موسوم است و ہر بند چند ابیات دارد نیز اوّل و آخرش دو بیت است کہ در پنجابی آنرا (سلوک) می گویند و در آغاز مبارک اصل کلمہ تو حیدست کہ مظہر اصول حقیقی و بنیادی مذہب سیکھان و آنرا مول منتری گویند و پس اش لفظ جپ بطور ذومعنی مندرجست کہ مرادش بہ ذکر و ورد نیز است و پیش یک فرد (سلوک) در تحمید حق تعالی ہست باز نسخہ اصل موسوم بہ جپ جی صاحب است و در انجامش ہم فرد است (سلوک) کہ شش مصرعہ ہاوسہ اشعار دارد و دریں نسخہ متبرک سہ صد و ہشتاد و ہفت (۳۸۷) جملہ مصرعہ ہائے مؤثر است۔

جپ نام صحیفہ

ਨਾਨਕ ਅਸਰਾਰ-ਓ-ਨਿਕਾਤ-ਏ-ਲਾਮਕਾਂ
ਮਰ ਨਮੀਗੁਜਦ ਬ ਤਫ਼ਸੀਰ-ਓ-ਬਿਯਾਂ

ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-ਹੱਕ ਪ੍ਰਸਤ ਵ ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਸਾਦਿਕ ਅਜ਼ ਹੁਸੂਲ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਵ ਤਾਅਤ ਓ
ਬੰਦਗੀਅਸ਼ ਬਰਗੁਜ਼ੀਦਾ ਸ਼ੁਦਾ ਅੰਦ ਵ ਆਬਿਦਾਨ-ਏ-ਰਿਯਾਜ਼ਤ ਕਸ਼ ਅਜ਼ ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-
ਵਿਰਦ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਨਿਜਾਤ ਓ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਯਾਫ਼ਤਾ ਅੰਦ ਵ ਬ ਦਰਬਾਰ-ਏ-ਪਾਕਸ਼
ਸੁਰਖ਼ਰੂਵ ਰੋਸ਼ਨ ਜਬੀਂ ਗਸ਼ਤਾਅੰਦ ਨੀਜ਼ ਈਸ਼ਾਂ ਦੀਗਰਾਂ ਰਾ ਹਮ ਵਜਹ-ਏ-ਨਿਜਾਤ ਓ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼
ਸ਼ੁਦਾ ਅੰਦ ਜ਼ੀਰਾ ਕਿ ਆਨਾਂ ਮਕਬੂਲ-ਓ-ਮਨਜ਼ੂਰ-ਏ-ਦਰਗਾਹ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾਵੰਦੀ ਹਸਤੰਦ।

ਬੈਤ-ਏ-ਆਖ਼ਿਰ 5,6:

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ॥

ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ॥

ਜ਼ਾਕਿਰਾਨਸ਼ ਕਾਂ ਇਬਾਦਤ ਕਰਦਾ ਅੰਦ
ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਪਾਕ-ਓ-ਤਾਅਤ ਕਰਦਾ ਅੰਦ

ਮਿਹਨਤ-ਏ-ਸਖ਼ਤ ਓ ਮੁਸ਼ੱਕਤ ਦੀਦਾ ਅੰਦ
ਅਜ਼ ਰਿਯਾਜ਼ਤ ਨਜ਼ਦ-ਏ-ਹੱਕ ਬਿਰਸੀਦਾ ਅੰਦ

ਦਰ ਹੁਜ਼ੂਰ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਰੱਬ-ਉਲ ਆਲਮੀਂ
ਆਂ ਹਮਾ ਰੋਸ਼ਨ ਰੁਖ਼-ਓ-ਰੋਸ਼ਨ ਜਬੀਂ

ਰੂਏ ਸ਼ਾਂ ਨਾਨਕ ਜ਼ਿ ਨੂਰਸ਼ ਤਾਫ਼ਤੰਦ
ਦੀਗਰਾਂ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਬ ਈਸ਼ਾਂ ਯਾਫ਼ਤੰਦ

ਬਯਾਨ-ਏ-ਸਹੀਫ਼ਾ-ਏ-ਅਕਦਸ :- ਨਜ਼ਮ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਬਜ਼ਬਾਨ-ਏ-ਗੁਰਮੁਖੀ ਵ
ਪੰਜਾਬੀਸਤ ਪੁਰ ਅਜ਼ ਸ਼ੀਰੀਨੀ-ਓ-ਲਤਾਫ਼ਤ ਓ ਪਾਕੀਜ਼ਦਗੀਸਤ ਵ ਅਰਬਾਬ-ਏ- ਦਿਲਮ-
ਓ-ਜ਼ੋਕ ਰਾ ਲੁਤਫ਼-ਓ-ਸੁਰੂਰ-ਏ-ਬੇ ਗ਼ਾਯਾਤ ਮੀਦਹਦ ਬਖ਼ੁਦਾ ਕਾਬਿਲ-ਏ- ਜ਼ਿਯਾਰਤ
ਅਸਤ।

ਈਂ ਕਲਾਮ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨੀ ਦਰ ਆਗ਼ਾਜ਼-ਏ-ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੁਜ਼ੱਯਨ ਅਸਤ ਕਿ
ਸਹੀਫ਼ਾ-ਏ-ਮੁਕੱਦਸ-ਏ-ਸਿੱਖਾਂ ਅਸਤ ਵ ਯਕ ਹਜ਼ਾਰ-ਓ-ਚਾਰ ਸਦ-ਓ-ਸੀ ਸਫ਼ਹਾਤ-ਏ-
ਮੁਤਬੱਰਕ ਵ ਮੁਨੱਵਰ ਮੀਦਾਰਦ ਵ ਜ਼ਿਯਾਰਤਸ਼ ਹਰ ਮੁਰੀਦ-ਏ-ਅਕੀਦਤਮੰਦ ਰਾ ਫ਼ਰਜ਼-ਓ-

ਲਾਜ਼ਿਮ ਅਸਤ। ਅੰਦਰੂਨਸ਼ ਮਜ਼ਮੂਆ-ਏ-ਕਲਾਮ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨ-ਓ-ਸੁਰੂਦਹਾ-ਏ-ਹੱਕਾਨੀ
ਅਜ਼ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵ ਦੀਗਰ ਗੁਰਸਾਹਿਬਾਨ-ਏ-ਮੁਹਤਰਮ ਅਸਤ ਨੀਜ਼ ਅਜ਼ ਬਅਜ਼
ਦਰਵੇਸ਼ਾਨ-ਏ-ਕਾਮਿਲ-ਏ-ਹੁਨੂਦ ਵ ਔਲੀਯਾਏ-ਇਸਲਾਮ ਕਿ ਖ਼ੁਦਾ ਰਸੀਦਾ ਵ ਖ਼ਾਸਾਨ-ਏ-
ਹੱਕ ਬੁਦੰਦ ਦਰ ਜ਼ਬਾਨਹਾ-ਏ-ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼-ਏ-ਫ਼ਾਰਸੀ, ਹਿੰਦੀ ਵ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਪੰਜਾਬੀ, ਸਿੰਧੀ,
ਮੁਲਤਾਨੀ ਵਗ਼ੈਰਾ ਬਰਾਏ ਰਸ਼ਾਦਤ ਵ ਹਿਦਾਯਤ-ਏ-ਆਲਮ ਮੁਆਰਿਫ਼-ਏ-ਮਨਜ਼ੂਮ ਮੁਨਦਰਜ਼
ਅਸਤ। ਇਮਰੋਜ਼ ਹਮੀਂ ਰਹਬਰ-ਏ-ਰੂਹਾਨੀ ਵ ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਬ ਜ਼ਮਲਾ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ
ਅਸਤ।

ਹਮਦ ਖ਼ੁਾਨੀ : ਕੀਰਤਨ :- ਦਰ ਹੁਜ਼ੂਰਸ਼ ਸੁਬਹ-ਓ-ਸ਼ਾਮ ਹਮਦ ਖ਼ੁਾਨੀ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ ਦਰ
ਨਗ਼ਮਾਤ-ਏ-ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼ ਵ ਬਾ ਸਾਜ਼ਹਾ-ਏ-ਮੁਤਫ਼ਰਿਕ ਨਗ਼ਮਾ ਖ਼ੁਾਨਾਂ ਹਮੀਂ ਕੁਨੰਦ ਵ ਆਂ
ਸਰੂਦ ਖ਼ੁਾਨੀ ਰਾ ਕੀਰਤਨ ਮੀਗੋਯੰਦ ਵ ਸਦਹਾ ਅਕਦੀਤ ਮੰਦਾਨ ਅਜ਼ ਅਦਬ-ਓ-ਮਹਵੀਯੱਤ
ਆਂਰਾ ਸਮਾਅਤ ਬਿਕੁਨੰਦ:-

ਦਰ ਹੁਜ਼ੂਰ ਆਯੰਦ ਅਰਬਾਬ-ਏ-ਅਕੀਦਤ ਸੁਬਹ-ਓ-ਸ਼ਾਮ

ਮਅਬਦ-ਏ-ਸਿੱਖਾਨ : ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵ ਆਦਾਬ-ਏ-ਜ਼ਿਯਾਰਤ: ਇਬਾਦਤਗਾਹ-
ਏ-ਸਿੱਖਾਂ ਰਾ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਮੀਗੋਯੰਦ ਕਿ ਦਰ ਆਂ ਮਅਬਦ-ਏ-ਮੁਕੱਦਸ ਸਹੀਫ਼ਾ-ਏ-
ਪਾਕ ਵ ਰਹਬਰ-ਏ-ਰੂਹਾਨੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਰ ਤਖ਼ਤ-ਏ-ਗੁਰਯਾਈ ਵ ਮਸਨਦ-ਏ-
ਰਸ਼ਾਦਤ ਜਲਵਾ ਅਫ਼ਰੋਜ਼ੰਦ ਵ ਪੇਸ਼-ਏ-ਸ਼ਾਂ ਅਕੀਦਤ ਮੰਦਾਨ-ਏ-ਮੌਸੂਫ਼ ਬ ਸਜਦਾ-ਏ-
ਤਅਜ਼ੀਮ ਤਸਲੀਮਾਤ ਬਜਾ ਆਵੁਰੰਦ।

ਦਅਵਤ-ਏ-ਆਮ :- ਦਰ-ਏ-ਮਅਬਦ-ਏ-ਮੌਸੂਫ਼ ਬਰ ਹਮਾ ਮਰਦੁਮਾਨ ਕੁਸ਼ਾਦਾ ਅਸਤ,
ਸ਼ਖ਼ਸੇ ਕਿ ਖ਼ੁਾਹਿਸ਼-ਏ-ਸ਼ਿਰਕਤ ਵ ਆਰਜੂ-ਏ-ਜ਼ਿਯਾਰਤ ਦਾਰਦ ਬ ਆਜ਼ਾਦੀ-ਓ-ਸ਼ੌਕ
ਅੰਦਰੂਨ ਬਿਯਾਯਦ ਵ ਸਮਾਦਤ ਬਿਯਾਬਦ ਕਿ ਦਅਵਤ-ਏ-ਆਮ ਅਸਤ ਵ ਆਂ ਬਰ ਕਸੇ
ਮਹਦੂਦ ਨੀਸਤ ਵ ਲੇਕ ਬਗ਼ੈਰ ਇਮਾਮਾ ਯਾ ਕੁਲਾਹ ਵ ਰੂਮਾਲ, ਬਰਹਨਾ ਸਰ ਦਰ ਆਂ ਮਅਬਦ
ਹੇਚ ਨਤਵਾਨਦ ਰਫ਼ਤ ਕਿ ਇਕਤਿਜਾਏ ਹੁਰਮਤ-ਓ-ਅਦਬ-ਓ- ਤਅਜ਼ੀਮ ਅਸਤ ਅਲਬੱਤਾ
ਬਰਹਨਾ ਪਾ ਮਰਦੁਮਾਨ-ਏ-ਅਕੀਦਤ ਕੇਸ਼ ਬਿਰਵੰਦ ਵ ਵਰੂਦ ਕੁਨੰਦ ਕਿ ਤਰੀਕਾ-ਏ-ਤਅਜ਼ੀਮ
ਦੁਰਸਤ ਵ ਸਹੀਹ ਹਮੀਂ ਬਾਸ਼ਦ।

ਮਜ਼ਹਬ-ਏ-ਖ਼ਾਲਿਸਾ :-

ਗੁਰਨਾਨਕ ਆਂ ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਅਸਤ

ਕਿ ਫ਼ਜ਼ਲਸ਼ ਬ ਹਰ ਦੋ ਜਹਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਅਸਤ (ਗੋਯਾ)

ਹਜ਼ਰਤ-ਏ-ਆਲੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪਾਦਸ਼ਾਹ-ਏ-ਸਾਦਿਕ ਬਾਨੀ ਵ
ਔਵਲੀਨ ਪੇਸ਼ਵਾ-ਏ-ਮਜ਼ਹਬ-ਏ-ਸਿੱਖਾਨ ਹਸਤੰਦ ਕਿ ਯਕੇ-ਅਜ਼ ਮਜ਼ਾਹਿਬ-ਏ-ਮਸ਼ਹੂਰ-ਏ-
ਹਿੰਦੁਸਤਾਨਸਤ ਵ ਬ ਨਾਮ-ਏ-ਖ਼ਾਲਿਸਾ ਮਅਰੂਫ਼ ਅਸਤ।

ادب و محویت آنرا سماعت کنند۔

ع و حضور آئیندار باب عقیدت صبح و شام

معبد سکھان عبادت گاہ سکھان را گورو دودارہ صاحب می گویند کہ در آن معبد گورو دودارہ صاحب مقدس صحیفہ پاک و رہبر روحانی سری گورو گرنتھ صاحب بر تخت گور یائی و مسند رشادت جلوہ افروزند و پیش شان عقیدتمندان موصوف بسجده تعظیم تسلیمات بجا آورند

و دعوت عام در معبد موصوف بر ہمہ مردمان گشادہ است، شخصی کہ خواہش شرکت و آرزوئے زیارت دارد وارد بہ آزادی و شوق اندرون بیاید و سعادت بیابد کہ دعوت عام است و آن بر کسے محذو د نیست ولیک بغیر عتامہ یا گلاہ و زومال نہ ہنہ سر در آن معبد ہیچ نتواند رفت کہ اقتضائے حرمت و آدب و تعظیم است۔ البتہ نہ ہنہ پا مردمان عقیدت کیش بروند و زود کنند کہ طریقہ تعظیم درست و صحیح ہمیں باشد۔

گرو نانک آں مرشد کامل است

کہ فضلش بہر دو جہاں شامل است (گویا)

مذہب خالصہ حضرت عالی بابا گورو نانک دیو جی پادشاہ صادق بانی و اولین پیشوائے مذہب سکھان ہستند کہ یکے از مذہب مشہور ہندوستانست و بنام خالصہ معروف است۔

بمثل ہنود قومیت سکھ کہ مقتدای ایشانست و توحید پرست و معنی سکھ مرید با صفا و طالب ارادتمند و تلمیذ عقیدتمند و شاگرد رشید بر

تشریح معنی سکھ و تفسیر گورو

ستگور و و خادم مرشد کامل خویش است۔ شرح و تفسیر گورو ست، استاد روحانی و محرم اسرار معنوی و مرشد کامل و رہبر منزل و امام ربانی و معلم عرفانی و ہمیر حقانی و نیز ہم۔

زبان پنجابی و گورو مکھی یکے از زبان معروف پنجاب و بھارت است کہ شیرینی اش ضرب المثل است۔

سنگھ سنگھ بمعنی شیر است و از سری گورو گوہند سنگھ جی کلنی دھر پادشاہ دھم خالصہ را این خطاب بخشیدہ شدہ است و در ہندوستان تعداد ایشان تقریباً ۵۰۰۰۰۰ میلیون می باشد۔

سنہ نانک شاہی اکنون سن شان ہم رائج است کہ آنرا ۵۰۰ سنہ نانک شاہی می گویند۔

ذوق عقیدت زھے نصیب این حقیر کہ گوشہ نشین و غلام ستگور وے خویش است از طفلی مدح گوئے ایشان است۔ حیات مختصر را بیا دوز کر پاک و تحمید و توصیف و نعت پیہر وقف ستگور و صاحب کردہ است و این را سعادت دارین داند نیز ذوق عقیدت ما کہ از پشت ہا در خون و دلہاست محرک و ممد ترجمہ ہذا ہست۔

اظہار تشکر صد ہزار شکر و سپاس خدائے پاک را کہ بندہ ناچیز را علم و تمیز بخشید و در ہائے معانی بگشاد ورنہ من ہمچہ ان را نہار لیاقت تفسیر و ترجمہ کلام روحانی نباشد و بقدر ظرف و استعداد این خادم الفقرا خدمت و سعی کردہ ترجمہ منظوم و منثور چپ جی صاحب کردہ است نیز من بے بضاعت سرمایہ معانی قلیل و اندک بدارم و حسب ادراک تشریح لفظی

ਸਾਨਿਅ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਵ ਖਾਲਿਕ-ਏ-ਜ਼ਮੀਨ-ਓ-ਆਸਮਾਂ ਈ ਕੁੱਰਾ-ਏ-ਅਰਜ਼-ਓ-ਜ਼ਮੀਂ ਰਾ
ਯਕ ਜਾ-ਏ-ਅਅਮਾਲ ਵ ਦਾਰ-ਉਲ-ਅਮਲ ਦਰ ਸਾਖ਼ਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਦਾ ਅਸਤ।

ਪਾਉੜੀ 34:1,2,3

ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਥਿਤੀ ਵਾਰ॥ ਆਫ਼ਰੀਦ ਅੱਕਾਤ-ਓ-ਮੀਆਦ-ਏ-ਅਰਸਾ ਰਾ
ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ॥ ਨੀਜ਼ ਵੁਸਅਤ-ਏ-ਸਤਹ-ਓ-ਜਾ-ਓ-ਫ਼ਾਸਿਲਾ
ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਬਾਪਿ ਰਖੀ ਧਰਮਸਾਲ॥ ਰੋਜ਼-ਓ-ਸ਼ਬ ਤਾਰੀਖ਼-ਓ-ਮੌਸਮ ਫ਼ਸਲਹਾ
ਬਾਦ-ਓ-ਆਬ-ਓ-ਆਤਿਸ਼-ਓ-ਤਹਤ-ਉਸ-ਸਰਾ

ਦਰਮਿਯਾਂ ਦਰ ਸਾਖ਼ਤਾ ਰੱਬ-ਏ-ਇੱਜ਼-ਓ-ਜੱਲ
ਈਂ ਜ਼ਮੀਨ-ਓ-ਅਰਜ਼ ਯਕ ਜਾ-ਏ-ਅਮਲ

ਐ ਨਾਨਕ ਦਰ ਅੰ ਪਾਕ ਵ ਬਰ ਹੱਕ ਦਰਬਾਰ-ਏ-ਉਲਾ ਬਾਜ਼ ਰਸੀਦਾ ਸਾਬਿਤ ਖ਼ੁਹਦ ਸੁਦ ਕਿ
ਦਰ ਕੁਦਾਮੀ ਖ਼ਾਮੀ-ਓ-ਪੁਖ਼ਤਗੀ ਅਸਤ।

ਪਾਉੜੀ 34:11

ਨਾਨਕ ਗਇਆ ਜਾਪੈ ਜਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਅਜ਼ ਰਫ਼ਤਨ ਬ ਅੰ ਦਰਬਾਰ-ਏ-ਪਾਕ
ਖ਼ਾਮ-ਓ-ਪੁਖ਼ਤਾ ਨੇਕ-ਓ-ਬਦ ਗਰਦਦਾ ਜੁਦਾ

ਦਰ ਬਯਾਨ-ਏ-ਬਾਬ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਫ਼ਰਮਾਯੰਦ ਕਿ ਦਰ ਅੰ ਮੁਕਾਮ ਇਰਫ਼ਾਨ-ਓ-ਮਅਰਫ਼ਤ
ਮੁਨੱਵਰ-ਓ-ਮੁਤਜੱਲਾ ਅਸਤ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਕੈਫ਼-ਏ-ਰੂਹਾਨੀ ਵ ਸੁਰੂਰ-ਏ-ਸਰਮਦੀ ਵ ਸੁਲਤਾਨ -
ਉਲ-ਅਜ਼ਕਾਰ ਬਾਸ਼ਦ।

ਪਾਉੜੀ 36:1,2

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਗਿਆਨੁ ਪਰਚੰਡੁ॥ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਅੰ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨ ਸਿਫ਼ਤ
ਤਿਥੈ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ ਕੋਡ ਅਨੰਦੁ॥ ਕਾਂਜਾ ਮੁਤਜੱਲੀ ਮੁਨੱਵਰ ਮਅਰਫ਼ਤ

ਆਂਜਾ ਅਜ਼ ਨਗਮਾਤ-ਓ-ਸੌਤ-ਏ-ਸਰਮਦੀ
ਵਜ਼ ਨਿਸ਼ਾਤ-ਓ-ਫ਼ਰਹਤ-ਓ-ਹੱਜ਼-ਓ-ਖ਼ੁਸ਼ੀ

ਹਸਤ ਬੇ ਹਦ ਇਨਬਿਸਾਤ-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ
ਕੈਫ਼ - ਏ - ਰੂਹਾਨੀ ਸੁਰੂਰ - ਓ - ਖ਼ੁਰੱਮੀ

ਦਰ ਸਚਖੰਡ ਕਿ ਆਲਮ-ਏ-ਲਾਹੂਤ ਵ ਲਾਮਕਾਂ ਵ ਮਕਾਮ-ਏ-ਫ਼ਨਾ-ਫ਼ਿਲਾਹ ਵ ਮਨਜ਼ਿਲ-
ਏ-ਰੁਬੂਬੀਯਤ ਵ ਬਾਬ-ਏ-ਤੌਹੀਦ ਵ ਆਲਮ-ਏ-ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਵ ਅਰਸ਼-ਏ-ਅਅਜ਼ਮ
ਅਸਤ ਅੰ ਰੱਬ-ਏ-ਅਹਦ ਵ ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਬਹਤ ਹੁਵੱਸਮਦ ਖ਼ੁਦ ਜਲਵਾ ਫ਼ਰਮਾ ਵ ਮੁਹੀਤ ਅਸਤ
ਵ ਮਖ਼ਲੂਕ ਵ ਮਸਨੂਅ-ਏ-ਸ਼ੁਸ਼ ਰਾ ਪਰਵਰਦ ਵ ਨਿਗਾਹ ਦਾਰਦ ਵ ਅਜ਼ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਕਰਮ-ਓ-
ਰਹਮਤ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਨਿਹਾਲ-ਓ-ਬਾ ਮੁਰਾਦ ਬਿਕੁਨਦ।

ਪਾਉੜੀ 37:11,12

ਸਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ॥

ਸਚ ਖੰਡਸਤ ਅਜ਼ ਫ਼ਨਾ ਫ਼ਿਲਾਹ ਮਕਾਮ
ਆਲਮ-ਏ-ਲਾਹੂਤ ਨੀਜ਼ਸ਼ ਹਸਤ ਨਾਮ

ਬਾਬ-ਏ-ਤੌਹੀਦ-ਓ-ਮੁਕਾਮ-ਏ-ਅਹਦੀਯਤ
ਅਰਸ਼-ਏ-ਅਅਜ਼ਮ ਲਾਮਕਾਨ-ਏ-ਸਮਦੀਯਤ

ਵਾਹਿਦ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਖ਼ੁਦਾਵੰਦ-ਏ-ਅਹਦ
ਜਲਵਾ ਫ਼ਰਮਾ-ਓ-ਮੁਹੀਤ ਅੰ ਜਾ ਬਵਦ

ਖ਼ਿਲਕਤ ਓ ਮਸਨੂਅ-ਏ-ਖ਼ੁਦ ਰਾ ਜੁਲ-ਜਲਾਲ
ਬੀਨਦ-ਓ-ਬਿਕੁਨਦ ਜ਼ਿ ਨਿਗਹ-ਏ-ਖ਼ੁਦ ਨਿਹਾਲ

ਐ ਨਾਨਕ ਅਜ਼ ਅੰ ਬਾਬ-ਏ-ਵਹਦਤ ਵ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਰੁਬੂਬੀਯਤ ਮਜ਼ੀਦ ਇਜ਼ਹਾਰ-ਏ-ਹਾਲ
ਵ ਬਯਾਨ-ਓ-ਤਸ਼ਰੀਹ ਵ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਨ ਬ ਮਿਸਲ-ਏ-ਫ਼ੋਲਾਦ ਓ ਆਹਨ ਸਖ਼ਤ-ਓ-
ਦੁਸ਼ਵਾਰ-ਓ-ਮੁਹਾਲ-ਓ-ਨਾ ਮੁਮਕਿਨ ਬਾਸ਼ਦ ਕਿ ਅੰ ਅਸਰਾਰ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਦਰ ਤਹਰੀਰ-ਓ-
ਤਫ਼ਸੀਰ ਨਮੀਗੁੰਜਦ।

ਪਾਉੜੀ 37:18

ਨਾਨਕ ਕਬਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ॥

ਅਜ਼ ਮਕਾਮ-ਏ-ਹੱਕ ਮਜ਼ੀਦ ਇਜ਼ਹਾਰ-ਏ-ਹਾਲ
ਸੁਰਤ-ਏ-ਫ਼ੋਲਾਦ ਸਖ਼ਤ ਅਸਤ-ਓ-ਮੁਹਾਲ

در سچ کھنڈ کہ عالم لاہوت و لامکاں و مقام فنا فی اللہ و منزل ربوبیت و باب
توحید و عالم ذات الہی و عرش اعظم است آں رب احد و ذات تحت
ہو الصمد خود جلوه فرما و محیط است و مخلوق و مصنوع خویش را پرورد و نگہدار دو
از نظر کرم و رحمت و بخشش نہال و بامر ادبکند۔

۳۷ م

|| سچ کھنڈ و سے زرنکار ||

۱۲۱۱

|| کر کر ویکھے ندر نہال ||

سچ کھنڈ ست از فنا فی اللہ مقام عالم لاہوت نیزش ہست نام
باب توحید و مقام احدیت عرش اعظم لامکان صمدیت
واحد مطلق خداوند احد جلوه فرما و محیط آنجا بود
خلقت و مصنوع خود را ذوالجلال پند و بکند ز نگہ خود نہال

اے نانک ازاں باب وحدت و منزل ربوبیت مزید اظہار حال و بیان و
تشریح و ذکر کردن بمنزل فولاد و آہن سخت و دشوار و محال و ناممکن باشد کہ
آں اسرار خفی در تحریر و تفسیر نمی گنجد۔

۳۷ م

|| نانک گتھنا کرڑ اسار ||

۱۸

از مقام حق مزید اظہار حال صورت فولاد سخت است و محال
نانک اسرار و نکات لامکاں مر نمی گنجد بہ تفسیر و بیان

بندگان حق پرست و طالبان صادق از حصول معرفت و طاعت و بندگی
برگزیدہ شدہ اند و عابدان ریاضت کش از ذکر و ورد اسم الہی نجات و
بخشش یافتہ اند بدر بار پاکش سرخرو و روشن جبین گشتہ اند نیز ایشان
دیگران را ہم وجہ نجات و بخشش شدہ اند زیرا کہ آناں مقبول و منظور

در گاہ خداوندی ہستند۔

|| جتنی نام دھیایا گئے مسقت گھال ||

بیت آخر

|| نانک تے مکھ اُجلے کیتی چھٹی نال ||

۶۰۵

ذا کر انش کاں عبادت کردہ اند ذکر اسم پاک و طاعت کردہ اند
محبت سخت و مشقت دیدہ اند از ریاضت نزد حق برسیدہ اند
در حضور پاک رب العالمین آں ہمہ روشن رخ و روشن جبین
روئے شان نانک ز نورش تافتند دیگران بخشش بہ ایشان یافتند

نظم حقیقی کہ بزبان گورمکھی و پنجابی ست پُر از شیرینی و لطافت و پاکیزگی
ست و آں باب علم و ذوق و رطوف و سرور بے غایات می دہد بخدا قابل
زیارت است۔

بیان
صحیفہ
اقدس

ایں کلام عرفانی در آغاز سری گورو گرنتھ صاحب مزین است کہ صحیفہ
مقدس سکھان است و یک ہزار و چار صد و سی صفحات متبرک و متوری دارد
و زیارتش ہر مرید عقیدتمند را فرض و لازم است۔ اندرونش مجموعہ کلام عرفانی
و سرود ہائے حقانی از سری گورو نانک دیو جی و دیگر گورو صاحبان محترم
است۔ نیز از بعض درویشان کامل ہنود و اولیائے اسلام کہ خدا رسیدہ و
خاصان حق بودند۔ در زبان ہائے مختلف فارسی و ہندی و سنسکرت و پنجابی و
سندھی و ملتان و غیرہ برائے رشادت و ہدایت عالم معارف منظوم مہر و
است۔ امروز ہمیں رہبر روحانی و مرشد کامل بہ جملہ سکھ صاحبان است۔

حمد خوانی در حضور صبح و شام حمد خوانی خدا در نعمات مختلف و با ساز ہائے سحر ق نغمہ
کیرتن خواناں ہی کنند و آں سرود خوانی را کیرتن می گویند و صد ہا عقیدتمندان از

ਦਰ ਰਜ਼ਾ-ਏ-ਪਾਕ ਰਾਜੀ ਬੂਦਨ ਅਸਤ

ਨਫ਼ਸ-ਓ-ਦਿਲ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਰਾ ਮਹਕੂਮ-ਓ-ਮੁਤੀਅ-ਓ-ਮੁਸੱਖਰ-ਓ-ਮਫ਼ਤੂਹ ਕਰਦਨ
ਇਨਸਾਨ ਰਾ ਗੋਯਾ ਫ਼ਤਹ-ਏ-ਆਲਮ ਹਾਸਿਲ ਕਰਦਨ ਅਸਤ।

ਪਾਉੜੀ 28:3

ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ॥

ਫ਼ਤਹ ਬਰ ਨਫ਼ਸ-ਓ-ਦਿਲ ਆਵੁਰਦਨ ਬਦਸਤ
ਫ਼ਤਹ-ਏ-ਆਲਮ ਗੋਯਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰਦਨ ਅਸਤ

ਰੱਬ-ਏ-ਜਹਾਂ ਮੁਹੀਤ-ਏ-ਕੁੱਲ ਅਸਤ ਵ ਤਖ਼ਤ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਦਰ ਹਰ ਆਲਮ ਮੌਜੂਦਸਤ ਵ
ਜ਼ਮੀਰਾ ਹਾ-ਏ-ਨਿਅਮਤਸ਼ ਹਮ ਬ ਹਰ ਆਲਮ ਬਾਸ਼ਦ ਦਰ ਆਂ ਜ਼ਮਾਇਰ-ਓ-ਖ਼ਜ਼ਾਇਨ ਹਰਚਿ
ਪੁਰੀਦਾ ਅਸਤ ਆਂ ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਬਰ ਤਰ ਬਯਕ ਬਾਰ ਪੁਰੀਦਾ ਅਸਤ ਕਿ ਕਾਮਿਲ-ਓ-ਤਮਾਮ-ਓ-
ਕਾਫ਼ੀ-ਓ-ਵਾਫ਼ੀ ਬਿਦਵਾਮ ਬਾਸ਼ਦ ਵ ਜ਼ਿਨਹਾਰ ਆਂ ਗੰਜਹਾ-ਏ-ਨਿਅਮ ਖ਼ਤਮ-ਓ-ਖ਼ਾਲੀ
ਨਗਰਦਦ, ਪਸ ਬੰਦਗੀ-ਓ-ਇਬਾਦਤ-ਏ-ਆਂ ਪਰਵਰਦਗਾਰ-ਏ-ਪਾਕ ਲਾਜ਼ਿਮ ਅਸਤ ਕਿ
ਮਾ ਰਾ ਨਿਅਮਤ ਬਿਬਖ਼ਸ਼ਦ।

ਪਾਉੜੀ 31:12

ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰੁ॥

ਜੋ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰ॥

ਦਰ ਹਰ ਆਲਮ ਤਖ਼ਤ-ਏ-ਆਂ ਮਅਬੂਦ ਅਸਤ
ਦਰ ਹਰ ਆਲਮ ਗੰਜ-ਏ-ਹੱਕ ਮੌਜੂਦ ਅਸਤ
ਦਰ ਜ਼ਮਾਇਰ ਆਂ ਚਿ ਪੁਰਦਾਦਾਰ ਕਰਦ
ਕਾਫ਼ੀ-ਓ-ਵਾਫ਼ੀ ਹਮਾ ਯਕ ਬਾਰ ਕਰਦ

ਆਂ ਪਰਵਰਦਗਾਰ-ਏ-ਆਲਮ ਵ ਰੱਬ-ਏ-ਬਰਤਰ ਰਾ ਅਜ਼ ਮਾ ਕੋਰਨਿਸ਼ਾਤ ਵ ਸਜਦਾਤ ਵ
ਸਲਵਾਤ ਵ ਸਲਾਮ ਵ ਤਸਲੀਮਾਤ ਮੁੱਕਰਰ ਅਰਜ਼ ਅਸਤ।

ਪਾਉੜੀ 31:5

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੇ ਆਦੇਸੁ॥

ਪੇਸ਼-ਏ-ਆਂ-ਰੱਬ-ਏ-ਅਹਦ ਸਜਦਾਤ-ਏ-ਮਾ
ਦਰ ਹੁਜੂਰਸ਼ ਕੋਰਨਿਸ਼-ਓ-ਸਲਵਾਤ-ਏ-ਮਾ

ਚੂੰ ਅਜ਼ ਮੁਕਬਿਲਾਨ-ਏ-ਹੱਕ ਅਸਰਾਰ-ਏ-ਖ਼ਫ਼ੀ ਵ ਰੁਮੂਜ਼-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਵ ਸੁਖਨ-ਏ-ਵਸਲ-
ਏ-ਹੱਕ ਬੁਨੀਦੰਦ ਅਹਲ-ਏ-ਦਅਵਾ ਵ ਆਲਿਮਾਨ-ਏ-ਬੇ ਅਮਲ ਵ ਅਹਲ-ਏ-ਸੂਰਤ ਵ
ਅਹਲ-ਏ-ਗੁਫ਼ਤਾਰ ਵ ਨਾ ਆਸ਼ਨਾ-ਏ-ਹਕੀਕਤ ਵ ਅਹਲ-ਏ-ਗੁਫ਼ਤਾਰ ਵ ਨਾ ਆਸ਼ਨਾ-

ਏ-ਹਕੀਕਤ ਵ ਅਹਲ-ਏ-ਕੀਲ-ਓ-ਕਾਲ ਰਾ ਰਸ਼ਕ ਆਮਦ ਵ ਖ਼ਾਹਿਸ਼-ਏ-ਹਮਸਰੀ-ਏ-
ਆਰਿਫ਼ਾਨ-ਏ-ਬਰਗੁਜ਼ੀਦਾ ਪੈਦਾ ਸ਼ੁਦ ਕਿ ਈਸ਼ਾਂ ਨੀਜ਼ ਵਾਸਿਲ-ਏ-ਹੱਕ ਤਵਾਨੰਦ ਸ਼ੁਦ ਵ
ਲੇਕਿਨ ਈਂ ਮੁਮਕਿਨ ਨੀਸਤ ਕਿ ਬਗ਼ੈਰ ਤਾਅਤ-ਓ-ਬੰਦਗੀ ਵ ਜ਼ਿਕਰਸ਼ ਮਈਯਤ-ਏ-ਹੱਕ
ਕਸੇ ਰਾ ਨਸੀਬ ਨਮੀ ਤਵਾਨੰਦ ਸ਼ੁਦ।

ਪਾਉੜੀ 32:4

ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ਼ ਕੀ ਕੀਟਾ ਆਈ ਗੀਸ॥ ਸੁਖਨ-ਏ-ਅਰਸ਼ੀ ਓ ਨਿਕਾਤ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ
ਚੂੰ ਬੁਨੀਦ ਅਜ਼ ਮੁਕਬਿਲਾਂ ਦਰ ਈਂ ਸਿਫ਼ਤ

ਅਹਲ-ਏ-ਦਅਵਾ ਰਾ ਕਿ ਮਿਸਲ-ਏ-ਕਿਰਮਹਾ
ਬਰ ਚੁਨੀਂ ਕਸ ਨੀਜ਼ ਹਮ ਰਸ਼ਕ ਆਮਦਾ

ਮਿਸਲ-ਏ-ਸ਼ਾਂ ਯਾਬੇਮ ਮਾ ਹਮ ਮਨਜ਼ਿਲਸ਼
ਹਮ ਚੁਨੀਂ ਬਿਬਵੇਮ ਅਜ਼ ਹੱਕ ਵਾਸਿਲਸ਼

ਲੇਕ ਅਹਲ-ਏ-ਕਾਲ ਰਾ ਅਜ਼ ਗੁਫ਼ਤਾਰ
ਕੈ ਬਵਦ ਇਰਫ਼ਾਨ-ਏ-ਜ਼ਾਤ ਔਲਾਹ ਹੁ

ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਰਹਮਤਸ਼ ਵ ਨੂਜੂਲ-ਏ-ਫ਼ਜ਼ਲਸ਼ ਅਜ਼ ਹਿੰਮਤ-ਓ-ਜ਼ੋਰ-ਏ-ਮਹਜ਼ ਮੁਮਕਿਨ ਨਬਵਦ
ਕਿ ਕੁਬੂਲੀਯਤ-ਏ-ਹੱਕ ਬਰ ਮਿਹਰ-ਓ-ਕਰਮਸ਼ ਮੁਨਹਸਿਰ ਬਾਸ਼ਦ ਵ ਬਰ ਤਦਬੀਰ-ਓ-
ਤਰਕੀਬ ਕਿ ਅਜ਼ਾਂ ਤਰਕ-ਏ-ਦੁਨਿਯਾ ਬਿਬਵਦ ਵ ਮਾ ਨਿਜਾਤ ਆਰੇਮ ਮਾ ਰਾ ਨੀਜ਼ ਜ਼ੋਰ-ਓ-
ਦਖ਼ਲ-ਓ-ਮਕਦੂਰ ਮੁਅੱਸਿਰ ਨੀਸਤ।

ਪਾਉੜੀ 33:6

ਜੋਰੁ ਨ ਜੁਗਤੀ ਛੁਟੈ ਸੰਸਾਰੁ॥

ਨੀਸਤ ਬਰ ਤਦਬੀਰ, ਜ਼ੋਰ-ਏ-ਮਾ ਕਜ਼ਾਂ
ਮਾ ਨਿਜਾਤ ਆਰੇਮ ਅਜ਼ ਤਰਕ-ਏ-ਜਹਾਂ

ਹਜ਼ਰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ-ਏ-ਆਲਾ ਦਰ ਬਯਾਨ-ਏ-ਦਿਲਕਸ਼-ਏ-ਦਾਰ-ਉਲ-ਅਮਲ ਵ ਆਲਮ-
ਏ-ਵਜੂਦ ਫ਼ਰਮਾਯੰਦ ਕਿ ਦਰ ਔਕਾਤ-ਏ-ਲੈਲ-ਓ-ਸ਼ਬ ਵ ਮੌਸਮ-ਓ-ਫ਼ਸਲ ਵ ਹੰਗਾਮ-ਓ-
ਤਾਰੀਖ਼ ਵ ਰੋਜ਼-ਓ-ਨਹਾਰ ਵ ਦਰਮਿਆਨ-ਏ-ਅਰਸਾ-ਓ-ਜਾ-ਓ-ਵੁਸਅਤ-ਓ-ਫ਼ਾਸਿਲਾ-
ਏ-ਬਾਦ-ਓ-ਆਬ-ਓ-ਆਤਿਸ਼ ਵ ਆਲਮ-ਏ-ਤਹਤਾਨੀ ਵ ਤਹਤ-ਓ-ਸ-ਸਰਾ ਆਂ

پیش آں ربّ اُحد سجداتِ ما در حضورش گونش و صلواتِ ما
پوں از مقبلانِ حق اسرارِ غنی و رموزِ معرفت و سخن وصلِ حق شنیدند اہل
دعویٰ و عالمانِ بے عمل و اہل صورت و اہل گفتار و نا آشنائے حقیقت و
اہل قیل و قال را رشک آمد و خواہش ہمہ سرائی عارفانِ برگزیدہ پیدا شد کہ
ایشان نیز واصلِ حق تو اندھند لیکن ایں ممکن نیست کہ بغير طاعت و بندگی
و ذکرش معیتِ حق کسے را نصیب نمی تواند شد۔

۳۳۲ م ۳۳۲
۱۱: سن گلا آکاس کی کٹیا آئی ریس ۱۱

سخنِ عرشی و نکاتِ معرفت پوں شنید از مقبلانِ در ایں صفت
اہل دعویٰ را کہ مثلِ کرم ہا بر چہیں کس نیز ہم رشک آمدہ
مثلِ شاں یا بیم ما ہم منزلش ہم چہیں بشویم از حق و اصلش
لیک اہلِ قال را از گفتگو گے بود عرفانِ ذات اللہ ہو
نظرِ خمتش و نزولِ فضلش از بہت و زور محض ممکن بود کہ قبولیتِ حق بر مہر و
کرشم منحصر باشد و بر تدبیر و ترکیب کہ ازاں جزک دُنیا بشود و مانجات
آریم مار نیز زور و دخل و مقدور موثر نیست۔

۳۳۳ م ۳۳۳
۱۱: جو رنہ جگتی چھٹے سنسار ۱۱

نست بر تدبیر زور ما گزواں مانجات آریم از جزک جہاں
حضرتِ شگور وئے عالی در بیانِ دلکش دارِ العمل و عالمِ وجود فرمایند کہ در
اوقاتِ لیل و شب و موسمِ و فصل و ہنگام و تاریخ و روز و نہار و در میانِ عرصہ
و جا و وسعت و فاصلہ باد و آب و آتش و عالمِ تحتانی و تحتِ الثریٰ آں صانعِ
حقیقی و خالقِ زمین و آسمان ایں کرۂ ارض و زمین را یک جائے اعمال و

۳۳۴ م ۳۳۴
۱۱: دار العمل در ساختہ قائم کردہ است۔

۳۳۵ م ۳۳۵
۱۱: راتی رتی تھتی وار ۱۱

۳۳۶ م ۳۳۶
۱۱: پون پانی اگنی پاتال ۱۱

۳۳۷ م ۳۳۷
۱۱: تس وچ دھرتی تھاپ رکھی دھرم سال ۱۱

آفرید اوقات و میعادِ عرصہ را نیز وسعتِ سطح و جا و فاصلہ
روز و شب و تاریخ و موسمِ فصل ہا باد و آب و آتش و تحتِ الثریٰ
در میانِ در ساختہ ربّ عزّ و جلّ ایں زمین و ارض یک جائے عمل

۳۳۸ م ۳۳۸
۱۱: اے نانک در آں پاک و برحق در بارِ عطا باز رسیدہ ثابت خواہد شد کہ در
کدامی خامی و تنگی است۔

۳۳۹ م ۳۳۹
۱۱: نانک گیا جاپے جاپے ۱۱

نانک از رخنِ بآں در بارِ پاک علمِ خواہد شد ز حالِ مشیتِ خاک
آزمایشِ باشد از اعمالِ ما خام و منحنہ نیک و بد گردد جدا

۳۴۰ م ۳۴۰
۱۱: در بیانِ باب معرفت فرمایند کہ در آں مقامِ عرفان و معرفت متور و متجلی
است و آنجا پیشمارِ کیفِ روحانی و سرورِ سردی و سلطانِ الاذکار باشد۔

۳۴۱ م ۳۴۱
۱۱: گیان کھنڈ مہ گیان پر چنڈ ۱۱

۳۴۲ م ۳۴۲
۱۱: تھتھے ناد و نو کو ڈاٹھنڈ ۱۱

گیان کھنڈ آں منزلِ عرفانِ صفت کاجا متجلی متور معرفت
آنجا از نعماتِ وصوتِ سردی و نشاط و فرحت و حظ و خوشی
ہست بے حد انبساطِ باطنی کیفِ روحانی سرور و خرمی

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤੁ॥ ਹੋਚ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਮੀ ਆਯਦ ਬਦਸਤ
ਦਰ ਮਸ਼ੀਯਤ, ਦਰ ਰਜ਼ਾ-ਏ-ਹੱਕ ਚਿ ਹਸਤ
ਹਰ ਕਿ ਰਾ ਖੁਦਾ-ਏ-ਬਰਤਰ ਸਆਦਤ-ਏ-ਸਿਫਤ-ਓ-ਸਲਾਹ ਵ ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ ਬਿਬਖ਼ਸ਼ਦ,
ਐ ਨਾਨਕ ਆਂ ਨੇਕ ਬਖ਼ਤ ਬੰਦਾ-ਏ-ਹੱਕ ਕਿ ਹਮਦ ਗੋ-ਏ-ਰੱਬ-ਏ- ਪਾਕ ਅਸਤ ਦਰ ਅਸਲ
ਪਾਦਸ਼ਾਹ-ਏ-ਸ਼ਹਾਨ ਅਸਤ ਵ ਮੁਮਤਾਜ਼-ਓ-ਬਰਗਜ਼ੀਦਾ-ਓ-ਮਕਬੂਲ-ਏ-ਦਰਗਾਹਸ਼
ਬਾਸ਼ਦ।

ਪਾਉੜੀ 25:16,17

ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸ਼ੈ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥ ਹਰ ਕਿਰਾ ਬਖ਼ਸ਼ਦ ਖੁਦਾ ਸਿਫਤ-ਓ-ਸਲਾਹ
ਨਾਨਕ ਪਾਤਸਾਹੀ ਪਾਤਸਾਹ॥ ਪਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਰਾਸਤ ਨਾਨਕ ਪਾਦਸ਼ਾਹ

ਆਂ ਪਰਵਰਦਗਾਰ-ਏ-ਪਾਕ ਅਜ਼ ਹਰ ਕਦਰ-ਓ-ਕੀਮਤ ਵ ਅੰਦਾਜ਼ਾ-ਓ-ਹਿਸਾਬ ਵ ਹੱਦ
ਬੈਰੂ-ਓ-ਬਾਲਾ ਤਰੀਨ ਅਸਤ ਵ ਦਰ ਕਿਯਾਸ-ਏ-ਹੋਚ ਤਫ਼ਸੀਰ ਵ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਮੀਗੁੰਜਦ ਵ
ਬਿਯਾਨਸ਼ ਨਮੀਤਵਾਨਦ ਸ਼ੁਦ।

ਪਾਉੜੀ 26:9

ਅਮੁਲੋ ਅਮੁਲੁ ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ॥ ਆਂ ਖੁਦਾ ਏ ਪਾਕ ਗੱਬ-ਉਲ-ਆਲਮੀਂ
ਹਸਤ ਅਜ਼ ਹਰ ਕਦਰ-ਓ-ਕੀਮਤ ਬਰਤਰੀਂ

ਹੋਚ ਨਤਵਾਂ ਸ਼ੁਦ ਬਯਾਨ-ਓ-ਸ਼ਰਹ-ਏ-ਪਾਕ
ਆਜਿਜ਼-ਓ-ਕਾਸਿਰ ਚਿ ਗੋਯਦ ਮੁਸ਼ਤ-ਏ-ਖ਼ਾਕ

ਈਂ ਕਦਰ ਮਖ਼ਲੂਕ ਅਗਰ ਖ਼ਾਲਿਕ-ਏ-ਬਰਤਰ ਦੀਗਰ ਹਮ ਆਫ਼ਰੀਨਦ ਵ ਆਂ ਜੁਮਲਾ ਮਖ਼ਲੂਕ
ਜ਼ਿਕਰਸ਼ ਕੁਨਦ ਵਲੇ ਕਸੇ ਅਜ਼ ਈਸ਼ਾਂ ਬਯਾਨ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਪਾਕ ਤਮਾਮ ਨਤਵਾਂ ਗੁਫਤ ਵ
ਚੁਨਾਕਿ ਮੀ ਬਾਯਦ ਹੱਕ-ਏ-ਗੁਫਤਨ-ਏ-ਹਮਦ-ਓ-ਤਅਰੀਫ਼ਸ਼ ਅਦਾ ਨਮੀ ਸ਼ਵਦ।

ਪਾਉੜੀ 26:21,22

ਏਤੇ ਕੀਤੇ ਹੋਰਿ ਕਰੇਹਿ॥ ਈਂ ਕਦਰ ਮਖ਼ਲੂਕ ਗਰ ਦੀਗਰ ਕੁਨਦ
ਤਾ ਆਖਿ ਨ ਸਕਹਿ ਕੋਈ ਕੋਇ॥ ਜੁਮਲਾ ਆਲਮ ਹਮਦ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰਸ਼ ਅਰ ਕੁਨਦ
ਹੋਚ ਨਤਵਾਂ ਗੁਫਤ ਸਿਫਤ-ਏ-ਹੱਕ ਤਮਾਮ

ਹਸਤ ਆਜਿਜ਼ ਨੁਤਕ-ਓ-ਇਦਰਾਕ-ਓ-ਕਲਾਮ

ਆਂਚਿ ਬਾਯਦ ਕੈ ਬਵਦ ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ
ਹੱਕ-ਏ-ਗੁਫਤਨ ਅਜ਼ ਕਸੇ ਨਸ਼ਵਦ ਅਦਾ

ਦਰ ਅਸਲ ਹਮਾਂ ਬੰਦਗਾਨਸ਼ ਹਮਦ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਖੁਦਾ ਬਿਸਰਾਯੰਦ ਕਿ ਦਰ ਰਜ਼ਾ-ਏ-ਬਰਤਰ
ਮਕਬੂਲ-ਓ-ਪਸੰਦੀਦਾ ਸ਼ੁਦਾ ਅੰਦ, ਦਰ ਯਾਦ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਹਮਦ-ਏ-ਹੱਕ ਅਜ਼ ਜ਼ੋਕ-ਓ-
ਸ਼ੋਕ-ਓ-ਬੇਖ਼ੁਦੀ ਮਸ਼ਗੂਲ ਹਸਤੰਦ ਵ ਦਰ ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਮੁਦਾਮ ਮਸਤ-ਓ-ਸਰਸ਼ਾਰ
ਬਿਮਾਨੰਦ।

ਪਾਉੜੀ 27:15

ਸੇਈ ਤੁਧ ਨੋ ਗਾਵਹਿ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵਨਿ ਰਤੇ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਰਸਾਲੇ॥

ਆਂ ਹਮਾਂ ਦਰ ਅਸਲ ਹਮਦ-ਏ-ਤੋ ਕੁਨੰਦ
ਦਰ ਰਜ਼ਾਯਤ ਮੁਕਬਿਲ-ਓ-ਮਨਜ਼ੂਰ ਅੰਦ
ਬੰਦਗਾਨਤ ਮਹਵ-ਏ-ਇਸ਼ਕਤ, ਗਰਕ-ਏ-ਯਾਦ
ਬੇਖ਼ੁਦ-ਓ-ਪੁਰ ਜ਼ੋਕ-ਓ-ਸ਼ੋਕ-ਓ-ਮਸਤ-ਓ-ਸ਼ਾਦ

ਬਾ ਹਲਾਵਤ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਤੋ ਕੁਨੰਦ
ਲੱਜਤ-ਏ-ਹਮਦ-ਓ-ਇਬਾਦਤ ਰਾ ਚਸ਼ੰਦ

ਆਂ ਖੁਦਾ-ਏ-ਪਾਕ ਪਾਦਸ਼ਾਹ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਵ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ-ਏ-ਦੋ ਆਲਮ ਵ ਮਲਿਕ-ਉਲ-
ਹੱਕ-ਉਲ-ਮਬੀਨ ਅਸਤ ਵ ਐ ਨਾਨਕ ਕਾਰ-ਏ-ਮਾ ਫ਼ਕਤ ਦਰ ਰਜ਼ਾ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਹਮਵਾਰਾਂ
ਰਾਜ਼ੀ ਬੁਦਨ ਵ ਰਜ਼ਾਇਸ਼ ਜੁਸਤਨ ਅਸਤ।

ਪਾਉੜੀ 27:22

ਜੋ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਾਹਾ ਪਾਤਿਸਾਹਿਬੁ ਨਾਨਕ ਰਹਣੁ ਰਜਾਈ॥

ਮਲਿਕ-ਉਲ-ਹੱਕ-ਉਨ-ਮੁਬੀਂ, ਰੱਬ-ਏ-ਜਹਾਂ
ਪਾਤਸ਼ਹਸਤ-ਓ-ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ-ਏ-ਸ਼ਹਾਂ
ਕਾਰ-ਏ-ਮਾ ਨਾਨਕ ਰਜ਼ਾਇਸ਼ ਜੁਸਤਨ ਅਸਤ

۱۱ اَمْلُوْا اَمْلُ آکھیا ناجائے ۱۱

آں خدائے پاک رب العالمین ہست از ہر قدر و قیمت برتریں
بیچ نواں خد بیان و شریح پاک عاجز و قاصر چہ گوید مشیت خاک
ایں قدر مخلوق اگر خالق برتر دیگر ہم آفریند و آں جملہ مخلوق ذکرش کنند
ولے کسے از ایشان بیاں و ذکر پاک تمام نواں گفت و چنانکہ می باید حق
گفتن حمد و تعریفش ادا نمی شود۔

م ۲۶

۱۱ ایسے کہتے ہو رہ کر سہمہ ۱۱

۲۲، ۲۱

۱۱ تا آکھ نہ سکہ کی کیئے ۱۱

ایں قدر مخلوق گر دیگر کنند جملہ عالم حمد و ذکرش آر کنند
بیچ نواں گفت صفت حق تمام ہست عاجز و نطق و ادراک و کلام
آنچہ باید کے بود حمد و ثنا حق گفتن از کسے نشود ادا
دراصل همان بندگانش حمد پاک بسریند کہ در رضائے برتر مقبول و
پسندیدہ شدہ اند و در یاد و ذکر و حمد حق از ذوق و عشق و بیخودی مشغول
ہستند و در عشق حقیقی مدام مست و سرشار ہمانند

م ۱۵: ۲۷

۱۱ سبئی تہذہ نوگا وہ جو تہذہ بھاون رتے تیرے بھگت رسالے ۱۱

آں ہمہ دراصل حمد تو کنند در رضایت مقبل و منظور اند
بندگانت حو عشقت غرق یاد بیخود و پر ذوق و عشق و مست و شاد
با حلاوت ذکر پاک تو کنند لذت حمد و عبادت را بخشند

آں خدائے پاک پادشاہِ حقیقی و شہنشاہِ دو عالم و ملک الحق العین است و
اے ناک کارِ مافقط در رضائے پاکش ہموارہ راضی بودن و رضائش

بجستن است۔

۱۱ سو پاتساہ ساہا پات صاحب ناک رہن رجا کی ۱۱

م ۲۲: ۲۷

ملک الحق العین، رب جہاں پادشاہست و شہنشاہ شہاں
کارِ ماناک رضائش بجستن است در رضائے پاک راضی بودن است
نفس و دلِ خویش را محکوم و مطیع و مسخر و مفتوح کردن انسان را گویا فتح عالم
حاصل کردن است۔

۱۱ من جیتے جگ جیٹ ۱۱

م ۳: ۲۸

فتح بر نفس و دل آوردن بدست فتح عالم گویا حاصل کردن است
رب جہاں محیط کل است و تحت پاکش در ہر عالم موجود دست و ذخیرہ
ہائے نعمتش ہم بہر عالم باشد در آں ذخائر و خزائن ہرچہ پدیدہ است آں
خدائے برتر یک بار پدیدہ است کہ کامل و تمام و کافی و وافی پالہ و ام
باشد و زہرا آں گنج ہائے نعم ختم و خالی نگرود، پس بندگی و عبادت آں
پروردگار پاک لازم است کہ مارا نعمت بخشند۔

۱۱ آسن لوئے لوئے بھنڈار ۱۱

م ۳۱

۱۱ جو کچھ پائیا سوا یکا وار ۱۱

۲۱

در ہر عالم تحت آں معبود است در ہر عالم گنج حق موجود است
در ذخائر آنچہ پر دادار کرد کافی و وافی ہمہ یک بار کرد
آں پروردگار عالم در رب برتر را از ماکور نشات و سجدات و صلوات و سلام و

تسلیمات مکرر عرض است

۱۱ آدیس تے آدیس ۱۱

ਓ-ਤਾਅਤ ਵ ਇਨਕਿਸਾਰੀ ਬਿਕੁਸ਼ਦ ਵ ਇਸਤਿਦਲਾਲ ਦਰੀਂ ਰਾਹ ਬੇ ਸੂਦ-ਓ-ਬੇ ਹਕੀਕਤ ਅਸਤ।

ਪਾਉੜੀ 21:18

॥ ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੋ ਜਾਣੈ ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ ॥

ਗਰ ਕਸੇ ਖੁਦ ਰਾ ਬਿਫਹਮਦ ਬਿਲ-ਉਮੂਮ
ਅਹਲ-ਏ-ਹਿਕਮਤ-ਅਹਲ-ਏ-ਰਾਜ਼-ਅਹਲ-ਏ-ਉਲੂਮ
ਗਰ ਚਿ ਬਾਸ਼ਦ ਆਰਿਫ-ਓ-ਅਹਲ-ਏ-ਖ਼ਿਰਦ
ਚੂੰ ਬਿਗਰਦਦ ਮੁਦਈ ਖੁਦਬੀਂ ਬਵਦ

ਦਰ ਹੁਜੂਰ-ਏ-ਦਰਗਹ-ਏ-ਰੱਬ-ਏ-ਜਹਾਂ
ਉਨਖ਼ਾਹਦ ਯਾਫ਼ਤ ਜ਼ੋਬ-ਓ-ਇੱਜ਼-ਓ-ਸ਼ਾਂ

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਉਲਮਾ-ਓ-ਮੁਹੱਕਿਕ-ਓ-ਮੁਦੱਕਿਕ-ਓ-ਅਰਿਫ਼ਾਨ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਵ ਮਾਹਿਰਾਨ-ਏ-ਉਲੂਮ-ਏ-ਹਿਕਮਤ-ਓ-ਅਰਬਾਬ-ਏ-ਮਅਨੀ ਵ ਹਜ਼ਦਹ ਪੁਰਾਨ ਹਾ ਵ ਦੀਗਰ ਮਜ਼ਹਬੀ ਇਲਹਾਮੀ ਕੁਤਬ-ਏ-ਮੁਖ਼ ਤਲਿਫ਼, ਕੁਰਆਨ-ਓ-ਇੰਜੀਲ, ਜ਼ਬੂਰ ਓ ਤੌਰਤ ਹਮ ਬਿਗੋਯਦ ਕਿ ਅਸਲਨ ਯਕ ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਹਕੀਕੀ-ਓ-ਨੂਰ-ਏ-ਹਕੀਕਤ-ਓ-ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਇਨਫ਼ਿਰਾਦੀਯਤ ਆਂ ਰੱਬ-ਏ-ਵਾਹਿਦ ਮਬਦਅ-ਓ-ਅਸਲ ਅਸਤ ਵ ਹਮੀਂ ਯਕ ਸੁਖ਼ਨ-ਏ-ਹਕੀਕਤ-ਓ-ਅਸਲੀਯਤ ਰਾ ਜੁਮਲਗਾਂ ਬਿਸਰਾਯੰਦ-ਓ-ਬਿਸਜੰਦੰਦ।

ਪਾਉੜੀ 22:3

ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸਲੂ ਇਕੁ ਧਾਤੁ॥

ਆਲਿਮ-ਓ-ਆਰਿਫ਼, ਮੁਹੱਕਿਕ ਜ਼ੀ-ਕਿਯਾਸ
ਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅਹਲ-ਏ-ਕਸ਼ਫ਼-ਓ-ਹੱਕ ਸ਼ਿਨਾਸ

ਨੁਕਤਾ ਰਸ ਦਾਨਾ ਹਕੀਮ-ਏ-ਮਅਨਵੀ
ਮਾਹਿਰ-ਏ-ਇਲਮ-ਏ-ਖ਼ਫੀ, ਇਲਮ-ਏ-ਜਲੀ

ਆਂ ਪੁਰਾਨ-ਏ-ਹਜ਼ਦਹ ਕੁਤਬ-ਏ-ਹਿੰਦਵੀ
ਨੀਜ਼ ਦੀਗਰ ਕੁਤਬ-ਏ-ਦੀਨ-ਓ-ਮਜ਼ਹਬੀ

ਮੁਸਹਫ਼-ਓ-ਇੰਜੀਲ-ਓ-ਤੌਰਤ-ਓ-ਜ਼ਬੂਰ
ਸ਼ੁਹਰਾ-ਏ-ਇਲਹਾਮ ਦਾਰਦ ਨਜ਼ਦ-ਓ-ਦੂਰ
ਅਜ਼ ਹਕੀਕਤ ਯਕ ਸੁਖ਼ਨ ਸੰਜੰਦ ਈ
ਆਂ ਹਮਾ ਗੋਯੰਦ ਯਕ ਸੁਖ਼ਨ-ਏ-ਮੁਬੀਂ

ਹਸਤ ਅਸਲਨ ਕਾਰ ਫ਼ਰਮਾ ਜ਼ਾਤ ਯਕ
ਮਬਦਅ-ਓ-ਅਸਲ ਅਸਤ ਉਬੇ ਸ਼ੁਬਹ-ਓ-ਸ਼ਕ

ਆਂ ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਬਹਤ ਅਜ਼ ਇਦਰਾਕ-ਓ-ਖ਼ਿਯਾਲ-ਓ-ਤਸੱਵੁਰ-ਓ-ਅਕਲ-ਓ-ਦਾਨਿਸ਼ ਕਿ ਮਹਦੂਦ ਅਸਤ-ਬਾਲਾਤਰ-ਓ-ਬਈਦ ਅਜ਼ ਰਸਾਈ-ਏ-ਖ਼ਿਰਦ ਬਾਸ਼ਦ ਵ ਹਮਦ ਗੋਯਾਨ ਫ਼ਕਤ ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾਇਸ਼ ਬਿਸਤੂਦਾਅੰਦ ਵ ਅਜ਼ ਹਕੀਕਤ-ਓ-ਹਿਕਮਤ-ਓ-ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਲਾਮਹਦੂਦ ਸਿਰ-ਏ-ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਆਗਾਹੀ ਓ ਇਲਮ-ਓ-ਖ਼ਬਰ ਨਯਾਫ਼ਤਾ ਅੰਦ ਕਿ ਉਬੇ ਚੂੰ-ਓ-ਬੇ ਚਿਰਾ ਅਸਤ ਓ ਬਸ।

ਪਾਉੜੀ 23:1

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ॥ ਹਮਦ ਗੋਯਾਨ-ਏ-ਨਿਕੂ-ਓ-ਹੱਕ ਪਸੰਦ
ਹਮਦ-ਓ-ਤਅਰੀਫ਼ਸ਼ ਫ਼ਕਤ ਬਿਸਤੂਦਾ ਅੰਦ

ਲੋਕ ਅਜ਼ ਅਸਰਾਰ-ਏ-ਹੱਕ ਅਹਲ-ਏ-ਸ਼ਿਨਾਖ਼ਤ
ਆਗਾਹੀ-ਓ-ਇਲਮ ਨਤਵਾਨੰਦ ਯਾਫ਼ਤ
ਅਕਲ-ਓ-ਫ਼ਹਮ-ਓ-ਹੋਸ਼-ਓ-ਇਦਰਾਕ-ਓ-ਨਜ਼ਰ
ਪੇਸ਼-ਏ-ਲਾਮਹਦੂਦ ਕੁਦਰਤ, ਬੇ ਖ਼ਬਰ

ਦਰ ਹਕੀਕਤ-ਈਂ ਜ਼ੁਬਾ ਗੋਯਦ ਚਿਸਾਂ
ਕਾਦਿਰ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਚੁਨੀਂ ਅਸਤ-ਓ-ਚੁਨਾਂ

ਹਰਗਿਜ਼ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਮੀ ਤਵਾਨਦ ਸ਼ੁਦ ਕਿ ਦਰ ਮਸ਼ੀਯਤ ਚੀਸਤ ਵ ਰਜ਼ਾ-ਏ-ਮੌਲਾ ਚਿ ਹਸਤ
ਕਿ ਰਜ਼ਾ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਰਾ ਹੱਕ ਤਆਲਾ ਫ਼ਕਤ ਸ਼ੁਦ ਬਿਦਾਨਦ ਵ ਦਰ ਰਜ਼ਾਇਸ਼ ਹੇਚ ਰਾ ਜ਼ਿਨਹਾਰ
ਦਖ਼ਲ ਨੀਸਤ।

ਪਾਉੜੀ 24:4

حق فقط از حمد و طاعت و انکساری بکشد و استدلال دریں راه را بے سود و بے حقیقت است۔

۱۸:۲۱ م

۱۱ نایک جے کو آپو جانے اگے گنیا نہ سوہے ۱۱

گر کسے خود را بفہمہ پالعموم اہل حکمت اہل راز، اہل علوم
گرچہ باشد عارف و اہل خرد پوئیں بگرد مدعی خود ہیں بود
در حضور در گہ رب جہاں اُوخواہد یافت زیب و عز و شال

ہزاراں علماء و محقق و مدقق و عارفان الہی و ماہرین علوم حکمت و ارباب
معنی و ہر ذہ پوران ہا و دیگر مذہبی الہامی کتب، مختلف، قرآن و انجیل، زبور
و تورات ہم گوید کہ اصلاً یک ذات حقیقی و بڑھیت و صاحب انفرادیت
آں رب واحد مبداء و اصل است و ہمیں یک سخن حقیقت و اصلیت را
بہملاں بسر ایند و بنجیدند۔

۳:۲۲ م

۱۱ سہس اٹھارہ کہن کیتا اصلو اک دھاٹ ۱۱

عالم و عارف محقق ذی قیاس آں ہزاراں اہل کشف و حق شناس
نکتہ رس دانا حکیم معنوی ماہر علم خفی، علم جلی
آں پُران ہر ذہ کتب ہندوی نیز دیگر کتب دین و مذہبی
مصحف و انجیل و تورات و زبور شمرہ الہام و ارد بزد و دور
از حقیقت یک سخن سجدہ آں ہمہ گویند یک سخن نہیں
ہست اصل کار فرما ذات یک مبداء و اصل است اُو بے شبہ و شک

آں ذات تحت از ادراک و خیال و تصور و عقل و دانش کہ محدود است
بالا تر و بعید از رسائی خرد باشد و حمد گویان فقط حمد و ثنائیں بستودہ اند و از

حقیقت و حکمت و قدرت لا محدود سر ذات پاکش آگاہی و علم و خبر نیافتہ اند کہ اُو بے پوئیں و بے چراہست و بس۔

۱۰:۲۳ م

۱۱ صلاحی صلاح ایتی سرت نہ پانیا ۱۱

حمد گویان بکو و حق پسند حمد و تعریفش فقط بسودہ اند
لیک از اسرار حق اہل شناخت آگاہی و علم نتوانند یافت
عقل و فہم و ہوش و ادراک و نظر پیش لا محدود قدرت، بے خبر
در حقیقت ایں زباں گوید و حساں؟ قادر مطلق چنیں است و چناں

ہرگز اندازہ نمی تواند شد کہ در مشیت چیست و رضائے مولا چہ ہست کہ رضائے
خویش را حق تعالی فقط خود بداند و در رضائیں ہیچ را ز نہار دخل نیست۔

۴:۲۴ م

۱۱ انٹ نہ جاپے کیا من منٹ ۱۱

ہیچ اندازہ نمی آید بدست در مشیت در رضائے حق چہ ہست

ہر کہ راخذ اے بر خیر سعادت صفت و صلاح و حمد و ثنا بخشد اے نایک آں
نیک بخٹ بندہ حق کہ حمد گوئے رب پاک است در اصل پادشاہ شہان
است و محتاز و برگزیدہ و مقبول در گاہش باشد۔

۲:۲۵ م

۱۱ جس نو بخشے صفت صلاح ۱۱

۱۱ نایک پاتسا ہی پاتساہ ۱۱

۱۶-۱۷

ہر کہ را بخشد خدا صفت و صلاح پادشاہاں راست نایک پادشاہ

آں پروردگار پاک از ہر قدر و قیمت و اندازہ و حساب و حد پیروں و بالا
ترین است و در قیاس ہیچ تفسیر اندازہ نمی گنجد و بیان نمے تواند شد۔

۹:۲۶ م

ਯਾਬਦ ਅਜ਼ ਹੱਕ ਰਸਤਗਾਰੀ-ਓ-ਨਿਜਾਤ
ਦਰਹਿਯਾਤ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼-ਓ-ਹਮ ਬਾਦ-ਏ-ਹਿਯਾਤ

ਆਂਕਿ ਦਰ ਕਾਅਰ-ਏ-ਜ਼ਲਾਲਤ ਗੁਮਰਹੰਦ
ਹਮ ਬ ਤਾਰੀਕੀ-ਏ-ਜ਼ਹਲ ਉਫਤਾਦਾ ਅੰਦ

ਹਰ ਚਿ ਦਰ ਹੁਜ਼ੂਰ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾਵੰਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰ-ਓ-ਪਸੰਦੀਦਾ ਬਾਸ਼ਦ ਪਸ ਹਮਾਂ ਕਾਰ-ਓ-ਅਮਲ-
ਏ-ਮਾ ਦੁਰਸਤ ਵਖ਼ੂਬ ਵ ਬਿਹਤਰ ਬਵਦ।

ਲਾਰੈਬ ਬਗ਼ੈਰ ਇਸਮ-ਏ-ਪਾਕਸ਼, ਹੇਚ ਮਕਾਮ-ਓ-ਮਕਾਨ ਨਾਬਾਸ਼ਦ।

ਪਾਉੜੀ 16:23

ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥

ਆਂਚਿ ਬਿਪਸੰਦਦ ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਇੱਜ਼-ਓ-ਜੱਲ
ਬਿਹਤਰ-ਓ-ਖ਼ੂਬ ਅਸਤ ਆ ਕਾਰ-ਓ-ਅਮਲ

ਪਾਉੜੀ 19:18

ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੋ ਬਾਉ॥

ਨੀਸਤਮ ਜੁਜ਼ਇਸਮ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ ਹਾਸਿਲ ਕਲਾਮ
ਹੇਚ ਜਾ, ਮਨਜ਼ਿਲ, ਮਕਾਂ, ਖ਼ਾਨਾ ਮਕਾਮ

ਮਰਦਾਨ-ਏ-ਸਾਲਿਹ-ਓ-ਨੇਕਕਾਰ ਬੇ ਸ਼ੁਮਾਰਅੰਦ ਕਿ ਦਰ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਖ਼ੁਦੀ-ਓ-ਯਾਦ-ਓ-
ਬੰਦਗੀ-ਓ-ਰਿਯਾਜ਼ਤ-ਓ-ਹਮਦ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਮਸ਼ਗੂਲ ਅੰਦ ਵ ਬੇਹਦ-ਓ-ਬੇਹਿਸਾਬ
ਅਜ਼ਕਾਰ-ਓ-ਜਜ਼ਬਾਹਾ-ਓ-ਇਅਤਕਾਦ-ਓ-ਇਸ਼ਕ-ਓ-ਮੁਹੱਬਤ ਦਾਰੰਦ, ਦਰ ਯਾਦ-ਏ-
ਪਾਕਸ਼ ਮੁਸਤਗ਼ਰਕ ਹਸਤੰਦ।

ਕਸਾਫ਼ਤ-ਏ-ਗੁਨਾਹ-ਓ-ਕੁਦੂਰਤ-ਏ-ਇਸਿਯਾਂ ਰਾ ਬ ਆਬ-ਏ-ਤੌਬਾ-ਓ-ਅਸ਼ਕ-ਏ-
ਨਿਦਾਮਤ-ਓ-ਬਰੰਗ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਪਾਕਸ਼-ਓ-ਤਾਅਤ-ਓ-ਬੰਦਗੀ
ਸ਼ੁਸਤਨ ਬਾਯਦ।

ਪਾਉੜੀ 7:1

ਅਸੰਖ ਜਪ ਅਸੰਖ ਭਾਉ॥

ਬੇ ਹਦ ਅਜ਼ਕਾਰ-ਓ-ਅਕਾਇਦ-ਏ-ਬੇ ਹਿਸਾਬ
ਕਾਂ ਨਮੀ ਗੁੰਜਦ ਬ ਤਹਰੀਰ-ਓ-ਕਿਤਾਬ
ਬੇ ਕਿਰਾਂ ਅਫ਼ਰਾਦ ਮਹਵ-ਏ-ਤਾਅਤ ਅੰਦ
ਬੇ ਨਿਹਾਯਤ ਗਰਕ-ਏ-ਇਸ਼ਕ-ਓ-ਉਲਫ਼ਤ ਅੰਦ
ਮਸਤ-ਏ-ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਸਰਮਦੀ ਬੇ ਇਨਤਿਹਾ
ਵਕਫ਼-ਏ-ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਬੰਦਗੀ ਬੇ ਇਨਤਿਹਾ

ਪਾਉੜੀ 20:5,6

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ॥

ਉਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਗੰਗਿ॥

ਅਜ਼ ਖ਼ਤਾ ਇਸਿਯਾਂ ਗੁਨਾਹ-ਓ-ਕਾਰ-ਏ-ਬਦ
ਗਰ ਚਿ ਆਲੂਦਾ ਸ਼ਵਦ ਅਕਲ-ਓ-ਖ਼ਿਰਦ

ਆਂ ਬਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਸ਼ੁਸਤਾ ਸ਼ਵਦ
ਤਾ ਜ਼ਿ ਦਿਲ ਆਲਾਇਸ਼-ਏ-ਇਸਿਯਾਂ ਰਵਦ

ਹਮ ਚੁਨੀਂ ਬਦ ਕਿਰਦਾਰਾਨ ਵ ਮਰਦੁਮਾਨ-ਏ-ਤਾਲਿਹ ਨੀਜ਼ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰੰਦ ਕਿ ਮੁਦਾਮ ਕਾਰਗਾ-
ਏ-ਬਦ ਮੀਕੁਨੰਦ ਵ ਗੁਮਰਾਹ-ਓ-ਗ਼ਾਫ਼ਿਲ-ਓ-ਮੁਬਤਲਾ-ਏ-ਤਫ਼ਰਿਕਾ ਵ ਮਹਰੂਮ ਅਜ਼
ਜਮੀਅਤ-ਏ-ਖ਼ਾਤਿਰ ਅੰਦ।

ਐ ਪਰਵਰਦਗਾਰ-ਏ-ਪਾਕ ਹਮਾ ਜੌਹਰ-ਓ-ਐਸਾਫ਼-ਓ-ਫ਼ਜ਼ਾਇਲ ਬਖ਼ਸ਼ੀਦਾ-ਏ-ਸ਼ੁਮਾ ਹਾਸਿਲ
ਆਯਦ ਵ ਮਨ ਨਾਚੀਜ਼ ਹਸਤਮ ਵ ਹੇਚ ਖ਼ੁਬੀ-ਓ-ਖ਼ੁਸ਼ਸੀਯਤ-ਓ-ਲਿਯਾਕਤ ਨਦਾਰਮ।

ਪਾਉੜੀ 21:5

ਸਭ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥

ਈਂ ਹਮਾ ਐਸਾਫ਼ ਅਜ਼ਇਕਰਾਮ-ਏ-ਤੁਸਤ
ਮਨ ਚਿ ਹਸਤਮ ਹੇਚ-ਓ-ਨਾਚੀਜ਼ਮ ਨਖ਼ੁਸਤ

ਐ ਨਾਨਕ ਗਰ ਕਸੇ ਖ਼ੁਸ਼ਤਨ ਰਾ ਦਾਨਾ-ਓ-ਹਕੀਮ-ਓ-ਆਰਿਫ਼-ਓ-ਆਸ਼ਨਾ-ਓ-ਸਾਹਿਬ-
ਏ-ਰਾਜ਼-ਓ-ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦ ਬਿਫ਼ਹਮਦ ਵ ਮੁਦਈ ਬਿਬਾਸ਼ਦ ਆਂ ਕਸ ਬ ਹੁਜ਼ੂਰ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾਵੰਦੀ
ਰਫ਼ਤਾ ਹੇਚ ਕਦਰ-ਓ-ਹਰਮਤ-ਓ-ਕੁਬੂਲੀਯਤ ਨਖ਼ੁਹਦ ਯਾਫ਼ਤ ਕਿ ਪੇਸ਼-ਏ-ਦਰਗਾਹਸ਼
ਹਮਾ ਹਿਕਮਤ-ਓ-ਦਾਨਾਈ ਆਜਿਜ਼ ਅਸਤ ਵ ਬਾਬ-ਏ-ਰਹਮਤ-ਏ-ਹੱਕ ਫ਼ਕਤ ਅਜ਼ ਹਮਦ-

ਪਾਉੜੀ 18:1

ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ ਅੰਧ ਘੋਰ॥

ਬੇ ਸ਼ੁਮਾਰ ਅਬਲਾ-ਓ-ਨਾਦਾਂ ਅਹਮਕ ਅੰਦ
ਕੋਰ ਬਾਤਿਨ ਜਾਹਿਲਾਨ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਅੰਦ

مشاہدہ بیاید تا طالبِ مولا خاص و مقبول در گاہِ خداوندی گردد، از منزلِ ہشتم تا پانزدہم ہمیں تشریح است و چہیں صاحبِ ایمان و یقین کہ در ول و جاں اسمِ پاک ربِّ برتر کیس دارد و حقِّ اتقین یافتہ است از قید تعلقات آزاد گردد و در ستگاری و نجات از حق بیاید۔

م ۱۵:۱

|| مَنے پا وہ موکھ دُ آڑ ||

صاحبِ ایمان و تسلیم و یقین آنکہ دارد اسمِ حق در ول مکیں باید از حقِ رستگاری و نجات در حیاتِ خویش و ہم بعدِ حیات

ہر چہ در حضورِ خداوندی منظور و پسندیدہ باشد پس ہماں کار و عملِ مادرست و خوب و بہتر بود۔

م ۱۶:۲۳

|| جوئدھ بھاوے سائی بھلی کار ||

آنچہ پسندد خدائے عز و جل بہتر و خوب است آں کار و عملِ مردانِ صالح و نیکو کار بیشمار اند کہ در ذکرِ خفی و یاد و بندگی و ریاضت و حمدِ الہی مشغول اند و بے حساب اذکار و جذبہ ہوا و اعتقاد و عشق و محبت دارند و در یادِ پاکش مستغرق ہستند۔

م ۱۷:۱

|| اُسنگھ جپ اُسنگھ بھاؤ ||

بے حد اذکار و عقائد بے حساب کاں فی گنج بہ تحریر و کتاب بیکراں افرادِ محو طاعت اند بے نہایت غرقِ عشق و الفت اند مستِ عشقِ سرمدی بے انتہا وقفِ ذکر و بندگی بے انتہا ہم چہیں بد کرداران و مردمانِ طالح نیز بیشمارند کہ مدام کار ہائے بدی کنند و

م ۱۸:۱

گمراہ و غافل و مبتلائے تفرقہ و محروم از جمعیتِ خاطر اند۔

|| اُسنگھ مورکھ اندھ گھور ||

بیشار ابلہ و نادانِ احمق اند کورِ باطنِ جاہلانِ مطلق اند آنکہ در قعرِ ضلالت گم رہند ہم بہ تاریکیِ جہل افتادہ اند

لا ریب بغیر اسمِ پاکش ہیچ مقام و مکان نباشد۔

م ۱۹:۱۱

|| وِن ناوے ناہی کو تھاؤ ||

نیست جز اسمِ خدا حاصلِ کلام ہیچ جا، منزل، مکان، خانہ، مقام

کثافتِ گناہ و کدورتِ عصیاں را بآبِ توبہ و اشکِ ندامت و برنگِ اسمِ حق و ذکرِ پاکش و طاعت و بندگی شستن باید۔

م ۲۰:۲

|| بھر پیے مِتِ پاپا کے سَنگ ||

۶۰۵

|| اُوہ دھوپے ناوے کے رَنگ ||

از خطا عصیاں گناہ و کارِ بد گرچہ آلودہ شود عقل و خرد آں بذکرِ اسمِ حق شستہ شود تا زولِ آلائشِ عصیاں رود

اے پروردگارِ پاک ہمہ جو ہر اوصاف و فضائلِ بخشیدہ شام حاصل آید و من ناچیز ہستم و ہیچ خوبی و خصوصیت و لیاقت ندارم۔

م ۲۱:۵

|| سمھ گن تیرے میں ناہی کوئے ||

ایں ہمہ اوصاف از اکرامِ ثست من چہ ہستم؟ ہیچ و ناچیزم نخست

اے ناک گرجے خویشتن را دانا و حکیم و عارف و آشنا و صاحبِ راز و دانشمند بفہم و مدعی باشد آں کس بحضورِ خداوندی رفتہ ہیچ قدر و حرمت و قبولیت

نخواہد یافت کہ پیش در گاہش ہمہ حکمت و دانائی عاجز است و بابِ رحمت

ਆਂ ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਬਹਤ ਪਾਕ ਵ ਬੇ-ਇਲਤ-ਏ ਗ਼ਾਈ ਵ ਬੇ-ਨਿਯਾਜ਼ ਵ ਆਜ਼ਾਦ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਅਸਤ।

ਪਾਉੜੀ 5:2

ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ॥

ਕਾਇਮ-ਉਜ਼-ਜ਼ਾਤ ਅਸਤ ਰੱਬ-ਏ-ਹਸਤ-ਓ-ਬੂਦ
ਬੇ ਨਿਯਾਜ਼-ਓ-ਪਾਕ-ਓ-ਵਾਜਿਬ-ਉਲ-ਵਜੂਦ

ਆਂਕਿ ਤਾਅਤ-ਓ-ਇਬਾਦਤ ਵ ਬੰਦਗੀ-ਏ-ਮੌਲਾ ਕਰਦ ਉਸ਼ਰਫ਼-ਏ-ਸਰਅਫ਼ਰਾਜ਼ੀ ਯਾਫ਼ਤ
ਵ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਬੂਦ ਵ ਕੁਰਬ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰਦ।

ਪਾਉੜੀ 5:3

ਜਿਨਿ ਸੋਵਿਆ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ਮਾਨੁ॥

ਆਂਕਿ ਤਾਅਤ ਕਰਦ ਉਸੁਦ ਸਰਫ਼ਰਾਜ਼
ਦਰ ਹਜ਼ੂਰ-ਏ-ਕਰਦਗ਼ਾਰ-ਏ-ਬੇ ਨਿਯਾਜ਼

ਬਰ ਨੁਤਕ-ਓ-ਜ਼ੁਬਾਨ-ਏ-ਗੁਰੁਕਿ ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਬਰਹੱਕ-ਓ-ਮਜ਼ਹਰ-ਏ-ਕੁਦਰਤ ਅਸਤ ਆਂ
ਕਾਦਿਰ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਬੂਦ ਜਲਵਾਗ਼ਰ ਅਸਤ ਵ ਚੂੰ ਤਾਲਿਬ ਬ ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਰਜੂਅ
ਕੁਨਦ ਵ ਅਜ਼ ਦਰਸ-ਏ-ਤੌਹੀਦ ਯਾਫ਼ਤਾ ਬ ਰਾਹ-ਏ-ਮੁਸਤਕੀਮ ਬਿਰਵਦ ਪਸ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-
ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਹਾਸਿਲਸ਼ ਆਯਦ ਨੀਜ਼ ਤਰਬੀਯਤ-ਏ-ਨਫ਼ਸ ਫ਼ਕਤ ਅਜ਼ ਸਾਹਿਬ-ਏ-
ਤਾਸੀਰ ਮੁਮਕਿਨ ਅਸਤ ਕਿ ਮੁਰੀਦ ਰਾ ਅਜ਼ ਹਿਰਸ-ਓ-ਹਵਸ ਵ ਤਮਅ-ਏ-ਦੁਨਿਯਾ ਫ਼ਾਰਿਗ਼
ਕੁਨਦ ਵ ਬ ਹੱਕ ਮਸ਼ਹੂਲੀਯਤ ਬਖ਼ਸ਼ਦ ਤਾ ਜ਼ਾਹਿਰ-ਓ-ਬਾਤਿਨ ਅਜ਼ ਇਲਮ-ਓ-ਅਮਲ
ਦਰੁਸਤ-ਓ-ਮੁਸੱਫ਼ਾ ਗਰਦਦ।

ਪਾਉੜੀ 5:7

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥

ਮਜ਼ਹਰ-ਏ-ਹੱਕ ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਬਵਦ
ਜਲਵਾ-ਏ-ਨੂਰਸ਼ ਬਜਾਨ-ਓ-ਦਿਲ ਬਵਦ

ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਅਸਬਾਬ-ਏ-ਆਲਮ ਵ ਅਹਲ-ਏ-ਸ਼ੌਕਤ ਬ ਨਜ਼ਦ-ਏ-ਮੁਦਾ ਬੇ ਕਦਰ-ਓ-
ਕੀਮਤ ਬਾਸ਼ਦ ਵ ਬ ਦਰਬਾਰ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਉਰਾ ਹੇਚ ਨਮੀ ਪੁਰਸਦ ਜ਼ੀਰਾ ਕਿ ਉਕਾਬਿਲ-ਏ-
ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਮੁਦਾਵੰਦੀ ਨੀਸਤ।

ਪਾਉੜੀ 7:5

ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੇ॥

ਕਾਬਿਲ-ਏ-ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਮੁਦਾ ਅਗਰ ਨੀਸਤ ਆਂ
ਕਸ ਨਪੁਰਸਦ ਹਾਲਸ਼ ਆਂਜਾ ਬੇ ਗੁਮਾਂ
ਦਰ ਹੁਜ਼ੂਰ-ਏ-ਹੱਕ ਨਗਰਦਦ ਆਂ
ਅਜ਼ੀਜ਼ ਬੇ ਹਕੀਕਤ ਬਾਸ਼ਦ ਵ ਬੇ ਕਦਰ ਨੀਜ਼

ਅਜ਼ ਤਾਅਤ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਆਬਿਦਾਨ-ਏ-ਮੁਦਾ ਵ ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਸਾਦਿਕ
ਬਯਾਦ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬ ਮਿਸਲ-ਏ-ਗੁਲ-ਨੀਲੋਫ਼ਰ ਸ਼ਗੁਫ਼ਤਾ-ਓ-ਖੰਦਾਂ ਹਸਤੰਦ।

ਪਾਉੜੀ 8:5

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥

ਆਂਕਿ ਨਾਨਕ ਆਬਿਦਾਨ-ਏ-ਅੱਲਾਹ ਅੰਦ
ਦਾਇਮਾ ਚੂੰ ਨੀਲੋਫ਼ਰ ਬਿਸ਼ਗੁਫ਼ਤਾ ਅੰਦ

ਅਜ਼ ਸਮਾਅਤ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਵ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਮੌਲਾ ਗੁਮਰਾਹਾਂ ਵ ਕੋਰ ਚਸਮਾਂ ਕਿ ਅਜ਼
ਮਅਰਫ਼ਤ-ਏ-ਹੱਕ ਨਾ ਆਸ਼ਨਾ ਬੂਦੰਦ ਨੀਜ਼ ਰਾਹ-ਏ-ਹੱਕ ਗੀਰੰਦ ਵ ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਮੌਲਾ
ਮੀਸ਼ਵੰਦ।

ਪਾਉੜੀ 11:3

ਸੁਣਿਐ ਅੰਧੇ ਪਾਵਹਿ ਰਾਹੁ॥

ਅਜ਼ ਸਮਾਅ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਆਰਿਫ਼ ਬਵੰਦ
ਗੁਮਰਾਹਾਂ ਵ ਕੋਰ ਚਸਮਾਂ ਰਹ ਬੁਰੰਦ

ਇਲਮ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਅਜ਼ ਇਲਮ ਹਾਸਿਲ ਬਵਦ ਵ ਐਨ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਅਜ਼ ਮੁਸ਼ਾਹਿਦਾ
ਬਿਯਾਯਦ ਤਾ ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਮੌਲਾ ਖ਼ਾਸ-ਓ-ਮਕਬੂਲ-ਏ-ਦਰਗ਼ਾਹ-ਏ-ਮੁਦਾਵੰਦੀ ਗਰਦਦ,
ਅਜ਼ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਹਸ਼ਤੁਮ ਤਾ ਪਾਂਜਦਹੁਮ ਹਮੀਂ ਤਸ਼ਰੀਹ ਅਸਤ ਵ ਚੁਨੀਂ ਸਾਹਿਬ-ਏ-
ਈਮਾਨ-ਓ-ਯਕੀਨ ਕਿ ਦਰ ਦਿਲ-ਓ-ਜਾਂ ਇਸਮ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਰੱਬ-ਏ-ਬਰਤਰ ਮਕੀਂ ਦਾਰਦ
ਵ ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਯਾਫ਼ਤਾ ਅਸਤ ਅਜ਼ ਕੈਦ-ਏ-ਤਅੱਲੁਕਾਤ ਆਜ਼ਾਦ ਗਰਦਦ ਵ
ਰਸਤਗ਼ਾਰੀ ਵ ਨਿਜਾਤ ਅਜ਼ ਹੱਕ ਬਿਯਾਬਦ।

ਪਾਉੜੀ 15:1

ਮੰਨੈ ਪਾਵਹਿ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ॥

ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਈਮਾਨ-ਓ-ਤਸਲੀਮ-ਓ-ਯਕੀਂ
ਆਂਕਿ ਦਾਰਦ ਇਸਮ-ਏ-ਹੱਕ ਹਰ ਦਿਲ ਮਕੀਂ

خُدا ز حکمتِ خلقتِ ہر دو جہاں حکمتِ حکمتش وئے نشود بیان
خُداے بخشنده چہیں کریم است کہ بخشایش عالی بہ ہمہ مخلوق ارزاں دارد
لیک یابندگان دریاہن نعمت ہائے بیکرانہ عاجز میشوند:

۱۱:۳ م دیندادے لئندے تھک پاہ ۱۱

رَبِّ بَخْسِنْدِه بَخْسِنْدِ جَاوِداں می شوند عاجز و لے یابندگان

علی الصّباح بر خیز و صُحُودم ذِکرِ اسمِ حق می کن نیز حمد و ثنائش از لب و
دہن بر آرو بند گیش بکن کہ ایں وقت از بس مبارک و روح افزای
باہد و عبادت بندہ گویا رُوئے حق تعالیٰ وُود:

۵:۴ م انحرّت ویلا سچ ناؤ و وُیائی و سچاؤ ۱۱

صُحُودم کن حمد و ذِکرِ اسمِ حق نیز از صفت و ثنائش خواں ورق

آں ذاتِ بختِ پاک و بے علتِ عالی و بے نیاز و آزا و مُطلق است۔

۲:۵ م آپے آپ ز نجون سوئے ۱۱

قائم الذات است رب هست و وُود بے نیاز و پاک و واجب الوجود

آنکہ طاعت و عبادت و بندگی مولا کردا و شرف سرفرازی یافت و ممتاز
خُدا و قرب الہی حاصل کرد۔

۳:۵ م جن سیویاتن پامیان ۱۱

آنکہ طاعت کرد او خُدا سرفراز در حضور کردگار بے نیاز

بر نطق و زبان گوڑو کہ مرشد بر حق و مظہر قدرت است آں قادرِ مُطلق خود
جلوہ گراست و چوں طالبِ برہیدِ کامل رجوع کند و از درسِ توحید یافتہ

براہِ مُستقیم برود پس منزل حق الیقین حاصلش آید نیز تربیتِ نفس فقط از
صاحبِ تاثیر ممکن است کہ مرید را از حرص و ہوس و طمع دُنیا فارغ کند و
بحقِ مشقوتیت بخشد تا ظاہر و باطن از علم و عمل درست و مصفا گردد۔

۴:۵ م گور مکہ رہیاسائی ۱۱

مظہر حق مرشدِ کامل وُود جلوہ نورش بجان و دل وُود

صاحبِ اسبابِ عالم و اہل شوکت نیز خُدا بے قدر و قیمت باہد و بدر بار
پاکش اورا چہ نمی پرسند، بیا کہ او قابلِ نظر خُداوندی نیست۔

۴:۷ م جے تس ندر نہ آوی تہ دات نہ چکھے کے ۱۱

قابلِ نظر خُدا اگر نیست آں کس پُرسد حالش آنجا بیگماں

در حضور حق نگر د آں عزیز بے حقیقت باہد و بے قدر نیز

از طاعت و ذِکرِ الہی عایدان خُدا و طالبانِ صادق بیادِ پاکش ہمیشہ بمثل
گل و نیلوفر شکفتہ و خنداں ہستند۔

۵:۸ م نانک بھگتسند اوگاس ۱۱

آنکہ نانک عایدان اللہ اند دایما چوں نیلوفر شکفتہ اند

از سماعتِ اسمِ حق و ذِکرِ مولا گمراہاں و کورِ پشماں کہ از معرفتِ حق نا
آشنا و دند نیز راہِ حق گیرند طالبانِ مولای شوند

۳:۱۱ م سنئے آندھے پاوہ راہ ۱۱

از سماعتِ اسمِ حق عارف شوند گمراہاں و کورِ پشماں رہ برند

علمِ یقین از علمِ حاصل شود و عینِ یقین از معرفت و حقِ یقین از

ਇਕਤਬਾਸਾਤ-ਏ-ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਬਰਾਏ ਮੁਸ਼ਤਾਕੀਨ ਬਤੌਰ-ਏ-ਤਬੱਰੁਕ ਈ ਇਕਤਬਾਸਾਤ ਅਜ਼ ਜੁਮਲਾ ਮਨਾਜ਼ਿਲ-ਏ-ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਮੁਨਦਰਜ-ਏ-ਦੀਬਾਚਾ ਕਰਦਾ ਅਮ ਵ ਸਆਦਤ-ਏ-ਬਕੀਯਾ ਹਸਬ-ਏ-ਜ਼ਰਫ਼-ਓ-ਇਰਾਦਤ-ਓ-ਜ਼ੋਕ-ਓ-ਸ਼ੋਕ-ਨਾਜ਼ਰੀਨ ਮੁਦ ਅਜ਼ ਤਲਾਵਤਸ਼ ਬਿਗੀਰੰਦ ਵ ਦਾਮਨ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਰਾ ਅਜ਼ ਗੁਲਹਾਏ ਮਆਨੀ ਪੁਰ ਕੁਨੰਦ।
ਮੂਲ ਮੰਤਰ, ਕਲਿਮਾ-ਏ-ਅਸਲ :- ਇਰਸ਼ਾਦਸਤ ਕਿ ਆ ਮੁਦਾ-ਏ-ਬਰਤਰ ਪਾਕ-ਓ-ਅਜ਼ੀਮ-ਓ-ਅਕਬਰ-ਓ-ਵਾਹਿਦ-ਓ-ਹੱਕ-ਓ-ਫ਼ਾਇਲ-ਏ-ਕੁੱਲ ਵ ਮਾਲਿਕ-ਓ-ਪਰਵਰਦਗਾਰ-ਓ-ਅਬਦੀ-ਓ-ਅਜ਼ਲੀ ਵ ਲਾਯਮੂਤ-ਓ-ਕਾਇਮ-ਬਿਜ਼ਾਤ ਅਸਤ ਵ ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਵਿਰਦ-ਓ-ਬੰਦਗੀ-ਓ-ਤਾਅਤਸ਼ ਅਜ਼ ਰਸ਼ਾਦਤ-ਏ-ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਵ ਇਨਾਯਤ-ਏ-ਰਹਬਰ-ਏ-ਰੂਹਾਨੀ ਫ਼ਰਜ਼-ਓ-ਲਾਜ਼ਿਮ ਅਸਤ।

ਓ ਸਤਿਨਾਮੁ

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਜਪੁ॥

ਰੱਬ-ਏ-ਵਾਹਿਦ ਲਾਸ਼ਰੀਕ-ਓ-ਮੁਤਲਕ ਅਸਤ
ਮਾਲਿਕ-ਓ-ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਇਸਮਸ਼ ਹੱਕ ਅਸਤ

ਫ਼ਾਇਲ-ਏ-ਕੁੱਲ ਬੇ ਅਦਾਵਤ ਬੇ ਖ਼ਤਰ
ਪਾਕ ਅ ਮਰਗ-ਓ-ਵਿਲਾਦਤ ਸਰ ਬ ਸਰ

ਕਾਇਮ-ਉਜ਼-ਜ਼ਾਤ-ਓ-ਵਜੂਦ ਅਸਤ ਅੱਲਾਹ ਹੂ
ਵਿਰਦ-ਏ-ਉਕੁਨ ਅਜ਼ ਇਨਾਯਤ-ਏ-ਗੁਰੂ

ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ-ਏ-ਬਾਤਿਨ ਵ ਹਜ਼ੂਰੀ-ਏ-ਕੁਰਬਤਸ਼ ਬਰ ਇਨਹਿਸਾਰ-ਏ-ਸਫ਼ਾਈ-ਏ-ਜ਼ਾਹਿਰ ਨੀਸਤ ਕਿ ਅਜ਼ ਅਮਲ-ਏ-ਜ਼ਾਹਿਰੀ ਫ਼ਿਕਰ-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ ਨਬਵਦ ਵ ਹੁਸੂਲ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਨਬਾਸ਼ਦ ਗਰਚਿ ਸਦ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬਾਰ ਅਜ਼ ਮਾ ਸਫ਼ਾਈ-ਏ-ਜ਼ਾਹਿਰ ਸ਼ਵਦ ਵਲੇ ਕਲਬ-ਓ-ਦਿਲ ਸ਼ਫ਼ਾਫ਼ ਵ ਮੁਨੱਵਰ ਨਤਵਾਨਦ ਸ਼ੁਦ ਅਲਬੱਤਾ ਬਾਤਿਨ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਰਾ ਅਜ਼

ਤਜ਼ਕੀਯਾ-ਓ-ਤਸਫ਼ੀਯਾ ਵ ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਫ਼ਿਕਰ ਸਾਫ਼, ਪਾਕ-ਓ-ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਦਨ ਬਾਯਦ।

ਪਾਉੜੀ 1:1

ਨੀਸਤ ਮੁਮਕਿਨ ਅਜ਼ ਸਫ਼ਾਏ ਜ਼ਾਹਿਰੀ
ਤਜ਼ਕੀਯਾ-ਏ-ਨਫ਼ਸ-ਓ-ਕਸ਼ਫ਼-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ॥

ਗਰ ਚਿ ਸੂਯਮ ਖ਼ੁਸ਼ਤਨ ਰਾ ਸਦ ਹਜ਼ਾਰ
ਤਸਫ਼ੀਯਾ-ਏ-ਕਲਬ ਨਬਵਦ ਜ਼ੀਨਹਾਰ

ਤਫ਼ਸੀਰ ਵ ਤਸ਼ਰੀਹ-ਏ-ਹਿਕਮਤ-ਏ-ਅਹਕਮ-ਉਲ-ਹਾਕਿਮੀਨ ਮੁਹਾਲ ਓ ਨਾ ਮੁਮਕਿਨ ਅਸਤ।

ਪਾਉੜੀ 2:1

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ
ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥

ਸ਼ੁਦ ਜ਼ਿ ਹੁਕਮਸ਼ ਖ਼ਲਕਤ-ਏ-ਹਰ ਦੇ ਜਹਾਂ
ਹਿਕਮਤ-ਏ-ਹੁਕਮਸ਼ ਵਲੇ ਨਬਵਦ ਬਿਯਾਂ

ਮੁਦਾ-ਏ-ਬਖ਼ਸ਼ੰਦਾ ਚੁਨੀਂ ਕਰੀਮ ਅਸਤ ਕਿ ਬਖ਼ਸ਼ਾਇਸ਼-ਏ-ਆਲਾ ਬ ਹਮਾ ਮਖ਼ਲੂਕ ਅਰਜ਼ਾਂ ਦਾਰਦ ਲੇਕ ਯਾਬੰਦਗਾਨ ਦਰ ਯਾਫ਼ਤਨ-ਏ-ਨਿਅਮ ਤਹਾ-ਏ-ਬੇ ਕਿਰਾਨਸ਼ ਆਜਿਜ਼ ਮੀ ਸ਼ਵੰਦ।

ਪਾਉੜੀ 3:11

ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਬਕਿ ਪਾਹਿ॥

ਰੱਬ-ਏ-ਬਖ਼ਸ਼ੰਦਾ ਬਿਬਖ਼ਸ਼ਦ ਜਾਵਿਦਾਂ
ਮੀਸ਼ਵੰਦ ਆਜਿਜ਼ਵਲੇ ਜਾਵਿਦਾਂ ਯਾਬੰਦ ਗਾਂ

ਅਲੱਸਬਾਹ ਬਰਖ਼ੋਜ਼ ਵ ਸੁਬਹਦਮ ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹਕ ਮੀਕੁਨ ਨੀਜ਼ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾਇਸ਼ ਅਜ਼ਲਬ ਵ ਦਹਨ ਬਰਆਰ ਵ ਬੰਦਗੀਅਸ਼ ਬਿਕੁਨ ਕਿ ਈ ਵਕਤ ਅਜ਼ਬਸ ਮੁਬਾਰਕ ਵ ਰੂਹ ਅਫ਼ਜ਼ਾ ਮੀਬਾਸ਼ਦ ਵ ਇਬਾਦਤ-ਏ-ਬੰਦਾ ਗੋਯਾ ਰੂ-ਬ-ਰੂਏ ਹਕ ਤਆਲਾ ਬੁਵਦ।

ਪਾਉੜੀ 4:5

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਸੁਬਹਦਮ ਕੁਨ ਹਮਦ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਹਕ
ਨੀਜ਼ ਅਜ਼ ਸਿਫ਼ਤ-ਓ-ਸਨਾਇਸ਼ ਖ਼ੁਾਂ ਵਰਕ

۳۷۳/م از نور و ظہور و برحق شیخ و برہمن و قاضی و ہمہ کتب مذاہب مختلف ناواقف اند و تفسیرش محالست و مدعی دریں باب عاجز و قصور وار باشد کہ اسرار ذات باصفات را خدائے برتر خودش بداند۔

۳۷۴/م و مو جہائے بحر توحیدش را نتوان شمر دو مقام لاہوت را تشریح و بیان ممکن نیست بلکہ خاموشی بہترست کہ آں مقام فنا فی اللہ بحر فنا ہے خویش سا لک را حاصل نمے شود۔

مول منتر در شرح اسم اللہ از لفظ مختصر یک (۹) تفسیر جامع و مکمل شدہ است کہ کلمہ صل آں خدائے واحد بے مثل و بے شبہ و یکتا و منفرد و لاشریک و قائم بالذات و واجب الوجود و قادر مطلق است و ازیں نشان پاک آغاز مبارک کلام روحانی و صغیفہ حقانی ست، نیز بہ متعلیم علم معنوی ایں اولین درس وحدت است۔

عطرو در مختلف منازل ارتقائے روحانی طالبان معرفت را نشان ہر چہار منزل و باب فضل و بخشش و مقام توحید دادہ شدہ است کہ شناوران بحر حقیقت از تلاوت پاکش ساحل مراد بیابند۔

اقتباسات جی صاحب

برائے مشتاقین بطور مختصر ک ایں اقتباسات از جملہ منازل جی صاحب مندرج و بیاجہ کردہ آم و سعادت بقیہ حسب ظرف و ارادت و ذوق و شوق ناظرین خود از تلاوتش بکیرند و دامن خویش را از گنہائے معانی پر کنند۔

مول منتر ارشادست کہ آں خدائے برتر پاک عظیم و اکبر و واحد و حق و فاعل

کلمہ صل کل و خالق و پروردگار و ابدی و ازلی و لایموت و قائم بالذات است و ذکر و ورد و بندگی، طاعتش از رشادات مرشد کامل و عنایت رہبر روحانی فرض و لازم است۔

۱۱ اک او نگارست نام
کرتار پور کہ ز بھو ز ویر
اکال مورت اجونی سے بھن
گور پر ساد ۱۱ جپ ۱۱

رب واحد لاشریک و مطلق است خالق و پروردگار شمش حق است فاعل کل بے عداوت بے خطر پاک از مرگ و ولادت سر بسر قائم الذات و وجود است اللہ هو ورد او گن از عنایات گورو پاکیزگی باطن و حضوری قریش بر انحصار صفائی ظاہر نیست کہ از عمل ظاہری فکر باطنی نمود و حصول معرفت نباشد گرچہ صد ہزاراں بار از ما صفائی ظاہر شود دلے قلب و دل شفاف و متورنتواند خد البتہ باطن خویش را از تزکیہ و تصفیہ و ذکر و فکر صاف پاک و روشن کردن باید۔

منزل ۱۱:

۱۱ سوچے سوچ نہ ہوئی جے سوچی لکھ وار ۱۱
نیست ممکن از صفائے ظاہری تزکیہ نفس و کشف باطنی
گرچہ شوم خویشتن را صد ہزار تصفیہ قلب نمود زینہار
تفسیر و تشریح حکمت احکم الحاکمین محال و ناممکن است۔

۱۱ حکمی ہوون آکار حکم نہ کہیا جانی ۱۱

م ۲:

۱ امام و پیبر و مرشد کامل و ہادی برحق

ਏ-ਇਸਤਿਕਾਮਤ ਬਾਸਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 26 :- ਸਿਫ਼ਾਤ-ਓ-ਕਰਮਸ਼ ਦਰ ਤਹਰੀਰ ਨਮੀ ਗੁੰਜਦ ਵ ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾਇਸ਼ ਦੌਲਤ-ਏ-ਬੇ ਬਹਾ ਹਸਤ ਵ ਬਾਰਗਾਹਸ਼ ਰਫੀਅ-ਓਸ਼-ਸ਼ਾਂ ਵ ਇਸਮਸ਼ ਪਾਕ ਅਸਤ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 27 :- ਬਰ ਆਨਾਕਿ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਕਰਮ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ ਹਸਤ ਹਮਾਂ ਦਰ ਇਬਾਦਤ ਵ ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ ਮਸ਼ਗੂਲ ਅੰਦ ਵ ਬਿਜ਼ਿਕਰਸ਼ ਮਹਵੀਯਤ ਦਾਰੰਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 32 :- ਤਾਲਿਬ ਰਾ ਅਜ਼ ਇਅਤਦਾਲ-ਓ-ਯਕੀਨ-ਓ-ਆਜਿਜ਼ੀ ਵ ਬੰਦਗੀ-ਓ-ਕਿਯਾਜ਼ਤ ਨਫ਼ਸ-ਏ-ਖ਼ੁਦ ਰਾ ਮੁਤੀਅ-ਓ-ਮੁਸੱਖਰ ਕਰਦਨ ਬਾਯਦ, ਸਰਮਾਯਾ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨ-ਏ-ਹੱਕ ਫ਼ਰਾਹਮ ਕਰਦਨ ਰਵਾ ਹਸਤ ਵ ਅਜ਼ ਹਮ ਕਸ਼ਫ਼-ਓ-ਕਰਾਮਤ ਗੁਜ਼ਸ਼ਤਾ ਬਰ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਇਸਤਿਕਾਮਤ ਫ਼ਰਾ ਰਫ਼ਤਨ ਬਾਯਦ ਕਿ ਤਲਬ-ਏ-ਮੌਲਾ ਅਜ਼ ਹਮਾ ਔਲਾਸਤ ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਦੁਨਿਯਾ ਦਰ ਤਲਬ-ਏ-ਹੱਕ ਬਾਤਿਲ-ਓ-ਕਾਜ਼ਿਬ ਅੰਦ ਵ ਗੁਫ਼ਤਾਰ-ਏ-ਆਨਾਂ ਦਰੋਗਾ-ਓ-ਬਾਤਿਲ-ਓ-ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਬਾਸਦ ਕਿ ਫਕਤ ਅਜ਼ ਯਕੀਨ-ਏ-ਕਾਮਿਲ-ਓ-ਤਲਬ-ਏ-ਸਾਦਿਕ ਬਿਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨ ਰਫ਼ਤਨ ਤਵਾਨਦ ਸ਼ੁਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 1 :- ਮਕਾਮ-ਏ-ਰਜ਼ਾ-ਓ-ਤਸਲੀਮ ਬੁਲੰਦ ਅਸਤ ਵ ਅਜ਼ ਹਰ ਜ਼ੁਹਦ-ਓ-ਮੁਜਾਹਿਦਾ ਫ਼ਜ਼ੀਲਤੇ ਦਾਰਦ ਵ ਪਰਦਾ-ਏ-ਕਿਜ਼ਬ-ਓ-ਖ਼ੁਦੀ ਰਾ ਸ਼ਿਕਨਦ, ਤਾਲਿਬ ਰਾ ਰਾਸਤਬਾਜ਼ ਵ ਸਾਦਿਕ ਬਿਸਾਜ਼ਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 38 :- ਮਿਲਕਤ-ਏ-ਇਨਸਾਂ ਬਰਾਏ ਤਾਅਤ-ਓ-ਬੰਦਗੀ-ਓ-ਨਿਕੂਈ ਸ਼ੁਦਾ ਅਸਤ ਵ ਜ਼ੀਸਤ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਬ ਯਾਦ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਮੌਸੂਮ ਅਸਤ ਚੁਨਾਚਿ ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਸਾਦਿਕ ਰਾ ਦਰ ਜ਼ਰਫ਼-ਏ-ਸਿਦਕ-ਓ-ਯਕੀਨ-ਓ-ਅਕੀਦਤ-ਓ-ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਜ਼ਰ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਅਅਜ਼ਮ ਵ ਤਿਲਾਏ ਨਾਮ-ਏ-ਹੱਕ ਰਾਕਿ ਆਬ-ਏ-ਹਿਯਾਤ ਅਸਤ ਅੰਦਾਖ਼ਤਾ ਗੁਦਾਖ਼ਤਨ-ਬਾਯਦ ਵ ਅਜ਼ ਉਸਿਕਾਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਸਾਖ਼ਤਨ ਬਾਯਦ ਵਲੇ ਈਂ ਕਾਰ-ਏ-ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਅਜ਼ ਆਂ ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-ਖ਼ਾਸ ਬਾਸਦ ਕਿ ਬਰ ਆਨਾਂ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਕਰਮ ਬਵਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 7 :- ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਦੁਨਿਯਾ ਅਜ਼ ਅਸਬਾਬ-ਏ-ਦੁਨਿਯਵੀ ਵ ਜ਼ੋਰ-ਏ-ਮੁਜਾਹਿਦਾ ਅਗਰਚਿ ਵਿਕਾਰ-ਉ-ਮਨਜ਼ਿਲਤ ਵ ਸ਼ੁਹਰਤ-ਓ-ਤਹਸੀਨ-ਏ-ਜ਼ਮਾਨਾ ਬਿਯਾਬਦ ਵਲੇ ਬ ਨਜ਼ਦ-ਏ-ਹੱਕ ਆਂਕਸ਼ ਗਰ ਮਕਬੂਲ ਨੀਸਤ ਉਦਰ ਹਕੀਕਤ ਬੇ ਕਦਰ-ਓ-ਬੇ ਆਬਰੂਬਾਸ਼ਦ ਵ ਬ ਦਰਬਾਰ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਉਰਾ ਹੋਚ ਨਪੁਰਸਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 8,11 :- ਖ਼ਾਸਾਨ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ ਵ ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਔਲਾਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਾਨਿੰਦ-ਏ-ਗੁਲ ਸ਼ਗੁਫ਼ਤਾ-ਓ-ਖ਼ੁਸ਼ ਬਿਮਾਨੰਦ ਕਿ ਆਨਾਂ ਅਜ਼ ਇਲਮ-ਉਲ-ਯਕੀਨ ਬ ਐਨ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਵ

ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਬਿਰਸੰਦ ਵ ਅਜ਼ ਦੌਲਤ-ਏ-ਈਮਾਨ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਬ ਦਰਗਾਹਸ਼ ਪਸੰਦੀਦਾ ਮੀ ਸ਼ਵੰਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 23 :- ਅਜ਼ ਨੂਰ-ਓ-ਜ਼ਹੂਰ-ਓ-ਸਿਰ-ਏ-ਹੱਕ ਸ਼ੇਖ਼-ਓ-ਬਰਹਮਨ-ਓ-ਕਾਜ਼ੀ ਵ ਹਮਾ ਕੁਤਬ-ਏ-ਮਜ਼ਾਹਿਬ-ਏ-ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼ ਨਾ ਵਾਕਿਫ਼ਅੰਦ ਵ ਤਫ਼ਸੀਰਸ਼ ਮੁਹਾਲਸਤ ਵ ਮੁਦਈ ਦਰੀਂ ਬਾਬ ਆਜਿਜ਼-ਓ-ਕਸੂਰਵਾਰ ਬਾਸਦ ਕਿ ਅਸਰਾਰ-ਏ-ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਬਾਸਿਫ਼ਾਤ ਰਾ ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਬਰਤਰ ਖ਼ੁਦਸ਼ ਬਿਦਾਨਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 37 :- ਵ ਮੌਜਹਾ-ਏ-ਬਹਰ-ਏ-ਤੌਹੀਦਸ਼ ਰਾ ਨਤਵਾਂ ਸ਼ੁਰਦ ਵ ਮਕਾਮ-ਏ-ਲਾਹੂਤ ਰਾ ਤਸ਼ਰੀਹ-ਓ-ਬਿਯਾਨ ਮੁਮਕਿਨ ਨੀਸਤ ਬਲਕਿ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਬਿਹਤਰਸਤ ਕਿ ਆਂ ਮੁਕਾਮ-ਏ-ਫ਼ਨਾ-ਫ਼ਿਲਾਹ ਬਜ਼ਜ਼ ਫ਼ਨਾਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਸਾਲਿਕ ਰਾ ਹਾਸਿਲ ਨਮੀ ਸ਼ਵਦ।

ਮੂਲ ਮੰਤਰ (ਕਲਿਮਾ-ਏ-ਅਸਲ) :- ਦਰ ਸ਼ਰਹ-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਔਲਾਹ ਅਜ਼ ਲਫ਼ਜ਼-ਏ-ਮੁਖ਼ਤਸਿਰ-ਏ-ਯਕ ਤਫ਼ਸੀਰ-ਏ-ਜਾਮਿਅ ਵ ਮੁੱਕਮਿਲ ਸ਼ੁਦਾ ਅਸਤ ਕਿ ਆਂ ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਵਾਹਿਦ ਬੇ ਮਿਸਲ ਵ ਬੇ ਸ਼ੁਬਹ ਵ ਯਕਤਾ ਵ ਮੁਨਫ਼ਰਿਦ ਵ ਲਾ ਸ਼ਰੀਕ ਵ ਕਾਇਮ ਬਿਜ਼ਾਤ ਵ ਵਾਜਿਬ-ਉਲ-ਵਜੂਦ ਵ ਕਾਦਿਰ-ਏ-ਮੁਤਲਕ ਅਸਤ ਵ ਅਜ਼ ਈਂ ਨਿਸ਼ਾਨ-ਏ-ਪਾਕ ਆਗ਼ਾਜ਼-ਏ-ਮੁਬਾਰਕ-ਏ-ਕਲਾਮ-ਏ-ਰੂਹਾਨੀ ਵ ਸਹੀਫ਼ਾ-ਏ-ਹੱਕਾਨੀਸਤ ਨੀਜ਼ ਬ ਮੁਤਅੱਲਿਮ-ਏ-ਇਲਿਮ ਮਅਨਵੀ ਈਂ ਔਵਲੀਨ ਦਰਸ-ਏ-ਵਹਦਤ ਅਸਤ।

ਇਤਰ-ਓ-ਤਬੱਰੁਕ :- ਦਰ ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼ ਮਨਾਜ਼ਿਲ-ਏ-ਇਰਤਿਕਾ-ਏ-ਰੂਹਾਨੀ ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਰਾ ਨਿਸ਼ਾਨ-ਏ-ਹਰ ਚਹਾਰ ਮਲਜ਼ਿਲ-ਓ-ਬਾਬ-ਏ-ਫ਼ਜ਼ਲ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼-ਓ-ਮਕਾਮ-ਏ-ਤੌਹੀਦ ਦਾਦਾ ਸ਼ੁਦਾ ਅਸਤ ਕਿ ਸ਼ਿਨਾਵਰਾਨ-ਏ-ਬਹਰ-ਏ-ਹਕੀਕਤ ਅਜ਼ ਤਲਾਵਤ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਸਾਹਿਲ-ਏ-ਮੁਰਾਦ ਬਿਯਾਯੰਦ।

تو ہم پرستی فضول و رائگاں است و استمداد از حق باید جست کہ او کار ساز حقیقی ست۔

۱/م
راہ حق از صفائی باطن و منازل عرفان از صدق و صداقت و یقین طے کردن باید و بندہ را بندگی رب لازم است و حمد و صلاح و طاعتش فقط باعث نجات و بخشش باشد۔

۱/م-۳۰، ۳۲
از استدلال و منطق مشاہدہ ذات باری ممکن نتواند شد و بندہ را بر جملہ امور حق از کمال ضم و شکر راضی برضا بودن حکم اعلیٰ ست کہ مسرت باطنی و اجتماع خاطر ہمیں طور حاصل آید یک ذات حق تعالیٰ کہ عظیم و اکبر است فقط لائق حمد و عبادتست، ذکر اسمش باعث رستگاری ست و لیکن یادش ہم از فعلش بود۔

۳۳/م
از اسباب عالم تفرقه باشد و اجتماع خاطر در شکر و قناعت و صبر و رضا و تسلیم پنہاں ست و سکون جان از عبادت و اعمال حسنہ دریافتن باید۔

۲۴/م
بر آوردن تحمید رب ذوالجلال و شمار قدرش از هیچ قلم و زباں ممکن نیست گرچہ مخلوق بے شمار در تعریفش مشغول است و این ہر دو جہاں نیز در توصیف صفاتش عاجز اند مہر و فضلش از عشق حقیقی، طاعت و فروتنی و عاجزی بطلب رسد و لے تکیہ بر زہد و عمل خویش عبث باشد کہ قبولیت محض از رحمت ایزدی ست۔

۶، ۸/م
از طفیل ذکرش بندگانش عزت و حرمت و رحمت یافتہ برگزیدہ و پسندیدہ گشتہ اند، بیچ ساعت و بیچ دم آں رازق و پروردگار راز نہار فراموش نکردن باید و ہمیں طلب حق و راہ استقامت باشد۔

۲۶/م
صفات و کرمش در تحریر نمی گنجد و حمد و ثنائش دولت بے بہا ہست و

بارگاہش رفیع الشان و اسمش پاک است۔

۲۷/م
بر آنانکہ نظر گرم خدا ہست ہمہ در عبادت و حمد و ثنا مشغول اند و بندہ کرش محویت دارند۔

۳۲/م
طالب را از اعتدال و یقین و عاجزی و بندگی و ریاضت نفس خود را مطہر و مسخر کردن باید، سرمایہ عرفان حق فراہم کردن روا ہست و از ہم کشف و کرامت گزشتہ بر منزل استقامت فرارفتن باید کہ طلب مولا از ہمہ اولیٰ ست۔ طالبان دنیا در طلب حق باطل و کاذب اند و گفتار آناں دروغ و باطل و فضول باشد کہ فقط از یقین کامل و طلب صادق بمنزل عرفان رفتن تواند شد۔

۱/م
مقام رضا و تسلیم بلند است و از ہر زہد و مجاہدہ فضیلتی دارد و پردہ کذب و خودی را شکنند۔ طالب را راستباز و صادق بسازد۔

۳۸/م
خلقت انسان برائے طاعت و بندگی و تلوئی شدہ است و زیست حقیقی بیاد الہی موصوم است چنانچہ طالب صادق را در ظرف صدق و یقین و عقیدت و عشق حقیقی زیر اسم اعظم و طلای نام حق را کہ آب حیات است انداختہ گد اختن باید و از وسکۃ اسم الہی ساختن باید و لے این کار مشکل از آں بندگان خاص باشد کہ بر آناں نظر گرم حق بود۔

۷/م
طالب دنیا از اسباب دنیوی و زور مجاہدہ اگرچہ وقار منزلت و شہرت و تحسین زمانہ بیابد و لے بنزد حق آنکس گر مقبول نیست اود در حقیقت بے قدر و بے آبرو باشد و بدربار پاکش اود را بیچ نرسد۔

۱۱، ۸/م
خاصان خدا و طالبان اللہ ہمیشہ مانند گل شکفتہ و خوش بمانند کہ آناں از علم انیقین بہ عین انیقین و حق انیقین برسند و از دولت ایمان کامل بدرگاہش پسندیدہ می شوند۔

ਗੁਫਤਨ ਨੀਸਤ ਉਅਜ਼ ਇਬਤਿਦਾ ਵ ਇਨਤਿਹਾ, ਬਿਯਾਨ, ਸ਼ੁਮਾਰ-ਓ-ਅੰਦਾਜ਼ਾ-ਓ-ਕਿਯਾਸ ਅਰਫ਼ਾਮ-ਓ-ਬੁਲੰਦ ਤਰੀਨ ਅਸਤ ਬੰਦਾ ਰਾ ਬਰ ਹੁਕਮ-ਏ-ਰਜ਼ਾਇਸ਼ ਰਾਜ਼ੀ ਸ਼ੁਦਨ ਵ ਅਮਲ ਕਰਦਨ ਲਾਜ਼ਿਮ ਅਸਤ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 3,16,9 :- ਵ ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਸਾਦਿਕ ਹਮਾਂ ਬਾਸ਼ੰਦ ਕਿ ਖੁਸ਼ਨੂਦੀ-ਏ-ਖੁਦਾ ਬਿਖਾਹੰਦ ਵ ਅਜ਼ ਮੁਦਆ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਫ਼ਾਰਿਗਅੰਦ ਵ ਈ ਤੌਰ ਤਸਕੀਨ-ਏ-ਦਿਲ-ਓ-ਜਾਂ ਬਿਬਰੰਦ ਅਜ਼ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਸਾਦਿਕ ਵਾਸਿਲਾਨਸ਼ ਗਰਦੰਦ

ਮਨਜ਼ਿਲ 25 :- ਵ ਬੰਦਾ-ਏ-ਨੇਕ ਬਖ਼ਤ ਕਿ ਦਰ ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ-ਏ-ਰੱਬ-ਏ-ਬਰਤਰ ਵ ਤਾਅਤ-ਏ-ਮੌਲਾ ਮਸ਼ਗੂਲ ਅਸਤ ਅਜ਼ ਸ਼ਾਹਾਨ-ਏ-ਜਹਾਂ ਮੁਮਤਾਜ਼-ਓ-ਬਿਹਤਰ ਅਸਤ ਵ ਬ ਨਜ਼ਦੀਕ-ਏ-ਦਰਗਾਹ-ਏ-ਖੁਦਾਵੰਦੀ ਹਮਾਂ ਸ਼ਖ਼ਸ ਮਕਬੂਲ-ਓ-ਮਨਜ਼ੂਰ ਮੀਬਾਸ਼ਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 16 :- ਈ ਅਰਜ਼-ਓ-ਸਮਾ ਸ਼ਹਾਦਤ-ਏ-ਅਜ਼ਮਤ-ਏ-ਰੱਬਾਨੀ ਮੀਦਹਦ ਵ ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਆਂ ਕਾਦਿਰ-ਏ-ਬੇਮਿਸਾਨ ਬੁਕਲਮੂੰ ਅਸਤ ਕਿ ਦਰਬਯਾਨ-ਓ-ਸ਼ੁਮਾਰ-ਓ-ਹੱਦ-ਓ-ਪਾਯਾਨ-ਓ-ਹਿਸਾਬ ਨਮੀਆਯਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 4 :- ਆ ਖੁਦਾਵੰਦ-ਏ-ਪਾਕ ਅਸਮਾ-ਉਲ-ਹੁਸਨਾ ਬਿਦਾਰਦ ਵ ਹਰ ਨੇਕ-ਓ-ਬਦ ਰਾ ਨਿਗਹਦਾਰਦ ਵ ਰਿਜ਼ਕ ਬਿਰਸਾਨਦ, ਸਿਫ਼ਾਤਸ਼ ਬੇ ਇਨਤਹਾ ਵ ਇਹਸਾਨਾਤ ਬੇ ਪਾਯਾਨ ਵ ਅਜ਼ਕਾਰਸ਼ ਬੇ ਕਿਰਾਨ ਅਸਤ ਬਨਜਦਸ਼ ਰਸਾਈ-ਏ-ਤਾਲਿਬ ਫ਼ਕਤ ਅਜ਼ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ-ਏ-ਬਾਤਿਨ ਵ ਬੰਦਗੀ ਮੁਮਕਿਨ ਈਸਤ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 2,4,38 :- ਅਹਕਾਮ-ਏ-ਕਜ਼ਾ-ਓ-ਕਦਰ-ਰਾ ਬਸ਼ਰ-ਏ-ਫ਼ਾਨੀ ਨਤਵਾਂ ਦਾਨਿਸਤ ਵ ਤਫ਼ਸੀਰ-ਏ-ਅਸਰਾਰ-ਏ-ਹਿਕਮਤਸ਼ ਬਰ ਦਾਨਾ-ਓ-ਆਕਿਲ ਮੌਕੂਫ਼ ਨੀਸਤ ਵ ਮਹਜ਼ ਅਜ਼ ਅਅਮਾਲ-ਏ-ਬਸ਼ਰੀ ਨਿਜਾਤ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਨਮੀਤਵਾਨਦ ਸ਼ੁਦ ਕਿ ਰਹਮਤ-ਏ-ਹੱਕ ਫ਼ਕਤ ਬਰ ਰਹਮ-ਓ-ਫ਼ਜ਼ਲਸ਼ ਮੁਨਹਸਿਰ ਈਸਤ। ਬਰ ਆਨਾਂਕਿ ਹਜ਼ਰਤ-ਏ-ਹੱਕ ਤਆਲਾ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਕਰਮ ਅਫ਼ਗਨਦ ਹਮਾਂ ਬੰਦਗਾਨ ਨਿਜਾਤ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਯਾਬੰਦ ਵ ਨਿਹਾਲ ਸ਼ਵੰਦ ਨੀਜ਼ ਅਜ਼ ਵਸਾਤਤ-ਏ-ਆਨਾਂ ਬਸੇ ਮਰਦੁਮਾਨ-ਏ-ਦੀਗਰ ਹਮ ਰਸਤਗਾਰੀ ਵ ਮੁਖ਼ਲਸੀ ਖ਼ਾਹੰਦ ਯਾਫ਼ਤ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 28 :- ਮਕਸਦ-ਏ-ਇਨਸਾਨੀ ਇਬਾਦਤ ਵ ਤਾਅਤ ਵ ਖ਼ਿਦਮਤ-ਏ-ਖ਼ਲਕ ਬਾਸ਼ਦ ਵ ਤਕਵਾ ਬਬਾਤਿਨ ਦਰੁਸਤ ਵ ਰਾਸਤ ਸ਼ਵਦ ਵਲੇ ਨੁਮਾਇਸ਼-ਏ-ਜ਼ਾਹਿਰੀ ਬੇ ਸ਼ੁਦ ਵ ਬੇ ਹਕੀਕਤ ਅਸਤ ਗਰ ਦਿਲ ਬਦਸਤ ਆਯਦ ਈ ਜ਼ਿਯਾਰਤ ਮੁਕੰਮਿਲ ਵ ਦੌਲਤ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਬਾਸ਼ਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 1,24 :- ਅਜ਼ ਜ਼ੁਹਦ-ਓ-ਮੁਜਾਹਿਦਾ-ਏ-ਜ਼ਾਹਿਰੀ ਤਨਹਾ ਹੁਸੂਲ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ

ਨਬਵਦ ਵ ਹਿਯਾਤ-ਏ-ਜ਼ਾਵਿਦਾਨੀ ਦਰ ਯਾਦ-ਏ-ਪਾਕ ਮੁਜ਼ਮਿਰ ਅਸਤ ਵ ਅਨਵਾਰ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਬਾਦ ਅਜ਼ ਫ਼ਨਾ-ਏ-ਮਾਸਿਵਾ ਦਰ ਸੀਨਾ-ਏ-ਆਰਿਫ਼ ਕਰਾਰ ਗੀਰਦ।

ਜੌਹਰ-ਓ-ਖੁਲਾਸਾ-ਏ-ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਜੌਹਰ-ਓ-ਖੁਲਾਸਾ-ਏ-ਈ ਕਲਾਮ ਹਮੀਂ ਅਸਤ ਕਿ ਅਜ਼ ਇਨਾਯਤ-ਏ-ਮੁਰਸ਼ਿਦੀ ਕੁਰਬ-ਏ-ਖੁਦਾ ਬਾਸ਼ਦ ਵ ਤਵੱਹੁਮ ਪਰਸਤੀ ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਵ ਰਾਇਗਾਂ ਅਸਤ ਵ ਇਸਤਿਮਦਾਦ ਅਜ਼ ਹੱਕ ਬਾਯਦ ਜੁਸਤ ਕਿ ਉਕਾਰ ਸਾਜ਼-ਏ-ਹਕੀਕੀਸਤ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 1 :- ਰਾਹ-ਏ-ਹੱਕ ਅਜ਼ ਸਫ਼ਾਈ-ਏ-ਬਾਤਿਨ ਵ ਮਨਾਜ਼ਿਲ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨੀ ਅਜ਼ ਸਿਦਕ ਓ ਸਦਾਕਤ ਓ ਯਕੀਨ ਤੈ ਕਰਦਨ ਬਾਯਦ ਵ ਬੰਦਾ ਰਾ ਬੰਦਗੀ-ਏ-ਰੱਬ ਲਾਜ਼ਿਮ ਅਸਤ ਵ ਹਮਦ-ਓ-ਸਲਾਹ, ਤਾਅਤਸ਼ ਫ਼ਕਤ ਬਇਸ-ਏ-ਨਿਜਾਤ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਬਾਸ਼ਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 1,30,27 :- ਅਜ਼ ਇਸਤਿਦਲਾਲ ਵ ਮਨਤਿਕ ਮੁਸ਼ਾਹਿਦਾ-ਏ-ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਬਾਰੀ ਮੁਮਕਿਨ ਨਤਵਾਨਦ ਸ਼ੁਦ ਵ ਬੰਦਾ ਰਾ ਬਰ ਜੁਮਲਾ ਉਮੂਰ-ਏ-ਹੱਕ ਅਜ਼ ਕਮਾਲ-ਏ-ਸਬਰ-ਓ-ਸ਼ੁਕਰ ਰਾਜ਼ੀ ਬ ਰਜ਼ਾ ਬੁਦਨ ਹੁਕਮ-ਏ-ਆਲਾ ਅਸਤ ਕਿ ਮੁਸ਼ਰਤ-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ ਵ ਇਜਤਿਮਾਅ-ਏ-ਖ਼ਾਤਿਰ ਹਮੀਂ ਤੌਰ ਹਾਸਿਲ ਆਯਦ ਯਕ ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਹੱਕ ਤਆਲਾ ਕਿ ਅਜ਼ੀਮ-ਓ-ਅਕਬਰ ਅਸਤ ਫ਼ਕਤ ਲਾਇਕ-ਏ-ਹਮਦ-ਓ-ਇਬਾਦਤਸਤ, ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਇਸਮਸ਼ ਬਾਇਸ-ਏ-ਰਸਤਗਾਰੀਸਤ ਵ ਲੇ-ਕਿਨ ਯਾਦਸ਼ ਹਮ ਅਜ਼ ਫ਼ਜ਼ਲਸ਼ ਬਵਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 33 :- ਅਜ਼ ਅਸਬਾਬ-ਏ-ਆਲਮ ਤਫ਼ਰਿਕਾ ਬਾਸ਼ਦ ਵ ਇਜਤਿਮਾਅ-ਏ-ਖ਼ਾਤਿਰ ਦਰ ਸ਼ੁਕਰ-ਓ-ਕਨਾਅਤ-ਓ-ਸਬਰ-ਓ-ਰਜ਼ਾ-ਓ-ਤਸਲੀਮ ਪਿਨਹਾਂ ਅਸਤ, ਸਕੂਨ-ਏ-ਜਾਂ ਅਜ਼ ਇਬਾਦਤ ਵ ਅਅਮਾਲ-ਏ-ਹਸਨਾ ਦਰਯਾਫ਼ਤਨ ਬਾਯਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 24 :- ਬਰਆਵੁਰਦਨ-ਏ-ਤਹਮੀਦ-ਏ-ਰੱਬ-ਏ-ਜ਼ੁਲ-ਜਲਾਲ ਵ-ਸ਼ੁਮਾਰ-ਏ-ਕੁਦਰਤਸ਼ ਅਜ਼ ਹੇਚ ਕਲਮ-ਓ-ਜ਼ੁਬਾਂ ਮੁਮਕਿਨ ਨੀਸਤ ਗਰ ਚਿ ਮਖ਼ਲੂਕ-ਏ-ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਦਰ ਤਅਰੀਫ਼ਸ਼ ਮਸ਼ਗੂਲ ਅਸਤ ਵ ਈ ਹਰ ਦੋ ਜਹਾਂ ਨੀਜ਼ ਦਰ ਤੌਸੀਫ਼-ਏ-ਸਿਫ਼ਾਤਸ਼ ਆਜਿਜ਼ਅੰਦ। ਮਿਹਰ-ਓ-ਫ਼ਜ਼ਲਸ਼ ਅਜ਼ ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਹਕੀਕੀ, ਤਾਅਤ-ਓ-ਫ਼ਿਰੋਤਨੀ ਵ ਆਜਿਜ਼ੀ ਬਤਾਲਿਬ-ਰਸਦ ਵਲੇ ਤਕਿਯਾ ਬਰ ਜ਼ੁਹਦ-ਓ-ਅਮਲ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਅਬਸ ਬਾਸ਼ਦ ਕਿ ਕਬੂਲੀਯਤ ਮਹਜ਼ ਅਜ਼ ਰਹਮਤ-ਏ-ਈਜ਼ਦ ਸਤ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 8,6 :- ਅਜ਼ ਤੁਫ਼ੈਲ-ਏ-ਜ਼ਿਕਰਸ਼ ਬੰਦਗਾਨਸ਼ ਇੱਜ਼ਤ-ਓ-ਹੁਰਮਤ-ਓ-ਰਹਮਤ ਯਾਫ਼ਤ ਬਰਗਜ਼ੀਦਾ ਵ ਪਸੰਦੀਦਾ ਗਸ਼ਤਾ ਅੰਦ, ਹੇਚ ਸਾਅਤ ਓ ਹੇਚ ਦਮ ਆਂ ਰਾਜ਼ਿਕ ਵ ਪਰਵਰਦਗਾਰ ਰਾ ਜ਼ਿਨਹਾਰ ਫ਼ਰਾਮੋਸ਼ ਨਕਰਦਨ ਬਾਯਦ ਵ ਹਮੀਂ ਤਲਬ-ਏ-ਹੱਕ-ਓ-ਰਾਹ-

منزل/۶،۱ حضرت بابا گورونانک دیو صاحب مریدان باصفا و خَلقِ خُدا را تَلَقُّینِ
اَعْمَالِ صالحہ، تَدْرِیسِ خِدَمات و یَکُوئی کردند فَرمودند کہ قُربِ خُداے
پاک بِدَکرو یا دو حَمْدِ الہی از صِفائی قلب حاصل می شود و لباسِ ظاہر مَراد
اہلِ طریقت نیست حضوری قلب از فکر و ذکر اصلاحِ نفس از تربیت و
عنایتِ مَرشدِ کامل می تواند شد کہ بابِ عرفان را ہماں رہبر بکشاید و
طالِب را بمنزلِ معرفت برساند۔

۶،۵،۴/م غیر ریاضت و طاعت و خدمت و صُبر و شُکر و قناعت در رضا و تسلیم و سُلوک
و محبت و محنت و مشقت و عرفان و ذکر و یاد و عبادت و بندگی حقیقی طالِب را
گوہرِ مقصود بکف نئے آید البتہ منازلِ رُوحانی و مقاماتِ عرفانی از رہبری
مُرشدِ کامل قریب تر گردد و نظر آید۔

۳۰،۴/م فرماید کہ پَر و رِگارِ ما و آفرینندہ فقط آں رَبِّ و اجد و لا شریک است و
اَوحا ضر و ناظر است و بر بندگانِ خویش از شُفقت و رحم و کرم نگاہ دارد کہ
نامش رَحیم و کریم است و حکمِ او ناطق، ذاتش پاک و حق است کہ فقط
ہماں لا یُتی عِبُو دِیت و عبادت است و بر ہمہ خُرد و کلاں فرمانِ پاک
آں حاکم حقیقی محض کار فرما ہست۔

۲/م در ارشاداتِ خداوندی پیچ را مجالِ دُخْلِ و خُجْنِ گُفتن نیست اَوازِ ابتدا و انتہا
و بیان و شمار و انداز و قیاس اَرُف و بلند ترین است۔ بندہ را بمرحمتِ رضائش
راضی شُدن و عمل کردن لازم است۔

۹،۱۶-۳/م طالِبِانِ صادقِ ہماں باشند کہ خُوشنودی خُدا بخوانند و اَز مَدَّ عائے خویش
فارغ اند و ایں طُور تسکینِ دِل و جاں یُرُند۔ اَز عِشقِ حقیقی طالِبِانِ
صادقِ واصلانش گردند۔

۲۵/م بندہ نیک بخت کہ در حمد و ثنائے رَبِّ بر خُرد و طاعتِ مولّا مشغول است از
شاہانِ جہاں مُمتاز و بہتر است و خُرد یک در گاہِ خُداوندی ہماں ششِ مقبول
و منظور می باشد۔

۱۶/م ایں ارض و سَماء شہادتِ عَظمتِ رَبّانی می دہد و قُدَرَتِ آں قَادِرِ بے مثال
بوقلموں است کہ در بیان و شمار و خُدد و پایانِ حساب نمی آید۔

۴/م آں خداوندِ پاک اسماء الحسنیٰ بدارد و ہر نیک و بد را نگہدارد و رِزق برساند۔
صِفائش بے انتہا و احسانات بے پایاں و اذکارش بے کرانست۔ بزدش
رَسائی طالِب فقط از پاکیزگی باطنی و بندگی ممکن ایست۔

۳۸،۴۲-۲/م احکامِ قضا و قَدَر را بشر فانی نتوان دانست و تفسیرِ اسرارِ حکمتش بردانا و
عاقِل موقوف نیست و محض از اعمالِ بشری نجات و بخشش نمی تواند شد کہ
رحمتِ حق فقط بر رحم و فضلش منحصر ایست۔ بر آنا کہ حضرت حق تعالیٰ نظر
کرَم افکند ہماں بندگانِ نجات و بخشش پایند و نہال شوند۔ نیز اَز وساطتِ
آناں بسے مردمانِ دیگر ہم رستگاری و مخلصی خواہند یافت۔

۲۸/م مقصدِ انسانی عبادت و طاعت و خدمتِ خلق باشد و تقویٰ بباطنِ درست و
راست شود و لے نمائش ظاہری بے سود و بے حقیقت است گردِ دِل بدست
آید ایں زیارتِ مکمل و دولتِ کامل باشد۔

۲۴،۱/م از زہد و مجاہدہ ظاہری تنہا حصولِ معرفت نبود حیاتِ جاودانی در یادِ پاک
مضمیر است و انوارِ الہی بعد از فَنائے ماہ و ادرینہ عارفِ قرار گیرد۔

جوہر و خلاصہ چپ جی صاحب

جوہر و خلاصہ ایں کلام ہمیں است کہ از عنایتِ مَرشدی قُربِ خدا باشد و

ਮਜ਼ਹਰ-ਏ-ਰਹਮਤ ਵ ਗੌਹਰ-ਏ-ਵਹਦਤ ਵ ਆਫ਼ਤਾਬ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਵ ਦਾਫ਼ਿਅ-
ਏ-ਜਹਾਲਤ ਵ ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਵ ਅਲਮਬਰਦਾਰ-ਏ-ਸਿਦਕ-ਓ-ਰਾਸਤੀ ਵ
ਪੈਂਥਰ-ਏ-ਕੁਦਰਤ ਵ ਇਮਾਮ-ਏ-ਮਿਲਕਤ ਵ ਮਖ਼ਜਨ-ਏ-ਹਿਕਮਤ ਵ ਤਸਵੀਰ-
ਏ-ਰਿਯਾਜ਼ਤ ਵ ਆਈਨਾਦਾਰ-ਏ-ਹਕੀਕਤ ਵ ਸੂਰਤ-ਏ-ਸਬਰ-ਓ-ਸ਼ੁਕਰ-ਓ-
ਕਨਾਅਤ ਵ ਮਕੀਨ-ਏ-ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਰਜ਼ਾ-ਓ-ਤਸਲੀਮ ਵ ਸਾਦਿਕ-ਉਲ-ਕੌਲ-
ਓ-ਅਮਲ ਵ ਪੈਕਰ-ਏ-ਬੰਦਗੀ-ਓ-ਤਾਅਤ ਵ ਸਰਾਪਾ-ਏ-ਇਬਾਦਤ ਵ ਮੁਜੱਸਿਮ
ਖ਼ੁਬੀ-ਓ-ਨਿਕੁਈ ਬੁਦੰਦ।

ਹਾਮੀ-ਏ-ਇਨਸਾਨੀਯਤ ਵ ਅਖ਼ੁਵਤ ਵ ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ :- ਤਅਲੀਮ-
ਓ-ਰਸ਼ਾਦਤ-ਓ-ਹਿਦਾਯਤ ਓ-ਬਰਕਤ-ਏ-ਈਸ਼ਾਂ ਬਗ਼ੈਰ-ਏ-ਲਿਹਾਜ਼-ਏ-ਮਜ਼ਹਬ-ਓ-
ਮਿਲਤ ਵ ਫ਼ਿਰਕਾ-ਓ-ਤਬਕਾ ਵ ਮੁਲਕ-ਓ-ਕੌਮ ਵ ਰੰਗ-ਓ-ਜ਼ਾਤ ਬ ਹਮਾ
ਮਸ਼ਲੂਕ-ਏ-ਆਲਮ ਮਸ਼ਾਵੀ-ਓ-ਯਕਸਾਂ ਅਸਤ ਵ ਦਰ ਹਰ ਮੁਖ਼ਨ-ਓ-ਇਰਸ਼ਾਦ-
ਏ-ਪਾਕ ਇਸਲਾਹ-ਏ-ਸਬਕ ਮੁਜ਼ਮਰ ਅਸਤ।

ਤਬਲੀਗ਼-ਓ-ਸਿਯਾਹਤ :- ਈਸ਼ਾਂ ਬ ਗ਼ਰਜ਼-ਏ-ਤਬਲੀਗ਼-ਏ-ਇਸਮ-ਏ-ਅਅਜ਼ਮ
ਵ ਹਿਦਾਯਤ-ਏ-ਬੰਦਗੀ ਵ ਤਲਕੀਨ-ਏ-ਤਾਅਤ-ਏ-ਹੱਕ ਦਰ ਤੂਲ-ਓ-ਅਰਜ਼-ਏ-
ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸਫ਼ਰ-ਓ-ਸਿਯਾਹਤ ਕਰਦੰਦ ਨੀਜ਼ ਦਰ ਏਸ਼ਿਆ ਬ ਮਮਾਲਿਕ-ਏ-
ਮੁਖ਼ਤਲਿਫ਼ ਰਫ਼ਤੰਦ, ਇਰਾਕ, ਅਜਮ, ਅਰਬ ਹਮ ਦੀਦੰਦ ਵ ਹਸਬ-ਏ-ਮੌਕਅ
ਕਲਾਮ-ਏ-ਮਨਜ਼ੂਮ ਮੌਜੂ ਕਰਦੰਦ ਕਿ ਜ਼ੇਬ-ਏ-ਆਂ ਸਹੀਫ਼ਾ-ਏ-ਅਕਦਸ ਅਸਤ।

ਤਅਲੀਮਾਤ-ਏ-ਆਲੀਯਾ-ਏ-ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਮਤਲਅ-ਏ-ਅਨਵਾਰ-ਏ-ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਮੁਸਤਤਾਬ

ਜੁਮਲਾ ਆਲਮ ਅਜ਼ ਵਜੂਦਸ਼ ਫ਼ੈਜ਼ਯਾਬ

ਮਨਜ਼ਿਲ 1, 6 :- ਹਜ਼ਰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਮੁਰੀਦਾਨ-ਏ-ਬਾ ਸਫ਼ਾ ਵ
ਖ਼ਲਕ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ ਰਾ ਤਲਕੀਨ-ਏ-ਅਅਮਾਲ-ਏ-ਸਾਲਿਹਾ ਵ ਤਦਰੀਸ-ਏ-ਖ਼ਿਦਮਾਤ ਵ
ਨਿਕੁਈ ਕਰਦੰਦ ਵ ਫ਼ਰਮੂਦੰਦ ਕਿ ਕੁਰਬ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਪਾਕ ਬਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਯਾਦ-ਓ-
ਹਮਦ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਅਜ਼ ਸਫ਼ਾਈ-ਏ-ਕਲਬ ਹਾਸਿਲ ਮੀ ਸ਼ਵਦ ਵ ਲਿਬਾਸ਼-ਏ-ਜ਼ਾਹਿਰ
ਮੁਰਾਦ-ਏ-ਅਹਲ-ਏ-ਤਰੀਕਤ ਨੀਸਤ। ਹੁਜੂਰੀ-ਏ-ਕਲਬ ਅਜ਼ ਫ਼ਿਕਰ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ,
ਇਸਲਾਹ-ਏ-ਨਫ਼ਸ ਅਜ਼ ਤਰਬੀਯਤ-ਓ-ਇਨਾਯਤ-ਏ-ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ
ਮੀਤਵਾਨਦ ਬੁਦ ਕਿ ਬਾਬ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਂ ਰਾ ਹਮਾਂ ਰਹਬਰ ਬਿਕੁਸ਼ਾਯਦ ਵ ਤਾਲਿਬ ਰਾ ਬ
ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਬਿਰਸਾਨਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 4,5,6 :- ਬਗ਼ੈਰ ਰਿਯਾਜ਼ਤ-ਓ-ਤਾਅਤ-ਓ-ਖ਼ਿਦਮਤ-ਓ-ਸਬਰ-ਓ-ਸ਼ੁਕਰ-
ਓ-ਕਨਾਅਤ-ਓ-ਰਜ਼ਾ-ਓ-ਤਸਨੀਮ-ਓ-ਸਲੂਕ-ਓ-ਮੁਹੱਬਤ-ਓ-ਮਿਹਨਤ-ਓ-
ਮੁਸ਼ੱਕਤ-ਓ-ਇਰਫ਼ਾਨ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ-ਓ-ਯਾਦ-ਓ-ਇਬਾਦਤ-ਓ-ਬੰਦਗੀ-ਏ-ਹਕੀਕੀ
ਤਾਲਿਬ ਰਾ ਗੌਹਰ-ਏ-ਮਕਸੂਦ ਬਕਫ਼ ਨਮੀ ਆਯਦ ਅਲਖ਼ੱਤਾ ਮਨਾਜ਼ਿਲ-ਏ-ਰੂਹਾਨੀ ਵ
ਮਕਾਮਾਤ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨੀ ਅਜ਼ਰਹਬਰੀ-ਏ-ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਕਰੀਬ ਤਰ ਗਰਦਦ ਵ
ਨਜ਼ਰ ਆਯਦ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 4, 30 :- ਫ਼ਰਮਾਯੰਦ ਕਿ ਪਰਵਰਦਗਾਰ-ਏ-ਮਾ ਵ ਆਫ਼ਰੀਨੰਦਾ ਫ਼ਕਤ ਆਂ
ਰੱਬ-ਏ-ਵਾਹਿਦ-ਓ-ਲਾ ਸ਼ਰੀਕ ਅਸਤ ਵ ਉਹਾਜ਼ਿਰ-ਓ-ਨਾਜ਼ਿਰ ਅਸਤ ਵ ਬਰ
ਬੰਦਗਾਨ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਅਜ਼ ਸ਼ਫ਼ਕਤ-ਓ-ਰਹਮ-ਓ-ਕਰਮ ਨਿਗਾਹ ਦਾਰਦ ਕਿ ਨਾਮਸ਼ ਰਹੀਮ-
ਓ-ਕਰੀਮ ਅਸਤ ਵ ਹੁਕਮ-ਏ-ਉਨਾਤਿਕ ਵ ਜ਼ਾਤਸ਼ ਪਾਕ-ਓ-ਹੱਕ ਅਸਤ ਕਿ ਫ਼ਕਤ
ਹਮਾਂ ਲਾਇਕ-ਏ-ਅਬੂਦੀਯਤ-ਓ-ਇਬਾਦਤ ਅਸਤ ਵ ਬਰ ਹਮਾ ਮੁਰਦ-ਓ-ਕਲਾਂ
ਫ਼ਰਮਾਨ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਆਂ ਹਾਕਿਮ-ਏ-ਹਕੀਕੀ-ਏ-ਮਹਜ਼ ਕਾਰਫ਼ਰਮਾ ਹਸਤ।

ਮਨਜ਼ਿਲ 2 :- ਵ ਦਰ ਇਰਸ਼ਾਦਾਤ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾਵੰਦੀ ਹੇਚ ਰਾ ਮਜ਼ਾਲ-ਏ-ਦਖ਼ਲ ਵ ਸੁਖ਼ਨ

شاں عالمے سیراب و شادابست۔ سینہ شاں مخزن معرفت و کان حقیقت و مصدر تجلیات حق بود و اسرار و انوار الہی برایشاں منکشف گشت و کرامات بیشمار از دہن پاک بصورت باران کرم ہی بارید۔ معجزہ ہا بیشمار آمد پدید مثل اوکشف و کراماتے ندید ایں اورادر برائے وزد مریدان باصفا و عقیدت مندان حق کیش بنام جپ جی یا وز دو وظیفہ حق موسوم کردہ اند۔

لا ریب ایں زمزمہ تو حیدست کہ طالبان راقرب حق مے بخشد واز توہمات رہبری راہ حقیقت بکند۔ عموماً طالبان و معتقدان و سکھان و مریدان بیشمار ایں کلام الہامی را حفظ کردہ تلاوت بسیار دارند و راحت قلب و روح بگیرند و ازیں نور حقیقت ظلمت کبر و خودی و جہل و گم رہی و تاریکی دل ہا دوری شود۔

حضرت سنگوڑوئے عالی مقتدائے سالکان و رہنمائے درویشاں بے شیریں سخن بودند و خلوت در انجمن داشتند در کرامات و عظمت و معرفت حق یگانہ و مشہور زمانہ نیز ذات مبارک مرجع فیض و منبع بخشش و عطا بودہ است۔

حضرت محترم حبیب خلاق و عاشق وحدت بودند نیز اتحاد و محبت دستور شاں و یگوئی و خدمت خلق شعار راہ و فلاح و بہبودی بنی نوع انسان معمول شاں بود۔

در نوازش بیت الطاف و مثنیٰ

درس او بہر ہدایات زمن

کیش و مذہب و مشرب شاں تو حید پرستی است و طریقہ کار حمد و ثنائے

مشرب

خدائے پاک را سرا نیدن و ذکرش بر لب و زباں داشتن است۔

مظہر ذات خدائے بے نیاز

حق پرست و حق پسند و حق نواز

مبلغ یکسانیت

ایشاں مصلح اقوام و پیشوائے دین و رہبر خلق و مبلغ یکسانیت، حامی انسانیت و اخوت، حامل شفقت و عنایت، مظہر رحمت، گوہر وحدت، آفتاب معرفت و دافع جہالت و مرشد کامل، علمبردار صدق و راستی و ہمیر قدرت، امام خلقت، مخزن حکمت و تصویر ریاضت، آئینہ دار حقیقت و صورت صبر و شکر و قناعت، مکین منزل رضا و تسلیم، صادق القول و عمل، بیکر بندگی و طاعت، سرپا عبادت، مجسم خوبی و یگوئی بودند۔

جامی انسانیت

تعلیم و رشادت و ہدایت و برکت ایشاں بغیر لحاظ مذہب و ملت و فرقہ و طبقہ، ملک و قوم و رنگ و ذات بہ ہمہ مخلوق عالم مساوی و یکسان است و در ہر سخن و ارشاد پاک اصلاح و سبق مضمراست۔

واخوت و

مرشد کامل

تبلیغ و سیاحت

ایشاں بغرض تبلیغ اسم اعظم و ہدایت بندگی و تلقین طاعت حق در طول و عرض ہندوستان سفر و سیاحت کردند۔ نیز در ایشیا بہ ممالک مختلف رفتند و عراق و عجم و عرب ہم دیدند و حسب موقع کلام منظوم موزوں کردند کہ زبیب آل صحیفہ اقدس است۔

تعلیمات عالیہ جپ جی صاحب:

مطلع انوار ذات مستطاب مجملہ عالم از وجودش فیضیاب

دافع جہالت

و

ظلمت

و

و

و

و

و

و

و

و

و

و

و

و

و

و

و

ਪੇਸ਼ਤਰ ਦਰ 1469ਈਂ (ਮੁਤਾਬਿਕ 1526 ਬਿਕਰਮੀ ਕਾਤਿਕ ਸੁਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ) ਬਰਾਏ ਰਹਨੁਮਾਈ-ਏ-ਆਲਮ ਬ ਬਾਗ਼-ਏ-ਹਸਤ-ਓ-ਬੁਦ ਤਸ਼ਰੀਫ਼ ਆਵੁਰਦਾ ਚਿਰਾਗ਼ਾ-ਏ-ਹਿਦਾਯਤ-ਓ-ਰਸ਼ਾਦਤ ਰਾ ਫ਼ਰੋਜ਼ੀਦੰਦ।

ਇਸਮ-ਏ-ਮੁਸੱਨਿਫ਼-ਏ-ਆਲੀ :- ਮੂਲਿਦ-ਏ-ਪਾਕੁ-ਏ-ਸ਼ਾਂ ਨਨਕਾਨਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਤ ਕਿ ਅਕਨੂੰ ਦਰ ਮਗਰਿਬੀ ਪੰਜਾਬ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਾਕਿਅ ਈਸਤ।

ਸਾਲ-ਏ-ਵਿਲਾਦਤ ਵ ਵਿਸਾਲ :- ਸਾਲ-ਏ-ਵਿਲਾਦਤ-ਏ-ਮੁਬਾਰਕ ਮੁਤਜ਼ਕਿਰਾ ਬਾਲਾਸਤ ਵ ਸਾਲ-ਏ-ਵਿਸਾਲ-ਏ-ਆਂ ਵਾਸਿਲ-ਏ-ਰੱਬ 1539 ਈ (ਮੁਤਾਬਿਕ 1596 ਬਿਕਰਮੀ ਅਸੂਜ ਬਦੀ ਦਸਵੀਂ);

ਉਮਰ-ਏ-ਸ਼ਰੀਫ਼ :- ਉਮਰ-ਏ-ਸ਼ਰੀਫ਼ ਤਕਰੀਬਨ ਹਫ਼ਤਾਦ ਸਾਲਾ ਬੁਦ।

ਨਹ ਇਮਾਮ ਵ ਸਤਿਗੁਰੂਸਾਹਿਬਾਨ :- ਈਸ਼ਾਂ ਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ-ਏ-ਅੱਵਲ ਵ ਪੈਗ਼ੰਬਰ, ਇਮਾਮ-ਏ-ਅੱਵਲ ਮੀਖ਼ਾਨੰਦ ਵ ਸੁਮਾਰੰਦ ਵ ਬਅਦ-ਏ-ਸ਼ਾਂ ਨਹ ਇਮਾਮ-ਓ-ਗੁਰੂ-ਏ-ਦੀਗਰ ਬਰ ਤਖ਼ਤ-ਏ-ਗੁਰਯਾਈ ਵ ਮਸਨਦ-ਏ-ਰਸ਼ਾਦਤ ਮੁਤਮੱਕਿਨ ਬੁਦਾ ਅੰਦ ਵ ਬਮਖ਼ਲੂਕਾਤ-ਏ-ਜਹਾਂ ਦਰਸ-ਏ-ਤੌਹੀਦ-ਓ-ਤਨਵੀਰ-ਏ-ਹਿਦਾਯਤ-ਓ-ਰਸ਼ਾਦਤ ਬਖ਼ਸ਼ੀਦਾ ਅੰਦ ਵਲੇ ਦਰ ਹਕੀਕਤ ਹਰ ਦਹ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬਾਨ ਯਕ ਨੂਰ-ਏ-ਪਾਕ ਬੁਦਾਅੰਦ।

ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ :- ਦਰ ਹਾਲ ਮਖ਼ਜ਼ਨ-ਏ-ਅਨਵਾਰ-ਓ-ਅਸਰਾਰ ਵ ਮਸ਼ਅਲ-ਏ-ਪਾਕ ਦਰ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬਾਨ ਪੈਯੰਬਰ-ਏ-ਕਲਜ਼ਗ਼ਾ, ਸਾਹਿਬ-ਏ-ਤਖ਼ਤ-ਓ-ਅਲਮ ਵ ਚਤਰ-ਓ-ਚੰਵਰਾ ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਵ ਮਜ਼ਹਰ-ਏ-ਹਕੀਕਤ, ਮਸਦਰ-ਏ-ਵਹਦਤ ਸਤਿਗੁਰੂਹਸਤੰਦ ਵ ਸ਼ਾਂ ਰਾ ਗੁਰਯਾਈ ਸਾਹਿਬੀ-ਓ-ਰਸ਼ਾਦਤ-ਏ-ਦਵਾਮ ਸਪੁਰ ਅਸਤ।

ਯਾਫ਼ਤ ਅਜ਼ ਨਾਨਕ ਦਰਖ਼ਤ-ਏ-ਖ਼ਾਲਿਸਾ ਨਸ਼ਵ-ਓ-ਨਮੂ

ਕਲਗ਼ੀਧਰ ਬਖ਼ਸ਼ੀਦ ਕੌਮ-ਓ-ਖ਼ਾਲਿਸਾ ਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ

ਜਲਵਾ ਫ਼ਰਮਾ ਹਸਤ ਬਰ ਤਖ਼ਤੇ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬ ਗ੍ਰੰਥ

ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਬ ਮੁਸ਼ ਬਖ਼ਤੇ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬ ਗ੍ਰੰਥ

ਮਸਦਰ-ਏ-ਤਜੱਲੀਯਾਤ :- ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਵਾਲਾ ਸਿਫ਼ਾਤ ਜਾਮਿਅ-ਏ-ਕਮਾਲਾਤ ਬੁਦ ਵ ਅਜ਼ ਬਰਕਤ-ਏ-ਤਅਲੀਮਾਤ ਵ ਤਸਨੀਫ਼ਾਤ-ਏ-ਸ਼ਾਨ ਆਲਮੇ ਸੈਰਾਬ-ਓ-ਸ਼ਾਦਾਬਸਤ, ਸੀਨਾ-ਏ-ਸ਼ਾਂ ਮਖ਼ਜ਼ਨ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ, ਕਾਨ-ਏ-ਹਕੀਕਤ ਵ ਮਸਦਰ-ਏ-ਤਜੱਲੀਯਾਤ-ਏ-ਹੱਕ ਬੁਦ ਵ ਅਸਰਾਰ-ਓ-ਅਨਵਾਰ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਬਰ ਈਸ਼ਾਂ ਮੁਨਕਸ਼ਿਫ਼ ਗਸ਼ਤ ਵ ਕਰਾਮਾਤ-ਏ-ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਅਜ਼ ਦਹਨ-ਏ-ਪਾਕ ਬ ਸੂਰਤ-ਏ-

ਬਾਰਾਨ-ਏ-ਕਰਮ ਹਮੀ ਬਾਰੀਦ। ਮੁਅਜ਼ਿਜ਼ਾਹਾ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਆਮਦ ਪਦੀਦ। ਮਿਸਲ-ਏ-ਊਕਸ਼ਫ਼-ਓ-ਕਰਾਮਾਤੇ ਨਦੀਦ, ਈਂ ਔਰਾਦ ਰਾ ਬਰਾਏ ਵਿਰਦ-ਏ-ਮੁਰੀਦਾਨ-ਏ-ਬਾ ਸਫ਼ਾ ਵ ਅਕੀਦਤ ਮੰਦਾਨ-ਏ-ਹੱਕ-ਕੇਸ਼ ਬਨਾਮ-ਏ-ਜਪੁਜੀ ਯਾ ਵਿਰਦ-ਓ-ਵਜ਼ੀਫ਼ਾ-ਏ-ਹੱਕ ਮੌਸੂਮ ਕਰਦਾ ਅੰਦਲਾਰੈਬ ਈਂ ਜ਼ਮਜ਼ਮਾ-ਏ-ਤੌਹੀਦਸਤ ਕਿ ਤਾਲਿਬਾਨ ਰਾ ਕੁਰਬ-ਏ-ਹੱਕ ਮੀਬਖ਼ਸ਼ਦ ਵ ਅਜ਼ ਤਵੱਹੁਮਾਤ ਰਹਬਰੀ-ਏ-ਰਾਹ-ਏ-ਹਕੀਕਤ ਬਿਕੁਨਦ।

ਦਾਫ਼ਿਅ-ਏ-ਜਹਾਲਤ ਵ ਜ਼ੁਲਮਤ :- ਅਮੂਮਨ ਤਾਲਿਬਾਨ ਵ ਮੁਅਤਕਿਦਾਨ ਵ ਸਿੱਖਾਨ ਵ ਮੁਰੀਦਾਨ-ਏ-ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਈਂ ਕਲਾਮ-ਏ-ਇਲਹਾਮੀ ਰਾ ਹਾਫ਼ਿਜ਼ਾ ਕਰਦਾ ਤਲਾਵਤਸ਼ ਬਿਸਿਯਾਰ ਦਾਰੰਦ ਵ ਰਾਹਤ-ਏ-ਕਲਬ-ਓ-ਰੂਹ ਬਿਗੀਰੰਦ ਵ ਅਜ਼ੀਂ ਨੂਰ-ਏ-ਹਕੀਕਤ ਜ਼ੁਲਮਤ-ਏ-ਕਿਬਰ, ਖ਼ੁਦੀ, ਜਹਲ, ਗੁਮਰਾਹੀ, ਤਾਰੀਕੀ-ਏ-ਦਿਲਹਾ ਦੂਰ ਮੀਸ਼ਵਦ।

ਕਰਾਮਤ :- ਹਜ਼ਰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ-ਏ-ਆਲੀ ਮੁਕਤਿਦਾ-ਏ-ਸਾਲਿਕਾਂ ਵ ਰਹਨੁਮਾ-ਏ-ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਬਸੇ ਸ਼ੀਰੀਂ ਸੁਖ਼ਨ ਬੁਦੰਦ ਵ ਖ਼ਲਵਤ ਦਰ ਅੰਜੁਮਨ ਦਾਸਤੰਦ। ਦਰ ਕਰਾਮਾਤ-ਓ-ਅਜ਼ਮਤ-ਓ-ਮਅਰਫ਼ਤ-ਏ-ਹੱਕ ਯਗ਼ਾਨਾ ਵ ਮਸ਼ਹੂਰ-ਏ-ਜ਼ਮਾਨਾ ਨੀਜ਼ ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਮੁਬਾਰਕ ਮਰਜ਼ਅ-ਏ-ਫ਼ੈਜ਼ ਵ ਮੰਬਅ-ਏ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼-ਓ-ਅਤਾ ਬੁਦਾ ਅਸਤ।

ਇਤਿਹਾਦ-ਓ-ਮੁਹੱਬਤ :- ਹਜ਼ਰਤ-ਏ-ਮੁਹਤਰਮ ਹਬੀਬ-ਏ-ਖ਼ਲਾਇਕ ਵ ਆਸ਼ਿਕ-ਏ-ਵਹਦਤ ਬੁਦੰਦ ਨੀਜ਼ ਇਤਿਹਾਦ-ਓ-ਮੁਹੱਬਤ ਦਸਤੂਰ-ਏ-ਸ਼ਾਂ ਵ ਨੇਕੂਈ ਵ ਖ਼ਿਦਮਤ-ਏ-ਖ਼ਲਕ ਸ਼ਿਆਰ-ਏ-ਰਾਹ ਵ ਫ਼ਲਾਹ ਵ ਬਹੁਬੁਦੀ-ਏ-ਬਨੀ ਨੌਅ-ਏ-ਇਨਸਾਨ ਮਅਮੂਲ-ਏ-ਸ਼ਾਂ ਬੁਦ।

ਦਰ ਨਵਾਜ਼ਿਸ਼ ਬੈਤ-ਏ-ਅਲਤਾਫ਼-ਓ-ਮਿਨਨ

ਦਰਸ-ਏ-ਊਬਹਰ-ਏ-ਹਿਦਾਯਾਤ-ਏ-ਜ਼ਮਨ।

ਕੇਸ਼ ਵ ਮਸ਼ਰਬ :- ਕੇਸ਼ ਵ ਮਜ਼ਹਬ-ਓ-ਮਸ਼ਰਬ-ਏ-ਸ਼ਾਂ ਤੌਹੀਦ ਪਰਸਤੀ ਅਸਤ ਵ ਤਰੀਕਾ-ਏ-ਕਾਰ ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾ-ਏ-ਪਾਕ ਰਾ ਸਰਾਈਦਨ ਵ ਜ਼ਿਕਰਸ਼ ਬਰ ਲਬ-ਓ-ਜ਼ੁਬਾਨ ਦਾਸਤਨ ਅਸਤ।

ਮਜ਼ਹਰ-ਏ-ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾਏ ਬੇਨਿਯਾਜ਼

ਹੱਕ ਪਰਸਤ-ਓ-ਹੱਕ ਪਸੰਦ-ਓ-ਹੱਕ ਨਵਾਜ਼

ਮੁਖ਼ਲਿਗ਼ਾ-ਏ-ਯਕਸਾਨੀਯਤ ਵ ਮੁਸਲਿਹ-ਏ-ਅਕਵਾਮ :- ਈਸ਼ਾਂ ਮੁਸਲਿਹ-ਏ-ਅਕਵਾਮ ਵ ਪੇਸ਼ਵਾ-ਏ-ਦੀਨ ਵ ਰਹਬਰ-ਏ-ਖ਼ਲਕ ਵ ਮੁਖ਼ਲਿਗ਼ਾ-ਏ-ਯਕਸਾਨੀਯਤ ਵ ਰਾਮੀ-ਏ-ਇਲਾਹੀਯਤ-ਓ-ਅੱਖ਼ਵਤ ਵ ਹਾਮਿਲ-ਏ-ਸ਼ਫ਼ਕਤ-ਓ-ਇਨਾਯਤ ਵ

تصنیف بکرمی کا تک شدی پورنماشی برائے رہنمائی عالم بباغ ہست و بود
تشریف آورده چراغ ہائے ہدایت و رشادات را فروزیدند۔
اسم مولد عالی مولد پاک شاں ننکانہ صاحب است کہ اکنوں در مغربی پنجاب
(پاکستان) واقع ایست۔
سال ولادت و سال ولادت مبارک متذکرہ بالا ہست و سال وصال آں واصل
رب ۱۵۳۹ مسیحی ست مطابق ۱۵۹۶ ہجری (اسوج بدی دسویں)۔
عمر شریف عمر شریف تقریباً ہفتاد سالہ بود۔
نہ امام سنگوڑو ایشاں را سنگوڑوئے اول و پیغمبر امام اول می خوانند و شمارند و بعد
شاں نہ امام و گوروئے دیگر بر تخت گوریاں و مسند رشادت متمکن
شدہ اند و بہ مخلوقات جہاں درس توحید و تنویر ہدایت و رشادت بخشیدہ
اند و لے در حقیقت ہر ذہ گورو صاحبان یک نور پاک بودہ اند۔
گورو گرنتھ صاحب در حال مخزن انوار و اسرار و مشعل پاک دہ گورو
صاحبان، پیغمبر کلنگ ل و صاحب تخت و علم و چتر و چنورے سری گورو
گرنتھ صاحب مرشد کامل و مظہر حقیقت و مصدر وحدت سنگوڑو
ہستند و شاں را گوریاں تے و صاحبی و رشادت دوام سپردا ست۔
یافت از نانک درخت خالصہ نشو و نمو
کلنی دھرتی بخشید قوم و خالصہ را سنگوڑو
جلوہ فرماہست بر تخت گورو صاحب گرنتھ
مرشد کامل بخوش بخت گورو صاحب گرنتھ
مصد رتجلیات ذات والا صفات جامع کمالات بود و از برکت تعلیمات و تصنیفات
ل دور موجودہ ل مگر ران ل رشادات کامل ل پیغمبر

قدرت سبحانی نمود و در راہ حق ایشاں را استوار گامزن بدارند۔
آب حیات ہادی برحق حضرت سنگوڑ صاحب برما چئیں کرم جاوید و فیض رواں
فرمودہ اند و گویا ایں جملہ کلام الہامیست کہ از دہن پاک شاں بمنزل
آب حیات چکیدہ است۔
دعوت حق ہر جملہ احسن طالب را دعوت حق مے دہد و بر اعمال صالحہ و راہ
طاعت و بندگی بندہ را مستحکم و مستقل بسازد۔ در ایں صحیفہ شاہدان
جمال حقیقت و طالبان نور معرفت را جلوہ ہائے بسیار است کہ محتاج
تحریر نیست۔
ذات فرخندہ ذات فرخندہ سنگوڑ و عالی منت کش تفسیر و تشریح نیست و در
ہندوستان و ایشیا و مشرق و مغرب کد امیست کہ مقبل حق حضرت
ممدوح را نداند۔ ارشادات اظہر من الشمس و کرامات روشن و مبین و
نام مبارک متور و مقدس است۔
گلدستہ اوراد رہبک دنیا و ایشیا را ناز، فخر ہندوستان گورو نانک ایں گلدستہ اوراد و
وظائف چپ جی در نظم پنجابی و گورو مکھی است کہ برگزیدہ درگاہ
صدیت و آفتاب سہر معرفت و ماہ حقیقت، امام و پیغمبر و بانی مذہب
سکھان حضرت عالی سری گورو نانک دیو جی مہاراج در پانزدہ صدی
عیسوی در پنجاب کہ صوبہ ہندوستان است بعالم یحودی فرمودہ اند و
ایں کلام کہ مجموعہ اذکار ربانی ست، در آں صحیفہ مقدس و بزرگ
سری گورو گرنتھ صاحب در آغاز مبارک شامل است کہ صحیفہ پاک
سکھان برائے رہبری و رشادت بصورت مرشد کامل است۔
زمانہ و سنہ حضرت ممدوح الصدر پانصد سالہ پیشتر در ۱۴۶۹ء مطابق ۱۵۲۶

ਵ-ਇਸ਼ਾਰਾਤ-ਏ-ਲਤੀਫ-ਓ-ਮੁਨੀਫ਼ ਵਜਹ-ਏ-ਰਿਸ਼ਾਦਤ-ਏ-ਆਲਮ ਅਸਤ ਵ ਦਰ
ਆਂ ਨਿਕਾਤਸ਼ ਜੁਮਲਾ ਮਆਨੀ-ਏ-ਖ਼ਜ਼ਸਤਾ ਵ ਹਕੀਕੀਤ ਨੁਮਾ ਹਸਤ ਗੋਯਾ ਈ
ਗੰਜ-ਏ-ਅਸਰਾਰ ਅਸਤ ਅਰਬਾਬ-ਏ-ਮਆਨੀ ਈ ਨੁਸਖਾ-ਏ-ਪਾਕ ਰਾ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਤਰ
ਦਾਰੰਦ ਵ ਸਾਹਿਬਦਿਲਾਂ ਅਜ਼ ਸਮਾਅਤਸ਼ ਵਜਦ ਆਰੰਦ ਕਿ ਈ ਸਹੀਫ਼ਾ-ਏ-
ਅਕਦਸ ਇਨਤਿਖ਼ਾਬ-ਏ-ਰੋਜ਼ਗਾਰਸਤ ਵ ਬ ਮਾਨਿੰਦ-ਏ-ਨੱਯਰ-ਏ-ਅਕਬਰ
ਮੀਦਰਖ਼ਸ਼ਦ ਵ ਨੂਰ-ਏ-ਹਿਦਾਯਤ ਮੀਬਾਰਦ।

ਦਰਸ-ਏ-ਵਹਦਤ :- ਤਾਲਿਬ ਰਾ ਦਰ ਈ ਦਰਸ-ਏ-ਵਹਦਤ ਹੁਕਮ-ਏ-ਜ਼ਿਕਰ-
ਏ-ਇਲਾਹੀ-ਸਤ ਕਿ ਯਾਦ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਮਤਲੂਬ-ਏ-ਹਕੀਕੀ, ਮੁਰਾਦ-ਏ-
ਜ਼ਿੰਦਗੀਸਤ ਵ ਅਜ਼ ਆਂ ਕਲਬ-ਓ-ਰੂਹ ਪੁਰ ਨੂਰ ਗਰਦਦ ਵ ਤਾਲਿਬ ਬ ਹੱਕ
ਮਸ਼ਹੂਲ ਵ ਬ ਦਰਗਾਹਸ਼ ਮਕਬੂਲ ਮੀਸ਼ਵਦ। ਈ ਕਲਾਮ-ਏ-ਅਕਦਸ ਰਹਨੁਮਾਈ-
ਏ-ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਵ ਰਹਬਰ-ਏ-ਰਾਹ-ਏ-ਨਿਜਾਤ ਅਸਤ ਵ ਵਿਰਦਸ਼
ਆਮਿਲ ਰਾ ਬਰਾਹਤ-ਏ-ਜਾਵੇਦ ਮੀਰਸਾਨਦ ਵ ਬੰਦਾ-ਏ-ਤੌਹੀਦ ਵ ਤਾਲਿਬ-ਏ-
ਇਰਫ਼ਾਨ-ਓ-ਹੱਕ ਪਰਸਤ ਅਜ਼ ਤਲਾਵਤਸ਼ ਬਾ ਮੁਰਾਦ ਸ਼ਵਦ।

ਇਰਫ਼ਾਨ-ਓ-ਹਕੀਕਤ :- ਈ ਸਹੀਫ਼ਾ-ਏ-ਮੁਕੱਦਸ ਕਿ ਬਨਾਮ-ਏ-ਜਪੁ ਜੀ
ਸਾਹਿਬ ਮਸ਼ਹੂਰ ਅਸਤ ਅਜ਼ ਜ਼ਬਾਨ-ਏ-ਮੁਬਾਰਕ-ਏ-ਮਖ਼ਜ਼ਨ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨ-ਓ-
ਹਿਕਮਤ ਵ ਮਅਦਨ-ਏ-ਸਦਾਕਤ-ਓ-ਹਕੀਕਤ ਹਜ਼ਰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ
ਬਰ ਆਮਦਾ ਅਸਤ ਵ ਨੁਕਤਾ ਨੁਕਤਾ ਕਿ ਜ਼ੋਬ-ਏ-ਕਿਰਤਾਸ ਅਸਤ ਰਸ਼ਕ-ਏ-
ਲਾਲ-ਓ-ਗੌਰਸਤ ਵ ਜੁਮਲਾ ਜੁਮਲਾ ਕਿ ਨਕਸ਼-ਓ-ਸਬਤ-ਏ-ਲੌਹ ਅਸਤ
ਮਜ਼ਹਰ-ਏ-ਤਹਮੀਦ-ਏ-ਹੱਕ ਅਸਤ, ਹਰਫ਼ਸ਼ ਦਰਖ਼ਸ਼ਾਂ ਵ ਸਤਰਸ਼ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਾਨ ਅਸਤ
ਵ ਅਜ਼ ਦਹਨ-ਏ-ਅਲਫ਼ਾਜ਼ਸ਼ ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ-ਏ-ਕਰਦਗਾਰ-ਏ-ਪਾਕ ਮੀਬਰਆਯਦ
ਵ ਵਜ਼ੀਫ਼ਾਅਸ਼ ਵਜਹ-ਏ-ਸਆਦਤ-ਓ-ਬਰਕਤ ਅਸਤ।

ਮਕਸਦ-ਏ-ਆਲੀ :- ਅਜ਼ ਈ ਕਲਾਮ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨੀ-ਆਬ-ਏ-ਹੈਵਾਂ ਮੀਚਕਦ
ਕਿ ਇਨਸਾਂ ਰਾ ਹਿਯਾਤ-ਏ-ਅਬਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਦ ਵ ਹਰ ਸੁਖ਼ਨਸ਼ ਅਜ਼ ਅਸਰਾਰ-ਏ-
ਮਅਰਫ਼ਤ-ਓ-ਹਕੀਕਤ ਮਮਲੂਸਤ ਵ ਹਰ ਇਰਸ਼ਾਦ-ਏ-ਬੁਖ਼ਰਗ ਸਾਦਿਕ-ਓ-
ਰਫ਼ੀਅ-ਉਲ-ਮਨਜ਼ਿਲਤ ਅਸਤ, ਦਰਸ-ਓ-ਨਸੀਹਤ ਵ ਹਿਦਾਯਤ-ਓ-ਤਅਲੀਮ-
ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਵ ਤਲਕੀਨ-ਏ-ਨੇਕੀ ਵ ਤਦਰੀਸ-ਏ-ਵਹਦਤ ਵ ਤਾਅਤ-ਓ-ਬੰਦਗੀ
ਮੁਦਆ-ਏ-ਆਲੀਸਤ।

ਤਰਜ਼-ਓ-ਅੰਦਾਜ਼:- ਦਰ ਅੰਦਾਜ਼-ਏ-ਸ਼ੀਰੀ ਵ ਮਤੀਨ ਵ ਬ ਤਰਜ਼-ਏ-
ਸ਼ਗੁਫ਼ਤਾ-ਓ-ਸੰਜੀਦਾ ਹਜ਼ਰਤ-ਏ-ਮਮਦੂਹ ਈ ਕਲਾਮ-ਏ-ਹੱਕਾਨੀ ਰਾ ਇਰਸ਼ਾਦ
ਫ਼ਰਮੂਦਾਅੰਦ ਵ ਹਰ ਮਿਸਰਆ ਆਲਮਬਰਦਾਰ-ਏ-ਪੰਦ-ਓ-ਹਿਦਾਯਤ ਅਸਤ ਬਲਕਿ
ਜੁਮਲਾ ਸਹੀਫ਼ਾ ਦਰ ਹਕੀਕਤ ਦਫ਼ਤਰ-ਏ-ਹਮਦ-ਓ-ਤਾਅਤ-ਓ-ਮਅਰਫ਼ਤ-ਓ-

ਹਕੀਕਤ ਅਸਤ।

ਪੰਦ-ਓ-ਨਸੀਹਤ :- ਰਹਬਰ-ਏ-ਸਾਦਿਕ, ਹਜ਼ਰਤ-ਏ-ਮੌਸੂਫ਼ ਅਜ਼ ਦਰਸ-ਏ-
ਵਹਦਤ-ਓ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਤਾਲਿਬਾਨ ਰਾ ਹੱਕ-ਉਲ-ਯਕੀਂ ਮੀਦਹੰਦ ਵ ਸ਼ਾਨ-ਏ-
ਮਨਾਜ਼ਿਰ-ਏ-ਕੁਦਰਤ-ਏ-ਸੁਬਹਾਨੀ ਨਮੂਦਾ ਦਰ ਰਾਹ-ਏ-ਹੱਕ ਈਸ਼ਾਂ ਰਾ ਉਸਤਵਾਰ
ਗਾਮਜ਼ਨ ਬਿਦਾਰੰਦ।

ਆਬ-ਏ-ਹਯਾਤ :- ਹਾਦੀ-ਏ-ਬਰ ਹੱਕ ਹਜ਼ਰਤ-ਏ-ਸਤਿਗੁਰੂਸਾਹਿਬ ਬਰ ਮਾ
ਚੁਨੀਂ ਕਰਮ-ਏ-ਜਾਵੇਦ ਵ ਫ਼ੈਜ਼-ਏ-ਰਵਾਂ ਫ਼ਰਮੂਦਾ ਅੰਦ ਵ ਗੋਯਾ ਈ ਜੁਮਲਾ
ਕਲਾਮ-ਏ-ਇਲਹਾਮੀਸਤ ਕਿ ਅਜ਼ ਦਹਨ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਸਾਂ ਬਮਿਸਲ ਆਬ-ਏ-
ਹਿਯਾਤ ਚਕੀਦਾ ਅਸਤ।

ਦਅਵਤ-ਏ-ਹੱਕ :- ਹਰ ਜੁਮਲਾ-ਏ-ਅਹਸਨ ਤਾਲਿਬ ਰਾ ਦਅਵਤ-ਏ-ਹੱਕ
ਮੀਦਹਦ ਵ ਬਰ ਆਮਾਲ-ਏ-ਸਾਲਿਹਾ ਵ ਰਾਹ-ਏ-ਤਾਅਤ-ਓ-ਬੰਦਗੀ ਬੰਦਾ ਰਾ
ਮੁਸਤਹਕਮ ਵ ਮੁਸਤਕਿਲ ਬਿਸਾਜ਼ਦ, ਦਰ ਈ ਸਹੀਫ਼ਾ ਸ਼ਾਹਿਦਾਨ-ਏ-ਜਮਾਲ-ਏ-
ਹਕੀਕਤ ਵ ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਨੂਰ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਰਾ ਜਲਵਾਹਾ-ਏ-ਬਿਸਯਾਰ ਅਸਤ
ਕਿ ਮੁਹਤਾਜ-ਏ-ਤਹਰੀਰ ਨੀਸਤ।

ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਫ਼ਰਖੰਦਾ :- ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਫ਼ਰਖੰਦਾ-ਏ-ਸਤਿਗੁਰੂ-ਏ-ਆਲੀ ਮੱਨਤ-ਕਸ਼-ਏ-
ਤਫ਼ਸੀਰ-ਓ-ਤਸ਼ਕੀਹ ਨੀਸਤ ਵ ਦਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵ ਏਸ਼ਿਆ ਵ ਮਸ਼ਰਿਕ ਵ
ਮਗਰਿਬ ਕੁਦਾਮੀਸਤ ਕਿ ਮੁਕਬਿਲ-ਏ-ਹੱਕ, ਹਜ਼ਰਤ-ਏ-ਮਮਦੂਹ ਰਾ ਨਦਾਨਦ।
ਇਰਸ਼ਾਦਤ ਅਜ਼ਹਰ-ਮਿਨ-ਓ-ਸ਼ਮਸ ਵ ਕਰਾਮਾਤ-ਏ-ਰੌਸ਼ਨ-ਓ-ਮੁਬੀਨ ਵ ਨਾਮ-
ਏ-ਮੁਬਾਰਕ ਮੁਨੱਵਰ-ਓ-ਮੁਕੱਦਸ ਅਸਤ।

ਗੁਲਦਸਤਾ-ਏ-ਔਰਾਦ-ਓ-ਵਜ਼ਾਇਫ਼ :- ਰਸ਼ਕ-ਏ-ਦੁਨਿਆ ਵ ਏਸ਼ਿਆ ਰਾ
ਨਾਜ਼, ਫ਼ਖ਼ਰ-ਏ-ਹਿੰਦੁਸਤਾਂ ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਈ ਗੁਲਦਸਤਾ-ਏ-ਔਰਾਦ-ਓ-ਵਜ਼ਾਇਫ਼-
ਏ-ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਰ ਨਜ਼ਮ-ਏ-ਪੰਜਾਬੀ ਵ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਸਤ ਕਿ ਬਰਗੁਜ਼ੀਦਾ-ਏ-
ਦਰਗਾਹ-ਏ-ਸਮਦੀਯਤ-ਓ-ਆਫ਼ਤਾਬ-ਏ-ਸਿਪਹਰ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਵ ਮਾਹ-ਏ-
ਹਕੀਕਤ, ਇਮਾਮ-ਓ-ਪੈਗ਼ੰਬਰ-ਓ-ਬਾਨੀ-ਏ-ਮਜ਼ਹਬ-ਏ-ਸਿੱਖਾਂ ਹਜ਼ਰਤ-ਏ-ਆਲੀ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਰ ਪਾਂਜਦਹ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਦਰ ਪੰਜਾਬ ਕਿ
ਸੂਬਾ-ਏ-ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅਸਤ ਬ ਆਲਮ-ਏ-ਬੇਖ਼ਦੀ ਫ਼ਰਮੂਦਾਅੰਦ ਵ ਈ ਕਲਾਮ ਕਿ
ਮਜ਼ਮੂਆ-ਏ-ਅਜ਼ਕਾਰ-ਏ-ਰੱਬਾਨੀਸਤ ਦਰ ਆਂ ਸਹੀਫ਼ਾ-ਏ-ਮੁਕੱਦਸ-ਓ-ਬੁਖ਼ਰਗਾ-ਏ-
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰ ਆਗਾਜ਼-ਏ-ਮੁਬਾਰਕ ਸ਼ਾਮਿਲ ਅਸਤ ਕਿ ਸਹੀਫ਼ਾ-
ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਸਿੱਖਾਂ ਬਰਾਏ ਰਹਬਰੀ-ਓ-ਰਸ਼ਾਦਤ ਬਸੂਰਤ-ਏ-ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ
ਅਸਤ।

ਜ਼ਮਾਨਾ ਵ ਸਨ-ਏ-ਤੱਸਨੀਫ਼ :- ਹਜ਼ਰਤ ਮਮਦੂਹ-ਓ-ਸਦਰ ਪਾਂਸਦ ਸਾਲਾ

ولے ایں طلب حق و سعادت برتر بفضلِ ستگور و کہ مشکل کشا و مرشدِ کامل است بمريد و طالبِ صادق حاصل شود۔

ایں کلام بصیرت افروز مظہر ہدایت است و تلاوتش معتقدان پر خلوص را بمقاماتِ پاک و رفیع می برد و دلہار را از یاد زندہ کند۔

از و ہر نفس ہموارہ ذاکر خدا شود و لطف و زباں معرفتِ حمد خدا و شاکر مولّا گردد و طالب در راہ حق مستقل و در ایمان صادق و راستباز شود و

قلب و جاں پر نور گردد و لذتِ عشقِ حقیقی دیگر ہمہ لذاتِ محسوسات را زائل کند و طالبش فقط یک طلب مولّا را پیش نظر دارد۔ تا بارانِ

رحمتِ خداوندی چنین طالب صادق و عارفِ خویش را محرم اسرار بسازد و چشم باطنش را روشن بکند۔

اگر چند مراتب متذکرۃ الصدر و شوار و بلند است و پیمودن ایں منزل عرفان فقط کارِ صاحبِ لایان عقیدت کیش بود و غیر لطفِ الہی از سعی و

زورِ خود ہرگز ایں مراتب کسے نتوانست یافت۔
منزل فقرست و شوار و عمیق
کے رسد ہر کس با نجا اے رفیق

کلام ہذا عالیست و اشاراتِ لطیف و منیف و جہر شادتِ عالم است و در آں نکاتش جملہ معانیِ خجستہ و حقیقت نماہست گویا ایں گنج اسرار

است۔ اربابِ معانی ایں نسخہ پاک را عزیز تر دارند و صاحبِ دلاں از سہانتش وجد آرد کہ ایں صحیفہ اقدس انتخابِ روزگار است و بمیانید

نیر اکبری درخشند و نور ہدایت می بارد۔
طالب را دریں درس وحدت حکم ذکر الہی است کہ یاد پاکِ مطلوب

ہدایت

و

رحمت

و

استقامت

اشارات

و معانی

گنجِ حقیقت

حقیقی مراد زندگی ست و از اں قلب و روح پر نور گردد و طالب بحق مشغول و بدرگاہش مقبول می شود۔

ایں کلام اقدس رہنمائے منزل معرفت و رہبر راہِ نجات است و وردش عامل را بہ راحت می رساند و بندہ توحید و طالبِ عرفان و حق

پرست از تلاوتش با مراد شود۔
عرفان و
حقیقت

ایں صحیفہ مقدس کہ بنام جپ جی صاحب مشہور است از زبان مبارکِ مخزنِ عرفان و حکمت و معدنِ صداقت و حقیقت حضرت بابا

گور و ناک دیو جی برآمده است و نکته نکتہ کہ زیب قرطاس است رشکِ لعل و گہرست و جملہ جملہ کہ نقش و ثبت لوح است، مظہر تحمید

حق است۔ فرش درخشاں و سطرش فروزان است و از دہن الفاظش حمد و ثنائے کردگارِ پاک می برآید و وظیفہ اش وجہ سعادت و برکت است۔

از ایں کلام عرفانی آبِ حیوان می چکد کہ انساں را حیاتِ ابدی بخشد و بر تنش از اسرار و معرفت و حقیقت مملوست و ہر ارشادِ بزرگ صادق

و رفیع المنزلت است۔ درس و نصیحت و ہدایت و تعلیم معرفت و تلقین نیکی و تدریس وحدت و طاعت و بندگی مدعائے عالیست۔

در اندازِ شیریں و متین و بطریزِ شگفتہ و سنجیدہ حضرت ممدوح ایں کلام حقانی را ارشاد فرمودہ اند۔
طرز و انداز

ہر مصرعہ علمبردارِ پند و ہدایت است بلکہ جملہ صحیفہ در حقیقت دفترِ حمد و طاعت و معرفت و حقیقت است۔ رہبر صادق حضرت موصوف از

درس وحدت و معرفت طالبانِ راح حق الیقین می دہند و شانِ مناظر پند و نصیحت

ਮੁਮਤਾਜ਼ ਬਾਸ਼ਦ ਨੀਜ਼ ਅਜ਼ ਰੰਜ-ਓ-ਅਲਮ-ਏ-ਜਹਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਗਰਦਦ ਵ ਅਜ਼ ਅਸਬਾਬ-ਏ-ਲੱਜ਼ਾਤ-ਏ-ਫ਼ਾਨੀ ਮੁਖ਼ਲਿਸੀ ਬਿਯਾਬਦ।

ਫ਼ਜ਼ੀਲਤ-ਓ-ਬਰਕਤ-ਏ-ਕਲਾਮ-ਏ-ਮੌਸੂਫ਼ ਬੇਸ਼ ਅਜ਼ ਬੇਸ਼ ਅਸਤ ਕਿ ਦਰ ਇਹਾਤਾ-ਏ-ਤਹਰੀਰ ਨਮੀਹੁੰਜਦ ਵ ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨ, ਅਹਲ-ਏ-ਬਸੀਰਤ ਦਮ-ਏ-ਤਲਾਵਤ ਲੱਜ਼ਤ-ਏ-ਈਂ ਬਾਦਾ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਬ ਮੁਦ ਮੀਚਸ਼ੰਦ ਵ ਤਾਸੀਰਸ਼ ਮੁਲਾਹਿਜ਼ਾ ਮੀ ਕੁਨੰਦ।

ਗੁਫ਼ਤਗੂ-ਏ-ਹਮਾ ਕਸ ਦਰ ਇਦਰਾਕ-ਏ-ਮੁਦ ਅਸਤ

ਲਬ ਫ਼ਿਰੋਬੰਦ ਕਿ ਤਾ ਮਹਰਮ-ਏ-ਅਸਰਾਰ ਸ਼ਵੀ (ਗੋਯਾ)

ਫ਼ਰਮਾਨ-ਏ-ਰਸੂਲ ਅਸਤ :- ਮਨ ਅਰਫ਼ਾ ਰੱਬੁਹੁਫ਼ਕਦ ਤਾਲ' ਲੈਸਾਨੁਹੁ-ਆਰਾਕਿ ਮਅਰਫ਼ਤ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਹਾਸਿਲ ਮੀਸ਼ਵਦ ਜ਼ਬਾਨਸ਼ ਬੰਦ ਬੁਵਦ)

ਤਾਸੀਰ-ਓ-ਫ਼ੈਜ਼:- ਈਂ ਸਹੀਫ਼ਾ-ਏ-ਮਤਬੱਰਕ ਰੰਜੀਨਾ-ਏ-ਦੌਲਤ-ਏ-ਲਾਜ਼ਵਾਲ ਵ ਮਾਯਾ-ਏ-ਜਾਵਿਦਾਨੀਸਤ ਕਿ ਚੈਰ ਤਾਅਤ-ਏ-ਮੌਲਾ ਫ਼ਰਾਹਮ ਸ਼ੁਦਾ ਅਸਤ, ਦਰ ਸਿਹਨ-ਏ-ਗੁਲਸ਼ਨ-ਓ-ਗੁਲਜ਼ਾਰਸ਼ ਗੁਲਹਾ-ਏ-ਸੁਖ਼ਨ ਕਿ ਬਿਸ਼ੁਗੁਫ਼ਤਾ ਅਸਤ ਅਜ਼ਾਂ ਮੁਸ਼ਬੂ-ਏ-ਵਹਦਤ-ਓ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਮੀਬਰਆਯਦ ਵ ਤਾਇਰਾਨ-ਏ-ਫ਼ਿਕਰ-ਓ-ਤੱਸਵੁਰ ਹਮਦ-ਏ-ਮੁਦਾ ਬਿਸਰਾਯੰਦ ਵ ਨਗ਼ਮਾਂ ਮੁਆਨੀ-ਏ-ਸਿਫ਼ਤਸ਼ ਬਿਕੁਨੰਦ। ਅਜ਼ ਚਿਰਾਗ਼ਾ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤਸ਼ ਮਹਫ਼ਿਲ-ਏ-ਸਾਹਿਬ ਦਿਲਾਂ ਇਕਤਿਬਾਸ਼-ਏ-ਨੂਰ ਮੀਕੁਨੰਦ। ਅਜ਼ ਕੈਫ਼-ਏ-ਜਾਮ-ਏ-ਬਾਦਾ-ਏ-ਈਂ ਕਿਤਾਬ-ਏ-ਮੁਸਤਤਾਬ, ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਸਾਦਿਕ ਅਜ਼ ਇਰਫ਼ਾਨ-ਓ-ਹਕੀਕਤ ਆਗਾਹ ਸ਼ਵਦ ਵ ਵਿਰਦ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਬ ਯਾਦ-ਓ-ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਹੱਕ ਮਹਵੀਯਤ ਬਿਦਹਦ ਵ ਕੈਫ਼ੀਯਤ-ਏ-ਬੇਮੁਦੀ ਕਲਬ ਰਾ ਸਰਸ਼ਾਰ ਵ ਨਜ਼ਰ ਰਾ ਮਹਰਮ-ਏ-ਅਸਰਾਰ ਬਿਸਾਜ਼ਦ।

ਰੰਜ-ਏ-ਹਕੀਕਤ :- ਦਰ ਰਾਹ-ਏ-ਤਰੀਕਤ-ਓ-ਹਕੀਕਤ-ਓ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਈਂ ਰੰਜ-ਏ-ਹਕੀਕਤ-ਏ-ਸਆਦਤਮੰਦਾਂ ਰਾ ਮਤਾਅ-ਏ-ਬੇ ਬਹਾ ਵ ਸਾਲਿਕਾਲ-ਏ-ਰਾਹ-ਏ-ਹੱਕ ਰਾ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਅਜ਼ ਜਾਨ ਮੀਬਾਸ਼ਦ ਕਿ ਦੀਦਾਵਰਾਨੇ ਰਾ ਫ਼ਕਤ ਕਦਰ-ਏ-ਹਮੀਂ ਜਵਾਹਰ-ਏ-ਲਾ ਸਾਨੀ ਬਾਸ਼ਦ

ਰਸ਼ਾਦਤ :- ਈਂ ਨਾਦਿਰ-ਏ-ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਤਸਨੀਫ਼-ਏ-ਇਲਹਾਮੀਸਤ ਕਿ ਦਰ ਬਿਯਾਨ-ਏ-ਵਹਦਤ-ਓ-ਅਲੂਹਿਯਤ ਮੁਸ਼ਰਹ ਵ ਮੁਕੱਮਲ ਅਸਤ ਵ ਕਿਸ਼ਤ-ਓ-ਬਿਯਾਬਾਨ-ਏ-ਰੂਹਾਨੀਯਤ ਅਜ਼ ਚਸ਼ਮ-ਏ-ਫ਼ੈਜ਼ ਰਵਾਨਸ਼-ਤਾਜ਼ਗੀ ਓ-ਸ਼ਾਦਾਬੀ ਬਿਬੁਰਦ।

ਮੁਹਾਸਿਨ :- ਹਰ ਬੰਦ-ਓ-ਬੈਤ ਸਿਲਕ-ਏ-ਜਵਾਹਰ-ਏ-ਆਬਦਾਰ ਅਸਤ ਵ ਹਰ ਲਫ਼ਜ਼ ਪੁਰ ਅਜ਼ ਅਸਰਾਰ-ਓ-ਅਨਵਾਰ-ਏ-ਤੌਹੀਦਸਤ ਵ ਦਰ ਇਬਾਰਤਸ਼ ਅਜਬ

ਜਲਵਾ-ਏ-ਨੱਜ਼ਾਰਾ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਬਰਾਏ-ਦੀਦਾ ਵ ਦਿਲਹਾਸਤ ਵ ਸ਼ਗੂਫ਼ਾਹਾ-ਏ-ਤਸੱਵੁਫ਼-ਓ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਦਿਮਾਗ਼ਾ-ਏ-ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਤਰੀਕਤ ਰਾ ਮੁਅੱਤਰ ਮੀਕੁਨੰਦ। ਅਜ਼ਾਂ ਬਿਜ਼ਰ-ਏ-ਹਿਦਾਯਤ ਰਹਰਵਾਨ-ਏ-ਰਾਹ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਸੁਰਾਗ਼ਾ-ਏ-ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਮਕਸੂਦ ਬਿਯਾਬੰਦ ਵ ਬਿਯਾਨ-ਏ-ਦਿਲਪਜ਼ੀਰਸ਼ ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਸਾਦਿਕ ਰਾ ਨਿਅਮਤ-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ-ਓ-ਖੁਸ਼ੀ-ਓ-ਰੌਸ਼ਨੀ-ਓ-ਤਸਕੀਨ-ਏ-ਜਾਂ ਬਿਬਖ਼ਸ਼ਦ।

ਅਨਵਾਰ-ਓ-ਅਸਰਾਰ :- ਤਅਲੀਮ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨੀ-ਏ-ਈਂ ਸਹੀਫ਼ਾ-ਏ-ਅਕਦਸ ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਹੱਕ ਰਾ ਅਜ਼ ਸ਼ਰੀਅਤ-ਓ-ਤਰੀਕਤ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ-ਓ-ਹਕੀਕਤ ਵ ਬ ਮੁਕਾਮ-ਏ-ਫ਼ਜ਼ਲ-ਓ-ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਬਿਰਸਾਨਦ ਵ ਨਾ-ਸੂਤੀਆਂ ਰਾ ਅਜ਼ ਮਕਾਮ-ਏ-ਲਾਹੂਤ ਨਿਸ਼ਾਂ ਬਿਦਹਦ ਨੀਜ਼ ਬ ਤੌਹੀਦ-ਏ-ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਪਾਕਸ਼ ਤਾਲਿਬਸ਼ ਰਾ ਮਹਵੀਯਤ-ਓ-ਬੇ ਮੁਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਦ ਵ ਦਰ ਆਂ ਦਮ ਮੁਸ਼ਾਹਿਦਾ-ਏ-ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਹਾਸਿਲ ਮੀ ਸ਼ਵਦ ਵ ਆਰਿਫ਼ ਦਰ ਮੁਕਾਮ-ਏ-ਤੌਹੀਦ ਫ਼ਾਨੀ-ਓ-ਗ਼ਰਕ ਗਸ਼ਤਾ ਵਾਸਿਲ-ਬ ਮੁਦਾ ਗਰਦਦ ਕਿ ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਹਮੀਂ ਅਸਤ ਵਲੇ ਈਂ ਤਲਬ-ਏ-ਹੱਕ-ਓ-ਸਆਦਤ-ਏ-ਬਰਤਰ ਬ ਫ਼ਜ਼ਲ-ਏ-ਸਤਿਗੁਰੂਕਿ ਮੁਸ਼ਕਿਲ-ਕੁਸ਼ਾ ਵ ਮੁਰਬਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਅਸਤ ਬ ਮੁਰੀਦ-ਓ-ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਸਾਦਿਕ ਹਾਸਿਲ ਸ਼ਵਦ।

ਹਿਦਾਯਤ, ਰਹਮਤ :- ਈਂ ਕਲਾਮ-ਏ-ਬਸੀਰਤ ਅਫ਼ਰੋਜ਼ ਮਜ਼ਹਰ-ਏ-ਹਿਦਾਯਤ ਅਸਤ ਵ ਤਲਾਵਤਸ਼ ਮੁਅਤਕਿਦਾਨ-ਏ-ਪੁਰ ਮੁਲੂਸ ਰਾ ਬ ਮਕਾਮਾਤ-ਏ-ਪਾਕ-ਓ-ਰਫ਼ੀਅ ਮੀਬੁਰਦ ਵ ਦਿਲਹਾ ਰਾ ਅਜ਼ ਯਾਦ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕੁਨੰਦ। ਅਜ਼ੁਹਰ ਨਫ਼ਸ ਹਮਵਾਰਾ ਜ਼ਾਕਿਰ-ਏ-ਮੁਦਾ ਸ਼ਵਦ ਵ ਨੁਤਕ-ਓ-ਜ਼ਬਾਂ ਮਸਰੂਫ਼-ਏ-ਹਮਦ-ਏ-ਮੁਦਾ ਵ ਸ਼ਾਕਿਰ-ਏ-ਮੌਲਾ ਗਰਦਦ ਵ ਤਾਲਿਬ ਦਰ ਰਾਹ-ਏ-ਹੱਕ ਮੁਸਤਕਿਲ ਵ ਦਰ ਈਮਾਨ ਸਾਦਿਕ-ਓ-ਰਾਸਤਬਾਜ਼ ਸ਼ਵਦ ਵ ਕਲਬ-ਓ-ਜਾਂ ਪੁਰ ਨੂਰ ਗਰਦਦ ਵ ਲੱਜ਼ਤ-ਏ-ਇਸ਼ਕ-ਏ-ਹਕੀਕੀ ਦੀਗਰ ਹਮਾ ਲੱਜ਼ਾਤ-ਏ-ਮਹਸੂਸਾਤ ਰਾ ਜ਼ਾਇਲ ਕੁਨੰਦ ਵ ਤਾਲਿਬਸ਼ ਫ਼ਕਤ ਯਕ ਤਲਬ-ਏ-ਮੌਲਾ ਰਾ ਪੇਸ਼-ਏ-ਨਜ਼ਰ ਦਾਰਦ ਤਾ ਬਾਰਾਨ-ਏ-ਰਹਮਤ-ਏ-ਮੁਦਾਵੰਦੀ ਚੁਨੀਂ ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਸਾਦਿਕ-ਓ-ਆਰਿਫ਼-ਏ-ਮੁਸ਼ ਰਾ ਮਹਰਮ-ਏ-ਅਸਰਾਰ ਬਿਸਾਜ਼ਦ ਵ ਚਸ਼ਮ-ਏ-ਬਾਤਿਨਸ਼ ਰਾ ਰੌਸ਼ਨ ਬਿਕੁਨੰਦ।

ਇਸਤਿਕਾਮਤ :- ਅਗਰਚਿ ਮਦਾਰਿਜ਼-ਏ-ਮੁਤਜੱਕਰਿਤ-ਉਸ-ਸੱਦਰ ਦੁਸ਼ਵਾਰ-ਓ-ਬੁਲੰਦ ਅਸਤ ਵ ਪੈਮੂਦਨ-ਏ-ਈਂ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨ ਫ਼ਕਤ ਕਾਰ-ਏ-ਸਾਹਿਬ ਦਿਲਾਨ-ਏ-ਅਕੀਦਤ-ਕੇਸ਼ ਬਵਦ ਵ ਬਗ਼ੈਰ ਲੁਤਫ਼-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਅਜ਼ ਸਈ-ਓ-ਜ਼ੋਰ-ਏ-ਮੁਦ ਹਰਿਜ਼ ਈਂ ਮਹਾਤਿਬ ਕਸੇ ਨਤਵਾਨਿਸਤ ਯਾਫ਼ਤ।

ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਫ਼ਕਰਸਤ ਦੁਸ਼ਵਾਰ-ਓ-ਅਮੀਕ

ਕੈ ਰਸਦ ਹਰਕਸ ਬ ਆਂਜਾ ਐ ਰਫ਼ੀਕ

ਇਸ਼ਾਰਾਤ-ਓ-ਮਆਨੀ, ਵ ਰੰਜ-ਏ-ਅਸਰਾਰ :- ਕਲਾਮ-ਏ-ਹਜ਼ਾ ਆਲੀਸਤ-

غرقِ توحید می شود۔ از ماسوائے اللہ فارغ و تارک شود و بحق پیوسته و وابسته گردد و معرفت حق بیابد۔ ارشادات پاک نور ایمان را فروغ و عشق و طاعت را استقلال و استحکام می دهد و درونش منظر قدرت و بیان حقیقت است که بنده حق را مکاشفه و مشاہدہ حقیقت می بخشد۔

فَصِيْلَت و
بَرکَت

ایں نظم عرفانی قلب و روح را سرمست و سرشار گرداند و طالب معرفت از دوسر و باطنی و راحت سرمدی حاصل کند۔ کلامیت لاغثانی و بابرکت و خواننده که بدل اعتقاد و ارادت دارد بر نصائح و احکام عمل کند او بے گماں از قرب خداوندی ممتاز باشد نیز از رنج و المِ جہاں آزاد گردد و از اسباب لذات فانی مخلصی بیابد۔ فضیلت و برکت کلام موصوف بیش از بیش است که در احاطہ تحریر نمی گنجد و طالبان عرفان و اہل بصیرت دم تلاوت لذتِ این بادہ معرفت بخودی چشند و تاثیرش ملاحظہ می کنند۔

گفتگوئے ہمہ کس در ادراکِ خود است

لب فرو بند کہ تا محرم اسرار شوی (گویا)
فرمانِ رسول است: مَنْ عَرَفَ رَبَّهُ فَقَدْ طَالَ لَسِيَانُهُ (آزرا
کہ معرفتِ الہی حاصل می شود و زبانش بند بود)

تاثیر و فیض

ایں صحیفہ متبرک گنجیہ دولتِ لازوال و مایہ جاودانی ست کہ در طاعت مولانا فراہم شدہ است، در چمن گلشن و گلزارش گلہائے سخن کہ شگفتہ است از ازل خوشبوئے وحدت و معرفت می برآید و طائران فکر و تصور حمد خدا بر ایند و نغمہ خوانی صفاتش بکنند۔ از چراغ ہائے

معرفتش محفل صاحب دلائل اقتباسِ نوری کند۔ از کیفِ جام بادہ
ایں کتاب مستطاب، طالب صادق از عرفان و حقیقت آگاہ شود و
وردِ پاکش بیاد و ذکر حق محویت بدہد و کیفیت بے خودی قلب را
سرشار، نظر را محرم اسرار بسازد۔

گنجِ حقیقت

در راہ طریقت و حقیقت و معرفت ایں گنج حقیقت سعادت مند را
متاع بے بہا و سالکانِ راہ حق را عزیز از جان می باشد کہ دیدہ و ران
رافض قدر ہمیں جواہر لاغثانی باشد۔

ارشادات

ایں نادر روزگار تصنیف الہامیت کہ در بیان وحدت و الوہیت
مشرح و مکمل است و کشت و خیابانِ روحانیت از چشمہ فیض
روانش تازگی و شادابی بہرد۔

محاسن

ہر بند و بیت سلک جواہر آبدار است و ہر لفظ از اسرار و انوار
توحیدست و در عبارتش عجب جلوه نظارہ معرفت برائے دیدہ و
دلہاست و شگوفہ ہائے تصوف و معرفت دماغ طالبان طریقت را
معطری کند۔ از ازل خضر ہدایت رہروان را و معرفت سراغ بیابند و
بیان دلپذیرش طالبان صادق را نعمتِ باطنی و خوشی و روشنی و تسکین
جان بخشد۔

انوار و اسرار

تعلیم عرفانی ایں صحیفہ اقدس طالب حق را از شریعت و طریقت
بمنزل معرفت و حقیقت و مقام فضل و بخشش برساند و ناسوتیان را از
مقام لاہوت نشان بدہد نیز بتوحید ذات پاکش طالبش را محویت و
بیخودی بخشد و در آں دم مشاہدہ ذاتِ الہی حاصل میشود و عارف در
مقام توحید فانی و غرق گشتہ واصل بخدا گردد کہ عشقِ الہی ہمیں است

عشقِ الہی

ਮਦਹਤ-ਏ-ਸਤਗੁਰੂ

ਗੌਹਰ - ਏ - ਮਕਸਦ - ਏ - ਹਯਾਤ ਗੁਰੂ
ਬਾਇਸ - ਏ - ਬਖਸ਼ਿਸ਼ - ਓ - ਨਿਜਾਤ ਗੁਰੂ

ਜੀਨਤ-ਏ-ਅਰਸ਼-ਓ-ਫਰਸ਼-ਓ-ਬੁਰਜ-ਓ-ਤਬਕ
ਰੌਨਕ - ਏ - ਬਜ਼ਮ - ਏ - ਕਾਇਨਾਤ ਗੁਰੂ

ਮਜ਼ਹਰ - ਏ - ਨੂਰ - ਏ - ਜਲਵਾ - ਏ - ਮਾਲਿਕ
ਮਸਦਰ-ਏ-ਜ਼ਾਤ-ਏ-ਬਾਸਿਫਾਤ ਗੁਰੂ

ਚਸਮਾ-ਏ-ਫ਼ੈਜ਼-ਓ-ਅਬਰ-ਏ-ਜ਼ੂਦ-ਓ-ਕਰਮ
ਬਹਰ - ਏ - ਇਕਰਾਮ - ਓ - ਇਲਤਿਫ਼ਾਤ ਗੁਰੂ

ਦਰਗਹ-ਏ-ਰਹਮਤ-ਓ-ਇਨਾਯਤ-ਓ-ਫ਼ਜ਼ਲ
ਆਸਤਾਨ - ਏ - ਨਵਾਜ਼ਿਸ਼ਾਤ ਗੁਰੂ

ਮਰਕਜ਼ - ਏ - ਆਰਜੂ - ਓ - ਨੀਲ - ਓ - ਮਰਾਮ
ਮਰਜਅ - ਏ - ਹੱਲ - ਏ - ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਤ ਗੁਰੂ

ਈਂ ਜਹਾਨਸਤ ਮਿਸਲ-ਏ-ਬਹਰ-ਏ-ਅਜ਼ੀਮ
ਸੂਰਤ - ਏ - ਸਾਹਿਲ - ਏ - ਨਿਜਾਤ ਗੁਰੂ

ਨਾਮੁਦਾ - ਏ - ਸਫ਼ੀਨਾ - ਏ - ਹਸਤੀ
ਰਹਬਰ - ਏ - ਕਸਤੀ - ਏ - ਹਿਯਾਤ ਗੁਰੂ

ਚਿ ਬਰ ਆਯਦ ਜ਼ਿ ਮਾਮਾ-ਏ-ਮੁਜ਼ਤਰ
ਹਮਾ ਅਜ਼ ਲੁਤਫ਼-ਏ-ਪਾਕਜ਼ਾਤ ਗੁਰੂ

ਬੰਦਾ 'ਮੁਜ਼ਤਰ' ਨਾਭਵੀ

ਦੀਬਾਚਾ-ਏ-ਮੁਖਤਸਿਰੀ-ਏ-ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਬਿਆਨ-ਓ-ਤਸ਼ਰੀਹ :- ਈਂ ਕਲਾਮ-ਏ-ਹੱਕਾਨੀ ਕਿ ਨਾਮਸ਼ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਅਸਤ ਅਜ਼ ਜ਼ਬਾਨ-ਏ-ਪਾਕ-ਏ-ਸਿਰੀ ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪੈਗੰਬਰ-ਏ-ਸਿੱਖਾਂ ਵ ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ-ਏ-ਆਰਿਫ਼ਾਨ-ਏ-ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਫ਼ਰਮੂਦਾ ਸੁਦਾ ਅਸਤ ਵ ਦਰ ਆਗ਼ਾਜ਼-ਏ-ਮੁਬਾਰਕ-ਏ-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹਮੀਂ ਕਲਾਮ-ਏ-ਅਕਦਸ ਅਸਤ ਵ ਵਿਰਦਸ਼ ਬਾਇਸ-ਏ-ਸਆਦਤ-ਏ-ਦਾਰੈਨ, ਨਿਜਾਤ-ਏ-ਬੰਦਗਾਨਸਤ। ਜਪੁਜੀ ਬਮਅਨੀ-ਏ-ਜ਼ਿਕਰ-ਏ-ਪਾਕ ਵ ਨਗ਼ਮਾ-ਏ-ਤੌਹੀਦ-ਓ-ਵਹਦਤਸਤ ਵ ਨਿਕਾਤ-ਓ-ਰੁਮੂਜ਼ਸ਼ ਮੁਆਵਿਨ-ਏ-ਚਾਰ ਮਨਜ਼ਿਲ, ਰਹਬਰ-ਏ-ਰਾਹ-ਏ-ਹੱਕ ਮੀਬਾਸ਼ਦ ਵ ਲੇਕਿਨ ਖ਼ੁਲੂਮ-ਓ-ਅਕੀਦਤ-ਓ-ਯਕੀਨ-ਓ-ਇਰਾਦਤ ਸ਼ਰਤਸਤ, ਤਾਲਿਬਾਨ-ਏ-ਸ਼ੌਕ ਵ ਅਰਬਾਬ-ਏ-ਸਫ਼ਾ ਅਜ਼ ਇਜ਼ਜ਼-ਓ-ਅਦਬ ਈਂ ਕਲਾਮ-ਏ-ਅਕਦਸ ਰਾ ਬ ਵਕਤ-ਏ-ਸੁਬਹ-ਏ-ਸਾਦਿਕ ਬਕਮਾਲ-ਏ-ਜ਼ੌਕ-ਓ-ਸੁਰੂਰ ਮੀ ਸਰਾਯੰਦ ਵ ਹਮਦ-ਓ-ਸਨਾ-ਏ-ਮਾਲਿਕ-ਏ-ਬਰਤਰ ਬਿਗੋਯੰਦ ਵ ਇਜ਼ਹਾਰ-ਏ-ਅਬੂਦਿਯਤ ਵ ਬੰਦਗੀਅਸ਼ ਹਮੀਂ ਕੁਨੰਦ।

ਮਆਰਿਫ਼-ਓ-ਹਕਾਇਕ :- ਈਂ ਨਗ਼ਮਾ-ਏ-ਵਹਦਤ-ਓ-ਰੁਮੂਜ਼-ਏ-ਤੌਹੀਦ ਅਜ਼ ਮਆਰਿਫ਼-ਓ-ਹਕਾਇਕ ਮੁਜ਼ੱਯਨ ਅਸਤ ਕਿ ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਹਕ ਰਾ ਅਜ਼ ਵਹਦਤ-ਏ-ਇਲਾਹੀ ਦਰਸ-ਏ-ਵਹਦਤ-ਓ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਬਿਦਹਦ ਵ ਰਹਰਵਾਨ-ਏ-ਰਾਹ-ਏ-ਹਕੀਕਤ ਰਾ ਯਕ ਚਿਰਾਗ਼-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨਸਤ ਕਿ ਜਾਦਾ-ਏ-ਹੱਕ-ਓ-ਰਾਹ-ਏ-ਇਸਤਿਕਾਮਤ ਮੀਨੁਮਾਯਦ ਵ ਅਜ਼ੂਤਾਲਿਬ-ਏ-ਮੌਲਾ ਹੁਜ਼ੂਰੀ-ਏ-ਕਲਬ ਯਾਫ਼ਤਾ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼ ਰਾ ਬਿਸ਼ਿਨਾਸਦ ਵ ਗ਼ਰਕ-ਏ-ਤੌਹੀਦ ਮੀਸ਼ਵਦ, ਅਜ਼ ਮਾਸਿਵਾ-ਏ-ਅੱਲਾਹ ਫ਼ਾਰਿਗ਼-ਓ-ਤਾਰਿਕ ਸ਼ਵਦ ਵ ਬਿ ਹਕ ਪੈਵਸਤਾ-ਓ-ਵਾਬਸਤਾ ਗਰਦਦ ਵ ਮਅਰਫ਼ਤ-ਏ-ਹਕ ਬਿਯਾਬਦ। ਇਰਸ਼ਾਦਾਤ-ਏ-ਪਾਕ ਨੂਰ-ਏ-ਈਮਾਨ ਰਾ ਫ਼ਿਰੋਗ਼ਾ, ਇਸ਼ਕ-ਓ-ਤਾਅਤ ਰਾ ਇਸਤਿਕਲਾਲ ਵ ਇਸਤਿਹਕਾਮ ਮੀਦਹਦ ਵ ਦੁਰੂਨਸ਼ ਮਨਜ਼ਰ-ਏ-ਕੁਦਰਤ ਵ ਬਿਯਾਨ-ਏ-ਹਕੀਕਤ ਅਸਤ ਕਿ ਬੰਦਾ-ਏ-ਹੱਕ ਰਾ ਮੁਕਾਸ਼ਿਫ਼ਾ-ਓ-ਮੁਸ਼ਾਹਿਦਾ-ਏ-ਹਕੀਕਤ ਮੀਬਸ਼ਸ਼ਦ। ਈਂ ਨਜ਼ਮ-ਏ-ਇਰਫ਼ਾਨੀ ਕਲਬ-ਓ-ਰੂਹ ਰਾ ਸਰਮਸਤ-ਓ-ਸਰਸ਼ਾਰ ਗਰਦਾਨਦ ਵ ਤਾਲਿਬ-ਏ-ਮਅਰਫ਼ਤ ਅਜ਼ੂਸਰੂਰ-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ-ਓ-ਰਾਹਤ-ਏ-ਸਰਮਦੀ ਹਾਸਿਲ ਕੁਨਦ। ਕਲਾਮੇਸਤ ਲਾਸਾਨੀ-ਓ-ਬਾਰਕਤ ਵ ਖ਼ੁਨੰਦਾ ਕਿ ਬਦਿਲ ਇਅਤਕਾਦ-ਓ-ਇਰਾਦਤ ਦਾਰਦ ਵ ਬਰ ਨਸਾਇਹ ਵ ਅਹਕਾਮਸ਼ ਅਮਲ ਕੁਨਦ ਊਥੇ ਗੁਮਾਂ ਅਜ਼ ਕੁਰਬ-ਏ-ਖ਼ੁਦਾਵੰਦੀ

مدحتِ ستگورو

گوهر مقصدِ حیاتِ گورو   باعثِ بخشش و نجاتِ گورو
 زینتِ عرش و فرش و برج و طبق   رونقِ یومِ کائناتِ گورو
 مظہرِ نورِ جلوہ خالق   مصدرِ ذاتِ باصفاتِ گورو
 پشمہ فیض و ابرِ بود و گرم   بحرِ اکرام و التفاتِ گورو
 درگہِ رحمت و عنایت و فضل   آستانِ نوازشاتِ گورو
 مرکزِ آرزو و نیل و مرام   مرجِ حلِ مشکلاتِ گورو
 ایں جہانست مثلِ بحرِ عظیم   صورتِ ساحلِ نجاتِ گورو
 ناخدائے سفینہ ہستی   رہبرِ کشتیِ حیاتِ گورو
 چہ بر آید زخامہ مضطر   ہمہ از لطفِ پاکذاتِ گورو

بندہ مضطر نابھوی

ویباچہ و مختصری جپ جی صاحب

بیان و تشریح ایں کلامِ حقانی کہ نامش جپ جی صاحب است از زبانِ پاک
 سری گورو نانک دیو جی مہاراج متغمیر سکھان و مرشدِ کامل
 عارفان ہندوستان فرمودہ شدہ است و در آغازِ مبارک سری گورو
 گرنتھ صاحب ہمیں کلامِ اقدس است و ورتوش باعثِ سعادت
 دارین و نجاتِ بندگاست۔ جپ جی بمعنی ذکرِ پاک و نغمہ توحید و
 وحدت و نکات و رموزِ معاونِ چار منزل و رہبرِ راہِ حق می باشد
 و لیکن خلوص و عقیدت و یقین و ارادت شرطست۔ طالبانِ شوق و
 آربابِ صفا از تجر و ادب ایں کلامِ اقدس را بوقتِ صبح صادق بکمال
 ذوق و سروری سرایند و حمد و ثنائے خالق برتر بگویند و اظہارِ عبودیت و
 بندگیش ہی کنند۔

معارف و   ایں نغمہ وحدت و زمزمہ توحید از معارف و حقائق مزین است کہ
 طالبِ حق را از وحدتِ الہی درس وحدت و معرفت بدہد و ہر و ان راہ
 حقیقت را یک چراغِ عرفان است کہ جادہ حق و راہ استقامت می
 نماید و از و طالبِ مولا حضورِ قلب یافتہ منزلِ خویش را بشناسد و

ل صحیفہ اقدس سکھان، مرشدِ کامل

ਹਰ ਚਿ ਦਾਰਮ ਵਕਫ਼-ਏ-ਸਤਿਗੁਰ ਅੰ ਫ਼ਨ ਅਸਤ
ਮਦਹਤ-ਏ-ਆਲੀ ਗੁਰੁਕਾਰ-ਏ-ਮਨ ਅਸਤ

ਨਜ਼ਰ

ਅਦਬ-ਏ-ਪੰਜਾਬੀ ਬ ਕੰਦ-ਏ-ਪਾਰਸੀ
ਮੁਨਤਕਿਲ ਕਰਦਮ ਜ਼ਿ ਫ਼ਿਕਰ-ਏ-ਮਅਨਵੀ

ਮੁੱਦਤੇ ਦਰ ਗੋਸ਼ਾ-ਏ-ਬਿਨਿਸ਼ਸਤਾ ਅਮ
ਮਹਵ ਬੂਦਾ ਅਮ ਬ ਜਾਮ-ਏ-ਸਰਮਦੀ

ਰਾਹਤੇ ਬਿਗੁਜ਼ਾਸ਼ਤਮ ਬੁਰਦਮ ਮਿਹਨ
ਦੂਰ ਮਾਂਦਮ ਅਜ਼ ਉਮੂਰ-ਏ-ਦੁਨਿਯਵੀ

ਮੁਨ-ਏ-ਦਿਲ ਬਿਗੁਦਾਖ਼ਤਮ ਦਰ ਫ਼ਿਕਰ-ਏ-ਨਜ਼ਮ
ਤਾ ਗੁਹਰ ਸੁਫ਼ਤਮ ਬ ਸਿਲਕ-ਏ-ਪਹਲਵੀ

ਰਹਰਵੇ ਬਰ ਮਨਜ਼ਿਲ-ਏ-ਮਕਸੂਦ ਰਫ਼ਤ
ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਮਾ ਕਰਦ ਮਦਦ-ਓ-ਰਹਬਰੀ

ਬਰ ਦਰ-ਏ-ਸਤਿਗੁਰ ਰਸਾਨੀਦਾ ਮਰਾ
ਅਜ਼ ਨਿਗਾਹ-ਏ-ਫ਼ੈਜ਼-ਓ-ਲੁਤਫ਼-ਏ-ਬਾਤਿਨੀ

ਬਾਬ-ਏ-ਮਅਨੀ ਮੁਰਸ਼ਿਦ-ਏ-ਕਾਮਿਲ ਕੁਸ਼ਾਦ
ਖ਼ੁਦ ਬ 'ਮੁਜ਼ਤਰ' ਰਹ ਨਮੂਦ-ਓ-ਯਾਵਰੀ

ਤਰਜੁਮਾ ਅਜ਼ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ੁਦ ਤਮਾਮ
ਅਜ਼ ਤੁਫ਼ੈਲ-ਏ-ਰਹਮਤ-ਏ-ਰੱਬ-ਉਲ-ਗ਼ਨੀ

ਖ਼ਿਦਮਤੇ ਬਾਸ਼ਦ ਬ ਕਦਰ-ਏ-ਜ਼ਰਫ਼-ਏ-ਖ਼ੁਸ਼
ਬਹਰ-ਏ-ਅਹਲ-ਏ-ਜ਼ੌਕ-ਓ-ਅਹਲ-ਏ-ਫ਼ਾਰਸੀ

ਯਕ ਹਜ਼ਾਰ-ਓ-ਨੁਹ ਸਦ-ਓ-ਸ਼ਸਤ-ਓ-ਨੁਹ ਅਸਤ
ਸਾਲ-ਏ-ਤਾਰੀਖ਼ਸ਼ ਜ਼ਿ ਸੰਨ-ਏ-ਈਸਵੀ

ਹਦੀਆ-ਏ-ਅਹਕਰ ਕਬੂਲ ਉਫ਼ਤਦ ਜ਼ਹ
ਹਸਤ ਨਜ਼ਰ-ਏ-ਸਤਿਗੁਰੂਈ ਮਸਨਵੀ

2 ਮਈ 1965, ਈ ਸਿਤੰਬਰ 1969 ਈ
ਬੰਦਾ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ 'ਮੁਜ਼ਤਰ'

نذر

آدب مجابی به قند پاری   منقیل کردم ز قلم مغوی
 مدتی در گوشه بنشسته ام   نحو یوده ام به جام سرمندی
 راحته پیدا شتم مردم حق   دور ماندم از امور دنیوی
 خون دل پیدا ختم در قلم نظم   تا گهر سقتم به سلک پہلوی
 رهروے بر منزل مقصود رفت   مرید ما کرد مدد و رہبری
 بر در ستور رسانیده مرا   از نگاه فیض و لطف باطنی
 باب معنی مرید کامل کشاد   خود به مضطرّ ره نمود و یاوری
 ترجمه از جی صاحب هد تمام   از طفیل رحمت رب الغنی
 خدمت باحد بقدر ظرف خویش   بپر اہل ذوق و اہل فارسی
 یک ہزار و نہ صد و شصت و نہ است ^{۱۹۶۹ء}   سال تارخش زینہ عیسوی
 بدیہ اکثر قبول افتد زہے   بہشت نذر ستور و ایں مثنوی

ہرچہ دارم وقف ستور آل فن است
 مدحت عالی گوڑو کار من است

ਮੁੰਦਰਿਜਾਤ

॥ ਆਦੇਸ਼ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸ਼ ॥

ਪੇਸ਼-ਏ-ਆਂ ਰੱਬ-ਏ-ਅਹਦ ਸਜਦਾਤ-ਏ-ਮਾ
ਦਰ ਹੁਜੂਰਸ਼ ਕੌਰਨਿਸ਼-ਓ-ਸਲਵਾਤ-ਏ-ਮਾ

ਮੁੱਖ ਬੰਧ	ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ	v
ਚੈਲ ਨਵਾਸੀ ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ	ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ (ਡਾ:)	vii
ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ	ਤਾਰਿਕ ਕਿਫਾਇਤਉੱਲਾਹ (ਡਾ:)	xix
ਪੰਜਾਬੀ ਤਰਜੁਮਾ		20
ਤਰਜੁਮਾ-ਏ-ਮਨਜ਼ੂਮ-ਏ-ਫਾਰਸੀ ਬ ਮਅ ਅਸਲ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ		243
ਤਸ਼ਰੀਹਾਤ-ਏ-ਮੁਖ਼ਤਸਿਰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ		259
ਇਕਤਿਬਾਸਾਤ		279
ਜੌਹਰ-ਓ-ਖ਼ੁਲਾਸਾ		283
ਤਅਲੀਮਾਤ-ਏ-ਆਲੀਆ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ		285
ਦੀਬਾਚਾ-ਓ-ਮੁਖ਼ਤਸਿਰੀ		293
ਮਦਹਤ-ਏ-ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ		293
ਨਜ਼ਰ		295
ਬਨਾਮ-ਏ-ਖ਼ਦਾਵੰਦ-ਏ-ਮੁਤਅਲ		299

مندرجات

v	سورن سنگھ بوپارائے	لکھ بندھ
vii	ہرپال سنگھ پٹو (ڈاکٹر)	چیل نو اسی بھائی لکھویر سنگھ
xix	طارق کفایت اللہ (ڈاکٹر)	شکرانہ
20		پنجابی ترجمہ فقط
243		ترجمہ منظوم فارسی بمع اصل جپ جی صاحب
259		تشریحات مختصر جپ جی صاحب
279		اقتباسات
283		جوہر و خلاصہ
285		تعلیمات عالیہ جپ جی صاحب
293		دیباچہ و مختصری
293		مدحت سنگور و بابائے نامک دیو جی
295		نذر
299		بنام خداوند متعال

॥ آدیسو تیسو آدیسو ॥

”پیش آں رب احد سجدات ما
در حضورش گونش و صلوات ما“

”آدیسو تیسو آدیسو“

ਬਨਾਮ-ਏ-ਖੁਦਾਵੰਦ-ਏ-ਮੁਤਆਲ

ਖੁਨਿੰਦਾ-ਏ-ਅਜ਼ੀਜ਼ਕਿਤਾਬੇ ਕਿ ਦਰ ਦਸਤ ਦਾਰੀ ਸ਼ਾਹਕਾਰੀਸਤ ਦਰ ਨੌਅ-
ਏ-ਸਤਾਯਸ਼ਹਾਏ ਖੁਦਾਵੰਦ-ਏ-ਬੁਜ਼ੁਰਗ ਕਿ ਸਤਾਯਸ਼ਗਰਾਂ ਹਰ ਅੰਚਿ ਬਿਗੋਯੰਦ ਵ
ਬਿਸਰਾਯੰਦ ਚੁਨਾਂਚਿ ਸਜ਼ਵਾਰ-ਏ-ਉਸਤ, ਹੱਕ-ਏ-ਸਤਾਯਸ਼ ਰਾ ਬਜਾ ਨਿਯਾਵਰਦਾਅੰਦ

ਹਰ ਕਸ ਬ ਜ਼ਬਾਨੇ ਸਿਫਤ-ਓ-ਨਅਤ-ਏ-ਤੋ ਗੋਯਦ

ਬੁਲ-ਬੁਲ ਗਜ਼ਲ ਖੁਨੀ ਵ ਕੁਮਰੀ ਬ ਤਰਾਨਾ

ਬਾਰੇ-ਈਂ ਕਿਤਾਬ ਰਾ ਦਰਵੇਸ਼ੇ ਅਜ਼ ਮਰਦੁਮ-ਏ-ਪਾਕ ਸੀਰਤ-ਏ-ਹਿੰਦ ਬ
ਸਿਲਕ-ਏ-ਨਜ਼ਮ ਦਰ ਆਵਰਦਾ ਅਸਤ ਵ ਬ ਜ਼ਬਾਨ-ਏ-ਰਸਾ-ਏ-ਫ਼ਾਰਸੀ ਚੁਨੀਂ ਦਾਦ-
ਏ-ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾਦਾ ਅਸਤ ਹਾਲੇਕਿ ਵੈ ਤਾਕੁਨੂੰ ਬ ਈਰਾਨ ਨਯਾਮਦਾ ਵਲੇ ਚੂੰ ਮੀ ਦਾਨਿਸਤਾ
ਕਿ ਈਰਾਨ ਅਦਬੀਯਾਤੇ ਗਿਰਾਮਾਯਾ ਵ ਸ਼ਾਇਰਾਨੇ ਚੀਰਾ ਦਸਤ ਦਾਰਦ ਦਰ ਹਿੰਦ ਬ ਫ਼ਿਰਾ
ਗਿਰਫ਼ਤਨ-ਏ-ਖ਼ਤ-ਓ-ਜ਼ਬਾਨ-ਏ-ਫ਼ਾਰਸੀ ਮਸ਼ਹੂਲ ਸ਼ੁਦਾ ਵ ਪਸ ਅਜ਼ ਸਾਲਹਾ ਸਈ-
ਓ-ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਬਦਾਂ ਜਾ ਰਸੀਦਾ ਕਿ ਦੀਵਾਨ ਹਾ-ਏ-ਸ਼ਾਇਰਾਨ-ਏ-ਬੁਜ਼ੁਰਗ-ਏ-ਈਰਾਨ ਚੂੰ
ਸਅਦੀ-ਓ-ਹਾਫ਼ਿਜ਼ ਰਾ ਮੁਤਾਲਆ-ਏ-ਦਕੀਕ ਨਮੂਦਾ ਵ ਅਕਨੂੰ ਖ਼ੁਦ ਰਾ ਅਜ਼
ਦੋਸਤਦਾਰਾਨ-ਓ-ਮੁਰੀਦਾਨ-ਏ-ਹਾਫ਼ਿਜ਼-ਓ-ਸਅਦੀ ਮੀਦਾਨਦ ਵ ਆਰਜ਼ੁਮੰਦ-ਏ-
ਜ਼ਿਯਾਰਤ-ਏ-ਮਜ਼ਾਰ-ਏ-ਈਸ਼ਾਂ ਅਸਤ। ਬਾਰੇ ਨਾਮ-ਏ-ਈਂ ਨਾਬਗ਼ਾ ਆਕਾਏ ਲਕਸ਼ਵੀਰ
ਸਿੰਘ ਮੁਜ਼ਤਰ ਨਾਭਵੀ ਮੀ ਬਾਸ਼ਦ ਉਮੀਦ ਅਸਤ ਕਿ ਜ਼ਹਮਾਤ-ਏ-ਈਸ਼ਾਂ ਮੌਰਿਦ-ਏ-
ਪਸੰਦ-ਏ-ਦੋਸਤਦਾਰਾਨ-ਏ-ਅਦਬੀਯਾਤ-ਏ-ਈਰਾਨ ਉਫ਼ਤਾਦਾ ਵ ਮੁਜ਼ਿਬਾਤ ਤਸ਼ਵੀਕ-
ਏ-ਈਸ਼ਾਂ ਫ਼ਰਾਹਮ ਸ਼ਵਦ। ਬਾਰੇ ਈਂ ਕਿਤਾਬ ਸਰਅੰਜਾਮ ਦਰ ਈਰਾਨ ਅਜ਼ ਰੂਏ ਨੁਸਖ਼ਾ-ਏ-
ਖ਼ੱਤੀ ਬ ਹਿੰਮਤ-ਏ-ਫ਼ਰਜ਼ੰਦਾਨ-ਏ-ਮਰਹੂਮ ਗਿਯਾਨੀ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਕਿ ਯਕੇ ਅਜ਼
ਰੂਹਾਨੀਯਾਨ-ਏ-ਬੁਜ਼ੁਰਗ-ਏ-ਸੀਕਹਾ-ਏ-ਹਿੰਦ ਬੁਦਾ ਅਸਤ ਬ ਚਾਪ ਰਸੀਦਾ ਵ ਆਮਦਾ
ਸ਼ੁਦਾ। ਸਵਾਬ-ਓ-ਪਾਦਾਸ਼-ਏ-ਈਂ ਜ਼ਹਮਾਤ ਬ ਰੂਹ-ਏ-ਬੁਜ਼ੁਰਗਵਾਰ-ਏ-ਆਂ ਮਰਹੂਮ
ਹਦੀਆ ਮੀਸ਼ਵਦ।

ਅਜ਼ ਖੁਨਿੰਦਗਾਨ-ਏ-ਅਜ਼ੀਜ਼ ਤਮੱਨਾ ਮੀਸ਼ਵਦ ਕਿ ਦਰ ਮੌਕਆ-ਏ-ਖ਼ੁਦਨ-
ਏ-ਈਂ ਸਤਾਯਸ਼ਹਾ ਵ ਮੁਨਾਜ਼ਾਤ ਬਾ ਖ਼ੁਦਾ ਬਾਨੀਯਾਨ-ਏ-ਆਂ ਰਾ ਬ ਦੁਆ-ਏ-ਸ਼ੇਰ ਸਰ-
ਅਫ਼ਰਾਜ਼ ਫ਼ਰਮਾਯੰਦ।

ਫ਼ਰਜ਼ੰਦਾਨ-ਏ-ਮਰਹੂਮ ਗਿਯਾਨੀ ਹਰੀ ਸਿੰਘ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਖ਼ਾਲਿਕ-ਏ-ਅਰਜ਼-ਓ-ਸਮਾ ਰੱਬ-ਏ-ਅਹਦ
ਅਜ਼ ਇਨਾਯਾਤ-ਏ-ਗੁਰੂ ਹਾਸਿਲ ਸ਼ਵਦ

ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਅਸਲ

ਮਅ ਤਰਜੁਮਾ ਦਰ ਨਜ਼ਮ-ਏ-ਫ਼ਾਰਸੀ

ਗੁਰਪਰਬ ਪ੍ਰਸੰਦ ਸਾਲਾ

ਜਸ਼ਨ-ਏ-ਵਿਲਾਦਤ-ਏ-ਮੁਬਾਰਕ

ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

23 ਨਵੰਬਰ 1969 ਈ.

ਮੁਤਰਜਿਮਾ:

ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ

‘ਮੁਜ਼ਤਰ’ ਨਾਭਵੀ

ਵੀਰ ਨਿਵਾਸ, ਕੋਹ-ਏ-ਚਾਇਲ, ਭਾਰਤ

॥ ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ॥

اک اونکار سبت گور پرستاد
خالق ارض و سما ربّ اعد
از عنایات گور و حاصل شود

॥ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ॥ جَپُ جی صَاحِب

اصل
مع ترجمه و نظم فارسی

گور پرست پانصد ساله جشن ولادت مبارک
گور و ناک دیو جی مہاراج
۲۳ نومبر ۱۹۶۹ء
مترجمہ
بھائی لکش ویر سنگھ مضطرنا بھوی
ویر نواس کوه چائل (بھارت)

بنام خداوند متعال

خواننده عزیز کتابیکه در دست داری شاهکاریست در نوع
ستایشهای خداوند بزرگ که ستایشگران هر آنچه بگویند و بسرانند
چنانچه سزوار اوست حق ستایش را بجا نیاورده اند۔

هر کس بزبانی صفت و نعت تو گوید

بلبل به غزل خوانی و قمری به ترانه

باری این کتاب را درویشی از مردم پاک سیرت هند بسلك
نظم در آورده است به زبان رسای فارسی چنین داد شاعری داده است
حالیکه وی تاکنون بایران نیامده ولی چون میدانسته که ایران ادبیاتی
گرانمایه و شاعرانی چیره دست دارد در هند بفرافرفتن خط و زبان
فارسی مشغول شده و پس از سالها سعی و کوشش بدانجا رسیده که
دیوانهای شاعران بزرگ ایران چون سعدی و حافظ را مطالعه دقیق
نموده و اکنون خود را از دوستان و مریدان حافظ و سعدی میدانند و
آرزومند زیارت مزار ایشان است۔ باری نام این نابغه آقای لکشویر
سنگھ مضطرنا بھوی میباشد۔ امیدست که زحمات ایشان مورد پسند
دوستان ادبیات ایران افتاده و موجبات تشویق ایشان فراهم شود۔
باری این کتاب سرانجام در ایران از روی نسخه خطی به همت
فرزندان مرحوم گیانی هری سنگھ یکی از روحانیان بزرگ سیک های
هند بوده است بجاپ رسیده و آمده شده۔ ثواب و پاداش این زحمات
بروح بزرگوار آن مرحوم هدیه میشود۔

از خوانندگان عزیز تمنا میشود که در موقع خواندن این
ستایشها و مناجات با خدا بانیان آن را بدعای خیرسرافراز فرمایند۔
فرزندان مرحوم گیانی هری سنگھ

ੴ

ਦਰ ਤਰੇਤਾ ਰਾਮ ਬੁਦੀ, ਦਰ ਦੁਆਪਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹਮ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕਲਗੀਧਰ ਸ਼ਾਹ-ਏ-ਦਹਮ

ਮੁਨਾਜ਼ਾਤ-ਏ-ਬਾਮਦਾਦੀ

ਬ ਮੁਨਾਸਬਤ-ਏ-ਪਾਂਸਦੁਮੀਨ ਸਾਲ-ਏ-
ਤਵੱਲੁਦ-ਏ-ਹਜ਼ਰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

۹۴

مناجات بامدادی

بمناسبت پانصدمین سال
تولد حضرت بابا گورو نانک

در ترتیا رام بودی، در دوآپر کرشن هم
ستگورو گویند سنگھ جی، کلغی دهر، شاه دهم

ਬਮੁਨਾਸਬਤ-ਏ-ਪਾਂਸਦੁਮੀਨ
ਸਾਲ-ਏ-ਤਵੱਲੁਦ-ਏ-ਹਜ਼ਰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

بمناسبت پانصدمین سال
تولد حضرت بابا گورو نانک

ਮੁਨਾਜ਼ਾਤ-ਏ-ਬਾਮਦਾਦੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ

ਅਸਲ-ਓ-ਤਰਜਮਾ ਬ ਸ਼ਿਅਰ-ਏ-ਫਾਰਸੀ

مناجات بامدادی چپ جی صاحب

اصل وترجمه شعر فارسی

ਮੁਤਰਜਿਮ
ਭਾਈ ਲਕਸ਼ਵੀਰ ਸਿੰਘ 'ਮੁਜ਼ਤਰ' ਨਾਭਵੀ
ਵੀਰ ਨਿਵਾਸ, ਕੋਹ-ਏ-ਚਾਇਲ, (ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ)

مترجم
بھائی لکش ویر سنگھ نا بھوی
ویرنواس، کوہ چائل (ہندوستان)

مضطرنا بھوی

زیر اہتمام:
گوردگو بند سنگھ دھرم ادھین و بھاگ، پنجابی یونیورسٹی، پنپالہ

MUNAJAT-E-BAMDADI (JAPUJI SAHIB)

Asal-o-Tarjuma Ba Shaer-e-Farsi

By

Bhai Lakshveer Singh 'Muztar' Nabhvi

مرتبین:

ایچ ایس پیٹوں (پروفیسر)

طارق کفایت اللہ (ڈاکٹر)

شاہ مکھی و پنجابی ترجمہ:

مندپ کورسرا (ڈاکٹر)

دلجیت کورمان (ڈاکٹر)

ISBN 81-302-0168-2

۲۰۰۹ء

بار اول: ۶۰۰

قیمت: ۷۰۰ روپے

بکوشش: پرفسور ایس ایس بھیرا، مدیر مونسر انتشارات و چاپ، دانشگاه پنجابی، پاتیاہ (الہند) انتشار یافت

چاپ: مکہ پرنٹرز، موٹی بازار، مالیر کوتلہ

مناجات بامدادی (جپ جی صاحب)

اصل و ترجمہ بشعر فارسی

مترجم
بھائی لکش ویر سنگھ مضطر نا بھوی

پبلی کیشن بیورو، پنجابی یونیورسٹی، پٹیالہ

ଅନୁବନ୍ଧ

